

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การพัฒนาศักยภาพมนุษย์และชุมชน)

ปริญญา

การพัฒนาศักยภาพมนุษย์และชุมชน

การพัฒนาศักยภาพมนุษย์และชุมชน

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
ในเขตกรุงเทพมหานคร

Causal Factors Influencing Indebtedness of Undergraduate Students in Bangkok

นามผู้วิจัย นายพรภัทร อินทรวรพัฒน์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(อาจารย์สิริรัตน์ เชษฐสุนทร, Ph.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(รองศาสตราจารย์พองพรรณ ตรียมงคลกุล, Ph.D.)

หัวหน้าภาควิชา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สันติ ศรีสวนแดง, ศศ.ด.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญญา ชีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

สิงสีทิจี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา
ระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร

Causal Factors Influencing Indebtedness of Undergraduate Students in Bangkok

โดย

นายพรภัทร อินทรวรพัฒน์

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การพัฒนาศักยภาพคนและชุมชน)

พ.ศ. 2557

พรภัทร อินทรวรพัฒน์ 2557: ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน) สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน ภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และชุมชน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อาจารย์ สิริรัตน์ เชษฐสุมน, Ph.D. 447 หน้า

ปัญหาหนี้สินครัวเรือนไทยได้เข้าสู่ภาวะวิกฤติ ขณะที่มียางานว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีก่อหนี้สินผ่านกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) เพิ่มขึ้น ถ้านักศึกษาก่อหนี้สินอื่นๆ ขึ้นอีก จะยิ่งทวีความรุนแรงให้กับปัญหาหนี้สินนักศึกษาและครัวเรือนไทย การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินกยศ.และหนี้สินนอกเหนือกยศ.ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยกลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอนจากนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพฯ จำนวน 5 แห่ง รวม 1,601 คน และใช้แบบจำลองสมการโครงสร้างร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสัมภาษณ์กลุ่มในการค้นหาปัจจัยเชิงสาเหตุดังกล่าว

ผลการวิจัยพบว่า กรณีหนี้สินกยศ. ในภาพรวมนักศึกษาก่อหนี้สินจากอิทธิพลของความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด รองลงมาคือ ค่าครองชีพต่อเดือน พฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ทักษะคิดต่อการก่อหนี้สิน รายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษา ความกดดันทางการเงิน อำนาจซื้อของนักศึกษา ทั้งรายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน มูลค่าของทรัพย์สินที่มีค่า และปริมาณเงินออมโดยรวม ตามลำดับ ขณะที่นักศึกษาก่อหนี้สินลดลงจากอิทธิพลของสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด รองลงมาคือ ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว รายได้ของครอบครัว การเรียนรู้ทางการเงิน ความตระหนักต่อการออมเงิน ความรู้ทางการเงิน จำนวนเงินออมต่อเดือน และการบริหารจัดการทางการเงินของนักศึกษา ตามลำดับ โดยปัจจัยเหล่านี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของปริมาณการก่อหนี้สินของนักศึกษาฯ ได้ร้อยละ 6 ($R^2 = 0.06, p < 0.05$)

กรณีหนี้สินนอกเหนือกยศ. ในภาพรวมนักศึกษาก่อหนี้สินจากอิทธิพลของรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษามากที่สุด รองลงมาคือ ค่าครองชีพต่อเดือน ความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรี พฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ทักษะคิดต่อสถานะเศรษฐกิจ ความกดดันทางการเงินของนักศึกษา รายได้ของครอบครัว ทักษะคิดเชิงบวกต่อการก่อหนี้สิน อำนาจซื้อของนักศึกษาทั้งทรัพย์สิน ปริมาณเงินออมโดยรวมและรายได้ต่อเดือน ตามลำดับ ขณะที่นักศึกษาก่อหนี้สินลดลงจากอิทธิพลของสมรรถนะตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด รองลงมาคือ การเรียนรู้ทางการเงิน จำนวนเงินออมต่อเดือน ความตระหนักต่อการออมเงิน และการบริหารจัดการทางการเงินของนักศึกษา ตามลำดับ โดยปัจจัยเหล่านี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของปริมาณการก่อหนี้สินของนักศึกษาฯ ได้ถึงร้อยละ 41 ($R^2 = 0.41, p < 0.05$)

ยิ่งไปกว่านั้น งานวิจัยนี้ได้ค้นพบวัฏจักรของพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมที่นำไปสู่การก่อหนี้สินของนักศึกษา จากผลการศึกษา งานวิจัยนี้ได้เสนอแนวทางในทางปฏิบัติในการป้องกันหนี้สินนักศึกษาฯ ทั้งหนี้สินกยศ. และหนี้สินนอกเหนือกยศ. ตลอดจนข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ลายมือชื่อนิติ

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

Phonphat Intaravorrachat 2014: Causal Factors Influencing Indebtedness of Undergraduate Students in Bangkok. Doctor of Philosophy (Human and Community Resource Development). Major Field: Human and Community Resource Development, Department of Human and Community Resource Development. Thesis Advisor: Miss Sireerat Chetsumon, Ph.D. 447 pages.

Household debt has become a national crisis in Thailand. Among college students, it was reported that student loan debt has recently increased. The situation is getting worse when the students are involved in non-student loan debt. This study investigated the causal factors influencing student loan and non-student loan indebtedness of undergraduate students in Bangkok. Using multi-stage sampling technique, a sample size of 1,601 undergraduate students was randomly selected from five universities in Bangkok. Structural equation modeling, coupled with, indepth interview and focus group were used to explore the pattern of relationships among the aforementioned factors.

As a whole, the amount of student loan debt was positively influenced by perceived utility of a bachelor's degree, student expenditure, consumerism behavior, attitude towards indebtedness, expected future income after graduation, financial stress and student's purchasing power (income, asset and total saving money), in rank order. On the other hand, the amount of debt was negatively influenced by competency on the Philosophy of Sufficiency Economy, level of education of household head, household income, the student's financial learning, perceived utility of saving money, financial knowledge, saving per month and financial management, in rank order. All these causal factors accounted for 6 percent of the variance explained by the amount of debt ($R^2 = 0.06$, $p < 0.05$).

As a whole, the amount of non-student loan debt was positively influenced by expected future income after graduation, student expenditure, perceived utility of a bachelor's degree, consumerism behavior, attitude towards economic situation, financial stress, household income, attitude towards indebtedness and student's purchasing power (asset, total saving money and income), in rank order. On the other hand, the amount of debt was negatively influenced by competency on the Philosophy of Sufficiency Economy, the student's financial learning, saving per month, perceived utility of saving money and financial management, in rank order. All these causal factors accounted for 41 percent of the variance explained by the amount of debt ($R^2 = 0.41$, $p < 0.05$).

Moreover, an intertwined cycle of student indebtedness driven by consumerism behavior was discovered. Based on the research findings, a practical guideline on prevention of student debt – student loan and non-student loan – were proposed. Further research issues were also recommended.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.สิริรัตน์ เชษฐสุมน และ รศ.ดร. ผ่องพรรณ ตรีชมมงคล ที่ให้ความรู้ ความเข้าใจ และข้อเสนอแนะในด้านการทำวิจัย และยังเปิดโอกาสให้นิสิตได้คิด ได้ทดลองนวัตกรรมทางความรู้ใหม่ๆ ในการทำวิจัยโดยใช้การจัดการความรู้ ในการสร้างการเรียนรู้ และยังช่วยสร้างความมั่นใจในการทำวิจัยให้กับนิสิตอย่างเป็นระบบอยู่เสมอ

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.ถวิล นิลใบ และ รศ.สุภา ศีลสร ที่ได้ช่วยเหลือในการตรวจสอบ ความถูกต้องของเครื่องมือและความถูกต้องของโครงสร้างการวิจัยมาโดยตลอด รวมทั้งคณะอาจารย์ หลักสูตรปริญญาเอกของภาควิชาการพัฒนาระบบบริหารและชุมชน มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ทุกๆ ท่าน โดยเฉพาะ รศ.ดร.ประสงค์ ดันพิชัย ผศ.ดร.วีระจักร์ สุปัญญา และ อาจารย์ ดร.ฐนัฐ วงศ์สายเชื้อ ที่ได้ให้คำแนะนำเพิ่มเติมในการพัฒนาหัวข้อและมุมมองที่หลากหลาย ในการวิจัยเสมอมา

ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่มอบทุนวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา เพื่อการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับนานาชาติ

ขอขอบพระคุณบิดา มารดา ครอบครัวของผู้วิจัยทุกคน ครูบาอาจารย์ทุกท่าน และ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุน ส่งเสริมทางการศึกษา ทั้งในด้านอำนาจซื้อ เวลา ความรู้ การสั่งสอน การให้กำลังใจ ฯลฯ จึงขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

พรภัทร อินทรวรพัฒน์

กรกฎาคม 2557

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(8)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์และคำถามวิจัย	10
ขอบเขตการวิจัย	11
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	12
นิยามศัพท์เฉพาะ	12
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	15
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของปัจเจกบุคคล	16
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคลช่วงก่อนวัยการทำงาน	60
งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการก่อหนี้สินของนักศึกษา	74
งานวิจัยของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการก่อหนี้สินของนักศึกษา	100
ความรู้ที่ยังขาดการศึกษาไว้	108
สรุปสาระสำคัญจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	111
กรอบแนวคิดการวิจัย	115
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	120
พื้นที่ปฏิบัติการวิจัย	120
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	121
เครื่องมือในการเก็บข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	124

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย	138
ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษา	
และสถานะทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว	139
ตอนที่ 2 รายได้และทรัพย์สิน รายจ่ายและการออม	
ของนักศึกษา	148
ตอนที่ 3 สถานการณ์ของการก่อหนี้สินของนักศึกษา	171
ตอนที่ 4 ทักษะคิดและพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของนักศึกษา	
ที่เกี่ยวข้องกับการก่อหนี้สิน	179
ตอนที่ 5 ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา	199
ตอนที่ 6 สาเหตุและเงื่อนไขที่ทำให้ให้นักศึกษาก่อหนี้สินขณะกำลังศึกษา	299
ตอนที่ 7 แนวทางในการป้องกันและลดโอกาส	
การก่อหนี้สินนักศึกษา	342
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและเสนอแนะ	355
สรุปผลการวิจัย	356
การอภิปรายผล	378
ข้อเสนอแนะ	383
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	410
ภาคผนวก	422
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	447

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา	39
2	องค์ความรู้ที่ปรากฏในส่วนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อกำเนิดหนี้ของนักศึกษา หรือผู้ที่อยู่ในวัยก่อนการทำงาน สารระสำคัญและความเชื่อมโยง	64
3	สรุปการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการก่อกำเนิดหนี้ของนักศึกษาในส่วนของงานวิจัยในต่างประเทศ	99
4	จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane ณ ระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5	122
5	นิยามเชิงปฏิบัติการและมาตรวัดของตัวแปรในแบบจำลองสมการโครงสร้างการก่อกำเนิดหนี้ของนักศึกษา	130
6	การคาดการณ์ทิศทางของอิทธิพลทางตรงของตัวแปรทั้งหมดในแบบจำลองโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อกำเนิดหนี้ของนักศึกษา	133
7	ลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษา	141
8	ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวนักศึกษา	144
9	แหล่งที่มาและจำนวนเงินรายได้ของนักศึกษา	149
10	ประเภทและมูลค่าทรัพย์สินมีค่าที่นักศึกษาเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์	152

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
11	ประเภทและมูลค่ารายจ่ายที่นักศึกษาเป็นผู้จ่ายด้วยตนเอง	157
12	ประเภทและมูลค่ารายจ่ายทางการศึกษาของนักศึกษา	163
13	ประเภทและจำนวนเงินออมทั้งหมดของนักศึกษา	167
14	จำนวนเงินออมที่นักศึกษามีออมด้วยตนเองต่อเดือน	169
15	บุคคลที่มีส่วนในการออมเงินทั้งหมดในปัจจุบันของนักศึกษา	170
16	จำนวนและปริมาณหนี้สินคงค้างของนักศึกษา จำแนกตามประเภทของหนี้สิน	173
17	การก่อหนี้สินทั้งหมดของนักศึกษาจำแนกตามประเภทของหนี้สิน	174
18	ช่องทางการรับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าถึง แหล่งเงินกู้ยืม/ หนี้สินของนักศึกษา	177
19	วัตถุประสงค์ในการก่อหนี้สินในปัจจุบันของนักศึกษา	178
20	ทัศนคติที่มีต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา	180
21	ทัศนคติที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจของประเทศ และเศรษฐกิจครอบครัวของนักศึกษา	182
22	พฤติกรรมการบริหารจัดการทางการเงินของนักศึกษา	183

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
23	ระดับคะแนนพฤติกรรมการบริหารจัดการทางการเงินของนักศึกษา	184
24	ระดับคะแนนความกดดันทางการเงินของนักศึกษา	185
25	ความกดดันทางการเงินของนักศึกษา	185
26	ระดับคะแนนพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษา	187
27	พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษา	187
28	ทัศนคติที่มีต่อการออมเงินของนักศึกษา	188
29	ความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษา ระดับปริญญาตรีของนักศึกษา	190
30	สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา	192
31	การเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษา	194
32	ระดับคะแนนความรู้ทางการเงินเบื้องต้นของนักศึกษา	196
33	ระดับคะแนนความรู้ทางการเงินเบื้องต้นของนักศึกษา	196
34	ระดับคะแนนความรู้ทางด้านหนี้สินเบื้องต้นของนักศึกษา	197
35	ระดับคะแนนความรู้ทางการเงินเบื้องต้นของนักศึกษา	197

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
36	ความรู้ทางการเงินเบื้องต้นของนักศึกษา	198
37	Standardized parameter estimates ของแบบจำลอง หนี้สินนักศึกษาโดยรวม	204
38	Standardized parameter estimates ของแบบจำลอง หนี้สินโดยรวมที่ปรับปรุงแล้ว	208
39	อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลโดยรวมในลักษณะ Standardized parameter estimates ที่ส่งผลต่อการก่อหนี้สินโดยรวม ของนักศึกษาที่ปรับปรุงแบบจำลองแล้ว	211
40	Standardized parameter estimates ของแบบจำลองหนี้สินยศ. ที่ปรับปรุงแล้ว	258
41	อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลโดยรวมในรูปแบบ Standardized parameter estimates ที่ส่งผลต่อการก่อหนี้สินยศ. ของนักศึกษาที่ปรับปรุงแบบจำลองแล้ว	261
42	Standardized parameter estimates ของแบบจำลองหนี้สิน นอกเหนือยศ. ที่ปรับปรุงแล้ว	264

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
43	อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลโดยรวมในรูปแบบ Standardized parameter estimates ที่ส่งผลต่อการก่อหนี้สิน นอกเหนือจากยศ. ของนักศึกษาที่ปรับปรุงแบบจำลองแล้ว	267
ตารางผนวกที่		
ง 1	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัคของแบบสอบถาม	446

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับ ความต้องการจากรัฐบาลในปี 2553	2
2	คุณภาพของผู้บริโภคตามทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคทางเศรษฐศาสตร์	21
3	คุณภาพของผู้บริโภคตามทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคทางเศรษฐศาสตร์ กับการก่อกวนนี้สิน	23
4	ความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคและการออมเงินของปัจเจกบุคคล ตามทฤษฎีการบริโภคโดยรายได้สมบูรณ์	28
5	การใช้จ่าย การออม และการก่อกวนนี้สินของปัจเจกบุคคลตามหลัก ของทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต (Life Cycle Hypothesis Framework)	32
6	การประยุกต์ทฤษฎีทุนมนุษย์เข้ากับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา	38
7	สรุปปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามทางสายกลาง	59
8	กรอบแนวคิดการวิจัยในภาพรวม	115
9	แบบจำลองสมการโครงสร้างการก่อกวนนี้สินของนักศึกษา ระดับปริญญาตรีในการวิจัย	116
10	ทิศทางของอิทธิพลในภาพรวมของตัวแปรปัจจัย ที่มีต่อการก่อกวนนี้สินของนักศึกษา	119

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
11	แบบจำลองสมการ โครงสร้างการก่อหนี้สินของนักศึกษาในการวิจัย	126
12	ขั้นตอนของกระบวนการวิจัย	137
13	แบบจำลองในการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา	201
14	ผลการประมาณการแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินโดยรวมของนักศึกษา	203
15	ผลการประมาณการแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินโดยรวมของนักศึกษาที่ปรับปรุงแบบจำลองแล้ว	207
16	การเกิดวัฏจักรของพฤติกรรมบริโภคนิยมที่นำไปสู่การก่อหนี้สินของนักศึกษา	238
17	ผลการประมาณการแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินกยศ. ของนักศึกษา	257
18	ผลการประมาณการแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือกยศ. ของนักศึกษา	263

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
19	วัฏจักรของความกดดันทางการเงิน รายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษา ค่าครองชีพของนักศึกษา และการปรับตัวของทัศนคติ ต่อสถานะเศรษฐกิจ ของนักศึกษา	283
20	สรุปสาเหตุและเงื่อนไขที่ทำให้นักศึกษากู้ยืมเงินจากกยศ.	309
21	พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินกับพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษา	314
22	เปรียบเทียบพฤติกรรมการออมเงินของนักศึกษาที่มี และไม่มีหนี้สินนอกเหนือกยศ.	319
23	การเปลี่ยนเงินออมทั้งหมดเป็นอำนาจซื้อ นำไปสู่การก่อหนี้สินของนักศึกษา	320
24	มุมมองของนักศึกษาที่มีต่อรายได้ในอนาคตหลังสำเร็จการศึกษา	323
25	การเรียนรู้ช่องทางการก่อหนี้สินของนักศึกษา ที่นำไปสู่การก่อหนี้สินนอกเหนือกยศ.	329
26	สรุปสาเหตุและเงื่อนไขที่ทำให้นักศึกษาก่อหนี้สินนอกเหนือกยศ.	339
27	อิทธิพลโดยรวมของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินกยศ.	359
28	อิทธิพลโดยรวมของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สิน นอกเหนือกยศ.	360

สารบัญภาพ (ต่อ)

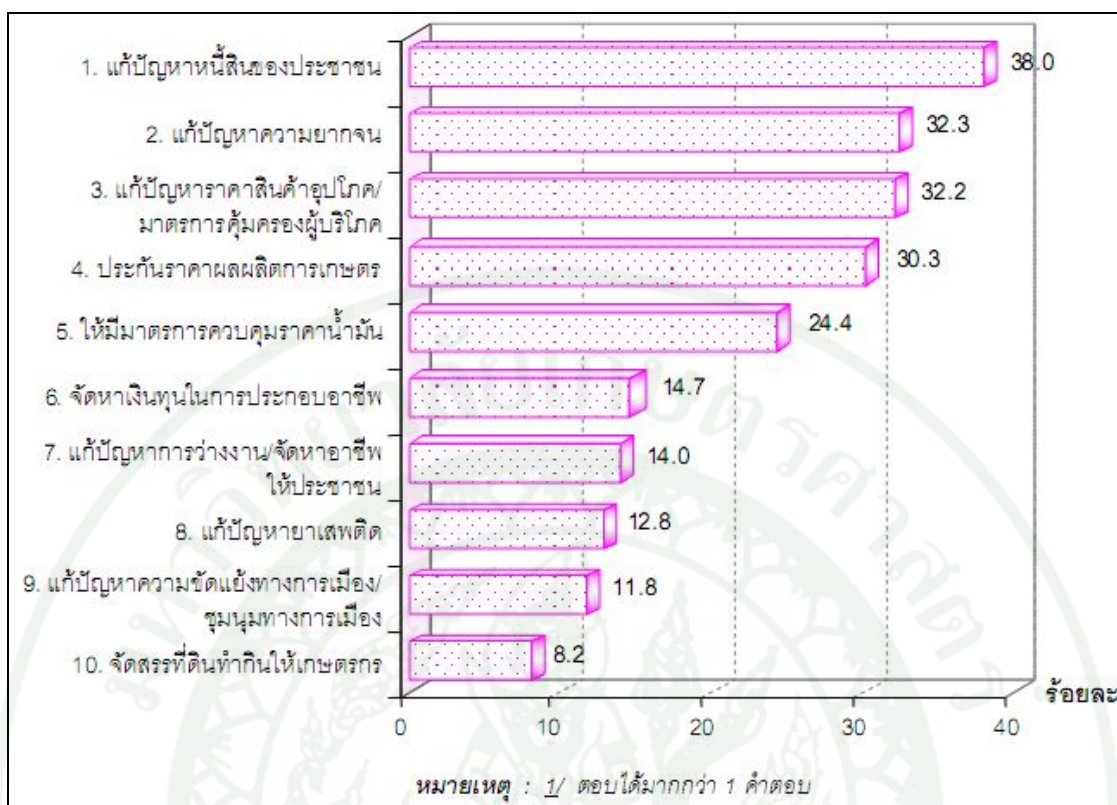
ภาพที่		หน้า
29	วัฏจักรของพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมที่นำไปสู่การก่อหนี้สินของนักศึกษา	361
30	การปรับตัวของความกดดันทางการเงิน รายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษา ระดับค่าครองชีพและทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจที่นำไปสู่การก่อหนี้สินนักศึกษา	362
31	แนวทางป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา	390
32	แนวทางป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. สำหรับนักศึกษา	405
33	แนวทางป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. สำหรับการสนับสนุนจากภาคส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง	406

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจถดถอยครั้งล่าสุดในช่วงปี พ.ศ. 2551-2552 ซึ่งเป็นผลกระทบที่เชื่อมโยงมาจากวิกฤติทางเศรษฐกิจของประเทศสหรัฐอเมริกาและกลุ่มประเทศสหภาพทางเศรษฐกิจยุโรป ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product) ของประเทศไทย เริ่มลดลงตั้งแต่ไตรมาส 4 ของปี พ.ศ. 2551 ประมาณร้อยละ 4.2 และลดลงสูงสุดถึงร้อยละ 7.1 ในไตรมาสที่ 1 ของปี พ.ศ. 2552 (พรายพล คุ่มทรัพย์ และ รุ่งนภา โอภาสปัญญาสาร, 2553) รายได้ส่วนบุคคล (Personal Income) จึงมีแนวโน้มลดลงตามในสัดส่วนเดียวกัน จนทำให้อำนาจซื้อของประชาชนลดลงไปพร้อมกับปัญหาการว่างงาน ส่งผลให้หนี้สินภาคครัวเรือนของประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้นในที่สุด สอดรับกับผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับความต้องการจากรัฐบาลในปี พ.ศ. 2553 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (ภาพที่ 1) ที่พบว่าประชาชนไทยต้องการให้รัฐบาลเข้ามาแก้ไขปัญหานี้สินภาคประชาชนมากที่สุด (ร้อยละ 38) รองลงมาคือ ต้องการให้รัฐบาลช่วยแก้ไขปัญหาค่าเงินค่าอุปโภคและบริโภคของประชาชนตามลำดับ ซึ่งถ้าพิจารณาข้อมูลการสำรวจดังกล่าวในปี พ.ศ. 2552 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2552) จะเห็นถึงพลวัตทางความคิดของประชาชนที่มีต่อปัญหาทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไปเนื่องจากในปี พ.ศ. 2552 ประชาชนต้องการให้รัฐบาลแก้ปัญหาค่าเงินค่าและบริบริการมากที่สุด รองลงมาคือ ปัญหาความยากจน สำหรับปัญหานี้สินประชาชนมีความต้องการให้รัฐบาลช่วยเหลือในอันดับ 3 ประมาณร้อยละ 26.3 น้อยกว่าปี 2553 ถึงร้อยละ 11.7 สอดคล้องกับข้อมูลของมูลค่าหนี้สินครัวเรือนไทยเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของไทย พบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 เป็นต้นมามูลค่าหนี้สินครัวเรือนไทยเริ่มมีมูลค่าสูงกว่าร้อยละ 50 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และยังขยายสัดส่วนอย่างต่อเนื่องจนสูงถึงร้อยละ 77.5 ในปี พ.ศ. 2555 (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2556)

ภาพที่ 1 ผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับความต้องการจากรัฐบาลในปี พ.ศ. 2553
ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2553)

เมื่อเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของ Bank for International Settlements (BIS) ในปี พ.ศ. 2554 ที่ได้ทำการศึกษาข้อมูลของกลุ่มประเทศ Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) ในช่วงปี พ.ศ. 2523 – 2553 ซึ่งพบว่า ระดับหนี้สินครัวเรือนที่จะทำให้เกิดผลกระทบต่อขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศอยู่ที่ระดับร้อยละ 85 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (พลิชฐ์ โชติวัฒนะกุล และ ชลิดา แท่งเพชร, 2555) เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยที่มีหนี้สินครัวเรือนสูงถึงร้อยละ 77.5 ยิ่งสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาหนี้สินครัวเรือนไทยกำลังกลายเป็นอุปสรรคที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศไทย

นอกจากครัวเรือนไทยกำลังเผชิญกับปัญหาหนี้สินจากอุปสงค์ร่วมของประเทศที่ลดลงแล้ว ประชาชนยังต้องเผชิญกับภาวะเงินเฟ้อควบคู่ไปกับปัญหาต่างๆ ซึ่งล้วนแต่ลดศักยภาพการออมเงินของครัวเรือน สอดคล้องกับข้อมูลจากการสำรวจภาวะการออมและการลงทุนในภาพรวมของประเทศ (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2554) ที่พบว่าศักยภาพการออมของประชาชนไทยลดลงอย่างเด่นชัดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา โดยเฉพาะปี 2551 การออมของประชาชนไทยลดลงถึงร้อยละ

11.26 ขณะที่รายจ่ายกลับขยายตัวมากขึ้นกว่ารายได้ถึงร้อยละ 4.72 ต่อ 1 เดือน โดยในปี พ.ศ. 2554 และ ปี พ.ศ. 2555 อัตราการขยายตัวของรายจ่ายครัวเรือนไทยก็ยังสูงกว่าอัตราการขยายตัวของรายได้ เช่นเดิม จนทำให้การออมเงินของครัวเรือนลดลงร้อยละ 2.9 ในปี พ.ศ. 2555 ข้อมูลข้างต้นได้แสดงให้เห็นถึงภาระทางการเงินที่เพิ่มสูงขึ้นของผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน โดยเฉพาะหัวหน้าครอบครัว ซึ่งเป็นบุคคลที่มีหน้าที่หลักในการหารายได้เลี้ยงดูสมาชิกของครัวเรือน ดอกล้ำให้เห็นว่าครัวเรือนที่ขาดศักยภาพในการออมเงินและมีอัตราการพึ่งพิงทางการเงินจากสมาชิกของครัวเรือนในระดับสูง จะยังมีโอกาสที่จะก่อหนี้สินเพิ่มมากขึ้น ในทางตรงกันข้ามถ้าครัวเรือนหรือหัวหน้าครอบครัวมีศักยภาพในการออมเงินที่เพียงพอจะชดเชย (Finance) ส่วนต่างของรายจ่ายที่สูงกว่ารายได้ของครัวเรือน ก็จะช่วยลดโอกาสในการก่อหนี้สินของครัวเรือนลงได้

จากประเด็นของความพอเพียงของจำนวนเงินออมที่ได้กล่าวข้างต้น Modigliani (1968) ผู้นำเสนอทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต (Life Cycle Theory) ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญทางเศรษฐศาสตร์ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ของช่วงอายุที่มีต่อพฤติกรรมการออม การบริโภคและการก่อหนี้สินของปัจเจกบุคคลในระบบเศรษฐกิจ (Deaton, 2005: 2) โดยที่ Modigliani (1968) ได้กล่าวโดยสรุปไว้ในงานเขียนที่มีชื่อเรื่อง “Life Cycle, Individual Thrift, and The Wealth of Nations” ว่าบุคคลที่มีอายุน้อยจะมีรายจ่ายมากกว่ารายได้ จึงเกิดหนี้สินขึ้น (วัยเด็กที่ไม่ได้ทำงานที่ต้องบริโภคด้วยเงินโอนจากผู้ปกครอง) แต่เมื่ออายุมากขึ้น มีงานทำก็จะเริ่มมีรายได้มากขึ้น จนถึงช่วงอายุหนึ่ง บุคคลก็จะเริ่มเก็บออมเงินมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากบุคคลมีทัศนคติว่า เมื่อตนเองเลิกทำงาน เช่น พ้นวัยทำงานหรือเกษียณอายุ เงินออมจะเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดเพื่อการบริโภคไปจนเสียชีวิต โดยไม่จำเป็นต้องลดการบริโภคไปตามรายได้ที่ลดลงหลังเกษียณอายุ ส่งผลให้การก่อหนี้สินของบุคคลในวัยชรามีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ แสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีเงินออมสะสมไว้เพียงพอ ก็จะเข้าสู่ภาวะการเกษียณอายุได้เร็วขึ้นเช่นกัน แต่ถ้ามองในมุมตรงกันข้าม บุคคลที่มีเงินออมสะสมไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายทั้งชีวิต ก็จะไม่สามารถเลิกทำงานหาเลี้ยงชีพในวัยที่ควรที่จะเกษียณอายุได้ จึงเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้บุคคลนั้นๆ ยังคงต้องก่อหนี้สินเพิ่มมากขึ้น แม้ตนเองจะมีอายุเข้าสู่ช่วงวัยชรา เป็นการดอกล้ำให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การออมเงินคือเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการรักษาสถานภาพความมั่นคงทางการเงินของบุคคลทุกๆ คน แต่ในสภาพบริบทของสังคมไทยในปัจจุบัน ผู้ที่อยู่ในวัยทำงานมิได้รับภาระเลี้ยงดูตนเองเพียงเท่านั้น เนื่องจากสังคมไทย ครอบครัวค่อนข้างจะมีความเป็นปัจเจกนิยมน้อยกว่าครอบครัวของสังคมตะวันตก (สำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัว สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2552) ดังนั้นผู้ที่อยู่ในวัยทำงานจึงต้องรับภาระในด้านเงินโอน (Transfer Money) ทั้งในส่วนที่เลี้ยงดูผู้สูงอายุ ในกรณีที่ผู้สูงอายุไม่สามารถดำเนินชีวิตด้วยเงินออมตามแนวคิดของ

Modigliani ได้ อธิบายในปัจุบันสังคมไทยก็เริ่มเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมของผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้น (เกื้อวงศ์บุญสิน และคณะ, 2546) อัตราการพึ่งพิงทางการเงินในครอบครัวไทย จึงมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ด้วยเช่นกัน และเริ่มส่งผลกระทบให้หัวหน้าครัวเรือนต้องแบกรับภาระทางการเงินของครัวเรือนเพิ่มขึ้น ขณะที่ศักยภาพการออมเงินของครัวเรือนไทยก็ไม่สามารถเป็นปัจจัยหนุนในการแก้ปัญหาภาระทางการเงินของหัวหน้าครัวเรือนไทยได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550)

เมื่อพิจารณาถึงประเด็นปัญหาของอัตราการพึ่งพิงที่ได้กล่าวมาข้างต้น พบว่าภาระทางการเงินที่สำคัญของหัวหน้าครอบครัว คือ การโอนเงินให้สมาชิกของครัวเรือนที่อยู่ในวัยก่อนการทำงานเพื่อใช้ในการอุปโภคและบริโภค โดยเฉพาะผู้ที่เป็ น นักเรียน นิสิต นักศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่ยังไม่สามารถหารายได้ถาวรในการบริโภคได้ด้วยตนเอง หัวหน้าครัวเรือนจึงต้องเผชิญกับภาระการเลี้ยงดูผู้ที่อยู่ในวัยก่อนทำงานและผู้สูงอายุไปพร้อมกัน ปรากฏการณ์นี้ยังเพิ่มโอกาสให้ผู้ที่อยู่ในวัยทำงานไม่สามารถออมเงินได้ในจำนวนที่เพียงพอต่อการบริโภคไปตลอดชีวิต เมื่อตนเองเข้าสู่วัยเกษียณอายุจากการทำงาน จึงไม่สามารถลดปริมาณหนี้สินคงค้างได้ตามแนวคิดของทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต บุคคลดังกล่าวจึงไม่สามารถพึ่งพาตนเองทางการเงินได้และจะกลายเป็นผู้สูงอายุที่ไปเพิ่มอัตราการพึ่งพิงทางการเงินของหัวหน้าครอบครัวรุ่นต่อไปในอนาคต เมื่อหัวหน้าครอบครัวในอนาคตไม่สามารถออมเงินได้ ก็ต้องก่อหนี้สินเพื่อนำเงินมาแก้ปัญหาภาระทางการเงินของครอบครัวอีกเช่นกัน กลายเป็นพฤติกรรมที่ไม่สามารถเห็นทางออกจากวัฏจักรของปัญหานี้สิน ครัวเรือนได้เลย (ผลการวิจัยของ ประรณนา หลีกภัย (2551), วรเวชม์ สุวรรณระดา และ สมประวิณ มั่นประเสริฐ (2552) ยืนยันอย่างชัดเจนว่า ในสังคมไทย อัตราการพึ่งพิงของครัวเรือน เป็นปัจจัยที่ลดโอกาสการออมเงินของครัวเรือน และนำไปสู่การก่อหนี้สินของครัวเรือนในที่สุด)

สำหรับภาระทางการเงินของครอบครัวที่เกิดจากช่วงอายุก่อนวัยทำงาน พบว่า ช่วงอายุ ดังกล่าวสร้างภาระทางการเงินกับครอบครัวมากกว่าช่วงอายุอื่นๆ โดยเฉพาะช่วงอายุก่อนวัยทำงานที่เป็นนักศึกษา เพราะนอกจากนักศึกษาจะต้องพึ่งพาเงิน โอนจากครอบครัวเพื่อใช้ในการบริโภคตามปกติแล้ว หัวหน้าครอบครัวยังต้องเสียค่าใช้จ่ายในการพัฒนาทุนมนุษย์ของนักศึกษาผ่านการเพิ่มระดับการศึกษา เพื่อเป็นหลักประกันการมีงานทำในอนาคตของนักศึกษา (วรเวชม์ สุวรรณระดา และสมประวิณ มั่นประเสริฐ, 2552) ซึ่งเป็นมุมมองของการลงทุนทางการศึกษาที่มองถึงผลตอบแทนจากการมีงานทำของนักศึกษาในอนาคต แต่ก็มีความเสี่ยงจากปัญหาการว่างงานที่เกิดจากภาวะความผันผวนของระบบเศรษฐกิจได้เช่นกัน จากข้อมูลจากการสำรวจสถานะการมีงานทำ

ของประชาชนไทย ประจำเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2552 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า ผู้ที่สำเร็จ การศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยมีอัตราการว่างงานสูงสุด สูงถึง 125,000 คน รองลงมาคือระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นประมาณ 70,000 คน แต่เมื่อคิดยอดสะสมทั้งปีแล้ว มีผู้ว่างงานที่สำเร็จการศึกษา ระดับอุดมศึกษาสูงถึง 161,000 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่มากกว่าผู้ว่างงานที่สำเร็จการศึกษาในระดับอื่นๆ ทั้งๆ ที่ในความจริงแล้ว หัวหน้าครอบครัวเสียค่าใช้จ่ายให้ผู้ที่อยู่ในวัยก่อนการทำงานเข้าศึกษาใน ระดับอุดมศึกษาสูงกว่าระดับอื่นๆ แต่ถ้านักศึกษาสำเร็จการศึกษาแล้วไม่มีงานทำ ก็จะกลายเป็นผู้ พึ่งพิงของครอบครัวต่อไป อย่างไรก็ตาม ถ้านักศึกษาได้ออมเงินในขณะที่กำลังศึกษา นักศึกษาก็จะ สามารถนำเงินมาใช้จ่ายในช่วงที่หางานทำอยู่ได้ เป็นการช่วยลดภาระของหัวหน้าครอบครัว แต่ถ้า นักศึกษาไม่มีเงินออมเลย แต่กลับก่อหนี้สินของตนเองขึ้นมาอีก จะยิ่งสร้างภาระทางการเงินให้กับ ครอบครัวมากขึ้นกว่าเดิม

ในประเด็นหนี้สินของนักศึกษา จากการสำรวจความต้องการของประชาชนที่จะให้รัฐบาล เข้ามาช่วยเหลือของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า ปัญหา 3 ลำดับแรกของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ของไทย คือ 1) การแก้ไขความยากจน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความกังวลต่อโอกาสการมีงานทำของ นักศึกษา 2) ราคาสินค้าที่สูงขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นการขยายตัวทางรายจ่ายระดับสูงในมุมมองของ นักศึกษา และ 3) การแก้ปัญหานี้สินภาคประชาชน ซึ่งสะท้อนมุมมองของปัญหานี้สินของ นักศึกษาและครอบครัว รวมทั้งความสามารถในการออมของนักศึกษาและครอบครัวที่ลดลงเช่นกัน สอดคล้องกับข้อมูลจำนวนผู้ที่ได้รับสิทธิกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ที่มี จำนวนสูงถึง 850,000 คนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 เพิ่มจากปีพ.ศ. 2551 ถึง 130,000 คน (<http://www.studentloan.or.th/about.php>) แต่เมื่อพิจารณายอดรวมของนักศึกษาที่ก่อหนี้สินกับ กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ตั้งแต่รุ่นที่ 1 (พ.ศ. 2542) จนถึงรุ่นที่ 8 (พ.ศ. 2549) พบว่า มีจำนวน นักศึกษาที่กู้ยืมเงินสูงถึง 1,760,601 คน ขณะที่ร้อยละ 65 สามารถชำระหนี้ได้ แต่ก็มีผู้ค้างชำระเงินกู้ ถึงร้อยละ 35 คิดเป็นจำนวนผู้กู้ 527,464 คน รวมเป็นเงินหนี้สินคงค้างกับกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อ การศึกษาเป็นมูลค่าสูงถึง 2,915 ล้านบาท (กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา, 2552)

จากข้อมูลการก่อหนี้สินของนักศึกษากับกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของประเทศไทย ประกอบกับการพิจารณากับปัญหาการว่างงานและค่าครองชีพที่สูงขึ้นตามที่กล่าวมาในข้างต้น ยิ่ง สะท้อนความเสี่ยงในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของนักศึกษาไทย ที่มีแนวโน้มจะก่อหนี้สินชนิด อื่นๆ นอกเหนือหนี้สินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา และอาจสร้างผลกระทบทางเศรษฐกิจกับ ครอบครัวของตนเองทั้งในขณะที่ศึกษาและสำเร็จการศึกษา สอดคล้องกับผลการสำรวจพฤติกรรม

การใช้บัตรเครดิตของประชาชน ของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยปี พ.ศ. 2548 พบว่า นักศึกษาคือกลุ่มที่มีหนี้สินค้างชำระสูงขึ้นจากที่เคยค้างชำระประมาณร้อยละ 56.6 ของค่าใช้จ่ายเพิ่มเป็นร้อยละ 73.1 โดยการสำรวจได้เสนอประเด็นที่สำคัญว่า พฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตของนักศึกษา นอกจากจะทำให้นักศึกษาก่อหนี้สินแล้ว ยังเป็นการก่อหนี้สินที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้กับระบบสถาบันการเงินไทย และผลการสำรวจพฤติกรรมในการใช้บัตรเครดิตของประชาชนในปี พ.ศ. 2550 พบว่าประมาณร้อยละ 11 ของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้บัตรเครดิตในการใช้จ่ายเป็นนักศึกษา (มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2550) อีกทั้งข้อมูลสถิติอาชีพของผู้จำนำของสำนักงานธนานุเคราะห์ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ยังพบว่า นักศึกษาเป็นอาชีพ 1 ใน 5 ลำดับแรกของผู้จำนำสินทรัพย์ของประเทศไทย (http://www.m-society.go.th/content_stat_detail.php?pageid=433) โดยในปี พ.ศ. 2552 มีนักศึกษาจำนำทรัพย์สินในสถานธนานุเคราะห์ เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 13,606 คน (ร้อยละ 5 ของจำนวนผู้จำนำทั้งหมด) เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2551 ซึ่งมีจำนวน 9,753 คน (ร้อยละ 1 ของผู้จำนำทั้งหมด) และใน 5 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2553 มีนักศึกษาเข้ารับการจำนำทรัพย์สินแล้วประมาณ 5,196 คน

จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2552) ยังพบว่า สังคมไทยกำลังเผชิญกับปัญหาหนี้สินนอกระบบมากขึ้นและเข้าถึงได้ง่ายขึ้น ซึ่งผู้ที่มีความเสี่ยงที่จะถูกเอารัดเอาเปรียบจากเจ้าหนี้นอกระบบ เนื่องจากไม่มีกฎหมายรองรับการกู้ยืมนอกระบบ ที่สำคัญแหล่งเงินกู้ยืมนอกระบบได้ขยายกลุ่มเป้าหมายทางธุรกิจเข้าสู่นักเรียนและนักศึกษามากขึ้น ซึ่งเป็นผู้มีความเสี่ยงทางการเงิน เนื่องจากส่วนใหญ่มีรายได้เป็นเงินโอนจากครอบครัว และอาจนำเงินจากการก่อหนี้สินไปใช้จ่ายผิดวัตถุประสงค์ เช่น การพนัน การใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ฯลฯ เสี่ยงต่อการเกิดปัญหาทางสังคมตามมาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยที่กลุ่มนักศึกษาเป็นกลุ่มที่ก่อหนี้สินเงินด่วนนอกระบบมากที่สุด รองจากกลุ่มพ่อค้า แม่ค้าและผู้ประกอบอาชีพอิสระ ขณะเดียวกันมีนักศึกษาถึงร้อยละ 72 ที่มีหนี้สินเงินด่วนนอกระบบ ที่สำคัญนักศึกษาที่กู้เงินด่วนก็ไม่ได้นำเงินไปใช้ในการประกอบอาชีพ สร้างรายได้หรือเป็นทุนหมุนเวียนธุรกิจเหมือนกับกลุ่มอาชีพพ่อค้าแม่ค้าและผู้ประกอบอาชีพอิสระแต่อย่างใด จากข้อมูลข้างต้นยิ่งสะท้อนถึงโอกาสที่นักศึกษาไทยจะก่อหนี้สินขึ้นในขณะที่กำลังศึกษามากยิ่งขึ้น ทั้งหนี้สินในระบบและนอกระบบ

จากข้อมูลที่น่าเสนอข้างต้นจึงกล่าวได้ว่า ถ้าวิทยก่อนทำงานขาดพฤติกรรมทางการเงินที่เหมาะสม ทั้งการบริโภคและการออมเงินที่เหมาะสมกับค่าใช้จ่ายของตน รวมทั้งการก่อหนี้สินให้เป็นภาระของผู้ปกครองที่อยู่ในวัยทำงาน ก็ยิ่งเพิ่มภาระทางการเงินและโอกาสการก่อหนี้สินให้กับ

ผู้ปกครองของตนเองมากขึ้นเช่นกัน ซึ่งพฤติกรรมทางการเงินที่ไม่เหมาะสม เช่น การขาดวินัยทางการเงินของเยาวชนในปัจจุบัน มีโอกาสเกิดขึ้นในระดับสูง เนื่องจากวิกฤตด้านค่านิยมที่เป็นผลกระทบจากการเลือนไหลทางวัฒนธรรมของต่างชาติเข้าสู่ประเทศไทยผ่านทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ขณะที่เยาวชนไทยขาดสมรรถนะในการคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมที่ดีมาประยุกต์ใช้ แต่นักคิดที่จะเลียนแบบโดยไม่ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบทของสังคมไทยและบริบทของชีวิตที่เหมาะสมของตนเอง ส่งผลให้คุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชนลดลง เนื่องจากวิถีชีวิตของเยาวชนในปัจจุบัน ปิดกั้นบทบาทของสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและสถาบันศาสนา ในการอบรม เลี้ยงดู ให้ความรู้ และปลูกฝังศีลธรรมจริยธรรม เยาวชนไทยจึงมีค่านิยมและพฤติกรรมที่เน้นวัตถุนิยมและบริโภคนิยมเพิ่มมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) สอดคล้องกับผลวิจัยของสำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม (2548) ที่พบว่า มติของการบริโภคในปัจจุบัน เด็กและเยาวชนไทยกำลังเผชิญกับกระแส “วัฒนธรรมกิน ดื่ม ซ่อป” ซึ่งเป็นตัวเร่งให้เกิดค่านิยมตามคนในสังคมแบบบริโภคนิยม เด็กวัยรุ่นถูกดึงดูดจากโฆษณาให้ใช้จ่ายเงินอย่างฟุ่มเฟือย นิยมแฟชั่นราคาแพงหรือของมีหี้ออทิโทรส์ที่มีมือถือ นาฬิกา น้ำหอม กระเป๋าถือ เป็นต้น จึงไม่ใช่เรื่องแปลก ถ้าบุคคลดังกล่าวจะก้าวเข้าสู่วัยทำงานไปพร้อมกับภาระหนี้สินที่ได้สะสมไว้ในขณะกำลังศึกษา

พฤติกรรมทางการเงินที่ไม่เหมาะสมยังก่อให้เกิดพฤติกรรมการทุจริตและประพฤติมิชอบในอนาคต สอดคล้องกับมุมมองของการวิเคราะห์การเมืองไทยว่า วัฒนธรรมอุปถัมภ์ที่ฝังรากลึกในสังคมไทย เป็นอุปสรรคขัดขวางการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย คนไทยจึงขาดคุณภาพและจิตสำนึกสาธารณะ ไม่สามารถแยกแยะผลประโยชน์ส่วนตัวออกจากผลประโยชน์สาธารณะ ก่อให้เกิดปัญหาความไม่เป็นธรรมและการทุจริตประพฤติมิชอบที่ซับซ้อนมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) ทั้งๆ ที่ประเทศไทยมีวัฒนธรรมการออมเป็นค่านิยมหลักในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจที่ฝังรากลึกผ่านระบบสังคมและวัฒนธรรมไทยมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะการถ่ายทอดจากบุคคลต้นแบบที่ปฏิบัติเป็นตัวอย่าง ตั้งแต่ระดับพระมหากษัตริย์ที่ออมเงินผ่านท้องพระคลังหลวงเพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงยามประเทศเกิดวิกฤตทั้งทางความมั่นคงและทางการเงินของประเทศไทย (ปริญญช พินุลศรารุช, 2551) ซึ่งถือเป็น การสั่งสอนแนวทางปฏิบัติที่ดีของการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของคนไทย อีกทั้งในปัจจุบันหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่กำเนิดจากแนวคิดของพระมหากษัตริย์องค์ปัจจุบันยังได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางและเป็นปรัชญาที่ใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทย และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังได้รับการถ่ายทอดผ่านสถาบันทางสังคมและครอบครัวสู่เยาวชน

ไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) แต่เป็นเรื่องน่าประหลาดใจที่วัยก่อนการทำงานของไทยกลับมีพฤติกรรมโน้มเอียงไปสู่สังคมบริโภคนิยม ซึ่งมีปรัชญาการดำเนินชีวิตที่ขัดแย้งกับหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งๆ ที่หลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควรจะเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจที่เหมาะสมกับคนไทยมากกว่าพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม

พฤติกรรมทางการเงินและบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมไทยที่ได้กล่าวมา เป็นเหตุให้ความสามารถในการออมเงินของครอบครัวปรับตัวลดลง จนส่งผลต่อความกดดันทางการเงินของครอบครัวอย่างรุนแรง โดยเฉพาะกรณีที่หัวหน้าครอบครัวเป็นผู้ว่างงานหรือเป็นผู้สูงอายุที่ต้องการความช่วยเหลือทางการเงิน ยิ่งกดดันให้ผู้ที่อยู่ในวัยทำงานต้องมีการระดมยืมยืมทางการเงินมากขึ้นกว่าในอดีต ส่งผลให้ผู้มีงานทำเข้าสู่ภาวะสุขภาพทางการเงินได้ช้าลง (สุทธภา อมรวิวัฒน์ และ สุทธิณี สารธา, 2548; ดิเรก ปัทมศิริวัฒน์, 2552) อีกทั้งปัญหาการขาดศักยภาพในการออมเงิน ยังส่งผลให้เงินทุนของประเทศลดลง กลายเป็นปัญหาการขาดเงินทุนในการลงทุนของประเทศในระดับเศรษฐกิจมหภาค จนก่อให้เกิดการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศทั้งภาครัฐและภาคเอกชนภายในประเทศ สุ่มเสี่ยงต่อการเพิ่มระดับของปัญหาหนี้สินจากเงินทุนต่างประเทศในที่สุด

สรุปได้ว่าแนวทางในการแก้ไขปัญหานี้สินของประเทศ จะต้องเริ่มจากการป้องกันการก่อหนี้สินตั้งแต่วัยก่อนการทำงาน ซึ่งงานวิจัยของกุลิศรา กฤตวรกาญจน์ (2549) ได้นำเสนอประเด็นสำคัญไว้ว่าการปลูกฝังความรู้และเจตคติที่ดีในพฤติกรรมทางการเงิน เช่น การออมเงินที่ต้องเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก โดยผู้วิจัยใช้คำว่า “ไม่ออมดั่งง่าย ไม่แก้ดั่งยาก” เนื่องจากทัศนคติในการก่อหนี้สินของครอบครัวสามารถถ่ายทอดสู่บุตรหลานได้ และเมื่อวัยก่อนการทำงานเติบโตขึ้นเป็นหัวหน้าครอบครัว ก็จะถ่ายทอดทัศนคติดังกล่าวให้กับทายาทในรุ่นต่อไปได้เช่นกัน ถ้ามีเริ่มป้องกันปัญหาการก่อหนี้สินตั้งแต่วัยเด็ก สุดท้ายแล้วประเทศไทยอาจกลายเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมแห่งการกู้ยืม และก่อหนี้สินแทนที่วัฒนธรรมในการออมเงินของสังคมไทยในอดีต และผลการวิจัยเรื่องเด็กไทยในมิติวัฒนธรรม (สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม, 2548) ได้นำเสนอยุทธศาสตร์ด้านมิติการบริหารทางการเงินและจัดการความเสี่ยงของเยาวชนไทยที่เยาวชนต้อง “ใช้เป็น เก็บเป็น ไม่เป็นหนี้ หนีความเสี่ยง” ดังนั้นการที่นักศึกษาจะมีพฤติกรรมทางการเงินที่เหมาะสมตามยุทธศาสตร์ข้างต้น นักศึกษาก็ต้องมีการใช้จ่ายเงินที่เหมาะสมกับช่วงอายุและรายได้จากเงินโอนของครอบครัว ไม่สร้างปัญหาโดยการก่อหนี้สินให้กลายเป็นภาระทางเงินกับครอบครัวไปจนถึงระดับเศรษฐกิจมหภาคตามที่กล่าวมาในข้างต้น จึงสะท้อนให้เห็นชัดเจนว่า การป้องกันการก่อหนี้สินของนักศึกษาจะ

กลายเป็นปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการเพิ่มศักยภาพทางการเงินของหัวหน้าครอบครัว รวมถึงศักยภาพทางการเงินของนักศึกษาเองทั้งในช่วงที่กำลังศึกษา จนถึงช่วงชีวิตหลังสำเร็จการศึกษาที่นักศึกษาต้องบริหารจัดการความเสี่ยงทางการเงินได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยเพิ่มความเป็นได้ในการลดโอกาสการก่อหนี้สินของครอบครัวและเศรษฐกิจระดับมหภาคของประเทศตามลำดับ

จากข้อมูลทั้งหมดที่ได้กล่าวมา ถ้าพิจารณาประเด็นโอกาสในการก่อหนี้สินของนักศึกษาระดับปริญญาตรีแล้ว จะพบว่า เขตจังหวัดกรุงเทพมหานครมีจำนวนนักศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุดในประเทศ โดยมีจำนวนสูงถึง 746,975 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 44.50 ของจำนวนนักศึกษาระดับปริญญาตรีทั้งหมดในประเทศไทย และมีจำนวนสถาบันระดับอุดมศึกษามากที่สุดในประเทศอีกเช่นกัน โดยมีจำนวนสูงถึง 46 สถานศึกษาจาก 146 สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาทั่วประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2553) เมื่อพิจารณาถึงค่าครองชีพที่สำคัญในบริบทของนักศึกษา คือ ค่าใช้จ่ายในการศึกษา ก็พบว่า มีโอกาสค่อนข้างสูงที่นักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครจะก่อหนี้สินขึ้น เพราะข้อมูลจากสำนักงานดัชนีเศรษฐกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ (<http://www.price.moc.go.th/content1.aspx?cid=19>) แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาและครอบครัวในเขตจังหวัดกรุงเทพมหานคร ต้องเสียค่าใช้จ่ายค่าในการลงทะเบียนและค่าธรรมเนียมเพื่อการศึกษาในระดับปริญญาตรีในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาภาครัฐประมาณ 28,341 บาทต่อปี ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายทางการศึกษาที่สูงที่สุดเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่นๆ อีกทั้งค่าลงทะเบียนและค่าธรรมเนียมเพื่อเข้าศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาภาคเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครก็มีค่าใช้จ่ายสูงที่สุดเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่นๆ เช่นกัน มีค่าใช้จ่ายสูงถึง 51,410 บาทต่อปี จึงเป็นไปได้ว่า ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของสถาบันการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครที่มีมูลค่าสูงกว่าส่วนภูมิภาคจะสะท้อนภาพโอกาสที่นักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครจะต้องเผชิญกับภาวะค่าครองชีพในระดับสูง จนนำไปสู่ความกดดันทางการเงินและการก่อหนี้สินได้ในที่สุด จึงเป็นการเหมาะสมที่จะเลือกจังหวัดกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ปฏิบัติการในการวิจัย

สำหรับประเทศไทยยังไม่มีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการก่อหนี้สินของนักศึกษาโดยตรง จึงทำให้องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการก่อหนี้สินของนักศึกษาในประเทศไทยเป็นความรู้ที่ไม่ชัดเจน และไม่มียุทธศาสตร์ที่จะนำไปสู่การวางแนวทางในการป้องกันปัญหานี้สินดังกล่าวได้ จากช่องว่างขององค์ความรู้ในเรื่องหนี้สินของนักศึกษาที่ได้กล่าวมาทั้งหมด จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่จะส่งผลให้นักศึกษาก่อหนี้สินขึ้นในขณะที่กำลังศึกษา โดยเฉพาะนักศึกษาระดับ

ปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบวิธีการพัฒนานักศึกษาให้มีทัศนคติและพฤติกรรมทางเศรษฐกิจที่เหมาะสม ไม่สร้างหนี้สินให้เป็นภาระทางการเงินให้ตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ เพราะเมื่อนักศึกษาสำเร็จการศึกษาแล้ว ก็จะกลายเป็นอุปทานแรงงานของประเทศที่มีระดับการศึกษาสูง กลายเป็นกลุ่มอ้างอิงในสังคมที่มีบทบาทสำคัญต่อการถ่ายทอดทัศนคติและพฤติกรรมทางเศรษฐกิจที่เหมาะสมให้กับบุคคลในสังคมไทยรุ่นต่อไป ดังนั้นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้นักศึกษาก่อนหน้านี้เพื่อนำมาเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการออกแบบแนวทางการป้องกันปัญหาหนี้สินของนักศึกษา ให้มีทัศนคติและพฤติกรรมทางเศรษฐกิจที่เหมาะสมกับสถานะของนักศึกษา จึงเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในแก้ปัญหาหนี้สินในทุกช่วงอายุของประชาชนไทย อีกทั้งผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายของประเทศสามารถนำองค์ความรู้จากการวิจัยไปเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการกำหนดนโยบายเพื่อจัดการปัญหาการก่อหนี้สินของนักศึกษา ครัวเรือน ชุมชน หรือประชาชนในภาพรวมของประเทศ หรือใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชนที่เหมาะสมในมิติทางด้านเศรษฐกิจของวัยก่อนที่จะเป็นอุปทานแรงงานของประเทศต่อไปในอนาคตได้

วัตถุประสงค์และคำถามวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งค้นหาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งหนี้สินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) และหนี้สินนอกเหนือกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา เพื่อสังเคราะห์แนวทางในการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินของนักศึกษา

โดยผู้วิจัยได้กำหนดคำถามการวิจัยจำนวน 3 ข้อ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. สถานการณ์ของการก่อหนี้สินของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในปัจจุบัน ทั้งหนี้สินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาและหนี้สินนอกเหนือกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาเป็นอย่างไร ทั้งระดับของการก่อหนี้สิน ประเภทของหนี้สินและช่องทางการเข้าถึงหนี้สิน
2. อะไรคือปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีก่อหนี้สิน ทั้งหนี้สินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาและหนี้สินนอกเหนือกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

3. แนวทางในการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สิน ทั้งหนี้สินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาและหนี้สินนอกเหนือกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรีควรเป็นอย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในประเด็นการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สิน เพื่อเสนอแนวทางการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครในครั้งนี้ เป็นนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี หลักสูตรภาคปกติทุกชั้นปีและอายุไม่เกิน 25 ปี เนื่องจากนักศึกษาที่อายุนั้นหรือนักศึกษาในระดับบัณฑิตวิทยาลัยจะมีตัวแปรแทรก เช่น การแต่งงาน จำนวนบุตร การทำงานประจำ เป็นต้น (Pinto and Mansfield, 2006) โดยทำการศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จากมหาวิทยาลัยทั้ง 5 ลักษณะ (ไม่รวมมหาวิทยาลัยสงฆ์ วิทยาลัยชุมชน ศูนย์การศึกษา วิทยาเขต) คือ มหาวิทยาลัยที่จำกัดจำนวนรับของรัฐบาล (รวมมหาวิทยาลัย/ สถาบันในกำกับ) มหาวิทยาลัยเอกชนที่จำกัดจำนวนรับ มหาวิทยาลัยที่ไม่จำกัดจำนวนรับของรัฐ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลและมหาวิทยาลัยราชภัฏ สาเหตุที่เลือกเขตกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่การวิจัย เนื่องจากเขตกรุงเทพมหานครเป็นจังหวัดที่มีนักศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด ตามข้อมูลจากระบบสารสนเทศปริญญาตรีของสำนักงานคณะกรรมการการปริญญาตรี (<http://www.info.mua.go.th/information/>) นอกจากนั้นกรุงเทพมหานครยังเป็นจังหวัดที่มีสถาบันระดับอุดมศึกษามากที่สุดในประเทศไทย และยังมีประเภทของสถานศึกษาครบถ้วนตามลักษณะของสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ที่สำคัญ เมื่อพิจารณาโอกาสในการก่อหนี้สินของนักศึกษาแล้ว พบว่านักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครมีโอกาสที่จะก่อหนี้สินในบริบททางการศึกษามากที่สุด เพราะจังหวัดกรุงเทพมหานครเป็นจังหวัดที่มีค่าลงทะเบียน ค่าธรรมเนียมระดับปริญญาตรีที่มีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยต่อปีสูงที่สุดเมื่อเทียบกับส่วนภูมิภาค ตามข้อมูลสำนักงานดัชนีเศรษฐกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ (<http://www.price.moc.go.th/content1.aspx?cid=19>)

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาของการวิจัยนี้ครอบคลุมถึง การวิเคราะห์สถานการณ์ของการก่อก่อนนี้สินของ นักศึกษาระดับปริญญาตรีในปัจจุบัน ทั้งหนี้สินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาและหนี้สิน นอกเหนือกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ทั้งประเภทของหนี้สิน ระดับของหนี้สิน และช่องทางการเข้าถึงหนี้สินของนักศึกษา รวมถึงการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีก่อหนี้สินขึ้น เพื่อสังเคราะห์แนวทางในการป้องกันและลดโอกาสการก่อก่อนนี้สินของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เหมาะสม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยชิ้นแรกของประเทศไทยที่มุ่งเน้นศึกษาในประเด็นการก่อก่อนนี้สินของ วัยก่อนการทำงาน อย่างนักศึกษาระดับปริญญาตรี และยังเป็นงานวิจัยชิ้นแรกที่ได้ผสานองค์ความรู้ ของปรัชญาดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจกระแสหลักของต่างประเทศเข้ากับปรัชญาในการดำเนิน ชีวิตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย เพื่ออธิบายทัศนคติและพฤติกรรมของนักศึกษาที่จะนำไปสู่การ ก่อก่อนนี้สิน นอกจากผลการศึกษายังได้แบบจำลองสมการ โครงสร้างที่แสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่มี อิทธิพลต่อการก่อก่อนนี้สินของนักศึกษา แนวทางในการป้องกันและลดโอกาสปัญหาการก่อก่อนนี้สิน ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี แนวทางการสร้างพฤติกรรมทางการเศรษฐกิจที่เหมาะสมในการ ดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครแล้ว ผู้วิจัยยังคาดว่า ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลหรือสารสนเทศเชิงประจักษ์ที่สามารถใช้กำหนดนโยบายการจัดการปัญหา การก่อก่อนนี้สินของนักศึกษา คราวเรือน ชุมชน หรือประชาชนในภาพรวมของประเทศในอนาคต และเป็นแนวทางในการศึกษาครั้งต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยได้แก่

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรภาคปกติทุกชั้นปี ที่มีอายุไม่เกิน 25 ปีและสังกัดสถานศึกษาที่มีที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

หนี้สินของนักศึกษา หมายถึง จำนวนเงินค้างชำระจากการก่อหนี้สินของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

1. หนี้สินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา หมายถึง หนี้สินคงค้างในปัจจุบันที่นักศึกษากู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของรัฐบาลไทย (กยศ.) เพื่อใช้ในการศึกษาในระดับปริญญาตรี ไม่รวมหนี้สินคงค้างที่นักศึกษาเคยก่อไว้กับกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในระดับการศึกษาอื่นๆ ก่อนเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี ซึ่งหนี้สินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อศึกษานับเป็นการก่อหนี้สินในระบบ

2. หนี้สินนอกเหนือกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา หมายถึง หนี้สินคงค้างในปัจจุบันที่นักศึกษาก่อขึ้นด้วยตนเองในขณะที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ไม่รวมการกู้ยืมเงินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ซึ่งหนี้สินนอกเหนือกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา แบ่งออกได้ 3 ประเภทดังนี้

2.1 หนี้สินในระบบ หมายถึง หนี้สินคงค้างของนักศึกษาที่กู้ยืมเงินจากเจ้าหนี้ที่ได้รับการอนุญาตให้ประกอบธุรกิจด้านสินเชื่อจากธนาคารแห่งประเทศไทย จึงเป็นหนี้สินที่ต้องตามกฎหมาย มีสัญญาระบุหนี้ที่เป็นรูปธรรม ลูกหนี้ได้รับเงินตามที่ระบุไว้ในสัญญา และเจ้าหนี้เรียกเก็บดอกเบี้ยไม่เกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ ทั้งเจ้าหนี้ที่เป็นสถาบันการเงิน เช่น ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารออมสิน บริษัทเงินทุนต่าง ๆ ที่ให้บริการสินเชื่อ หรือเจ้าหนี้สถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร (Non-Bank) ที่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย เช่น บริการสินเชื่อเงินสด สินเชื่อเช่าซื้อสินค้า บัตรเครดิตทั้งบัตรหลักและบัตรเสริม บัตรกดเงินสด การเบิกเงินเกินบัญชี ธนาคาร ฯลฯ รวมถึงการจำนำที่ต้องตามกฎหมาย

2.2 หนี้สินนอกระบบ หมายถึง หนี้สินคงค้างของนักศึกษาจากเจ้าหนี้ที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ไม่ใช่สถาบันการเงินในระบบชุมชน หรือผู้ประกอบการที่ไม่ได้เป็นสถาบันการเงินภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย เช่น การปล่อยเงินกู้ยืมแบบเงินด่วนนอกระบบ การกู้ยืมจากครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อนหรือบุคคลอื่นๆ ที่เป็นนายทุนเจ้าหนี้เงินกู้ เป็นต้น

2.3 หนี้สินที่เกิดจากการค้างชำระค่าสินค้าและบริการ หมายถึง หนี้สินคงค้างจากการซื้อสินค้าและบริการ เช่น ค่าบิลค้างชำระ (Unpaid Bill) ที่เกิดจากการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคและ

บริการต่างๆ ค้างชำระค่าเช่าบ้านอาคารสถานที่ ที่อยู่อาศัย ค่าเล่าเรียนกับทางมหาวิทยาลัย หรือการ
ผ่อนชำระค่าวัสดุสินค้าและบริการกับผู้ขายสินค้าและบริการนั้นๆ เป็นต้น

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาหรือผู้ที่อยู่ในวัยก่อนการทำงานโดยตรงยังไม่มีปรากฏชัดเจน มีเพียงแนวคิดและทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่กล่าวถึง ผ่านการบริโภค การออมของปัจเจกบุคคลโดยทั่วไปเป็นหลัก ดังนั้นงานวิจัยนี้ จึงนำแนวคิดและทฤษฎีในภาพรวมที่ใช้ในการวิเคราะห์การก่อหนี้สินของปัจเจกบุคคลโดยทั่วไปและนำบางส่วน of แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบุคคลก่อนวัยทำงานมาใช้ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่อาจเป็นสาเหตุให้นักศึกษาก่อหนี้สิน โดยพยายามเชื่อมโยงมิติของแต่ละช่วงอายุที่เกี่ยวข้องกันและสังเคราะห์ให้เห็นถึงปัจจัยที่น่าจะส่งผลให้นักศึกษาก่อหนี้สินขึ้น การตรวจเอกสารจึงแบ่งออกเป็นส่วนสำคัญดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของปัจเจกบุคคล

- 1.1 ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคทางเศรษฐศาสตร์
- 1.2 ทฤษฎีการบริโภคโดยรายได้สัมบูรณ์
- 1.3 ทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต
- 1.4 ทฤษฎีทุนมนุษย์ทางเศรษฐศาสตร์
- 1.5 ทฤษฎีการบริโภคจากรายได้ถาวร
- 1.6 ทฤษฎีการบริโภคที่สัมพันธ์กับรายได้เปรียบเทียบ
- 1.7 ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เชิงพฤติกรรม
- 1.8 แนวคิดบริโภคนิยม
- 1.9 ทฤษฎีพฤติกรรมการบริโภคทางการตลาดและส่วนประสมทางการตลาด
- 1.10 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคลช่วงก่อนวัยการทำงาน

3. งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการก่อหนี้สินของนักศึกษา

- 3.1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา

3.2 ผลกระทบจากการก่อกวนนี้สินของนักศึกษา

3.3 แนวทางในการป้องกันและลดโอกาสการก่อกวนนี้สินของนักศึกษา

4. งานวิจัยของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการก่อกวนนี้สินของนักศึกษา

5. ความรู้ที่ยังขาดการศึกษาไว้

6. สรุปสาระสำคัญจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7. กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อกวนนี้สินของปัจเจกบุคคล

ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคทางเศรษฐศาสตร์

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการก่อกวนนี้สินของปัจเจกบุคคลทางเศรษฐศาสตร์มักจะวิเคราะห์ผ่านแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริโภค ซึ่งแนวคิดเบื้องต้นของการตัดสินใจในการบริโภคของปัจเจกบุคคลมักจะวิเคราะห์ผ่านทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคทางเศรษฐศาสตร์ (Varian, 2006) ซึ่งในปี 1939 John Hick (อ้างใน Varian, 2006) ได้นำเสนอไว้ในการวิเคราะห์ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคแนวใหม่ โดยการวิเคราะห์เส้นความพึงพอใจ/ อร์รประโยชน์เท่ากัน (Indifference Curve Analysis) ผ่านเส้นอร์รประโยชน์เท่ากัน (Indifference Curve) และเส้นงบประมาณเท่ากัน (Budget Line) เพื่อค้นหาจุดดุลยภาพของการบริโภคที่บุคคลจะบริโภคเท่ากับงบประมาณที่ตั้งไว้พอดีและได้รับอร์รประโยชน์สูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ตามจำนวนการบริโภคสินค้าและบริการชนิดต่างๆ ตามกำลังซื้อที่ได้ตั้งงบประมาณไว้ ดังนั้นบุคคลจะบริโภคสินค้าและบริการจำนวนสูงขึ้นหรือลดลงบุคคลจะวิเคราะห์จาก

1) อร์รประโยชน์ (Utilities) โดยที่อร์รประโยชน์คือผลประโยชน์หรือความพึงพอใจที่ได้รับจากการบริโภคสินค้าและบริการชนิดใดชนิดหนึ่งในจำนวนการบริโภคที่ต่างกัน และเมื่อรวมอร์รประโยชน์ที่ผู้บริโภคได้รับจากการบริโภคสินค้าและบริการทุกชนิดจะเรียกว่าอร์รประโยชน์รวม (Total Utility: TU) ดังนั้นเรื่องของอร์รประโยชน์จึงเป็นเรื่องส่วนบุคคล เกิดจากความนึกคิด

ทัศนคติของบุคคลที่ได้รับจากการบริโภคสินค้าในจุดมุ่งหมายที่ต่างกัน (Varian, 2006) การวิเคราะห์อรรถประโยชน์นั้นจะวิเคราะห์ผ่านเส้นความพอใจเท่ากัน (Indifference Curve: IC) คือ เส้นที่แสดงถึงส่วนประกอบของสินค้าตั้งแต่สองชนิดขึ้นไปที่ทำให้ความพอใจต่อผู้บริโภคเท่ากัน ไม่ว่าจะเลือกที่จะบริโภคที่จุดใดบนเส้นความพอใจเท่ากัน โดยสมมติให้อรรถประโยชน์สามารถนับเป็นหน่วยได้ โดยเรียกหน่วยการวัดว่า ยูทิล (Util) 2) งบประมาณในการบริโภคที่ผู้บริโภคตั้งไว้ ซึ่งมีผลทางบวกกับการบริโภค และ 3) ราคาสินค้าและบริการซึ่งมีผลทางลบต่อการบริโภคผ่านงบประมาณในการบริโภคฯ เนื่องจากราคาสินค้าที่เพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้ระดับค่าครองชีพของบุคคลนั้นๆ สูงขึ้นตามขณะเดียวกัน ถ้ารายได้ของบุคคลไม่สูงขึ้นตามหรือสูงขึ้นในอัตราที่น้อยกว่าอัตราการเพิ่มของราคาสินค้าและบริการก็จะทำให้รายได้ที่แท้จริง (Real Income) หรือรายได้หารด้วยระดับราคาลดลง เนื่องจากระดับรายได้เท่าเดิม แต่ผู้บริโภคกลับซื้อสินค้าและบริการในจำนวนที่น้อยลง โดยที่ปัจจัยที่ 2 และ 3 แสดงผ่าน เส้นงบประมาณ (Budget Line: B) คือ เส้นที่แสดงถึงส่วนประกอบของสินค้าตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไปที่ผู้บริโภคสามารถซื้อสินค้าและบริการทั้งหมดโดยใช้งบประมาณที่ตั้งไว้หมดพอดี ถ้ากำหนดให้ราคาสินค้า A เท่ากับ P_A ราคาสินค้า B เท่ากับ P_B เงินงบประมาณ (รายได้ของผู้บริโภค) เท่ากับ Y ขณะที่ผู้บริโภคสามารถใช้เงินที่มีอยู่ทั้งหมดในการบริโภคสินค้า A และ B ได้เท่านั้น ซึ่งในความจริงแล้ว ผู้บริโภคไม่จำเป็นต้องใช้เงินรายได้ทั้งหมดในการซื้อสินค้าและบริการ เพราะอาจแบ่งเงินรายได้ส่วนหนึ่งไว้สำหรับการออมเงินได้เช่นกัน

การวิเคราะห์คุณภาพของผู้บริโภคทางเศรษฐศาสตร์ในที่นี้จะสมมติให้สินค้าและบริการของผู้บริโภคมี 2 ชนิดคือ A และ B

$$P_A A + P_B B = Y$$

$$B = \frac{Y}{P_B} - \left(\frac{P_A}{P_B} \right) A$$

จากเส้นงบประมาณข้างต้นจะมีจุดตัดแกนที่ $\frac{Y}{P_B}$ และมีค่าความชัน $-\left(\frac{P_A}{P_B} \right)$ ซึ่งก็คืออัตราส่วนของราคาโดยเปรียบเทียบของสินค้าทั้งสองชนิด และยังแสดงถึงจำนวนสินค้า B ที่ผู้บริโภคสละไปเพื่อบริโภคสินค้า A ที่มีมูลค่าคงที่โดยตลอด เพราะเส้นงบประมาณเป็นเส้นตรง จึงสามารถเขียนฟังก์ชัน (Utility Function) ของผู้บริโภคคนที่ i ที่ได้อรรถประโยชน์ทั้งหมดในการ

บริโภคสินค้า A และสินค้า B (A และ B คือปริมาณการบริโภคสินค้า A และ B ตามลำดับ) ตามรูปแบบฟังก์ชันอรรถประโยชน์ทั้งหมด (TU_i) ดังนี้

$$TU_i = u(A, B)$$

สมมติให้ P_A , P_B และ Y คือราคาสินค้า A ราคาสินค้า B และรายได้ที่เป็นตัวเงิน (Nominal Income) ตามลำดับ โดยที่ผู้บริโภคจะเลือกซื้อสินค้าที่สร้างความพอใจสูงสุดภายใต้รายได้ที่มีอยู่อย่างจำกัด

$$\text{Max } TU = u(A, B) \quad \dots(1)$$

ภายใต้เงื่อนไข

$$Y = P_A \cdot A + P_B \cdot B \quad \dots(2)$$

จะได้ Lagrangian Function (L) คือ

$$L = u(A, B) + \lambda(Y - P_A \cdot A - P_B \cdot B) \quad \dots(3)$$

จะได้อนุพันธ์อันดับหนึ่ง (First Order Condition) ของสมการที่ 3 เทียบกับตัวแปรอิสระ A, B และ λ (เงื่อนไขดุลยภาพของผู้บริโภค) ตามลำดับแล้วเทียบกับศูนย์ ดังนี้

$$\frac{\partial L}{\partial A} = \frac{\partial u}{\partial A} - \lambda P_A = 0 \quad \dots(4)$$

$$\frac{\partial L}{\partial B} = \frac{\partial u}{\partial B} - \lambda P_B = 0 \quad \dots(5)$$

$$\frac{\partial L}{\partial \lambda} = Y - P_A \cdot A - P_B \cdot B = 0 \quad \dots(6)$$

โดยที่ $\frac{\partial u}{\partial A} = MU_A$ คือ อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม (Marginal Utility: MU) ของสินค้า A
คือ การเพิ่มขึ้นของอรรถประโยชน์ของสินค้า A เมื่อบริโภคเพิ่มขึ้น 1 หน่วย

$$\frac{\partial u}{\partial B} = MU_B \quad \text{คือ อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มของสินค้า B}$$

โดยที่ MU_A และ MU_B คือ อรรถประโยชน์หน่วยสุดท้ายของ A และสินค้า B จากสมการที่ 4 ถึง 6 สามารถหาเงื่อนไขดุลยภาพของผู้บริโภค (λ) ได้ ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่ออรรถประโยชน์หน่วยสุดท้ายเทียบกับราคาสินค้าที่ได้จากการซื้อสินค้าทั้งสองชนิดมีค่าเท่ากัน ดังนั้นถ้าสมการที่ 6 แสดงถึงการใช้งบประมาณในการบริโภคหมดพอดี ($Y - P_A \cdot A - P_B \cdot B = 0$) ที่ดุลยภาพ เมื่อย้ายข้างสมการที่ 4 และ 5 เพื่อหาจุดดุลยภาพของการบริโภค (λ) ที่ได้รับอรรถประโยชน์สูงสุด (สมการที่ 1) ภายใต้งบประมาณที่จำกัด (สมการที่ 2) และใช้งบประมาณหมดพอดี (สมการที่ 6) ได้ตามสมการที่ 7 ดังนี้

$$\frac{MU_A}{P_A} = \frac{MU_B}{P_B} = \lambda \quad \dots(7)$$

จากสมการที่ 7 จึงพบว่าดุลยภาพของผู้บริโภคทางเศรษฐศาสตร์คือจุดที่ผู้บริโภคบริโภคสินค้าทั้ง 2 ชนิดและอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มต่อราคาสินค้า ($\frac{MU}{P}$) ของสินค้าของทั้ง 2 ชนิดมีค่าเท่ากัน โดยที่ $\frac{MU}{P}$ ของสินค้าชนิดนั้นๆ คืออรรถประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นจากการใช้จ่ายเงิน 1 หน่วย

ของสินค้าและบริการชนิดใดชนิดหนึ่ง ดังนั้นถ้าราคาสินค้าและบริการชนิดนั้นๆ เพิ่มขึ้นจะส่งผลให้
อรรถประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นจากการใช้จ่ายเงิน 1 หน่วยลดลง จากสมการที่ 7 สามารถเปลี่ยนรูปเป็น
สมการที่ 8 ดังนี้

$$\frac{MU_A}{MU_B} = \frac{P_A}{P_B} = \lambda \quad \dots(8)$$

จากการหาอนุพันธ์ทั้งหมด (Total Differential) ของสมการที่ 1 จะได้การเปลี่ยนแปลงของ
อรรถประโยชน์ทั้งหมดตามสมการที่ 9 ดังนี้

$$\partial TU = MU_A \partial A + MU_B \partial B = 0 \quad \dots(9)$$

กำหนดให้ $\partial TU = 0$ คือ การเปลี่ยนสัดส่วนจำนวนการบริโภคสินค้า A และ B บนเส้น
ความพอใจเท่ากันจะไม่ทำให้ความพอใจรวมเปลี่ยนแปลง และเป็นหน่วยการบริโภคที่ทำให้
อรรถประโยชน์ทั้งหมดสูงที่สุดเท่ากันในเส้น IC นั้นๆ ดังนั้นอัตราทดแทนกันของสินค้าทั้ง 2
ชนิดจึงขึ้นอยู่กับอรรถประโยชน์โดยเปรียบเทียบจากการบริโภคหรืออัตราทดแทนกันระหว่าง
สินค้า A และ B (Marginal Rate of Substitution: MRS) ตามสมการที่ 10

$$\frac{\partial A}{\partial B} = -\frac{MU_B}{MU_A} \quad \dots(10)$$

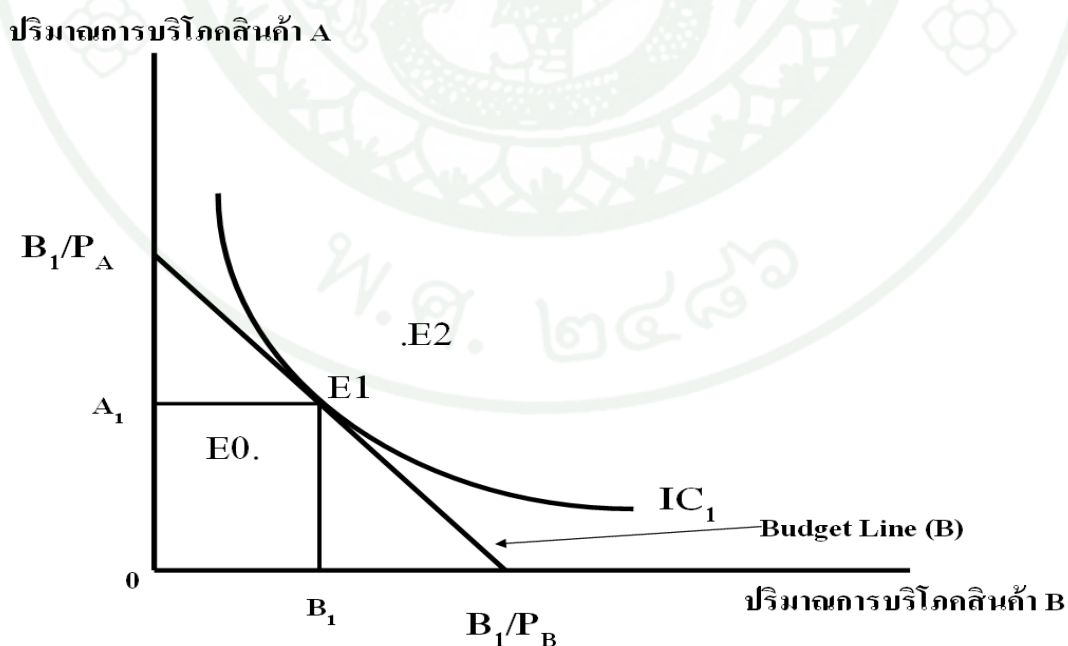
จากสมการที่ 10 ให้ $\frac{\partial A}{\partial B}$ คือสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงของจำนวนการบริโภคสินค้า A เมื่อ
เปรียบเทียบกับ การเปลี่ยนแปลงจำนวนการบริโภคของสินค้า B ของผู้บริโภค จึงพบว่าผู้บริโภคจะ
บริโภคสินค้า A เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับสินค้า B เมื่ออรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มของสินค้า B น้อยกว่า
สินค้า A และจากคุณภาพของผู้บริโภคสามารถเขียนใหม่โดยใช้ความสัมพันธ์ของสมการที่ 8 คือ

$$\frac{MU_A}{MU_B} = \frac{P_A}{P_B} = \lambda \quad \text{ได้ตามสมการที่ 11 ดังนี้}$$

$$\frac{\partial A}{\partial B} = -\left(\frac{MU_B}{MU_A}\right) = -\left(\frac{P_B}{P_A}\right) \quad \dots(11)$$

$$\text{หรือ } \frac{\partial A}{\partial B} = \left(\frac{MU_B}{P_B} = \frac{MU_A}{P_A}\right) \quad \dots(12)$$

สมการที่ 11 และ 12 เป็นสมการที่แสดงดุลยภาพของผู้บริโภค พบว่าความชันของเส้นความพอใจเท่ากันมีค่า $-\left(\frac{P_B}{P_A}\right)$ ซึ่งก็คือ ความชันของเส้นงบประมาณเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าดุลยภาพของผู้บริโภคจะเกิดขึ้นเมื่อความชันของเส้นความพอใจเท่ากัน (IC) เท่ากับความชันของเส้นงบประมาณ (B) โดย $\frac{\partial A}{\partial B}$ ในสัดส่วนต่างๆ จะไม่ทำให้รรถประโยชน์ทั้งหมดจากการบริโภคสินค้าทั้ง 2 ชนิดเปลี่ยนแปลง ดังภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2 ดุลยภาพของผู้บริโภคตามทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคทางเศรษฐศาสตร์

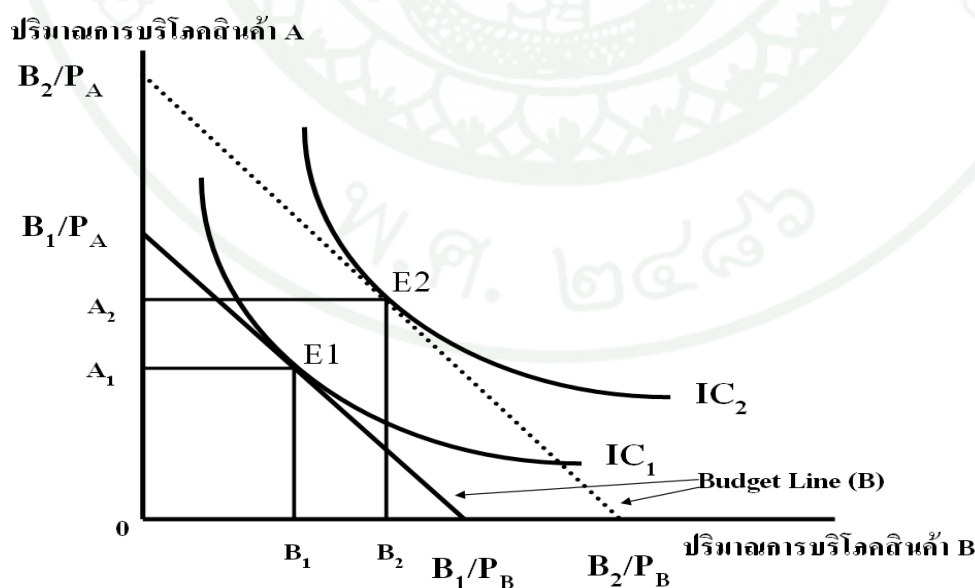
ที่มา: ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจาก Varian (2006)

จากภาพที่ 2 จุด E_1 เป็นจุดดุลยภาพของผู้บริโภคทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเส้น IC และ B มีค่าความชันเท่ากันพอดี สมมติให้งบประมาณเท่ากับ B_1 และมีความพึงพอใจจากการบริโภคสินค้าและบริการที่เส้น IC_1 ในขณะที่ราคาสินค้า A คงที่ที่ P_A บาทและราคาสินค้า B คงที่ที่ P_B บาท ผู้บริโภคสามารถซื้อสินค้าทั้ง 2 ชนิดโดยใช้งบประมาณหมดตามที่คาดการณ์ไว้พอดีที่จุดดุลยภาพของการบริโภคสินค้าทั้ง 2 ชนิด โดยซื้อสินค้า A ได้มากที่สุดโดยไม่ใช้เงินซื้อสินค้า B ได้ B_1 / P_A หน่วย และซื้อสินค้า B ได้มากที่สุดโดยไม่ใช้เงินซื้อสินค้า A ได้ B_1 / P_B หน่วย ขณะที่จุด E_1 ผู้บริโภคสามารถบริโภคสินค้า A จำนวน A_1 หน่วยร่วมกับสินค้า B จำนวน B_1 หน่วย และได้รับอรรถประโยชน์สูงสุดภายใต้งบประมาณจำกัดที่ B_1 บาทและใช้งบประมาณหมดพอดี สำหรับการปรับเปลี่ยนจำนวนการบริโภคบนเส้นความพึงพอใจเท่ากัน ตามสมการที่ 12 ซึ่งเป็นความชันของเส้น IC เนื่องจากความชันของเส้น IC เป็นลบ ดังนั้นการปรับเปลี่ยนจำนวนการบริโภคของสินค้าทั้ง 2 ชนิดขึ้นอยู่กับอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มจากการใช้จ่ายเงินหนึ่งหน่วยของสินค้าทั้งสอง ถ้าอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มจากการใช้จ่ายเงินหนึ่งหน่วยของสินค้าชนิดใดมากกว่ากัน ผู้บริโภคก็จะเลือกบริโภคสินค้าชนิดนั้นมากขึ้นและลดการบริโภคสินค้าอีกชนิดลง เพื่อปรับอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มจากการใช้จ่ายเงินหนึ่งหน่วยของสินค้าทั้งคู่ให้เท่ากันอีกครั้ง ดังนั้นการบริโภคที่อยู่ใต้เส้นงบประมาณเช่น จุด E_0 จึงเป็นการใช้งบประมาณไม่หมดตามที่คาดไว้ และผู้บริโภคจะได้รับอรรถประโยชน์ที่ต่ำกว่าที่ควรเป็น แต่ถ้าผู้บริโภคบริโภคจุด E_2 ผู้บริโภคจะได้รับอรรถประโยชน์ที่สูงกว่าจุด E_1 ก็จริง แต่ผู้บริโภคจะไม่มีรายได้และงบประมาณเพียงพอที่จะบริโภค ดังนั้นที่ E_0 และ E_2 จึงไม่ใช่จุดที่เหมาะสมในการบริโภค หรือไม่ใช่จุดที่เป็นจุดดุลยภาพในการบริโภคทางเศรษฐศาสตร์นั่นเอง

เมื่อพิจารณาอิทธิพลของระดับราคาสินค้าที่เปลี่ยนแปลงต่อปริมาณการบริโภค เช่น สมมติให้ระดับราคาของสินค้า A สูงขึ้น อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มจากการใช้จ่ายเงินหนึ่งหน่วยของสินค้า A ก็จะลดลง ผู้บริโภคก็จะลดจำนวนการบริโภคสินค้า A ลง หรืออีกนัยหนึ่งคือการลดลงของอุปสงค์ (Demand) หรือความต้องการบริโภคในสินค้า A เรียกว่าผลทางด้านราคา (Price Effect) ที่มีต่ออุปสงค์ ในขณะที่เดียวกันผู้บริโภคจะเพิ่มจำนวนการบริโภคสินค้า B มากขึ้น ถ้าอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มจากการใช้จ่ายเงินหนึ่งหน่วยของสินค้าของสินค้า B ในปัจจุบันสูงกว่าสินค้า A แต่สินค้า B ต้องเป็นสินค้าที่ทดแทนสินค้า A ได้ เรียกว่าผลของการทดแทนกัน (Substitution Effect) ของราคาสินค้าชนิดอื่นที่มีผลต่ออุปสงค์ของสินค้าอีกชนิด นอกจากนั้นถ้ารายได้ของผู้บริโภคสูงขึ้นในขณะที่ราคาสินค้าคงที่ รายได้ก็แท้จริงก็จะสูงขึ้น ผู้บริโภคก็จะมีอำนาจซื้อสูงขึ้นและเพิ่มการบริโภคสินค้าได้ทุกชนิดหรือเรียกว่าผลทางรายได้ที่แท้จริง (Real Income Effect) ที่มีต่ออุปสงค์ ดังนั้นการที่ผู้บริโภคจะเกิดอุปสงค์จนนำไปสู่การบริโภค จึงขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ คือ 1) อรรถประโยชน์ส่วน

เพิ่มจากการใช้จ่ายเงินหนึ่งหน่วยของสินค้า 2) ราคาสินค้า 3) ราคาสินค้าชนิดอื่น 4) รายได้ที่แท้จริงของผู้บริโภค และ 5) งบประมาณในการบริโภคสินค้าต่างๆ ชนิดที่ผู้บริโภคจัดสรรไว้ เมื่อวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมผู้บริโภคตามดุลยภาพ ยังพบว่าผู้บริโภคอาจจะไม่ลดจำนวนการบริโภคสินค้าและบริการชนิดนั้นๆ แม้ระดับราคาของสินค้าจะสูงขึ้นก็ตาม ถ้าอัตราประโยชน์ส่วนเพิ่มของผู้บริโภคสูงขึ้นมากกว่าสัดส่วนการเพิ่มของราคา ทำให้อัตราประโยชน์ส่วนเพิ่มจากการใช้จ่ายเงินหนึ่งหน่วยของสินค้าชนิดนั้นไม่ลดลง ดังนั้น ถ้าผู้บริโภคเห็นประโยชน์หรือพึงพอใจในการบริโภคระดับสูงเหมือนคนในสังคมแบบบริโภคนิยม แม้ราคาจะสูงขึ้น ผู้บริโภคก็จะไม่ลดความต้องการบริโภคลง

เมื่อพิจารณาในกรณีที่ผู้บริโภคที่มีความต้องการอัตราประโยชน์ทั้งหมดในการบริโภคสินค้าและบริการที่สูงเกินกว่างบประมาณที่มีอยู่ในปัจจุบัน ผู้บริโภคก็จะก่อหนี้สินเพื่อบริโภคเพื่อรองรับอัตราประโยชน์ที่ตนเองต้องการชดเชยรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการบริโภค อย่างไรก็ตามการเพิ่มงบประมาณการบริโภคมักขึ้นโดยใช้การก่อหนี้สิน แม้จะทำให้ผู้บริโภคซื้อสินค้าและบริการมากขึ้นได้จริงไปพร้อมกับการเพิ่มอัตราประโยชน์ที่ตนเองคาดว่าจะได้รับให้สูงขึ้น แต่เมื่อพิจารณาถึงการชำระหนี้ในอนาคตที่จะต้องคืนเงินต้นพร้อมกับดอกเบี้ยให้เจ้าหนี้ ก็จะทำให้งบประมาณในอนาคตลดลงมากกว่าในปัจจุบัน ผู้ก่อหนี้จึงต้องบริโภคบนเส้นอัตราประโยชน์ที่ต่ำกว่าในปัจจุบัน (ซึ่งต่างกับการลงทุนที่จะได้ผลตอบแทนกลับมาจากเงินทุนที่ใช้ไปชดเชยกับดอกเบี้ยจ่าย) ซึ่งสามารถแสดงได้ด้วยเส้นงบประมาณเท่ากันและเส้นอัตราประโยชน์เท่ากัน ตามภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ดุลยภาพของผู้บริโภคตามทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคทางเศรษฐศาสตร์กับการก่อหนี้สิน
ที่มา: ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจาก Varian (2006)

เมื่อพิจารณากรณีที่ผู้บริโภคต้องการบริโภคสินค้า A และ B ที่เส้น IC_2 ตามภาพที่ 3 ซึ่งปริมาณซื้อสินค้า A ที่มากที่สุดโดยไม่ใช้เงินซื้อสินค้า B เลย คือ B_2/P_A หน่วย และซื้อสินค้า B ได้มากที่สุดโดยไม่ใช้เงินซื้อสินค้า A ได้ B_2/P_B หน่วย แสดงให้เห็นจากจุดตัดแกนเส้นงบประมาณเส้น B_2 ที่เป็นปริมาณสินค้าทั้งแกน A และ B ที่สูงกว่าเส้น B_1 ขณะที่ราคาสินค้ายังคงที่เท่าเดิมสะท้อนให้เห็นว่า แม้การบริโภคบนเส้น IC_2 จะมีปริมาณการบริโภคมากกว่าเส้น IC_1 แต่งบประมาณในการบริโภคก็ต้องสูงขึ้นตามปริมาณสินค้าเช่นกัน ดังนั้นถ้าผู้บริโภคต้องการบริโภคก็ต้องเพิ่มรายได้ขึ้น หรือต้องก่อหนี้สินเพื่อมาใช้ซื้อสินค้าและบริการ เนื่องจากผู้บริโภคเลือกบริโภคโดยคาดหวังอัตราผลตอบแทนที่จะได้รับจากการบริโภคมากกว่าที่จะบริโภคโดยพิจารณางบประมาณที่ตนเองมีอยู่ในปัจจุบัน แต่เมื่อวิเคราะห์ถึงผลกระทบในอนาคตแล้ว การนำเงินในอนาคตมาใช้ในปัจจุบันจะทำให้อัตราผลตอบแทนเพิ่มสูงขึ้นทันทีในปัจจุบันก็จริง แต่เมื่อเวลาที่ต้องชำระหนี้สินจากการกู้ยืม ทั้งเงินต้นและอัตราดอกเบี้ยเงินกู้แล้ว เส้นงบประมาณใหม่หลังการชำระหนี้สินในอนาคตทั้งหมดแล้วจะลดลงต่ำกว่าเส้น B_1 เนื่องจากเงินที่ต้องใช้คืนทั้งหมดมีมูลค่าสูงกว่าเงินที่กู้ยืมมา เพราะต้องบวกต้นทุนของอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืม ในที่สุดแล้ว ในอนาคตผู้บริโภคจึงต้องบริโภคบนเส้นงบประมาณและอัตราผลตอบแทนต่ำกว่า B_1 และ IC_1 ซึ่งเป็นการบริโภคที่ได้รับความพึงพอใจจากการบริโภคน้อยกว่าสถานการณ์ปกติก่อนที่ผู้บริโภคตัดสินใจก่อหนี้สิน ดังนั้นการก่อหนี้สินจะให้อัตราผลตอบแทนกับผู้บริโภคที่สูงในระยะกลางเท่านั้น ยกเว้นในกรณีที่ผู้บริโภคปรับเปลี่ยนงบประมาณ เช่น ย้ายเงินจากการออมมาเป็นเงินงบประมาณในการบริโภคในช่วงเวลาถัดไป แต่สุดท้ายแล้วผู้บริโภคก็จะสูญเสียเงินออมที่ตนเองสะสมไว้ไปกับการชำระหนี้สิน

เมื่อเชื่อมโยงทฤษฎีข้างต้นเข้ากับการก่อหนี้สินของบุคคลแล้ว ก็จะพบว่า บุคคลจะก่อหนี้สิน ถ้าการบริโภคในปัจจุบันมากกว่ารายได้ในปัจจุบัน ซึ่งอาจเกิดจากการที่ราคาสินค้ามีอัตราการเพิ่มที่สูงกว่ารายได้ ทำให้ซื้อสินค้าและบริการไม่ได้ตามที่ตั้งงบประมาณไว้ อีกส่วนสำคัญคือการถูกผลักดันจากความต้องการอัตราผลตอบแทนจากการบริโภคในระดับสูงเกินกว่าอำนาจซื้อตามงบประมาณที่กำหนดไว้ ซึ่งอาจเกิดจากการเห็นประโยชน์ของสินค้าฯ มีรสนิยม ความชอบหรือมีทัศนคติเชิงบวกต่อสินค้าและบริการนั้นๆ จนถึงมีทัศนคติเชิงบวกต่อการบริโภค ฯลฯ ส่งผลให้เกิดอุปสงค์ในสินค้าและบริการระดับสูง ผู้บริโภคจึงตัดสินใจนำเงินในอนาคตมาใช้บริโภคในปัจจุบันจนต้องก่อหนี้สินขึ้น หรือผู้บริโภคอาจจะคาดว่าจะรายได้ในอนาคตของตนเอง จะมีจำนวนสูงมากพอที่จะชดเชยการชำระหนี้ทั้งเงินต้นและอัตราดอกเบี้ยที่ต้องจ่ายคืนให้เจ้าหนี้ จนคิดว่าตนเองไม่จำเป็นต้องบริโภคสินค้าและบริการที่ต่ำกว่าเส้น IC_1 และ B_1 ก็เป็นได้ และเมื่อพิจารณาที่ดุลยภาพของผู้บริโภคแล้ว ก็จะพบว่าสินค้าที่ผู้บริโภคเลือกซื้อโดยการก่อหนี้สิน อาจจะเป็นสินค้าที่ผู้บริโภค

มีความต้องการอัตราประโยชน์จากการบริโภคในระดับสูงมากกว่ากรณีการบริโภคตามปกติ จึงพยายามกั๊ยเงินเพื่อเพิ่มอำนาจซื้อไปสู่เส้น IC ทางขวามือที่สูงขึ้นเรื่อยๆ อาจกล่าวได้ว่าในมุมมองผู้บริโภคคนนั้นๆ อาจมองสินค้าดังกล่าวเป็นสินค้าจำเป็นก็ว่าได้ หรืออีกสาเหตุหนึ่งคือระดับราคาสินค้าอาจอยู่ในระดับต่ำ จนทำให้อัตราประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นจากเงินหนึ่งหน่วยมีค่าสูงกว่าปกติ ซึ่งในโลกความจริงการทำให้ระดับราคาสินค้าดูเหมือนลดลงในสายตาผู้บริโภค ทำได้โดยการให้ชำระเงินแบบผ่อนส่ง ผู้บริโภคจึงมีความต้องการซื้อมากขึ้นภายใต้กำลังซื้อที่สูงขึ้นเมื่อเทียบกับระดับราคาที่ถูกลงออกเป็นงวดการชำระเงิน และถ้าจำนวนงวดหรือระยะเวลาในการผ่อนส่งของผู้บริโภคมีระยะเวลายาวนาน ก็จะทำให้ผู้บริโภคมีทัศนคติเชิงบวกกับระดับราคาเพิ่มมากขึ้น เพราะอัตราประโยชน์ต่อเงินที่ผู้บริโภคจะเสียไปในการบริโภคจะดูเหมือนว่าสูงขึ้น ผู้บริโภคจึงตัดสินใจก่อหนี้สินขึ้นเพื่อบริโภค เนื่องจากคาดการณ์ว่ารายได้ในอนาคตที่แท้จริงจะสูงพอที่จะชำระหนี้สิน

จากการวิเคราะห์ในข้างต้น ยังได้สะท้อนตัวแปรที่ซ่อนไว้ในเรื่องของ การใช้งบประมาณให้หมดพอดีตามที่ผู้บริโภคคาดการณ์ไว้ คือ “การมีวินัยทางการเงิน” ของผู้บริโภคที่จะต้องปฏิบัติตามงบประมาณที่ตั้งไว้พอดี โดยไม่ขาดไม่เกิน ไม่ทำให้ตนเองต้องบริโภคน้อยเกินไปจนไม่เหมาะสมกับอัตราประโยชน์ที่ได้รับ หรือที่คนไทยเรียกว่า “ตระหนี่” หรือบริโภคมากเกินไปจนต้องก่อหนี้สินขึ้นเพื่อการบริโภค หรือ “ฟุ่มเฟือย” ผู้บริโภคจึงจะเกิดดุลยภาพของผู้บริโภคได้ตามทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ นอกจากนั้นผู้บริโภคจะต้องตั้งงบประมาณในการบริโภค โดยการจัดสรรรายได้ว่าส่วนใดจะใช้บริโภคหรือออมเงิน และต้องปฏิบัติตามงบประมาณที่ตนเองตั้งไว้ ซึ่งสะท้อนสมรรถนะด้าน “การบริหารจัดการทางการเงิน” อีกทั้งผู้บริโภคยังต้องสามารถคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผล (Rational Expectation) เช่น รับรู้ข่าวสารข้อมูลในเรื่องของราคาสินค้า ปริมาณการบริโภคของตน อัตราประโยชน์ที่จะได้รับการบริโภค เพื่อนำมาวางแผนในการใช้จ่ายเงิน

สำหรับดุลยภาพของการบริโภคของผู้บริโภคทางเศรษฐศาสตร์ตามสมการที่ 12 ที่ผู้บริโภคจะต้องสร้างความสมดุลของจำนวนการบริโภคสินค้าแต่ละชนิด ผ่านอัตราประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นจากเงินหนึ่งหน่วยของสินค้าแต่ละชนิด สามารถตีความได้ว่าพฤติกรรมข้างต้นเป็น “การประเมินความคุ้มค่า” ในการใช้จ่ายเงินของผู้บริโภคนั่นเอง โดยมองความคุ้มค่าจากประโยชน์ที่ได้รับจากใช้จ่ายเงินไปในการบริโภค แต่ผู้บริโภคก็ไม่จำเป็นต้องใช้เงินรายได้ทั้งหมดในช่วงเวลานั้นๆ หมดพอดี ต้องมีส่วนที่เก็บไว้สำหรับการออม เพื่อรับอัตราประโยชน์ส่วนเพิ่มจากการออมเงินหรือการไม่ซื้อสินค้าและบริการ (นราทิพย์ ชูติวงศ์, 2539) ดังนั้นในรายได้ที่จำกัดของผู้บริโภคจึงเกิดดุลยภาพ

ในการใช้จ่ายเงินทั้งหมดในหนึ่งช่วงเวลา ที่เกิดจากอรรถประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นจากเงินหนึ่งหน่วยของ
ทุกๆ กิจกรรมในการใช้จ่ายเงินและไม่ใช้จ่ายเงินที่มีค่าเท่ากัน ตามสมการที่ 13 ดังนี้

$$\frac{MU_A}{P_A} = \frac{MU_B}{P_B} = \dots \frac{MU_N}{P_N} = \frac{MU_S}{P_S} = \lambda \quad \dots(13)$$

โดยที่ $\frac{MU_N}{P_N}$ คือ อรรถประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นจากเงินหนึ่งหน่วยในการบริโภคสินค้า N

$\frac{MU_S}{P_S}$ คือ อรรถประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นจากเงินหนึ่งหน่วยในการไม่บริโภคสินค้าและ

บริการ หรือการเก็บเงินไว้เป็นเงินออม (Saving)

ดังนั้น ถ้าผู้บริโภคคาดการณ์ว่าจำนวนการบริโภคสินค้าทั้งหมดที่หน่วยใดๆ ไม่ได้ให้อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มต่อเงิน 1 หน่วยสูงกว่าอรรถประโยชน์ที่ได้รับจากการออมเงินไว้ 1 หน่วย ผู้บริโภคก็จะไม่เพิ่มการบริโภค แต่จะนำเงินจากการบริโภคมาเปลี่ยนเป็นเงินออมแทน จึงจะเกิดสมดุลตามดุลยภาพของผู้บริโภคที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น จากการวิเคราะห์จึงพบว่าทฤษฎีพฤติกรรมบริโภคทางเศรษฐศาสตร์ไม่ได้มุ่งเน้นให้ผู้บริโภคใช้เงินให้หมด แต่ให้เข้าใจในการบริโภคโดยเทียบประโยชน์จากการออมเงินด้วย สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริโภคต้องเห็นคุณค่าของเงินที่ใช้จ่ายไปอย่างมีเหตุผลในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจ ดังนั้นเมื่อผู้บริโภคเปรียบเทียบประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้จ่ายเงินซื้อสินค้าทุกชนิดแล้ว ผู้บริโภคก็จะเลือกสินค้าและบริการที่คุ้มกับการใช้จ่ายเงินมากที่สุด และเมื่อเปรียบเทียบประโยชน์ของสินค้าและบริการกับประโยชน์จากการไม่ซื้อแล้ว ผู้บริโภคก็จะตัดสินใจเลือกว่าตนเองจะบริโภคหรือออมเงินอีกที เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับตนเองในการใช้จ่ายเงิน และถ้าผู้บริโภคพบว่าประโยชน์จากการไม่ใช้เงินมีมากกว่า ก็จะเก็บออมเงินมากขึ้น ลดการบริโภคลง จึงลดโอกาสในการก่อหนี้สินลง

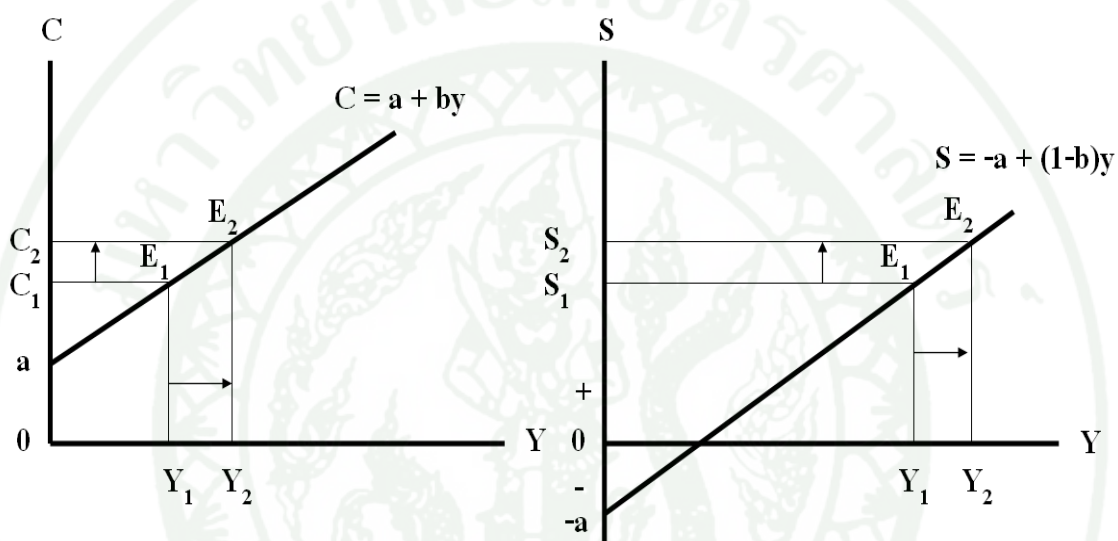
ทฤษฎีการบริโภคโดยรายได้สัมบูรณ์

จากการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคด้วยเส้น IC และเส้น B ในข้างต้น รายได้ของบุคคลจะถูกใช้ในการตั้งงบประมาณในปัจจุบัน และคาดการณ์งบประมาณในอนาคตเพื่อกำหนดขนาดของการบริโภคสินค้าและบริการทุกชนิด รวมทั้งการออมเงินที่จะทำให้ผู้บริโภคเกิดอรรถประโยชน์สูงสุดภายใต้งบประมาณที่ผู้บริโภคตั้งไว้ ในส่วนของรายได้ Keynes (1939) ผู้ริเริ่มทฤษฎีการบริโภคสมัยใหม่ (Palley, 2005) ได้เสนอพื้นฐานของปัจจัยเชิงจิตวิทยาของพฤติกรรมการบริโภค (Psychological Foundation of Consumption Behavior) โดยกล่าวไว้ว่า

“...ปัจจัยเชิงจิตวิทยาของพฤติกรรมการบริโภค คือ ความตระหนักรู้ ความคุ้นเคยของมนุษย์ตามธรรมชาติและประสบการณ์ในโลกความเป็นจริงที่สลับซับซ้อน คล้ายกับกฎเกณฑ์ทั่วไปของมนุษย์ แม้จะไม่ได้ส่งผลต่อการบริโภคมากนักถ้าเทียบกับผลของการเพิ่มขึ้นของรายได้ของมนุษย์ก็ตาม...” (Keynes, 1939: 96)

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น ถือได้ว่า Keynes ได้ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของรายได้ที่มีต่อการบริโภคของบุคคลมากกว่าปัจจัยเชิงจิตวิทยา แต่ก็ไม่ได้ละเลย Keynes จึงได้นำเสนอทฤษฎีการบริโภคโดยรายได้สัมบูรณ์ (Absolute Income Theory) ที่กล่าวว่า การบริโภคขึ้นอยู่กับรายได้ที่สามารถใช้จ่ายใช้สอยได้โดยทันที (Disposable Personal Income: DPI) ในเวลาปัจจุบันเป็นสำคัญ ซึ่ง DPI เป็นรายได้ที่แสดงถึงอำนาจซื้อโดยตรงของผู้บริโภค เพราะได้หักภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแล้วและรวมเงินโอนที่บุคคลได้รับจากภาครัฐและเอกชน โดย Keynes ได้สมมติให้รายได้ของปัจเจกบุคคลที่อยู่ในสถานะของผู้บริโภคแยกออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ใช้ในการบริโภค และส่วนที่ 2 ใช้ในการออมเงิน (ในกรณีมีรายได้ประชาชาติก็ต้องแบ่งส่วนที่ 3 ไว้ชำระภาษีให้รัฐบาล) โดย Keynes กล่าวว่า การที่ DPI สูงขึ้น ส่งผลให้การบริโภคมีมูลค่าสูงขึ้น เนื่องจากความสามารถในการใช้จ่ายใช้สอยที่สูงขึ้นจากอำนาจซื้อที่เพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันรายได้ก็ส่งผลให้ผู้บริโภคมีความสามารถในการออมเงินเพิ่มขึ้นด้วย เพราะการตั้งงบประมาณในการบริโภค ไม่จำเป็นต้องตั้งให้เท่ากับรายได้ทั้งหมดของบุคคลนั้นๆ แต่สามารถตั้งงบไว้บริโภคส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งก็สามารถใช้ออมได้ ดังนั้นจุดดุลยภาพของผู้บริโภคตามแนวคิดพฤติกรรมผู้บริโภคทางเศรษฐศาสตร์ เมื่อผนวกแนวคิดของ Keynes ผู้บริโภคจึงสามารถเพิ่มการบริโภคไปพร้อมการออมเงินได้

ดังนั้นถ้าบุคคลแบ่งสัดส่วนของมูลค่าการใช้จ่ายมากกว่าการออมเงินของตนเอง เมื่อรายได้คงที่ก็จะส่งผลให้เพิ่มโอกาสที่จะเกิดภาวะหนี้สิน ดังนั้นการก่อหนี้สินจึงขึ้นอยู่กับว่า การที่รายได้เพิ่มขึ้น บุคคลได้นำรายได้ส่วนที่เพิ่มขึ้น ไปเพิ่มสัดส่วนของการออมหรือการบริโภคมากกว่ากัน ดังนั้นในทัศนะของ Keynes ทั้งการออมและการบริโภคมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับ DPI ในขณะที่การก่อหนี้สินจะสัมพันธ์ตรงกันข้ามกับรายได้และการออม อีกทั้งยังสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการบริโภคสินค้าและบริการที่เกินกว่าอำนาจซื้อ ซึ่งแสดงตามภาพที่ 4 ดังนี้

ภาพที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคและการออมเงินของปัจเจกบุคคลตามทฤษฎีการบริโภคโดยรายได้สมบูรณ์

ที่มา: ผู้วิจัยพัฒนาจาก Dornbusch and Fischer (1993)

จากภาพที่ 4 กำหนดให้ C คือมูลค่าของการบริโภค S คือมูลค่าของการออม Y คือปริมาณรายได้ที่สามารถใช้จ่ายใช้สอยได้โดยทันที (DPI) โดยกำหนดให้ $Y = C + S$ และสมมติให้ผู้ที่ถูกวิเคราะห์เป็นนักศึกษาที่ยังไม่ได้ผลตอบแทนจากการทำงาน จึงไม่ต้องเสียภาษีเงินได้ส่วนบุคคลให้กับภาครัฐ ดังนั้นบุคคลจะก่อหนี้สินต่อเมื่อ กรณีที่ $C > Y$ ก็จะทำให้ S ติดลบเท่ากับ $-S$ บาท (จำนวนเงินออมที่ลดลงเพื่อเปลี่ยนเป็นงบประมาณในการบริโภค C บาท) โดย $-S$ บาทจะมีค่าเท่ากับ C บาท แต่ถ้าผู้บริโภคมียอดเงินออมไม่เพียงพอต่อการบริโภคหรือไม่มีเงินออม ผู้บริโภคก็ต้องก่อหนี้สินเพื่อนำมาใช้ในการบริโภค ทำให้ค่าของ C มากกว่าศูนย์เสมอเช่นเดิม อย่างไรก็ตามไม่ว่า นักศึกษาจะบริโภคมากเท่าใด แต่ถ้าไม่เกินรายได้ของตนเอง นักศึกษาก็จะไม่มีจำเป็นต้องก่อหนี้สิน นอกจากนั้นถ้านักศึกษามีจำนวนเงินออมที่เพียงพอต่อการชดเชยการบริโภคที่เกินกว่ารายได้ในแต่ละช่วงเวลา นักศึกษาก็ไม่มีความจำเป็นต้องก่อหนี้สินเพื่อบริโภคอีกเช่นกัน แต่จะทำให้

นักศึกษาไม่สามารถออมเงินเพิ่มขึ้นได้ หรือสูญเสียเงินออมที่สะสมไว้เพื่อนำไปชำระหนี้สินที่ตนเองก่อขึ้น เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของการบริโภค การออมและรายได้ส่วนบุคคล ด้วยสมการการบริโภคตามสมการที่ 14 และสมการการออมเงินตามสมการที่ 18 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

$$C = a + bY \quad \dots(14)$$

$$Y = C + S \quad \dots(15)$$

แทนสมการที่ 14 ลงในสมการที่ 15

$$Y = (a + bY) + S \quad \dots(16)$$

$$Y(1 - b) = a + S \quad \dots(17)$$

$$-a + (1 - b)Y = S$$

ดังนั้น

$$S = -a + (1 - b)Y \quad \dots(18)$$

ค่า b คือ ค่าความชัน (Slope) ของเส้นการบริโภคตามภาพที่ 4 ซึ่งมีความชันเป็นบวกเสมอ เพราะเมื่อรายได้สูงขึ้นการบริโภคก็จะสูงขึ้นตาม ทางเศรษฐศาสตร์เรียกค่า b ว่า ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (Marginal Propensity to Consume: MPC) หรืออนุพันธ์อันดับหนึ่ง (First Order Condition) ของการบริโภคที่มีต่อรายได้ ($\frac{\partial C}{\partial Y}$) ในสมการที่ 14 แต่เมื่อรายได้สูงขึ้นการออมก็จะสูงขึ้นตามด้วยเช่นกัน เพียงแต่จะเพิ่มขึ้นมากหรือน้อยกว่าการบริโภคขึ้นอยู่กับขนาดความชันของเส้นการออม ดังนั้นค่าความชันของเส้นการออมจึงมีค่าเป็นบวก โดยมีความชันเท่ากับ $(1-b)$ และมีค่ามากกว่าศูนย์เสมอ ทางเศรษฐศาสตร์เรียกค่า $1-b$ ว่าค่าความโน้มเอียงในการออมหน่วยสุดท้าย (Marginal Propensity to Saving: MPS) หรืออนุพันธ์อันดับหนึ่ง (First Order Condition) ของการออมที่มีต่อรายได้ ($\frac{\partial S}{\partial Y}$) ตามสมการที่ 18 โดยที่ค่า MPC และ MPS รวมกันจะ

มีค่าเท่ากับ 1 เท่านั้น (เนื่องจาก $\Delta Y = \Delta C + \Delta S$, $\frac{\Delta Y}{\Delta Y} = \frac{\Delta C}{\Delta Y} + \frac{\Delta S}{\Delta Y}$ ดังนั้น $1 = MPC + MPS$) แสดงให้เห็นว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้น ผู้บริโภคก็จะเพิ่มการบริโภคและการออมไม่เก็นรายได้ที่เพิ่มขึ้น

เมื่อพิจารณาที่จุด a ซึ่งเป็นจุดตัดแกนของเส้นการบริโภค Y จะมีค่าเท่ากับศูนย์ ดังนั้นผู้ที่ไม่มีรายได้ก็ต้องบริโภคต่อไปตามภาพที่ 4 (การบริโภคเท่ากับ a บาท) เมื่อไม่มีรายได้ บุคคลต้องนำเงินออมของตนมาใช้ในการบริโภค เส้นการออมจึงติดลบเท่ากับ a บาท (มีจุดตัดแกนในช่วงค่าลบ) เพราะเส้นการออมที่จุด -a มี Y เท่ากับศูนย์เหมือนเส้นการบริโภค แต่ถ้าบุคคลนั้นไม่มีเงินออมพอที่จะมาใช้จ่ายในจุด a จึงมีความจำเป็นต้องกู้ยืมเงินเพื่อการบริโภค จนต้องก่อหนี้สินขึ้น แต่ Keynes มองว่าการบริโภคที่ต้องก่อหนี้สินข้างต้นเกิดขึ้นในระยะสั้น ๆ ของชีวิต เช่น นักศึกษาขณะกำลังศึกษาที่ยังไม่ได้ทำงาน แต่เมื่อเรียนจบแล้วก็จะมีรายได้ของตนเองในการบริโภค แต่ในความเป็นจริง นักศึกษาก็มีรายได้ที่สามารถใช้จ่ายใช้สอยได้โดยทันทีเช่นกันจากเงินโอนของทุกภาคส่วนที่นักศึกษาได้รับ (หรือกรณีนักศึกษาทำงานระหว่างเรียน) ดังนั้นนักศึกษาก็สามารถบริโภคบนเส้นการบริโภคได้ แม้ว่าเงินที่นักศึกษาใช้ในการบริโภคจะเป็นการเปลี่ยนเงินออมของผู้อื่นมาเป็นการบริโภคของตนเองก็ตาม ดังนั้นถ้าสมมติให้รายได้ของนักศึกษามาจากเงินโอนของบิดามารดา ในกรณีนักศึกษายังไม่ได้มีงานทำ จะพบได้ว่าการบริโภคของนักศึกษา จะส่งผลให้เงินออมและรายได้ที่สามารถใช้จ่ายใช้สอยได้โดยทันทีของบิดามารดาลดลงเท่ากับจำนวนเงินที่โอนไปให้นักศึกษาใช้ในการบริโภค สะท้อนให้เห็นว่า ในกรณีบิดามารดามีรายได้และเงินออมที่ไม่เพียงพอต่อการสนับสนุนการบริโภคของนักศึกษา บิดามารดาก็ต้องก่อหนี้สินเพื่อโอนเงินให้บุตร ธิดา ฯลฯ ของตนเอง คล้ายกับกรณีรัฐบาลต้องขาดดุลงบประมาณ (Budget Deficits) เพื่อนำมาใช้จ่าย (เช่น กรณีกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา) และปัญหาก็ยิ่งรุนแรงมากขึ้น ถ้านักศึกษาก่อหนี้สินด้วยตนเองขึ้น ผู้ที่ให้เงินโอนกับนักศึกษาจึงอาจต้องร่วมรับผิดชอบในการชำระหนี้สินแทนนักศึกษา จนทำให้ทั้งนักศึกษา ครอบครัวหรือภาครัฐต้องก่อหนี้สินพร้อมกันและเชื่อมพันในลักษณะวงจร ดังนั้นถ้ามองรายได้เป็น DPI นักศึกษาจึงสามารถก่อหนี้สินได้เหมือนบุคคลอื่นๆ เช่นกัน

ประเด็นสำคัญอีกประเด็นที่ Keynes นำเสนอคือในระยะสั้นการเปลี่ยนแปลงของการบริโภคจะต่ำกว่าการเปลี่ยนแปลงของรายได้ของบุคคลอยู่เสมอ เนื่องจากรายได้ส่วนหนึ่งผู้บริโภคต้องใช้ไว้ออมเงิน จึงทำให้เส้นการบริโภคในระยะสั้นมีจุดตัดแกนเหนือจุดศูนย์ของแกน C เวลาต่อมาได้มีการปรับปรุงมุมมองของทฤษฎีการบริโภคโดยรายได้สัมบูรณ์ของ Keynes ในเรื่องของการแบ่งการบริโภคในระยะสั้นและระยะยาว ตามผลการศึกษาในเรื่องการบริโภคโดยข้อมูลเชิงประจักษ์ของ Kuznets (1946) ที่พบว่า การบริโภคในระยะยาวจะสูงกว่าการบริโภคในระยะสั้น ถ้า

มองที่การเปลี่ยนแปลงของการบริโภคจากการเปลี่ยนแปลงของรายได้เทียบกับการเปลี่ยนแปลงของการออมเมื่อรายได้เปลี่ยนแปลง นั่นคือ ในระยะยาวการออมจะค่อยๆ ลดลง (ตามทฤษฎีในระยะยาว การเพิ่มของรายได้ ผู้บริโภคจะใช้ในการบริโภคเท่านั้น ไม่เพิ่มการออม) เนื่องจาก การขยายตัวของชุมชนเมือง การพัฒนาทางการผลิตและการตลาดของสินค้าใหม่ๆ จำนวน อายุของประชากร การเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศที่สูงขึ้น เป็นต้น

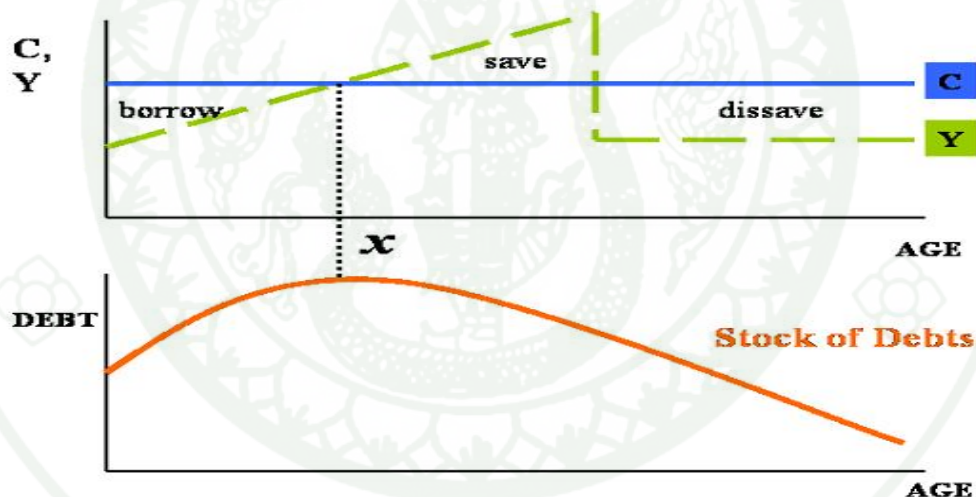
Keynes ยังได้เสนอว่าบุคคลจะมีความต้องการถือเงิน (Demand for Money) จากสาเหตุคือ 1) ต้องการถือเงินเพื่อใช้จ่ายใช้สอย 2) ต้องการถือเงินเพื่อใช้ในภาวะฉุกเฉิน และ 3) ใช้ในการเก็งกำไร และถ้าบุคคลนั้นไม่มีรายได้และมีเงินออมไม่พอจะชดเชยการบริโภค ก็อาจจะต้องกู้ยืมเงิน โดย Keynes ให้ความต้องการถือเงินโดยรวมสัมพันธ์กับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในทิศทางตรงกันข้าม เช่น เมื่ออัตราดอกเบี้ยมีค่าลดลง ก็จะทำให้ความต้องการของผู้กู้เพิ่มขึ้น เนื่องจากต้นทุนในการกู้ยืมลดลง ขณะเดียวกันอุปทานหรือการเสนอให้กู้ยืมก็จะลดลง (เรียกรวมว่าปริมาณเงิน ซึ่งเป็นเงินที่หมุนเวียนใช้จ่ายใช้สอยในระบบเศรษฐกิจ ไม่รวมเงินที่ฝากในธนาคาร สถาบันการเงินและเงินภาษีที่รัฐบาลที่ยังไม่ได้นำไปใช้จ่ายในระบบเศรษฐกิจ) เนื่องจากรายรับของเจ้าหนี้ในส่วนของดอกเบี้ยรับจะน้อยลง ดังนั้นในกรณีที่ความต้องการถือเงินของบุคคลมากกว่าปริมาณเงิน ก็จะเกิดปรากฏการณ์เงินตึงตัวในระดับเศรษฐกิจมหภาค หรือความกดดันทางการเงิน (Financial Stress) ในระดับบุคคล ส่งผลให้บุคคลนั้นๆ ต้องก่อหนี้สิน นอกจากนั้นเมื่อเกิดภาวะเงินตึงตัว ดอกเบี้ยเงินกู้ที่ผู้กู้ต้องเสียให้กับเจ้าหนี้ ก็จะมีอัตราที่สูงกว่าปกติ เนื่องจากเจ้าหนี้ทราบถึงความต้องการกู้ของบุคคล ในขณะที่ปริมาณเงินในระบบน้อยกว่า ยิ่งเพิ่มความเสี่ยงในการชำระหนี้เงินกู้ในอนาคตมากยิ่งขึ้น

ทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต

แนวคิดสำคัญในการบริโภคที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ของช่วงอายุกับการก่อหนี้สินคือ ทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต (Life Cycle Hypothesis Framework) ซึ่งเป็นแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์ที่ชื่อ Modigliani (1968) และถูกศึกษาชื่อ Brumberg (อ้างใน Deaton, 2005: 1) แนวคิดนี้มองว่ารายได้ รายจ่าย การออมและการหนี้ของปัจเจกบุคคลมีความสัมพันธ์กัน คนอายุน้อยมีรายจ่ายมากกว่ารายได้จึงก่อหนี้สินขึ้น เช่น นักเรียน นักศึกษาที่ไม่ได้ทำงานที่รับเงินโอนจากผู้ปกครอง แต่เมื่ออายุมากขึ้น ทำงานนานขึ้น ก็จะมีรายได้มากขึ้น (สมมติรายจ่ายคงที่) จนถึงจุดหนึ่งบุคคลก็จะเริ่มเก็บออมเงินเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากตระหนักว่า เมื่อตนเองเลิกทำงาน เช่น การเกษียณอายุ เงินออมก็จะเป็นแหล่งรายได้ที่ทำให้บุคคลสามารถคงที่การบริโภคไปจนเสียชีวิต เมื่อ

บุคคลไม่มีรายได้จากการทำงาน จึงต้องเปลี่ยนเงินออมที่เก็บมาในช่วงวัยทำงานให้เป็นเงินที่ใช้ในการบริโภค ขณะที่การก่อหนี้สินของบุคคลวัยชราจะมีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ ตามภาพที่ 5

ดังนั้นถ้าสมมติให้การบริโภคคงที่ ผู้ที่อยู่ในวัยทำงานจะมีรายได้สูงกว่ารายจ่ายเมื่ออายุเริ่มมากกว่าจุด X ส่งผลให้ผู้บริโภคในวัยทำงานสามารถเก็บออมเงินได้มากขึ้นเรื่อยๆ จึงก่อหนี้สินลดลงเรื่อยๆ จนกระทั่งรายได้สูงสุดเมื่อเข้าสู่วัยเกษียณอายุและกลับเข้าสู่ภาวะการไม่ออมเงิน และนำเงินออมมาใช้จ่ายเพื่อคงขนาดการบริโภคจนกระทั่งเสียชีวิต ในขณะเดียวกันในช่วงอายุที่น้อยกว่าจุด X ซึ่งเป็นวัยก่อนการทำงานหรือเป็นวัยที่ทำงานที่มีเงินรายได้ยังไม่สูง จะมีโอกาสก่อหนี้สูงเนื่องจากรายได้ต่ำกว่ารายจ่าย หรือ รายจ่ายบางประเภทเช่นการลงทุน ที่ต้องใช้เงินทุนในการประกอบการผลิตสินค้าและบริการ ก็อาจส่งผลให้ต้องเกิดการกู้ยืมเงินมากกว่าการบริโภคสินค้าและบริการตามปกติ จากภาพที่ 5 จะพบว่าในช่วงอายุที่น้อยจะมีแนวโน้มในการก่อหนี้สูงขึ้นเรื่อยๆ

ภาพที่ 5 การใช้จ่าย การออม และการก่อหนี้สินของปัจเจกบุคคลตามทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต (Life Cycle Hypothesis Framework)

ที่มา: สุทธภา อมรวิวัฒน์ และสุทธินี สาระยา (2548)

โดยที่ C คือ การบริโภค

Y คือ รายได้

DEBT คือ หนี้สิน

AGE คือ อายุ

จากภาพที่ 5 จะเห็นได้ว่าการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคลตามหลักของทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต บุคคลต้องมีการคาดการณ์อย่างสมเหตุสมผลทั้งรายได้ รายจ่าย รวมทั้งคาดการณ์ช่วงอายุที่ตัวเองจะเกษียณอายุจนถึงเสียชีวิต โดยมีเงินออมเป็นตัวแปรหลักในการบริโภคไปตลอดชีวิต (เงินออมอาจจะอยู่ในรูปแบบสินทรัพย์ที่ไม่ใช่เงิน แต่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินได้ เช่น บ้าน ที่ดิน หุ้น ในตลาดหลักทรัพย์ พันธบัตรรัฐบาล พันธบัตรภาคเอกชน ฯลฯ) เช่น ถ้าบุคคลต้องการเลิกทำงานตอนอายุ 60 ปี และคาดว่าตนเองจะมีชีวิตถึงอายุ 70 ปี ต้องการบริโภคเดือนละ 10,000 บาท หนึ่งปีบริโภค 120,000 บาท ดังนั้น 10 ปีก็ต้องบริโภค 1,200,000 บาท จึงสรุปได้ว่าหลังเกษียณอายุบุคคลดังกล่าวต้องมีเงินออมอย่างน้อย 1,200,000 บาท เพื่อใช้ในการบริโภคจนเสียชีวิต ดังนั้นทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิตจึงเป็นทฤษฎีที่วิเคราะห์ย้อนเวลากลับไปในช่วงก่อนวัยเกษียณอายุว่า บุคคลต้องออมเงินเท่าใด อย่างไรจึงจะได้ครบตามเป้าหมายการออมเพื่อใช้ในการบริโภคของตนเอง ซึ่งในความเป็นจริงนั้น รายจ่ายอาจจะไม่ได้คงที่ตามทฤษฎีก็เป็นได้ และถ้ารายจ่ายไม่คงที่และเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ บุคคลก็จะเข้าสู่จุด X ได้ช้าลง รวมทั้งรายจ่ายที่เพิ่มขึ้นจะทำให้ศักยภาพในการออมเงินที่จะใช้ในการดำรงชีวิตในวัยหลังเกษียณอายุลดลง อีกทั้งบุคคลอาจจะต้องมีเงินออมที่มีจำนวนมากกว่ามูลค่าการบริโภคเฉพาะตนเองก็เป็นได้ เช่น เงินมรดกให้แก่บุตรหลาน ค่าใช้จ่ายเลี้ยงดูบุคคลต่างๆ ในครอบครัว เป็นต้น ซึ่งผลการวิจัยตามทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิตของประชาชนไทย พบว่าการที่คนไทยมีพฤติกรรมตามสังคมบริโภคนิยม เป็นสาเหตุให้ช่วงอายุที่จะปลดหนี้สินเลื่อนออกไป เนื่องจากรายจ่ายเพิ่มขึ้นมากกว่ารายได้ จนประชาชนไทยมีโอกาสที่จะก่อหนี้สินมากกว่าการออมเงิน (Paulson and Townsend, 2005) ขณะที่ดิเรก ปัทมศิริวัฒน์ (2552) พบว่าจุด X ของประชาชนไทยอยู่ที่ประมาณอายุ 51-55 ปี ถ้าคิดเฉพาะรายได้ที่เป็นตัวเงินของหัวหน้าครอบครัว

จากพฤติกรรมทางการเงินตามทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิตในการจัดสรรเงินเพื่อลดความเสี่ยงในการคงระดับการบริโภคในทุกช่วงอายุ โดยเฉพาะในวัยช่วงเกษียณอายุเป็นต้นไป โดยมีเงินออมเป็นตัวแปรที่สำคัญในการคงที่การบริโภค เปรียบเสมือนเป็น “กันชน” (Cushion, Buffer) โดยบุคคลไม่ต้องลดรายจ่ายของตนเองลง เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงลบกับรายได้ของตน (ดิเรก ปัทมศิริวัฒน์, 2552) และถ้าบุคคลมีเงินออมที่เพียงพอก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องก่อหนี้สินเพื่อใช้ในการบริโภค สะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจตามทฤษฎีดังกล่าว บุคคลควรจะต้องมีการบริหารจัดการทางการเงิน (Financial Management) ที่ดี (Deaton, 2005) เช่น มีการวางแผนทางการเงิน มีการจัดสรรเงินรายได้เพื่อใช้ในการออมและมีการบริโภคที่เหมาะสมทั้งในปัจจุบันและในอนาคต สอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคในทางเศรษฐศาสตร์ในประเด็นการตั้งงบประมาณในการบริโภคและคาดการณ์รายได้ในอนาคตของตนเอง ขณะที่ทฤษฎีการบริโภคแบบ

วงจรชีวิตบุคคลยังต้องการการคำนวณช่วงอายุของตนเอง เพื่อกำหนดการออมเงินจากรายได้ที่จะใช้บริโภคตลอดชีวิต จึงต้องอาศัยการคาดการณ์ที่สมเหตุสมผลของบุคคลนั้นๆ (Rational Expectation) รวมทั้งยังสะท้อนปัจจัยต่างๆ เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา วุฒิหรือคณะที่สำเร็จการศึกษา อาชีพ ฯลฯ ซึ่งล้วนแต่เป็นตัวแปรที่กำหนดรายได้ที่บุคคลจะได้รับทั้งในปัจจุบันและอนาคต แม้กระทั่งสินทรัพย์ของครอบครัวหรือมรดกที่บุคคลนั้นๆ คาดว่าจะได้รับจากครอบครัวก็ถือว่าเป็นเงินโอนจากครอบครัวในอนาคต ซึ่งจะมีผลทางลบกับการก่อกหนี้สิน ถ้ารายได้และสินทรัพย์ในปัจจุบันของบุคคลนั้นๆ มีมูลค่าสูงกว่ามูลค่าการบริโภคของบุคคลนั้นๆ

จากการวิเคราะห์ทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต จะเห็นได้ชัดเจนว่า ทฤษฎีให้ความสำคัญกับการคาดการณ์รายได้ในอนาคตและผลตอบแทนของสินทรัพย์ที่บุคคลจะได้รับ เนื่องจากตามทฤษฎีฯ รายได้และสินทรัพย์ของบุคคลจะสูงขึ้นเรื่อยๆ จนถึงจุดหนึ่ง จะมีมูลค่าสูงกว่าการบริโภคก็จะลดโอกาสก่อกหนี้สินลง แต่ในอีกทางหนึ่งถ้าบุคคลคาดการณ์ว่าในอนาคตจะมีรายได้และสินทรัพย์ที่มีมูลค่าสูงกว่าในปัจจุบัน อาจจะทำให้บุคคลตัดสินใจก่อกหนี้สินขึ้น เนื่องจากทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต เป็นแนวคิดที่มุ่งจัดสรรเงินให้กระจายออกไปในทุกช่วงอายุของบุคคล ดังนั้นเงินที่ใช้ในการบริโภคทั้งหมดจึงคล้ายกับเป็นเงินก้อนเดียวแต่นั่นไปที่เงินออมที่จะใช้ในวัยเกษียณ (Deaton, 2005) จึงเป็นไปได้ที่บุคคลอาจจะก่อกหนี้สินขึ้นในปัจจุบันถ้าคาดว่าในอนาคตจะมีรายได้ที่สูงขึ้นเพียงพอที่จะชดเชยหนี้สินคงค้างที่ก่อกขึ้นและเหลือเพียงพอที่จะใช้ในช่วงเกษียณอายุ (Baum, 2005) อย่างไรก็ตามการคาดการณ์รายได้ในอนาคตเพื่อมาเป็นเหตุผลรองรับการก่อกหนี้สิน ถือว่าเป็นทัศนคติและพฤติกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความเสี่ยงสูง เพราะในความเป็นจริง บุคคลอาจต้องเลิกทำงานกลางคันโดยไม่ได้เกษียณอายุ เช่น พักการ ถูกไล่ออก หรือบางครั้งก็ไม่ได้ทำงานที่ตรงกับวุฒิการศึกษาที่ตนเองสำเร็จการศึกษาหรือไม่ได้ทำงานที่มีรายได้หรือผลตอบแทนตามที่ตนเองได้คาดไว้จากเหตุการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ ส่งผลต่อให้บุคคลนั้นๆ ไม่สามารถเข้าสู่ช่วงชีวิตที่ปลอดหนี้สินตามทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิตได้ ดอกย้ำความสำคัญของการออมเงินที่มีบทบาทเป็นเกราะป้องกันความเสี่ยงในการก่อกหนี้สินมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการออมเงินเพื่อป้องกันภาวะฉุกเฉินของชีวิต (Precautionary Saving) ซึ่งปรากฏในทฤษฎีความต้องการถือเงิน (Demand for Money Theory) ของ Keynes (1939) ที่กล่าวว่าบุคคลมีจุดมุ่งหมายที่จะต้องถือสินทรัพย์บางส่วนไว้ในรูปแบบของเงินเพื่อใช้จ่ายในอนาคตโดยผ่านเงินออม โดย Carroll (1997) เสริมว่า การที่บุคคลไม่ก่อกหนี้สินขึ้น เนื่องจากไม่มั่นใจในรายได้ในอนาคตและไม่มั่นใจว่า ในอนาคตตนเองจะสามารถชำระหนี้สินได้หรือไม่ จึงต้องออมเงินเพื่อป้องกันความเสี่ยงในอนาคต

เมื่อนำทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิตมาประยุกต์กับวัยก่อนการทำงาน เช่น นักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ก็จะพบว่าทฤษฎีได้กล่าวถึงวัยก่อนการทำงานว่า เป็นวัยที่ต้องกู้ยืม จึงต้องก่อหนี้สินขึ้น เพราะไม่มีรายได้หรือไม่มีรายได้ที่เพียงพอจากรายจ่าย อีกทั้งวัยก่อนการทำงานไม่สามารถออมเงิน เพราะยังไม่มีรายได้จากการทำงาน (รายได้ที่กล่าวถึงคือรายได้ประชาชาติ (National Income) ซึ่งเป็นรายได้จากผลตอบแทนของปัจจัยการผลิตทางเศรษฐศาสตร์ เช่น ค่าไรสุทธจากผลประกอบการของธุรกิจ ค่าจ้างและเงินเดือนจากการทำงาน ค่าเช่าที่ดิน ดอกเบี้ยสุทธจากดอกเบี้ยรับจากการปล่อยสินเชื่อหักด้วยดอกเบี้ยจ่ายจากการกู้ยืม ผลตอบแทนจากการฝากเงินหรือเงินปันผลจากการถือหลักทรัพย์ทางการเงินชนิดต่างๆ) โดย Modigliani (1968) ได้กล่าวว่าบุคคลจะออมเงินโดยไม่ก่อหนี้สิน ถ้ามีความตระหนักที่จะบริโภคให้เพียงพอจากรายได้และเงินออมของตนเอง โดยไม่ควรคาดการณ์ว่ารายได้ในอนาคตจะมีอัตราการเติบโตในอัตราที่สูงมากเมื่อเทียบกับปัจจุบัน ซึ่งประเด็นข้างต้น Deaton (2005) ได้วิพากษ์ความคิดของ Franco Modigliani ว่า ช่วงวัยเด็กอาจจะไม่มีความตระหนักในการป้องกันความเสี่ยงของพฤติกรรมด้านเศรษฐกิจของตน จึงมักจะกู้ยืมและไม่มีความตระหนักต่อการออมเงิน เนื่องจากการคาดการณ์รายได้ในอนาคตในเชิงบวกและอัตราประโยชน์สูงสุดในการบริโภคสินค้าและบริการ จึงละเลยการตัดสินใจในการบริโภคจากตัวแปรรายได้ในปัจจุบันของตนเอง แต่กลับคาดหวังในรายได้ในอนาคต จนใช้จ่ายฟุ่มเฟือย และก่อหนี้สินขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับกรณีที่ผู้บริโภคก่อหนี้สินในทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคทางเศรษฐศาสตร์ นอกจากนั้น Deaton ยังได้กล่าวว่า เมื่อวัยเด็กเข้าสู่ช่วงอายุของวัยทำงาน จึงเริ่มปรับพฤติกรรมตามลักษณะตัวแบบการบริโภคแบบวงจรชีวิต ดังนั้นเมื่อวิเคราะห์ในบริบทของนักศึกษา จึงสะท้อนให้เห็นถึงตัวแปรที่เป็นปัจจัยที่นอกเหนือตัวแปรรายได้ ซึ่งทำให้วัยก่อนการทำงานก่อหนี้สินขึ้น เช่น การที่นักศึกษาขาดความตระหนักต่อการออมเงินที่จำเป็นต่อการบริโภคทั้งในปัจจุบันและอนาคต การขาดการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล รวมทั้งข้อสมมติของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่บุคคลต้องมีการคาดการณ์อย่างสมเหตุสมผล ซึ่งในวัยเด็กอาจจะไม่มีสมรรถนะดังกล่าวที่เพียงพอ ที่สำคัญการคาดการณ์รายได้และผลตอบแทนที่มีอัตราสูงในอนาคตที่นักศึกษาจะได้รับหลังสำเร็จการศึกษาเมื่อเทียบกับรายได้ในปัจจุบันก็เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจก่อหนี้สินของนักศึกษา

จากการวิเคราะห์ทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิตที่กล่าวมาในข้างต้น จึงทำให้เกิดคำถามขึ้นว่า แท้จริงแล้วการออมควรจะเริ่มต้นในวัยก่อนการทำงานได้หรือไม่และวัยก่อนการทำงานจำเป็นต้องมีแต่การก่อหนี้สินเพื่อบริโภคหรือไม่ และทำไมวัยก่อนการทำงานจึงคาดการณ์ว่าตนเองจะมีรายได้และผลตอบแทนในอนาคตที่มีอัตราสูง เพราะจากการวิเคราะห์ทฤษฎีดังกล่าวจะพบว่า

ถ้าบุคคลเริ่มการออมเงินตั้งแต่ตนเองมีอายุน้อยน่าจะทำให้จุด X ในอนาคตมีช่วงอายุที่ลดลงและน่าจะลดโอกาสการเกิดหนี้สินของวัยเด็กลงได้ด้วยเช่นกัน

เมื่อสังเคราะห์ 3 ทฤษฎีหลักในการบริโภคทางเศรษฐศาสตร์ที่กล่าวมาในข้างต้นในประเด็นของวัยก่อนการทำงาน พบว่าทั้ง 3 ทฤษฎีสอดคล้องกันในประเด็นการลดโอกาสในการก่อหนี้จากการวางแผนทางการเงินหรือการบริหารจัดการทางการเงินที่ดี ซึ่งทฤษฎีพฤติกรรมการบริโภคทางเศรษฐศาสตร์แฝงประเด็นดังกล่าวผ่านเส้นงบประมาณเท่ากัน (B) ที่ผู้บริโภคต้องมีการตั้งงบประมาณล่วงหน้าในการบริโภคและการออมเงิน ในส่วนการบริหารจัดการทางการเงินตามทฤษฎีการบริโภคโดยรายได้สมบูรณ์ ก็คือการจัดสรรเงินส่วนหนึ่งไว้สำหรับการออมเพื่อการบริโภคในปัจจุบันและการออมเพื่อรองรับภาวะฉุกเฉินในอนาคต ขณะที่ทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิตก็เน้นการบริหารจัดการทางการเงินเพื่อจัดสรรเงินให้เพียงพอต่อการบริโภคทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งล้วนแต่เป็นมุมมองในด้านการบริหารจัดการทางการเงินทั้งสิ้น

ความแตกต่างบางประการในประเด็นการก่อหนี้สินและการออมในวัยเด็ก พบว่า ทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิตมีมุมมองว่า วัยก่อนการทำงานเป็นวัยที่ต้องก่อหนี้สิน เพราะต้องใช้จ่ายใน ขณะที่ตนเองไม่มีรายได้ และตนเองก็ไม่สามารถออมเงินได้ด้วย เมื่อพิจารณารายได้ของวัยดังกล่าวในลักษณะของรายได้ที่สร้างอำนาจซื้อ (Purchasing Power) แล้ว วัยก่อนการทำงานก็มีรายได้ แต่อยู่ในรูปแบบของเงินโอน (Transfer Money) ซึ่งได้รับจากผู้ปกครองหรือการอุดหนุนจากภาครัฐ (Subsidies) เรียกโดยรวมว่ารายได้ส่วนบุคคล (Personal Income: PI) แต่ในกรณี Keynes มองว่านักเรียน นักศึกษาบริโภคสินค้าและบริการโดยอิสระ (Autonomous Consumption) ซึ่งเป็นการบริโภคที่ไม่ได้พึ่งพารายได้ประชาชาติ แต่พึ่งพาเงินโอนเป็นหลัก Keynes เสนอว่าแม้บุคคลจะไม่มีรายได้ในการบริโภค ก็จะต้องบริโภคต่อไป ไม่ว่าจะเป็นจากเงินโอนจากแหล่งต่างๆ การใช้เงินจากการออม หรือแม้แต่การกู้ยืมจากช่องทางต่างๆ ทำให้พบว่า ถ้าวัยก่อนการทำงาน ต้องการจะออมเงินก็สามารถทำได้จากรายได้ส่วนบุคคลของตนเองไม่ว่าจะมาจากแหล่งเงินใดก็ตาม เพราะในโลกความเป็นจริง นักเรียน นักศึกษาก็ไม่จำเป็นที่จะต้องมียาได้หรือรายรับจากเงินโอนของภาครัฐ เอกชนหรือครอบครัวอย่างเดียว แต่นักศึกษาก็สามารถมียาได้ประชาชาติได้ เช่น การทำงานในขณะกำลังศึกษา หรือการที่นักศึกษาออมเงินไว้ในรูปแบบเงินฝาก ซึ่งจะได้รับดอกเบี้ยเงินฝาก ซึ่งรายได้ส่วนบุคคลทั้งหมดก็จะเพิ่มอำนาจซื้อให้กับนักศึกษาไปพร้อมศักยภาพในการออมเงินในลักษณะคู่ขนาน

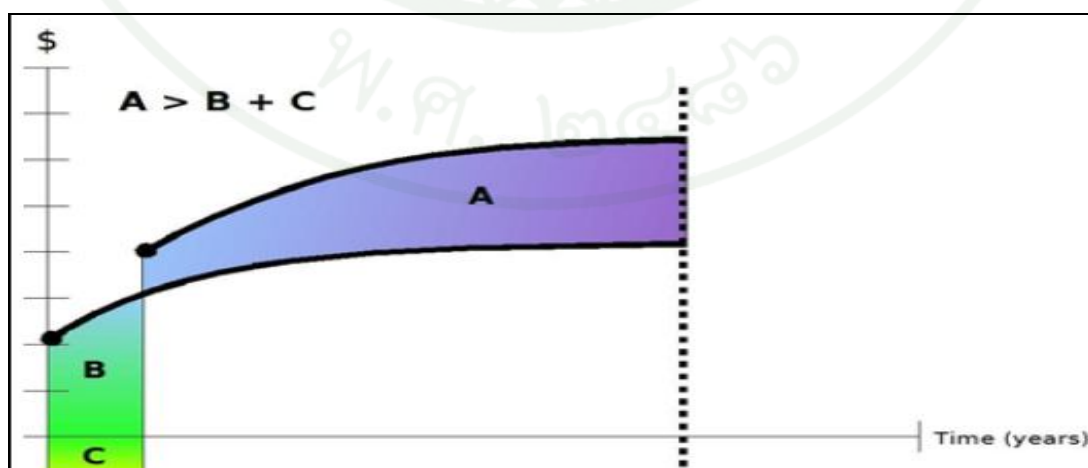
จากการวิเคราะห์ในข้างต้น แสดงให้เห็นว่านักศึกษาสามารถบริโภคและออมเงินได้ผ่านรายได้ส่วนบุคคลได้เหมือนบุคคลในช่วงอายุอื่นๆ มิใช่จะต้องก่อกั้นเงินเพียงอย่างเดียวเหมือนกับที่ ทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิตที่เห็นว่า บุคคลจะออมเงินได้เมื่อเข้าสู่วัยทำงานเท่านั้น เพียงแต่วัยก่อนการทำงานอาจจะสามารถผลักภาระหนี้สินไปให้กับครอบครัวหรือภาครัฐในการอุดหนุนผ่านเงินโอนจากหน่วยทางเศรษฐกิจดังกล่าว แต่ทั้ง 2 ทฤษฎีก็ยังมีส่วนคล้ายกันในเรื่องวัยสูงอายุจะมีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงเงินออมต่อรายได้ (MPS) ที่น้อยลง ในขณะที่ MPC เพิ่มขึ้นแต่ในกรณีของ ทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต MPS มีค่าเป็นศูนย์ เพราะบุคคลจะไม่ออมเงินอีกเมื่อเกษียณ แต่ในวัยที่มีอายุน้อย Keynes แสดงให้เห็นถึงสัดส่วนของ MPC ที่น้อยกว่าวัยสูงอายุ เพราะต้องออมเงิน ดังนั้น MPS จึงมากกว่าศูนย์ ซึ่งผิดจากทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต ที่วัยเด็กหรือก่อนการทำงาน ไม่มีการออมเงิน แต่สิ่งที่สอดคล้องกันอย่างมากของทั้ง 2 ทฤษฎีคือจำนวนเงินออมคือกลไกสำคัญในการป้องกันและลดโอกาสการก่อกั้นหนี้สินของบุคคล แต่ต้องเป็นจำนวนเงินออมที่เพียงพอต่อการชดเชยการบริโภคที่สูงกว่ารายได้ ดังนั้นการที่ผู้บริโภคมีรายได้ส่วนบุคคลสูงขึ้น บุคคลนั้นๆ ก็ต้องตัดสินใจที่จะบริโภคหรือออมเงินมากขึ้นกว่ากัน ซึ่งถ้าบุคคลเพิ่มโอกาสในการออมเงิน ก็จะช่วยลดโอกาสการก่อกั้นหนี้สินได้

ทฤษฎีทุนมนุษย์ทางเศรษฐศาสตร์

การคาดการณ์รายได้ของปัจเจกบุคคลในอนาคตเป็นตัวแปรอีกตัวหนึ่งที่สอดคล้องกันทั้ง ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคทางเศรษฐศาสตร์และทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต ซึ่งทั้ง 2 ทฤษฎีต่างก็อธิบายผลตอบแทนการก่อกั้นหนี้สินในทิศทางเดียวกัน คือ ภายใต้อสมรรถนะการคาดการณ์อย่างสมเหตุสมผล ถ้าบุคคลคาดการณ์ว่าตนเองจะมีรายได้สูงมากกว่าปัจจุบัน ก็อาจจัดสรรเงินในอนาคตมาใช้ก่อนในปัจจุบัน เพื่อรองรับบรรดาประโยชน์ในระดับสูง จนต้องก่อกั้นหนี้สินในการบริโภคขึ้นในปัจจุบัน ดังนั้นหากการพิจารณาในบริบทของนักศึกษา จึงเกิดคำถามขึ้นว่า ทำไมนักศึกษามักจะคาดการณ์รายได้ในอนาคตสูงกว่ารายได้ในปัจจุบัน ซึ่งคำถามดังกล่าวสามารถอธิบายได้จากทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory: HCT) ที่ถูกพัฒนาขึ้นโดย Becker (1964) ที่กล่าวว่า ผู้ที่พัฒนาความรู้ ทักษะ ความสามารถให้สูงขึ้น ก็จะมีค่าจ้าง เงินเดือนเพิ่มขึ้น ดังนั้นบุคคลจึงลงทุนในการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ (เช่น การอบรม เป็นต้น) โดยคำนวณอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (Rate of Return) คล้ายกับการลงทุนในสินทรัพย์อื่นๆ โดยที่อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนทางการศึกษาสามารถคำนวณจากรายได้และผลตอบแทนจากการทำงานที่ผู้ลงทุนในการพัฒนาทุนมนุษย์คาดว่าจะได้รับหลังสำเร็จการศึกษา ดังนั้นกำไร (Earning) จากการลงทุน ก็คือส่วน

ต่างของรายได้และผลตอบแทนจากการทำงานที่สูงกว่ารายได้และผลตอบแทนก่อนที่จะลงทุนในการพัฒนาตนเองด้วยการศึกษา ดังนั้นรายได้ที่คาดว่าจะได้รับจากการไม่เข้ารับการพัฒนามนุษย์จึงถือเป็นต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) ของการเข้าศึกษา ซึ่งทางเศรษฐศาสตร์ ถือว่าเป็นต้นทุนส่วนหนึ่ง เนื่องจากปัจเจกบุคคลจะตัดสินใจเลือกทางเลือกใด ทางเลือกนั้นต้องมีต้นทุนค่าเสียโอกาสต่ำที่สุด ดังนั้นมูลค่าที่เกิดจากทางเลือกที่บุคคลไม่ได้เลือกจึงกลายเป็นต้นทุนในการตัดสินใจด้วยเช่นกัน

สำหรับประเด็นต้นทุนค่าเสียโอกาส จากการวิจัยของดิเรก ปัทมศิริวัฒน์ (2552) ได้ให้ข้อสมมติฐานว่า การที่นักศึกษาเลือกที่จะศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาซึ่งมีต้นทุนค่าเสียโอกาสในการทำงานที่จะได้รับเงินค่าจ้างและสวัสดิการ แสดงว่าถ้าต้นทุนค่าเสียโอกาสในการศึกษาค่ำกว่าต้นทุนค่าเสียโอกาสในการทำงานในปัจจุบัน นักศึกษาจึงจะเลือกศึกษาต่อ เพราะคาดการณ์ว่ารายได้เมื่อตนเองจบการศึกษาจะมากกว่ารายได้ทั้งหมด ทั้งรายได้จากการเลือกทำงานในปัจจุบัน หรือรายได้จากเงินโอนจากครอบครัว ขณะที่ต้นทุน (Cost) ในการลงทุนคือ ค่าใช้จ่ายเพื่อพัฒนามนุษย์ เช่น ค่าเล่าเรียน ค่าหน่วยกิต ค่าใช้จ่ายในการอบรมในหลักสูตรต่างๆ เป็นต้น และเมื่อประยุกต์ทฤษฎีดังกล่าวเข้ากับการลงทุนทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ผลตอบแทนจากการลงทุนก็คือรายได้ในอนาคตเมื่อสำเร็จการศึกษา ที่ถูกกำหนดจากภาวะการมีงานทำเป็นสำคัญ เมื่อนักศึกษาเข้าสู่วัยของอุปทานแรงงาน ดังนั้นตามทฤษฎีทุนมนุษย์ นักศึกษาย่อมมีความคาดหวังว่าเมื่อตนเองสำเร็จการศึกษา ก็จะมีงานทำและมีรายได้ส่วนบุคคลที่สูงขึ้นกว่าตอนเป็นนักศึกษา จึงเลือกที่จะเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา ซึ่งแนวคิดของการประยุกต์ทฤษฎีทุนมนุษย์เข้ากับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาสามารถแสดงด้วยภาพที่ 6 ดังนี้

ภาพที่ 6 การประยุกต์ทฤษฎีทุนมนุษย์เข้ากับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

ที่มา: Usher (2005)

จากภาพที่ 6 Usher (2005) ได้สมมติให้บุคคลที่ใช้วิเคราะห์ตามทฤษฎีทุนมนุษย์เป็นนักศึกษาที่เรียนในระดับอุดมศึกษา พื้นที่ C คือต้นทุนที่เป็นตัวเงินที่ใช้ในการลงทุนในการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในขณะที่พื้นที่ B คือรายได้ส่วนบุคคลที่นักศึกษาได้รับในขณะที่ศึกษาในระดับอุดมศึกษาและรายได้ส่วนบุคคลในช่วงที่ผ่านมา (Foregone Income) ซึ่งเป็นตัวแทนของต้นทุนค่าเสียโอกาสในทางเลือกเข้าศึกษาระดับอุดมศึกษา ดังนั้นพื้นที่ B+C จึงเป็นต้นทุนทั้งหมด (Total Cost) ในการลงทุนทางการศึกษาตามทฤษฎีทุนมนุษย์ ดังนั้นพื้นที่ A จึงเป็นกำไรจากการลงทุนในการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เนื่องจากปริมาณของเงินรายได้และผลตอบแทนจากการทำงานหลังสำเร็จการศึกษามีค่าสูงกว่าต้นทุนทั้งหมดที่ลงทุนในการศึกษา และจะพบว่ายิ่งอายุมากขึ้นบุคคลนั้นๆ ก็จะมีรายได้และผลตอบแทนจากการทำงานสูงขึ้น แต่สูงขึ้นในอัตราที่ลดลงตามความชันของเส้นโค้งที่ลดลงตามอายุ และมีค่าสูงสุดที่จุดหนึ่งของช่วงอายุ เนื่องจากการลดน้อยถอยลงของผลผลิตส่วนเพิ่มของการผลิตสินค้าและบริการที่บุคคลนั้นๆ ทำการผลิตได้ ทำให้ผลิตผลมีอัตราที่ลดลงในช่วงอายุที่เพิ่มขึ้นของแรงงาน ตามมุมมองของการลงทุนที่มนุษย์ถือเป็นปัจจัยหนึ่งในการผลิตสินค้าและบริการ โดยธนาคารโลก (Worldbank, 2002) ได้กำหนดนิยามที่เป็นรูปธรรมของต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

ต้นทุนการลงทุนทางการศึกษา (Cost)	1. ค่าบำรุงการศึกษา ค่าหน่วยกิต ค่าธรรมเนียมทางการศึกษาอื่นๆ และค่าใช้จ่ายในการซื้อวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา
ผลตอบแทนที่เป็นตัวเงิน (Monetary benefits)	2. มูลค่าต้นทุนค่าเสียโอกาสที่สูญเสียไปจากการศึกษาในระดับอุดมศึกษา 1. ผลผลิตจากการทำงานที่มีมูลค่าสูงขึ้นและรายได้สุทธิที่สูงขึ้นจากการทำงาน 2. โอกาสที่จะได้งานที่ให้ผลตอบแทนที่ดีขึ้น 3. โอกาสที่จะมีเงินออมเพิ่มขึ้น
ผลตอบแทนที่ไม่เป็นตัวเงิน (Non-Monetary benefits)	1. สามารถบริโภคทางการศึกษาได้ 2. มีสภาพในการทำงานที่ดี 3. ยกระดับสถานะทางสังคมของตนเอง 4. ได้ทำงานที่พึงพอใจ 5. มีโอกาสเติบโตในหน้าที่การงาน อาชีพและการเลื่อนตำแหน่งที่ดีขึ้น 6. มีสุขภาพและมีชีวิตเป็นไปตามความคาดหวังจากการมีงานทำ 7. มีการตัดสินใจในการใช้จ่ายที่ดีขึ้น 8. มีเวลาว่างและมีโอกาสได้มีเวลาทำงานอดิเรกที่ชอบ 9. สามารถพัฒนาตนเองจากการยกระดับทางการศึกษา

ที่มา: Worldbank (2002)

จากตารางที่ 1 ธนาคารโลกได้นิยามต้นทุนในการลงทุนทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา (Costs) ประกอบไปด้วย 1) ค่าบำรุงการศึกษา ค่าหน่วยกิต ค่าธรรมเนียมทางการศึกษาอื่นๆ และค่าใช้จ่ายในการซื้อวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา และ 2) มูลค่าต้นทุนค่าเสียโอกาสที่สูญเสียไปจากการศึกษาในระดับอุดมศึกษา (Foregone earnings) เช่น รายได้จากการทำงานโดยไม่เข้าศึกษา เป็นต้น ในส่วนผลตอบแทนจากการลงทุนทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา แบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกคือผลตอบแทนที่เป็นตัวเงิน (Monetary benefits) ประกอบด้วย 1) ผลผลิตจากการทำงานที่มีมูลค่าสูงขึ้นและรายได้สุทธิที่สูงขึ้นจากการทำงาน 2) โอกาสที่จะได้งานที่ให้ผลตอบแทนที่ดีขึ้น และ 3) โอกาสที่จะมีเงินออมเพิ่มขึ้น ส่วนที่สองคือผลตอบแทนที่ไม่เป็นตัวเงิน (Non-Monetary benefits) ประกอบด้วย 1) สามารถบริโภคทางการศึกษาได้ (มีโอกาสดียกระดับทางการศึกษา) 2) มีสภาพในการทำงานที่ดี 3) ยกระดับสถานะทางสังคมของตนเอง 4) ได้ทำงานที่พึงพอใจ 5) มีโอกาสเติบโตในหน้าที่การงาน อาชีพและการเลื่อนตำแหน่งที่ดีขึ้น 6) มีสุขภาพและมีชีวิตเป็นไปตามความคาดหวังจากการมีงานทำ 7) มีการตัดสินใจในการใช้จ่ายที่ดีขึ้น 8) มีเวลาว่างและมีโอกาสได้มีเวลาทำงานอดิเรกที่ชอบ และ 9) สามารถพัฒนาตนเองจากการยกระดับทางการศึกษา

เมื่อเชื่อมโยงทฤษฎีทุนมนุษย์ของ Becker (1964) เข้ากับทฤษฎีพฤติกรรมการบริโภคทางเศรษฐศาสตร์และทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต ในประเด็นที่นักศึกษา มักจะมีทัศนคติว่ารายได้หลังจากสำเร็จการศึกษาของตนเองจะมีค่าสูงกว่ารายได้ในทุกๆ ทางเลือกในเวลาปัจจุบัน ก็จะตอบโจทย์ข้างต้นได้ว่า น่าจะเป็นเพราะทัศนคติของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่เชื่อว่า การได้รับการพัฒนาทางทุนมนุษย์จากการเลือกเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย จะทำให้ตนเองมีกำไรจากรายได้และผลตอบแทนที่สูงกว่าทางเลือกอื่นๆ และยังมีต้นทุนค่าเสียโอกาสที่ต่ำกว่าทางเลือกอื่นๆ ในปัจจุบัน ทำให้ตัดสินใจยืมเงินในอนาคตมาลงทุนทางการศึกษาในปัจจุบันก่อน จึงยอมก่อหนี้สินขึ้นทั้งหนี้สินที่เกิดจากการศึกษาโดยตรงและการก่อหนี้สินเพื่อการบริโภคสินค้าและบริการทั่วไป ดังนั้นถ้ารัฐบาลเชื่อมั่นว่าทฤษฎีทุนมนุษย์เป็นจริง ก็จะเป็นฐานความคิดที่สมเหตุสมผลในการกำหนดนโยบายของรัฐบาลเพื่อช่วยอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาของนักศึกษาในประเทศของตน (Usher, 2006) เพราะคาดว่าเมื่อนักศึกษาสำเร็จการศึกษาแล้วจะมีรายได้ส่วนบุคคลที่พอเพียงในการชำระหนี้สินคืนให้กับรัฐบาล เมื่อพิจารณาร่วมกับทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคทางเศรษฐศาสตร์ ถ้าผู้บริโภคมองการศึกษาเป็นสินค้าและบริการที่ผู้บริโภคสามารถบริโภคได้ ดังนั้นการก่อหนี้สินเพื่อการศึกษา ก็ต้องเกิดจากการที่ผู้บริโภครับรู้ประโยชน์จากการศึกษา เช่น ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ที่สูงขึ้น หรือรายได้และผลตอบแทนจากการทำงานในอนาคต เป็นต้น จึงต้องการรับอรรถประโยชน์จากการบริโภคการศึกษาที่เพิ่มขึ้นคล้ายแนวคิดของทฤษฎีทุนมนุษย์ และคาดการณ์รายได้และผลตอบแทน

ในอนาคตเมื่อสำเร็จการศึกษาว่า จะมีมูลค่ามากพอที่จะชดเชยจำนวนเงินต้นและดอกเบี้ยจ่ายของการก่อหนี้สินเพื่อการศึกษา แต่ในขณะเดียวกัน ถ้าค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเพิ่มสูงขึ้น ก็จะทำให้ นักศึกษาต้องก่อหนี้สินในปริมาณที่สูงขึ้นโดยตรง

ดังนั้นถ้าพิจารณาทฤษฎีทุนมนุษย์ ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่สูงขึ้นใน ขณะที่รายได้ปัจจุบันและรายได้ในอนาคตคงที่ อาจทำให้กำไรจากการลงทุนทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาลดลง ทำให้ลดโอกาสที่จะชดเชยหนี้สินทางการศึกษาในอนาคต เมื่อกำไรจากการลงทุนทางการศึกษาลดลง จะทำให้โอกาสที่นักศึกษาจะตัดสินใจก่อหนี้สินลดน้อยลงในปัจจุบันตาม ทฤษฎีทุนมนุษย์ เพราะถ้าค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเพิ่มขึ้น นักศึกษาที่จะก่อหนี้สินก็ต้องมั่นใจว่า รายได้ในอนาคตจะเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงกว่าค่าใช้จ่ายทางการศึกษา จึงจะก่อหนี้สินขึ้น นักศึกษาจึง ต้องมีสมรรถนะ Rational Expectation เหมือนกับทุกๆ ทฤษฎีการบริโภคที่กล่าวมา เพราะ จำเป็นต้องคาดการณ์รายได้ ต้นทุนจากการศึกษาและต้นทุนค่าเสียโอกาสจากการศึกษาที่เป็นตัวเงิน เพื่อตัดสินใจลงทุนทางการศึกษา ซึ่ง Usher (2006) ได้วิพากษ์ว่าในความเป็นจริงกระทำได้อ่อนช้อย ยาก เนื่องจากนักศึกษาต้องคำนวณกำไรจากการลงทุนทางการศึกษาในอนาคตให้เป็นตัวเงิน และที่สำคัญนักศึกษาอาจจะไม่ได้คาดการณ์รายได้และการมีงานทำหลังสำเร็จการศึกษาโดยคำนึงถึง ศักยภาพของมหาวิทยาลัยที่ตนเองศึกษาอยู่ จนเกิดการคาดการณ์ที่ไม่สมเหตุผล ทำให้นักศึกษา อาจคาดการณ์กำไรจากการลงทุนทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาสูงกว่าความเป็นจริง กลายเป็นความ เสี่ยงในการชำระหนี้สินคืนเจ้าหนี้ในอนาคต นอกจากนั้น Usher ยังได้ชี้ให้เห็นว่าในกรณีที่นักศึกษา ที่ครอบครัวยังมีรายได้ต่ำ ค่าใช้จ่ายในการศึกษา (พื้นที่ C) ก็จะมีมูลค่าสูงเกินกว่าที่รายได้ของ ครอบครัวจะรองรับได้ นักศึกษาต้องจึงกู้ยืมเงินเพื่อเข้าศึกษา นักศึกษากรณีดังกล่าวจึงมีต้นทุนทาง การศึกษาที่สูงกว่านักศึกษาที่ครอบครัวยังมีรายได้สูง ที่สามารถสนับสนุนค่าใช้จ่ายทางการศึกษาได้ เพราะการกู้ยืมเงิน ต้องรวมค่าใช้จ่ายในการชำระหนี้เงินกู้จากอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ด้วย จึงทำให้นักศึกษาที่อยู่ในครอบครัวที่มีรายได้ต่ำมีโอกาสที่จะได้รับกำไรหรือผลตอบแทนในการลงทุนทาง การศึกษาจากรายได้หลังสำเร็จการศึกษาน้อยกว่านักศึกษาที่ครอบครัวยังมีรายได้สูง

เมื่อเปรียบเทียบตั้งแต่ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคทางเศรษฐศาสตร์จนถึงทฤษฎีทุนมนุษย์จึง พบว่าการศึกษาเป็นการบริการที่สามารถเป็นได้ทั้งการบริโภคของมนุษย์ตามทฤษฎีพฤติกรรม ผู้บริโภคทางเศรษฐศาสตร์ เนื่องจากการได้รับอรรถประโยชน์จากการบริโภค และยังสามารถเป็น พฤติกรรมการลงทุนได้เช่นกัน เนื่องจากในมุมมองของภาคการผลิตหรือรัฐบาล ทุนมนุษย์ถือเป็น ปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการของประเทศ สำหรับปัจเจกบุคคล ผลผลิตจากการลงทุน ก็คือรายได้

ได้รับหลังสำเร็จการศึกษา (Olaniyan and Okemakinde, 2008) ดังนั้นถ้านักศึกษามองการศึกษา ระดับอุดมศึกษาเป็นการลงทุน การคาดการณ์กำไรหลังสำเร็จการศึกษาจะเป็นเรื่องสำคัญ เพราะถ้า การคาดการณ์กำไรไว้สูง ก็จะยิ่งเพิ่มการลงทุนทางการศึกษา ดังนั้นความเสี่ยงในการลงทุนก็คือ การที่ นักศึกษาไม่ได้รับกำไรตามที่คาดไว้ ซึ่งในกรณีนี้ Babalola (2003) กล่าวว่า การลงทุนของภาครัฐใน การจัดการศึกษา อาจผลิตคนออกมามากกว่าจำนวนอุปสงค์ในตลาดแรงงานได้ในระยะยาว จนเกิด การว่างงานเพิ่มขึ้น รายได้จากการทำงานไม่เป็นไปตามที่คิด หรือทำงานไม่ตรงกับความรู้ที่ได้รับมา ซึ่งสาเหตุดังกล่าวจะทำให้ให้นักศึกษาไม่ได้รับกำไรตามที่คาดไว้ จนส่งผลกระทบต่อภาระหนี้สิน ในอนาคต นักศึกษาจึงต้องก่อหนี้สินประเภทอื่นๆ เพื่อนำเงินมาชำระหนี้สินทางการศึกษาก็เป็นได้

ความเสี่ยงจากการลงทุนทางการศึกษาจากการว่างงาน ยังสอดคล้องกับแนวคิดทาง เศรษฐศาสตร์ของสำนัก Classic ที่กล่าวว่าเส้นอุปทานรวม (Aggregate Supply) ในระยะยาวจะคงที่ ส่งผลให้อัตราการจ้างงานคงที่ (อุปทานรวมจะไม่คงที่ในระยะสั้นเท่านั้น ตามแนวคิดของ Keynes) ขณะที่นักศึกษาไม่มีโอกาสรับรู้ว่าคุณภาพของการศึกษาในปัจจุบันมีแนวโน้มลดลงในสายตาของ นายจ้าง (Bronchi, 2003) จากการวิเคราะห์ทฤษฎีทุนมนุษย์ เชื่อมโยงกับทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค ทางเศรษฐศาสตร์ จึงพบว่าการที่นักศึกษาจะคาดการณ์รายได้ในอนาคตหลังสำเร็จการศึกษา จาก อรรถประโยชน์ของการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่นักศึกษาคาดว่าจะได้รับหลังสำเร็จการศึกษา ทั้ง การมีงานทำตามที่ตนเองคาดหวังไว้ การได้ทำงานที่ตรงกับความรู้ความสามารถที่สำเร็จการศึกษา ได้งานทำที่มีรายได้สอดคล้องกับคุณภาพของมหาวิทยาลัยและมีรายได้สูงกว่าระดับการศึกษาที่ต่ำ กว่า มีความรู้ความสามารถเพียงพอต่อการมีงานทำที่มีรายได้สูงตามที่คาดไว้ มีงานทำที่สอดคล้อง กับอุปสงค์ของตลาดแรงงาน ฯลฯ ดังนั้นการที่นักศึกษาเลือกที่จะเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา เกิด จากความคาดหวังในระดับสูงต่ออรรถประโยชน์จากการศึกษา ทำให้นักศึกษารู้สึกว่าการศึกษาระดับ อุดมศึกษามีอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มต่อเงิน 1 หน่วยในระดับสูง และเป็นสินค้าจำเป็นใน มุมมองของผู้บริโภคแม้ค่าใช้จ่ายจะสูงก็ยังคงบริโภค นักศึกษาที่มีรายได้ไม่เพียงพอ จึงต้องกู้ยืม เงินโดยดึงเงินในอนาคตมาใช้ก่อน เนื่องจากอาจคาดการณ์ว่าเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ตนเองจะมี รายได้ที่สูงพอต่อการชำระหนี้ในอนาคตตามมุมมองการศึกษาเป็นพฤติกรรมการลงทุน จากการ วิเคราะห์ดังกล่าวจึงพบว่า พฤติกรรมของผู้เรียน โดยเฉพาะการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เป็นการ ผสานพฤติกรรมระหว่างการลงทุนและการบริโภคผ่านอรรถประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากเงิน ค่าใช้จ่ายที่เสียไปในการศึกษานั้นเอง

ทฤษฎีการบริโภคจากรายได้ถาวร

จากประเด็นของการคาดการณ์รายได้ในอนาคตที่กล่าวมาในทฤษฎีข้างต้น พบว่าส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคหรือนักลงทุนทางการศึกษาในการเลือกใช้จ่ายเงิน ออมเงินและก่อหนี้สินทั้งในเวลาปัจจุบันและอนาคต ในประเด็นการคาดการณ์รายได้ในอนาคต Friedman (1957) ได้เสนอมุมมองผ่านทฤษฎีการบริโภคจากรายได้ถาวร (Permanent Income Theory of Consumption) ที่ได้พัฒนาขึ้น โดยเสนอว่าผู้บริโภคไม่ได้ใช้รายได้ในปัจจุบันของตนเองในการตัดสินใจบริโภคโดยสมบูรณ์ แต่ยังเกี่ยวข้องกับการคาดการณ์ระดับรายได้ในอนาคต หรือรายได้ในระยะยาว (Long-term Income) ที่ผู้บริโภคจะบริโภคเพิ่มสูงขึ้นในสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับรายได้ เมื่อรายได้ส่วนนั้นเป็นรายได้ที่ผู้บริโภคคาดการณ์ว่าจะเป็นรายได้ที่ตนเองได้รับประจำ ซึ่ง Friedman เรียกว่ารายได้ถาวร (Permanent Income) ขณะเดียวกันผู้บริโภคจะเพิ่มการบริโภคขึ้นน้อยหรือไม่เพิ่มการบริโภคเมื่อรายได้ที่ได้รับเป็นรายได้ที่มีลักษณะชั่วคราว (Transitory Income) เพราะรายได้ชั่วคราวมีความไม่แน่นอนทั้งขนาดของรายได้และช่วงเวลาที่จะได้รับ เช่น รายได้จากการทำงานพิเศษ รายได้จากการทำงานล่วงเวลา หรือเป็นรายได้ที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ผู้บริโภคจึงนำรายได้ชั่วคราวที่ได้รับไปใช้เป็นเงินออมทั้งหมด โดย Friedman สมมติให้รายได้ในระยะยาวหรือรายได้ถาวร คือค่าเฉลี่ยของรายได้ชั่วคราว ดังนั้นรายได้ชั่วคราวเมื่อนำมารวมกันในทุกช่วงเวลา ก็จะมีค่าเป็นศูนย์เสมอ ดังนั้นการเบี่ยงเบนออกจากรายได้ถาวรจะเกิดในระยะสั้นเท่านั้น สามารถแสดงด้วยสมการดังนี้

$$Y^P = \theta Y_t + (1 - \theta) Y_{t-1} \quad \dots(19)$$

จากสมการที่ 19 พบว่ารายได้ถาวร (Y^P) คือรายได้เฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (Weight Average) ระหว่างรายได้ในปัจจุบัน (Y_t) และรายได้ในอดีต (Y_{t-1}) ในช่วงเวลาที่ผ่านมา โดยสมมติให้ค่าความคลาดเคลื่อน (Standard Deviation) ของค่าเฉลี่ยคือรายได้ที่มีลักษณะชั่วคราวแต่เมื่อรวมค่าความคลาดเคลื่อนของทุกช่วงเวลาสมมติให้มีค่าเท่ากับศูนย์ ส่วน θ คือค่าน้ำหนักระหว่างรายได้ปัจจุบันและรายได้ในอดีตที่ใช้ในการเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักรายได้ถาวร ซึ่งผลรวมระหว่างน้ำหนักการเฉลี่ยของ Y_t และ Y_{t-1} รวมกันเท่ากับ 1 และสามารถเปลี่ยนรูปแบบของสมการที่ 19 เป็นสมการที่ 20 ได้ดังนี้

$$Y^P = \theta(Y_t - Y_{t-1}) + Y_{t-1} \quad \dots(20)$$

$$C = bY^P \quad \dots(21)$$

จากสมการที่ 21 กำหนดให้การบริโภคขึ้นอยู่กับรายได้ถาวรของบุคคลนั้นๆ ดังนั้นเมื่อกำหนดให้รายได้เป็นรายได้ในระยะยาว จึงไม่มีการบริโภคโดยอัตโนมัติตามแนวคิดของ Keynes ที่ได้กล่าวมาในทฤษฎีการบริโภคโดยรายได้สมบูรณ์ แสดงให้เห็นว่าเส้นการบริโภคในระยะยาวจึงไม่มีจุดตัดแกนมูลค่าการบริโภค และค่า b คือค่าของ MPC ในระยะยาว แทนสมการที่ 19 ในสมการที่ 21 ได้สมการการบริโภคในระยะสั้นได้ตามสมการที่ 22-23 ดังนี้

$$C = b(\theta Y_t + (1-\theta)Y_{t-1}) \quad \dots(22)$$

$$C = b\theta Y_t + b(1-\theta)Y_{t-1} \quad \dots(23)$$

ดังนั้นอนุพันธ์อันดับที่ 1 ของการเปลี่ยนแปลงของ C ที่เกิดจาก Y_t จะเท่ากับ $b\theta$ หรือค่าของ MPC ในปัจจุบันหรือระยะสั้น ซึ่งมีค่าน้อยกว่า MPC ในระยะยาวที่มีค่าเท่ากับ b เนื่องจากค่า θ มีค่าน้อยกว่า 1 จึงทำให้ในระยะสั้น $b\theta < b$ ในระยะยาว แต่ถ้าค่า θ มีค่าเท่ากับ 1 สมการที่ 23 จะมีค่าเท่ากับสมการที่ 24 คือ

$$C = bY_t \quad \dots(24)$$

จากการที่ θ เท่ากับ 1 สมการที่ 19 จะมีค่าเท่ากับ $Y^P = Y_t$ ดังนั้นรายได้ปัจจุบันในทัศนคติของผู้บริโภคก็คือรายได้ถาวرنั่นเอง ส่วนสาเหตุที่ผู้บริโภคมีทัศนคติเช่นนั้น สามารถอธิบายได้ผ่านสมการที่ 20 คือ $Y^P = \theta(Y_t - Y_{t-1}) + Y_{t-1}$ ถ้าสมมติให้รายได้ในปัจจุบันเท่ากับรายได้ในอดีต ($Y_t - Y_{t-1} = 0$) สมการที่ 20 ก็จะลดรูปเหลือ $Y^P = Y_{t-1}$ และถ้า $Y_t = Y_{t-1}$ จริงสมการที่ 20 ก็จะเท่ากับ $Y^P = Y_t$ เมื่อผู้บริโภครับรู้รายได้ที่ได้รับในปัจจุบันคงที่เมื่อเทียบกับรายได้ของตนเองในอดีตที่ผ่านมา ผู้บริโภคก็จะมั่นใจว่ารายได้ที่ได้รับในปัจจุบันเป็นรายได้ถาวร จึงมั่นใจที่จะเพิ่มสัดส่วนการบริโภคต่อการเปลี่ยนของรายได้สูงขึ้นเมื่อเทียบกับการบริโภคในระยะสั้นที่รายได้มีความผันผวน ขณะเดียวกันผู้บริโภคก็จะออมเงินลดลง ซึ่งทำให้ผู้บริโภคมีโอกาสที่จะก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น ดังนั้นในระยะสั้นจำนวนเงินที่ขาดหายไปเมื่อเทียบกับระดับการบริโภคในระยะยาว ก็คือปรากฏการณ์ของการออมเงินที่เข้ามาชดเชยนั่นเอง

จากการวิเคราะห์แนวคิดข้างต้นพบว่า การคาดการณ์รายได้ในอนาคตจึงเป็นเรื่องสำคัญ เพราะถ้าเปลี่ยนการวิเคราะห์จากส่วนต่างของรายได้ในปัจจุบันและรายได้ในอดีต มาเป็นส่วนต่างของรายได้คาดการณ์และรายได้ในปัจจุบัน ก็จะพบว่า ถ้าผู้บริโภคคาดการณ์ว่ารายได้ในอนาคตจะเป็นรายได้ถาวรเมื่อเทียบกับรายได้ในปัจจุบัน ก็จะบริโภคในปัจจุบัน เพิ่มขึ้นมากกว่าปกติ ลดสัดส่วนการออมเงินลง และมีแนวโน้มจะก่อหนี้สินมากขึ้น เมื่อวิเคราะห์ในมุมมองของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา การมีงานทำและมีรายได้จากการทำงานอาจเป็นปัจจัยที่กำหนดมุมมองของรายได้ถาวรในสายตาของนักศึกษาเมื่อเทียบกับรายได้ในปัจจุบัน เช่น ในช่วงที่เศรษฐกิจถดถอย (Recession) นักศึกษาที่จะจบการศึกษาอาจไม่มั่นใจในการได้งานทำในอนาคต จึงกังวลว่ารายได้ที่ตนเองได้รับจากเงินโอนแหล่งต่างๆ ในปัจจุบันอาจไม่ใช่รายได้ถาวรสำหรับตนในอนาคต นักศึกษา ก็จะลดการบริโภคและเพิ่มการออมมากยิ่งขึ้น และลดการก่อหนี้สินลง จึงเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของตัวแปรทางด้านจิตวิทยาของผู้บริโภคที่มีต่อความเชื่อมั่นในรายได้ที่ใช้ในการบริโภค และการออมเงินของนักศึกษา

ทฤษฎีการบริโภคที่สัมพันธ์กับรายได้เปรียบเทียบ

ประเด็นการตัดสินใจของบุคคลที่จะเลือกบริโภคและออมเงิน Duesenberry (1949) ที่พัฒนาทฤษฎีการบริโภคที่สัมพันธ์กับรายได้เปรียบเทียบ (Relative Income Theory of Consumption) ได้กล่าวถึงปัจจัยในการเปลี่ยนแปลงการบริโภคว่า ความต้องการของบุคคลที่มีต่อการบริโภคเป็นฟังก์ชันของการใช้จ่ายที่เกิดจากตัวบุคคลเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักกับการใช้จ่ายของบุคคลอื่นๆ หมายความว่าบุคคลไม่ได้ตัดสินใจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภค การออมจากรายได้โดยสมบูรณ์เสมอไป เช่น แม้บุคคลที่มีรายได้ต่ำ แต่ถ้าการบริโภคของคนในสังคมที่แวดล้อมบุคคลนั้นอยู่ในระดับสูง คราวเรือนและบุคคลก็จะบริโภคสูงตามไปด้วย ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมที่พยายามรักษาระดับของการบริโภคให้ใกล้เคียงกับระดับการบริโภคโดยเฉลี่ยของคนในสังคม จึงเห็นได้ว่า การบริโภคในลักษณะนี้จะนำไปสู่การก่อหนี้สิน เนื่องจากเพิ่มการบริโภคและลดการออมเงินลง ทั้งๆ ที่ตนเองมีรายได้ในระดับต่ำ เพื่อรักษามาตรฐานในการครองชีพของตนให้อยู่ในระดับเดิม ดังนั้นถ้ารายได้ของบุคคลลดลง การบริโภคจึงไม่ลดลงตาม แต่กลับออมเงินลดลงเพื่อชดเชยส่วนที่เพิ่มขึ้นของการบริโภค ผู้บริโภคจึงต้องรักษาอัตราประโยชน์โดยการเพิ่มการบริโภคจากการก่อหนี้สินขึ้นตามทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคทางเศรษฐศาสตร์ จึงทำให้พบว่าบทบาทของตัวแปรในเชิงปัจจัยทางสังคมและสภาพแวดล้อมของบุคคลที่เป็นกลุ่มอ้างอิง มีผลต่อการก่อหนี้สิน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Loughlin and Szmigin (2006) ที่พบว่านักศึกษาที่ยอมรับและเคยชินกับการใช้

สินเชื่อและการก่อหนี้สินที่ผู้วิจัยใช้คำว่า “สภาพแวดล้อมของการใช้สินเชื่อ (credit led environment)” เกิดจากสภาพแวดล้อมของนักศึกษาที่แวดล้อมไปด้วยสินเชื่อเพื่อก่อหนี้สินของคนในสังคม ซึ่ง Loughlin and Szmigin ได้ใช้คำว่า “สังคมที่มีวัฒนธรรมในการก่อหนี้สิน (Borrowing Culture)” ส่วน Griffiths (2000) และ Berwick (2004) กล่าวว่า ความเคยชินต่อหนี้สิน เกิดจากการเปลี่ยนผ่านของสังคม จากสังคมการออมไปสู่สังคมแห่งการบริโภค (บริโภคนิยม) จนกลายเป็นเรื่องธรรมดาของชีวิต ส่งผลให้ทัศนคติต่อการก่อหนี้สินของบุคคลเปลี่ยนไป ซึ่ง Hesketh (1999) เสริมว่า บิดามารดา ผู้ปกครองเป็นบุคคลสำคัญที่ถ่ายทอดประสบการณ์และทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินให้กับนักศึกษาจนนักศึกษาเคยชิน จึงคาดได้ว่า เมื่อนักศึกษาสำเร็จการศึกษาและเปลี่ยนสถานภาพเป็นบิดามารดา ก็จะถ่ายทอดทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินให้กับคนรุ่นหลังต่อไป

Duesenberry ยังสนับสนุนแนวคิดพื้นฐานทางจิตวิทยาของ Keynes ที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคของบุคคล แต่มีข้อแตกต่างที่ Duesenberry มองว่าปัจจัยทางจิตวิทยามีอิทธิพลต่อการบริโภคมากกว่ารายได้ ผู้บริโภคจึงไม่ยอมลดการใช้จ่ายของตนลงเมื่อมีรายได้ลดลง เนื่องจากการพยายามรักษามาตรฐานการครองชีพให้ทัดเทียมกับบุคคลรอบข้างในสังคม จึงเลือกที่จะใช้จ่ายในระดับสูงต่อไป แทนที่จะระงับการใช้จ่ายในขณะที่รายได้ลดลงตั้งแต่แรก จนต้องก่อหนี้สินในที่สุด ดังนั้นแนวคิดของ Duesenberry สะท้อนให้เห็นว่า ธรรมชาติของมนุษย์เป็นมากกว่าความพึงพอใจที่บุคคลจะได้รับจากการใช้สินค้าและบริการโดยตรงตามทฤษฎีพฤติกรรมศาสตร์ แต่ต้องรวมการบริโภคที่แทนสัญลักษณ์ทางสังคมอื่นๆ เช่น การบริโภคเพื่อยกระดับทางสังคม การบริโภคโดยการเลียนแบบบุคคลรอบข้างในสังคม การบริโภคเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากสังคม เป็นต้น

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เชิงพฤติกรรม

จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่ได้ตรวจเอกสารข้างต้น พบว่า ทุกทฤษฎี ปัจเจบุคคลจะตัดสินใจดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจ เช่น บริโภค ออมเงิน ลงทุน หรือก่อหนี้สิน จะต้องเกิดจากการตัดสินใจ (Decision-Making) ด้วยการคาดการณ์อย่างสมเหตุสมผล (Rational Expectation) เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการคาดการณ์รายได้ในอนาคต การคาดการณ์ผลตอบแทนจากการลงทุนในอนาคต การคำนวณอัตราประโยชน์จากการบริโภคและการออมเงิน การเปรียบเทียบมูลค่าของอัตราประโยชน์ของการบริโภคสินค้าทุกๆ ชนิดที่บริโภค เพื่อใช้ในการตัดสินใจเลือกบริโภคสินค้าและบริการให้ได้รับอัตราประโยชน์สูงสุดภายใต้งบประมาณจำกัด เพื่อเข้าสู่จุดดุลยภาพของผู้บริโภคตามทฤษฎีพฤติกรรมศาสตร์ หรือต้อง

คาดการณ์อายุของตนเองว่าจะเสียชีวิตเมื่อใด เพื่อจัดสรรเงินออมให้เพียงพอกับการใช้จ่ายไปตลอดชีวิตตามคุณภาพของทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต แม้กระทั่งในกรณีการตัดสินใจก่อหนี้สินของผู้ต้องการพัฒนาตนเองด้วยการศึกษาตามทฤษฎีทุนมนุษย์ทางเศรษฐศาสตร์ นักศึกษาก็ยังต้องตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาด้วยการคาดการณ์อย่างสมเหตุสมผล ต้องคาดการณ์รายได้ในอนาคตหลังสำเร็จการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบผลกำไรต่อต้นทุนจริงในการลงทุนและต้นทุนค่าเสียโอกาสในทางเลือกอื่นๆ นอกเหนือการพัฒนาตนเองด้วยการศึกษาที่ตนเองตั้งใจจะเลือก ซึ่งล้วนแต่ต้องประเมินมูลค่าให้เป็นตัวเงินทั้งสิ้น จึงจะถือว่าเป็นการตัดสินใจด้วยการคาดการณ์อย่างสมเหตุสมผลตามแนวคิดของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ซึ่งกลายเป็นสมมติฐานที่เข้มแข็งของศาสตร์ทางเศรษฐศาสตร์ที่มองว่า คนเป็น “สัตว์เศรษฐกิจ” (Homo Economicus) ซึ่งแบ่งเป็นพฤติกรรมดังนี้ 1) Unbounded Rationality กล่าวคือ มนุษย์มีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลและแก้ไขปัญหาที่ประสบได้อย่างไม่จำกัด 2) Unbounded Willpower กล่าวคือ มนุษย์รู้ว่าอะไรดีที่สุดสำหรับตนเองสามารถควบคุมตนเองได้อย่างสมบูรณ์ 3) Unbounded Selfishness กล่าวคือ มนุษย์มีความเห็นแก่ประโยชน์ของตนเป็นหลักนำไปสู่การสร้างความมั่งคั่งให้ตนเองและเศรษฐกิจ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัจเจกบุคคลตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เป็นผู้ที่มีการตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผลโดยสมบูรณ์แบบและเข้าสู่คุณภาพทางเศรษฐกิจได้ในทุกๆ สถานการณ์ในข้อจำกัดต่างๆ ซึ่งมุมมองดังกล่าวขัดแย้งกับความคิดของนักเศรษฐศาสตร์เชิงพฤติกรรม (Behavioral Economics)

นักเศรษฐศาสตร์เชิงพฤติกรรมมีมุมมองว่า การอธิบายพฤติกรรมมนุษย์ในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจควรนำปรากฏการณ์ทางสังคมศาสตร์ เช่น ทักษะคติ ความเชื่อ อารมณ์ สถาบันทางสังคม ทักษะคติความเชื่อของบุคคลรอบข้าง ฯลฯ เข้ามาในการวิเคราะห์และคาดการณ์พฤติกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์ ซึ่งนับเป็นจุดแข็งของแนวคิดเศรษฐศาสตร์เชิงพฤติกรรม (Vossenstein, 2005) อีกทั้งนักเศรษฐศาสตร์เชิงพฤติกรรมยังไม่เชื่อมั่นว่า คนเป็น “สัตว์เศรษฐกิจ” แต่คนจะใช้การตัดสินใจแบบมนุษย์ธรรมดา (Humans) ที่ไม่จำเป็นต้องมี Rational Expectation ที่สมบูรณ์ ไม่จำเป็นต้องมี Unbounded Rationality เพราะบางครั้งมนุษย์ก็มีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูล บางที่มนุษย์ก็ “คิดผิดพลาด” (Mental Mistakes) จนทำให้มนุษย์ไม่สามารถดำเนินชีวิตภายใต้คุณภาพทางเศรษฐกิจอยู่ตลอดเวลา (Overvaluation หรือ Undervaluation จากคุณภาพ) และมีโอกาสสูงที่การตัดสินใจของปัจเจกบุคคลจะมีขีดจำกัด ไม่สามารถตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผลได้ตลอดเวลา ขาดข้อมูลข่าวสารที่สมบูรณ์ มีอารมณ์และความรู้สึกที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ ไร้เหตุผล (Irrationality) ทำให้การตัดสินใจหลาย ๆ อย่างทางเศรษฐกิจผิดพลาดได้ (Ariely, 2008)

การตัดสินใจแบบมนุษย์ธรรมดาที่ผิดพลาดจากคุณภาพของนักเศรษฐศาสตร์ Ariely เชื่อว่าเกิดจากการที่มนุษย์คุ้นเคยกับการตัดสินใจด้วยสายตามากกว่าการคิดวิเคราะห์ที่สมบูรณ์ (Visual Illusion) ตามแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ดังนั้นการเลือกซื้อสินค้าและบริการ การประมาณการ การคาดการณ์ต่างๆ ทางเศรษฐกิจจึงไม่ได้ตั้งอยู่บนหลักการของเหตุและผล อาจเป็นแค่ความเชื่อที่ไม่ได้ตรงกับความเป็นจริง (Cognitive Illusion) หรือในบางกรณีการตัดสินใจที่ผิดพลาดก็จะเกิดจากปรากฏการณ์ผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากตัวเลือก (Framing Effect) เช่น ผู้บริโภคเลือกซื้อสินค้าและบริการต่างๆ ที่ไม่ทำให้เกิดอรรถประโยชน์สูงสุด เพราะไม่มีตัวเลือกของสินค้าและบริการมากพอที่จะตัดสินใจ จึงจำเป็นต้องเลือกซื้อสินค้าและบริการที่ผู้บริโภครู้จักเป็นพื้นฐานก่อน (The Power of Default) หรือบางกรณีก็บริโภคตามกลยุทธ์ของนักการตลาดที่ตั้งตัวเลือกเป็นภาพลวงให้ผู้บริโภคซื้อ เช่น นักการตลาดอาจเสนอสินค้าให้ผู้บริโภคเลือก โดยเอาสินค้าชนิดเดียวกันที่แพงกว่ามาวางขายคู่กับสินค้าราคาถูก โดยนักการตลาดคนดังกล่าวอาจไม่ได้ต้องการขายสินค้าที่มีราคาแพงกว่าเลย แต่วางขายคู่กันไว้เป็นตัวเลือกเชิงบังคับให้ผู้บริโภคเกิดภาพลวงตาขึ้นว่าสินค้าราคาถูกดังกล่าวมีราคาถูกลง และประกอบสร้าง “ข้ออ้าง” กับตัวเองว่า ได้วิเคราะห์อย่างมีเหตุผลแล้วในการตัดสินใจซื้อสินค้า ทั้งๆ ที่ผู้ขายที่ไม่ได้ลดราคาลงเลย ในประเด็นดังกล่าว Thaler (1999) ได้นำเสนอแนวคิด Mental Accounting ที่มีมุมมองว่ามนุษย์มีการให้คุณค่ากับเงินแต่ละหน่วยไม่เท่ากัน เมื่อเงินเหล่านั้นมีที่มาและวัตถุประสงค์การใช้ที่ต่างกัน แม้จะมีมูลค่าของเงินเท่ากันก็ตาม เพราะมนุษย์จะแบ่งการวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ ออกเป็นเรื่องๆ ทีละประเด็น โดยไม่ได้เชื่อมโยงในภาพรวม รวมถึงเรื่องทางการเงิน ที่มนุษย์มักจะคิดแยกส่วนมูลค่าของเงิน และพบว่าครอบครัวชาวสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่ฝากเงินไว้ในบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ประมาณ 5,000 ดอลลาร์ แต่กลับก่อนนี้สินทรัพย์เครดิตเฉลี่ย 3,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ และต้องยอมแบกรับภาระดอกเบี้ยถึงร้อยละ 18 ที่เป็นอัตราที่สูงกว่าที่ได้รับจากดอกเบี้ยเงินฝากกว่า 3 เท่า ทั้งๆ ที่บุคคลเหล่านั้นมีเงินออมมากพอจะใช้จ่ายอยู่แล้ว เป็นเพราะการมีทัศนคติว่าเงินออมและการก่อหนี้สินไม่ใช่เงินในบัญชีเดียวกัน รู้สึกว่าเงินทั้ง 2 ส่วนใช้ทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจคนละประเภท ไม่มองปริมาณเงินในภาพรวม โดยที่ วีระพล บัณฑิต (2554) ได้ยกตัวอย่าง Mental Accounting ในเชิงเดียวกันว่า คนเรารู้สึกถึงเงินสดในกระเป๋าเงินกับวงเงินบัตรเครดิตที่ได้รับแตกต่างกัน บัตรเครดิตเป็นเครื่องมือที่เสมือนช่วยลดความเจ็บปวดจากการใช้จ่ายเงิน นั่นคือ หากเราจ่ายเงินออกจากกระเป๋าเงินทันทีที่ซื้อของ เราจะรู้สึกเจ็บปวดมากกว่าการใช้บัตรเครดิตจ่าย เพราะการใช้บัตรเครดิตเป็นการใช้จ่ายจากวงเงินที่บริษัทบัตรเครดิตมอบให้มา จะเห็นได้ว่าทัศนคติข้างต้นไม่ได้ตั้งอยู่บนหลักของเหตุและผล ไม่ได้มีตรรกะ (Logical) ที่คงเส้นคงวา (Consistent) ตามสมมติฐานของแนวคิดคนเป็นสัตว์เศรษฐกิจตามข้อสมมติฐานของเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก

ขณะเดียวกันนักเศรษฐศาสตร์เชิงพฤติกรรมอย่าง Kahneman and Tversky (1979) ที่ได้รับรางวัลโนเบลสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ปี ค.ศ. 2002 ได้นำเสนอทฤษฎี Prospect Theory ที่วิพากษ์ทฤษฎีอรรถประโยชน์ทางเศรษฐศาสตร์ (Utilities Theory) โดยมีหลักการว่ามนุษย์ไม่ได้มีความสมเหตุสมผลในการตัดสินใจตามสมมุติฐานที่ว่า คนเป็น “สัตว์เศรษฐกิจ” อีกทั้งการตัดสินใจของมนุษย์ทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่คนๆ นั้นจะได้ประโยชน์ (Gain) หรือเสียประโยชน์ (Loss) ซึ่งเป็นการตัดสินใจภายใต้ความเสี่ยงและความไม่แน่นอน (Decision-Making under Risk and Uncertainty) ดังนั้นการบริโภคสินค้าชนิดเดียวกันอาจจะให้อรรถประโยชน์กับผู้ซื้อคนเดียวกันที่แตกต่างกันได้ในสถานการณ์ที่ต่างกัน เมื่อมนุษย์ได้ประโยชน์ก็จะเลือกความแน่นอนที่จะได้มูลค่านั้น โดยหลีกเลี่ยงความเสี่ยง (Risk Averse) แม้จะได้รับโอกาสที่จะได้มูลค่าที่มากกว่าที่ได้รับตรงกันข้ามกับสถานการณ์ที่มนุษย์จะเสียประโยชน์ก็จะยอมรับความเสี่ยง (Risk Seeking) เพื่อหาวิธีการรักษามูลค่าที่จะเสียไป มนุษย์จึงให้น้ำหนักกับความสูญเสียมากกว่าผลประโยชน์ที่ได้รับอย่างมาก คนทั่วไปให้คุณค่ากับการเสียเงินหนึ่งแสนบาทมากกว่าการได้เงินหนึ่งแสนบาท ราคาต่ำสุดที่มนุษย์จะยอมขายของของตนเองเป็นเจ้าของ “อยู่แล้ว” จะสูงกว่าราคาสูงสุดที่คนๆ เดียวกันยินดีจ่ายเพื่อที่จะได้เป็น “เจ้าของ” ในสิ่งเดียวกัน เมื่อเป็นดังนี้พฤติกรรมของคนจึงมีอคติอย่างสำคัญต่อ “ภาวะที่เป็นอยู่ปัจจุบัน” (Status Quo Bias) (ปกป้อง จันวิทย์, 2545) จึงสรุปได้ว่าเมื่อมนุษย์อยู่ในสถานการณ์ที่ต้องสูญเสียความมั่งคั่งหรือสูญเสียอรรถประโยชน์จากการบริโภคสินค้าและบริการชนิดใดไป อรรถประโยชน์ก็จะลดลงในระดับที่มากกว่าการเพิ่มของอรรถประโยชน์เมื่อมนุษย์ได้รับประโยชน์จากสินค้าและบริการนั้นๆ นอกจากนั้นเมื่อมนุษย์สูญเสียความมั่งคั่งก็จะแสวงหาความเสี่ยงมากขึ้นเพื่อชดเชยอรรถประโยชน์ที่สูญเสียไปเสมอ

ดังนั้นถ้ามองในมุมมองของการก่อหนี้สินของนักศึกษากับเศรษฐศาสตร์เชิงพฤติกรรม และสมมติให้จุดดุลยภาพในการวิเคราะห์เป็นจุดที่มีหนี้สินเท่ากับศูนย์บาท ก็อาจจะเป็นไปได้ว่านักศึกษาที่ก่อหนี้สินอาจไม่ได้ตัดสินใจดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจบนพื้นฐาน Rational Expectation ที่สมบูรณ์ จึงอาจจะมองโลกในแง่ดี หรือใช้จ่ายฟุ่มเฟือยไปตามความต้องการที่ดูไร้เหตุผลในวัยของตน โดยไม่ได้คำนึงถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจรอบด้าน นักศึกษาอาจจะก่อหนี้สินเพราะตนเองไร้ศักยภาพในการแก้ปัญหาหรือเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดของชีวิตตามหลักการ Unbounded Rationality เช่น การขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการทางการเงิน นักศึกษาอาจไม่ได้สนใจเรื่องผลกระทบของหนี้สินที่จะมีต่อตนเองตามหลักการ Unbounded Willpower และมีความเป็นไปได้ที่จะใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือย จนต้องก่อหนี้สินเพื่อรักษาสถานภาพทางสังคมหรือใช้เป็นช่องทางสร้างโอกาสการได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลรอบข้าง เพื่อนฝูง ครอบครัว ซึ่งไม่ปฏิบัติตามหลักการ

Unbounded Selfishness ตามเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก อย่างไรก็ตามถ้าการวิเคราะห์ตามเศรษฐศาสตร์เชิงพฤติกรรมแล้วพบว่ามนุษย์มีข้อจำกัดในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจตามที่กล่าวมาในข้างต้นขึ้นจริง ก็จะเป็นประโยชน์ในการค้นหาแนวทางที่จะปรับปรุงให้การตัดสินใจมีเหตุและผลที่เหมาะสมได้ในเหมาะสมยิ่งขึ้น

แนวคิดบริโภคนิยม

จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคทางเศรษฐศาสตร์ที่กล่าวมาในข้างต้น การบริโภคของปัจเจกบุคคลตามความต้องการของผู้บริโภค จะทำให้ปัจเจกบุคคลมีโอกาสก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าและบริการที่เกินกว่าการบริโภคที่ได้บรรลุปริโยชน์เพียงพอเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ จะนำสังคมไปสู่สังคมบริโภคนิยม (Consumerism) ที่เป็นสังคมที่คนจะบริโภคอย่างไร้ขีดจำกัด เพื่อรับบรรลุปริโยชน์จากการบริโภคระดับสูง จนเป็นสาเหตุของการก่อหนี้สินในที่สุด ตามแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก

ในประเด็นของความต้องการของมนุษย์ที่นอกเหนือไปจากการบริโภคสินค้าและบริการตามแนวคิดของอุปสงค์ทางเศรษฐศาสตร์นั้น ใกล้เคียงกับแนวคิดของทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs Theory) ซึ่งพัฒนาขึ้นโดย Maslow (1943) ที่อธิบายถึงความต้องการของมนุษย์ 5 ลำดับ ตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงระดับความต้องการที่สูงสุดของมนุษย์ โดยเริ่มจาก 1) ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์เพื่อความอยู่รอด เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค อากาศ น้ำดื่ม การพักผ่อน เป็นต้น 2) ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง (Security or Safety Needs) เมื่อมนุษย์สามารถตอบสนองความต้องการทางร่างกายได้แล้ว มนุษย์ก็จะเพิ่มความต้องการในระดับที่สูงขึ้นต่อไป เช่น ความต้องการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความต้องการความมั่นคงในชีวิตและหน้าที่การงาน 3) ความต้องการความผูกพันหรือการยอมรับ (ความต้องการทางสังคม) (Affiliation or Acceptance Needs) เป็นความต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์ เช่น ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ต้องการได้รับการยอมรับ ต้องการได้รับความชื่นชมจากผู้อื่น เป็นต้น 4) ความต้องการการยกย่อง (Esteem Needs) หรือ ความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นความต้องการมีสถานะในสังคม เช่น ต้องการได้รับความเคารพนับถือ ต้องการมีความรู้ความสามารถ เป็นต้น และ 5) ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self-Actualization) เป็นความต้องการสูงสุดของแต่ละบุคคล เช่น ความต้องการที่จะทำทุกสิ่งที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ความ

ต้องการทำทุกอย่างเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ฯลฯ ดังนั้นถ้าการใช้จ่ายเงินสามารถตอบสนองความต้องการทั้ง 5 ระดับดังกล่าว ก็ถือเป็นอรรถประโยชน์ของการบริโภคสินค้าและบริการได้เช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยการพัฒนาเศรษฐกิจในลำดับที่ 5 ของ Rostow (1959: 11) ที่กล่าวว่าเมื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศมีการเจริญเติบโตถึงขีดสุด สังคมของประเทศนั้นๆ จะเข้าสู่ยุคของการบริโภคขนาดมหาศาล (The Age of High Mass Consumption) ประเทศจะอยู่ในลักษณะรัฐสวัสดิการ ประชาชนจะบริโภคมากกว่าความต้องการขั้นพื้นฐานและมากกว่าลำดับขั้นการพัฒนาที่ผ่านมา และการบริโภคจะขับเคลื่อนอัตราการเจริญเติบโตของประเทศ ซึ่งเป็นลักษณะพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจในสังคมแบบบริโภคนิยม

ลักษณะของบริโภคนิยม พระไพศาล วิสาโล (2553) ได้ให้ความหมายไว้ 4 ลักษณะคือ 1) ค่านิยมหรือแบบแผนที่ผู้คนส่วนใหญ่เน้นบริโภคหรือแสวงหาสิ่งที่ตนเองไม่ได้ผลิต จึงเป็นผู้บริโภคเต็มตัวที่ต้องการรับอรรถประโยชน์จากการบริโภค 2) ค่านิยมใฝ่แสวงหากว่าใฝ่ผลิตหรืออยากได้มากกว่าอยากทำ เช่น วัยรุ่นอยากได้โทรศัพท์มือถือ อยากได้กระเป๋าแฟชั่น โดยไม่คำนึงถึงรายได้ และไม่ต้องการหารายได้เพื่อใช้เป็นงบประมาณในการบริโภค จึงก่อหนี้สินขึ้นเพื่อบริโภค หรือหาเงินทางลัด เช่น เล่นการพนัน เสี่ยงโชค ชิงโชค โดยไม่สนใจที่จะขยันหมั่นเพียรในการทำงาน 3) ค่านิยมที่ใช้เงินเพื่อบรรลุนิยามความต้องการแทนที่จะกระทำเอง ซึ่งเป็นผลจากลักษณะของบริโภคนิยมที่ 2) ค่านิยมแบบนี้คือทัศนคติที่คิดใช้เงินแก้ปัญหาทุกอย่าง เห็นเงินเป็นทางลัดในการบรรลุนิยามความต้องการ ค่านิยมแบบนี้จะนำไปสู่พฤติกรรมทุจริตประพฤติมิชอบ และ 4) ความคิดความเชื่อที่ว่าความสุขอยู่ที่การบริโภค แต่ไม่ได้เป็นความสุขทางกายหรือทางประสาทสัมผัสทั้งห้าเท่านั้น ซึ่งเป็นข้อแตกต่างระหว่างบริโภคนิยมกับวัตถุนิยม เพราะวัตถุนิยมหมายถึงความต้องการอรรถประโยชน์ในเชิงความต้องการวัตถุเท่านั้น เช่น การกินอาหารเพราะติดในรส ต้องการเครื่องปรับอากาศเพราะให้ความเย็น หรือต้องการซื้อรถยนต์เพราะความสะดวกในการเดินทาง อันเป็นความสุขอันเนื่องมาจากประสาททั้งห้า (เทียบเคียงกับอรรถประโยชน์ทางเศรษฐศาสตร์และความต้องการขั้นพื้นฐานของ Maslow) แต่บริโภคนิยมเป็นการบริโภคที่มีมิติของอรรถประโยชน์ในเชิงจิตใจที่มากกว่าความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ โดยพระไพศาล วิสาโล (2553) ได้ยกตัวอย่างว่า

“...จุดหมายของการบริโภคมิใช่ความสุขทางประสาททั้งห้าเท่านั้น แต่ต้องการมากกว่านั้น คือเมื่อได้บริโภคแล้วคุณรู้สึกว่าคุณได้เป็นอะไรบางอย่าง ความสุขจากการกินไก่หรือสตาร์บัคส์ มิได้อยู่ที่รสอร่อยหรือกลิ่นหอมเท่านั้น แต่ยังเป็นเพราะมันให้ความรู้สึกว่าคุณเป็นคนทันสมัย มีรสนิยม คนไม่ได้กินแม็คโดนัลด์เพราะต้องการความอร่อยมากเท่ากับ

อยากเป็นคนภูมิฐาน หรือรู้สึกเท่ บริษัทแม็คโดนัลด์ขายอมรับว่าผลิตแม็คโดนัลด์ ไม่ใช่เพื่อขายสารอาหารแต่เขาต้องการขายภาพลักษณ์ ถ้าคนไปกินแม็คโดนัลด์แสดงว่าเป็นคนทันสมัย ยึดเวลาสมาคมกับผู้คนได้ ตรงนี้ที่มันสนองสิ่งที่ลึกซึ้ง คือ สนองความต้องการมี "ภาวะชีวิตใหม่" ที่น่าปรารถนา ในทางพุทธศาสนาเรียกว่า "ภวตันทา" คือทำให้คุณรู้สึกว่า คุณได้เป็นอะไรบางอย่างที่พึงปรารถนา คุณรู้สึกว่า你是คนหนึ่งที่มีคุณค่า คุณใส่ในก็ไม่ใช่เพราะในก็มันนุ่มเท่า แต่เพราะมันทำให้คุณรู้สึกว่า เป็นอะไรบางอย่างที่น่าปรารถนา เช่น เป็นผู้ชนะ คนจำนวนมากปรารถนา ที่จะมียศเบนซ์ขับ ไม่ใช่เพราะว่ารถเบนซ์ขับนุ่มหรือปลอดภัย แต่เพราะมันทำให้คุณรู้สึกมีหน้ามีตา มีความภูมิฐาน ทำให้คุณภูมิใจและมั่นใจในตนเอง ตรงนี้เป็นเรื่องจิตใจ..." (พระไพศาล วิสาโล, 2553: 70)

พฤติกรรมของบุคคลที่บริโภคในกระแสของบริโภคนิยม (เอกชัย เอื้อธารพิสิฐ, 2548; พระไพศาล วิสาโล, 2553) จะมี 5 ประการคือ 1) มุ่งบริโภควัตถุ เช่น เสื้อผ้า อาหาร โทรศัพท์มือถือ รถยนต์ เป็นต้น 2) มุ่งบริโภคการบริการ เช่น การนำเที่ยว การรักษาพยาบาล การอำนวยความสะดวก โดยไม่ต้องทำเอง 3) มุ่งบริโภคประสบการณ์ ซึ่งเป็นเรื่องนามธรรม เช่น การดูภาพยนตร์ การท่องเที่ยว การบริโภคประสบการณ์เป็นกระแสหลักของการบริโภคนิยมที่สามารถทำเงินให้ธุรกิจอย่างมหาศาล จึงเป็นเหตุให้รัฐบาลพยายามรณรงค์เรื่องของการท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้ประชาชาติให้กับประเทศ 4) มุ่งบริโภคเชิงสัญลักษณ์ คือการบริโภคที่ไม่ได้หมายถึงการบริโภควัตถุ และไม่ใช่ว่าการบริโภคที่ตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการบริโภคเพื่อความรู้สึกทางจิตใจ อารมณ์ ค่านิยมที่มีความเปลี่ยนแปลงและแปรผันไปตามยุคสมัย เช่น การบริโภคสินค้าแบรนด์เนม หรือการท่องเที่ยวต่างประเทศ เพื่อต้องการให้ผู้อื่นยอมรับในสถานภาพทางสังคม บุคคลดังกล่าว จะมีลักษณะอวดร่ำ อวดรวย ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยและมีแนวโน้มที่จะก่อหนี้สินมากขึ้นเพื่อได้บริโภคตามความต้องการซื้อ เพราะมีความต้องการซื้อที่มากกว่าบุคคลที่ไม่ได้อยู่ในกระแสบริโภคนิยม หรืออยู่ในกระแสบริโภคนิยมในลำดับขั้นต้น และ 5) มุ่งบริโภคข่าวสารผ่านสื่อต่างๆ เพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็นมากกว่าที่จะนำมาใช้ประโยชน์

พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมยังแบ่งออกเป็นอีก 3 ระดับพฤติกรรม (ปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์นันท์, 2552; พระไพศาล วิสาโล, 2553) คือ 1) ระดับทัศนคติหรือจิตสำนึก คือค่านิยมใฝ่เสพมากกว่าใฝ่ผลิต ใช้เงินมากกว่าลงมือทำเอง และความเชื่อว่าความสุขอยู่ที่บริโภค ยิ่งเสพมากยิ่งสุขมากเพราะเชื่อว่าความสุขอยู่ที่การบริโภค 2) ระดับพฤติกรรม บริโภคนิยมจะแสดงอาการด้วยการเสพไม่หยุดและมุงอวดมั่งอวดมี เนื่องจากต้องการการยอมรับในตัวตนของบุคคลนั้นๆ และ 3) ระดับสังคมคือ

บริโภคนิยมปรากฏในภาพที่เป็นระบบสังคมหรือแบบแผนเชิงนโยบาย เช่น การเปลี่ยนทุกอย่างให้กลายเป็นสินค้าและบริการตามระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม โดยปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์นันท์ (2552) ได้อธิบายถึงลักษณะของบริโภคนิยมในระดับที่ 3) ว่า

“...คนเราเมื่อเกิดมาต้องพยายามหาเงินให้ได้มากที่สุด ซึ่งก็แปลว่าต้องทำงานอย่างหนัก เพื่อให้มีเงินมากที่สุด เพื่อจะได้เอาเงินที่ได้มามากนั้น ไปซื้อสินค้าที่มีอยู่ตามห้างหรือตามท้องตลาดมาไว้ที่ตัวเองให้ได้มากที่สุดเท่าที่ใจเราอยากจะได้ ไม่ว่าสินค้านั้นจะแพงขนาดไหนก็ได้ ลักษณะบริโภคนิยมมีหลักปรัชญาการใช้ชีวิตอยู่ว่าชีวิตที่มีความสุข มีความหมายและประสบความสำเร็จเชิดหน้าชูตาในสังคมนั้น จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อคนเรามีความมั่งคั่ง มีทรัพย์สินสมบัติที่ชาวโลกเขามีกันมากก่อน เพราะสมบัติฟัสดานที่คนพยายามหาให้มีพอกพูนขึ้นทุกวันนี้นั้น จะบ่งชี้ให้เห็นถึงสถานภาพว่าเราเป็นคนชั้นระดับไหนและจะดึงดูดให้ผู้คนรอบข้างหันมาสนใจ ชื่นชมและให้เกียรติคบค้าสมาคม...” (ปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์นันท์, 2552: 2)

จากการตรวจสอบเอกสารในเรื่องบริโภคนิยมจึงสรุปได้ว่าบุคคลที่ดำเนินชีวิตในสังคมบริโภคนิยมจะมีการบริโภคที่ค่าใช้จ่ายอยู่ในระดับสูง เนื่องจากมีความต้องการในอรรถประโยชน์ที่มากกว่าความต้องการขั้นพื้นฐานตามแนวคิดวัตถุนิยม ดังนั้นจึงต้องใช้เงินเป็นสัญลักษณ์ของความสุขในการดำเนินชีวิต นำไปสู่การใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือยที่เกินศักยภาพในการหารายได้ของตน มุ่งสร้างสถานภาพและวัดการประสบความสำเร็จของตนในสังคมด้วยเงินและการบริโภคสินค้าและบริการ บุคคลดังกล่าวจึงมักจะถูกชักจูงให้บริโภคจากกลยุทธ์ทางการตลาดของผู้ผลิตสินค้าและบริการหรือแหล่งเงินกู้ได้ง่าย โดยพฤติกรรมทั้งหมดที่กล่าวมานำไปสู่การก่อหนี้สินของบุคคลในที่สุด

ทฤษฎีพฤติกรรมการบริโภคทางการตลาดและส่วนประสมทางการตลาด

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการบริโภคของบุคคลตามทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์แล้ว พบว่าคล้ายคลึงกับทฤษฎีพฤติกรรมของผู้บริโภคทางการตลาด (อดุลย์ จาตุรงค์กุล และ ดลยา จาตุรงค์กุล, 2545; ธงชัย สันติวงศ์, 2550) โดยทฤษฎีได้นำเสนอปัจจัยในการคาดการณ์พฤติกรรมของผู้บริโภคในมุมมองของนักการตลาด เนื่องจากผู้บริโภคแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันในด้านลักษณะทางกายภาพและสภาพแวดล้อม ทำให้การตัดสินใจซื้อและใช้บริการของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน

แนวคิดได้เปรียบเทียบกับสภาวะจิตใจและความรู้สึกนึกคิดของผู้บริโภคเหมือนเป็น “กล่องดำ” (Black Box) ซึ่งโดยปกติแล้ว ธุรกิจมักจะไม่ว่าจะเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้บริโภคอย่างชัดเจน จึงจำเป็นต้องศึกษาถึงปัจจัยที่จะมีผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค โดยแบ่งออกเป็น 2 ประการ ได้แก่ ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก

1) ปัจจัยภายใน (Internal Factors) เป็นปัจจัยที่เกิดจากตัวบุคคลในด้านความคิดและการแสดงออก ซึ่งมีพื้นฐานมาจากสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน โดยที่ปัจจัยภายในประกอบไปด้วย

1.1) ความจำเป็น (Needs) ความต้องการ (Wants) และความปรารถนา (Desires) คือ ความต้องการสิ่งหนึ่งสิ่งใดของบุคคล ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของความต้องการในการใช้สินค้าหรือบริการ เมื่อเกิดความจำเป็นหรือความต้องการไม่ว่าในด้านร่างกายหรือจิตใจขึ้น บุคคลก็จะหาทางที่จะสนองความจำเป็นหรือความต้องการนั้น

1.2) แรงจูงใจ (Motive) เมื่อบุคคลเกิดปัญหาทางกายหรือในจิตใจขึ้น หากไม่รุนแรง บุคคลนั้นอาจจะปล่อยวาง ไม่ทำการตัดสินใจใดๆ แต่หากปัญหานั้นมีความรุนแรง ก็จะเกิดแรงจูงใจที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้ประกอบการจึงต้องทราบถึงความต้องการและความคิดของผู้บริโภคเพื่อสร้างแรงจูงใจในการซื้อสินค้าหรือบริการแก่ผู้บริโภคให้ได้

1.3) บุคลิกภาพ (Personality) เป็นลักษณะนิสัยโดยรวมของบุคคลที่พัฒนาขึ้นมาจากความคิด ความเชื่อ อุปนิสัยและสิ่งจูงใจต่างๆ ซึ่งมีผลต่อการกำหนดรูปแบบในการตอบสนอง (Reaction) ของแต่ละบุคคล

1.4) ทักษะคติ (Attitude) เป็นการประเมินความรู้สึกหรือความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของแต่ละบุคคลนั้น ดังนั้นเมื่อต้องการให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม จะต้องพยายามที่จะเปลี่ยนทักษะคติของบุคคลนั้นก่อน แต่ในความเป็นจริงทักษะคติเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ยาก เนื่องจากเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นในจิตใจ ดังนั้นการปรับตัวให้เข้ากับพฤติกรรมของผู้บริโภค ย่อมกระทำได้ง่ายกว่าการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภค

1.5) การรับรู้ (Perception) เป็นกระบวนการของบุคคลที่จะยอมรับความคิดหรือการกระทำของบุคคลอื่นๆ จึงเป็นกลยุทธ์แรกที่ธุรกิจจะใช้กระตุ้นความต้องการของผู้บริโภค เช่น การ

สร้างภาพลักษณ์ให้สินค้าหรือองค์การให้มีคุณค่าในสายตาของผู้บริโภค ซึ่งเป็นการสร้างการยอมรับจากผู้บริโภค เพื่อสร้างยอดขายให้ธุรกิจ

1.6) การเรียนรู้ (Learning) เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลทั้งที่เกิดจากการรับรู้และประสบการณ์ของบุคคล ซึ่งจะเป็นการเปลี่ยนแปลงและคงอยู่ในระยะยาว

2) ปัจจัยภายนอก (External Factors) คือปัจจัยที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวของบุคคล ซึ่งมีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริโภค แบ่งเป็น 6 องค์ประกอบ ได้แก่

2.1) สภาพเศรษฐกิจ (Economy) เป็นปัจจัยที่กำหนดอำนาจซื้อของผู้บริโภคเป็นสำคัญ

2.2) ครอบครัว (Family) การได้รับการเลี้ยงดูจากครอบครัวที่แตกต่างกันส่งผลให้บุคคลมีทัศนคติและพฤติกรรมที่ต่างกัน โดยเฉพาะการตอบสนองต่อความต้องการผลิตภัณฑ์ของบุคคล เนื่องจากบุคคลในวัยเด็กจะเรียนรู้ลักษณะอันจะก่อให้เกิดเป็นนิสัยประจำ (Habits) ของบุคคลไปตลอดชีวิตจากครอบครัวของตนเองเป็นสำคัญ

2.3) สังคม (Social) กลุ่มสังคมรอบๆ ตัวของบุคคลมีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้ได้รับการยอมรับเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม หรือกระบวนการจัดเกลาทางสังคม (Socialization) ประกอบด้วย รูปแบบการดำรงชีวิต (Lifestyles) ค่านิยมของสังคม (Social Values) ความเชื่อ (Believes) และบรรทัดฐาน (Norms) ที่สังคมกำหนด ดังนั้นการศึกษาถึงลักษณะของสังคม จะทำให้ทราบถึงอิทธิพลของปัจจัยทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์

2.4) วัฒนธรรม (Culture) เป็นวิธีการดำเนินชีวิตที่สังคมเชื่อถือเป็นสิ่งดีงามและยอมรับให้ปฏิบัติเพื่อให้สังคมดำเนินอยู่และมีพัฒนาการไปในทางบวก บุคคลในสังคมเดียวกันจึงมักจะยึดถือและปฏิบัติตามไปตามวัฒนธรรม เช่น ค่านิยมพื้นฐาน (Basic values) การรับรู้ (Perception) ความต้องการ (Wants) และพฤติกรรม (Behaviors) ซึ่งเป็นรูปแบบหรือวิถีทางในการดำเนินชีวิต (Lifestyles) ที่คนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับ

2.5) สภาพแวดล้อม (Environment) การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั่วไป เช่น ความแปรปรวนของสภาพอากาศ การขาดแคลนทรัพยากร ฯลฯ ซึ่งในที่สุดจะกลายเป็นแบบแผนในการบริโภคของมนุษย์

2.6) ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mixed) เป็นกลยุทธ์ทางการตลาดที่กระตุ้นความต้องการซื้อของผู้บริโภคได้โดยตรง ประกอบไปด้วย

1) ผลิตภัณฑ์ (Product) คือสิ่งที่ธุรกิจเสนอขายเพื่อตอบสนองความจำเป็นหรือความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจ ทั้งที่สัมผัสได้และสัมผัสไม่ได้ เช่น บรรจุภัณฑ์ สี ราคา คุณภาพ ตราสินค้า บริการและชื่อเสียงของผู้ขาย ผลิตภัณฑ์อาจจะเป็นสินค้า บริการ สถานที่ บุคคล หรือความคิดก็ได้ ผลิตภัณฑ์อาจจะมีตัวตนหรือไม่มีตัวตนก็ได้ แต่ผลิตภัณฑ์ต้องมีอรรถประโยชน์ (Utility) และมีคุณค่า (Value) ในสายตาของลูกค้า จึงจะทำให้ผลิตภัณฑ์สามารถขายได้

2) ราคาสินค้าและบริการ (Price) หมายถึงจำนวนเงินหรือสิ่งอื่นๆ ที่ลูกค้ามีความจำเป็นต้องจ่ายเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์มาเป็นกรรมสิทธิ์ หรือหมายถึง คุณค่าผลิตภัณฑ์ที่เป็นตัวเงิน ราคาจึงเป็นต้นทุน (Cost) ของลูกค้า ผู้บริโภคจะเปรียบเทียบระหว่างคุณค่า (Value) ของผลิตภัณฑ์กับราคา (Price) ของผลิตภัณฑ์ ถ้าคุณค่าสูงกว่าราคา ผู้บริโภคก็จะตัดสินใจซื้อ

3) การจัดจำหน่าย (Place) หมายถึง วิธีการเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์และบริการจากองค์การไปยังตลาด หรือเข้าสู่กลุ่มลูกค้า จึงอาจเรียกอีกนัยว่าช่องทางการจัดจำหน่าย

4) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นเครื่องมือในการสื่อสารกับลูกค้าหรือกลุ่มเป้าหมาย และยังเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อ เพื่อสร้างความพึงพอใจและความต้องการของผู้บริโภคโดยตรง

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เมื่อกล่าวถึงแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคลในมิติทางการเงินของประเทศไทย วัฒนธรรมการออมของไทยก็ถือว่าเป็นค่านิยมหลักในการดำเนินชีวิตทางการเงิน และเศรษฐกิจของคนไทยที่ฝังรากลึกผ่านระบบสังคมและวัฒนธรรมไทยมาอย่างยาวนาน ผ่านการถ่ายทอดจากบุคคลต้นแบบที่ปฏิบัติเป็นตัวอย่าง ตั้งแต่ระดับพระมหากษัตริย์ที่ออมเงินผ่านท้องพระคลังหลวงเพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงยามประเทศเกิดวิกฤติ โดยเรียกเงินดังกล่าวว่า เงินท้องพระคลังหลวง ในสมัยรัชกาลที่ 3 ได้นำเงินที่ได้จากการเก็บภาษีและค้าขายกับชาวต่างชาติมาสะสมไว้โดยเรียกว่า “เงินถุงแดง” และในบางครั้ง เช่น ในสมัยรัชกาลที่ 5 ยังได้ใช้เงินดังกล่าวเพื่อรักษาเอกราชจากการล่าอาณานิคมของประเทศตะวันตก ซึ่งในวิกฤติดังกล่าว ได้สะท้อนการร่วมแรงร่วมใจของคนไทยในการสละเงินออม ซึ่งบางครั้งก็อยู่ในรูปแบบ แก้ว แหวน เงินทอง ที่ร่วมกันบริจาคเพื่อเสียดำสนไหมชดเชยให้กับประเทศฝรั่งเศสที่รุกรานไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 รวมทั้งในปัจจุบันเงินท้องพระคลังหลวง ก็เปลี่ยนมาดูแลโดยธนาคารแห่งประเทศไทยในรูปแบบทุนสำรองเงินตรา ซึ่งในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 ประเทศไทยก็ได้นำเงินดังกล่าวมาเป็นเงินส่วนหนึ่งในการชำระหนี้เงินกู้จากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีวัฒนธรรมการออมมาอย่างยาวนาน โดยในระดับประเทศแสดงออกจากการพยายามเก็บเงินและลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นในราชสำนักของพระมหากษัตริย์ และสะสมในรูปแบบเงินคลังหลวง ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในปัจจุบัน (ปรียานุช พิบูลสราวุธ, 2551) และยังถือเป็นการสั่งสอนแนวทางปฏิบัติที่ดีของการรักษาความมั่นคงทางการเงินของคนไทย และในปัจจุบันหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่กำเนิดจากแนวคิดของพระมหากษัตริย์องค์ปัจจุบันที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางและเป็นปรัชญาที่ใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ผ่านการถ่ายทอดของสถาบันทางสังคมและครอบครัวไปสู่เยาวชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550)

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้แนะทางการดำรงชีวิต ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระราชดำรัสแก่ประชาชนไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2551) ผู้วิจัยจึงขออนุญาตยกพระราชดำรัสบางประการของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชที่เกี่ยวข้องกับความรู้และความเข้าใจของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดังนี้

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อย เสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับ สภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่อง ต่างๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด...” (พระบรมราโชวาทในพิธี พระราชทานปริญญาบัตรของ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ วันพฤหัสบดีที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517)

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ ไทย ให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในกระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2551) เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ยึดหลักทางสายกลาง ที่ชี้แนว ทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับให้ดำเนินไปในทางสายกลาง มีความพอเพียง และมีความพร้อมที่จะจัดการต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะต้องอาศัยความรอบรู้ รอบคอบและระมัดระวัง มีการวางแผนในการดำเนินการทุกกิจกรรม โดยที่ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงที่ทรงพระราชทานเป็นที่มาของนิยาม “3 ห่วง 2 เงื่อนไข” ที่พัฒนาโดยคณะกรรมการ ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประกอบไปด้วยความ “พอประมาณ” “มีเหตุผล” “มีภูมิคุ้มกัน” บนเงื่อนไข “ความรู้” และ “คุณธรรม” ดังนั้นการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ ทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้าง ภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง ตลอดจนการใช้ความรู้ ความรอบคอบและคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจ ทิศนคติและพฤติกรรมต่างๆ ของตนเอง (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2551) โดยที่

1) **ความพอประมาณ** หมายถึง ความพอดี ที่ไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป ไม่เบียดเบียน ตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่พอประมาณ

2) **ความมีเหตุผล** หมายถึง การใช้หลักเหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ โดยพิจารณาจาก เหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ

3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงรอบตัว หรือป้องกันความเสี่ยงในการดำเนินชีวิตของตน

ปัจจัยเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ จะต้องอาศัยความรู้และคุณธรรมเป็นเงื่อนไขพื้นฐาน โดยที่ **เงื่อนไขความรู้** หมายถึง ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการดำเนินชีวิตและการประกอบการงาน ส่วน **เงื่อนไขคุณธรรม** คือ การยึดถือคุณธรรมต่างๆ อาทิ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร การมุ่งต่อประโยชน์ส่วนรวม ไม่เบียดเบียน ไม่สร้างผลกระทบเชิงลบให้กับผู้อื่น (อภิชัย พันธเสน, 2547) ซึ่งแสดงผังความคิดรวบยอดตามภาพที่ 7

ภาพที่ 7 สรุปปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามทางสายกลาง
ที่มา: ปรียานุช พิบูลสราวุธ (2551)

ดังนั้นระบบเศรษฐกิจตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงมุ่งเน้นให้บุคคลสามารถประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน และใช้จ่ายเงินที่ได้มาอย่างพอเพียงและประหยัด ตามอำนาจซื้อของแต่ละบุคคล โดยปราศจากการกู้หนี้ยืมสิน นอกจากนั้นถ้ามีเงินเหลือ ก็แบ่งเก็บออมไว้บางส่วนช่วยเหลือผู้อื่นบางส่วน สาเหตุที่แนวทางการดำรงชีวิตอย่างพอเพียงได้ถูกกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในขณะนี้ เพราะสภาพการดำรงชีวิตของคนในสังคมทุนนิยมในปัจจุบันได้ถูกปลูกฝัง สร้าง หรือกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายอย่างเกินตัว ในเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเกินกว่าปัจจัยในการดำรงชีวิต เช่น

การบริโภคเกินตัว ความบันเทิงหลากหลายรูปแบบ ความสวຍความงาม การแต่งตัวตามแฟชั่น การพนันเสี่ยงโชค เป็นต้น ซึ่งคล้ายกับพฤติกรรมของคนในสังคมบริโภคนิยม จนทำให้บุคคลที่ไม่มีเงินเพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการเหล่านั้น ต้องก่อหนี้สินขึ้นและกลายเป็นวัฏจักรที่บุคคลไม่สามารถหลุดออกมาได้ ถ้าไม่เปลี่ยนแนวทางในการดำรงชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) จากการตรวจสอบเอกสารแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่เรื่องปัจจัยของการก่อหนี้สินของนักศึกษาแล้ว จะพบว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถเติมเต็มความรู้ของทฤษฎีกระแสหลักทางเศรษฐศาสตร์ในประเด็นสมรรถนะของปัจเจกบุคคลที่จะนำไปสู่การป้องกันการก่อหนี้สินได้ ซึ่งทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กระแสหลักทางเศรษฐศาสตร์มิได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนนัก แต่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกล่าวถึงประเด็นดังกล่าวว่า ถ้าปัจเจกบุคคลปฏิบัติตามสมรรถนะเชิงพฤติกรรม 3 ห่วง 2 เงื่อนไขของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ก็จะช่วยลดโอกาสในการก่อหนี้สินของตนลงได้ อีกทั้งยังเห็นได้ชัดว่าบุคคลที่ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะมีพฤติกรรมทางเศรษฐกิจที่ตรงกันข้ามกับบุคคลในสังคมบริโภคนิยม (ปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์นันท์, 2552)

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคลช่วงก่อนวัยการทำงาน

นอกจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการบริโภคและพฤติกรรมทางเศรษฐกิจอื่นๆ ข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นทฤษฎีพฤติกรรมกรรมการบริโภคทางเศรษฐศาสตร์ ทฤษฎีการบริโภคโดยรายได้สมบูรณ์ ทฤษฎีการบริโภคที่สัมพันธ์กับรายได้เปรียบเทียบ ทฤษฎีการบริโภคโดยรายได้ถาวร ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เชิงพฤติกรรม หรือแม้แต่แนวคิดของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยังมีปัจจัยเชิงจิตวิทยาของการบริโภค (Psychological Foundation of Consumption Behavior) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของปัจเจกบุคคล ที่นำตัวแปรทางด้านจิตวิทยาทัศนคติและพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลที่ทำให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลในทางสายกลาง ดังนั้นการศึกษาพฤติกรรมทางเศรษฐกิจที่จะนำไปสู่การก่อหนี้สินของนักศึกษา ซึ่งอยู่ในช่วงวัยก่อนการทำงานจึงต้องทำความเข้าใจบริบทของพฤติกรรมและทัศนคติของช่วงวัยดังกล่าว โดยงานวิจัยจะใช้แนวคิดจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่นเป็นแนวคิดในการอธิบายองค์ความรู้ดังกล่าว

ช่วงวัยรุ่น (Adolescence) เป็นวัยที่มีพัฒนาการปรับเปลี่ยนจากวัยเด็กเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ เริ่มตั้งแต่ช่วงอายุประมาณ 12 หรือ 13 ปี จนกระทั่งถึงอายุประมาณ 20 ปี จึงมีการเปลี่ยนแปลงทางด้าน

ร่างกาย ซึ่งเป็นสัญญาณสำคัญที่บ่งบอกถึงการพ้นระยะการเป็นวัยเด็กจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายภายนอก เช่น ความสูง น้ำหนัก การเริ่มมีลักษณะทางเพศ ขณะเดียวกันก็มีการเปลี่ยนแปลงในพัฒนาการด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น ความสนใจในเพศตรงข้าม การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์และการพัฒนาการทางสังคม เป็นต้น พัฒนาการของวัยรุ่นแบ่งออกเป็น 3 ระยะดังนี้ 1) วัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence) ในช่วงนี้เด็กหญิงจะมีอายุระหว่าง 13 ถึง 15 ปี เด็กชายจะมีอายุระหว่าง 15 ถึง 17 ปี 2) วัยรุ่นตอนกลาง (Middle Adolescence) เด็กหญิงจะมีอายุระหว่าง 15 ถึง 18 ปี เด็กชายจะมีอายุระหว่าง 17 ถึง 19 ปี และ 3) วัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence) เด็กหญิงจะมีอายุระหว่าง 18 ถึง 21 ปี เด็กชายจะมีอายุระหว่าง 19 ถึง 21 ปี (วินัดดา ปิยะศิลป์ และ พนม เกตุมาน, 2550)

ในช่วงวัยรุ่น นอกจากพัฒนาการทางร่างกายที่มีการเปลี่ยนแปลงเชิงกายภาพตามจากการเติบโตของร่างกายที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว สถิติปัญญายังพัฒนาอย่างรวดเร็วด้วยเช่นกัน วัยรุ่นจะสามารถเรียนรู้และเข้าใจเหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างลึกซึ้ง มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้ดีขึ้นตามลำดับ จนเมื่อพ้นช่วงวัยรุ่น บุคคลก็จะมีความสามารถทางสติปัญญาได้เหมือนผู้ใหญ่ แต่ในช่วงวัยรุ่น ความคิดอาจจะขาดความรอบคอบ ขาดการยั้งคิด มีความคิดที่รวดเร็วแบบหุนหันพลันแล่น ความคิดของวัยรุ่นจะสมบูรณ์ยิ่งขึ้นจากการเรียนรู้ประสบการณ์ต่างๆ ในชีวิต ประเด็นสำคัญของการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้คือ ความสามารถในการรับรู้ตนเอง ซึ่งมีรายละเอียดของการรับรู้แบ่งเป็นมิติโดยสรุปดังนี้ (วินัดดา ปิยะศิลป์ และ พนม เกตุมาน, 2550)

1. การสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง วัยรุ่นจะเริ่มแสดงออกในสิ่งที่ชอบและถนัด แสดงถึงความเป็นตัวตนที่โดดเด่น เช่น วิชาที่ชอบเรียน กีฬาที่ชอบเล่น งานอดิเรก การใช้เวลาว่าง กลุ่มเพื่อนที่ชอบและสนิทสนมด้วย โดยจะเลือกคบผู้ที่มีส่วนคล้ายคลึงกันหรือเข้ากันได้ จนเกิดการเรียนรู้และถ่ายทอดแบบอย่างจากกลุ่มเพื่อนเป็นส่วนใหญ่ ทั้งแนวคิด ค่านิยม ระบบจริยธรรม การแสดงออก และการแก้ปัญหาในชีวิต จนกลายเป็นเอกลักษณ์และปรับเปลี่ยนเป็นบุคลิกภาพของวัยรุ่น เอกลักษณ์ที่กล่าวมา ได้แก่ เอกลักษณ์ทางเพศ แฟชั่น ดารานักร้อง การแต่งกาย ความเชื่อ ศาสนา อาชีพ คติประจำใจ เป้าหมายในการดำเนินชีวิต ฯลฯ วัยรุ่นที่ไม่มีเอกลักษณ์ของตนเอง จะมีความสับสน ขาดแนวทางหรือเป้าหมายและขาดความสุขในการดำเนินชีวิต

2. การได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นๆ ในสังคม ช่วงวัยรุ่นบุคคลจะต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่นอย่างมาก โดยเฉพาะการยอมรับในกลุ่มเพื่อน เพื่อตอบสนองความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย การเห็นคุณค่าและความมั่นใจในตนเอง จึงต้องสร้างเอกลักษณ์ขึ้น เพื่อสร้างจุดเด่น

ให้ตนเอง เนื่องจากต้องการให้มีคนรู้จักและสนใจในวงกว้างมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การสร้างจุดเด่นหรือเอกลักษณ์ของวัยรุ่น ก็อาจจะมีทั้งพฤติกรรมที่ดีและไม่ดีละเล้ากันไป

3. ต้องการความภาคภูมิใจในตนเอง วัยรุ่นจะพอใจและภูมิใจที่ตนเองได้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนและบุคคลอื่นๆ ในสังคม มีความต้องการที่จะรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ประสบความสำเร็จ เป็นคนดีและมีประโยชน์ต่อผู้อื่น ซึ่งการทำประโยชน์แก่เพื่อนๆ เป็นทักษะสำคัญที่ควรมี เพราะการมีเพื่อนที่ดี จะช่วยกันสร้างความภาคภูมิใจให้แก่กันและกันได้

4. ต้องการความเป็นตัวของตัวเอง วัยรุ่นต้องการดำเนินชีวิตที่มีอิสระ มีเสรีภาพ ไม่อยากอยู่ในกฎเกณฑ์และกติกาที่สังคมกำหนด ชอบคิดเองทำเอง พึ่งตัวเอง เชื่อความคิดตนเอง มีปฏิกิริยาตอบโต้ในทางลบกับผู้ใหญ่ (เช่น พ่อแม่หรือครูอาจารย์) เมื่อได้รับการออกคำสั่งให้ต้องปฏิบัติตาม มีความอยากรู้อยากเห็น อยากลอง จนทำให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงได้ง่าย เนื่องจากวัยรุ่นยังขาดการยั้งคิดที่ดี เมื่อตัวเองคิดอย่างไรแล้ว ก็อยากจะทำตามความคิดนั้นๆ โดยไม่ได้ไตร่ตรองให้รอบคอบ

5. การควบคุมตนเอง วัยรุ่นจะเรียนรู้ทักษะการควบคุมความคิด อารมณ์และการกระทำให้อยู่ในกรอบกติกา แต่อาจจะยังไม่สมบูรณ์แบบเหมือนผู้ใหญ่

6. อารมณ์ วัยรุ่นจะมีอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงง่าย หงุดหงิดง่าย เครียดง่าย โกรธง่าย รวมทั้งซึมเศร้าโดยไม่มีสาเหตุ อาจทำให้เกิดพฤติกรรมเกรี้ยวกราด ก้าวร้าว จนมีผลต่อการเรียนและการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะวัยรุ่นตอนต้น มักทำอะไรตามอารมณ์ตัวเอง เพราะทักษะการควบคุมตนเองยังไม่สมบูรณ์แบบพอ แต่จะเริ่มมีพัฒนาการที่ดีขึ้น เมื่อมีอายุมากขึ้น

7) จริยธรรม วัยรุ่นจะเริ่มมีความคิดเชิงอุดมคติสูงขึ้น เพราะสามารถแยกแยะความผิดชอบชั่วดีได้ดีขึ้น มีระบบมโนธรรมของตนเอง ชอบความถูกต้อง รักความเป็นธรรมในสังคมและการช่วยเหลือผู้อื่น ต้องการเป็นคนดี เป็นที่ชื่นชอบของคนอื่น มักจะรู้สึกอึดอัดกับข้อจำกัดกับความไม่ถูกต้องในสังคม หรือแม้แต่ในครอบครัว อาจเริ่มรู้สึกว่าครอบครัวไม่ได้ดีสมบูรณ์แบบอีกต่อไป เริ่มวิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่นอย่างรุนแรง นอกจากนั้นยังเริ่มต่อต้านและประท้วง เมื่อได้เห็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง แต่เมื่อพ้นวัยนี้ไป จะควบคุมตนเองได้ดีขึ้น จนมีระบบจริยธรรมที่สมบูรณ์เหมือนผู้ใหญ่

8) พัฒนาการทางสังคม วัยรุ่นจะเริ่มห่างเหินจากครอบครัว แต่จะให้ความสำคัญและใช้เวลาอยู่กับเพื่อนฝูงมากขึ้น เริ่มมีความสนใจเพศตรงข้าม สนใจสังคมและสิ่งแวดลอม จึงพยายามปรับตัวเองให้เข้ากับกฎเกณฑ์และกติกาของสังคม มีการพัฒนาทักษะทางสังคม เช่น การสื่อสาร การเจรจา การแก้ปัญหา การประนีประนอม การทำงานร่วมกับผู้อื่น เริ่มให้ความสำคัญกับมนุษย์สัมพันธ์และบุคลิกภาพที่ดี ซึ่งทักษะดังกล่าวจะช่วยให้วัยรุ่นสามารถค้นหาแนวทางการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับตนเองได้ในที่สุด

สรุปได้ว่า ช่วงวัยรุ่นนอกจากการพัฒนาการทางร่างกายที่จะเปลี่ยนแปลงเชิงกายภาพแล้ว ความสามารถด้านสติปัญญาที่จะพัฒนาอย่างรวดเร็ว มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์และสังเคราะห์สิ่งต่างๆ ได้ดีขึ้นตามลำดับ ส่งผลให้ตัวแปรปัจจัยทางจิตวิทยาส่งอิทธิพลต่อตัวแปรทางการตัดสินใจที่สมเหตุสมผลของบุคคลตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก นอกจากนั้นยังส่งผลต่อการตัดสินใจทางเศรษฐกิจของบุคคลที่สอดคล้องกับแนวคิดของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งความมีเหตุมีผลและความพอประมาณ โดยช่วงวัยรุ่นอาจจะมีสมรรถนะดังกล่าวเพิ่มสูงขึ้นกว่าวัยเด็ก แต่ยังไม่ค่อยกว่าวัยผู้ใหญ่ อีกทั้งในช่วงวัยรุ่นยังอาจขาดความรอบคอบในการคิดและตัดสินใจ จึงอาจขาดการป้องกันความเสี่ยง ไม่เห็นความสำคัญของการบริหารจัดการทางการเงินหรือตัดสินใจบริโภคอย่างไร้เหตุผลที่สมควรตามแนวคิดของเศรษฐศาสตร์เชิงพฤติกรรมก็เป็นได้ เมื่อพ้นวัยนี้ไป บุคคลจึงจะมีความคิดที่สมบูรณ์ขึ้น จากการเรียนรู้จากประสบการณ์ต่างๆ ในชีวิต อีกทั้งวัยรุ่นยังต้องการความเป็นเอกลักษณ์ในการดำเนินชีวิต การได้รับการยอมรับจากบุคคลรอบข้างในสังคม จึงทำให้เพื่อนและบุคคลรอบข้างเริ่มมีบทบาทต่อพฤติกรรมของวัยรุ่นมากกว่าคนในครอบครัว สอดคล้องกับทฤษฎีการบริโภคที่สัมพันธ์กับรายได้เปรียบเทียบ ที่บุคคลอาจตัดสินใจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเงินและการออมเงินจากการเลียนแบบพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของคนอื่นๆ ในสังคม จนอาจทำให้ใช้จ่ายเงินเกินตัว และนำไปสู่การก่อหนี้สินได้ ดังนั้นแนวคิดจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น จึงสะท้อนตัวแปรทางด้านจิตวิทยาที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่พฤติกรรมทางเศรษฐกิจและนำไปสู่การตัดสินใจบริโภค การออมและการก่อหนี้สินในที่สุด อีกทั้งยังสามารถนำแนวคิดดังกล่าวไปเป็นพื้นฐานในการออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูลที่สอดคล้องกับบริบทของทัศนคติและพฤติกรรมของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากแนวคิด ทฤษฎีที่ได้กล่าวมาทั้งหมดในข้างต้นผู้วิจัยได้สรุปสาระสำคัญของแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเป็นองค์ความรู้เพื่อรองรับการตอบคำถามการวิจัย โดยมีรายละเอียดตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 องค์ความรู้ที่ปรากฏในส่วนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาหรือผู้ที่อยู่ในวัยก่อนการทำงาน
สาระสำคัญและความเชื่อมโยง

แนวคิดและทฤษฎี	สาระสำคัญ	ความเชื่อมโยงสู่การวิจัย
ทฤษฎีพฤติกรรม การบริโภคทาง เศรษฐศาสตร์ (นราทิพย์ ชูติวงศ์, 2539; Varian, 2009)	การตัดสินใจในการบริโภคของบุคคลได้รับอิทธิพลทางบวกจาก 1) ธรรมชาติของประโยชน์ (Utilities) และ 2) งบประมาณในการบริโภคที่ผู้บริโภคตั้งไว้ 3) อิทธิพลทางลบจากราคาสินค้าและบริการที่ส่งอิทธิพลผ่านงบประมาณในการบริโภค โดยจุดที่ดีที่สุด (Equilibrium) ของการบริโภค คือ ผู้บริโภคต้องใช้งบประมาณที่ตั้งไว้หมดพอดี ดังนั้นผู้บริโภคที่มีความพึงพอใจในการบริโภคสินค้าและบริการ (อรรถประโยชน์) มากกว่างบประมาณที่มีอยู่ในปัจจุบัน ผู้บริโภคก็จะก่อหนี้สินเพื่อบริโภคให้ได้ อรรถประโยชน์ที่ต้องการ อย่างไรก็ตามผู้บริโภคที่ก่อหนี้สินจะต้องคืนเงินต้นพร้อมกับดอกเบี้ยให้เจ้าหนี้ ทำให้งบประมาณการบริโภคในอนาคตลดลงต่ำกว่าในปัจจุบัน ผู้บริโภคที่ก่อหนี้สินจึงต้องบริโภคบนเส้นอรรถประโยชน์ที่ต่ำกว่าช่วงก่อนก่อหนี้สิน เห็นได้ชัดว่าการก่อหนี้สินเพื่อการบริโภคแตกต่างกับการลงทุน เนื่องจากการลงทุนจะได้รับผลตอบแทนกลับคืนมาจากการใช้เงินทุนและสามารถชดเชยกับดอกเบี้ยจ่ายได้	สะท้อนให้เห็นว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สิน นอกเหนือจากรายได้ ความพึงพอใจหรืออรรถประโยชน์จากการบริโภค และราคาสินค้าแล้ว ยังมีตัวแปรอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สิน เช่น การวางแผนเพื่อใช้จ่ายจากการกำหนดงบประมาณการบริโภค การออมเงิน การรับรู้ อรรถประโยชน์ของการออมเงิน และวินัยทางการเงินที่ ผู้บริโภคต้องบริโภคให้เป็นไปตามงบประมาณที่กำหนดไว้ รวมทั้งยังต้องคาดการณ์รายได้ของตนเองในอนาคต อีกทั้งทฤษฎีนี้ยังมีความสัมพันธ์กับเส้นความต้องการซื้อสินค้าและบริการ (Demand Curve) ของปัจเจกบุคคล ทำให้พบว่าความต้องการซื้อสินค้าและบริการได้รับอิทธิพลมาจากอำนาจซื้อ ราคาสินค้า อรรถประโยชน์ที่ได้รับ เช่น ราคาสินค้า ความชอบ เป็นต้น ซึ่งสามารถนำตัวแปรข้างต้นมาวิเคราะห์การก่อหนี้สินผ่านการบริโภคและการออมของบุคคลได้เช่นกัน

ตารางที่ 2 (ต่อ)

แนวคิดและทฤษฎี	สาระสำคัญ	ความเชื่อมโยงสู่การวิจัย
ทฤษฎีการบริโภค แบบวงจรชีวิต (Life Cycle Hypothesis Framework) (Modigliani, 1968; Paulson and Townsend, 2005; Deaton, 2005; Baum and Schwartz, 2005; ดิเรก ปัทมศิริวัฒน์, 2552)	แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการก่อกำหนดหนี้สินของปัจเจกบุคคลมักวิเคราะห์ผ่านแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริโภค ซึ่งแนวคิดสำคัญที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ของช่วงอายุกับการก่อกำหนดหนี้สิน คือ ทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิตของนักเศรษฐศาสตร์ที่ชื่อ Modigliani ซึ่งเป็นแนวคิดที่แสดงให้เห็นว่า รายได้ รายจ่าย การออม และการก่อกำหนดหนี้สินของปัจเจกบุคคลมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทฤษฎีกำหนดให้คนอายุน้อยมีรายจ่ายมากกว่ารายได้ จึงต้องก่อกำหนดหนี้สินขึ้น (ในความเป็นจริงวัยก่อนการทำงาน เช่น นักเรียน นักศึกษาที่ยังไม่ได้ทำงานอาจรับเงินโอนจากผู้ปกครองเพื่อทำการบริโภค) แต่เมื่อบุคคลอายุมากขึ้น ทำงานนานขึ้น ก็จะมีรายได้มากขึ้น (สมมติรายจ่ายคงที่) จนถึงช่วงอายุหนึ่ง บุคคลก็จะเริ่มเก็บออมเงินได้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากบุคคลคาดว่าเมื่อเลิกทำงาน เช่น พ้นวัยทำงาน หรือ เกษียณอายุแล้ว เงินออมจะกลายเป็นแหล่งเงินรายได้ที่จะทำให้ตนเองสามารถคงที่การบริโภคไปจนเสียชีวิต โดยไม่ต้องมีรายได้จากการทำงาน บุคคลในช่วงเวลาดังกล่าวจึงไม่ออมเงินเพิ่มขึ้นอีก แต่จะมุ่งเปลี่ยนเงินออมที่สะสมมาให้เป็นการบริโภคแทน ขณะเดียวกันการก่อกำหนดหนี้สินของบุคคลก็จะมีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ และไม่มีหนี้สินเมื่อบุคคลเข้าสู่วัยเกษียณอายุ	สะท้อนภาพของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการก่อกำหนดหนี้สินผ่าน การออมและการบริโภคของบุคคลภายใต้รายได้ของบุคคลนั้นๆ แต่ที่สำคัญคือ ทฤษฎีนี้มุ่งเน้นศึกษาอิทธิพลของช่วงอายุที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจบริโภค การออม และการก่อกำหนดหนี้สินทั้งวัยก่อนทำงาน วัยทำงานและวัยเกษียณอายุ ทฤษฎีที่ยืนยันปรากฏการณ์การก่อกำหนดหนี้สินในวัยก่อนทำงาน แต่ก็อธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวไม่ได้ชัดเจนนัก ทฤษฎียังเปิดช่องให้การวิจัยสามารถนำปัจจัยส่วนบุคคล เช่น อายุ อาชีพ การศึกษา การพัฒนาสมรรถนะของบุคคลฯ มาใช้อธิบายทัศนคติและพฤติกรรมบริโภค การออมและการก่อกำหนดหนี้สินได้ อีกทั้งทฤษฎียังแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการสะสมเงินออมที่จะช่วยลดโอกาสและผลกระทบจากการก่อกำหนดหนี้สินในแต่ละช่วงอายุของบุคคล ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสำคัญการบริหารจัดการทางการเงินที่ดี ภายใต้การคาดการณ์ที่สมเหตุสมผล

ตารางที่ 2 (ต่อ)

แนวคิดและทฤษฎี	สาระสำคัญ	ความเชื่อมโยงสู่การวิจัย
ทฤษฎีการบริโภคโดยรายได้สัมบูรณ์ (Absolute Income) (Keynes, 1939; Kutznets, 1946; Dornbusch and Fischer, 1993; Carroll, 1997; Palley, 2005; นราทิพย์ ชุตินวงศ์, 2539)	เป็นแนวคิดที่มีสาระสำคัญคือ การบริโภคขึ้นอยู่กับรายได้ที่สามารถจับจ่ายใช้สอยได้โดยทันที (Disposable Personal Income: DPI) ซึ่งเป็นรายได้ที่หักภาษีและรวมเงินโอนที่บุคคลได้รับจากภาครัฐและเอกชน ซึ่ง Keynes กล่าวว่า การที่ DPI สูงขึ้น จะส่งผลให้การบริโภคมีมูลค่าสูงขึ้น เนื่องจากความสามารถในการจับจ่ายใช้สอยหรืออำนาจซื้อ (Purchasing Power) ของบุคคลเพิ่มสูงขึ้น ขณะเดียวกันรายได้ที่เพิ่มก็จะส่งผลให้ผู้บริโภคเพิ่มการออมเงินสูงขึ้น ด้วย แต่ถ้าบุคคลใช้จ่ายเงินมากกว่าการออมเงินของตนเอง ขณะที่รายได้คงที่ ก็จะส่งผลให้บุคคลต้องก่อหนี้สินขึ้นเพื่อบริโภค แต่ถ้าบุคคลเพิ่มสัดส่วนการออมเงินมากขึ้น ก็จะลดโอกาสที่จะก่อหนี้สินลงได้เช่นกัน ดังนั้นบุคคลจะก่อหนี้สินหรือไม่ จึงขึ้นอยู่กับเมื่อรายได้ส่วนบุคคลเพิ่มสูงขึ้น บุคคลได้จัดสรรเงินส่วนที่เพิ่มไปใช้เพิ่มสัดส่วนในการออมเงินหรือการบริโภคมากกว่ากัน Keynes เสนอว่าแม้บุคคลจะไม่มีรายได้ในการบริโภค ก็จะต้องบริโภคต่อไป ไม่ว่าจะเป็นรายได้จากเงินโอนจากแหล่งต่างๆ การใช้เงินจากเงินออมที่สะสมมา หรือแม้แต่การก่อหนี้สินจากช่องทางต่างๆ เพื่อใช้บริโภค ทำให้พบว่า ถ้าผู้ที่ไม่มียาได้ประชาธิปไตยในการบริโภค เช่นนักศึกษา ถ้าไม่ออมเงิน ไม่มีรายได้จากเงินโอน เช่น เงินโอนจากครอบครัว หรือมีรายจ่ายมากกว่าเงินโอนที่ได้รับมา นักศึกษาก็ต้องก่อหนี้สินขึ้นเพื่อใช้จ่ายในการบริโภคต่อไป	สะท้อนประเด็นสาเหตุการก่อหนี้สินที่เกิดจากการตัดสินใจของบุคคลในการเลือกสัดส่วนระหว่างการบริโภคและการออมเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ส่วนบุคคล อีกทั้งทฤษฎียังยืนยันว่านักศึกษาก็สามารถออมเงิน ใช้จ่าย หรือก่อหนี้สินได้เหมือนกับวัยอื่นๆ เนื่องจากนักศึกษาก็มีรายได้ส่วนบุคคลเช่นกัน จึงไม่จำเป็นที่วัยก่อนการทำงานต้องก่อหนี้สินเสมอไปตามทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต แต่ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจที่จะนำรายได้ไปเพิ่มสัดส่วนของการบริโภคหรือการออมเงินมากกว่ากัน โดย Keynes ได้กล่าวว่า ในวัยเด็ก การบริโภคส่วนเพิ่มที่เป็นสัดส่วนต่อรายได้ที่เพิ่มขึ้น (Marginal Propensity to Consume: MPC) จะมีค่าน้อยกว่าวัยสูงอายุ เนื่องจากต้องแบ่งเงินรายได้ส่วนหนึ่งไปใช้ในการออมเงินในระยะสั้น เพราะในระยะยาวบุคคลจะไม่ออมเงินเพิ่มเนื่องจากบุคคลจะมีจำนวนเงินออมที่เพียงพอและเหมาะสมต่อการดำรงชีวิตแล้ว จึงใช้เงินออมที่สะสมมาเพื่อการบริโภคเพียงอย่างเดียว คล้ายกับแนวคิดของทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต

ตารางที่ 2 (ต่อ)

แนวคิดและทฤษฎี	สาระสำคัญ	ความเชื่อมโยงสู่การวิจัย
ทฤษฎีความต้องการถือเงิน (Demand for Money) (Keynes, 1939; Dornbusch and Fischer, 1993)	Keynes ได้เสนอว่าบุคคลจะมีความต้องการถือเงิน (Demand for Money) จากสาเหตุคือ 1) ต้องการถือเงินเพื่อจับจ่ายใช้สอย 2) ต้องการถือเงินเพื่อใช้ในภาวะฉุกเฉินและ 3) ใช้ในการเก็งกำไร โดยขึ้นอยู่กับ รายได้ส่วนบุคคล ราคาสินค้าและบริการและผลตอบแทนของสินทรัพย์ใน Portfolio เช่น เงินฝาก หุ้น พันธบัตร ทองคำ ฯลฯ ดังนั้นในกรณีที่บุคคลมีความต้องการถือเงินมากกว่าปริมาณเงินที่มี เช่น ไม่มีรายได้ ไม่มีเงินออมเพียงพอที่จะชดเชยความต้องการถือเงิน บุคคลก็ต้องก่อหนี้สินขึ้น	ได้แนวคิดในเรื่องของวัตถุประสงค์ในความต้องการถือสินทรัพย์ในรูปแบบของเงินที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สิน ผ่านการตัดสินใจในการเลือกสัดส่วนของการบริโภคและการออมตามรายได้ส่วนบุคคล
ทฤษฎีการบริโภคจากรายได้ถาวร (Permanent Income) (Friedman, 1957; Dornbusch and Fischer, 1993)	เป็นแนวคิดของ Milton Friedman ซึ่งกล่าวว่า ผู้บริโภคจะบริโภคเพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเทียบกับรายได้ที่ตนเองมี ถ้ารายได้ส่วนนั้นเป็นรายได้ที่บุคคลคาดการณ์ว่าจะเป็นรายได้ที่ได้รับประจำในจำนวนที่แน่นอน ที่เรียกว่า “รายได้ถาวร” นั่นเอง ขณะเดียวกันบุคคลจะมีพฤติกรรมการบริโภคในทางตรงกันข้าม เมื่อคาดว่ารายได้ของตน เป็น “รายได้ที่มีลักษณะชั่วคราว” ที่ไม่มีความไม่แน่นอนทั้งขนาดของรายได้และช่วงเวลาที่จะได้รับ เช่น รายได้จากการทำงานพิเศษ ทำงานล่วงเวลา ฯลฯ ดังนั้นถ้าผู้บริโภคมั่นใจว่ารายได้ที่ตนเองได้รับเป็นรายได้ถาวร ก็จะเพิ่มสัดส่วนการบริโภคและลดสัดส่วนการออมเงินต่อรายได้ของตนเอง ส่งผลให้บุคคลมีโอกาสมากขึ้นที่จะก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น	สะท้อนตัวแปรทางด้านจิตวิทยาของผู้บริโภคผ่านทัศนคติที่มีต่อรายได้ถาวรและชั่วคราวของผู้บริโภค อีกทั้งยังสะท้อนอิทธิพลของภาวะเศรษฐกิจในระดับมหภาคที่ส่งผลต่อรายได้ของบุคคล และความเชื่อมั่นในสถานะเศรษฐกิจของผู้บริโภค
ทฤษฎีการบริโภคที่สัมพันธ์กับรายได้เปรียบเทียบ (Relative Income Theory of Consumption) (Duesenberry, 1949; Dornbusch and Fischer, 1993)	เป็นแนวคิดของ Duesenberry ที่กล่าวว่า ผู้บริโภคไม่ได้ตัดสินใจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภค การออมจากรายได้ของตนเองเสมอไป แม้บุคคลจะมีรายได้ระดับต่ำ แต่ถ้าการบริโภคของคนในสังคมที่แวดล้อมตนเองอยู่ในระดับสูง บุคคลก็จะบริโภคในระดับสูงตามไปด้วย ทั้งนี้เพราะความพยายามที่จะรักษาระดับของการบริโภคของตนให้ใกล้เคียงกับระดับการบริโภคโดยเฉลี่ยของคนในสังคม จึงเห็นได้ชัดเจนว่า การบริโภคในลักษณะนี้จะนำไปสู่การก่อหนี้สิน เพราะใช้จ่ายเงินเพิ่มขึ้นในขณะที่รายได้มีไม่เพียงพอ ลดโอกาสในการออมเงินของตนเองลง แต่กลับตัดสินใจปรับพฤติกรรมการบริโภคเลียนแบบบุคคลที่มีรายได้สูง	สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของปัจจัยเชิงสังคม โดยเฉพาะบุคคลที่เป็นกลุ่มอ้างอิงที่ส่งอิทธิพลต่อการก่อหนี้สิน เช่น ครอบครัว เพื่อน ชุมชน อีกทั้งยังช่วยสะท้อนถึงตัวแปรเชิงวัฒนธรรมในการถ่ายทอด/ เลียนแบบทัศนคติและพฤติกรรมในมิติทางเศรษฐกิจของคนในสังคมด้วยเช่นกัน สะท้อนให้เห็นว่าบุคคลไม่ได้ตัดสินใจบริโภคจากอัตราประโยชน์ของสินค้าและบริการโดยตรงเพียงอย่างเดียว แต่ยังคำนึงถึงการรักษาสถานะทางสังคมให้ทัดเทียมกับบุคคลรอบข้างด้วย

ตารางที่ 2 (ต่อ)

แนวคิดและทฤษฎี	สาระสำคัญ	ความเชื่อมโยงสู่การวิจัย
ทฤษฎีพฤติกรรมการบริโภคทางการตลาดและส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mixed) (อดุลย์ จาตุรงค์กุล และ ดลยา จาตุรงค์กุล, 2545; ธงชัย สันติวงศ์, 2550)	ทฤษฎีคำนึงถึงปัจจัยเชิงพฤติกรรมศาสตร์ที่จะส่งผลต่อการตัดสินใจในการบริโภค ซึ่งประกอบด้วย 1) ปัจจัยภายในหรือปัจจัยส่วนบุคคล (Individual Factors) ได้แก่ ความต้องการแรงจูงใจ การรับรู้ การเรียนรู้ ความเชื่อและทัศนคติ ปัจจัยเชิงจิตวิทยาและบุคลิกภาพ 2) ปัจจัยภายนอกหรือปัจจัยทางสังคม (Social Factors) ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มอ้างอิง ชนทางสังคม และวัฒนธรรม กลยุทธ์ทางการตลาด ส่วนประสมทางการตลาด ทั้งผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมทางการตลาด	สะท้อนความสำคัญของตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคลที่ใช้ในการตัดสินใจใช้จ่ายเงิน รวมทั้งปัจจัยด้านความต้องการแรงจูงใจ การรับรู้ การเรียนรู้ ความเชื่อและทัศนคติ ปัจจัยเชิงจิตวิทยาและบุคลิกภาพ อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้สินในรูปแบบของกลยุทธ์ทางการตลาดของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการให้สินเชื่อทั้งทางตรงและทางอ้อม
หลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (อภิชัย พันธเสน, 2547; ปรียานุช พิบูลสราวุธ, 2551; จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2551)	เป็นหลักปรัชญาในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยที่พัฒนาผ่านวัฒนธรรมการออมของสังคมไทย โดยมีพระมหากษัตริย์ไทยเป็นบุคคลต้นแบบของวัฒนธรรมการออม ในอดีตวัฒนธรรมการออมได้ช่วยให้ชาติผ่านวิกฤติครั้งสำคัญได้ เพียงแต่ยังไม่มีการรวบรวมให้เป็นแนวทางการปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งปัจจุบันหลักปรัชญาดังกล่าวยังสามารถประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติกิจกรรมนอกเหนือมิติเชิงเศรษฐกิจได้เช่นกัน หลักปรัชญานี้มีองค์ประกอบเชิงสมรรถนะในการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมใดๆ ของปัจเจกบุคคลที่เหมาะสมตามหลักทางสายกลาง ประกอบด้วย 1) ความพอประมาณ 2) ความมีเหตุผล 3) มีภูมิคุ้มกันที่ดี/ การลดความเสี่ยง ผสานกับอีก 2 เงื่อนไขที่บุคคลต้องมี คือ 1) ความรู้ในเรื่องที่ปฏิบัติ และ 2) ความมีคุณธรรมจริยธรรม	สะท้อนให้เห็นถึงตัวแปรเชิงสมรรถนะที่ดีในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของปัจเจกบุคคลที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมการออมเงินของคนไทย อีกทั้งสามารถใช้เป็นหลักคิดในการสร้างแนวทางการป้องกันหนี้สินของนักศึกษาได้โดยตรง

ตารางที่ 2 (ต่อ)

แนวคิดและทฤษฎี	สาระสำคัญ	ความเชื่อมโยงสู่การวิจัย
ทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory: HCT) (Becker, 1964; Babalola, 2003; Usher, 2005; Olaniyan and Okemakinde, 2008; ดิเรก ปัทมศิริวัฒน์, 2552)	มีสาระสำคัญคือ บุคคลที่มีพฤติกรรมลงทุนทางการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ จะคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาและคำนวณอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (Rate of Return) คล้ายกับการลงทุนในสินทรัพย์อื่นๆ โดยที่อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนทางการศึกษานั้น สามารถคำนวณจากรายได้และผลตอบแทนจากการทำงานที่ผู้ลงทุนในการพัฒนาทุนมนุษย์ได้รับหลังจากสำเร็จการศึกษา ดังนั้นกำไร (Earning) จากการลงทุนดังกล่าว คือ ส่วนต่างของรายได้และผลตอบแทนจากการทำงานที่ต้องสูงกว่ารายได้และผลตอบแทนก่อนการลงทุนในการพัฒนาตนเองด้วยการศึกษา รวมด้วยค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในขณะศึกษา และรายได้ที่คาดว่าจะได้รับโดยไม่เข้ารับการพัฒนาทุนมนุษย์ หรือ ต้นทุนค่าเสียโอกาส ซึ่งทางเศรษฐศาสตร์ถือเป็นต้นทุนส่วนหนึ่งในการผลิต เนื่องจากปัจเจกบุคคลจะตัดสินใจเลือกทางเลือกใดๆ ทางเลือกนั้นต้องมีต้นทุนค่าเสียโอกาสต่ำที่สุด ดังนั้นมูลค่าที่เกิดจากทางเลือกที่บุคคลไม่ได้เลือกจึงกลายเป็นต้นทุนในการตัดสินใจด้วยเช่นกัน	ได้ตัวแปรที่สะท้อนถึงมุมมองของการศึกษาในรูปแบบพฤติกรรมการลงทุน ที่ตรงกับบริบทของการก่อหนี้เพื่อเข้าศึกษาของนักศึกษาโดยตรง ที่ผู้เรียนต้องวิเคราะห์ผลตอบแทนที่เป็นกำไรจากรายได้ในอนาคตหลังสำเร็จการศึกษา ซึ่งต้องคาดการณ์รายได้ดังกล่าวให้สอดคล้องกับอรรถประโยชน์ของการบริโภคการศึกษา ต้นทุนทั้งค่าใช้จ่ายทางการศึกษาและอัตราดอกเบี้ย อีกทั้งต้องพิจารณาผลตอบแทนของทางเลือกอื่นๆ นอกเหนือการศึกษาในระบบจากต้นทุนค่าเสียโอกาสด้วยเช่นกัน อีกทั้งได้มุมมองของการดำเนินนโยบายการอุดหนุนทางการศึกษาของรัฐ (Subsidies) เพราะภาครัฐมองการศึกษาเป็นการลงทุนเพื่อพัฒนาคน โดยผลตอบแทนที่ภาครัฐจะได้รับ นอกจากการสร้างรายได้ให้กับบุคคลเพื่อเพิ่มระดับของรายได้ประชาชาติโดยตรง ภาครัฐยังมองว่าแรงงานที่มีการศึกษา คือแรงงานที่มีทักษะในตลาดแรงงานและมีบทบาทในการสร้างและพัฒนาผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ดังนั้นถ้าผู้เรียนไม่สามารถหางานทำได้ หรือทำงานไม่ตรงกับสาขาที่เรียน ก็จะลดทอนความคุ้มค่า (ผลตอบแทน) ในการลงทุนทางการศึกษาของภาครัฐลง

ตารางที่ 2 (ต่อ)

แนวคิดและทฤษฎี	สาระสำคัญ	ความเชื่อมโยงสู่การวิจัย
เศรษฐศาสตร์เชิงพฤติกรรม (Behavioral Economics) (Kahneman and Tversky, 1979; Thaler, 1999; Vossensteyn, 2005; Ariely, 2008)	นักเศรษฐศาสตร์เชิงพฤติกรรมมีมุมมองว่า การอธิบายพฤติกรรมมนุษย์ในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจ ควรนำปรากฏการณ์ทางสังคมศาสตร์ เช่น ทักษะคิด ความเชื่อ อารมณ์ สถาบันทางสังคม ทักษะคิดความเชื่อของบุคคลรอบข้าง ฯลฯ เข้ามาร่วมวิเคราะห์และคาดการณ์พฤติกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์ ซึ่งนับเป็นจุดแข็งของแนวคิดเศรษฐศาสตร์เชิงพฤติกรรม อีกทั้งนักเศรษฐศาสตร์เชิงพฤติกรรมยังไม่เชื่อมั่นว่า คนเป็น “สัตว์เศรษฐกิจ” (Homo Economicus) แต่คนใช้การตัดสินใจแบบมนุษย์ธรรมดา (Humans) ที่ไม่จำเป็นต้องมี Rational Expectation ที่สมบูรณ์ ไม่จำเป็นต้องมี unbounded Rationality ตลอดเวลา เพราะบางครั้งมนุษย์ก็มีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูล และบางทีมนุษย์ก็ “คิดผิดพลาด” (Mental Mistakes) จนทำให้มนุษย์ไม่สามารถดำเนินชีวิตภายใต้ดุลยภาพทางเศรษฐกิจได้เสมอไป (Overvaluation หรือ Undervaluation จากดุลยภาพ) จึงมีโอกาสูงที่การตัดสินใจของปัจเจกบุคคลนั้นจะมีขีดจำกัด ไม่สามารถตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผลได้ตลอดเวลา ขาดข้อมูลข่าวสารที่สมบูรณ์ มีอารมณ์และความรู้สึกที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ที่ไร้เหตุผล (Irrationality) ทำให้การตัดสินใจหลาย ๆ อย่างในทางเศรษฐกิจผิดพลาดได้เสมอ	ได้แนวคิดและตัวแปรที่สะท้อนถึงมุมมองที่ไม่สมเหตุสมผลของนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยด้านความอ่อนด้อยวุฒิภาวะและประสบการณ์ทางความคิด การวิเคราะห์ การตัดสินใจในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของนักศึกษาตามแนวคิดจิตวิทยาวัยรุ่น เนื่องจากตัวแปรที่ค้นพบในการตรวจสอบเอกสารที่คาดว่า จะเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินในการวิจัย มีตัวแปรที่นักศึกษาต้องคาดการณ์ ต้องมีการประเมินมูลค่าเป็นตัวเงิน ต้องมีมุมมองจากการวิเคราะห์ของนักเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก จึงมีความเป็นไปได้ที่จะเกิดปรากฏการณ์ที่ไร้เหตุผล (Irrationality) หรือ คิดผิดพลาด (mental mistakes) ไปจากแนวคิดที่มองว่าคนเป็นสัตว์ทางเศรษฐกิจก็เป็นไปได้ จึงเป็นการบริหารความเสี่ยงในการอธิบายองค์ความรู้ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัยด้วยมุมมองที่ข้อนแย้งและรอบด้าน นอกเหนือจากแนวคิดของเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก

ตารางที่ 2 (ต่อ)

แนวคิดและทฤษฎี	สาระสำคัญ	ความเชื่อมโยงสู่การวิจัย
ทฤษฎีจิตวิทยา พัฒนาการวัยรุ่น (วินัดดา ปิยะศิลป์ และ พนม เกตุมาน, 2550)	ในช่วงวัยรุ่นนั้นนอกจากพัฒนาการทางร่างกายจะมีการเปลี่ยนแปลงเชิงกายภาพอย่างรวดเร็ว วัยนี้สติปัญญาก็จะพัฒนาอย่างรวดเร็วเช่นกัน มีความสามารถในการเรียนรู้ เข้าใจ เหตุการณ์ต่างๆ ได้ลึกซึ้งขึ้น มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์และสังเคราะห์สิ่งต่างๆ ดีขึ้นตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ความคิดของวัยรุ่นยังขาดความรอบคอบ ขาดการยั้งคิดหรือไตร่ตรองที่สมบูรณ์แบบ มีความคิดที่รวดเร็วหุนหันพลันแล่น จนเมื่อพ้นวัยรุ่นแล้ว ก็จะมี ความสามารถทางสติปัญญาเทียบเท่ากับผู้ใหญ่ จากการเรียนรู้จากประสบการณ์ต่างๆ ในชีวิตที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอย่างเด่นชัดในการพัฒนาการทางสังคม คือ วัยรุ่นต้องการ ความเป็นเอกลักษณ์ในการดำเนินชีวิต การได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นๆ ในสังคม ความภาคภูมิใจตนเอง ความเป็นตัวของตัวเอง การควบคุมตนเอง สภาวะทางอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ ความมีจริยธรรม ซึ่งเพื่อนและคนรอบข้างในสังคมจะมีบทบาทต่อพฤติกรรมของวัยรุ่นมากขึ้นกว่าคนในครอบครัว	สะท้อนมุมมองและตัวแปรปัจจัยด้านทัศนคติ และพฤติกรรมของนักศึกษา ซึ่งเป็นวัยที่อยู่ในช่วง วัยรุ่น จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการดำเนินการ วิจัยให้สอดคล้องกับบริบทการดำเนินชีวิตของ วัยรุ่น ทั้งการสร้างตัวแปรในแบบจำลอง แนวทาง ในการสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลและข้อ คำถามทั้งในแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ สอดคล้องกับบริบทของช่วงอายุนักศึกษา และ สามารถทำความเข้าใจพฤติกรรมของกลุ่มอ้างอิง รอบข้างนักศึกษาที่จะมีอิทธิพลต่อทัศนคติและ พฤติกรรมของนักศึกษาอีกด้วยเช่นกัน

ตารางที่ 2 (ต่อ)

แนวคิดและทฤษฎี	สาระสำคัญ	ความเชื่อมโยงสู่การวิจัย
แนวคิดบริโภคนิยม (Rostow, 1959; เอกชัย เอื้อธารพิสิฐ, 2548; ธงชัย สันติวงศ์, 2550; ปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์นันท์, 2552; พระไพศาล วิสาโล, 2553)	บุคคลที่ดำเนินชีวิตในสังคมบริโภคนิยมจะมีการบริโภคที่มีมูลค่าสูงกว่าปกติ เนื่องจากมีความต้องการอรรถประโยชน์จากการบริโภคที่มากกว่าความต้องการขั้นพื้นฐาน จึงต้องใช้จ่ายเงินเป็นสัญลักษณ์ของความสุขในการดำเนินชีวิต นำไปสู่การใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเกินศักยภาพในการหารายได้ของตน สร้างสถานภาพและวัดการประสบความสำเร็จทางสังคมด้วยเงินและการบริโภคสินค้าและบริการ บุคคลดังกล่าวจึงมักจะถูกชักจูงให้บริโภคจากกลยุทธ์ทางการตลาดของผู้ผลิตหรือแหล่งเงินกู้ได้ง่าย โดยพฤติกรรมทั้งหมดที่กล่าวมาล้วนแต่ชักนำไปสู่การก่อหนี้สินของบุคคลทั้งสิ้น	ได้แนวคิดของตัวแปรที่สะท้อนถึงมุมมองของรูปแบบพฤติกรรมกรบริโภคของปัจเจกบุคคลที่สะท้อนจากปัจจัยทางด้านค่านิยมและวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ ที่นำไปสู่การก่อหนี้สิน อีกทั้งยังสะท้อนว่าบุคคลจะมีเหตุผลในการบริโภคที่มากกว่าการรับอรรถประโยชน์จากการบริโภคสินค้าและบริการโดยตรง แต่ยังบริโภคหรือใช้จ่ายเงินเพื่อเป็นสัญลักษณ์การประสบความสำเร็จทางสังคมได้ด้วยเช่นกัน

จากตารางที่ 2 เป็นการสรุปแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการก่อหนี้สินของปัจเจกบุคคล สำหรับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาหรือผู้ที่อยู่ในวัยก่อนการทำงานโดยตรงนั้น พบว่ายังไม่มีปรากฏชัดเจนโดยสมบูรณ์ มีเพียงแนวคิดและทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่เป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดและทฤษฎีในเชิงปัจเจกบุคคลที่ผ่านการบริโภค การออมเงินเป็นหลัก เท่าที่ได้ทำการตรวจสอบเอกสาร จึงใช้แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์การก่อหนี้สินของปัจเจกบุคคลโดยทั่วไป และดึงองค์ความรู้บางส่วนที่เกี่ยวข้องกับบุคคลก่อนวัยทำงานมาประกอบสร้างเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลให้นักศึกษาก่อหนี้สินและพยายามเชื่อมโยงมิติของแต่ละช่วงอายุที่เกี่ยวข้องที่ปรากฏในทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ เช่น ทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต (Life Cycle Theory) แต่ทฤษฎีก็มิได้กล่าวถึงทัศนคติและพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของวัยก่อนการทำงานที่ชัดเจน รวมทั้งปัจจัยหรือเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมนั้นๆ อีกทั้งแนวคิดและทฤษฎีส่วนใหญ่พัฒนามาจากประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งมีบริบทแตกต่างจากสังคมไทย มีเพียงแนวคิดของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สังเคราะห์ผ่านบริบทของประเทศไทยจากแนวคิดของวัฒนธรรมการออม ซึ่งมีส่วนคล้ายกับทฤษฎีพฤติกรรมการบริโภคทางเศรษฐศาสตร์ดังที่ได้กล่าวมาในขั้นต้น แต่ก็ยังไม่ได้แบ่งแยกหลักปฏิบัติออกตามช่วงอายุ ยังคงเป็นแนวคิดในเชิงภาพรวม

จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ยังพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาโดยตรง คือ การออมเงินและการบริโภคของนักศึกษา อรรถประโยชน์ของการบริโภค การออมเงิน และการก่อหนี้สิน รวมทั้งปัจจัยอื่นๆ เช่น รายได้ส่วนบุคคลของนักศึกษา ทั้งรายได้จากเงินโอนของครอบครัว ภาครัฐและเอกชน รายได้ของนักศึกษาที่เกิดจากการทำงานในปัจจุบันหรือผลตอบแทนทางเศรษฐกิจอื่นๆ เช่น การลงทุนทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งทรัพย์สินที่นักศึกษาถือครองอยู่ ทัศนคติในเรื่องรายได้ถาวรและชั่วคราว ส่วนต่างของการคาดการณ์รายได้ในอนาคตหลังสำเร็จการศึกษาและรายได้ในปัจจุบัน การคาดการณ์ภาวะการมีงานทำในอนาคตหลังสำเร็จการศึกษา ต้นทุนของการกู้ยืม (ดอกเบี้ยเงินกู้) การบริหารจัดการทางการเงิน ความมีวินัยทางการเงิน ภาวะทางเศรษฐกิจของครอบครัวและภาวะเศรษฐกิจในระดับมหภาค กลุ่มอ้างอิงทางสังคมที่นักศึกษาจะเรียนรู้และเลียนแบบพฤติกรรม ความรู้ทางการเงินเพื่อบริหารจัดการทางการเงินของนักศึกษา ความต้องการถือเงินของนักศึกษา สมรรถนะในการปฏิบัติตนทางเศรษฐกิจ ทั้งหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ปัจจัยในเชิงพฤติกรรมศาสตร์ เช่น ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา ทัศนคติในเรื่องการออม การบริโภค การก่อหนี้สิน ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคและการออม และปัจจัยภายนอกของนักศึกษา ทั้งจากบุคคลเชิงเปรียบเทียบ (กลุ่มอ้างอิง) เช่น เพื่อน บิดา มารดา ฯลฯ รวมทั้งปัจจัยเชิงสถาบัน เช่น สถาบันครอบครัว มหาวิทยาลัย สถาบันการเงิน

ภาครัฐ วัฒนธรรมในการบริโภค การสื่อสารประชาสัมพันธ์และการโฆษณาที่เกี่ยวข้องกับสินค้าต่างๆ รวมทั้งกลยุทธ์ทางด้านสินเชื่อของสถาบันการเงินและช่องทางอื่นๆ รวมทั้งความเป็นไปได้ที่จะเกิดปรากฏการณ์การตัดสินใจที่ไร้เหตุผล (Irrationality) หรือ คิดผิดพลาด (Mental Mistakes) ไปจากแนวคิดของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่มองว่าคนเป็นสัตว์ทางเศรษฐกิจ

งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการก่อหนี้สินของนักศึกษา

จากการตรวจสอบเอกสารแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการก่อหนี้สินทั้งในประเทศและต่างประเทศในหัวข้อที่ผ่านมา พบว่าปัจจุบันยังไม่มีแนวคิดและทฤษฎีที่อธิบายปรากฏการณ์ของการก่อหนี้สินในวัยก่อนการทำงาน หรือการก่อหนี้สินของนักศึกษาโดยตรงที่ชัดเจน ขณะที่การตรวจสอบเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการก่อหนี้สินของนักศึกษาโดยตรงล้วนแต่เป็นงานวิจัยของต่างประเทศทั้งสิ้น โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งส่วนใหญ่ศึกษาเฉพาะหนี้สินคงค้างจากบัตรเครดิต อีกทั้งส่วนใหญ่ศึกษาด้วยวิธีวิทยาเชิงสหสัมพันธ์เป็นหลัก ขณะที่งานวิจัยในบริบทของประเทศไทยไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับการก่อหนี้สินของนักศึกษาไทยโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์ของการก่อหนี้สินของนักศึกษา สาเหตุที่ทำให้นักศึกษาก่อหนี้สิน หรือแนวทางการป้องกันการก่อหนี้สินของนักศึกษาในบริบทของประเทศไทย ส่วนใหญ่มักจะมุ่งศึกษาในประเด็นของการออมและการใช้จ่ายของนักศึกษาเท่านั้น แสดงให้เห็นถึงช่องว่างของความรู้ในประเด็นการก่อหนี้สินของช่วงวัยก่อนการทำงานในประเทศไทยได้อย่างชัดเจน

องค์ความรู้จากการวิจัยที่ตรวจสอบเอกสารในส่วนของการก่อหนี้สินของนักศึกษา พบว่าส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่มีประชากรในประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งสิ้น เช่น อเมริกา (Davies and Lea, 1995; Eskilson and Wiley, 1999; Hesketh, 1999; Chien and Devaney, 2001; Norvilitis, 2003; Lyons, 2004; Borden, Lee, Serido and Collins, 2008) สหราชอาณาจักร (Loughlin and Szmigin, 2006) ออสเตรเลีย (Griffiths, 2000) และประเทศนิวซีแลนด์ (Lange and Byrd, 1998) ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยของประเทศอเมริกา ซึ่งมีนวัตกรรมทางการเงินระดับสูงและมีช่องทางการกู้ยืมที่แตกต่างจากประเทศกำลังพัฒนาอย่างประเทศไทย งานวิจัยส่วนใหญ่ใช้แนวคิดของทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิตเป็นฐานคิดในการวิจัย โดยการวิจัยส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlational Designs) และเน้นไปที่หนี้สินในระบบเป็นหลัก โดยเฉพาะหนี้สินคงค้างจากบัตรเครดิต

ประเภทของหนี้สินนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นหนี้สินคงค้างจากบัตรเครดิต (Hayhoe, Leach, Turner, Bruin, and Lawrence, 2000; David, 2003; Norvilitis, 2003; Lyons, 2004; Cude *et al.*, 2006; Pinto and Mansfield, 2006; Xiao, Shim, Barber and Lyons, 2007; Mierzewski and Lindstrom, 2008; Robb and Sharpe, 2009 และ บริษัท Sallie Mae, 2009) รองลงมาคือหนี้สินเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาของภาครัฐ (Baum and O' Malley, 2003; American Council on Education, 2004) ในการวิจัยของ Borden, Lee, Serido and Collins (2008) แบ่งหนี้สินออกเป็น 4 ประเภท คือ 1) บัตรเครดิต 2) สินเชื่อการศึกษา 3) สินเชื่อยานพาหนะ และ 4) การจำนองและจำนำ ส่วน Loughlin and Szmigin (2006) ศึกษาหนี้สินจากบัตรเครดิต การเบิกเงินเกินบัญชี การผ่อนส่ง ขณะที่ผลการวิจัยของมหาวิทยาลัย Minnesota (2009) ระบุว่า นักศึกษาอเมริกาที่กำลังศึกษาและสำเร็จการศึกษามีหนี้สินที่ประกอบด้วย เงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาจากภาครัฐและเอกชน หนี้สินบัตรเครดิต การผ่อนส่งรถและที่อยู่อาศัย ขณะที่ Brint and Rotondi (2009) ศึกษาหนี้สินของนักศึกษาโดยไม่แบ่งประเภทของหนี้สิน ขณะเดียวกัน Chien and Devaney (2001) ศึกษาถึงโอกาสที่ครัวเรือนในประเทศสหรัฐอเมริกาจะก่อหนี้สินบัตรเครดิต โดยแบ่งประเภทหนี้สินเป็น 1) Installment Debt คือ สินเชื่อที่ต้องผ่อนส่งหรือชำระหนี้เป็นงวดๆ แต่คงที่ เช่น การจำนองบ้าน ที่ดิน การกู้เงินเพื่อซื้อบ้านและซื้อยานพาหนะ เงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา และ 2) Non-Installment Debt คือหนี้สินที่ต้องจ่ายคืนทั้งหมดในครั้งเดียว นอกจากนี้ Daly, Delaney and McManus (2010) ร่วมกันศึกษาปริมาณหนี้สินของนักศึกษาจากอิทธิพลของทัศนคติเรื่องความเสี่ยงของนักศึกษา ได้แบ่งหนี้สินออกเป็น 8 ประเภท คือ 1) ยืมเงินจากบิดามารดา 2) กู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ 3) บัตรเครดิต 4) การกู้ยืมสินเชื่อยานพาหนะ 5) การใช้ Overdraft 6) เงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา 7) บัตรที่ออกโดยร้านค้าในการซื้อสินค้าเงินเชื่อ และ 8) หนี้สินค้างชำระประเภทอื่นๆ Daly, Delaney and McManus ได้ประมาณการหนี้สินดังกล่าวด้วยสมการถดถอยเชิงซ้อน โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาที่มีหนี้สินและไม่มีหนี้สินคงค้างในปัจจุบัน (กลุ่มตัวอย่างที่ประมาณการประมาณร้อยละ 40 ไม่มีหนี้สินคงค้างในปัจจุบัน จากกลุ่มตัวอย่าง 1,703 คน) คล้ายกับงานวิจัยของ Moore (2004) ที่ประมาณการแบบจำลองสมการโครงสร้าง (SEM) เพื่อค้นหาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ทำให้นักศึกษาก่อหนี้สินโดยรวม (มูลค่าหนี้สินคงค้าง) ผ่านตัวแปรความรู้ทางการเงิน ทัศนคติและพฤติกรรมทางการเงินของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยการประมาณแบบจำลองนั้น ครั้งหนึ่งของจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินคงค้าง โดยสมมติให้ระดับหนี้สินคงค้างให้เท่ากับศูนย์ตามข้อมูลมาตรวัดแบบอัตราส่วน

วัตถุประสงค์ในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยและสถานการณ์การก่อหนี้สินของนักศึกษาที่ตรวจพบ สังเคราะห์ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ในการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการก่อหนี้สินจากบัตรเครดิตหรือพฤติกรรมการทำธุรกรรมทางการเงินของนักศึกษาผ่านบัตรเครดิต ปรากฏในงานวิจัยของ Hayhoe, Leach, Turner, Bruin, and Lawrence (2000) ที่ต้องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการใช้บัตรเครดิต หนี้สินจากบัตรเครดิต การปฏิบัติที่ดีทางการเงิน ความกดดันทางการเงินและชนิดของสินค้าและบริการที่ใช้จ่าย โดยเก็บข้อมูลจากนักศึกษาระดับอุดมศึกษาจำนวน 480 คน ส่วน David (2003) ทำการศึกษาการใช้บัตรเครดิตของนักศึกษาในเขตรัฐ Oklahoma โดยมี 28 สถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนเข้าร่วมโครงการวิจัย กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาจำนวน 4,086 คน ผลการศึกษาจากการใช้วิธีวิทยาเชิงสำรวจพบว่า นักศึกษาปี 1 มีบัตรเครดิตประมาณร้อยละ 49 ในขณะที่ภาคการศึกษาสุดท้ายของปี 2 มีบัตรเครดิตถึงร้อยละ 92 โดยทั้งหมดมีหนี้สินจากบัตรเครดิตเฉลี่ย 2,607 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ส่วนใหญ่มีบัตรเครดิตคนละ 2 ใบ เพื่อใช้หมุนเวียนในการชำระหนี้สินคงค้างสลับกันไป ในขณะที่ Norvilitis (2003) สำรวจทัศนคติที่มีต่อสินทรัพย์ในรูปแบบของเงินและการก่อหนี้ของนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกา และศึกษาผลกระทบของทัศนคติดังกล่าวที่มีต่อระดับการก่อหนี้สินจากบัตรเครดิต และได้นำปัจจัยในด้านจิตวิทยามาใช้ในการศึกษา เช่น การถูกกระตุ้นความต้องการบริโภค อำนาจในการควบคุมการตัดสินใจ (Locus of Control) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลกับนักศึกษาจำนวน 227 คน ผลการศึกษาพบว่าร้อยละ 77 ของนักศึกษามีบัตรเครดิตอย่างน้อย 1 ใบ โดยร้อยละ 32 ชำระหนี้ครบทุกๆ เดือน นักศึกษามีหนี้สินคงค้างโดยเฉลี่ยต่อปี 1,518 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา และมีอัตราส่วนหนี้สินต่อรายได้โดยเฉลี่ยร้อยละ 31 แต่อัตราส่วนหนี้สินต่อรายได้ของนักศึกษาสูงที่สุดสูงถึงร้อยละ 480 เมื่อเทียบกับรายได้ต่อปีของนักศึกษาที่น่าสนใจคือนักศึกษาที่ใช้บัตรเครดิตของบริษัทที่ประชาสัมพันธ์รับสมาชิกในมหาวิทยาลัยผ่านสโมสรนักศึกษาจะมีปริมาณหนี้สินคงค้างสูงถึง 4,978 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกาและมีปริมาณหนี้สินเฉลี่ยร้อยละ 52 ของรายได้ ซึ่งสูงกว่านักศึกษาที่ถือครองบัตรเครดิตกับบริษัทที่ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางอื่นๆ สอดคล้องกับการวิจัยของ Mierzewski and Lindstrom (2008) ที่ศึกษาว่า นักศึกษาใช้จ่ายด้านการศึกษาผ่านบัตรเครดิตได้อย่างไร และมีทัศนคติที่เกี่ยวกับการใช้กลยุทธ์การตลาดของบริษัทบัตรเครดิตผ่านช่องทางการประชาสัมพันธ์ในมหาวิทยาลัยอย่างไร เช่น การที่มหาวิทยาลัยมีความร่วมมือหรือทำสัญญากับบริษัทเอกชนให้นักศึกษาจ่ายเงินค่าเล่าเรียนผ่านบัตรเครดิตของบริษัทหรือธนาคาร หรือการที่บริษัทบัตรเครดิตเป็นผู้สนับสนุนทางการเงินกับหน่วยงานด้านกิจการนักศึกษาหรือชมรมนักศึกษา จากวิธีวิทยาเชิงสำรวจกับนักศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 1,500 คนใน 40 มหาวิทยาลัยของประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า นักศึกษาร้อยละ 66 ใช้บัตรเครดิตอย่างน้อย 1 ใบ โดยที่ร้อยละ 30 ใช้บัตรเครดิตในลักษณะบัตรเสริมร่วมกับบัตรเครดิต หรือบัตรเครดิตเป็นผู้ชำระ

หนี้สินบัตรเครดิตให้ แต่เมื่อพิจารณาหนี้สินค้างชำระ พบว่านักศึกษาแรกเข้าที่ใช้บัตรมีหนี้สิน 1,301 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ขณะที่นักศึกษาชั้นปีสุดท้ายมีหนี้สินสูงถึง 2,623 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา มากกว่านักศึกษาแรกเข้าประมาณ 2 เท่า

งานวิจัยเรื่องหนี้สินจากบัตรเครดิตของนักศึกษาที่จัดทำโดยภาคเอกชนของประเทศสหรัฐ พบในงานวิจัยของบริษัท Sallie Mae (2009) ซึ่งเป็นบริษัทที่ทำหน้าที่เป็นผู้จัดหาเงินกู้ยืมทางการศึกษาให้กับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งบริษัทบริหารจัดการเงินของกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาที่มีมูลค่าสูงถึง 180,000 ล้านดอลลาร์ และดูแลนักศึกษาและผู้ปกครองที่เป็นลูกค้าที่กู้เงินกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาของสหรัฐฯ กว่า 10 ล้านคน บริษัทได้ทำการสำรวจภาวะการใช้บัตรเครดิตของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาจำนวน 249 คนในเดือนเมษายน ปี ค.ศ. 2009 พบประเด็นที่น่าสนใจคือ 1) นักศึกษาระดับปริญญาตรีใช้บัตรเครดิตมากขึ้นจากร้อยละ 76 ใน ปี ค.ศ. 2004 เป็นร้อยละ 84 ใน ปี ค.ศ. 2009 ครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างมีบัตรเครดิตถึง 4 ใบและมีหนี้สินคงค้างจากบัตรเครดิตเฉลี่ยสูงถึง 3,173 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 2009 ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างมากจากปี ค.ศ. 2004 ที่นักศึกษามีหนี้สินบัตรเครดิตเพียง 946 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกาเท่านั้น 2) นักศึกษาระดับปริญญาตรีแรกเข้าในปี ค.ศ. 2009 มีหนี้สินบัตรเครดิตประมาณ 939 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ขณะที่นักศึกษาปีสุดท้ายมีหนี้สินบัตรเครดิต 4,100 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา อีกทั้ง 1 ใน 5 ของนักศึกษาปีสุดท้ายมีหนี้สินสูงถึง 7,000 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา และ 3) ร้อยละ 92 ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีใช้บัตรเครดิต เพื่อซื้อหนังสือ ตำราหรืออุปกรณ์การเรียน และร้อยละ 30 ใช้จ่ายเป็นเงินค่าเล่าเรียนและค่าหน่วยกิต

วัตถุประสงค์การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการก่อหนี้สินเพื่อการศึกษาของนักศึกษารากฏในงานวิจัยของ Baum and O' Malley (2003) ที่ศึกษาถึงความตระหนักของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีต่อผลกระทบของการก่อหนี้สินจากกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยใช้ข้อมูลการสำรวจของ National Student Loan Survey (NASLS) จากนักศึกษาจำนวน 1,280 คน ในปี ค.ศ. 2002 พบว่า ร้อยละ 86 เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนที่เหลือเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาแล้ว และตั้งใจที่จะศึกษาต่อในระดับบัณฑิตวิทยาลัย ขณะที่ American Council on Education (2004) ได้ทำการศึกษาโดยใช้ข้อมูลของศูนย์สถิติการศึกษาแห่งชาติ (National Centre for Education Statistics: NCES) ประเทศสหรัฐฯ ในปี ค.ศ. 1994 และ ปี 2001 พบว่าอัตราส่วนของนักศึกษาที่กู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาในระดับปริญญาตรีของประเทศสหรัฐฯ ในปี 2001 มีสัดส่วนร้อยละ 65 สูงขึ้นกว่าในปี ค.ศ. 1994 ที่มีผู้กู้ยืมร้อยละ 49 โดยนักศึกษาที่มาจากฐานะของครอบครัวที่ต่างกันก็ล้วนแต่กู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาเพิ่มขึ้นทั้งสิ้น

งานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงของนักศึกษาที่จะนำไปสู่การก่อหนี้สินพบในงานวิจัยของ Lyons (2004) ที่ศึกษาคุณลักษณะของนักศึกษาที่มีความเสี่ยงทางการเงิน โดยศึกษาในช่วงที่ค่าใช้จ่ายในการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยกำลังเพิ่มสูงขึ้นไปพร้อมกับภาวะเศรษฐกิจถดถอยในประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัย Illinois จำนวน 835 คน ขณะที่ Pinto and Mansfield (2006) ได้ทำการศึกษาเพื่อตอบคำถามการวิจัย 2 ข้อ คือ 1) นักศึกษาที่มีลักษณะเสี่ยงทางการเงิน (Financially At-Risk) จะมีหนี้สินจากการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษามากกว่าปกติหรือไม่ และ 2) นักศึกษาที่มีลักษณะเสี่ยงทางการเงินจะให้ลำดับในการชำระหนี้สินแต่ละประเภทอย่างไร ถ้าเทียบกับนักศึกษาที่ไม่มีลักษณะเสี่ยงทางการเงิน (Non-Financially At-Risk) โดยการศึกษาใช้คุณลักษณะของความเสี่ยงทางการเงินที่ดัดแปลงจากแบบสอบถามของ Lyons (2004) โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยภาครัฐและเอกชนอย่างละ 4 มหาวิทยาลัย โดยนักศึกษาต้องมีอายุไม่เกิน 24 ปี เพื่อลดอิทธิพลของตัวแปรแทรก เช่น การแต่งงาน จำนวนบุตร การทำงาน ฯลฯ จำนวนกลุ่มตัวอย่างหลังจากตัดค่า Missing แล้วเท่ากับ 1,441 คน ส่วน Akey (2006) ศึกษาเชิงเปรียบเทียบความตระหนักทางการเงิน (Financial Awareness) ของนักศึกษาทุกชั้นปีในมหาวิทยาลัยของรัฐในเขตเมือง ทางภาคใต้ของสหรัฐอเมริกา รวมไปถึงนักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีสุดท้าย (ผู้วิจัยได้ปิดบังชื่อของมหาวิทยาลัยและโรงเรียนที่ทำการศึกษา เพราะคำนึงถึงจริยธรรมทางการวิจัย โดยใช้ชื่อกลุ่มตัวอย่างว่า “มหาวิทยาลัย Alpha”) ในช่วงปี ค.ศ. 1995 ถึง 2004 ที่ค่าเล่าเรียนของมหาวิทยาลัย Alpha เพิ่มขึ้นสูงถึงร้อยละ 76.5 และ Xiao, Shim, Barber and Lyons (2007) ได้สำรวจความเสี่ยงทางการเงินและผลกระทบของพฤติกรรมทางการเงินที่มีต่อคุณภาพชีวิตของนักศึกษา เช่น ความพึงพอใจในการใช้ชีวิต สุขภาพกาย สุขภาพจิต โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาปริญญาตรีมหาวิทยาลัย Arizona ของสหรัฐอเมริกา

งานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวข้องกับอิทธิพลของความรู้ทางการเงินของนักศึกษาที่มีต่อการก่อหนี้สินพบในงานของ Cude *et al.* (2006) ที่ต้องการทราบว่า การให้ความรู้ทางการเงินที่เหมาะสมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยควรเป็นอย่างไร จึงศึกษาแนวทางการบริหารการเงินเชิงปฏิบัติ (Financial Management Practices) ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัย Louisiana และมหาวิทยาลัย Georgia ประเทศสหรัฐอเมริกาจำนวน 1,891 คน ขณะที่ Carpenter and Moore (2008) ศึกษาพฤติกรรมทางการเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัย South Carolina ในส่วน Borden, Lee, Serido and Collins (2008) มุ่งศึกษาอิทธิพลของการให้ความรู้ทางการเงินผ่านการสัมมนาให้ความรู้การบริหารจัดการทางการเงินในโครงการ “Credit Wise Cat” ที่มีต่อองค์ความรู้

ทางการเงิน ทักษะคิด (การยอมรับและการหลีกเลี่ยง) การใช้สินเชื่อ การกู้ยืมและการก่อหนี้ และพฤติกรรม (ประสิทธิผลและความเสี่ยง) ทางการเงินของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เข้าร่วมการสัมมนาจำนวน 93 คน ซึ่งทั้ง 3 ตัวแปรข้างต้นมีการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ทั้ง Pretest และ Posttest (หลังการสัมมนา 2 เดือน) พบว่า นักศึกษามีหนี้สินสูงที่สุดมีมูลค่าสูงถึง 50,000 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ Robb and Sharpe (2009) ได้ใช้ทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิตในการประเมินการคาดการณ์รายได้ในอนาคตและทฤษฎีพฤติกรรมการบริโภคทางเศรษฐศาสตร์ โดยมองว่าการใช้บัตรเครดิตของนักศึกษาเกิดจากการถ่วงน้ำหนักระหว่างต้นทุนในการกู้ยืม (ดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียม) กับอรรถประโยชน์ในการใช้บัตรเครดิต การวิจัยจึงต้องการรู้ว่าการกู้ยืมที่นักศึกษาที่มีความรู้ทางการเงินจะมีพฤติกรรมในการใช้บัตรเครดิตอย่างไรโดยพฤติกรรมแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ 1) นักศึกษาจะเลือกทำบัตรเครดิตหรือไม่ 2) นักศึกษาจะเลือกใช้บัตรเครดิตวงเงินเท่าใด กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตวิทยาลัยจำนวน 3,884 คน และสนใจโดยให้รางวัล 150 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา จำนวน 3 รางวัลกับผู้ตอบข้อมูลครบถ้วนผ่าน E-Mail

สำหรับงานวิจัยที่ใช้วิธีวิทยาเชิงคุณภาพเป็นหลักในการดำเนินการวิจัย พบจากงานวิจัยของมหาวิทยาลัย Minnesota (2009) ได้ศึกษาโดยการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของหนี้สินของนักศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อค้นหาแนวทางในการรับมือกับภาวะหนี้สินของนักศึกษาทั้งที่กำลังศึกษาและสำเร็จการศึกษา โดยที่ Brint and Rotondi (2009) ได้ใช้การสัมภาษณ์นักศึกษามหาวิทยาลัย Southern California ประเทศสหรัฐอเมริกาจำนวน 129 คน ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ในระยะเวลาสั้นๆ และสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักศึกษาจำนวน 22 คนร่วมกับการวิเคราะห์เอกสาร ขณะที่ Loughlin and Szmigin (2006) พยายามค้นหาและอธิบายทัศนคติ แรงกระตุ้นและพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการก่อหนี้สินในการบริโภคของนักศึกษาในประเทศสหราชอาณาจักรและประเทศไอร์แลนด์ การศึกษาใช้การวิจัยเชิงคุณภาพทุกขั้นตอนของการวิจัย โดยสุ่มเจาะจงกับผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นนักศึกษาที่ก่อหนี้สินในปัจจุบัน เช่น การกู้ยืมเงินผ่านสินเชื่อบัตรเครดิต การเบิกเงินเกินบัญชี ฯลฯ ของมหาวิทยาลัย Limerick และ Birmingham จำนวน 20 คนและใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือการเก็บข้อมูล พบว่า นักศึกษาที่ก่อหนี้สินในปัจจุบันมักจะอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมของการก่อหนี้สิน จึงได้รับอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจากสังคมแห่งการออมไปสู่สังคมแห่งการก่อหนี้สินตามพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมและวัตถุนิยม จนนักศึกษามองว่าการก่อหนี้สินเป็นเรื่องธรรมดาในสังคมและชีวิตประจำวัน นักศึกษาที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญของประเทศสหราชอาณาจักรมีหนี้สินเฉลี่ย 12,000 ปอนด์สเตอร์ลิง ส่วนใหญ่ก่อหนี้สินเพื่อนำเงินมาใช้จ่ายใน

เรื่องการศึกษาและใช้สินเชื่อค่าบริการที่ฟุ่มเฟือย ส่วนนักศึกษาประเทศไอร์แลนด์ที่มีหนี้สูงสุด มีหนี้สินสูงถึง 26,000 ยูโร

จากการตรวจเอกสารการวิจัยสามารถสังเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สิน ผลกระทบและแนวทางการป้องกันและแก้ไขได้ดังนี้

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา

1. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับอำนาจซื้อ (Purchasing Power) จากรายได้ส่วนบุคคล (Personal Income) ของนักศึกษา นักศึกษามีรายได้ส่วนบุคคลที่มาจากเงินโอนของผู้ปกครอง ภาครัฐ เอกชน หรือรายได้ประชาชาติจากการทำงานระหว่างศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่พบว่าเงินโอนจากผู้ปกครองจะส่งผลให้นักศึกษามีพฤติกรรมเสี่ยงทางการเงินเพิ่มขึ้น เนื่องจากนักศึกษาคาดว่าบิดามารดาต้องช่วยชำระหนี้สินให้ พบประเด็นดังกล่าวในงานวิจัยของ Chien and Devaney (2001) ที่พบว่า นักศึกษาที่ครอบครัวมีรายได้สูงและยังไม่ทำงาน จะมีพฤติกรรมเสี่ยงด้านการเงินสูงกว่านักศึกษาที่ครอบครัวมีรายได้ต่ำ โดย Lea, Webley and Levine (1993) Lino (1995) และ Lyons (2004) ได้ให้เหตุผลว่า การสนับสนุนด้านการเงินให้กับนักศึกษาจากครอบครัว ทำให้เวลาที่นักศึกษามีความเสี่ยงทางการเงิน เช่น บริโภคเกินตัว หรือก่อหนี้สิน ก็จะคาดการณ์ว่าผู้ปกครองที่มีรายได้สูงจะเข้ารับผิดชอบภาระหนี้สินแทนตนเอง แต่อิทธิพลของรายได้ของครอบครัวจะหมดไป เมื่อนักศึกษาทำงานแล้ว จึงรู้จักที่จะบริหารจัดการทางการเงินด้วยตัวเอง สอดคล้องกับ Xiao, Shim, Barber and Lyons (2007) ที่พบว่านักศึกษา มหาวิทยาลัย Arizona ที่มีรายได้สูงและบิดามารดาให้สิทธิ์ในการบริหารเงินด้วยตนเองช่วยลดพฤติกรรมเสี่ยงทางการเงินลงได้ เช่นเดียวกับ Borden, Lee, Serido and Collins (2008) ที่ใช้สมการถดถอยในการทำนายปริมาณหนี้สิน ก็พบว่านักศึกษาที่ครอบครัวมีรายได้สูงจะมีโอกาสสะสมปริมาณหนี้สินเพิ่มขึ้น ซึ่งผลการศึกษาในงานวิจัยข้างต้น ทำให้พบว่าถ้ารายได้ส่วนบุคคลของนักศึกษาเพิ่มสูงขึ้นจากการสนับสนุนจากครอบครัว จะส่งผลให้นักศึกษาเพิ่มการบริโภคมากกว่าการออมเงิน เพราะอิทธิพลของอำนาจซื้อของนักศึกษาที่เพิ่มขึ้น ที่สำคัญเมื่อนักศึกษาได้ก่อหนี้สินขึ้น ก็จะคาดการณ์ว่าตนเองจะได้รับความช่วยเหลือจากครอบครัวในการชำระหนี้สิน สอดคล้องกับ Cude *et al.* (2006) ที่พบว่าบิดามารดาทำให้นักศึกษาเกิดความเสี่ยงทางการเงินเนื่องจากการสนับสนุนทางการเงินโดยช่วยเหลือชำระหนี้สินให้ ที่สำคัญนักศึกษาเอง ก็รู้ว่าบิดามารดาตั้งความหวังกับตนเองไว้มาก จึงกล้าที่จะต่อรองกับทางครอบครัวให้สนับสนุนทางการเงินอยู่เสมอ ซึ่งผลการศึกษาเชิงคุณภาพของ Loughlin and Szmigin (2006) เพิ่มเติมการอธิบาย

ปรากฏการณ์ข้างต้นว่า การที่บิดามารดา หรือผู้ปกครอง มีมุมมองว่าการก่อหนี้สินเป็นเรื่องธรรมดา และถ่ายทอดทัศนคติดังกล่าวไปสู่นักศึกษา จึงทำให้นักศึกษาเริ่มก่อหนี้สิน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ David (2003) ที่วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เพื่อค้นหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อปริมาณหนี้สินจากบัตรเครดิต พบว่า นักศึกษาที่มีรายได้ส่วนบุคคลระดับสูง จะมีโอกาสสูงที่จะก่อหนี้สินจากอิทธิพลของการสนับสนุนทางการเงินจากครอบครัว เมื่อนักศึกษามีปัญหาทางการเงิน

Robb and Sharpe (2009) พบว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตวิทยาลัยที่ทำงานแล้วจะมีโอกาสตัดสินใจทำบัตรเครดิตเพิ่มสูงขึ้น เพราะนักศึกษาต้องไปทำงานพิเศษเพื่อหาเงินรายได้มาชำระหนี้สิน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ David (2003) ที่พบว่านักศึกษาในเขตรัฐ Oklahoma ถึงร้อยละ 55 ต้องลดจำนวนวิชาที่ลงทะเบียนลง เพื่อไปทำงานหารายได้มาชำระหนี้ที่ติดค้างอยู่ ขณะที่ผลการศึกษาของ American Council on Education (2004) พบว่านักศึกษาเงินกู้ในระดับปริญญาตรีของประเทศสหรัฐฯ ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่ต่างกัน ก็ล้วนแต่กู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาเพิ่มขึ้นทั้งสิ้น เพื่อนำมาเป็นเงินส่วนหนึ่งในการชำระหนี้สินประเภทต่างๆ ที่ตนเองก่อขึ้น โดยที่นักศึกษาไม่มีความคิดที่จะเพิ่มรายได้ของตนให้ควบคู่กันไปกับการก่อหนี้สินเพื่อการศึกษา จึงเป็นสาเหตุให้นักศึกษาขาดศักยภาพในการชำระหนี้สินในอนาคต สอดคล้องกับผลการวิจัยของ David (2003) ที่พบประเด็นที่น่าสงสัยว่า ผู้มีจำนวนหนี้สินน้อยกลับมีปัญหาในการจ่ายหนี้สินคืน ซึ่ง David ยังพบว่าผู้ที่มีจำนวนหนี้สินในระดับต่ำส่วนใหญ่จะมีรายได้ต่ำ แสดงว่าการที่นักศึกษามีรายได้ส่วนบุคคลต่ำอาจจะก่อหนี้สินน้อยกว่าผู้มีรายได้สูง แต่จำนวนหนี้สินสะสมกลับมากกว่า เพราะขาดศักยภาพในการชำระหนี้คืน ซึ่งเป็นผลในเชิงรายได้ (Income Effect)

ในกรณีที่นักศึกษาพึ่งพาตนเองทางการเงินโดยไม่พึ่งพาครอบครัว ก็พบในการวิจัยของ Lyons (2004) ซึ่งใช้วิธีวิทยาเชิงสำรวจและเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่แสดงถึงความเสี่ยงทางการเงินของนักศึกษาจำนวน 4 ข้อ คือ 1) มีหนี้สินบัตรเครดิตคงค้างตั้งแต่ 1 พันดอลลาร์สหรัฐอเมริกานขึ้นไป 2) ค่าชำระหนี้สินบัตรเครดิตตั้งแต่ 2 เดือนขึ้นไป 3) ใช้จ่ายใกล้เต็มวงเงินของบัตรเครดิต 4) ชำระหนี้สินบัตรเครดิตเพียงบางครั้ง หรือไม่เคยชำระเลย และใช้เป็นตัวแปรตามในการประมาณการแบบจำลอง Probit ร่วมกับตัวแปรอิสระตามทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต พบว่า ตัวแปรการพึ่งพาตนเองทางการเงิน (Financial Independent) มีผลทางบวกกับความเสี่ยงทางการเงินของนักศึกษาทุกๆ ความเสี่ยงจากการใช้บัตรเครดิต สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Xiao, Shim, Barber and Lyons (2007) ที่สำรวจพฤติกรรมความเสี่ยงทางการเงินที่มีข้อกำหนด 6 ข้อคือ 1) ใช้บัตรเครดิตตั้งแต่ 3 ใบขึ้นไป 2) ใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตเป็นประจำ 3) มีหนี้สินจากบัตรเครดิต 4)

ชำระหนี้สินบัตรเครดิตล่าช้า 5) ใช้จ่ายจนเต็มยอดการใช้บัตรเครดิตในบางครั้ง 6) ใช้จ่ายจนเต็มยอดการใช้บัตรเครดิตเป็นประจำ และพบว่า นักศึกษาที่พึ่งพาตนเองทางการเงิน จะมีโอกาสเกิดความเสี่ยงทางการเงินสูงขึ้น ในประเด็นดังกล่าวยังพบในการวิจัยของ Robb and Sharpe (2009) ที่พบปัจจัยการพึ่งพาตนเองทางการเงินสามารถทำนายโอกาสในการเลือกทำบัตรเครดิตในทางบวก

จากการตรวจเอกสารการวิจัยในข้างต้นจึงพบว่าปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังอิทธิพลของอำนาจซื้อจากรายได้ส่วนบุคคลของนักศึกษาที่จะมีผลต่อการก่อหนี้สิน คือ การสนับสนุนจากบิดามารดา/ครอบครัว และการพึ่งพาตนเองทางการเงิน (Financial Independent) เช่น นักศึกษาต้องทำงานหาเงินในการดำรงชีวิตด้วยตนเอง ซึ่งจะมีอิทธิพลมากน้อยเท่าใดขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการทางการเงินด้วยตนเองของนักศึกษา

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงทางการเงิน (Financial Risk) และการบริหารจัดการทางการเงิน (Financial Management) จากการตรวจเอกสารการวิจัยพบว่า ตัวแปรความเสี่ยงทางการเงินเป็นตัวแปรที่บ่งบอกถึงพฤติกรรมของนักศึกษาที่จะนำไปสู่การก่อหนี้สินทั้งในปัจจุบันและอนาคต จึงมีนักวิจัยบางคนใช้พฤติกรรมความเสี่ยงทางการเงินแทนตัวแปรการก่อหนี้สินของนักศึกษา โดยนิยามความเสี่ยงทางการเงินไว้ตรงกันข้ามกับนิยามของการบริหารจัดการทางการเงินที่ดี ส่วนใหญ่จะวัดเป็นระดับคะแนนและเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ซึ่งปรากฏในงานวิจัยของ Lyons (2004) ที่นิยามพฤติกรรมความเสี่ยงทางการเงินจากพฤติกรรมของนักศึกษาที่ 1) มีหนี้บัตรเครดิตค้างตั้งแต่ 1 พันดอลลาร์สหรัฐอเมริกาทันที 2) ค้างชำระหนี้บัตรเครดิตตั้งแต่ 2 เดือนขึ้นไป 3) ใช้จ่ายใกล้เต็มวงเงินของบัตรเครดิต 4) ชำระหนี้บัตรเครดิตบางครั้งหรือไม่เคยชำระเลย ขณะเดียวกัน Xiao, Shim, Barber and Lyons (2007) นิยามความเสี่ยงทางการเงินออกเป็น 6 ประเด็น คือ 1) ใช้บัตรเครดิตตั้งแต่ 3 ใบขึ้นไป 2) ใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตเป็นประจำ 3) มีหนี้สินจากบัตรเครดิต 4) ชำระหนี้บัตรเครดิตล่าช้ากว่ากำหนดเสมอ 5) ใช้จ่ายจนเต็มยอดการใช้บัตรเครดิตในบางครั้ง และ 6) ใช้จ่ายจนเต็มยอดการใช้บัตรเครดิตเป็นประจำ ต่อมา Pinto and Mansfield (2006) ได้ศึกษาถึง ลักษณะของนักศึกษาที่มีความเสี่ยงทางการเงิน (Financially At-Risk) โดยใช้แบบสอบถามที่ดัดแปลงจากแบบสอบถาม Lyons (2004) และกำหนดพฤติกรรมเสี่ยงทางการเงินออกเป็น 1) มีหนี้บัตรเครดิตตั้งแต่ 1 พันดอลลาร์สหรัฐอเมริกาทันที 2) ชำระหนี้สินในอัตราที่ต่ำที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ 3) ใช้บัตรเครดิตจนเต็มวงเงินของบัตรเครดิต และเมื่อทดสอบค่าเฉลี่ย พบว่า นักศึกษากลุ่มเสี่ยงมีทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินเพื่อการศึกษาทั้งในปัจจุบันและเมื่อสำเร็จการศึกษา และมีหนี้สินค้างจากบัตรเครดิตในปัจจุบัน สูงกว่ากลุ่มนักศึกษาปกติทั้งสิ้น

ในทางตรงกันข้าม Cude *et al.* (2006) ได้นิยามพฤติกรรมการบริหารจัดการทางการเงินที่ดี (Financial Management) ของนักศึกษาจำนวน 10 ข้อ คือ 1) มักจะการตรวจสอบยอดเงินฝากในสมุดเงินฝาก 2) ใช้เงินตามงบประมาณที่ตนตั้งไว้ 3) หักเงินส่วนหนึ่งไว้เพื่อออมเงิน 4) หลีกเลี่ยงการจ่ายเช็คในการซื้อสินค้าที่ไม่สอดคล้องกับเงินในบัญชี 5) จ่ายค่าเช่า/ เงินผ่อนและการใช้จ่ายอื่นๆ ตรงตามเวลา 6) จ่ายค่าบัตรเครดิตตรงตามเวลา 7) หลีกเลี่ยงการใช้จ่ายเกินเงินที่มีอยู่ 8) ไม่มีปัญหาเรื่องการบริหารเงิน 9) หลีกเลี่ยงการใช้บัตรเครดิตที่เต็มวงเงินการใช้จ่าย และ 10) จ่ายหนี้บัตรเครดิตเต็มจำนวนทุกเดือนเพื่อหลีกเลี่ยงดอกเบี้ยชำระผิดเวลา ซึ่งนักศึกษาที่ได้ระดับคะแนนรวมที่น้อยก็จะถือว่ามีความเสี่ยงทางการเงินมากกว่านักศึกษาที่ได้ระดับคะแนนที่สูงกว่า จากการประมาณการสมการถดถอยพบว่า นักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยสูงและบิดา มารดาอยู่ด้วยกัน จะมีการบริหารทางการเงินที่ดี แต่ถ้านักศึกษามีบัตรเครดิต หรือศึกษาชั้นปีท้ายๆ หรือเป็นชนกลุ่มน้อยของประเทศ มักจะเป็นกลุ่มเสี่ยงทางการเงิน (ตัวแปรอิสระในสมการอธิบายการบริหารทางการเงินได้ร้อยละ 8) นอกจากนั้นจากการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญของมหาวิทยาลัย Georgia พบประเด็นที่น่าสนใจในการบริหารจัดการทางการเงินส่วนบุคคล 3 ประเด็น คือ 1) บิดามารดามีผลให้นักศึกษาเกิดความเสี่ยงทางการเงิน เนื่องจากการสนับสนุนทางการเงินเพื่อการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยและยังช่วยชำระหนี้สินให้ อีกทั้งนักศึกษายังรับรู้ด้วยว่า บิดามารดาตั้งความหวังกับตนเองไว้มาก จึงนำมาเป็นข้ออ้างเพื่อต่อรองการขอสนับสนุนทางการเงิน 2) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ช่วยทำให้นักศึกษาบริหารจัดการทางการเงินได้ดีขึ้น และ 3) นักศึกษาต้องการและสนใจข่าวสารข้อมูลทางการเงินผ่านช่องทางการสื่อสารของมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะนักศึกษาแรกเข้า เพราะเริ่มมีรายได้สูงกว่าอดีต จึงอยากรู้วิธีการบริหารจัดการเงินด้วยตนเอง ขณะที่มหาวิทยาลัย Louisiana พบว่า นักศึกษาที่เป็นกลุ่มเสี่ยงทางการเงินจะมีลักษณะพฤติกรรม คือ 1) มินิสัยชอบการใช้จ่าย 2) ใช้จ่ายโดยไม่ให้ความสำคัญกับการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ 3) ใช้สินค้าและบริการราคาแพงเพื่อแสดงสถานะทางสังคม และ 4) ไม่สนใจกับคำเตือนของบิดามารดาในเรื่องการใช้จ่ายเงิน โดยมองว่าเป็นการแทรกแซงชีวิตของตนเอง ส่วนนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มเสี่ยงทางการเงินกลับมีลักษณะพฤติกรรมที่ตรงกันข้าม คือ 1) หลีกเลี่ยงการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย 2) ตั้งงบประมาณในการใช้จ่ายเงิน 3) เริ่มบริหารเงินของตนเองตั้งแต่เด็ก 4) รู้คุณค่าของเงินที่จะใช้จ่าย 5) แยกความแตกต่างของความต้องการและความจำเป็นในการใช้จ่ายเงินได้ เห็นได้ชัดว่านิยามความเสี่ยงทางการเงินของ Cude *et al.* เน้นที่พฤติกรรมทางการเงินในภาพรวมมากกว่าพฤติกรรมการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตเท่านั้น

สำหรับ Carpenter and Moore (2008) ทำการศึกษาพฤติกรรมทางการเงินของนักศึกษาที่ประกอบด้วย 1) ความมั่นใจและการป้องกันความเสี่ยงทางการเงิน (Financial Confidence and

Security หรือ Financial Independence) คือ วิธีการบริหารจัดการเงินด้วยตนเองและป้องกันความเสี่ยงทางการเงิน 2) ความกดดันทางการเงิน คือ การที่นักศึกษาขาดศักยภาพในการบริโภคสินค้าและบริการที่จำเป็นและยังขาดศักยภาพในการออมเงิน 3) การใช้บัตรเครดิตในเชิงบวก เช่น ใช้บัตรโดยชำระเงินอย่างสม่ำเสมอและตรงเวลา 4) การใช้บัตรเครดิตในเชิงลบ เช่น การไม่ชำระหนี้ค้างค้างและชำระไม่ตรงเวลา หรือใช้จ่ายจนเต็มยอดการใช้จ่ายของบัตร และ 5) ความต้องการความช่วยเหลือและความรู้ทางสินเชื่อของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย จากการตรวจเอกสารยังพบประเด็นที่สอดคล้องว่า การสร้างความรู้ ความเข้าใจทางการเงิน (Financial Knowledge) เป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างสมรรถนะของการบริหารจัดการทางการเงิน และยังช่วยลดความเสี่ยงทางการเงิน

3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาที่สูงเกินความเป็นจริงเกิดจากทัศนคติของนักศึกษาที่คิดว่า เมื่อตนเองมีระดับการศึกษาสูงขึ้น รายได้ในอนาคตก็จะเพิ่มมากขึ้นกว่าในปัจจุบันตามทฤษฎีทุนมนุษย์ รายได้คาดการณ์ได้ปรากฏในผลการวิจัยของ Davies and Lea (1995) และ Eskilson and Wiley (1999) ที่พบว่า นักศึกษามักจะมองโลกในแง่ดีเกี่ยวกับความสำเร็จเชิงวัตถุมากกว่าความเป็นจริง (Optimistic) จึงมักจะประเมินสถานการณ์ทางการเงินหลังสำเร็จการศึกษาในเชิงบวก ซึ่ง Eskilson and Wiley (1999) ที่ศึกษาถึงทัศนคติในเชิงเป้าหมาย ความหวัง ความฝันถึงความสำเร็จที่สำคัญที่นักศึกษาระดับสูงทำให้เกิดขึ้นในอีก 10 ปีข้างหน้า และอุปสรรคในชีวิตที่จะขัดขวางเป้าหมายดังกล่าวของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เกิดและศึกษาในระดับมัธยมศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกาจำนวน 462 คน ก็พบประเด็นใกล้เคียงกับ Davies and Lea ว่า นักศึกษามักจะให้ความสำคัญเชิงวัตถุ เช่น เรื่องเศรษฐกิจ มากกว่าเรื่องใดๆ และยังมีมุมมองในการดำเนินชีวิตด้วยการมองโลกในแง่ดี อีกทั้งยังมองว่าการก่อหนี้สินเป็นการชดเชยการบริโภคในระยะสั้นๆ เท่านั้น โดยล้มตระหนักถึงการคืนเงินต้นพร้อมกับดอกเบี้ยในอนาคต สอดคล้องทฤษฎีพฤติกรรมกรบริโภคทางเศรษฐศาสตร์ (นราทิพย์ ชุตินวงศ์, 2539) และ Lewis and Van Venrooij (1995) ที่พบว่านักศึกษามักจะคิดว่า เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะต้องมีงานทำที่เงินเดือนสูงและนำมาชำระหนี้สินในอนาคตได้ โดยไม่ประเมินสภาพความเป็นจริงของคุณภาพและการยอมรับของสถานศึกษาของตนเอง สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพของ Loughlin and Szmigin (2006) ที่พบว่านักศึกษาในประเทศไอร์แลนด์และสหราชอาณาจักรให้ความสำคัญกับการใช้ชีวิตในปัจจุบันมากกว่าผลกระทบในอนาคต ทำให้นักศึกษาขาดการวางแผนทางการเงินของตนเอง โดย Borden, Lee, Serido and Collins (2008) เพิ่มเติมว่า นักศึกษามักจะคิดว่ารายได้หลังสำเร็จการศึกษาจะมีมูลค่าสูงกว่ารายได้ในปัจจุบัน เนื่องจากเชื่อมั่นในการได้รับการพัฒนาทุนมนุษย์ จึงตัดสินใจยืมเงินในอนาคตมาใช้ก่อนด้วยการก่อหนี้สิน แต่กลับไม่ตระหนักต่อระยะเวลาในการชำระหนี้สิน

ประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Baum and O' Malley (2003) ที่ศึกษาถึงความตระหนักต่อผลกระทบจากการก่อหนี้สินกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาประเทศสหรัฐอเมริกา โดยใช้ข้อมูลการสำรวจของ National Student Loan Survey (NASLS) ในปี ค.ศ. 2002 พบว่า นักศึกษาที่กู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาและสำเร็จการศึกษาไปแล้วสูงถึง ร้อยละ 59 รู้สึกว่าการชำระหนี้สินรัฐบาลสร้างภาระให้กับตนเองมาก โดยร้อยละ 54 รู้สึกว่า ถ้าสามารถเปลี่ยนอดีตได้ ตนเองจะไม่กู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาหรือกู้ให้น้อยลง ซึ่งสัดส่วนดังกล่าวเพิ่มสูงขึ้นอย่างมากจากการสำรวจในปี ค.ศ. 1987 (ร้อยละ 31) อย่างไรก็ตามนักศึกษาก็ยังรู้สึกว่า การลงทุนเพื่อการศึกษาเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า แม้การชำระหนี้สินจะทำให้ตนเองมีภาระทางการเงินเพิ่มขึ้นในอนาคต เพราะการศึกษามีผลต่อโอกาสในการมีงานทำและการเจริญเติบโตในหน้าที่การงานในอนาคต อีกทั้งนักศึกษายังมีความเชื่อว่า เมื่อสำเร็จการศึกษาก็จะได้รับรายได้จากการทำงานที่สูงมากกว่ามูลค่าหนี้สินที่กู้ยืมมา (ร้อยละ 68 ในปี ค.ศ. 1987 และ ร้อยละ 59 ในปี ค.ศ. 2003) จึงไม่ค่อยตระหนักถึงผลกระทบเชิงลบจากการก่อหนี้สินเพื่อการศึกษาเท่าใดนัก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Pinto and Mansfield (2006) ที่พบว่า นักศึกษาที่มีความเสี่ยงทางการเงินประมาณ เกือบ 2 ใน 3 เป็นนักศึกษาที่กู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาของรัฐ เพราะครอบครัวนิยมใช้เงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาของภาครัฐเป็นเครื่องมือในการใช้จ่ายทางด้านการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

จากผลการสำรวจของบริษัท Sallie Mae (2009) พบว่านักศึกษาปริญญาตรีส่วนใหญ่ ไม่ได้มีมุมมองในการใช้บัตรเครดิตเพื่อความสะดวกในการทำธุรกรรมทางการเงิน แต่กลับใช้เพื่อเพิ่มโอกาสในการใช้จ่ายของตนเอง โดยไม่ตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต นักศึกษาถึงร้อยละ 60 ไม่รู้ว่าบัตรที่ตนเองใช้มีวงเงินที่เต็มยอดการใช้จ่ายแล้ว ขณะเดียวกันร้อยละ 40 รู้แต่ไม่มีเงินชำระหนี้สินคงค้าง มีเพียงร้อยละ 17 ที่ชำระหนี้สินทุกๆ เดือน มีนักศึกษาเพียงร้อยละ 1 เท่านั้น ที่มีครอบครัว คู่สมรสหรือญาติพี่น้องช่วยชำระหนี้สินให้ แต่มีนักศึกษาจำนวนมากถึงร้อยละ 82 ที่ต้องจัดการภาระหนี้สินด้วยตนเอง และยอมเสียดอกเบี้ยจ่ายในการชำระหนี้ผิดเวลาในแต่ละเดือน ส่วน Brint and Rotondi (2009) ได้สัมภาษณ์นักศึกษามหาวิทยาลัย Southern California ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า นักศึกษามักจะคิดว่าระดับการศึกษาที่สูงสำคัญกว่าเกรดเฉลี่ยที่สูงหรือความสำเร็จในชีวิตด้านอื่นๆ จึงไม่สนใจว่าตนเองจะต้องก่อหนี้สินขึ้น ขอเพียงให้สามารถเลื่อนระดับการศึกษาให้สูงขึ้นได้เท่านั้น เพราะนักศึกษามักจะมองโลกในแง่ดีเสมอว่า เมื่อตนเองสำเร็จการศึกษา ตนเองจะได้ทำงานที่มีเงื่อนไขในการทำงานที่ดีและมีรายได้จากการทำงานที่สูงพอจะชำระหนี้สินที่ก่อไว้ได้ในอนาคต โดยไม่มีนักศึกษาที่ให้ข้อมูลคนใดมีการวางแผนบริหารจัดการทางการเงินในอนาคตเพื่อเพิ่มศักยภาพในการชำระหนี้สินของตนเองเลย แสดงให้เห็นถึงความเสี่ยง

ทางการเงินที่แฝงอยู่ในความคิดข้างต้นของนักศึกษา ที่จะทำให้เกิดความเสี่ยงในการดำรงชีวิตทางการเงินและอาจกระทบกับเรื่องอื่นๆ เช่น การพึ่งพาทางการเงินด้วยตนเอง การสำเร็จการศึกษาแล้วแต่ยังต้องเป็นภาระให้กับบิดามารดา การแต่งงาน การมีบุตร ภาวะทางสาธารณสุข การมีที่อยู่อาศัยของตนเอง หรือเพิ่มโอกาสที่จะก่อหนี้สินชนิดอื่นๆ ขึ้น ฯลฯ

4. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมชีวิตนักศึกษาที่ขึ้นกับการก่อหนี้สิน/ กู้ยืม ทั่วครอบครัว มหาวิทยาลัย หน่วยอุปทานทางการเงินผ่านกลยุทธ์ทางการตลาด

จากการตรวจเอกสารการวิจัยพบว่า นักศึกษามักจะมีทัศนคติและพฤติกรรมทางการเงินที่คล้อยตามกระแสสังคมและบุคคลรอบข้าง รวมทั้งนักศึกษายังได้รับอิทธิพลจากแรงกระตุ้นของกลยุทธ์ทางการตลาดของสถาบันการเงินที่ต้องการเพิ่มกำไรจากการปล่อยสินเชื่อ นักศึกษาจึงเกิดความเคยชินและยอมรับกับการก่อหนี้สินเสมือนเป็นเงินส่วนสำคัญเพื่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับความคิดของ Duesenberry (1949) ที่พัฒนาทฤษฎีการบริโภคที่สัมพันธ์กับรายได้เปรียบเทียบ (Relative Income Theory of Consumption) ที่กล่าวถึง อิทธิพลของกลุ่มอ้างอิงทางเศรษฐกิจต่อการก่อหนี้สินของบุคคล เพื่อรักษามาตรฐานการครองชีพของตนเอง โดยประเด็นสำคัญที่ค้นพบจากการตรวจเอกสารการวิจัยต่างประเทศมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ค่านิยมของสังคมที่เปลี่ยนผ่านสู่สังคมบริโภคนิยม Cude *et al.* (2006) พบว่า นักศึกษาที่มีทัศนคติว่าการใช้สินค้าและบริการราคาแพงเป็นการแสดงถึงสถานะทางสังคมมักจะอยู่ในกลุ่มเสี่ยงทางการเงิน ส่วน Loughlin and Szmigin (2006) ที่สัมภาษณ์เชิงลึกกับนักศึกษาที่มีหนี้สินในประเทศสหราชอาณาจักรและประเทศไอร์แลนด์ เช่น การกู้ยืมเงินผ่านสินเชื่อบัตรเครดิต การเบิกเงินเกินบัญชี ฯลฯ พบว่านักศึกษาที่มีหนี้สินจะยอมรับและเคยชินกับการใช้สินเชื่อ ซึ่ง Loughlin and Szmigin เรียกปรากฏการณ์ดังกล่าวว่า “สภาพแวดล้อมของการใช้สินเชื่อ (credit led environment)” ซึ่งทำให้สังคมเปลี่ยนเป็นสังคมที่มี “วัฒนธรรมในการก่อหนี้สิน/ กู้ยืม (Borrowing Culture)” คนในสังคมจึงมุ่งก่อหนี้สินเพื่อการบริโภค พร้อมกับมีทัศนคติว่า การก่อหนี้สินจะทำให้เศรษฐกิจเจริญเติบโต เพราะประชาชนจะมีอำนาจซื้อเพิ่มขึ้น นอกจากนั้นยังมองว่าการบริโภคถือเป็นสิทธิส่วนตัวของแต่ละบุคคล โดย Griffiths (2000) และ Berwick (2004) เพิ่มเติมว่าความเคยชินของประชาชนทำให้สังคมกลายเป็นวัฒนธรรมในการก่อหนี้สิน เกิดจากการเปลี่ยนผ่านของสังคมจากสังคมแห่งการออมไปสู่สังคมแบบบริโภคนิยม ส่งผลให้คนในสังคมค่อยๆ เคยชินกับการก่อหนี้สินมากขึ้นเรื่อยๆ เพราะมองว่าการก่อหนี้สินทำให้ตนเองจับจ่ายใช้สอยได้มากขึ้น

4.2 การถ่ายทอดทัศนคติทางการเงินผ่านบิดามารดาและครอบครัว ปรากฏในการวิจัย

ของ Loughlin and Szmigin (2006) ที่พบว่า นักศึกษาก่อนหน้านี้มีหนี้เพราะมีบุคคลรอบข้างสนับสนุนการใช้สินเชื่อ ทั้งถ่ายทอดทัศนคติเชิงบวกและเข้าชดใช้หนี้สินแทนนักศึกษา ทำให้เกิดการถ่ายทอดทัศนคติและพฤติกรรมในการก่อหนี้สินจากบิดามารดามาสู่นักศึกษา ทั้งการยอมรับต่อการก่อหนี้สินและการเปรียบเทียบการใช้จ่ายเงินของตนเองกับบุคคลรอบข้างในสังคม ในประเด็นดังกล่าว Hesketh (1999) ได้เสนอเพิ่มเติมว่า บิดามารดาและผู้ปกครองเป็นบุคคลสำคัญในการถ่ายทอดประสบการณ์และทัศนคติต่อการก่อหนี้ให้กับนักศึกษา จนนักศึกษาก่อเกิดความเคยชิน จึงสามารถคาดการณ์ได้ค่อนข้างแน่นอนว่า เมื่อนักศึกษาสำเร็จการศึกษาและเปลี่ยนสถานภาพเป็นบิดามารดา ก็จะถ่ายทอดทัศนคติและพฤติกรรมในการก่อหนี้สินให้กับทายาทและคนรุ่นหลังต่อไป ส่วน Eskilson and Wiley (1999) พบว่า นักศึกษาที่อยู่ในครอบครัวที่มีรายได้ต่ำและผู้ปกครองมีการศึกษาดำ นักศึกษาจะมองโลกในแง่ดี โดยเฉพาะมิติเศรษฐกิจการเงินในอนาคต เพราะถูกปลูกฝังจากบิดามารดาว่า การเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา จะทำให้นักศึกษามีรายได้จากการทำงานที่สูงและจะประสบความสำเร็จในชีวิตมากกว่าที่บิดามารดาเคยได้รับ ในความเป็นจริงความสำเร็จทางการศึกษาที่วัดจากเกรดเฉลี่ยกลับไม่ส่งผลกับความสำเร็จในมิติเศรษฐกิจเท่าใดนัก เพราะศักยภาพและความน่าเชื่อถือของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งมีไม่เท่ากัน อีกทั้งอุปสงค์ของตลาดแรงงานยังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามภาวะเศรษฐกิจมหภาค ขณะที่การวิจัยของ Robb and Sharpe (2009) พบว่า นักศึกษาที่บิดามารดามีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จะมีหนี้สินจากบัตรเครดิตในระดับสูง

4.3 กลยุทธ์ทางการตลาดของอุปทานสินเชื่อ (เจ้าหนี้) Loughlin and Szmigin (2006)

พบว่า วัฒนธรรมในการก่อหนี้สิน/ ภูมิของนักศึกษา ได้รับอิทธิพลจากกลยุทธ์ทางการตลาดของสถาบันการเงินที่ต้องการกระตุ้นการบริโภคของนักศึกษา โดยพยายามขยายขนาดการปล่อยสินเชื่อสู่นักศึกษามากยิ่งขึ้น โดยที่ Cude *et al.* (2006) พบว่านักศึกษาที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงในการบริหารเงิน มักจะตัดสินใจใช้จ่ายเงินโดยให้ความสำคัญกับการโฆษณา ประชาสัมพันธ์เป็นหลัก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ David (2003) ที่ทำการศึกษาการใช้บัตรเครดิตของนักศึกษาในเขตรัฐ Oklahoma พบปัจจัยที่ส่งผลให้นักศึกษาทำบัตรเครดิตใบแรกของตนเอง คือ 1) ถูกชักจูงจากบริษัทผู้ออกบัตร 2) รับข่าวสารผ่าน E-Mail จากธนาคารและสถาบันการเงินผู้ออกบัตร 3) ได้แรงจูงใจจาก กลยุทธ์การให้ของรางวัล การสะสมคะแนนเพื่อรับของรางวัล และ 4) ถูกจูงใจจากพนักงานขาย (Salesman) ทั้งภายในและภายนอกสถาบันที่ศึกษา นักศึกษาส่วนใหญ่ยังให้ข้อมูลว่าพนักงานขายหรือพนักงานฝ่ายการตลาดแต่ละรายที่จะถามถึงคุณสมบัติที่เหมาะสมในการสมัครบัตรเครดิต เช่น อายุจริง รายได้ในปัจจุบัน รายได้คาดการณ์ในอนาคต หรือการพึ่งพาตนเองทางการเงินของนักศึกษา (Financial

Independent) จนทำให้นักศึกษาหลายคนที่จะพิจารณาความสามารถในการชำระหนี้สินของตนเอง ซึ่ง Lyons (2004) ก็พบว่า นักศึกษาปริญญาตรีและนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัย Illinois ที่เข้าถึงข่าวสารของบัตรเครดิตผ่านช่องทาง E-Mail ร้านค้าปลีกและการประชาสัมพันธ์ ภายในมหาวิทยาลัย จะมีความเสี่ยงทางการเงินจากการใช้บัตรเครดิตในระดับสูง สอดคล้องกับ Robb and Sharpe (2009) ที่พบว่า นักศึกษาจะมีโอกาสสมัครสินเชื่อบัตรเครดิตมากขึ้น ถ้ารับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับบัตรเครดิตผ่านธนาคารโดยตรง มหาวิทยาลัย Email และร้านค้าปลีก ตามลำดับ

การใช้กลยุทธ์ของบริษัทบัตรเครดิตผ่านช่องทางมหาวิทยาลัย พบในงานวิจัยของ Mierzewski and Lindstrom (2008) ที่ต้องการศึกษาทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อการใช้กลยุทธ์การตลาดของบริษัทบัตรเครดิตในพื้นที่ของมหาวิทยาลัย ผลการสำรวจนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 1,500 คนใน 40 มหาวิทยาลัยของสหรัฐอเมริกา พบว่า นักศึกษาถึงร้อยละ 76 กล่าวว่า กลยุทธ์ทางการตลาดที่ใช้กระตุ้นให้นักศึกษาตัดสินใจสมัครบัตรเครดิตที่ได้ผลที่สุดคือ การรับสมัครบัตรเครดิตในมหาวิทยาลัย ขณะที่นักศึกษาร้อยละ 80 ได้รับจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ในการประชาสัมพันธ์บัตรเครดิตผ่าน E-Mail ประมาณ 5 ฉบับต่อเดือน ร้อยละ 22 ได้รับการประชาสัมพันธ์การขายผ่านโทรศัพท์มือถือทุกๆ เดือน เดือนละประมาณ 4 ครั้ง นอกจากนี้ งานวิจัยของ Mierzewski and Lindstrom ได้กล่าวถึงความเป็นไปได้ที่จะมีการซื้อขายรายชื่อนักศึกษาผ่านมหาวิทยาลัยที่นักศึกษาสังกัดอยู่ เพราะพบว่า บางมหาวิทยาลัยมีการตกลงซื้อสัญญาความร่วมมือกับบริษัทบัตรเครดิตในการใช้บัตรเครดิตของบริษัทจ่ายค่าใช้จ่ายต่างๆ ในมหาวิทยาลัย รวมทั้งเข้ามาสนับสนุนทางการเงินกับชมรมต่างๆ ในมหาวิทยาลัย Mierzewski and Lindstrom ได้สรุปว่า ธนาคารได้กำไรจากการตลาดบัตรเครดิตอย่างมาก แต่ก็เริ่มอึดตัวในการทำกำไร เพราะครัวเรือนสหรัฐอเมริกามีบัตรเครดิตต่อคนสูงถึง 5.7 ใบ (อ้างอิงจากรายงานประจำปีของธนาคารกลางของสหรัฐอเมริกา (Federal Reserve Board of Governors) ที่นำเสนอต่อการประชุมรัฐสภาของสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 2006)) บริษัทบัตรเครดิตจึงเริ่มมองหา กลุ่มเป้าหมายใหม่อย่างกลุ่มนักเรียนและนักศึกษา ที่ยังไม่มีบัตรเครดิต ด้วยเหตุผล 3 ประการคือ 1) นักศึกษายังอยู่ในวัยเด็กยังคอยเรื่องวุฒิภาวะในการตัดสินใจและการควบคุมตนเอง 2) การเข้าเรียนมหาวิทยาลัยในช่วงปีแรกๆ นักศึกษายังไม่คุ้นชินกับสังคมในมหาวิทยาลัย ดังนั้นการมีบัตรเครดิตจึงเป็นเครื่องมือทางการเงินที่สำคัญในเพิ่มการใช้จ่ายเงินเพื่อใช้สร้างสังคมกับกลุ่มเพื่อน การมีบัตรเครดิตในมุมมองของนักศึกษาจึงเป็นเรื่องจำเป็น และ 3) ต้นทุนทางการศึกษาที่สูงขึ้นของประเทศสหรัฐอเมริกา ทำให้นักศึกษานิยมกู้ยืมเงินผ่านบัตรเครดิตเพิ่มขึ้น จากสาเหตุข้างต้นทำให้กลยุทธ์ทางการตลาดของธุรกิจบัตรเครดิตจึงต้องเปลี่ยนเป้าหมายเข้าสู่กลุ่มนักศึกษามากขึ้นเรื่อยๆ สอดรับ

กับผลการวิจัยของ Norvilitis (2003) ที่พบว่า นักศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกาที่เป็นลูกค้าของบริษัทบัตรเครดิตที่เข้ามาประชาสัมพันธ์รับสมัครในมหาวิทยาลัย (ส่วนใหญ่บริษัทบัตรเครดิตจะใช้สโมสรนักศึกษาเป็นช่องทางการรับสมัคร) จะมีปริมาณหนี้สินคงค้างสูงถึง 4,978 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา คิดเป็นมูลค่าหนี้สินเฉลี่ยร้อยละ 52 ต่อรายได้ส่วนบุคคลของนักศึกษา และเป็นมูลค่าหนี้สินคงค้างที่สูงกว่านักศึกษาที่ถือครองบัตรเครดิตกับบริษัทที่ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางอื่นๆ ปรากฏการณ์นี้เกิดจากการที่นักศึกษาคิดว่า บริษัทบัตรเครดิตที่เข้ามารับสมัครสมาชิกในมหาวิทยาลัยของตน เป็นบริษัทที่มีชื่อเสียงและมีคุณภาพในการบริการระดับสูง มหาวิทยาลัยถึงสนับสนุนบริษัทนั้นๆ ให้มาเปิดรับสมัครในพื้นที่ได้ รวมทั้งนักศึกษายังคิดว่ามหาวิทยาลัยคงจะตรวจสอบบริษัทบัตรเครดิตที่เข้ามาเป็นอย่างดี เชื่อถือได้ และไม่มีความเสี่ยงที่จะถูกหลอกลวงหรือถูกเอารัดเอาเปรียบจากบริษัทบัตรเครดิต นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่า นักศึกษามักจะคิดว่าชื่อเสียงของบริษัทที่ตนเองถือบัตรอยู่ดีกว่าบริษัทอื่นๆ

5. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้ทางการเงิน พบในงานวิจัยของ Borden, Lee, Serido and Collins (2008) ที่การวิจัยได้ให้ความรู้ทางการเงินผ่านการสัมมนาให้ความรู้ทางการเงินในการจัดการ “Credit Wise Cat” ซึ่งผลการวิจัยเชิงทดลองกับผู้เข้าร่วมโครงการพบว่า คะแนน Posttest ขององค์ความรู้ทางการเงิน ทักษะคิด (การยอมรับและการหลีกเลี่ยง) การใช้สินเชื่อ การก่อหนี้ และพฤติกรรม (ประสิทธิผลและความเสี่ยง) ทางการเงินของนักศึกษาสูงขึ้นกว่าคะแนน Pretest ทั้งสิ้น ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า เมื่อนักศึกษามีความรู้ทางการเงินสูงขึ้น ก็มีความมั่นใจที่จะใช้สินเชื่อเพิ่มมากขึ้น จนตนเองเกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางการเงินที่นำไปสู่การก่อหนี้สิน มิใช่การให้ความรู้ทางการเงินจะสร้างพฤติกรรมที่ดีทางการเงินของนักศึกษาเพียงอย่างเดียว สอดคล้องกับ David (2003) ซึ่งพบว่า นักศึกษาในเขตรัฐ Oklahoma ที่มีความรู้ ความเข้าใจในการใช้บัตรเครดิตที่สูงกลับมีความสามารถในการชำระหนี้ลดลง เพราะนักศึกษามีความมั่นใจที่จะก่อหนี้สินที่มีปริมาณสูงขึ้นนั่นเอง ขณะที่ผลการวิจัยของ Robb and Sharpe (2009) พบว่า นักศึกษาที่ความรู้ทางการเงินสูงกลับกลายเป็นปัจจัยที่ทำให้นักศึกษามีจำนวนหนี้สินบัตรเครดิตเพิ่มขึ้น ซึ่ง Borden, Lee, Serido and Collins (2008) ให้เหตุผลเสริมว่า ปรากฏการณ์ข้างต้น อาจเกิดจากการที่นักศึกษาที่เข้าร่วมสัมมนาความรู้ทางการเงินโดยสมัครใจ อาจต้องการได้รับความรู้เพื่อจะก่อหนี้สินใหม่และนำมาแก้ปัญหาหนี้สินคงค้างในปัจจุบันของตนเองเท่านั้น หรือนักศึกษาอาจต้องการความรู้ทางการเงินเพื่อก่อหนี้สินตั้งแต่นั้นแล้ว ส่วนผลการวิจัยของ David (2003) พบว่า นักศึกษาถึงร้อยละ 77 สะท้อนความคิดของตนเองว่า นักศึกษายังไม่พึงพอใจต่อหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทางการเงินส่วนบุคคลที่มหาวิทยาลัยจัดการศึกษาให้ เพราะไม่ได้ทำให้ตนเองมีความรู้และความ

เข้าใจทางการเงินส่วนบุคคลที่จะนำไปใช้งานจริง ไม่ว่าจะเป็น ความรับผิดชอบทางการเงิน วินัยทางการเงิน การบริหารหนี้สิน การใช้บัตรเครดิตหรือการใช้สินเชื่อประเภทอื่นๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด อีกทั้งการจัดการความรู้ การอบรม บรรยาย หรือการสัมมนาเชิงปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการเงินส่วนบุคคลในบริบทของนักศึกษาที่มหาวิทยาลัยจัดให้ ก็มีอยู่จำนวนน้อยมากและไม่ค่อยได้ประโยชน์ที่เหมาะสมกับบริบทชีวิตของนักศึกษาเท่าใดนัก ซึ่งผลการวิจัยเชิงคุณภาพของ Brint and Rotondi (2009) ก็พบผลการศึกษาที่สอดคล้องว่า นักศึกษาขาดความรู้ทางการเงินโดยเฉพาะในเรื่องการบริหารจัดการปัญหาหนี้สิน มักจะรู้แต่ช่องทางการก่อหนี้สิน นอกจากนั้นนักศึกษายังไม่ค่อยให้ความสำคัญกับประเด็นความรู้ทางการเงิน แม้แต่การระบุจำนวนหนี้สินที่คงค้างของตนเอง ดอกเบี้ยที่ตนเองจะต้องจ่ายให้กับเจ้าหนี้ ส่วนใหญ่ก็ยังไม่ทราบมูลค่าที่แน่นอน เพราะนักศึกษาส่วนใหญ่มีมุมมองว่า การก่อหนี้สินเป็นวิธีการที่จะทำให้ตนเองสามารถใช้ชีวิตได้อย่างอิสระ สามารถจับจ่ายใช้สอยได้ตามใจมากกว่าที่จะมองเห็นถึงผลกระทบเชิงลบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดย Cude *et al.* (2006) ที่ค้นหาแนวทางการบริหารทางการเงิน (Financial Management Practices) ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัย Louisiana และ Georgia เสนอว่า การจัดการความรู้ในการบริหารจัดการทางการเงินส่วนบุคคลผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ จะช่วยทำให้นักศึกษามีสมรรถนะในการบริหารจัดการทางการเงินด้วยตนเองดีขึ้น เช่น ระบบการเช็คยอดการใช้บัตรเครดิตออนไลน์ การปรับยอดเงินฝากธนาคารผ่านระบบ I-Banking หรือ ระบบการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ผ่านออนไลน์ ล้วนแต่ส่งผลให้นักศึกษาตระหนักรู้ว่าการบริหารจัดการทางการเงินคือหน้าที่ของตนเอง ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า จริงๆ แล้วนักศึกษามีความต้องการเปิดรับข่าวสารข้อมูลทางการเงินผ่านช่องทางการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะนักศึกษาแรกเข้าที่เริ่มมีรายได้สูงกว่าในอดีต เพียงแต่มหาวิทยาลัยอาจจะไม่ทราบว่า นักศึกษาต้องการให้มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญ เพื่อเปิดโลกทัศน์ด้านความรู้ทางการเงินที่ทันสมัยและทันเวลาให้กับตนเอง สอดคล้องกับผลการวิจัยของบริษัท Sallie Mae (2009) ที่พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีสูงถึงร้อยละ 84 ต้องการความรู้ในการบริหารจัดการทางการเงินในระดับที่สูงกว่าที่ตนเองได้รับในปัจจุบัน โดยร้อยละ 64 ต้องการความรู้ทางการเงินมาตั้งแต่ตนเองศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ขณะที่ร้อยละ 40 ต้องการความรู้ทางการเงินเมื่อตนเองเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีในปีการศึกษาแรก

ประเด็นการเรียนรู้ทางการเงินจากความรู้เชิงประสบการณ์ของนักศึกษานั้น การวิจัยของมหาวิทยาลัย Louisiana พบว่า นักศึกษาที่เป็นกลุ่มเสี่ยงทางการเงิน จะไม่สนใจการดักเตือนของบิดา มารดา ในเรื่องการเงิน โดยมองว่าเป็นเรื่องวุ่นวาย สอดคล้องกับการวิจัยของ Xiao, Shim, Barber and Lyons (2007) ที่ศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมเสี่ยงทางการเงินของนักศึกษา มหาวิทยาลัย

Arizona ก็พบว่านักศึกษาที่มีพฤติกรรมเสี่ยงทางการเงินส่วนใหญ่ ไม่เคยเรียนรู้ทางการเงิน เช่น การปรึกษาหรือพูดคุยเกี่ยวกับการบริหารจัดการทางการเงินกับบิดามารดาหรือผู้ปกครองเลย ซึ่งประเด็นการเรียนรู้ทางการเงินข้างต้น Cude *et al.* (2006) นำเสนอเสริมว่า มหาวิทยาลัยต้องมีหน้าที่ในการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ทางการเงินให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของนักศึกษา เพราะเรื่องการบริหารเงินไม่ใช่แค่การศึกษาในห้องเรียนเท่านั้น แต่เป็นทักษะในชีวิตจริงที่ต้องฝึกและปฏิบัติจริงให้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตในรูปแบบความรู้เชิงประสบการณ์ ดังนั้นการเรียนการสอนทางการเงินควรให้นักศึกษามีส่วนร่วม เช่นการจัดสัมมนา การจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาทางการเงิน หรือการให้ข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ต รวมทั้งต้องให้ความรู้ที่ทำให้นักศึกษาสามารถแยกแยะประเภทของสินเชื่อและผลกระทบในอนาคตจากความเสี่ยงทางการเงิน ขณะเดียวกันบิดามารดา นอกจากการสนับสนุนทางรายได้ส่วนบุคคลแล้ว ยังต้องให้ความรู้และความเข้าใจทางการเงินที่ถูกต้องให้กับนักศึกษาด้วย สอดรับกับผลการสำรวจของ บริษัท Sallie Mae (2009) ที่พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 2 ใน 3 เคยปรึกษากับบิดามารดาในเรื่องของบัตรเครดิตเป็นบางครั้งหรือเป็นประจำ ขณะที่ 1 ใน 3 ของนักศึกษาใช้บัตรเครดิตชำระเงินค่าเล่าเรียนและไม่รู้ว่าบัตรเครดิตที่ใช้เต็มวงเงินแล้ว เป็นนักศึกษาในกลุ่มที่ไม่เคยปรึกษากับบิดามารดาเลย

6. ความหลากหลายของช่องทางการเข้าถึงหนี้สินของนักศึกษาและความช่วยเหลือทางการศึกษาที่นักศึกษาได้รับ ผลการวิจัยส่วนใหญ่พบว่านักศึกษาที่ก่อหนี้สินขึ้น จะก่อหนี้สินในช่องทางอื่นๆ ขึ้นอีกในอนาคต โดยที่ Lyons (2004) ได้ศึกษาลักษณะของนักศึกษาที่มีความเสี่ยงทางการเงิน ในช่วงเวลาที่ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในมหาวิทยาลัยกำลังเพิ่มสูงขึ้นไปพร้อมกับเกิดภาวะเศรษฐกิจถดถอยในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า นักศึกษาปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัย Illinois ที่มีโอกาสจะเกิดความเสี่ยงในการก่อหนี้สินจากบัตรเครดิต มักจะเป็นนักศึกษาที่ได้รับความช่วยเหลือทางการศึกษา เช่น นักศึกษาเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา นอกจากนั้น นักศึกษากลุ่มดังกล่าวยังมีหนี้สินประเภทอื่นๆ นอกเหนือบัตรเครดิตด้วย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Pinto and Mansfield (2006) ที่พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างหนี้สินบัตรเครดิตและจำนวนหนี้สินจากการกู้ยืมเงินทางการศึกษามีค่าเป็นบวก ทั้งจำนวนหนี้สินในปัจจุบันและจำนวนหนี้สะสมเมื่อสำเร็จการศึกษา และพบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างจำนวนบัตรเครดิตกับจำนวนหนี้สินจากการกู้ยืมเงินทางการศึกษาในปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่านักศึกษาเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา นิยมก่อหนี้สินผ่านช่องทางอื่นๆ ร่วมด้วย โดยเฉพาะหนี้สินจากบัตรเครดิต ซึ่ง Pinto and Mansfield เรียกปรากฏการณ์นี้ว่า “Double Jeopardy” เพื่อแสดงความอันตรายของภาระหนี้สินที่นักศึกษาต้องชำระคืนในอนาคต สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Xiao, Shim, Barber

and Lyons (2007) ที่สำรวจพฤติกรรมทางการเงินของนักศึกษา ทั้งการบริหารเงินสด (Cash Management) การบริหารสินเชื่อ (Credit Management) การออมเงินและความเสี่ยงทางการเงิน พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัย Arizona ประเทศสหรัฐอเมริกาที่กู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา จะมีพฤติกรรมเสี่ยงทางการเงินที่สูง ส่วนผลการวิจัยของ Robb and Sharpe (2009) พบว่า นักศึกษาที่ได้รับความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อใช้ในการศึกษา เช่น ได้รับเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา ทุนการศึกษา ฯลฯ มีโอกาสที่จะตัดสินใจทำบัตรเครดิตมากขึ้น อีกทั้งยังมีจำนวนหนี้สินที่สูงขึ้นด้วย

นอกจากนี้ Pinto and Mansfield (2006) บริษัท Sallie Mae (2009) และ Robb and Sharpe (2009) ยังได้พบผลการวิจัยที่น่าสนใจอย่างยิ่ง คือ นักศึกษากลุ่มเสี่ยงให้ลำดับความสำคัญของการชำระหนี้บัตรเครดิตมากกว่าการชำระหนี้เงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา ซึ่งตรงกันข้ามกับกลุ่มนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มเสี่ยงทางการเงิน สะท้อนให้เห็นว่า หนี้สินจากบัตรเครดิตเป็นตัวจูงใจสำคัญที่สร้างอุปสรรคในการชำระหนี้เงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา เพราะนักศึกษามีทัศนคติว่าหนี้สินนอกเหนือเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา เป็นหนี้สินที่หลีกเลี่ยงการชำระคืนเงินไม่ได้ โดยเฉพาะหนี้สินจากบัตรเครดิตที่มีต้นทุนจากดอกเบี้ยกู้ยืมและดอกเบี้ยผิดนัดการชำระเงินที่อยู่ในอัตราที่สูง จึงต้องยินยอมสะสมหนี้สินในลักษณะคู่ขนาน กลายเป็นสาเหตุให้นักศึกษาพยายามหลีกเลี่ยงการชำระคืนหนี้สินจากเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาภาครัฐ จนนักศึกษาอาจล้มละลายทางการเงินได้ในที่สุด

7. ค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้นจากค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของมหาวิทยาลัย American Council on Education (2004) พบว่า นักศึกษาที่สังกัดสถาบันการศึกษาเอกชน มีแนวโน้มที่จะกู้ยืมเงินมากกว่า นักศึกษาสังกัดสถาบันการศึกษาของภาครัฐ เนื่องค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชนที่มีระดับสูง ได้กลายเป็นสาเหตุให้ระดับค่าครองชีพของนักศึกษาเพิ่มสูงขึ้น ซึ่ง Robb and Sharpe (2009) พบว่า ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาสามารถทำนายจำนวนหนี้สินจากบัตรเครดิตในทิศทางบวกเช่นกัน สอดคล้องกับ Akey (2006) ที่พบว่า ค่าเล่าเรียนของมหาวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกา ช่วงปี ค.ศ. 1995 ถึง 2004 มีมูลค่าเพิ่มขึ้นสูงถึงร้อยละ 76.5 ส่งผลให้นักศึกษาที่ต้องการศึกษา ต้องก่อหนี้สินเพื่อการศึกษาในจำนวนที่สูงขึ้นตามค่าเล่าเรียนที่เพิ่มขึ้นโดยตรง

8. ปัจจัยส่วนบุคคล ผลการวิจัยของ Hayhoe, Leach, Turner, Bruin, and Lawrence (2000) พบว่า การปฏิบัติที่ดีทางการเงินของเพศหญิง จะส่งผลต่อความกดดันทางการเงินมากกว่าเพศชาย ในประเด็นเรื่องของตัวแปรเพศ Carpenter and Moore (2008) พบว่านักศึกษาชายจะมีความมั่นใจ และการป้องกันความเสี่ยงทางการเงิน ความต้องการความช่วยเหลือทางการเงิน และความรู้ทาง

สินเชื่อมากกว่านักศึกษาหญิง แต่การใช้บัตรเครดิตในเชิงบวกนั้น นักศึกษาชายจะมีพฤติกรรมที่ด้อยกว่านักศึกษาหญิง รวมทั้งมีจำนวนบัตรเครดิตที่ใช้จ่ายสินค้าและบริการน้อยกว่านักศึกษาหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วน David (2003) พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการชำระหนี้ คือ 1) อายุ 2) สถานภาพสมรส 3) เครดิตเสีย ผู้มีเครดิตเสียสูงจะมีปัญหาในการชำระหนี้สินต่ำกว่าผู้มีเครดิตเสียที่ต่ำกว่า ขณะที่ Lyons (2004) พบว่า นักศึกษาที่มีความเสี่ยงเรื่องหนี้สินบัตรเครดิต จะเป็นนักศึกษาผิวสี ส่วน Xiao, Shim, Barber and Lyons (2007) พบว่าตัวแปรชาติพันธุ์มีบทบาทต่อการก่อหนี้สินเช่นกัน โดยนักศึกษามหาวิทยาลัย Arizona ที่มาจากทวีปเอเชียจะมีความเสี่ยงสูงที่สุดต่อการก่อหนี้สิน ขณะเดียวกันนักศึกษาที่ต้องการศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา ที่มีครอบครัวแล้ว และเช่าพาร์ตเมนต์ จะมีแนวโน้มที่จะก่อหนี้สิน ซึ่ง Xiao *et al.* (2007) พบว่า นักศึกษาที่ก่อหนี้สินในระดับสูง จะทำงานพิเศษไม่ต่ำกว่า 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ อาศัยในเมืองที่มีอัตราเพิ่มของประชากรสูงและมีพาหนะเป็นของตนเอง เช่นรถยนต์ เป็นต้น อีกทั้งงานวิจัยส่วนใหญ่ มักพบว่า นักศึกษาที่ศึกษาในชั้นปีที่สูงกว่าจะมีโอกาสก่อหนี้สินมากกว่านักศึกษาที่ศึกษาในชั้นปีต้นๆ (David, 2003; Akey, 2006; Cude *et al.*, 2006; Xiao, Shim, Barber and Lyons, 2007; Robb and Sharpe, 2009)

ผลกระทบจากการก่อหนี้สินของนักศึกษา

จากการตรวจเอกสารการวิจัยต่างประเทศ พบงานวิจัยที่กล่าวถึงผลกระทบบางประการต่อนักศึกษาที่ก่อหนี้สิน เช่น Hayhoe, Leach, Turner, Bruin, and Lawrence (2000) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติในการใช้บัตรเครดิต หนี้สินจากบัตรเครดิต การปฏิบัติที่ดีทางการเงิน ความกดดันทางการเงิน และชนิดของสินค้าและบริการที่นักศึกษาใช้จ่าย โดยเก็บข้อมูลจากนักศึกษาระดับอุดมศึกษาจำนวน 480 คน โดยใช้การวิเคราะห์ Path Analysis อธิบายรูปแบบความสัมพันธ์ของตัวแปรระหว่างนักศึกษาเพศชายและเพศหญิง พบว่านักศึกษาที่มีความกดดันทางการเงิน (Financial Stressor) เช่น ชำระหนี้ไม่ได้ตามเวลา หรือขาดเงินในการใช้จ่ายที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต เกิดจากผลกระทบของหนี้สินบัตรเครดิตที่คงค้าง และผลกระทบเชิงบวกในทางอ้อมของทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้บัตรเครดิต ผลการศึกษายังพบว่ารูปแบบและทิศทางของเส้นทางอิทธิพลในแบบจำลองของเพศชายและหญิงไม่แตกต่างกัน มีเพียงค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ของการปฏิบัติที่ดีทางการเงินของเพศหญิงที่ส่งผลต่อความกดดันทางการเงินมากกว่าเพศชาย

เมื่อกล่าวถึงผลกระทบในรูปแบบของความกดดันทางการเงินที่เกิดขึ้นในขณะศึกษาและขยายผลกระทบไปสู่ความสามารถในการเรียนของนักศึกษา David (2003) ที่ศึกษาผลกระทบจาก

การใช้บัตรเครดิต พบว่าจากการสำรวจนักศึกษาที่มีปัญหาในการชำระหนี้สินเจ้าหนี้ประมาณร้อยละ 57 มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียนในมหาวิทยาลัยลดลง ร้อยละ 55 ต้องลดจำนวนวิชาลงทะเบียน และร้อยละ 51 เริ่มไม่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนนอกเวลา เพราะต้องทำงานพิเศษเพื่อหารายได้มาชำระหนี้สิน โดย Pinto and Mansfield (2006) ให้เหตุผลเสริมว่า ระดับค่าครองชีพของนักศึกษาเพิ่มขึ้นจากอัตราค่าเล่าเรียนระดับอุดมศึกษาในสหรัฐอเมริกาโดยตรง เมื่อผนวกกับภาระหนี้สินแล้ว นักศึกษาจึงต้องลาออกหรือพักการเรียนเพื่อหางานทำเพื่อนำเงินมาชำระหนี้สิน นักศึกษาอีกส่วนก็ไม่มีเงินที่เพียงพอต่อการศึกษาต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของมหาวิทยาลัย Minnesota (2009) ที่พบว่าการก่อหนี้สินของนักศึกษาทำให้เกิดปัญหาต่อเนื่อง เช่น ความสามารถในการเรียนที่ลดลง ส่งผลให้นักศึกษาที่ก่อหนี้สินสำเร็จการศึกษาช้ากว่าเพื่อนที่ไม่มีปัญหาหนี้สิน อีกทั้งยังส่งอิทธิพลโดยตรง ต่อสุขภาพของนักศึกษาทั้งร่างกายและจิตใจ เช่น การเพิ่มระดับความเครียด วิตกกังวล จนเกิดโรคซึมเศร้า หรือความพยายามฆ่าตัวตายเพื่อหลีกเลี่ยงหนี้สิน

ขณะที่ Norvilitis (2003) ได้สำรวจทัศนคติที่มีต่อสินทรัพย์ที่เป็นตัวเงิน การก่อหนี้สินและผลกระทบของทัศนคติดังกล่าวที่มีต่อการก่อหนี้สินคงค้างจากบัตรเครดิตของนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยประเทศสหรัฐอเมริกา โดยนำปัจจัยทางด้านจิตวิทยามาใช้ในการศึกษา เช่น การถูกกระตุ้นความต้องการซื้อ การควบคุมการตัดสินใจของตนเอง ซึ่ง Norvilitis คาดการณ์ว่า การก่อหนี้สินบัตรเครดิต ความทุกข์ในชีวิต ความเครียดและความสะเทือนใจของนักศึกษา จะมีผลทางบวกกับหนี้สินคงค้างจากบัตรเครดิต (Norvilitis อ้างอิงมาจากผลการวิจัยของ Lange และ Byrd (1998) ที่พบว่า ความกดดันทางการเงินและความรู้สึกเชิงบวกต่อสถานะทางการเงินของนักศึกษา (ความผาสุกทางการเงิน) ในมหาวิทยาลัยของประเทศนิวซีแลนด์ มีอิทธิพลต่อความสามารถในการบริหารจัดการทางการเงินของนักศึกษา) ผลการวิจัยด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ พบว่า การก่อหนี้สินบัตรเครดิต (อัตราส่วนระหว่างหนี้สินต่อรายได้ของนักศึกษา) มีความสัมพันธ์กับความผาสุกทางการเงินในทิศทางตรงกันข้าม อีกทั้งการก่อหนี้สินยังมีความสัมพันธ์กับความเครียดและการควบคุมการตัดสินใจของนักศึกษาในทิศทางตรงกันข้าม สอดคล้องกับผลการศึกษาจากการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของ Xiao, Shim, Barber and Lyons (2007) ที่พบว่า นักศึกษาที่มีพฤติกรรมเสี่ยงทางการเงินระดับสูงหรือไม่บริหารจัดการทางการเงิน ทั้งการบริหารสินเชื่อและการออมเงิน จะมีความพึงพอใจต่อชีวิตตนเอง สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ระดับต่ำกว่ากลุ่มนักศึกษาที่ไม่มีพฤติกรรมเสี่ยงทางการเงินหรือมีพฤติกรรมบริหารจัดการทางการเงินที่ดี

ประเด็นผลกระทบของหนี้สินที่เกิดกับนักศึกษาหลังสำเร็จการศึกษา พบในงานวิจัยของ Baum and O' Malley (2003) โดยนักศึกษาเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาส่วนใหญ่ที่สำเร็จการศึกษาแล้ว (ร้อยละ 59) รู้สึกว่าหนี้สินจากเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาของภาครัฐเริ่มเป็นภาระทางการเงินกับตนเอง ขณะที่ ร้อยละ 54 กล่าวว่า ถ้าสามารถเปลี่ยนอดีตได้ก็จะกู้ยืมให้น้อยลงหรือไม่กู้ยืมเลย ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่เพิ่มขึ้นอย่างรุนแรง เมื่อเปรียบเทียบกับผลการสำรวจในปี ค.ศ. 1987 ที่มีนักศึกษาเพียงร้อยละ 31 ที่รู้สึกว่า ตนเองไม่น่ากู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาขณะกำลังศึกษา สอดคล้องกับผลการศึกษาของ American Council on Education (2004) ที่พบว่า หนี้สินจากการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาของรัฐส่งผลกระทบกับทางเลือกในการดำรงชีวิตของนักศึกษาหลังสำเร็จการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การเรียนต่อ การหางานทำ การแต่งงานสร้างครอบครัว การซื้อที่อยู่อาศัยและยานพาหนะ ฯลฯ เนื่องจากปัญหาหนี้สินที่สะสมมาตั้งแต่ขณะศึกษา ที่ทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาเข้าถึงสินเชื่อในระบบจากสถาบันการเงินได้ลำบากขึ้น อีกทั้งปัญหายังรุนแรงขึ้น ถ้าประเทศเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจ หรืออัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมและดอกเบี้ยการชำระหนี้สินผิดเวลามีอัตราสูงขึ้นได้ในอนาคต จนทำให้นักศึกษาต้องก่อหนี้สินใหม่ เพื่อจัดการหนี้สินคงค้างจากเงินกู้เพื่อการศึกษา ซึ่ง Sullivan (2009) ได้กล่าวเสริมว่า ผลกระทบต่อการก่อหนี้จะส่งผลกระทบรุนแรงต่อประชาชนสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจอย่างที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

American Council on Education (2004) ได้เสนอว่า การชำระหนี้สินเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาคืนภาครัฐที่อยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้และนักศึกษาสามารถบริหารจัดการหนี้สินได้ด้วยตนเอง ไม่ควรมีมูลค่าเกินร้อยละ 8 ของรายได้ส่วนบุคคลของผู้สำเร็จการศึกษา เพราะในอนาคตนักศึกษายังต้องมีการทางการเงินอื่นๆ เช่น การจ่ายภาษี การศึกษาต่อ การพัฒนาทุนมนุษย์ การเช่าที่อยู่อาศัย การผ่อนส่งที่อยู่อาศัยและยานพาหนะ ภาระทางการเงินจากการเปลี่ยนสถานะเป็นหัวหน้าครอบครัว เช่น ค่าเลี้ยงดูบุตรธิดา รวมทั้งค่าครองชีพอื่นๆ ซึ่งในกรณีของอัตราชำระหนี้สินคืนเจ้าหนี้ต่อรายได้ หรือ Debt-Service Ratio นั้น Baum and Schwartz (2005) เสนอว่าการชำระหนี้สินที่นักศึกษามีหรือบุคคลสามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องก่อหนี้สินใหม่ สัดส่วนของจำนวนเงินที่ต้องใช้ชำระหนี้สินเทียบกับรายได้ต่อเดือน ตามมาตรฐานไม่ควรเกินร้อยละ 8 เนื่องจากผู้สำเร็จการศึกษาต้องนำรายได้ไปใช้ในการผ่อนส่งที่อยู่อาศัยและยานพาหนะ อีกทั้งยังต้องสนับสนุนทางการเงินกับผู้ที่ตนเองรับผิดชอบ ซึ่ง Baum and Schwartz พยายามตีความระดับการก่อหนี้สินที่ไม่มากเกินไปตามทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต ที่บุคคลสามารถชำระหนี้สินคืนได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อเงินออมที่ต้องเอาไว้ใช้ในวัยเกษียณอายุ หรือใช้ในกรณีอื่นๆ เช่น เกิดปัญหาด้านสุขภาพ ว่างาน หรือไม่ได้รายได้ตามที่คาดการณ์ไว้ เพราะอาจมีผู้สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรเดียวกันใน

ตลาดแรงงานจำนวนมาก อัตราการแข่งขันในการเข้าทำงานอยู่ในระดับสูง หรือบางกรณีไม่สามารถทำงานในสายงานที่สำเร็จการศึกษา จึงไม่ได้รับผลตอบแทนตามที่คาดหวังไว้ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาเมื่อมีอายุมากขึ้นและรู้สึกได้รับผลตอบแทนทางการเงินของครอบครัวมากขึ้น โดยตัวแปร Debt-Service Ratio เป็นไปตามแนวคิดของทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต ที่ภาระหนี้สินและการก่อหนี้จะเพิ่มขึ้นในระยะแรกและลดลงในระยะเวลาลดไป

แนวทางในการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินของนักศึกษา

David (2003) ได้เสนอว่า การจัดกิจกรรมเพื่อจัดการความรู้ทางการเงินที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้น ยังมีจำนวนน้อยและไม่ค่อยได้ประโยชน์ตามบริบทในชีวิตประจำวันของนักศึกษา มหาวิทยาลัยจึงควรตระหนักถึงบทบาทในการจัดการความรู้ทางการเงิน เพื่อให้นักศึกษาได้มีความรู้ที่ถูกต้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการก่อหนี้สินจากบัตรเครดิตและหนี้สินอื่นๆ ขณะที่ Cude *et al.* (2006) ได้เสนอในทางเดียวกันว่า มหาวิทยาลัยต้องจัดสภาพแวดล้อมทางการเงินที่เหมาะสมกับชีวิตประจำวัน ที่นักศึกษาสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง จึงควรให้นักศึกษามีส่วนร่วมเพื่อสร้างความรู้เชิงประสบการณ์ เช่น การจัดสัมมนา การจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาทางการเงิน หรือการให้ข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ต อีกทั้งบิดามารดาก็ต้องให้ความรู้ ความเข้าใจทางการเงินที่ถูกต้องกับนักศึกษาด้วย ซึ่ง Lyons (2004) ได้สำรวจพบว่า นักศึกษาทั้งกลุ่มเสี่ยงและไม่ใช่มูลเสี่ยงมีความต้องการข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ในเรื่องการบริหารจัดการทางการเงินทั้งสิ้น Lyons (2004) จึงเสนอว่า มหาวิทยาลัยต้องใช้ทรัพยากรของตนเอง ทั้งการจัดการเรียนการสอนหรือการให้บริการปรึกษาเพื่อลดความเสี่ยงให้นักศึกษา โดย Pinto and Mansfield (2006) เสริมว่า การจัดการความรู้ที่สำคัญที่สุดกับนักศึกษา คือการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการหนี้สิน ขณะเดียวกัน Xiao, Shim, Barber and Lyons (2007) เพิ่มเติมว่า มหาวิทยาลัยต้องมีพันธกิจที่เกี่ยวกับการปรับพฤติกรรมของนักศึกษากลุ่มเสี่ยงทางการเงิน ด้วยการเพิ่มสมรรถนะทางการบริหารจัดการทางการเงินที่ดีให้กับนักศึกษา มหาวิทยาลัยจึงต้องคั่นหานักศึกษากลุ่มเสี่ยงเพื่อให้การเรียนรู้ทางการเงินที่ถูกต้อง ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือ ทั้ง นักศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษา รวมทั้งครอบครัวในการให้คำปรึกษาและให้ความรู้ทางการเงินที่ถูกต้องกับนักศึกษา โดยการวิจัยของมหาวิทยาลัย Minnesota (2009) เสนอว่า มหาวิทยาลัยต้องดูแลนักศึกษาอย่างใกล้ชิด ต้องเก็บข้อมูลพฤติกรรมของนักศึกษา ต้องสร้างเครือข่ายด้านข้อมูลองค์ความรู้ในการแก้ปัญหากับมหาวิทยาลัยอื่นๆ หรือหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน แม้กระทั่งกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของภาครัฐ ที่จะต้องเข้ามาดูแลและควบคุมค่าเล่าเรียนและดอกเบี้ยกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาที่นักศึกษารับภาระอยู่

ขณะเดียวกัน Lyons (2004), Pinto and Mansfield (2006) และมหาวิทยาลัย Minnesota (2009) ได้เห็นตรงกันว่ามหาวิทยาลัยต้องสำรวจ วิจัยและจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการก่อหนี้สินของนักศึกษาในสังกัด เพื่อรับทราบสาเหตุและแนวโน้มของปัญหาหนี้สินและสร้างแนวทางในการปฏิบัติที่ดีให้กับนักศึกษา รวมทั้ง ต้องสร้างความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยอื่นๆ ทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการทำวิจัยร่วมกัน มหาวิทยาลัยควรระบุนักศึกษากลุ่มเสี่ยงทางการเงินให้ชัดเจน ทั้งลักษณะพฤติกรรมและบุคคลที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง จึงจะสามารถใช้ทรัพยากรของมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาสมรรถนะการบริหารหนี้สินเพื่อลดความเสี่ยงทางการเงินตามความต้องการและสภาพปัญหาที่แท้จริงของนักศึกษาและสอดคล้องกับข้อมูลที่เป็นจริงของนักศึกษากลุ่มเสี่ยง

การศึกษาที่ให้กลยุทธ์เชิงปฏิบัติในป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินของนักศึกษา พบในการวิจัยของ Borden, Lee, Serido and Collins (2008) ที่นำเสนอว่า การให้ความรู้ความเข้าใจทางการเงินกับนักศึกษา ต้องทำในระยะเวลาสั้นๆ และต้องทำให้นักศึกษารู้สึกว่าความรู้ทางการเงินเป็นเรื่องง่าย เช่น การให้แผ่นพับ หนังสือเล่มเล็กๆ หรือการอบรมผ่านระบบออนไลน์ มากกว่าที่จะนำไปบรรจุในหลักสูตรการเรียนการสอน ที่ใช้ระยะเวลาการให้ความรู้ที่นานเกินไป และเสนอแนะว่า 1) การวิจัยในอนาคตควรมีการติดตามทัศนคติและพฤติกรรมทางการเงินของนักศึกษาหลังการให้ความรู้ เพราะในขณะอบรม นักศึกษาอาจจะมีแค่ความตั้งใจจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งยังไม่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงจริงๆ 2) ควรพิจารณาสถานการณ์ด้านการเงินและความจำเป็นในการใช้จ่ายเงินของนักศึกษา และ 3) ควรให้ความสำคัญกับการเปรียบเทียบ (Tradeoff) ระหว่างต้นทุนในการก่อหนี้และอรรถประโยชน์จากการก่อหนี้สินของนักศึกษา ซึ่ง Loughlin and Szmigin (2006) เพิ่มเติมว่า การแก้ปัญหาต้องพึ่งพาทุกภาคส่วนในสังคมในการปลูกฝังทัศนคติและพฤติกรรมทางการเงินที่ดี และการสร้างสภาพแวดล้อมทางการเงินที่ดีให้กับนักศึกษา รวมทั้งควรให้ความสำคัญกับกฎระเบียบหรือกฎหมายที่มีอิทธิพลต่อการแก้ปัญหาค่าการก่อหนี้ของนักศึกษา

ขณะที่ Sullivan (2009) ได้เสนอให้ใช้การออมเงินเพื่อป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สิน และถ้าภาครัฐไม่เห็นความสำคัญของการออมเงินของประชาชน ปลดปล่อยให้ประชาชนยึดติดกับการบริโภคที่เกินกว่ารายได้ ก็จะกินหนี้สินที่กู้ยืมมาไม่ได้ จนครอบครัวอาจถูกเจ้าหนี้ฟ้องล้มละลาย และถูกลำไยไปสู่การล้มละลายของสถาบันการเงิน ไปพร้อมกับการสูญเสียมูลค่าในสินทรัพย์ภาคประชาชน ภาครัฐจึงต้องเข้าไปแก้ไขปัญหาหนี้สินและส่งเสริมการออมเงินทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเป็นสำคัญ Sullivan (2009) ได้อ้างทฤษฎีของศาสตราจารย์ Robert Lawless ที่เสนอว่า รัฐบาลควรแก้ไขปัญหาการก่อหนี้สินของครัวชาวอเมริกา ส่งเสริมให้ครัวชาวอเมริการู้จักและ

ตระหนักต่อการออมเงินมากกว่าที่จะไปค้นหุ้รงั้ชั้นโยบายการเงินและการคลังเพื่อกระตุ้นการใช้จ่ายเงินของประชาชน เพราะจะทำการสะสมหนี้สินทั้งภาครัฐและภาคประชาชนเพิ่มสูงขึ้น สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ Pinto and Mansfield (2006) ซึ่งพบว่า หนี้สินจากบัตรเครดิตเป็นอุปสรรคสำคัญในการชำระหนี้สินเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษาโดยเฉพาะนักศึกษากลุ่มเสี่ยงที่เลือกชำระหนี้สินจากบัตรเครดิตก่อน จนหนี้สินเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษากลายเป็นหนี้สาธารณะของประเทศไปพร้อมกับหนี้สินภาคเอกชนและครัวเรือนที่กำลังเพิ่มสูงขึ้น Sullivan ยังได้เสนอว่า รัฐต้องกระตุ้นหรือสนับสนุนการออมเงินของประชาชน ซึ่งในมุมมองดังกล่าว เป็นการย้ำเตือนว่าภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต้องให้ความรู้และความเข้าใจกับประชาชนเพื่อกระตุ้นการออมเงินมากกว่าที่จะเข้าไปบริหารจัดการหนี้สินแทนประชาชน โดยงานวิจัยของมหาวิทยาลัย Minnesota (2009) ได้เสนอว่า รัฐ Minnesota ต้องเข้ามาดูแลอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาและการเพิ่มระดับค่าเล่าเรียนของมหาวิทยาลัยในเขตการปกครองให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม เพื่อช่วยเหลือผู้ปกครองที่ประสบปัญหาจากค่าครองชีพในการใช้จ่ายทางการศึกษา นอกจากนั้นต้องกำหนดให้หลักสูตรการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมีวิชาที่เกี่ยวข้องกับการเงินส่วนบุคคลที่นักศึกษาสามารถใช้ประโยชน์ได้ในโลกความจริง รวมทั้งต้องสำรวจสถิติสถานะทางการเงินของครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาทั้งที่สำเร็จการศึกษาและยังไม่สำเร็จการศึกษา

จากการตรวจสอบเอกสารยังพบว่า อุปทานในการกู้ยืมก็มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาผ่านกลยุทธ์ทางการตลาดที่ให้ความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักศึกษา เพราะเริ่มเกิดความอึดอัดทางการตลาดสินเชื่อของวัยทำงาน ซึ่ง Mierzewski and Lindstrom (2008) ได้เสนอวิธีป้องกันปัญหาจากการใช้บัตรเครดิตในมหาวิทยาลัยไว้ว่า 1) มหาวิทยาลัยต้องห้ามไม่ให้บริษัทบัตรเครดิตเข้ามารับทำการสมัครในมหาวิทยาลัย 2) กำหนดเวลาในการติดประกาศโฆษณาและการใช้สถานที่ประชาสัมพันธ์บัตรเครดิตภายในมหาวิทยาลัยให้น้อยลง และต้องบังคับใช้กฎระเบียบดังกล่าวอย่างเข้มงวด 3) ป้องกันการซื้อขายรายชื่อและข้อมูลนักศึกษา 4) ไม่ให้บริษัทบัตรเครดิตเข้ามาสนับสนุนทางการเงินและสิ่งของกับองค์กรกิจการนักศึกษา 5) เพิ่มช่องทางการเรียนรู้ทางการเงินให้กับนักศึกษาผ่านการศึกษาทุกระบบ 6) มีหน่วยงานที่ตรวจสอบเงื่อนไขของการใช้บัตรเครดิตที่นักศึกษาใช้ ให้ถูกต้องและเป็นธรรม เช่น บางบริษัทตั้งดอกเบี้ยชำระเงินผิดเวลาไว้สูงมาก อีกทั้งข้อมูลดังกล่าวยังอยู่ในตำแหน่งที่ไม่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนในสัญญาการกู้ยืม

จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการก่อหนี้สินของนักศึกษาในส่วนของงานวิจัยในต่างประเทศดังที่กล่าวมาข้างต้น สรุปไว้ในตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 สรุปการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการก่อหนี้สินของนักศึกษาในส่วนของงานวิจัยในประเทศ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา	งานวิจัยที่สนับสนุน
อำนาจซื้อและรายได้ส่วนบุคคลของนักศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายเพื่อบริโภคและการออมเงินของนักศึกษา	Lea, Webley and Levine, 1993; Lea, Lino, 1995; Chien and Devaney, 2001; David, 2003; American Council on Education, 2004; Lyons, 2004; Cude <i>et al.</i> , 2006; Loughlin and Szmigin, 2006; Xiao, Shim, Barber and Lyons, 2007; Borden, Lee, Serido and Collins, 2008; Robb and Sharpe, 2009
ความเสี่ยงทางการเงิน (Financial Risk) และการบริหารจัดการทางการเงิน (Financial Management)	Lyons, 2004; Cude <i>et al.</i> , 2006; Xiao, Shim, Barber and Lyons, 2007; Carpenter and Moore, 2008
การคาดการณ์รายได้ที่จะได้รับหลังสำเร็จการศึกษาสูงเกินความเป็นจริง (Optimistic) และการสนับสนุนและช่วยเหลือทางการเงินของครอบครัวและบุคคลรอบข้าง	Davies and Lea, 1995; Lewis and Van Venrooij, 1995; Eskilson and Whiley, 1999; Baum and O' Malley, 2003; Loughlin and Szmigin, 2006; Borden, Lee, Serido and Collins, 2008; Brint and Rotondi, 2009; บริษัท Sallie Mae, 2009
สภาพแวดล้อมชีวิตนักศึกษาที่ขึ้นกับการก่อหนี้สิน 1) สังคมการออมเงินเปลี่ยนเข้าสู่บริโภคนิยม 2) บิดามารดาและบุคคลรอบข้างถ่ายทอดทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สิน 3) กลยุทธ์ทางการตลาดของแหล่งอุปทานเงินกู้	David, 2003; Norvilitis, 2003; Lyons, 2004; Cude <i>et al.</i> , 2006; Loughlin and Szmigin, 2006; Mierzwinski and Lindstrom, 2008; Robb and Sharpe, 2009
ความรู้ ความเข้าใจ และการเรียนรู้ทางการเงิน ทั้งความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) และความรู้เชิงประสบการณ์ (Tacit Knowledge)	David, 2003; Cude <i>et al.</i> , 2006; Louisiana, 2006; Xiao, Shim, Barber and Lyons, 2007; Borden, Lee, Serido and Collins, 2008; Brint and Rotondi, 2009; Robb and Sharpe, 2009; บริษัท Sallie Mae, 2009
ความหลากหลายของช่องทางการเข้าถึงหนี้สินของนักศึกษาและความช่วยเหลือทางการศึกษาที่นักศึกษาได้รับ	Lyons, 2004; Pinto and Mansfield, 2006; Xiao, Shim, Barber and Lyons, 2007; Robb and Sharpe, 2009
ระดับค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้นผ่านค่าเล่าเรียนของมหาวิทยาลัย	American Council on Education, 2004; Akey, 2006; Robb and Sharpe, 2009
ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ชั้นปีที่ศึกษา เพศ อายุ ฯลฯ	David, 2003; Akey, 2006; Cude <i>et al.</i> , 2006; Xiao, Shim, Barber and Lyons, 2007; Robb and Sharpe, 2009

งานวิจัยของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการก่อกำหนดหนี้สินของนักศึกษา

จากการตรวจสอบเอกสารในส่วนของงานวิจัยในประเทศไทย ไม่พบองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการก่อกำหนดหนี้สินของนักศึกษาโดยตรง ที่พบใกล้เคียงคือ เรื่องการออมและการใช้จ่ายของนักศึกษาหรือวัยเด็ก ดังนั้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของประเทศไทยจึงขอเสนอผลการวิจัยที่ให้ข้อมูลสนับสนุนความสำคัญของปัญหาการวิจัยประเด็นหนี้สินนักศึกษาไทย โดยมีรายละเอียดแยกเป็นประเด็นดังนี้

1. ในประเทศไทยยังไม่มีงานวิจัยที่อธิบายปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลให้นักศึกษาหรือวัยก่อนการทำงานก่อกำหนดหนี้สินขณะกำลังศึกษา มีบางส่วนที่ศึกษาพฤติกรรมทางการเงินของวัยก่อนการทำงาน แต่ก็เน้นไปที่การออมเงิน เช่น งานวิจัยเชิงประจักษ์ของกุลิสรา กฤตวรกาญจน์ (2549) ที่ศึกษาวิธีการพัฒนาเจตคติและพฤติกรรมการออมเงินของเด็กนักเรียน โดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ช่วงที่ 1 ดำเนินการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 13 โรงเรียนจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน เพื่อรับทราบปัญหาและพฤติกรรมในด้านการออมของนักเรียน พบว่านักเรียนมีเงินออมประมาณ 1,000 บาท-5,000 บาท และฝากครั้งละไม่เกิน 100 บาท โดยนักเรียนร้อยละ 34.6 มีการก่อกำหนดหนี้สิน ถึงนักเรียนส่วนใหญ่จะมีความรู้และความคิดในเรื่องการออมเงินอยู่ในระดับดีสอดคล้องกับวัฒนธรรมการออมของสังคมไทย แต่ก็ขัดแย้งกับพฤติกรรมการสะสมทรัพย์สินที่มีค่าของนักศึกษา เช่น กระเป๋าราคาแพง โทรศัพท์มือถือ นาฬิกา อีกทั้งยังมีมุมมองว่าสินค้าต่างประเทศดีกว่าสินค้าไทย ช่วงที่ 2 เป็นการนำกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการพัฒนา โดยใช้ความรู้จากหนังสือ “เงินทอง ของมีค่า” ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นแนวทางของกลยุทธ์ที่ประกอบด้วย 1) การใช้บุคคลให้ข้อมูล 2) ใช้สื่อผ่านโปสเตอร์ขนาดเล็ก 3) เชิญชมสถาบันการเงิน 4) การจัดนิทรรศการ 5) จัดประกวดการวางแผนทางการเงินและสิ่งประดิษฐ์ทางการเงิน 6) ให้นำหนังสือ “เงินทอง ของมีค่า” กับนักเรียน โดยผู้วิจัยสุ่มกลุ่มตัวอย่าง 2 โรงเรียนที่มีบริบทและสภาพแวดล้อมใกล้เคียงกัน โดยให้โรงเรียนหนึ่งเป็นกลุ่มทดลองและอีกโรงเรียนเป็นกลุ่มควบคุม ช่วงที่ 3 เป็นช่วงการประเมินผลหลังให้ Treatment ในระยะที่ 2 ไปแล้ว เป็นเวลา 3 เดือน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีความรู้และเจตคติทางการเงินที่สูงขึ้นกว่าตอนที่ยังไม่ได้รับ Treatment นอกจากนั้นความรู้และเจตคติทางการเงินหลังการให้ Treatment ของกลุ่มทดลองแตกต่างจากกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่ง กุลิสรา กฤตวรกาญจน์ ได้นำเสนอว่าการปลูกฝังความรู้และเจตคติที่ดีในการออมต้องเริ่มทำตั้งแต่วัยเด็ก โดยผู้วิจัยใช้สำนวนว่า “ไม้อ่อนดัดง่าย ไม้แก่ดัดยาก” อีกทั้งความรู้และเจตคติทางการเงินในวัยเด็กจะส่งผลต่อพฤติกรรมการออมและการบริหารจัดการทางการเงินที่ดีในอนาคตด้วย ในประเด็นการออมเงินนั้น วรเวช

สุวรรณระดา และ สมประวิณ มั่นประเสริฐ (2552) ได้เสนอประเด็นสำคัญว่า ผู้มีงานทำอาจยินยอมลงทุนให้บุตรหลานของตนเองด้วยการพัฒนาทุนมนุษย์ เพื่อหวังให้บุตรดูแลตนเองในยามชรา จึงลดการออมเงินของตนเองลง ซึ่งค้านกับทฤษฎีวงจรชีวิตที่บุคคลจะเป็นคนเพิ่มระดับการออมเงินเพื่อเลี้ยงดูตนเองในวัยเกษียณ อาจเพราะในสังคมไทยที่เป็นสังคมที่มีรากฐานของสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็ง แตกต่างจากสถาบันครอบครัวของประเทศทางตะวันตกที่ค่อนข้างยึดหลักของปัจเจกชนมากกว่า ซึ่งแตกต่างจากปรัชญาทางเศรษฐศาสตร์ของประเทศที่พัฒนาแล้วที่กล่าวมาในข้างต้น (สำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัว สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2552) จึงตกย้ำให้เห็นว่า พฤติกรรมการเงินของวัยก่อนการทำงานสามารถส่งผลกระทบต่อภาระทางการเงินของครอบครัวได้โดยตรง

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่เป็นการวิจัยในระดับมหภาค แต่ก็ยังเน้นในเรื่องของการออมเงิน โดยเฉพาะการออมในช่วงวัยทำงาน เช่น หัวหน้าครอบครัว มีบางส่วนศึกษาการออมในวัยสูงอายุ (วรเวศม์ สุวรรณระดา และสมประวิณ มั่นประเสริฐ, 2552) การวิจัยส่วนใหญ่ที่กล่าวมาใช้ฐานคิดหลักจากทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต แต่ผลการวิจัยก็พบประเด็นความรู้ที่น่าสนใจที่จะเป็นจุดยืนที่แข็งแกร่งให้กับการศึกษาเรื่องการก่อหนี้สินของนักศึกษาได้ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ผลการวิจัยเชิงประจักษ์ในบริบทของประเทศไทยระบุอย่างชัดเจนว่า จำนวนบุตรที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้โอกาสในการออมเงินของผู้ที่มีงานทำหรือหัวหน้าครอบครัวไทยลดลงอย่างมีนัยสำคัญ (ปรารธนา หลีกภัย, 2551; วรเวศม์ สุวรรณระดา และสมประวิณ มั่นประเสริฐ, 2552) สะท้อนให้เห็นว่า ถ้าวัยก่อนทำงานขาดวินัยทางการเงินที่ดี ก่อหนี้สินขึ้นขณะศึกษาให้เป็นภาระทางการเงินของหัวหน้าครอบครัวซึ่งอยู่ในวัยทำงาน ก็วยังลดความสามารถในการออมเงินของหัวหน้าครอบครัว แต่กลับเป็นการเพิ่มโอกาสการก่อหนี้สินของหัวหน้าครอบครัวโดยตรง

2.2 ผลการวิจัยเชิงประจักษ์ชี้ให้เห็นประเด็นสำคัญว่า ผู้ที่อยู่วัยทำงานของประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะมีจุดดุลยภาพในการปลดหนี้สินตามทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิตเลื่อนออกไปจากช่วงอายุเดิม โดยสุทธิภา อมรวิวัฒน์ และ สุทธิณี สาระยา (2548) ได้ให้เหตุผลของปรากฏการณ์ดังกล่าวว่า เกิดจากผู้ที่อยู่ในวัยทำงานมีระดับรายจ่ายมากกว่ารายได้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนกลายเป็นการสะสมหนี้มากกว่าจะมีโอกาสได้ออมเงินไว้ใช้ในวัยสูงอายุ เนื่องจาก 1) การขยายตัวของสินเชื่อจากสถาบันการเงินของรัฐ เช่นกองทุนหมู่บ้าน ธนาคารประชาชน ฯลฯ 2) การแข่งขันกันปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงิน 3) นโยบายผ่อนปรนของภาครัฐต่อการปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ และ

4) วัฏจักรธุรกิจที่กำลังถดถอยในขณะที่ทำการวิจัย ขณะที่โครงการศึกษาวิจัยตามแผนงานการศึกษาหนี้สินและพฤติกรรมการออมระยะที่ 1 ภายใต้โครงการพัฒนาเครื่องมือนโยบายเศรษฐกิจมหภาคของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ (2551) ที่มุ่งศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มของการออม การก่อหนี้สินของประชาชนทั้งในระดับมหภาคและระดับจุลภาคของครัวเรือนไทย ผลการศึกษาข้อมูลระดับมหภาคโดยใช้แบบจำลองโครงสร้างขนาดเล็กพบว่า ช่องว่างระหว่างการออมและการลงทุนจะเปลี่ยนแปลงไปในทางลบกับรายได้ของประเทศ อีกทั้งรายได้ของประเทศต้องสูงขึ้นประมาณร้อยละ 7 ขึ้นไป จึงจะทำให้ช่องว่างของการออมกับการลงทุนลดลง ในส่วนการศึกษาระดับจุลภาค การวิจัยได้ใช้ข้อมูลจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2548-2550 จำนวน 6,000 ครัวเรือน นอกจากนั้นงานวิจัยได้ใช้ทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิตมาใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์และกำหนดแบบจำลองในการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนไทยในภาพรวมจะมีรายได้สูงสุดเมื่ออายุ 45-60 ปี มีรายจ่ายสูงสุดเมื่ออายุ 45-50 ปี และจะมีหนี้สินสะสมสูงสุดเมื่อมีอายุ 45-60 ปี ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต อีกทั้งครัวเรือนไทยจะเริ่มออมเงินอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่อายุ 30 ปีขึ้นไป การศึกษาตามทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิตของประเทศไทย ยังพบในการศึกษาของ ดิเรก ปัทมศิริวัฒน์ (2552) ที่ใช้ข้อมูลจากการสำรวจครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติใน ปี พ.ศ. 2549 ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะของการบริโภค การออมและการก่อหนี้สินของประชาชนไทยเป็นไปตามทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต โดยรายได้ การออม และหนี้สินของครัวเรือนจะเพิ่มขึ้นตามอายุและสูงสุดเมื่อหัวหน้าครัวเรือนอายุ 51-55 ปี และสามารถอธิบายด้วยทฤษฎีทางทุนมนุษย์ทางเศรษฐศาสตร์ ที่อายุ ประสิทธิภาพและทักษะในการทำงานที่สูงขึ้น จะส่งผลต่อความสามารถในการหาเงินรายได้ ซึ่งในช่วงหลังอายุ 55 ปี รายได้ของหัวหน้าครัวเรือนไทยก็จะลดลงอย่างชัดเจน ส่วนสินทรัพย์ของครัวเรือนเพิ่มขึ้นสูงสุดตอนที่หัวหน้าครัวเรือนอายุ 61-65 ปี แต่ก็มีอัตราการเปลี่ยนแปลงที่ไม่แน่นอน เนื่องจากผู้สูงอายุยังมีรายได้จากสินทรัพย์เช่น อัตรดอกเบี้ยจากการลงทุนทางอ้อม ค่าเช่า ค่าลิขสิทธิ์ เป็นต้น ในส่วนการออมนั้นมี 2 อาชีพที่มีการออมติดลบ (หนี้สิน) คือ หัวหน้าครัวเรือนที่เป็นนักศึกษาและหัวหน้าครัวเรือนที่อยู่ระหว่างหางานทำ มีการออมเท่ากับ -1,183 บาท และ -431 บาทตามลำดับ

2.3 สังคมไทยกำลังเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุ ทำให้ผู้ที่อยู่ในวัยทำงานยังมีภาระรับผิดชอบมากยิ่งขึ้นกว่าในอดีต ยังพิจารณาร่วมกับผลการวิจัยในข้อ 2.1 ข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าการเข้าสู่ดุลยภาพทางการเงินของหัวหน้าครอบครัวไทยจะยิ่งช้าลง เนื่องจากศักยภาพทางการเงินของหัวหน้าครัวเรือนที่ลดลง (ดิเรก ปัทมศิริวัฒน์, 2552 และ Paulson and Townsend, 2005) อีก

ทั้งการออมเงินของครัวเรือนที่ลดลง ยังส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดเงินทุนของประเทศ จนต้องกู้ยืมเงินจากต่างประเทศและกลายเป็นปัญหาหนี้สินจากเงินทุนต่างประเทศไปในที่สุด

2.4 ช่วงอายุก่อนวัยทำงานก็มีความเสี่ยงที่จะเผชิญกับปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะนักศึกษาที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งข้อมูลเชิงประจักษ์จากการสำรวจสถานะการมีงานทำของประชาชนไทย ประจำเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2552 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า ผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีอัตราการว่างงานสูงที่สุด ถึงประมาณ 125,000 คนในเดือนที่สำรวจในลักษณะสะสม รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนต้นประมาณ 70,000 คน ทั้งๆ ที่ในความจริงแล้วผู้ที่มีงานทำ โดยเฉพาะหัวหน้าครอบครัวได้เสียค่าใช้จ่ายในการพัฒนาทุนมนุษย์ของนักศึกษาจากการเพิ่มระดับการศึกษาเพื่อเป็นหลักประกันการมีงานทำในอนาคตของนักศึกษา (วรเวศม์ สุวรรณระดา และสมประวิณ มันประเสริฐ, 2552) สอดคล้องกับผลการสำรวจความต้องการของประชาชนที่จะให้รัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่าปัญหา 3 ลำดับแรกของนักศึกษาระดับปริญญาตรีของประเทศไทย ประกอบด้วย 1) การแก้ไขความยากจน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงมุมมองในเรื่องความกังวลในโอกาสการมีงานทำของนักศึกษา 2) ราคาสินค้าที่สูงขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักศึกษากำลังเผชิญระดับค่าครองชีพที่สูงขึ้น นำไปสู่ความกดดันทางการเงิน และ 3) การแก้ปัญหานี้สินภาคประชาชน ซึ่งสะท้อนมุมมองปัญหานี้สินของนักศึกษาและครอบครัว ซึ่งล้วนแต่บ่งชี้โอกาสในการก่อหนี้สินของนักศึกษาทั้งสิ้น

2.5 นักศึกษามีโอกาสก่อหนี้สินในระบบมากขึ้น สืบเนื่องจากการศึกษาข้อมูลจำนวนผู้ที่ได้รับสิทธิกู้ยืมเงินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ที่มีจำนวนสูงถึง 850,000 คนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 เพิ่มจากปีที่ผ่านมา 130,000 คน (<http://www.studentloan.or.th/about.php>) แต่เมื่อพิจารณาในยอดรวมของนักศึกษาที่ก่อหนี้สินกับกยศ. ตั้งแต่รุ่นที่ 1 ปี 2542 จนถึงรุ่นที่ 8 ปี 2549 พบว่ามีจำนวนนักศึกษาที่กู้ยืมถึง 1,760,601 คน ร้อยละ 65 สามารถชำระหนี้ได้ แต่ก็มีผู้ค้างชำระถึงร้อยละ 35 หรือคิดเป็นจำนวน 527,464 คน คิดเป็นมูลค่าหนี้สินคงค้างสูงถึง 2,915 ล้านบาท (กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา, 2550) จากข้อมูลการกู้ยืมเงินจากกยศ. ของนักศึกษา ประกอบกับการพิจารณาปัญหาการว่างงานและค่าครองชีพที่สูงขึ้นตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยิ่งตอกย้ำให้เห็นว่า นักศึกษาไทยกำลังเผชิญกับความเสี่ยงทางด้านการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจสูงขึ้นกว่าในอดีต และมีแนวโน้มว่านักศึกษาไทยที่มีหนี้สินกยศ. จะก่อหนี้สินประเภทอื่นๆ เพิ่มขึ้น ซึ่งจะสร้างผลกระทบทางเศรษฐกิจให้กับครอบครัวของนักศึกษา สอดรับกับผลการวิจัยพฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตของประชาชนของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยปีพ.ศ. 2548 ที่

พบว่า นักศึกษาเป็นกลุ่มบุคคลที่มีหนี้สินค้างชำระจากบัตรเครดิตเพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 56.6 เป็นร้อยละ 73.1 ของค่าใช้จ่าย ผลการสำรวจได้เสนอประเด็นที่สำคัญว่า พฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตของนักศึกษา นอกจากนักศึกษาจะก่อหนี้สินเพิ่มขึ้นแล้ว ยังเป็นการก่อหนี้สินที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ให้กับระบบสถาบันการเงินไทย ส่วนผลการสำรวจพฤติกรรมในการใช้บัตรเครดิตของประชาชนในปี พ.ศ. 2550 พบว่าประมาณร้อยละ 11 ของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้บัตรเครดิตในการใช้จ่ายเป็นกลุ่มนักศึกษา (มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2550) นอกจากนั้นข้อมูลสถิติอาชีพของผู้ใช้บริการโรงรับจำนำของสำนักงานธนาณเคราะห์ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ยังพบว่า อาชีพนักศึกษาเป็นอาชีพ 1 ใน 5 ลำดับแรกของอาชีพของผู้จำนำสินทรัพย์ทั้งหมด (http://www.m_society.go.th/content_stat_detail.php?pageid=433) โดย ปี พ.ศ. 2552 มีนักศึกษาจำนำสินทรัพย์ในสถานธนาณเคราะห์เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 13,606 ราย หรือร้อยละ 5 ของจำนวนผู้จำนำทั้งหมด เพิ่มจากปี พ.ศ. 2551 ซึ่งมีจำนวน 9,753 ราย หรือร้อยละ 1 ของผู้จำนำทั้งหมด อีกทั้งใน 5 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2553 มีนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครเข้ารับบริการจำนำสินทรัพย์แล้วสูงถึง 5,196 คน จากข้อมูลข้างต้นได้สะท้อนถึงโอกาสที่นิสิตและนักศึกษาไทยจะก่อหนี้สินขึ้นในขณะที่ศึกษา (ในประเทศไทยบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป สามารถจำนำทรัพย์สินกับโรงรับจำนำได้ โดยพระราชบัญญัติโรงรับจำนำปี พ.ศ. 2505 ในมาตราที่ 18 วรรค (2) ได้ระบุว่า “ห้ามมิให้ผู้รับจำนำกระทำการรับจำนำสิ่งของจากภิกษุสามเณร หรือเด็กอายุต่ำกว่าสิบห้าปี” (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2552))

2.6 นักศึกษาไทยมีโอกาสก่อหนี้สินนอกระบบเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากสังคมไทยกำลังเผชิญกับปัญหาหนี้สินนอกระบบมากยิ่งขึ้นและเข้าถึงได้ง่ายขึ้น ซึ่งผู้กู้ก็เสี่ยงที่จะถูกเอารัดเอาเปรียบจากเจ้าหนี้นอกระบบ เนื่องจากเป็นหนี้สินที่ไม่มีกฎหมายรองรับ ที่สำคัญแหล่งเงินกู้นอกระบบยังได้ขยายเป้าหมายเข้าสู่นักเรียนและนักศึกษา ซึ่งเป็นผู้มีความเสี่ยงทางการเงิน เนื่องจากนักศึกษาส่วนใหญ่มีรายได้เป็นเงินโอนจากครอบครัวและบางส่วนนำไปใช้แบบผิดวัตถุประสงค์ เช่น การพนัน การใช้จ่ายฟุ่มเฟือย การเที่ยวกลางคืน ฯลฯ จนคาดการณ์ได้ว่าหนี้สินนอกระบบของนักศึกษาจะทำให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2552) ทั้ง 1) การจูงใจให้คนใช้จ่ายฟุ่มเฟือยตามแนวทางบริโภคนิยม 2) มีค่าใช้จ่ายแอบแฝงที่สูง ทั้งดอกเบี้ย ค่าบริการและค่าธรรมเนียม ซึ่งมีผลกระทบต่อผู้มีความเปราะบางทางการเงิน เช่น ผู้มีรายได้น้อยอย่างนักศึกษา 3) เกิดปัญหาทางสังคม เช่น การถูกทวงหนี้ สุขภาพจิตเสื่อมโทรม ถูกทำร้ายร่างกาย อาชญากรรมต่อเนื่อง จนถึงการเกิดปัญหาครอบครัว 4) การถูกเอารัดเอาเปรียบในสัญญาและความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของผู้กู้รวมถึง

สิทธิในการใช้หนี้สินเงินกู้ตามกฎหมาย และ 5) การแก้ปัญหาที่ผิดทาง เช่น กู้เงินเพื่อชดใช้หนี้สินจนทำให้เกิดหนี้สินที่มีขนาดใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ หรือต้องเข้าสู่วงจรธุรกิจที่ผิดกฎหมายเพื่อใช้หนี้ การแก้ปัญหาต้องเริ่มจากปัจจัยบุคคลมากกว่าที่จะรอนโยบายการอุดหนุนจากภาครัฐ เช่น เพิ่มการออมสร้างวินัยทางการเงินและดำเนินชีวิตตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากผลสำรวจสถานะเศรษฐกิจและสังคมของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในเรื่องของพัฒนาการของการให้สินเชื่อแบบเงินค้ำว้นทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพพบว่า ในปัจจุบันสินเชื่อแบบเงินค้ำว้นเป็นที่นิยมในการให้สินเชื่อส่วนบุคคล โดยแบ่งสินเชื่อเงินค้ำว้นออกเป็นเงินค้ำว้นในระบบ (บัตรเงินสด สินเชื่อเช่าซื้อ เงินผ่อน รีไฟแนนซ์รถยนต์) และเงินค้ำว้นนอกระบบ ซึ่งแบ่งเป็น 1) เงินค้ำว้นนอกระบบแบบทั่วไป ซึ่งมีสัญญา โฉนด หรือของมีค่าในการค้ำประกัน เช่น เจ้าหนี้จะยึด ATM หรือในกรณี นักเรียน นักศึกษา อาจยึดโทรศัพท์มือถือ สมุดบัญชีที่ใช้รับเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา ฯลฯ และ 2) เงินกู้ที่อาศัยการอ้างอิงกับเครื่องมือทางการเงินในระบบ โดยผ่านการแลกเปลี่ยนสินค้าผ่านธุรกรรมทางการเงิน เช่น บัตรเครดิต สินเชื่อเงินผ่อน แล้วนำไปแลกเงินกับผู้ให้กู้ โดยได้เงินไม่ครบจำนวน (หักไว้ประมาณร้อยละ 30 เป็นค่าบริการ) โดยผลการสำรวจพบกลุ่มที่ใช้เงินค้ำว้นสูงสุดคือ พ่อค้าแม่ค้าหรือประกอบอาชีพอิสระ รองลงมาคือ นักเรียน นักศึกษา และผู้กู้ส่วนใหญ่สูงถึงร้อยละ 82.2 เป็นการกู้เงินค้ำว้นแบบนอกระบบ ผู้กู้ส่วนใหญ่รายได้ต่ำ สาเหตุการกู้เพราะสะดวก รวดเร็ว ไม่ค่อยคำนึงถึงหลักประกันเหมือนการกู้ยืมในระบบ และผู้กู้ส่วนใหญ่กู้ยืมในระบบไม่ได้สูงถึงร้อยละ 90 ของผู้กู้เงินค้ำว้นนอกระบบทั้งหมด โดยภาพรวมมีการหนี้เฉลี่ยคนละประมาณ 35,090 บาท มีเพียงร้อยละ 5.7 ที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ แต่ร้อยละ 25.8 ของผู้ที่สามารถชำระหนี้เงินค้ำว้นได้กลับใช้วิธีการกู้จากแหล่งอื่นมาชำระหนี้เงินค้ำว้นต่ออีกที ประเด็นสำคัญคือ กลุ่มนักศึกษานำเงินที่กู้ไปใช้ในการชำระหนี้สินการพนัน เที่ยวกลางคืน สังสรรค์ ดื่มสุรา และซื้อสินค้าแบรนด์เนม อีกทั้งกลุ่มนักศึกษาเป็นกลุ่มที่มีหนี้สินเงินค้ำว้นนอกระบบมากที่สุดรองจากกลุ่มพ่อค้า แต่นักศึกษาที่กู้เงินไม่ได้้นำเงินไปใช้ในการประกอบอาชีพ สร้างรายได้หรือเป็นทุนหมุนเวียนธุรกิจเหมือนกับกลุ่มอาชีพพ่อค้าแม่ค้าและผู้ประกอบอาชีพอิสระแต่อย่างใด ดอกย้าว่าเงินที่นักศึกษากู้ยืมมาไม่สามารถสร้างรายได้เพื่อนำไปชดใช้หนี้สินของตนเองได้เลย จากข้อมูลที่กล่าวมาทั้งหมดในหัวข้อที่ 2.5 และ 2.6 ซึ่งให้เห็นชัดเจนถึงโอกาสระดับสูงในการก่อหนี้สินทั้งในระบบและนอกระบบของนักศึกษาไทยในปัจจุบัน ผลการวิจัยข้างต้นยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Mierzwinski and Lindstrom (2008) ที่พบว่า ธนาคารเริ่มอึดตัวกับการขายบัตรเครดิตให้กับบุคคลในวัยทำงานของสหรัฐอเมริกา ธุรกิจบัตรเครดิตจึงต้องพยายามปรับกลยุทธ์ทางการตลาดเข้าสู่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักศึกษามากขึ้น

เมื่อกล่าวถึงหนี้สินในระบบและนอกระบบ งานวิจัยของสำนักกฎหมายของสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (ขณะชัย ประยูรสิน และ คณะ, 2554) ได้นิยามหนี้สินของบุคคลทั่วไปออกเป็นหนี้สินในระบบและนอกระบบ ดังนี้ 1) **หนี้สินในระบบ** เป็นการกู้ยืมเงินที่ถูกต้องตามกฎหมายที่ลูกหนี้ทำกับสถาบันการเงินหรือธนาคารที่มีกฎหมายรับรองและควบคุมอยู่ โดยมีการทำสัญญากู้ยืมไว้เพื่อเป็นหลักฐานการกู้ยืม มีจำนวนหนี้สินและอัตราดอกเบี้ยที่ชัดเจน โดยลูกหนี้จะได้รับเงินตามที่ระบุในสัญญา และเจ้าหนี้ก็เรียกเก็บดอกเบี้ยไม่เกินที่กฎหมายกำหนด โดยกรณีที่เจ้าหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาจะมีสิทธิเรียกเก็บดอกเบี้ยได้ไม่เกินอัตราร้อยละ 15 ต่อปี นอกจากนี้ยังมีเจ้าหนี้ที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน (Non-Bank) ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทย สามารถคิดอัตราดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมได้ตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด ซึ่งคิดอัตราดอกเบี้ยได้ไม่เกินอัตราร้อยละ 15 ต่อปีเช่นกัน เมื่อรวมกับค่าธรรมเนียม ค่าบริการ และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ แล้วต้องไม่เกินร้อยละ 28 ต่อปี เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะการประกอบธุรกิจ 2) **หนี้สินนอกระบบ** เป็นหนี้สินที่เกิดขึ้นตามความจำเป็นและสภาพแวดล้อม ไม่มีระเบียบกฎหมาย ไม่มีการติดตามและควบคุมจากทางราชการ เนื่องจากเงื่อนไขในการกู้และข้อตกลงต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับความพอใจระหว่างผู้กู้และผู้ให้กู้ ลักษณะที่เด่นชัด คือ ไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน อีกทั้งอัตราดอกเบี้ยยังสูงกว่าสถาบันการเงินหรือสูงกว่าที่กฎหมายกำหนด โดยอาจเป็นการคิดดอกเบี้ยไว้ล่วงหน้าและรวมเข้ากับเงินต้นแล้วเขียนในสัญญากู้เงินที่ไม่ตรงกับเงินที่ลูกหนี้ได้รับก็เป็นได้ สามารถพบได้ตามโฆษณาเงินด่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งพิมพ์ หรือป้ายประกาศที่ติดในที่สาธารณะต่าง ๆ หรือจะเป็นการให้กู้ยืมเงินในชุมชน อาศัยความสัมพันธ์ระหว่างกัน หรือผู้ที่กว้างขวางในแต่ละท้องถิ่นหรือชุมชนต่าง ๆ ซึ่งมักจะมีการเรียกเก็บดอกเบี้ยที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

อย่างไรก็ตามแนวคิดการบริหารจัดการทางการเงินส่วนบุคคลได้นิยามของการก่อหนี้สินไว้ค่อนข้างครอบคลุม โดยนิยามว่า หนี้สิน (Liabilities) คือเงินที่บุคคลได้กู้ยืมคนอื่นและมีพันธะต้องชำระคืนในอนาคต เช่น หนี้สินค้างชำระค่าสินค้าจากร้านค้า บัตรเครดิต การซื้อของผ่อนส่ง หนี้เงินกู้ธนาคาร หนี้สินจากการซื้อที่ดินหรือผ่อนส่งบ้าน เป็นต้น แบ่งประเภทหนี้สินตามลักษณะได้เป็น 1) ค่าบิลค้างชำระ (Unpaid Bill) เป็นหนี้สินที่เกิดจากการซื้อสินค้าและบริการที่ผู้ขายยอมให้ผู้ซื้อชำระเงินภายหลัง โดยจะส่งบิลมาเรียกเก็บเงินหลังจากซื้อสินค้า 2) เครดิตหมุนเวียน (Revolving Credit) เป็นหนี้สินที่เจ้าหนี้จะกำหนดวงเงินการใช้จ่าย และต้องชำระเงินคืนเมื่อครบกำหนด จึงจะสามารถใช้เงินได้ตามวงเงินที่ได้รับได้ใหม่อีกครั้ง เช่น การเบิกเงินเกินบัญชี บัตรเงินสด บัตรเครดิต เป็นต้น 3) หนี้สินค่าผ่อนสินค้า (Consumer Installment Loans) เกิดจากการซื้อสินค้าเงินผ่อน (ยกเว้นอสังหาริมทรัพย์) โดยมีการจ่ายชำระค่าสินค้าเป็นงวดๆ และหากมีการผิด

นัดชำระเงิน ผู้ขายสามารถยึดสินค้ากลับคืนได้ และ 4) หนี้สินค่าซื้ออสังหาริมทรัพย์ (Mortgage Loans) เป็นหนี้สินที่มีระยะเวลาในการชำระคืนค่อนข้างยาวนาน เช่น การซื้อบ้านด้วยการผ่อนชำระ เป็นต้น (http://elearning2.utcc.ac.th/officialtcu/econtent/BG002/Chapter05/index_bg002_05.swf)

2.7 เยาวชนไทยมีพฤติกรรมทางเศรษฐกิจโน้มเอียงเข้าสู่พฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการก่อหนี้สินทั้งในระบบและนอกระบบได้ ปรากฏในผลการวิจัยเรื่อง “เด็กไทยในมิติวัฒนธรรม” (สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม, 2548) ที่พบว่า สถานการณ์ครอบครัวไทยในปัจจุบันอยู่ในภาวะที่อ่อนแอ ครอบครัวต้องดิ้นรนต่อสู้กับปัญหาด้านคุณภาพชีวิต ทำให้เกิดความห่างเหินกับบุตรธิดาที่เป็นวัยรุ่น ซึ่งโดยเฉลี่ยใช้เวลากับครอบครัวน้อยลงและยังห่างเหินจากสถาบันศาสนามากขึ้นด้วย วัยรุ่นจำนวนไม่น้อยไม่เคยไปวัดฟังเทศน์เลย ไม่ค่อยได้ทำบุญตักบาตร แต่กลับเลือกที่จะไปใช้ชีวิตตามห้างสรรพสินค้า ดูภาพยนตร์ คุยโทรศัพท์มือถือ หรือเล่นอินเทอร์เน็ต เพื่อพูดคุยหรือเพื่อความบันเทิง ส่วนมิติของการบริโภค ก็พบว่า ปัจจุบันเด็กและเยาวชนไทยกำลังเผชิญกับกระแส “วัฒนธรรมกิน ดื่ม ช้อป” อันเป็นตัวเร่งให้เกิดพฤติกรรมแบบบริโภค เด็กวัยรุ่นถูกดึงดูดจากโฆษณาให้ใช้จ่ายเงินอย่างฟุ่มเฟือย นิยมแฟชั่นราคาแพง หรือใช้ของมียี่ห้อ เช่น โทรศัพท์มือถือ นาฬิกา น้ำหอม กระเป๋าถือ เป็นต้น รวมถึงความนิยมในการบริโภคของมีนมาต่างๆ ก็มีอัตราที่เพิ่มขึ้น ทำให้เกิดปัญหาด้านอุบัติเหตุ ไปจนถึงการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ตั้งใจ นอกจากนี้ในมิติด้านสื่อและการแสดงออกทางเพศ ก็พบว่า นับวันจะมีปัญหาที่รุนแรงมากขึ้น ปัญหาอาชญากรรมทางเพศของวัยรุ่นก็มีแนวโน้มสูงขึ้น ทางด้านมิติการเสี่ยงโชค พบว่าวัยรุ่นอยู่ในวงจรการพนันมากขึ้น เช่น การพนันฟุตบอล หรือการซื้อขายหวยบนดิน ที่ได้กลายมาเป็นอาชีพเสริมรายได้ของนักศึกษา เนื่องจากค่านิยมและความเชื่อที่มองว่าการพนันเป็นการลงทุนต่ำ ถือเป็นช่องทาง “รวยลัด” ซึ่งข้อมูลข้างต้น ล้วนแต่สะท้อนพฤติกรรมของเยาวชนไทยที่โน้มเอียงไปสู่พฤติกรรมของคนในสังคมแบบบริโภคนิยมที่เน้นการบริโภคในระดับสูงด้วยการก่อหนี้สิน สอดคล้องกับบทนำในการวิเคราะห์บริบทประเทศไทยในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ที่นำเสนอว่า เยาวชนไทยมีพฤติกรรมทางการเงินที่ไม่เหมาะสม เช่น การขาดวินัยทางการเงิน ที่ส่วนใหญ่เกิดจากวิกฤตด้านค่านิยมที่เป็นผลกระทบจากการเลือนไหลทางวัฒนธรรมต่างชาติเข้าสู่ไทย โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ขณะที่เยาวชนไทยก็ขาดความสามารถในการคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมที่ดีของต่างชาติมาประยุกต์ใช้กับตนเอง อีกทั้งวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปยิ่งทำให้คุณธรรมและจริยธรรมของคนไทยลดลง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน นอกจากนั้นสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและสถาบันศาสนาก็มีบทบาทลดน้อยลงในการอบรม เลี้ยงดู ให้ความรู้และปลูกฝังศีลธรรมให้กับเด็กและเยาวชน เด็กและ

เยาวชนไทยจึงมีค่านิยมและพฤติกรรมที่เน้นวัตถุนิยมและบริโภคนิยมไปในที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) เมื่อเด็กและเยาวชนเข้าสู่วัยทำงานพร้อมกับภาระหนี้สินที่สะสมในขณะศึกษาและสะสมพฤติกรรมทางการเงินที่ไม่เหมาะสม จึงกลายเป็นต้นเหตุของการทุจริตและประพฤติดมิชอบที่สังคมไทยกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน สอดคล้องกับบทวิเคราะห์การเมืองไทยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ที่วิพากษ์ว่าสังคมไทยมีวัฒนธรรมอุปถัมภ์ที่ฝังรากลึก จนเป็นอุปสรรคต่อการสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย ประกอบกับการคนไทยขาดคุณภาพและจิตสำนึกสาธารณะ ไม่สามารถแยกแยะผลประโยชน์ส่วนตัวออกจากผลประโยชน์สาธารณะ ก่อให้เกิดปัญหาความไม่เป็นธรรมและการทุจริตประพฤติดมิชอบที่ซับซ้อนมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2552) ทั้งๆ ที่ประเทศไทยมีวัฒนธรรมการออมเป็นค่านิยมหลักในการดำเนินชีวิตทางการเงินที่ฝังรากลึกผ่านระบบสังคมและวัฒนธรรมไทยมาอย่างยาวนาน แต่คนไทยในปัจจุบันจำนวนมากกลับละเลย

จากผลการวิจัยเรื่องเด็กไทยในมิติวัฒนธรรม (สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม, 2548) ยังได้เสนอภาพรวมในเชิงยุทธศาสตร์เพื่อวางแนวทางในการแก้ไข ป้องกันและพัฒนาเด็กเยาวชนไว้ด้วย โดยได้กำหนดให้ยุทธศาสตร์หลัก คือ การขับเคลื่อนผ่านการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของภาคีต่างๆ อาทิ ครอบครัว วัด โรงเรียน สื่อ ภาคเอกชน ฯลฯ โดยมีมุ่งเป้าหมายเชิงบูรณาการในการเรียนรู้ ทั้งในมิติด้านศาสนาและครอบครัว จะต้องสอนให้เด็กและเยาวชน “รักตน รักครอบครัว สุขกับตนเอง สุขกับการให้” มิติด้านการบริโภค ต้องทำให้รู้จัก “กินพอดี อยู่พอดี มีปัญญาเท่าทัน” มิติด้านค่านิยมเรื่องเพศ ต้องสอนให้ “รู้คุณค่า รู้อัตลักษณ์เพศ รู้อันตราย รู้ปฏิเสธ รู้ป้องกัน” และมิติด้านการบริหารเงินและการจัดการความเสี่ยง ต้องสอนให้ “ใช้เป็น เก็บเป็น ไม่เป็นหนี้ หนีความเสี่ยง” และประการสุดท้ายในมิติความเข้าใจทางวัฒนธรรม ต้องสอนให้ “รู้เรา รู้เขา เท่าเทียม เลี่ยงอบายมุข” เมื่อมองในภาพรวมของยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาก็พบว่าคล้ายคลึงกับแนวคิดของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น

ความรู้ที่ยังขาดการศึกษาไว้

จากการตรวจเอกสารทั้งหมดที่กล่าวมาในข้างต้นและสังเคราะห์เอกสารทั้งหมดในภาพรวม พบช่องว่างของความรู้ที่ยังขาดการศึกษาในประเด็นการก่อหนี้สินของนักศึกษาไทย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิจัยในต่างประเทศยังไม่ครอบคลุมประเภทของหนี้สินทั้งหมด ส่วนใหญ่เน้นที่หนี้สินในระบบประเภทบัตรเครดิต ส่วนใหญ่ไม่ได้กล่าวถึงแนวทางในการป้องกันหรือลดโอกาสก่อหนี้สินของนักศึกษาที่เป็นรูปธรรม ในขณะที่ประเทศไทยยังไม่มี การวิจัยเชิงประจักษ์ที่สะท้อนปัญหาหนี้สินนักศึกษาหรือวัยก่อนการทำงานที่ชัดเจน อีกทั้งยังขาดองค์ความรู้ในประเด็นผลกระทบจากการก่อหนี้สินของนักศึกษา สำหรับงานวิจัยต่างประเทศส่วนใหญ่ไม่ได้มีการออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพมาช่วยตอบโจทย์การวิจัย รวมทั้งขาดการวิจัยที่สะท้อนความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างที่จะประยุกต์เป็นทฤษฎีอธิบายการก่อหนี้สินของนักศึกษาที่เป็นรูปธรรม

2. ขาดการวิจัยในบริบทของประเทศไทย ที่มุ่งค้นหาปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้นักศึกษาก่อหนี้สินหรืออยู่ในกลุ่มเสี่ยงของพฤติกรรมทางการเงินในสภาวะการณ์ปัจจุบัน หรือแม้แต่ช่องทางการเข้าถึงหนี้สินของนักศึกษา เพราะงานวิจัยที่ใกล้เคียงเน้นไปที่การออม ซึ่งเป็นแค่ตัวแปรเชิงพฤติกรรมเพียงส่วนหนึ่งของการก่อหนี้สิน ประชากรในการวิจัยประเด็นการออมของไทยก็เน้นที่ระดับมหภาคในวัยทำงานหรือผู้สูงอายุ (ในกรณีงานวิจัยในวัยผู้สูงอายุก็มีจำนวนน้อยเช่นกัน)

3. ขาดองค์ความรู้ในเรื่องการป้องกันหรือลดโอกาสการก่อหนี้สินในวัยก่อนการทำงานที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในประเทศไทย

จากการตรวจสอบเอกสารทั้งแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ กล่าวในเชิงสรุปได้ว่าแนวคิดและทฤษฎีในเรื่องการก่อหนี้สินของนักศึกษายังไม่ปรากฏชัดเจน จึงต้องประยุกต์จากทฤษฎีในภาพรวมของปัจเจกบุคคลทางเศรษฐกิจ รวมทั้งยังไม่มีงานวิจัยเชิงประจักษ์ในบริบทของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการก่อหนี้สินของนักศึกษาและวัยก่อนการทำงาน ส่วนใหญ่มักจะเป็นการศึกษาในเรื่องการออมและการบริโภคแต่ในที่สุดแล้วผลกระทบสุดท้ายกลับอยู่ที่การก่อหนี้สิน แต่ก็ถูกละเลยที่จะค้นหาองค์ความรู้ดังกล่าวไป อีกทั้งบริบทของสังคมไทยก็แตกต่างกับบริบทของต่างประเทศ ทั้งสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ฯลฯ โดยที่งานวิจัยทั้งหมดที่ตรวจสอบเอกสารพบว่า เป็นงานวิจัยของประเทศทางตะวันตก โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีรายได้ประชาชาติสูงกว่าประเทศไทยเป็นอย่างมากและมีความเจริญด้านนวัตกรรมทางการเงิน กฎระเบียบ กฎหมายทางการเงิน รวมทั้งวัฒนธรรมในการบริโภคที่มีรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่แตกต่างจากประเทศไทย นอกจากนี้ยังขาดการศึกษาแนวทางในการป้องกันการก่อหนี้สินของนักศึกษาที่ชัดเจน รวมทั้งขาดการศึกษาแนวทางการป้องกันการก่อหนี้สินของนักศึกษาที่

จะประยุกต์ใช้กับบริบทของประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งล้วนแต่เกิดจากการขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องกับการก่อหนี้สินของนักศึกษาของประเทศไทยตามที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น

ประเด็นสำคัญที่เด่นชัดอีกประการของงานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวกับการก่อหนี้สินของนักศึกษา คือ มหาวิทยาลัย รวมทั้งหน่วยงานราชการและผู้รับผิดชอบด้านการศึกษาของประเทศไทยจนถึงบริษัทเอกชนที่จัดหาทุนกู้ยืมให้นักศึกษาได้ทำการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนี้สินของนักศึกษาหรือพฤติกรรมการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจการเงินของนักศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาพฤติกรรมเสี่ยง ลักษณะของกลุ่มเสี่ยงเพื่อใช้ในการกำหนดนโยบายและวิธีป้องกัน แก่ไข หรือลดพฤติกรรมเสี่ยงทางการเงินของนักศึกษาจากข้อมูลเชิงประจักษ์ของการวิจัย ซึ่งผู้มีอำนาจในการวางนโยบาย ก็ไม่ใช่เพียงภาครัฐที่จะเป็นผู้ปฏิบัติ ยังรวมถึงนโยบายและการปฏิบัติของมหาวิทยาลัย โรงเรียนที่จัดทำกรวิจัยด้วย ขณะที่ในประเทศไทยยังไม่มีปรากฏกิจกรรมดังกล่าว นับเป็นความเสี่ยงในเชิงกลยุทธ์ของนโยบายในการป้องกันปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางการเงินที่จะเกิดกับนักศึกษาไทย เพราะการขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ดังที่กล่าวมาในข้างต้น เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศจะพบว่า ปัญหาหนี้สินนักศึกษากลายเป็นปัญหาสำคัญและมีผลกระทบที่กว้างขวาง จึงมีการวิจัยเพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลให้นักศึกษามีความเสี่ยงที่จะก่อหนี้สิน เพื่อกำหนดทิศทางการแก้ปัญหาหลังจากเกิดปัญหาขึ้นแล้ว ดังนั้นในกรณีประเทศไทย การวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษานอกจากจะได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ยังขาดทางด้านสถานการณ์หนี้สินและการเงินของนักศึกษาแล้ว ยังสามารถทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความเสี่ยงดังกล่าว เพื่อนำไปสร้างแนวทางการป้องกันมิให้เกิดปัญหาที่รุนแรงเหมือนกับที่เกิดในต่างประเทศ

ดังนั้นการศึกษามีปัจจัยใดที่จะส่งผลให้นักศึกษามีโอกาสก่อหนี้สินและนำเสนอแนวทางในการป้องกันปัญหาดังกล่าวตั้งแต่วัยก่อนที่จะออกไปเป็นอุปทานแรงงานของประเทศที่มีการศึกษาในระดับสูงและจะกลายเป็นกลุ่มอ้างอิงของสังคมในอนาคต ด้วยการพัฒนาที่เหมาะสมกับปัจเจกบุคคลโดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการแก้ปัญหานี้สินของทั้งระดับจุลภาคและมหภาคในทุกช่วงอายุของประชาชนไทยต่อไป อีกทั้งผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายของประเทศสามารถนำผลจากการวิจัยไปเป็นข้อมูลหรือสารสนเทศเชิงประจักษ์ในการกำหนดนโยบายในการป้องกันปัญหาการก่อหนี้สินของนักศึกษา ชุมชน หรือประชาชนในภาพรวมของประเทศ รวมทั้งเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในมิติการบริหารจัดการทางการเงินที่เหมาะสมตั้งแต่วัยก่อนจะเป็นอุปทานแรงงานของประเทศในอนาคต

สรุปสาระสำคัญจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทำความเข้าใจในทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการก่อหนี้สินที่สำคัญตามที่กล่าวมาในเนื้อหาข้างต้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้สินของปัจเจกบุคคลตามทฤษฎีต่างๆ นั้น จึงสามารถวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้สินในบริบทของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาดังนี้

สมมติให้รายได้ของนักศึกษาแบ่งเป็น 2 ส่วนคือการบริโภคและการออม โดยรายได้ของนักศึกษามาจาก 1) รายได้ที่เป็นเงินโอนจากบิดา มารดา 2) รายได้ที่มาจากการทำงานระหว่างศึกษา 3) รายได้ที่เป็นเงินโอนจากภาครัฐ และ 4) รายได้ที่เป็นเงินโอนจากแหล่งอื่นๆ โดยการบริโภคของนักศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ส่วนสำคัญ คือ การบริโภคเพื่อใช้จ่ายทางการศึกษาและการบริโภคสินค้าและบริการทั่วไป ดังนั้น รายได้ส่วนบุคคลของนักศึกษาจึงถูกแบ่งออกเป็น 3 ส่วนเพื่อใช้ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ คือ 1) การใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา 2) การบริโภคสินค้าและบริการชนิดอื่นๆ นอกเหนือจากค่าใช้จ่ายทางการศึกษา และ 3) เงินออมของนักศึกษา ดังนั้นดุลยภาพของผู้บริโภคตามทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคทางเศรษฐศาสตร์จึงสามารถแสดงได้ตามสมการที่ 25 ดังนี้

$$\frac{MU_{ED}}{P_{ED}} = \frac{MU_{NED}}{P_{NED}} = \frac{MU_S}{P_S} = \lambda \quad \dots(25)$$

โดยที่ λ คือ จุดดุลยภาพในการบริโภคสินค้าและบริการรวมกับการออมเงินของนักศึกษา

MU_{ED} คือ อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มของการใช้จ่ายทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของนักศึกษา

MU_{NED} คือ อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าและบริการชนิดอื่นๆ นอกเหนือจากค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของนักศึกษา

MU_S คือ อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มของการออมเงินของนักศึกษา

P_{ED} คือ ราคา (มูลค่าของค่าใช้จ่าย) ทางการศึกษาโดยรวมที่นักศึกษาต้องเสียไปในขณะที่ศึกษาในแต่ละช่วงเวลา

P_{NED} คือ ราคาสินค้าและบริการที่ไม่ใช่ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาที่นักศึกษาต้องเสียไปในขณะที่ศึกษาในแต่ละช่วงเวลา

P_S คือ ราคาของการออมเงินหรือผลตอบแทนจากออมเงิน เช่น ดอกเบี้ยเงินฝาก เป็นต้น

$\frac{MU_{ED}}{P_{ED}}$ คือ อรรถประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นจากเงินหนึ่งหน่วยจากการใช้จ่ายทางการศึกษาของนักศึกษา

$\frac{MU_{NED}}{P_{NED}}$ คือ อรรถประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นจากเงินหนึ่งหน่วยจากการบริโภคสินค้าและบริการชนิดอื่นๆ นอกเหนือจากค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของนักศึกษา

$\frac{MU_S}{P_S}$ คือ อรรถประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นจากเงินหนึ่งหน่วยในการไม่บริโภคสินค้าและบริการ หรือการเก็บเงินไว้เป็นเงินออมของนักศึกษา

จากสมการที่ 25 จึงพบว่า นักศึกษาจะบริโภคสินค้าและบริการทั้ง 2 ชนิดทั้งเลือกที่จะใช้จ่ายทางการศึกษาและบริโภคสินค้าชนิดอื่นๆ ในการบริโภคในชีวิตประจำวันหรือไม่ หรือจะเลือกการออมเงิน หรือจะเลือกที่จะบริโภคสินค้าและบริการทุกชนิดและออมเงินไปด้วยพร้อมกัน ก็ขึ้นอยู่กับอรรถประโยชน์ของสินค้าและบริการนั้นๆ และการออมเงินเมื่อเทียบกับบุคคลนั้นๆ แม้ราคาสินค้าและบริการจะสูงขึ้น แต่ถ้าอรรถประโยชน์ของสินค้าและบริการนั้นเพิ่มในอัตราที่สูงกว่าราคาที่เพิ่ม นักศึกษาก็จะไม่ลดจำนวนการบริโภคลง ซึ่งเป็นการสะท้อนตัวแปรพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษา พร้อมกับลดจำนวนการออมเงินลง ดังนั้นในกรณีดังกล่าว ถ้ารายได้ส่วนบุคคลไม่เพียงพอต่อการบริโภคของนักศึกษา นักศึกษาก็จะก่อหนี้สินขึ้น เพื่อทำการบริโภคทั้งสินค้าและบริการทั่วไปหรือกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา ถ้านักศึกษาต้องการรับอรรถประโยชน์จากการเข้าศึกษาที่สูงขึ้นในปัจจุบัน โดยการดึงเงินในอนาคตมาใช้ก่อน เพื่อต้องการรับอรรถประโยชน์ที่สูงในปัจจุบัน แต่มีเงื่อนไขว่า นักศึกษาที่มีรายได้ส่วนบุคคลไม่เพียงพอกับรายจ่ายหรือค่าครองชีพของตน จนเกิดความกดดันทางการเงิน (Financial Stressor) หรือเกิดความต้องการถือเงินส่วนเกิน (Excess Demand for Money) จึงจะเกิดการก่อหนี้สินขึ้น ดังนั้นในกรณีที่นักศึกษาที่มีรายได้สูงก็อาจไม่กระทบกับการใช้จ่ายที่สูงเพราะมีอำนาจซื้อรองรับที่เพียงพอ แต่ถ้านักศึกษาคาดว่าจะได้รับ

ความช่วยเหลือทางการเงิน (Financial Aid) เมื่อตนเองต้องการอรรถประโยชน์จากการบริโภคสูงขึ้น ก็อาจจะยิ่งเพิ่มการบริโภคจนก่อหนี้สินขึ้นได้ เพราะอิทธิพลของอำนาจซื้อ จนทำให้ตนเองใช้จ่าย ฟูมเฟือย จึงพบว่า ถ้านักศึกษาไม่มีการบริหารจัดการทางการเงินที่ดีด้วยตนเอง ไม่ว่ารายได้จะสูง หรือไม่ ก็อาจเกิดความกดดันทางการเงิน จนนำไปสู่ความต้องการก่อหนี้สินได้ ซึ่งตามทฤษฎีการ บริโภคแบบวงจรชีวิต การบริหารจัดการทางการเงินที่ดีจะนำไปสู่การออมและลดโอกาสการก่อ หนี้สินลง เพียงแต่ในทฤษฎีดังกล่าวมีมุมมองว่าการออมในวัยก่อนการทำงานไม่เกิดขึ้นเนื่องจาก นักศึกษาไม่มีรายได้ประจำชาติ ดังนั้น ถ้ารายได้ส่วนบุคคลไม่เพียงพอต่อการบริโภค รวมทั้งระดับ ค่าครองชีพ (มูลค่าการบริโภค) สูงขึ้น ร่วมกับการบริหารจัดการทางการเงินไม่ดีพอก็จะทำให้นักศึกษาก่อหนี้สินเพิ่มขึ้นได้ อีกทั้งการเพิ่มขนาดของการบริโภคก็ยังสามารถเปลี่ยนแปลงไปตาม ค่านิยมของสังคมจนเกิดการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการบริโภคของบุคคล จึงเกิดคำถามขึ้นว่า ลักษณะการบริโภคของนักศึกษาไทยควรเป็นอย่างไร ระหว่างการบริโภคตามค่านิยมในสังคมแบบ บริโภคนิยมที่จะนำไปสู่การก่อหนี้สิน หรือเป็นไปตามลักษณะของการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจ ของคนไทยตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประยุกต์มาจากวัฒนธรรมการออมของคน ไทย ที่เน้นพัฒนาสมรรถนะของบุคคลให้เหมาะสมต่อการบริหารจัดการทางการเงินและนำไปสู่การ ลดโอกาสที่จะก่อหนี้สินของบุคคล โดยมีองค์ประกอบคือ 1) ความพอประมาณ 2) ความมีเหตุผล 3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีหรือการลดความเสี่ยงทางการเงิน (การคำนึงถึงผลกระทบในการก่อหนี้สินใน อนาคต) และมีเงื่อนไข 1) ความรู้ และ 2) คุณธรรม ซึ่งจะส่งผลต่อการบริหารจัดการทางการเงินที่ดี และลดความเสี่ยงทางการเงินในบริบทของนักศึกษาไทย ซึ่งความรู้ทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการก่อ หนี้สินนักศึกษา ก็แบ่งไปตามแหล่งของการเรียนรู้ ทั้งการศึกษาในระบบ เช่น การเรียนการสอนใน วิชาที่เกี่ยวข้อง และนอกระบบ เช่น จากผู้ปกครอง จากเพื่อน หรือการเรียนรู้ผ่านสื่อต่างๆ เป็นต้น

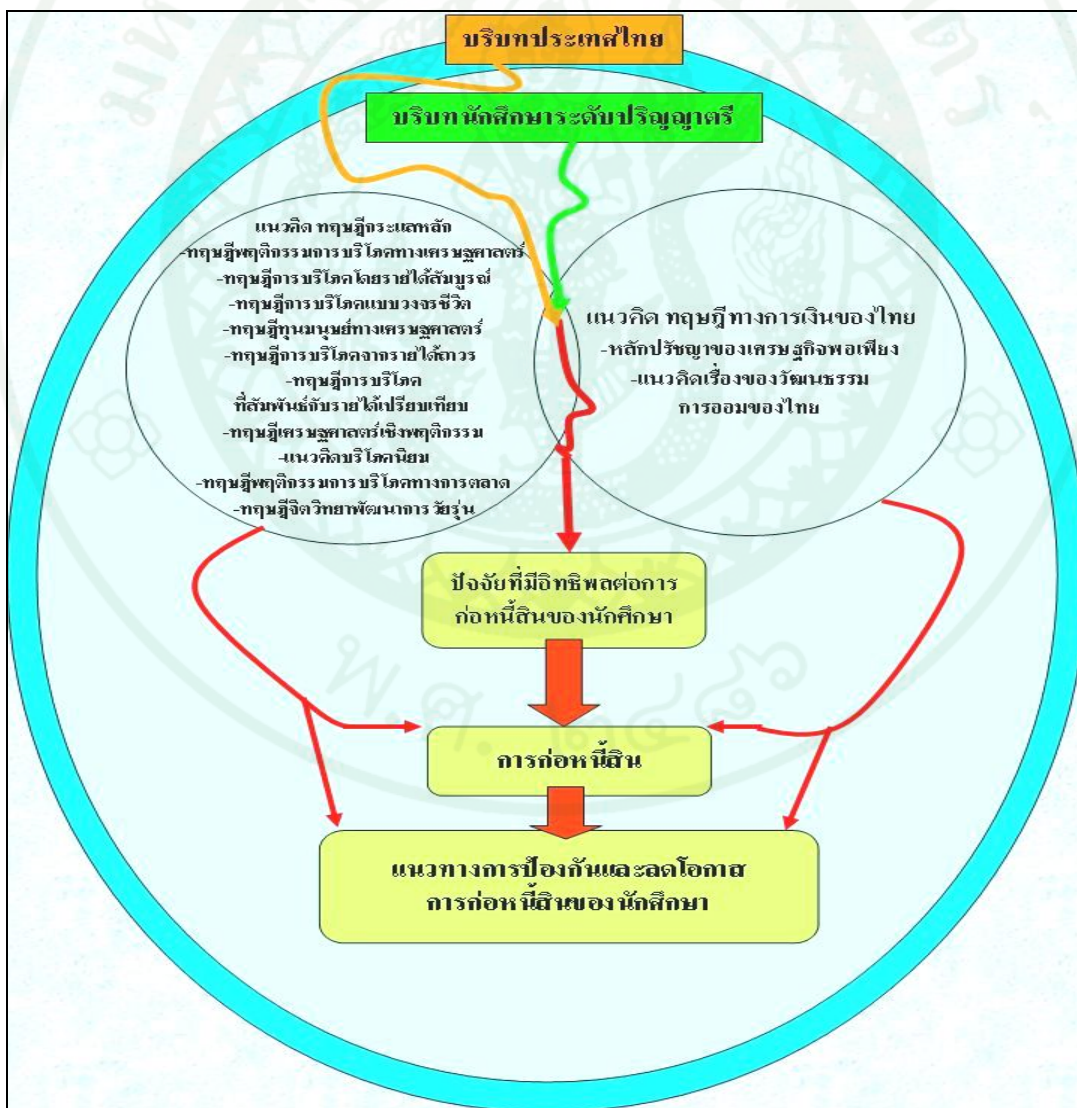
การคาดการณ์รายได้ในอนาคตของนักศึกษาเป็นตัวแปรสำคัญของทุกทฤษฎีที่ตรวจ เอกสารพบ เพราะถ้านักศึกษาคาดว่า รายได้ออนาคตจะสูงเพียงพอที่จะคืนเงินต้นและดอกเบี้ยของเงิน กู้ยืมได้ ก็จะก่อหนี้สินในปัจจุบัน เพื่อบริโภคเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นในมุมมองของนักศึกษาจึงเกิด คำถามขึ้นว่า นักศึกษาใช้ตัวแปรใดในการคาดการณ์รายได้ในอนาคตหลังสำเร็จการศึกษา ซึ่งในการ วิจัยครั้งนี้จะใช้ทฤษฎีทุนมนุษย์ทางเศรษฐศาสตร์ในการอธิบาย ดังนั้นการคาดการณ์รายได้อนาคต ของตนเอง นักศึกษาจะคาดการณ์จากความคาดหวังในอรรถประโยชน์ทางการศึกษาระดับปริญญา ตรี ซึ่งเป็นมุมมองของการลงทุนทางการศึกษาตามทฤษฎีทุนมนุษย์ผสานกับทฤษฎีพฤติกรรมการ บริโภคทางเศรษฐศาสตร์ที่กล่าวมาข้างต้น โดยมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของนักศึกษาและต้นทุนค่า เสียโอกาสในกรณีที่นักศึกษาไม่ศึกษาในระดับปริญญาตรีเป็นต้นทุนในการลงทุนทางการศึกษา แต่ถ้า

ครอบครัวนักเรียนมีรายได้เพียงพอที่จะส่งบุตรหลานเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาตามสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว (Social-economic Status) ก็ไม่จำเป็นต้องก่อกวนหนี้สิน แต่ในกรณีที่ครอบครัวมีรายได้ต่ำ แต่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการศึกษาในระดับปริญญาตรีของนักศึกษา ก็ทำให้ค่าใช้จ่ายทางการศึกษากลายเป็นหนี้สินโดยตรงกับนักศึกษา หรืออาจก่อให้เกิดหนี้สินกับผู้ปกครองที่ส่งเสียค่าใช้จ่ายทางการศึกษาให้บุตรหลาน ดังนั้นในมุมมองที่ว่า การศึกษาเป็นการลงทุนจึงต้องพิจารณาทัศนคติในเรื่องการลงทุนทางการศึกษาของทั้งตัวนักศึกษาและผู้ปกครอง ซึ่งถ้าทั้ง 2 ฝ่ายเชื่อว่า การศึกษาจะให้ผลตอบแทนตามที่ต้องการ ก็จะยอมลงทุนทางการศึกษา จนนำไปสู่การก่อหนี้สินทางการศึกษา และในกรณีที่ถ้านักศึกษาต้องรับผิดชอบตนเองทางการเงินหรือต้องพึ่งพาตนเองทางการเงิน (Financial Independent) และต้องเป็นผู้จ่ายค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเองก็จะยิ่งเพิ่มภาระค่าครองชีพขึ้น ส่อให้เห็นถึงความกดดันทางการเงิน จนนำไปสู่ความต้องการก่อหนี้สินประเภทอื่นๆ เพิ่มขึ้น นอกจากนั้น ในกรณีที่นักศึกษานำผลตอบแทนจากการศึกษาที่เป็นตัวเงินและไม่ใช่ตัวเงิน รวมทั้งต้นทุนค่าเสียโอกาสทางการศึกษาไปคาดการณ์รายได้ในอนาคตหลังสำเร็จการศึกษาไว้ในระดับสูง นักศึกษาก็อาจมั่นใจที่จะใช้จ่ายฟุ่มเฟือยและก่อหนี้สินขึ้น โดยเฉพาะผู้ที่มองโลกในแง่ดีในเชิงเศรษฐกิจ รายได้คาดการณ์ในอนาคตยังขึ้นอยู่กับรายได้ในปัจจุบันของบุคคลและมุมมองที่มีต่อสถานะทางเศรษฐกิจของนักศึกษา ที่จะส่งผลกระทบต่อการทำงานของนักศึกษาเมื่อสำเร็จการศึกษาตามทฤษฎีการบริโภคจากรายได้ถาวร ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับว่า นักศึกษามีทัศนคติต่อการก่อหนี้สินที่สะท้อนถึงประโยชน์และผลกระทบเชิงลบของการก่อหนี้สินอย่างไร มีมุมมองต่อการก่อหนี้สินในเชิงบวกหรือลบมากกว่ากัน ถ้านักศึกษาคาดการณ์รายได้ในอนาคตไว้สูง ก็จะมีทัศนคติต่อการก่อหนี้สินในเชิงบวกมากกว่าที่จะคำนึงถึงผลกระทบจากการก่อหนี้สิน อีกทั้งถ้ามองว่าการก่อหนี้สินเป็นผลิตภัณฑ์ทางการเงินก็อาจได้รับอิทธิพลจากกลยุทธ์ทางการตลาดของอุปทานของแหล่งเงินกู้ที่ใช้ในการเข้าถึงผู้บริโภคผ่านช่องทางทางการตลาดต่างๆ นอกจากนั้นยังขึ้นอยู่กับปัจจัยทางจิตวิทยาตามระดับอายุของนักศึกษาที่ผลักดันทัศนคติและพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของนักศึกษาด้วยเช่นกัน

จากการสรุปองค์ความรู้ที่ตรวจสอบเอกสารเพื่อประยุกต์เป็นแบบจำลองเชิงโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่นำไปสู่การก่อหนี้สินของนักศึกษาระดับปริญญาตรีดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยในภาพรวมและแสดงรายละเอียดในหัวข้อถัดไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยเป็นการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการก่อกำหนดหนี้สิน การใช้จ่าย การออมเงินทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักร่วมกับแนวคิดจิตวิทยายัยรุ่น ซึ่งเป็นแนวคิด และทฤษฎีของต่างประเทศผสานกับแนวคิดทางด้านเศรษฐกิจของไทย เพื่อให้สามารถอธิบายการ ก่อหนี้สินของนักศึกษาไทยในระดับปริญญาตรี ทั้งนี้สินในระบบและนอกระบบตามบริบทของ ประเทศไทย การศึกษายังต้องการค้นหาปัจจัยและเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการก่อกำหนดหนี้สินของ นักศึกษาเพื่อสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดให้เห็นแนวทางการป้องกันและลดโอกาสในการก่อกำหนดหนี้สินของ นักศึกษาร่วมกับการระดมความคิดจากนักศึกษา ซึ่งสรุปได้ตามภาพที่ 8 ดังนี้

ภาพที่ 8 กรอบแนวคิดการวิจัยในภาพรวม

2. ทักษะคิดต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา ถูกกำหนดโดยตรงจากความรู้ทางการเงินในทิศทางตรงกันข้าม ขณะที่ถูกกำหนดจากรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษา พฤติกรรมแบบบริโภคนิยม และความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีของนักศึกษาในทิศทางเดียวกัน

3. ระดับค่าครองชีพของนักศึกษาถูกกำหนดโดยตรงจากอำนาจซื้อของนักศึกษา พฤติกรรมแบบบริโภคนิยม รายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษา การออมเงิน การบริหารจัดการทางการเงิน และความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาของนักศึกษา ซึ่งตัวแปรทั้งหมดกำหนดระดับค่าครองชีพของนักศึกษาในทิศทางเดียวกัน ยกเว้นตัวแปรการออมเงิน และการบริหารจัดการทางการเงินที่ส่งผลให้ระดับค่าครองชีพของนักศึกษาในทิศทางตรงกันข้าม

4. ความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีถูกกำหนดโดยตรงจากเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว และความรู้ทางการเงินของนักศึกษาในทิศทางตรงกันข้าม ขณะที่ถูกกำหนดจากอิทธิพลของทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจของนักศึกษาในทิศทางเดียวกัน

5. พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมถูกกำหนดโดยตรงจากสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความตระหนักต่อการออมเงินและความรู้ทางการเงินในทิศทางตรงกันข้าม และถูกกำหนดในทิศทางเดียวกันจากอิทธิพลของรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษา

6. รายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาถูกกำหนดจาก ความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรี ทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจ และอำนาจซื้อในเวลาปัจจุบันของนักศึกษาในทิศทางเดียวกัน

7. ความกดดันทางการเงินถูกกำหนดโดยตรงจากระดับค่าครองชีพของนักศึกษา และพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมในทิศทางเดียวกัน ขณะที่การออมเงิน การบริหารจัดการทางการเงินและอำนาจซื้อของนักศึกษามีอิทธิพลต่อความกดดันทางการเงินของนักศึกษาในทิศทางตรงกันข้าม

8. อำนาจซื้อในปัจจุบันของนักศึกษาถูกกำหนดโดยตรงจากเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวในทิศทางเดียวกัน โดยการวิจัยได้แบ่งอำนาจซื้อออกเป็น 3 ตัวแปร คือ 8.1) รายได้ส่วนบุคคลของนักศึกษา 8.2) ปริมาณเงินออมทั้งหมดของนักศึกษา และ 8.3) ทรัพย์สินที่มีค่าของนักศึกษา

9. ความตระหนักต่อการออมเงินถูกกำหนดโดยตรงจากสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และความรู้ทางการเงินในทิศทางเดียวกัน

10. การออมเงินถูกกำหนดโดยตรงจากอำนาจซื้อของนักศึกษา ความตระหนักต่อการออมเงิน และการบริหารจัดการทางการเงินในทิศทางเดียวกัน

11. การบริหารจัดการทางการเงินถูกกำหนดโดยตรงจากสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทิศทางเดียวกัน และถูกกำหนดจากพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมในทิศทางตรงกันข้าม

12. สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงถูกกำหนดโดยตรงจากความรู้ทางการเงินและการเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษาในทิศทางเดียวกัน

13. ความรู้ทางการเงิน ถูกกำหนดจากการเรียนรู้ทางการเงินในทิศทางเดียวกัน

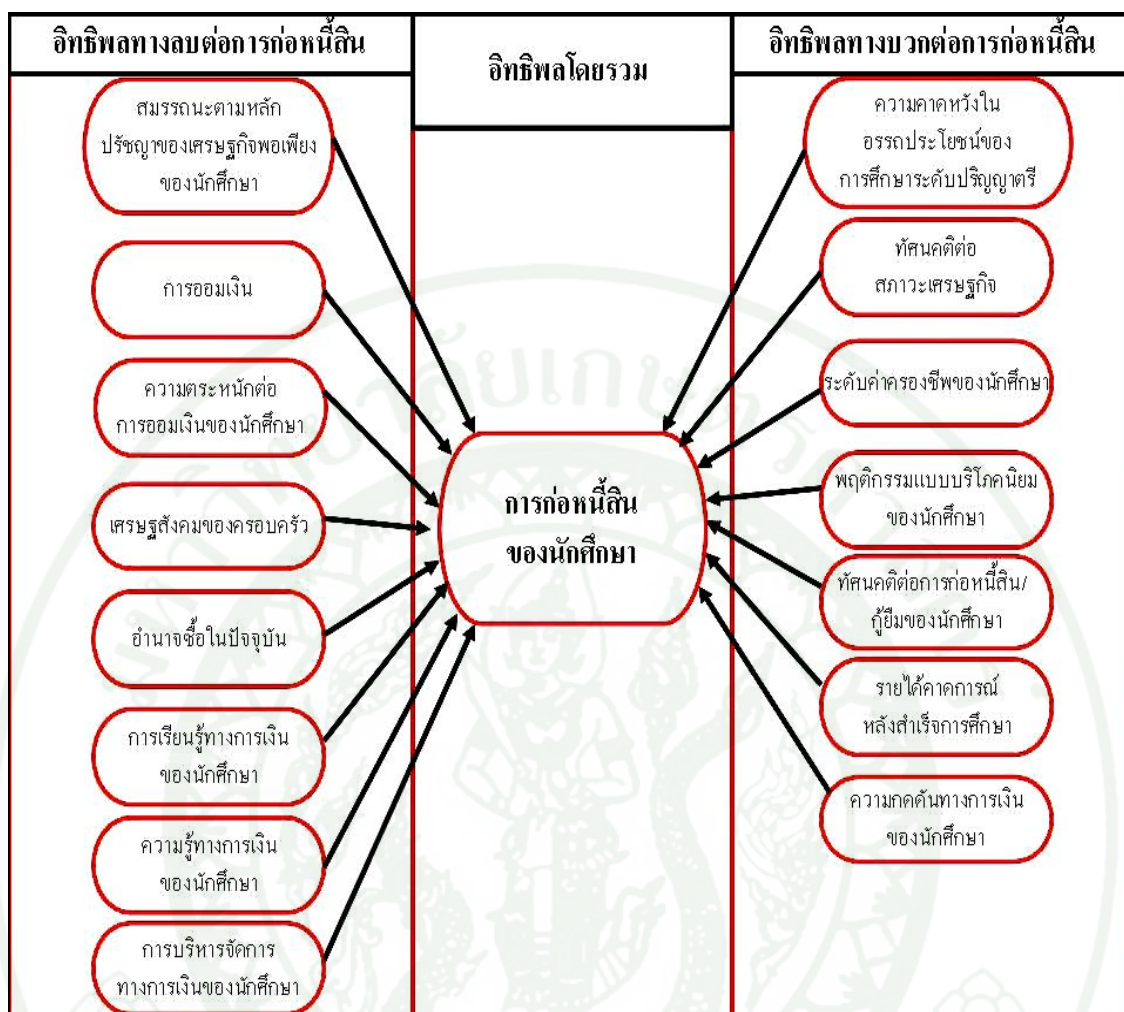
14. ทักษะคิดต่อสถานะเศรษฐกิจ ถูกกำหนดจากเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวในทิศทางเดียวกัน ขณะที่ความรู้ทางการเงินและการเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษามีอิทธิพลต่อทักษะคิดต่อสถานะเศรษฐกิจของนักศึกษาในทิศทางตรงกันข้าม

ตัวแปรภายนอก (Exogenous Variables)

1. การเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษา

2. เศรษฐกิจสังคมของครอบครัว การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ตัวแปร คือ 2.1) รายได้ของครอบครัว และ 2.2) ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว

สำหรับทิศทางของอิทธิพลในภาพรวมของตัวแปรปัจจัยทั้งตัวแปรภายในและตัวแปรภายนอกที่มีต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาตามโครงสร้างความสัมพันธ์ที่สรุปไว้ในภาพที่ 10

ภาพที่ 10 ทิศทางของอิทธิพลในภาพรวมของตัวแปรปัจจัยที่มีต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา

จากภาพที่ 10 สรุปได้ว่าตัวแปรปัจจัยที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อการเพิ่มการก่อหนี้สินของนักศึกษาได้แก่ ความคาดหวังในอัตราประโยชน์ของการศึกษาระดับปริญญาตรี ทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจ ระดับค่าครองชีพ พฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ทัศนคติต่อการก่อหนี้สิน/กู้ยืม รายได้ค่าครองชีพหลังสำเร็จการศึกษา และความกดดันทางการเงินของนักศึกษา ในทางตรงกันข้ามตัวแปรปัจจัยที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อการลดการก่อหนี้สินของนักศึกษาได้แก่ สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การออมเงิน ความตระหนักต่อการออมเงิน เศรษฐกิจสังคมของครอบครัว อำนาจซื้อในปัจจุบัน การเรียนรู้ทางการเงิน ความรู้ทางการเงินและการบริหารจัดการทางการเงินของนักศึกษา

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา ทั้งองค์ความรู้ในเชิงลึกและเชิงกว้าง จึงต้องการข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของปรากฏการณ์การก่อหนี้สินของนักศึกษามาตอบโจทย์ปัญหาการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้างต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ใช้วิธีวิทยาแบบผสม (Mixed Methodology) ในการตอบโจทย์ปัญหาการวิจัย ซึ่งเนื้อหาของวิธีการวิจัยแบ่งออกเป็นส่วนสำคัญ คือ พื้นที่ปฏิบัติการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือในการเก็บข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

พื้นที่ปฏิบัติการวิจัย

พื้นที่ปฏิบัติการวิจัยเป็นเขตพื้นที่ของสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องจากจังหวัดกรุงเทพมหานครมีนักศึกษาในระดับอุดมศึกษามากที่สุด จากสถิติจำนวนนักศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา พ.ศ. 2553 ในระบบสารสนเทศอุดมศึกษา (<http://www.info.mua.go.th/information/>) ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา พบว่าจังหวัดกรุงเทพมหานครมีจำนวนนักศึกษาระดับอุดมศึกษาสูงถึง 883,574 คน ถ้าพิจารณาเฉพาะนักศึกษาระดับปริญญาตรี จังหวัดกรุงเทพมหานครมีจำนวนนักศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นๆ โดยมีจำนวนนักศึกษาสูงถึง 746,975 คน คิดเป็นร้อยละ 44.50 ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีทั้งหมดในประเทศไทย (1,678,923 คน) อีกทั้งกรุงเทพมหานครยังเป็นจังหวัดที่มีสถาบันระดับอุดมศึกษามากที่สุดในประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โดยมีจำนวน 46 สถานศึกษา ขณะที่ในส่วนภูมิภาคของประเทศไทยมีสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งหมด 100 สถานศึกษา จึงเห็นได้ว่าร้อยละ 32 ของสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยตั้งอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร นอกจากนั้นจังหวัดกรุงเทพมหานครยังมีสถานศึกษาครบถ้วนตามลักษณะของสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป (ไม่รวมมหาวิทยาลัยสงฆ์ วิทยาลัยชุมชน) ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยที่จำกัดจำนวนรับของรัฐบาล (รวมมหาวิทยาลัย/สถาบันในกำกับ) มหาวิทยาลัยที่จำกัดจำนวนรับของเอกชน มหาวิทยาลัยที่ไม่จำกัดจำนวนรับของรัฐบาล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลและมหาวิทยาลัยราชภัฏ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ถ้าพิจารณาโอกาสในการก่อกำหนดหนี้สินของนักศึกษาระดับปริญญาตรีแล้ว จะพบว่านักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครมีโอกาสที่จะก่อกำหนดหนี้สินมากที่สุด เพราะเมื่อพิจารณาถึงค่าครองชีพในบริบทของนักศึกษาที่สำคัญ อย่างเช่น ค่าใช้จ่ายในการศึกษา ก็พบว่านักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครต้องเผชิญกับค่าครองชีพในระดับที่สูงกว่าส่วนภูมิภาค จากข้อมูลของสำนักงานดัชนีเศรษฐกิจการค้ากระทรวงพาณิชย์ (<http://www.price.moc.go.th/content1.aspx?cid=19>) นักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาสูงที่สุดเมื่อเทียบกับส่วนภูมิภาค เนื่องจากนักศึกษาระดับปริญญาตรีและครอบครัวต้องเสียเงินค่าลงทะเบียนและค่าธรรมเนียมให้กับสถาบันการศึกษาภาครัฐในเขตกรุงเทพมหานครโดยเฉลี่ยสูงถึง 28,341 บาท/ปี รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 17,955 บาท/ปี ภาคใต้ 16,980 บาท/ปี ภาคกลางไม่รวมกรุงเทพมหานคร 14,800 บาท/ปี และภาคเหนือ 13,586 บาท/ปี ตามลำดับ สำหรับสถาบันการศึกษาภาคเอกชนระดับปริญญาตรี ก็มีค่าใช้จ่ายสูงที่สุดเมื่อเทียบกับส่วนภูมิภาคเช่นกัน โดยนักศึกษาและครอบครัวต้องเสียเงินค่าลงทะเบียนและค่าธรรมเนียมสูงถึง 51,410 บาท/ปี ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงกว่าสถานศึกษาภาครัฐเกือบ 2 เท่า รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 42,320 บาท/ปี ภาคเหนือ 37,709 บาท/ปี และภาคใต้ 37,102 บาท/ปี ตามลำดับ จากข้อมูลข้างต้น จึงเห็นได้ชัดเจนว่าจังหวัดกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ปฏิบัติการวิจัยที่เหมาะสมในการเก็บข้อมูลของการวิจัยในครั้งนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ทั้งวิธีวิทยาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ คือ นักศึกษาที่ศึกษาระดับปริญญาตรีสังกัดสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งจากข้อมูลของระบบสารสนเทศอุดมศึกษา (<http://www.info.mua.go.th/information/>) พบว่า มีนักศึกษาจำนวน 746,975 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 สำหรับวิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบ่งออกตามวิธีวิทยาได้ดังนี้

1. วิธีวิทยาเชิงปริมาณ การวิจัยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้แบ่งประเภทของมหาวิทยาลัยออกเป็น 5 กลุ่ม คือ 1) มหาวิทยาลัยรัฐที่จำกัดจำนวนรับ 2) มหาวิทยาลัยเอกชนที่จำกัดจำนวนรับ 3) มหาวิทยาลัยรัฐที่ไม่จำกัดจำนวนรับ 4) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และ 5) มหาวิทยาลัยราชภัฏ จากนั้นสุ่มมหาวิทยาลัยกลุ่มละ 1 สถานศึกษา ด้วยการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling)

2. นำจำนวนนักศึกษาในแต่ละมหาวิทยาลัยที่สุ่มได้ มาคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีของ Taro Yamane ณ ระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างของแต่ละมหาวิทยาลัยประมาณ 400 คน รวมทั้งสิ้น 2,000 คน ตามรายละเอียดในตารางที่ 4

3. สุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จำแนกตามระดับชั้นปี (4 ชั้นปี) ชั้นปีละ 100 คน ในทุกมหาวิทยาลัย โดยกลุ่มตัวอย่างต้องกำลังศึกษาอยู่ในหลักสูตรภาคปกติ ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 และมีอายุไม่เกิน 25 ปี เนื่องจากนักศึกษาที่มีอายุมากกว่านั้น อาจจะมีตัวแปรแทรก เช่น การแต่งงาน จำนวนบุตร การทำงานประจำ (Pinto and Mansfield, 2006) นอกจากนั้นยังไม่นับรวมนักศึกษาที่ทำงานประจำแล้ว เพราะต้องนับเป็นวัยทำงานตามทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต ดังที่กล่าวมาในส่วนของการตรวจสอบเอกสาร เพราะการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาการก่อหนี้สินของวัยก่อนการทำงานที่ศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่อยู่ในช่วงอายุก่อนวัยทำงานของทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิตเท่านั้น

ตารางที่ 4 จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane ณ ระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5

ประเภทของมหาวิทยาลัย	จำนวนนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยที่ถูกเลือกจากการสุ่มอย่างง่าย	จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane ณ ระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5
1. มหาวิทยาลัยรัฐที่จำกัดจำนวนรับ	21,961 คน	393 คน
2. มหาวิทยาลัยเอกชนที่จำกัดจำนวนรับ	21,400 คน	393 คน
3. มหาวิทยาลัยรัฐที่ไม่จำกัดจำนวนรับ	312,106 คน	400 คน
4. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล	10,187 คน	385 คน
5. มหาวิทยาลัยราชภัฏ	17,864 คน	392 คน
รวม	383,518 คน	1,963 คน

หมายเหตุ:

1. สูตรในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการของ Taro Yamane มีรายละเอียดของสูตรที่ใช้ดังนี้ (เพ็ญแข แสงแก้ว, 2540)

$$n = \frac{N}{1 + N(e^2)}$$

โดยที่ n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้

N คือ จำนวนประชากรที่ทราบค่า

e คือ ค่าความคลาดเคลื่อนที่จะยอมรับได้ กำหนดที่ระดับ 0.05

2. การจัดเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถาม การวิจัยครั้งนี้จัดเก็บในมหาวิทยาลัยในแต่ละประเภท มหาวิทยาลัยละ 400 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 2,000 คน

2. วิธีวิทยาเชิงคุณภาพ

วิธีวิทยาเชิงคุณภาพในการศึกษาภาพองค์รวมของสาเหตุและเงื่อนไขที่ทำให้นักศึกษาถอนเรียนขณะกำลังศึกษาเพื่อนำเสนอแนวทางการป้องกันและลดโอกาสการถอนเรียนของนักศึกษา การวิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่สังกัดสถานศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครที่กำลังศึกษาอยู่ในหลักสูตรภาคปกติ ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 และมีอายุไม่เกิน 25 ปี โดยแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกตามประเด็นความรู้ที่ต้องการค้นหาในการวิจัย ได้ดังนี้

1. ขั้นตอนของการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อทำความเข้าใจโครงสร้างความสัมพันธ์ของปัจจัยและเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการถอนเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีและนำข้อมูลที่ได้ไปประยุกต์กับการออกแบบแบบจำลองสมการโครงสร้างในการวิจัย ในขั้นตอนนี้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจงกับกลุ่มนักศึกษาที่มีหนี้สินและไม่มีหนี้สินกลุ่มละ 5 คน

2. ขั้นตอนการศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการถอนเรียนของนักศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 40 คน แยกเป็น นักศึกษาที่มีหนี้สินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาจำนวน 10 คน นักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาจำนวน 20 คน และนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินในปัจจุบันจำนวน 10 คน 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus group) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจงเพื่อเลือกนักศึกษามีหนี้สินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาจำนวน 5 คน นักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาจำนวน 5 คน และนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินค้างในเวลาดังกล่าวอีกจำนวน 5 คน เพื่อยืนยันประเด็นความรู้สำคัญที่ได้รับจากขั้นตอนการสัมภาษณ์เชิงลึก

3. ขั้นตอนการศึกษาแนวทางการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินของนักศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 40 คน แยกเป็น นักศึกษาที่มีหนี้สินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาจำนวน 10 คน นักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาจำนวน 20 คน และนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินในปัจจุบันจำนวน 10 คน 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus group) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง เพื่อคัดเลือกนักศึกษาที่มีหนี้สินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาจำนวน 5 คน นักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาจำนวน 5 คน และนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินคงค้างในเวลาปัจจุบันจำนวน 5 คน เพื่อยืนยันประเด็นความรู้สำคัญที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

เครื่องมือในการเก็บข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการเก็บข้อมูล เครื่องมือและการวิเคราะห์ผลการวิจัย จำแนกออกตามขั้นตอนของกระบวนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอนหลัก โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สำรวจสถานการณ์การก่อหนี้สินของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร ศึกษาประเภทของหนี้สิน ระดับของหนี้สิน ช่องทางการเข้าถึงหนี้สินของนักศึกษาในภาพรวมที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างในวิธีวิทยาเชิงปริมาณ เพื่อทำความเข้าใจถึงระดับความรุนแรงของปัญหาและบริบทที่เกี่ยวกับหนี้สินของนักศึกษาในภาพกว้าง โดยใช้วิธีวิทยาเชิงสำรวจผ่านเครื่องมือแบบสอบถาม ร่วมกับวิธีวิทยาเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มนักศึกษาที่มีหนี้สินและไม่มีหนี้สินกลุ่มละ 5 คน เพื่อทำความเข้าใจเชิงลึกในสถานการณ์ของการก่อหนี้สินและโครงสร้างความสัมพันธ์ของปัจจัยและเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาระดับปริญญาตรีและนำไปประยุกต์ใช้กับการออกแบบแบบจำลองสมการโครงสร้างในการวิจัย

1. วิธีวิทยาเชิงปริมาณ

ใช้วิธีวิทยาเชิงสำรวจโดยมีเครื่องมือเป็นแบบสอบถามจำนวน 12 ตอน ประกอบด้วย 1) ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาและครอบครัว 2) ข้อมูลรายได้ รายจ่าย การออมและการก่อหนี้สินของนักศึกษา 3) ทักษะคิดในการก่อหนี้สินของนักศึกษา 4) ทักษะคิดในการออมเงินของนักศึกษา 5) ทักษะคิดในสถานะเศรษฐกิจของนักศึกษา 6) ความกดดันทางการเงินของนักศึกษา 7) ความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาในระดับปริญญาตรีของนักศึกษา 8) พฤติกรรมแบบบริโภคนิยม

ของนักศึกษา 9) พฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา 10) พฤติกรรมการบริหารจัดการทางการเงินของนักศึกษา 11) การเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษา และ 12) ความรู้เบื้องต้นทางการเงินของนักศึกษา โดยความเชื่อมั่นเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ปรับแก้ความสอดคล้องเชิงเนื้อหาของข้อคำถามจากผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษารวมจำนวน 4 ท่าน ขณะที่การทดสอบความเชื่อมั่นของความสอดคล้องภายในแบบสอบถามใช้การคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's alpha coefficient) เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องของแบบสอบถามในแต่ละข้อคำถามทั้งก่อนและหลังการเก็บข้อมูลจริง ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัคต้องอยู่ในช่วง 0.71-1.00 จึงจะแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นระดับสูงในการอธิบายรูปแบบความแปรวนของข้อมูล (เกียรตินาคู ตรีสุข, 2552) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในขั้นตอนนี้ ใช้สถิติเชิงพรรณนา เช่น ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงมาตรฐาน

2. วิวิธวิทยาเชิงคุณภาพ

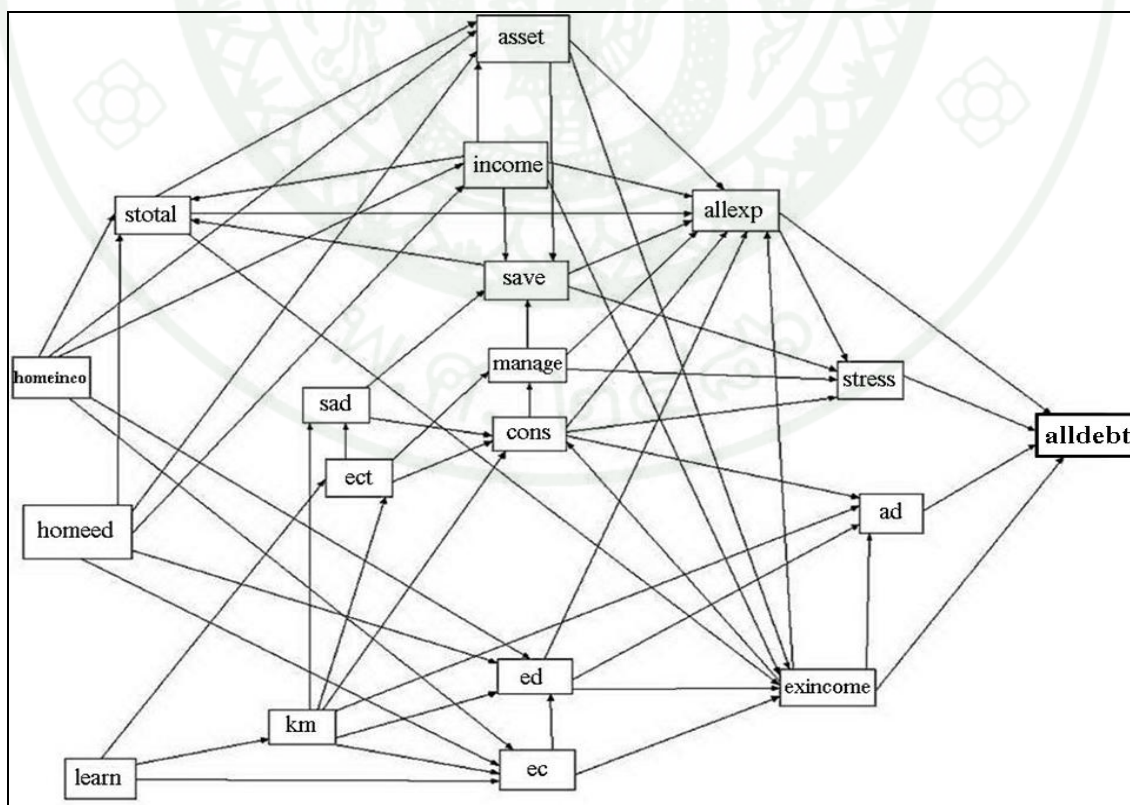
กรณีเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลของวิวิธวิทยาเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยการกำหนดแนวคำถามไว้ล่วงหน้า แต่สามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างของคำถามและวิธีการไปตามสถานการณ์ในบริบทจริงขณะทำการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยตั้งคำถามล่วงหน้า 4 ประเด็น คือ 1) ประเภทของหนี้สินของนักศึกษาและบุคคลรอบข้าง 2) ระดับของหนี้สินของนักศึกษาและบุคคลรอบข้าง 3) ช่องทางการเข้าถึงหนี้สินของนักศึกษาและบุคคลรอบข้าง และ 4) สาเหตุและเงื่อนไขที่นักศึกษาตัดสินใจก่อหนี้สินและไม่ก่อหนี้สิน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจะใช้การจัดกลุ่มตัวแปรที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการตีความจากบันทึกภาคสนาม

ดังนั้นผลผลิตที่ได้จากการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 คือ 1) ข้อมูลสถานการณ์การก่อหนี้สินของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามกลุ่มนักศึกษาที่มีหนี้สินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาและหนี้สินนอกเหนือกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ค้นหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร

1. วิธีวิทยาเชิงปริมาณ

การวิจัยใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ตามแบบจำลองเชิงปฏิบัติการ (Operational Model) ในภาพที่ 11 ที่ผู้วิจัยประยุกต์แบบจำลองมาจากการสรุปองค์ความรู้ที่ตรวจสอบเอกสารทั้งหมดและเสริมด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มนักศึกษาที่มีหนี้สินและไม่มีหนี้สินกลุ่มละ 5 คนในขั้นตอนที่ 1 เพื่ออธิบายปรากฏการณ์การก่อหนี้สินของนักศึกษาในรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและทำความเข้าใจกับโครงสร้างความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ที่จะนำไปสู่การก่อหนี้สินของนักศึกษาในบริบทจริง ร่วมกับการปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษา และประมาณการแบบจำลองสมการโครงสร้างในลักษณะการวิเคราะห์เส้นทาง ด้วย Maximum Likelihood โดยมีตัวแปรรวมทั้งสิ้น 19 ตัวแปร และ 16 สมการถดถอยในระบบสมการโครงสร้าง ซึ่งรายละเอียดของตัวแปรทั้งหมดแสดงในตารางที่ 5 ประกอบด้วยตัวแปรภายใน (Endogenous Variables) และตัวแปรภายนอก (Exogenous Variables) ดังนี้

ภาพที่ 11 แบบจำลองสมการโครงสร้างการก่อหนี้สินของนักศึกษาในการวิจัย

ตัวแปรภายใน (Endogenous Variables)

1) การก่อหนี้สินของนักศึกษา (alldebt) ถูกกำหนดโดยตรงจาก ระดับค่าครองชีพของนักศึกษา ความกดดันทางการเงิน ทักษะคิดต่อการก่อหนี้สิน/ ภูมิคุ้มกันของนักศึกษา และรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษา ซึ่งตัวแปรทั้งหมดกำหนดการก่อหนี้สินของนักศึกษาในทิศทางเดียวกัน

2) ทักษะคิดต่อการก่อหนี้สิน/ ภูมิคุ้มกันของนักศึกษา (ad) ถูกกำหนดโดยตรงจาก ความรู้ทางการเงินในทิศทางตรงกันข้าม ขณะที่รายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษา พฤติกรรมแบบบริโภคนิยม และความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีกำหนดการก่อหนี้สินของนักศึกษาในทิศทางเดียวกัน

3) ระดับค่าครองชีพของนักศึกษา (allexp) ถูกกำหนดโดยตรงจาก อำนาจซื้อของนักศึกษา ทั้งรายได้ส่วนบุคคลในปัจจุบัน มูลค่าทรัพย์สินที่มีค่าของนักศึกษา และปริมาณเงินออมโดยรวมของนักศึกษา รวมไปถึงพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม รายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษา จำนวนเงินออมต่อเดือน การบริหารจัดการทางการเงิน และความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีของนักศึกษา ซึ่งตัวแปรทั้งหมดกำหนดระดับค่าครองชีพของนักศึกษาในทิศทางเดียวกัน ยกเว้นตัวแปรจำนวนเงินออมต่อเดือนและการบริหารจัดการทางการเงินจะส่งผลให้ระดับค่าครองชีพของนักศึกษาในทิศทางตรงกันข้าม

4) ความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรี (ed) ถูกกำหนดโดยตรงจากความรู้ทางการเงินของนักศึกษาและระดับเศรษฐกิจของครอบครัวในทิศทางตรงกันข้าม ทั้งเงินรายได้ต่อเดือนของครอบครัวและระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว ขณะที่ความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีถูกกำหนดจากอิทธิพลของทักษะการตัดสินใจของนักศึกษาในทิศทางเดียวกัน

5) พฤติกรรมแบบบริโภคนิยม (cons) ถูกกำหนดโดยตรงจากสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความตระหนักต่อการออมเงิน และความรู้ทางการเงินในทิศทางตรงกันข้าม นอกจากนี้ยังถูกกำหนดจากอิทธิพลทางตรงของรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาในทิศทางเดียวกัน

6) รายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษา (exincome) ถูกกำหนดจาก ความคาดหวังใน อนาคตประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรี ที่สอดคล้องต่อสถานะเศรษฐกิจ และอำนาจซื้อของ นักศึกษา ทั้งรายได้ส่วนบุคคลในปัจจุบัน มูลค่าทรัพย์สินที่มีค่า และปริมาณเงินออมโดยรวมของ นักศึกษาในทิศทางเดียวกัน

7) ความกดดันทางการเงิน (stress) ถูกกำหนดโดยตรงจาก ระดับค่าครองชีพ และ พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษาในทิศทางเดียวกัน โดยที่จำนวนเงินออมต่อเดือน การ บริหารจัดการทางการเงินจะกำหนดความกดดันทางการเงินของนักศึกษาในทิศทางตรงกันข้าม

8) รายได้ส่วนบุคคลต่อเดือนในปัจจุบัน (income) (ตัวแปรในกลุ่มของอำนาจซื้อของ นักศึกษา) ถูกกำหนดโดยตรงจากเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวในทิศทางเดียวกัน ทั้งเงินรายได้ต่อ เดือนของครอบครัวและระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว

9) มูลค่าทรัพย์สินที่มีค่าของนักศึกษา (asset) (ตัวแปรในกลุ่มของอำนาจซื้อของ นักศึกษา) ถูกกำหนดโดยตรงจากรายได้ส่วนบุคคลในปัจจุบันของนักศึกษา เศรษฐสังคมของ ครอบครัว ทั้งเงินรายได้ต่อเดือนของครอบครัว และระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว รวมทั้ง ปริมาณเงินออมโดยรวมของนักศึกษาในทิศทางเดียวกัน

10) ปริมาณเงินออมโดยรวมของนักศึกษา (stotal) (ตัวแปรในกลุ่มของอำนาจซื้อของ นักศึกษา) ถูกกำหนดโดยตรงจากรายได้ส่วนบุคคลของนักศึกษา เศรษฐสังคมของครอบครัว ทั้งเงิน รายได้ต่อเดือนของครอบครัว และระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว รวมทั้งจำนวนเงินออมต่อ เดือนของนักศึกษาในทิศทางเดียวกัน

11) ความตระหนักต่อการออมเงิน (sad) ถูกกำหนดโดยตรงจาก สมรรถนะตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความรู้ทางการเงินในทิศทางเดียวกัน

12) จำนวนเงินออมต่อเดือน (save) ถูกกำหนดโดยตรงจากรายได้ส่วนบุคคลในปัจจุบัน ความตระหนักต่อการออมเงิน และการบริหารจัดการทางการเงินในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งยังถูก กำหนดจากมูลค่าทรัพย์สินที่มีค่าของนักศึกษาในทิศทางตรงกันข้าม

13) การบริหารจัดการทางการเงิน (manage) ถูกกำหนดโดยตรงจากสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทิศทางเดียวกัน และถูกกำหนดจากพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมในทิศทางตรงกันข้าม

14) สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ect) ถูกกำหนดโดยตรงจากความรู้ทางการเงินและการเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษาในทิศทางเดียวกัน

15) ความรู้ทางการเงิน (km) ถูกกำหนดจากการเรียนรู้ทางการเงินในทิศทางเดียวกัน

16) ทักษะต่อสถานะเศรษฐกิจของครอบครัวและระดับมหภาค (ec) ถูกกำหนดจากเศรษฐกิจของครอบครัว ทั้งเงินรายได้ต่อเดือนของครอบครัวและระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวในทิศทางเดียวกัน ขณะที่ความรู้ทางการเงินและการเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษา กำหนดทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ในทิศทางตรงกันข้าม

ตัวแปรภายนอก (Exogenous Variables)

1) การเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษา (learn)

2) ระดับเศรษฐกิจของครอบครัว ประกอบด้วยตัวแปรทั้งหมด 2 ตัวคือ

2.1) เงินรายได้ต่อเดือนของครอบครัว (homeinco)

2.2) ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว (homeed)

โดยที่รายละเอียดของความหมายนิยามเชิงปฏิบัติการและมาตรวัดของตัวแปรทั้ง 19 ตัว รวมทั้งทิศทางอิทธิพลของตัวแปรทั้งหมดในแบบจำลองสมการโครงสร้าง เป็นไปตามข้อมูลในตารางที่ 5 และการคาดการณ์ทิศทางของค่าประสิทธิ์ของตัวแปรทั้งหมดในแบบจำลองสมการโครงสร้างเป็นไปตามข้อมูลในตารางที่ 6 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 นิยามเชิงปฏิบัติการและมาตรวัดของตัวแปรในแบบจำลองสมการโครงสร้างการก่อหนี้สินของนักศึกษา

ตัวแปร	นิยามเชิงปฏิบัติการ	มาตรวัด
ตัวแปรภายใน		
1. การก่อหนี้สินของนักศึกษา (alldebt)	มูลค่าหนี้สินคงค้าง (จำนวนเงิน) ในเวลาปัจจุบันของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ 1) หนี้สินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา คือหนี้สินคงค้างในปัจจุบันที่นักศึกษากู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาในระดับปริญญาตรีจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของรัฐบาลไทย (กยศ.) ไม่รวมหนี้สินคงค้างที่นักศึกษาเคยกู้ยืมจากกยศ. เพื่อการศึกษาในระดับอื่นๆ นอกเหนือระดับปริญญาตรี ซึ่งหนี้สินจากกยศ. นับเป็นการก่อหนี้สินในระบบเช่นกัน 2) หนี้สินนอกเหนือจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา คือหนี้สินคงค้างในปัจจุบันที่นักศึกษาก่อขึ้นด้วยตนเองในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ซึ่งหนี้สินนอกเหนือกยศ. แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทดังนี้ 2.1) หนี้สินในระบบ คือหนี้สินที่ลูกหนี้กู้ยืมเจ้าหนี้ที่ได้รับอนุญาตประกอบธุรกิจด้านสินเชื่อจากธนาคารแห่งประเทศไทย จึงเป็นหนี้สินที่ถูกต้องตามกฎหมาย มีสัญญาระบุหนี้ ลูกหนี้จะได้รับเงินตามที่ระบุไว้ในสัญญา โดยเจ้าหนี้ก็เรียกเก็บดอกเบี้ยไม่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนด ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหนี้ที่เป็นสถาบันการเงิน เช่น ธนาคารพาณิชย์ของรัฐและเอกชน บริษัทเงินทุนต่าง ๆ ที่ให้บริการสินเชื่อ หรือเจ้าหนี้สถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร (Non-Bank) ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย รวมถึงบริษัทผู้ให้บริการสินเชื่อประเภทต่างๆ ทั้งสินเชื่อเงินสด สินเชื่อเช่าซื้อสินค้า บัตรเครดิตทั้งบัตรหลักและบัตรเสริม สินเชื่อส่วนบุคคล ซึ่งรวมถึงการจำนำที่ถูกต้องตามกฎหมาย 2.2) หนี้สินนอกระบบ คือ การก่อหนี้สินที่เจ้าหนี้ที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน สถาบันการเงินในระบบชุมชน หรือผู้ประกอบการที่ไม่ได้เป็นสถาบันการเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย เช่น การปล่อยเงินกู้ยืมแบบเงินค่านอกระบบ การกู้ยืมจากครอบครัวญาติพี่น้อง เพื่อนหรือบุคคลอื่นๆ ที่เป็นนายทุนเจ้าหนี้เงินกู้ เป็นต้น 2.3) หนี้สินที่เกิดจากการค้างชำระค่าสินค้าและบริการ เช่น ค่าบิลค้างชำระ (Unpaid Bill) ที่เกิดจากการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคและบริการต่างๆ ค้างชำระค่าเช่าบ้านอาคารสถานที่ ที่อยู่อาศัย ค่าเล่าเรียนกับทางมหาวิทยาลัย หรือการผ่อนชำระค่าวดสินค้าและบริการกับผู้ขายสินค้าและบริการนั้นๆ เป็นต้น	Ratio Scale

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ตัวแปร	นิยามเชิงปฏิบัติการ	ระดับข้อมูล
2. ทักษะคิดต่อการก่อกำหนดหนี้สิน/ ภูมิคุ้มกันของนักศึกษา (ad) ¹	ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับอรรถประโยชน์และผลกระทบจากการก่อกำหนดหนี้สิน	Interval Scale
3. ระดับค่าครองชีพของนักศึกษา (allexp)	จำนวนเงินรายจ่ายต่อเดือน ทั้งรายจ่ายทั่วไปและรายจ่ายที่ใช้ในการศึกษาของนักศึกษา	Ratio Scale
4. ความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาในระดับปริญญาตรีของนักศึกษา (ed) ¹	ทัศนคติของนักศึกษาในเรื่องผลตอบแทนจากการเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน รวมทั้งทัศนคติในเรื่องต้นทุนค่าเสียโอกาสจากการศึกษาในระดับปริญญาตรี	Interval Scale
5. พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษา (cons) ²	พฤติกรรมของนักศึกษาที่สื่อให้เห็นถึงความต้องการอรรถประโยชน์ในการบริโภคสินค้าและบริการที่สูงกว่าความจำเป็นพื้นฐานของการดำรงชีพ	Ratio Scale
6. รายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษา (exincome)	จำนวนเงินรายได้ขั้นต่ำต่อเดือนที่นักศึกษาคาดว่าจะได้รับหลังสำเร็จการศึกษา	Ratio Scale
7. ความกดดันทางการเงินของนักศึกษา (stress) ²	สถานะที่ปริมาณเงินไม่เพียงพอกับความต้องการถือเงินของนักศึกษา จนขาดความสามารถในการบริโภคสินค้าและบริการที่จำเป็นได้	Ratio Scale
8. รายได้ส่วนบุคคลต่อเดือนในปัจจุบันของนักศึกษา (income)	จำนวนเงินรายได้รวมต่อเดือนของนักศึกษาจากแหล่งรายได้ต่างๆ เช่น เงินโอนจากครอบครัวหรือบุคคลอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน หรือรายได้จากการทำงานขณะศึกษา เป็นต้น	Ratio Scale
9. มูลค่าทรัพย์สินที่มีค่าของนักศึกษา (asset)	มูลค่าของทรัพย์สินที่มีค่าในปัจจุบันที่เป็นกรรมสิทธิ์ของนักศึกษา เช่น ทองรูปพรรณ โทรศัพท์มือถือ เครื่องคอมพิวเตอร์ รถจักรยานยนต์ เป็นต้น	Ratio Scale
10. ปริมาณเงินออมโดยรวมของนักศึกษา (stotal)	จำนวนเงินออมทั้งในและนอกสถาบันการศึกษาของนักศึกษา ทั้งที่นักศึกษายอมด้วยตนเองและบุคคลอื่นออมให้	Ratio Scale
11. ความตระหนักต่อการออมเงินของนักศึกษา (sad) ¹	ทัศนคติต่ออรรถประโยชน์ของการออมเงินของนักศึกษาทั้งในขณะศึกษาและหลังสำเร็จการศึกษา	Interval Scale
12. จำนวนเงินออมต่อเดือนของนักศึกษา (save)	จำนวนเงินที่นักศึกษายอมด้วยตนเองในแต่ละเดือน ซึ่งสะท้อนวินัยทางการเงินของนักศึกษา	Ratio Scale
13. การบริหารจัดการทางการเงินของนักศึกษา (manage) ²	พฤติกรรมของนักศึกษาที่นำไปสู่การรักษาความสมดุลของรายได้และรายจ่าย เพิ่มการออมเงิน ลดโอกาสการก่อหนี้สินลง เช่น การวางแผนในการออม การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย การตรวจสอบราคาสินค้าก่อนซื้อ เป็นต้น	Ratio Scale

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ตัวแปร	นิยามเชิงปฏิบัติการ	ระดับข้อมูล
14. สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา (ect) ¹	พฤติกรรมการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของนักศึกษาที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี	Interval Scale
15. ความรู้ทางการเงินของนักศึกษา (km)	ความรู้เบื้องต้นในด้านหนี้สิน การออมและการลงทุนของนักศึกษา	Interval Scale
16. ทักษะคิดต่อสถานะเศรษฐกิจของครอบครัวและระดับมหภาคของนักศึกษา (ec) ¹	ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อสถานะทางเศรษฐกิจรอบตัว ทั้งสถานะเศรษฐกิจของครอบครัวและสถานะเศรษฐกิจระดับประเทศ ที่สะท้อนถึงรายได้ในปัจจุบันและโอกาสการมีงานทำในอนาคตของนักศึกษา	Interval Scale
ตัวแปรภายนอก		
17. การเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษา (learn) ¹	พฤติกรรมแสวงหาความรู้ทางการเงินของนักศึกษา เช่น การขอคำปรึกษา การสังเกตการปฏิบัติตน การยึดถือต้นแบบที่ดี ฯลฯ ทั้งจากบิดามารดา เพื่อน ญาติพี่น้อง อาจารย์ มหาวิทยาลัย รวมทั้งการเรียนรู้ด้วยตนเอง	Interval Scale
เศรษฐกิจของครอบครัว		
18. เงินรายได้ต่อเดือนของครอบครัว (homeinco)	จำนวนเงินรายได้รวมต่อเดือนของบิดาและมารดา	Ratio Scale
19. ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว (homeed) ³	จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียน (Years of Schooling) ของผู้ที่ทำหน้าที่หลักในการส่งเสียเลี้ยงดูนักศึกษาและครอบครัว (บิดาหรือมารดา)	Ratio Scale

¹ ค่าของตัวแปรคำนวณจากผลรวมของระดับคะแนนจากแบบสอบถามแบบ Likert Scale 5 ระดับของแต่ละตัวแปร และแปลผลค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามเกณฑ์ดังนี้

ระดับความคิดเห็น 4.21 – 5.00 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด/ ระดับความคิดเห็น 3.41 – 4.20 หมายถึง เห็นด้วยมาก
ระดับความคิดเห็น 2.61 – 3.40 หมายถึง ไม่แน่ใจ/ ระดับความคิดเห็น 1.81 – 2.60 หมายถึง เห็นด้วยน้อย
ระดับความคิดเห็น 1.00 – 1.80 หมายถึง ไม่เห็นด้วย

² ค่าของตัวแปรคำนวณจากผลรวมของระดับคะแนนพฤติกรรม (ใช่ = 1 คะแนน และ ไม่ใช่ = 0 คะแนน) จากแบบสอบถามแบบ Nominal Scale ของแต่ละตัวแปร

³ จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว การวิจัยใช้วิธีการแปลงค่าจากค่าสัมประสิทธิ์การปรับระดับการศึกษาเป็นจำนวนปีที่ได้รับการศึกษาของโครงการ PISA (Programme for International Student Assessment) (OECD, 2004: 308)

ตารางที่ 6 การคาดการณ์ทิศทางของอิทธิพลทางตรงของตัวแปรทั้งหมดในแบบจำลองโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา

ตัวแปรตาม ตัวแปรอิสระ	การคาดการณ์ทิศทางของอิทธิพลของตัวแปรทั้งหมดในแบบจำลอง															
	alldebt	exincome	allexp	ed	km	ad	ect	stress	save	cons	ec	sad	manage	stotal	asset	Income
exincome	+		+			+				+						
allexp	+							+								
ed		+	+			+										
km				-		-	+			-	-	+				
ad	+															
ect										-		+	+			
learn					+		+				-					
stress	+															
save			-					-						+		
cons			+			+		+					-			
ec		+		+												
sad									+	-						
manage			-					-	+							
stotal		+	+												+	
asset		+	+													
income		+	+						+					+	+	
homeinco				-							+			+	+	+
homeed				-							+			+	+	+

หมายเหตุ: + มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามของสมการในทิศทางเดียวกัน, - มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามของสมการในทิศทางตรงกันข้าม

การตรวจสอบความกลมกลืนของแบบจำลองในการประมาณการจะใช้เกณฑ์การวัดดังนี้

1) ค่าสถิติ Chi-square ในการทดสอบภาวะสารูปสนิทธิ (Goodness of Fit) ของแบบจำลองตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ถ้าค่าความน่าจะเป็นของค่าสถิติ Chi-square มากกว่า 0.05 แสดงว่าแบบจำลองตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เกิดภาวะสารูปสนิทธิ ณระดับความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95 (Bentler, 1989; Bentler and Bonett, 1980) (โปรแกรมประยุกต์ทางสถิติ AMOS: Analysis of Moment Structures for Research เรียกค่า Chi-square ว่าค่า CMIN (Arbuckle, 2010))

2) ค่า Normed Chi-square หรือ ค่าสัดส่วน Chi-square/df ซึ่งการประมาณการแบบจำลองสมการโครงสร้างจะมีค่าสถิติ Chi-square สูงในกรณีที่การประมาณการมีกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ (Bentler and Chou, 1988) เพื่อปรับความสมดุลของค่าสถิติดังกล่าวจากอิทธิพลของขนาดกลุ่มตัวอย่าง จึงต้องปรับการคำนวณโดยใช้ค่าองศาอิสระในการประมาณการด้วยค่า Chi-square/df เนื่องจาก ถ้ากลุ่มตัวอย่างยิ่งมากค่า df จะลดต่ำลง ซึ่ง Joreskog and Sorbom (1996: 121-122) ได้แสดงเหตุผลไว้ว่าการที่ค่าสถิติ Chi-square คำนวณมีค่ามากจนตกในสมมติฐานรอง อาจเกิดจากการที่แบบจำลองสมการโครงสร้างค่าสัมประสิทธิ์ (พารามิเตอร์) จำนวนมาก หรือขนาดของกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนมาก โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ จะเพิ่มโอกาสการยอมรับสมมติฐานรองได้ง่ายยิ่งขึ้น ดังนั้นถ้าค่าสถิติ Chi-square/df จึงมีค่าระหว่าง 2 ถึง 3 แบบจำลองตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์จึงจะอยู่ในเกณฑ์ภาวะสารูปสนิทธิที่ยอมรับได้หลังจากการปรับอิทธิพลขององศาแห่งความอิสระ (Kline, 1998)

3) ค่า Goodness of Fit Index (GFI) เป็นดัชนีที่บ่งบอกถึงร้อยละของเมทริกซ์ความแปรปรวนของค่าสังเกต (Observed Covariance Matrix) ที่สามารถอธิบายได้ด้วยของเมทริกซ์ความแปรปรวนของการประมาณการ (Implied Covariance Matrix) ซึ่งมีค่าระหว่าง 0 ถึง 1 โดยค่า GFI ควรมีค่าเกิน 0.90 ขึ้นไป (ร้อยละ 90 ขึ้นไป) จึงจะแสดงว่า แบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลจริง (Bentler, 1989; Bentler and Bonett, 1980)

4) ค่า Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) เป็นการนำดัชนี GFI มาปรับค่าตามองศาของความอิสระ (df) ของการประมาณการที่เปลี่ยนแปลงไปตามจำนวนเส้นทางของอิทธิพลในแบบจำลองสมการโครงสร้าง โดยมีค่าระหว่าง 0 ถึง 1 และค่า AGFI ควรมีค่าเกิน 0.90 ขึ้นไป (ร้อยละ 90 ขึ้นไป)

ละ 90 ขึ้นไป) จึงแสดงว่าแบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลจริง (Joreskog and Sorbom, 1996: 121-122)

5) ค่า Comparative Fit Index (CFI) เป็นดัชนีที่ใช้วัดความกลมกลืนเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index) กับแบบจำลอง Baseline (Null Model) เพื่อทดสอบว่าแบบจำลองสมการโครงสร้างที่ประมาณการขึ้นอธิบายได้แตกต่างจากแบบจำลอง Baseline หรือไม่ ซึ่ง CFI มีค่าระหว่าง 0 ถึง 1 และค่า CFI ควรมีค่าเกิน 0.90 ขึ้นไป (ร้อยละ 90 ขึ้นไป) จึงแสดงว่าแบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลจริงโดยเปรียบเทียบ (Bentler, 1989; Bentler and Bonett, 1980; วนิดา กับ กวี , 2552)

6) Root Mean Squared Error of Approximation (RMSEA) คือดัชนีของรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความคลาดเคลื่อน (Residual) จากการประมาณการ โดยแบบจำลองสมการโครงสร้าง ต้องมีค่า RMSEA ไม่เกิน 0.06 จึงจะถือว่าแบบจำลองเกิดภาวะสารูปสนิทธิ (Hu and Bentler, 1999)

การประมาณการค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระของสมการถดถอยแสดงผลในรูปแบบ Standardized Regression Weights และใช้ค่าสถิติ t ในการบ่งชี้ความสำคัญทางสถิติ โดยค่าความน่าจะเป็นของสถิติ t ต้องน้อยกว่า 0.05 จึงแสดงว่าค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระต่างจากศูนย์ ณ ระดับนัยสำคัญร้อยละ 5 สำหรับการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม การวิจัยนี้ใช้เกณฑ์ 1 ค่าสัมประสิทธิ์ต่อขนาดกลุ่มตัวอย่างในการประมาณการ 1 : 10 เป็นอย่างต่ำ (Bentler and Chou, 1988) ซึ่งกรณีดังกล่าว Suhr (2009) ได้กล่าวว่าอัตราส่วนของจำนวนค่าสัมประสิทธิ์ต่อขนาดกลุ่มตัวอย่างในการประมาณการในอัตราส่วน 1: 10 เป็นอัตราส่วนที่เป็นเป้าหมายที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติและสมเหตุสมผล (Realistic Target) อย่างไรก็ตามอัตราส่วนไม่ควรน้อยกว่า 1: 5 เพราะจะทำให้การประมาณการค่าสัมประสิทธิ์อยู่ในสภาวะไร้ความเสถียร (Unstable) ดังนั้นขนาดตัวอย่างขั้นต่ำในการประมาณการแบบจำลองสมการโครงสร้างในการวิจัยครั้งนี้ จึงใช้อัตราส่วนของค่าสัมประสิทธิ์ต่อขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Ratio of sample size) ที่ 1 : 10 ดังนั้นขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่สุดในการประมาณการจึงเท่ากับ 590

2. วิธีวิทยาเชิงคุณภาพ

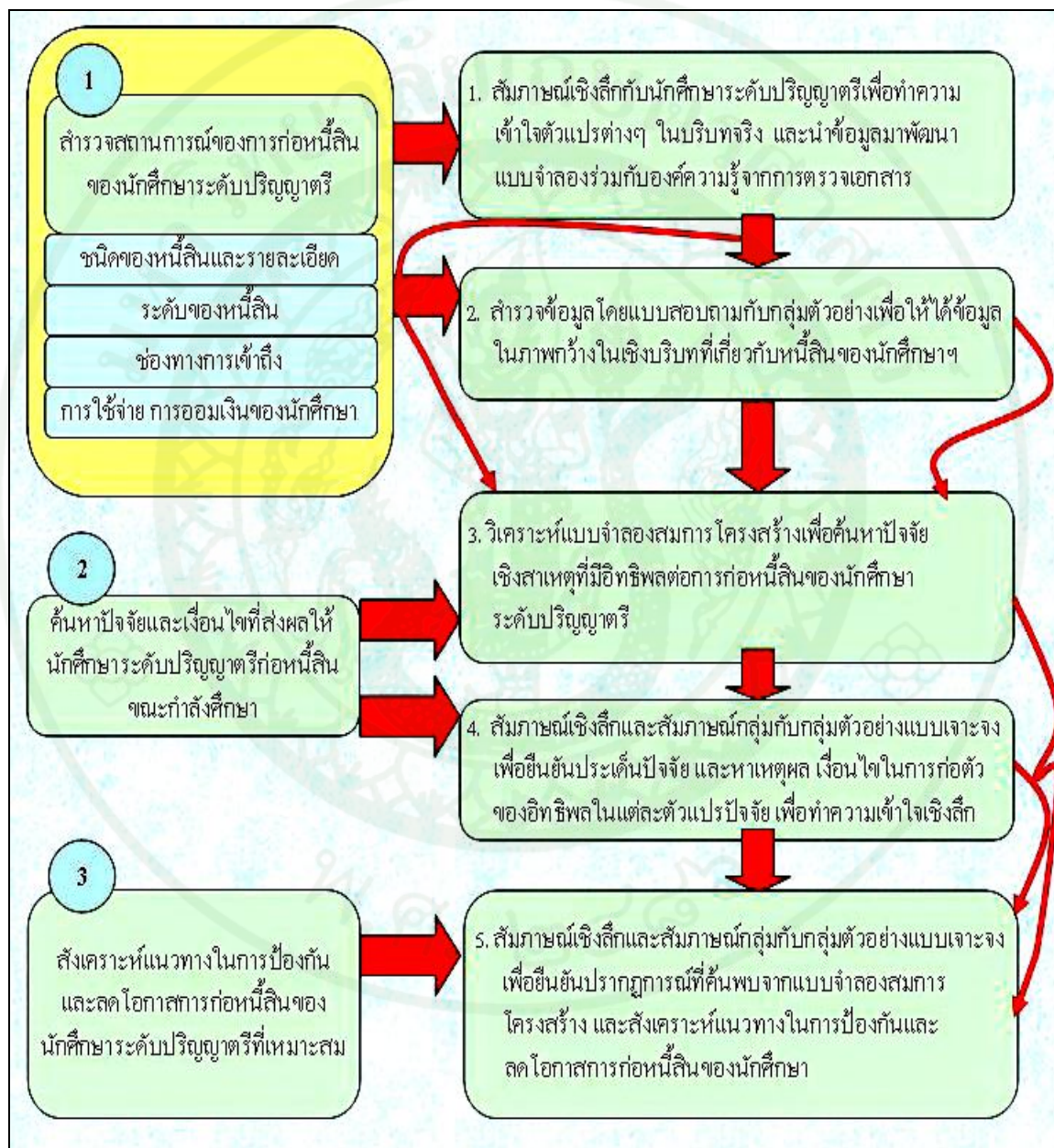
การค้นหาค้นหาและทำความเข้าใจในเชิงลึกในประเด็นเงื่อนไขและปัจจัยที่ทำให้นักศึกษาก่อหนี้สิน การวิจัยใช้วิธีวิทยาเชิงคุณภาพเพื่อเติมเต็มความรู้ที่ได้รับจากวิธีวิทยาเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งกำหนดแนวคำถามไว้ล่วงหน้า แต่สามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างของคำถามและวิธีการไปตามสถานการณ์ในบริบทจริงขณะทำการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยตั้งคำถามล่วงหน้าในประเด็น “สาเหตุและเงื่อนไขที่นักศึกษาตัดสินใจก่อหนี้สินและไม่ก่อหนี้สิน” จากประเด็นความรู้สำคัญที่พบในแบบจำลองสมการโครงสร้าง เมื่อเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์เชิงลึกแล้ว จึงจัดการสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันประเด็นความรู้สำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งเป็นไปตามเทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจัดกลุ่มตัวแปรและจัดกลุ่มความสัมพันธ์เชิงรูปแบบ (Pattern) ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก สนทนากลุ่มและการตีความจากบันทึกภาคสนาม เพื่อยืนยันองค์ความรู้ของแบบจำลองในส่วนวิธีวิทยาเชิงปริมาณและทำความเข้าใจกับลักษณะของความสัมพันธ์ที่ได้จากแบบจำลองสมการ โครงสร้างที่ได้รับ

ดังนั้นผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยในขั้นตอนที่ 2 คือ ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สิน รวมทั้งสาเหตุและเงื่อนไขที่ทำให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีก่อหนี้สินขณะกำลังศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 สังเคราะห์แนวทางการป้องกันและลดโอกาสในการก่อหนี้สินของนักศึกษาระดับปริญญาตรีเขตกรุงเทพมหานคร ใช้วิธีวิทยาเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อตีความและสะท้อนแนวทางในการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินของนักศึกษาร่วมกับการสังเคราะห์ข้อมูลผลการศึกษา ตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 และ 2 รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบเอกสารทั้งหมดมาใช้ในการสังเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางในการป้องกันและลดโอกาสในการก่อหนี้สินของนักศึกษา ร่วมกับการยืนยันแนวทางที่ได้รับอีกครั้งด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ทำการวิพากษ์และเสนอแนะแนวทางการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินในบริบทของนักศึกษา ซึ่งเป็นไปตามเทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้การจัดกลุ่มตัวแปรและจัดกลุ่มความสัมพันธ์เชิงรูปแบบ (Pattern) ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มและการตีความจากบันทึกภาคสนาม

ดังนั้นผลผลิตที่ได้จากการวิจัยในขั้นตอนที่ 3 คือ แนวทางในการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินของนักศึกษา

ขั้นตอนของกระบวนการวิจัยทั้งหมดสรุปไว้ในภาพที่ 12

ภาพที่ 12 ขั้นตอนของกระบวนการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ต้องการค้นหาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งหนี้สินกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) และหนี้สินนอกเหนือกยศ. เพื่อสังเคราะห์แนวทางในการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินของนักศึกษา โดยมีคำถามการวิจัยคือ 1) สถานการณ์ของการก่อหนี้สินของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในปัจจุบัน ทั้งหนี้สินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาและหนี้สินนอกเหนือกยศ. เป็นอย่างไร ทั้งระดับของการก่อหนี้สิน ประเภทของหนี้สิน ช่องทางการเข้าถึงหนี้สิน 2) อะไรคือปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีก่อหนี้สิน ทั้งหนี้สินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาและหนี้สินนอกเหนือกยศ. และ 3) แนวทางในการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สิน ทั้งหนี้สินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาและหนี้สินนอกเหนือกยศ. ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีควรเป็นอย่างไร โดยนำเสนอผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 7 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษาและสถานะทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว

ตอนที่ 2 รายได้และทรัพย์สิน รายจ่ายและการออมของนักศึกษา

ตอนที่ 3 สถานการณ์ของการก่อหนี้สินของนักศึกษา

ตอนที่ 4 ทักษะและพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการก่อหนี้สิน

ทักษะที่มีต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา

ทักษะที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจของนักศึกษา

พฤติกรรมการบริหารจัดการทางการเงินของนักศึกษา

ความกดดันทางการเงินของนักศึกษา

พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษา

ทักษะที่มีต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา

ทักษะที่มีต่อการออมเงินของนักศึกษา

ความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีของนักศึกษา

สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา

การเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษา

ความรู้ทางการเงินเบื้องต้นของนักศึกษา

ตอนที่ 5 ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา

ตอนที่ 6 สาเหตุและเงื่อนไขที่ทำให้นักศึกษาก่อหนี้สินขณะกำลังศึกษา

ตอนที่ 7 แนวทางการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินนักศึกษา

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษาและสถานะทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว

นักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามมีทั้งสิ้น 2,000 คน เก็บแบบสอบถามจากนักศึกษา 5 กลุ่มแบ่งตามประเภทของสถานศึกษาอุดมศึกษา โดยแบ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่ไม่จำกัดจำนวนรับของรัฐบาล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยที่จำกัดจำนวนรับของรัฐบาล (รวมมหาวิทยาลัย/ สถาบันในกำกับ) และมหาวิทยาลัยที่จำกัดจำนวนรับของเอกชน จำนวนอย่างละ 400 ชุด ซึ่งดำเนินการเก็บแบบสอบถามในช่วงสัปดาห์ที่ 3 ของเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2554 จนถึงสัปดาห์ที่ 2 ของเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2554 จึงแล้วเสร็จ

จากการคัดกรองความสมบูรณ์ของข้อมูลในการตอบแบบสอบถามของนักศึกษพบว่า จำนวนแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ของการตอบคำถามและสามารถนำไปใช้ประมวลผลข้อมูลได้มีทั้งสิ้น 1,601 ชุด คิดเป็นร้อยละ 80.05 ของจำนวนแบบสอบถามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ในการสำรวจ ซึ่งจำนวนนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามทั้ง 1,601 ชุด แบ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่ไม่จำกัดจำนวนรับของรัฐบาลจำนวน 301 คน (ร้อยละ 18.80) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 331 คน (ร้อยละ 20.67) มหาวิทยาลัยราชภัฏ 299 คน (ร้อยละ 18.68) มหาวิทยาลัยที่จำกัดจำนวนรับของรัฐบาล (รวมมหาวิทยาลัย/ สถาบันในกำกับ) จำนวน 330 คน (ร้อยละ 20.61) และมหาวิทยาลัยที่จำกัดจำนวนรับของเอกชนจำนวน 340 คน (ร้อยละ 21.24) แบ่งเป็น นักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินทั้งหมด 889 คน (ร้อยละ 55.53) มีหนี้สินทั้งหมด 712 คน (ร้อยละ 44.47) เป็นนักศึกษาที่มีหนี้สินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ. หรือ กรอ.) ทั้งหมด 263 คน (ร้อยละ 16.43) และนักศึกษาที่มีหนี้สินประเภทอื่นๆ นอกเหนือหนี้สินกยศ. จำนวนทั้งสิ้น 591 คน (ร้อยละ 36.91)

หลังจากคัดกรองจนเหลือแบบสอบถามที่พร้อมจะนำข้อมูลไปประมวลผล ผู้วิจัยได้ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามอีกครั้งด้วยการคำนวณค่าความเชื่อมั่นความสอดคล้องภายในโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's alpha Coefficient) เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องของแบบสอบถามในแต่ละข้อคำถามหลังจากที่ได้ทดสอบมา 1 ครั้งในขั้นตอนการทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัยก่อนเก็บข้อมูลดังกล่าว พบว่า แบบสอบถามโดยรวมในส่วนที่ใช้มาตรวัด

5-Point Rating Scales ทั้งหมดมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัคเท่ากับ 0.89 เมื่อพิจารณา สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัคของแบบสอบถามรายด้านพบว่า 1) ทักษะคิดต่อการออมเงินของ นักศึกษามีค่าเท่ากับ 0.94 2) ทักษะคิดที่มีต่อเศรษฐกิจครอบครัวและประเทศมีค่าเท่ากับ 0.74 3) ทักษะคิดต่อการกอบกู้หนี้สินของนักศึกษามีค่าเท่ากับ 0.79 4) ทักษะคิดต่อการเรียนระดับปริญญาตรีของ นักศึกษามีค่าเท่ากับ 0.82 5) สมรรถนะของนักศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีค่า เท่ากับ 0.91 และ 6) การเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษามีค่าเท่ากับ 0.88 จึงสรุปได้ว่าแบบสอบถาม ทั้งหมดมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัคอยู่ในช่วง 0.74-0.94 ซึ่งมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง (ตารางภาคผนวกที่ 1)

นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ประมาณร้อยละ 60) มีอายุประมาณ 20 ปี โดยนักศึกษาที่มี หนี้สินกยศ. กว่าครึ่งมีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ขณะที่นักศึกษาประมาณ ครึ่งหนึ่งที่มีหนี้สินนอกเหนือกยศ. มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล แต่นักศึกษาที่ไม่มี หนี้สินถึงร้อยละ 51.4 มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล โดยนักศึกษาส่วนใหญ่ ศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 2 รองลงมาศึกษาในชั้นปีที่ 3, 4, 1 และ 5 (ประมาณร้อยละ 28, 25, 24, 21 และ 2 ตามลำดับ) ซึ่งใกล้เคียงกับสัดส่วนการกระจายข้อมูลของนักศึกษาทั้งที่ไม่มีหนี้สินและมีหนี้สินกยศ. แต่ในกรณีนักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือกยศ. พบว่าส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 4

นักศึกษาที่มีหนี้สินกยศ. ส่วนใหญ่ศึกษาในคณะบริหารธุรกิจ รองลงมาคือคณะนิเทศ ศาสตร์ เศรษฐศาสตร์และนิติศาสตร์ตามลำดับ สำหรับนักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือกยศ. ส่วน ใหญ่ศึกษาในคณะบริหารธุรกิจ นิเทศศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ตามลำดับ ขณะที่นักศึกษาที่ไม่มี หนี้สินส่วนใหญ่ศึกษาในคณะบริหารธุรกิจและเศรษฐศาสตร์ นักศึกษาเกือบครึ่งอาศัยอยู่กับบิดา มารดา รองลงมาเช่าที่พักอยู่กับเพื่อนหรือญาติ โดยสัดส่วนดังกล่าวใกล้เคียงกับนักศึกษาที่ไม่มี หนี้สินและนักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือกยศ. แต่นักศึกษาที่มีหนี้สินกยศ. ส่วนใหญ่จะเช่าที่พักอยู่ กับเพื่อนหรือญาติสูงถึงร้อยละ 46.8 ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่นักศึกษาที่มีหนี้สินกยศ. ส่วนใหญ่ ไม่ได้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร นอกจากนั้นนักศึกษาในการสำรวจทั้งหมดยังมิได้ สมรส แต่จากการสำรวจพบนักศึกษาที่มีบุตรธิดาแล้วจำนวน 12 คน โดยที่ 10 คนใน 12 คนดังกล่าว เป็นนักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือกยศ. (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 ลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษา

ลักษณะส่วนบุคคล	นักศึกษาที่มีหนี้สิน		นักศึกษาที่มีหนี้สินยกยศ.		นักศึกษาที่ไม่มีหนี้สิน		ภาพรวม	
	นอกเหนือยกยศ.							
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
เพศ								
ชาย	244	41.40	89	33.80	393	44.40	677	42.40
หญิง	346	58.60	174	66.20	493	55.60	920	57.60
อายุ								
ไม่เกิน 20 ปี	336	57.2	158	60	564	63.6	976	61.1
21 ปี	100	17.00	49	18.60	174	19.60	294	18.40
22 ปี	66	11.20	32	12.20	72	8.10	148	9.30
23 ปี	30	5.10	14	5.30	38	4.30	78	4.90
24 ปี	15	2.60	5	1.90	19	2.10	36	2.30
25 ปี	40	6.80	4	1.50	21	2.40	64	4.00
ภูมิลำเนาเดิม								
กรุงเทพฯและเขตปริมณฑล	283	48.00	88	33.50	456	51.40	774	48.40
ภาคกลางไม่รวมกรุงเทพฯและเขตปริมณฑล	81	13.70	38	14.40	81	9.10	179	11.20
ภาคเหนือ	40	6.80	16	6.10	52	5.90	102	6.40
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	64	10.80	63	24.00	119	13.40	219	13.70
ภาคตะวันออก	39	6.60	21	8.00	30	3.40	73	4.60
ภาคใต้	83	14.10	37	14.10	149	16.80	251	15.70
ชั้นปีที่ศึกษา								
ชั้นปีที่ 1	122	20.80	57	22.00	181	20.50	329	20.70
ชั้นปีที่ 2	151	25.80	76	29.30	259	29.30	449	28.20
ชั้นปีที่ 3	142	24.20	63	24.30	227	25.60	396	24.90
ชั้นปีที่ 4	163	27.80	57	22.00	201	22.70	386	24.30
ชั้นปีที่ 5	8	1.40	6	2.30	17	1.90	31	1.90
ลักษณะที่อยู่อาศัย								
อาศัยอยู่กับบิดา มารดา	235	39.80	80	30.40	382	43.00	652	40.70
อาศัยอยู่กับญาติ/ ผู้ปกครอง	40	6.80	11	4.20	61	6.90	106	6.60
เช่าที่พักอยู่คนเดียว	102	17.30	44	16.70	147	16.50	276	17.20
เช่าที่พักอยู่กับเพื่อน/ญาติ	182	30.80	123	46.80	279	31.40	512	32.00
เช่าที่พักอยู่กับคนรัก	25	4.20	3	1.10	16	1.80	44	2.70
อื่นๆ (อาศัยกับคนรัก เพื่อน)	7	1.20	2	0.80	4	0.40	11	0.70

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	นักศึกษาที่มีหนังสือ		นักศึกษาที่มีหนังสือ		นักศึกษาที่ไม่มีหนังสือ		ภาพรวม	
	นอกเหนือยศ.		หนังสือยศ.		หนังสือ			
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
คณะที่ศึกษา								
นิติศาสตร์	21	3.60	19	7.20	124	14.10	162	10.20
เทคโนโลยีการเกษตร	8	1.40	5	1.90	19	2.20	28	1.80
เทคโนโลยีและการสื่อสาร	17	2.90	11	4.20	21	2.40	39	2.50
เศรษฐศาสตร์	47	8.00	28	10.60	121	13.80	177	11.20
คหกรรมศาสตร์	30	5.10	25	9.50	28	3.20	64	4.00
ครุศาสตร์	3	0.50	3	1.10	14	1.60	19	1.20
การจัดการทั่วไป	7	1.20	13	4.90	43	4.90	61	3.80
การโรงแรม	3	0.50	4	1.50	27	3.10	34	2.10
ศึกษาศาสตร์	9	1.50	7	2.70	22	2.50	38	2.40
ศิลปศาสตร์	44	7.50	16	6.10	32	3.60	81	5.10
วิศวกรรมศาสตร์	7	1.20	5	1.90	8	0.90	16	1.00
วิทยาศาสตร์	4	0.70	1	0.40	17	1.90	22	1.40
บริหารธุรกิจ	128	21.80	44	16.70	130	14.80	280	17.60
มนุษยศาสตร์	12	2.00	9	3.40	44	5.00	63	4.00
รัฐศาสตร์	86	14.70	18	6.80	43	4.90	135	8.50
วิทยาการจัดการ	11	1.90	12	4.60	46	5.20	65	4.10
ครุศาสตร์การอุตสาหกรรม	0	0.00	0	0.00	4	0.50	4	0.30
นิเทศศาสตร์	134	22.80	33	12.50	55	6.30	194	12.20
พาณิชยศาสตร์และการบัญชี	16	2.70	9	3.40	81	9.20	105	6.60
เกรดเฉลี่ยสะสม								
1.00-1.50	12	2.00	0	0.00	2	0.20	2	0.10
1.51-2.00	0	0.00	4	1.50	25	2.80	37	2.30
2.01-2.50	65	11.00	21	8.00	96	10.80	177	11.10
2.51-3.00	166	28.10	100	38.00	334	37.60	557	34.80
3.01-3.50	112	19.00	37	14.10	149	16.80	276	17.20
3.51-4.00	236	39.90	101	38.40	283	31.80	552	34.50

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	นักศึกษาที่มีหนี้สิน นอกเหนือยศ.		นักศึกษาที่มี หนี้สินยศ.		นักศึกษาที่ไม่มี หนี้สิน		ภาพรวม	
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
สถานภาพสมรส								
โสด	558	95.10	257	97.70	858	96.50	1532	96.10
สมรส	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
มีคนรักแต่ไม่ได้สมรส	29	4.90	5	1.90	28	3.10	62	3.90
จำนวนบุตร 1 คน	10	1.70	0	0.00	2	0.20	12	0.75

ครอบครัวของนักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 48) มีรายได้ต่อเดือนอยู่ในช่วง 15,000-30,000 บาท รองลงมา มีรายได้น้อยกว่า 15,000 บาท และ 30,001-45,000 บาทตามลำดับ โดยข้อมูลมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันทั้งนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินและมีหนี้สินนอกเหนือยศ. แต่ครอบครัวของนักศึกษาที่มีหนี้สินยศ. ถึงร้อยละ 37 มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 15,000 บาท (กรณีอื่นๆ ประมาณร้อยละ 20) โดยที่นักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินรับรู้ว่ามีหนี้สินร้อยละ 52 น้อยที่สุดเมื่อเทียบกับกรณีอื่นๆ และรับรู้ว่ามีเงินออมถึงร้อยละ 75 มากที่สุดเมื่อเทียบกับกรณีอื่นๆ เช่นกัน โดยที่นักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ. รับรู้ว่ามีหนี้สินถึงร้อยละ 63 และมีเงินออมร้อยละ 61 ส่วนนักศึกษาที่มีหนี้สินยศ. กลับรับรู้ว่ามีหนี้สินถึงร้อยละ 76 ซึ่งมากที่สุดเมื่อเทียบกับทุกๆ กรณี และมีเงินออมประมาณร้อยละ 57 น้อยที่สุดเมื่อเทียบกับสัดส่วนในทุกๆ กรณี

บิดาและมารดาส่วนใหญ่มีอาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัวและรองลงมามีอาชีพเกษตรกร ขณะที่ผู้ปกครองของนักศึกษาส่วนใหญ่มีอาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว รองลงมา รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ แต่เมื่อพิจารณากรณีนักศึกษาที่กู้ยืมเงินยศ. พบว่า ส่วนใหญ่บิดามารดามีอาชีพเกษตรกร (บิดาและมารดาเป็นเกษตรกรร้อยละ 33 และร้อยละ 28 ตามลำดับ) บิดาของนักศึกษาส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 32) และมารดามีการศึกษาระดับประถมศึกษา ขณะที่ผู้ปกครองของนักศึกษาส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 36) เมื่อพิจารณา นักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ. พบว่าส่วนใหญ่บิดาจะสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 35) ใกล้เคียงกับนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สิน (ร้อยละ 33) แต่ต่างกับนักศึกษาที่มีหนี้สินยศ. ที่ส่วนใหญ่บิดาจะจบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 33)

เมื่อพิจารณาจำนวนผู้พึ่งพิงในครอบครัวพบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีเด็กเล็กที่ยังไม่ได้ศึกษา เกือบครึ่งของครอบครัวมีผู้กำลังศึกษาไม่เกิน 1 คน ส่วนร้อยละ 80 ของครอบครัวไม่มีผู้สูงอายุ/ผู้พิการที่ไม่ได้ทำงาน ใกล้เคียงกับสัดส่วนของนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สิน แต่กรณีนักศึกษาที่มีหนี้สินกยศ. กลับมีผู้สูงอายุ/ผู้พิการในครอบครัวมากที่สุดเมื่อเทียบกับสัดส่วนของกรณีอื่นๆ และประมาณร้อยละ 95 ของครอบครัวมีผู้ตกงานหรือไม่ได้ทำงานในครอบครัวอยู่ 1 คน สรุปโดยรวมแล้วพบว่าครอบครัวของนักศึกษาส่วนใหญ่มีผู้พึ่งพิงในครอบครัวจำนวน 2 คน ประมาณร้อยละ 34 (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัwnักศึกษา

ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคม ของครอบครัwnักศึกษา	นักศึกษาที่มีหนี้สิน นอกเหนือกยศ.		นักศึกษาที่มี หนี้สินกยศ.		นักศึกษาที่ไม่มี หนี้สิน		ภาพรวม	
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
รายได้รวมต่อเดือนของบิดา มารดา (ต่อเดือน)								
น้อยกว่า 15,000 บาท	106	17.90	96	36.50	203	22.80	365	22.80
15,000-30,000 บาท	290	49.10	124	47.10	419	47.10	762	47.60
30,001-45,000 บาท	104	17.60	27	10.30	96	10.80	205	12.80
45,001-60,000 บาท	50	8.50	6	2.30	91	10.20	142	8.90
60,001-75,000 บาท	9	1.50	1	0.40	19	2.10	29	1.80
มากกว่า 75,000 บาท	32	5.40	9	3.40	61	6.90	98	6.10
หนี้สินของครอบครัว								
มีหนี้สิน	370	62.60	201	76.40	464	52.20	926	57.80
ไม่มีหนี้สิน	221	37.40	62	23.60	425	47.80	675	42.20
เงินออมของครอบครัว								
มีเงินออม	358	60.60	149	56.70	665	74.80	1104	69.00
ไม่มีเงินออม	233	39.40	114	43.30	224	25.20	497	31.00
อายุของบิดา								
อายุ 20-30 ปี	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
อายุ 31-40 ปี	30	5.70	15	5.70	56	6.30	96	6.90
อายุ 41-50 ปี	245	46.30	110	41.80	436	49.00	733	52.30
อายุ 51-60 ปี	199	37.60	75	28.50	229	25.80	460	32.80
อายุมากกว่า 60 ปี	55	10.40	30	11.40	49	5.50	112	8.00

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ลักษณะทางเศรษฐกิจ ของครอบครัวนักศึกษา	นักศึกษาที่มีหนี้สิน นอกเหนือยศ.		นักศึกษาที่มี หนี้สินยศ.		นักศึกษาที่ไม่มี หนี้สิน		ภาพรวม	
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
อายุของมารดา								
อายุ 20-30 ปี	0	0.00	0	0.00	2	0.20	2	0.10
อายุ 31-40 ปี	75	13.80	39	14.80	129	14.50	228	15.70
อายุ 41-50 ปี	334	61.50	140	53.20	495	55.70	892	61.30
อายุ 51-60 ปี	117	21.50	55	20.90	160	18.00	297	20.40
อายุมากกว่า 60 ปี	17	3.10	9	3.40	15	1.70	36	2.50
อายุผู้ปกครอง								
อายุ 20-30 ปี	8	7.70	2	5.30	11	6.00	21	6.90
อายุ 31-40 ปี	18	17.30	2	5.30	30	16.50	49	16.10
อายุ 41-50 ปี	34	32.70	16	42.10	89	48.90	130	42.80
อายุ 51-60 ปี	32	30.80	13	34.20	44	24.20	83	27.30
อายุมากกว่า 60 ปี	12	11.50	5	13.20	8	4.40	21	6.90
อาชีพของบิดา								
เกษตรกร	136	23.00	79	33.20	172	19.30	347	23.70
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	122	20.60	26	10.90	145	16.30	273	18.70
พนักงานบริษัทเอกชน	76	12.90	28	11.80	126	14.20	214	14.60
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	142	24.00	56	23.50	232	26.10	399	27.30
ลูกจ้างไม่ประจำ เช่น รายวัน	26	4.40	19	8.00	52	5.80	86	5.90
ว่างงาน	8	1.40	5	2.10	6	0.70	15	1.00
เกษียณอายุ	15	2.50	9	3.80	13	1.50	30	2.10
อื่นๆ	32	5.40	16	6.70	55	6.20	98	6.70
อาชีพมารดา								
เกษตรกร	99	16.80	67	27.60	168	18.90	308	20.80
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	83	14.00	21	8.60	99	11.10	187	12.60
พนักงานบริษัทเอกชน	92	15.60	33	13.60	101	11.40	199	13.50
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	139	23.50	64	26.30	250	28.10	420	28.40
ลูกจ้างไม่ประจำ เช่น รายวัน	52	8.80	28	11.50	59	6.60	121	8.20
ว่างงาน	43	7.30	7	2.90	57	6.40	101	6.80
เกษียณอายุ	3	0.50	2	0.80	4	0.40	8	0.50
อื่นๆ	34	5.80	21	8.60	84	9.40	135	9.10

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคม ของครอบครัวนักศึกษา	นักศึกษาที่มีหนังสือ นอกเหนือยศ.		นักศึกษาที่มี หนังสือยศ.		นักศึกษาที่ไม่มี หนังสือ		ภาพรวม	
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
อาชีพผู้ปกครอง								
เกษตรกร	18	16.70	10	3.80	28	14.70	50	15.80
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	23	21.30	5	1.90	43	22.60	67	21.20
พนักงานบริษัทเอกชน	14	13.00	6	2.30	30	15.80	46	14.60
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	38	35.20	12	4.60	57	30.00	102	32.30
ลูกจ้างไม่ประจำ เช่น รายวัน	0	0.00	2	0.80	12	6.30	14	4.40
ว่างงาน	6	5.60	0	0.00	4	2.10	10	3.20
เกษียณอายุ	5	4.60	0	0.00	5	2.60	10	3.20
อื่นๆ	4	3.70	3	1.10	11	5.80	17	5.40
การศึกษาของบิดา								
ต่ำกว่าประถมศึกษา	34	5.80	16	6.10	26	2.90	63	3.90
ประถมศึกษา	90	15.20	87	33.10	202	22.70	354	22.10
มัธยมศึกษาตอนต้น	60	10.20	29	11.00	98	11.00	172	10.70
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช.	74	12.50	40	15.20	138	15.50	230	14.40
อนุปริญญาตรี/ ปวส.	105	17.80	35	13.30	102	11.50	220	13.70
ปริญญาตรี	209	35.40	55	20.90	289	32.50	509	31.80
ปริญญาโท	13	2.20	1	0.40	30	3.40	43	2.70
ปริญญาเอก	6	1.00	0	0.00	4	0.40	10	0.60
การศึกษาของมารดา								
ต่ำกว่าประถมศึกษา	28	4.70	13	5.30	22	2.70	53	3.60
ประถมศึกษา	155	26.20	101	41.10	273	33.20	489	33.00
มัธยมศึกษาตอนต้น	56	9.50	32	13.00	99	12.00	172	11.60
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช.	93	15.70	36	14.60	137	16.70	244	16.50
อนุปริญญาตรี/ ปวส.	81	13.70	29	11.80	85	10.30	175	11.80
ปริญญาตรี	129	21.80	35	14.20	180	21.90	318	21.40
ปริญญาโท	2	0.30	0	0.00	25	3.00	27	1.80
ปริญญาเอก	4	0.70	0	0.00	1	0.10	5	0.30

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ลักษณะทางเศรษฐกิจ ของครอบครัวนักศึกษา	นักศึกษาที่มีหนี้สิน นอกเหนือกยศ.		นักศึกษาที่มี หนี้สินกยศ.		นักศึกษาที่ไม่มี หนี้สิน		ภาพรวม	
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
การศึกษาของผู้ปกครอง								
ต่ำกว่าประถมศึกษา	10	8.50	2	5.90	6	0.70	17	5.50
ประถมศึกษา	21	17.80	12	35.30	38	4.30	64	20.80
มัธยมศึกษาตอนต้น	10	8.50	2	5.90	9	1.00	21	6.80
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช.	6	5.10	3	8.80	34	3.80	40	13.00
อนุปริญญาตรี/ ปวส.	14	11.90	5	14.70	14	1.60	30	9.80
ปริญญาตรี	47	39.80	9	26.50	60	6.70	110	35.80
ปริญญาโท	6	5.10	1	2.90	15	1.70	21	6.80
ปริญญาเอก	4	3.40	0	0.00	0	0.00	4	1.30
จำนวนผู้พึ่งพิงในครอบครัว								
เด็กเล็กที่ยังไม่ได้เรียน								
ไม่มี	473	80.00	217	82.50	793	89.20	1372	85.70
มี 1 คน	82	13.90	34	12.90	72	8.10	167	10.40
มากกว่า 1 คน	36	6.10	12	4.60	24	2.60	66	3.90
กำลังศึกษา								
มี 1 คน	293	49.60	118	44.90	437	49.20	780	48.70
มี 2 คน	205	34.70	96	36.50	311	35.00	560	35.00
มากกว่า 2 คน	93	15.70	49	18.60	144	15.80	261	26.30
ผู้สูงอายุ/ผู้พิการที่ไม่ได้ทำงาน								
ไม่มี	416	70.40	178	67.70	768	86.40	1285	80.30
มี 1 คน	124	21.00	64	24.30	87	9.80	225	14.10
มากกว่า 1 คน	51	8.60	21	8.00	34	3.80	91	5.60
คนที่ไม่ได้ทำงาน								
มี 1 คน	566	95.80	251	95.40	838	94.30	1519	94.90
มี 2 คน	18	3.00	6	2.30	31	3.50	51	3.20
มากกว่า 2 คน	7	1.10	6	2.30	20	2.20	31	1.90
โดยรวม								
มี 2 คน	175	29.60	69	26.20	333	37.50	548	34.20
มี 3 คน	184	31.10	84	31.90	293	33.00	513	32.00
มี 4 คน	124	21.00	62	23.60	165	18.60	316	19.70
มากกว่า 4 คน	108	18.20	48	18.30	98	10.80	224	14.10

ตอนที่ 2 รายได้และทรัพย์สิน รายจ่ายและการออมของนักศึกษา

รายได้และทรัพย์สินของนักศึกษา

เมื่อพิจารณาถึงที่มาของแหล่งรายได้ของนักศึกษา พบว่านักศึกษาร้อยละ 99.20 ได้รับเงินรายได้จากผู้ปกครอง ประมาณครึ่งหนึ่งได้รับเงินจากบิดา มารดา/ ผู้ปกครองไม่เกิน 5,000 บาทต่อเดือน รองลงมาได้รับเดือนละ 5,001-10,000 บาท ขณะที่นักศึกษาประมาณร้อยละ 1 ไม่ได้รับเงินรายได้จากผู้ปกครอง โดยที่นักศึกษาที่มีหนี้สินยกยศ. ถึงร้อยละ 69 ได้รับเงินรายได้ดังกล่าวไม่เกิน 5,000 บาทต่อเดือน แต่กรณีนักศึกษาไม่มีหนี้สินส่วนใหญ่ได้รับเงินจากบิดา มารดา/ ผู้ปกครองในช่วง 5,001-10,000 บาท ถึงร้อยละ 46 ส่วนกรณีนักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือหนี้สินยกยศ. มีการกระจายของข้อมูลใกล้เคียงกับนักศึกษาในภาพรวม โดยลักษณะการจ่ายเงินของบิดา มารดา/ ผู้ปกครองประมาณครึ่งหนึ่งจะให้เงินรายได้กับนักศึกษาเป็นรายเดือน โดยมีนักศึกษาจำนวน 37 คนที่ผู้ปกครองให้เงินใช้จ่ายเป็นครั้งคราว ไม่มีระยะเวลาที่แน่นอน ขณะที่ครอบครัวไม่ได้ให้เงินรายได้กับนักศึกษาจำนวน 13 คน นอกจากนั้นนักศึกษาโดยรวมถึงร้อยละ 80 ไม่ได้ทำงานพิเศษหรือประกอบอาชีพ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินพบว่าร้อยละ 13.2 ทำงานพิเศษหรือประกอบอาชีพขณะศึกษา ขณะที่นักศึกษาที่มีหนี้สินยกยศ. และนอกเหนือยกยศ. ทำงานพิเศษสูงถึงร้อยละ 33.1 และ 31.5 ตามลำดับ ซึ่งมากกว่ากรณีนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินกว่าร้อยละ 10

นอกเหนือจากแหล่งรายได้ข้างต้นแล้ว นักศึกษาประมาณร้อยละ 4 ยังมีรายได้จากญาติ พี่น้อง คนรัก ผู้อุปถัมภ์ การเป็นนักกีฬาทีมชาติ หรือนักกีฬามหาวิทยาลัย ซึ่งกรณีนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สิน มีรายได้จากแหล่งดังกล่าวมากที่สุดเมื่อเทียบกับกรณีอื่นๆ ขณะที่นักศึกษาประมาณร้อยละ 1 ได้รับทุนสนับสนุนการเล่าเรียนของมหาวิทยาลัยที่นักศึกษาสังกัดอยู่ ดังนั้นเมื่อรวมจำนวนเงินรายได้ของนักศึกษาทุกๆ แหล่งเข้าด้วยกันแล้วพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 58 มีรายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท รองลงมาร้อยละ 8 มีรายได้รวมในช่วง 10,000-15,000 บาท ขณะที่นักศึกษาที่มีรายได้รวมต่อเดือนเกิน 20,000 บาทต่อเดือนมีอยู่ร้อยละ 2 ของจำนวนนักศึกษาทั้งหมด

ขณะเดียวกันร้อยละ 57 ของนักศึกษาคาดว่าตนเองจะมีรายได้หลังสำเร็จการศึกษา 10,000-15,000 บาทต่อเดือน ซึ่งนักศึกษาที่มีหนี้สินยกยศ. ส่วนใหญ่ก็คาดการณ์ระดับรายได้ประมาณ 10,000-15,000 บาทต่อเดือนเช่นกัน ขณะที่ร้อยละ 12 ของนักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยกยศ. จะคาดว่ารายได้หลังสำเร็จการศึกษาไว้สูงมากกว่า 25,000 บาทต่อเดือน ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงกว่า

นักศึกษากรณีอื่นถึงประมาณ 2 เท่า โดยเกินกว่าครึ่งหนึ่งของนักศึกษาทั้งหมดมีความมั่นใจว่าตนเองสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีแล้วจะมีงานทำภายใน 1 ปี ส่วนที่รู้สึกว่าเป็นไปไม่ได้ที่ตนเองจะมีงานทำภายใน 1 ปีมีเพียงร้อยละ 1 ของจำนวนนักศึกษาในทุกกรณีเท่านั้น (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 แหล่งที่มาและจำนวนเงินรายได้ของนักศึกษา

รายได้ของนักศึกษา	นักศึกษาที่มีหนี้สิน นอกเหนือยศ.		นักศึกษาที่มี หนี้สินยศ.		นักศึกษาที่ไม่มี หนี้สิน		ภาพรวม	
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
จากบิดา มารดา/ผู้ปกครอง								
ไม่ได้รับรายได้ในส่วนนี้	6	1.00	3	1.10	5	0.60	13	0.80
ไม่เกิน 5,000 บาท	339	57.40	181	68.80	378	42.50	804	50.20
5,001-10,000 บาท	209	35.40	68	25.90	411	46.20	648	40.50
10,001-15,000 บาท	20	3.40	9	3.40	51	5.70	75	4.70
15,001-20,000 บาท	10	1.70	1	0.40	34	3.80	44	2.70
20,001 บาทขึ้นไป	7	1.20	1	0.40	10	1.10	17	1.10
ลักษณะการจ่ายเงินของบิดา								
มารดา/ผู้ปกครอง								
รายวัน	105	17.80	31	11.80	168	18.90	285	17.80
รายสัปดาห์	138	23.40	55	20.90	220	24.70	384	24.00
สองสัปดาห์/ครั้ง	58	9.80	33	12.50	74	8.30	149	9.30
รายเดือน	261	44.20	137	52.10	404	45.40	733	45.80
ไม่ได้ให้	8	1.40	3	1.10	9	1.00	13	0.80
อื่นๆ (ให้เป็นบางครั้ง)	21	3.60	4	1.50	14	1.60	37	2.30
รายได้ต่อเดือนจากการทำงาน								
พิเศษหรือประกอบอาชีพ								
ไม่ได้รับรายได้ในส่วนนี้	405	68.50	176	66.90	772	86.80	1273	79.50
ไม่เกิน 2,000 บาท	46	7.80	28	10.60	39	4.40	99	6.20
2,001-4,000 บาท	79	13.40	33	12.50	35	3.90	120	7.50
4,001-6,000 บาท	58	9.80	23	8.70	40	4.50	103	6.40
6,001-8,000 บาท	2	0.30	2	0.80	2	0.20	4	0.20
มากกว่า 8,000 บาท	1	0.20	1	0.40	1	0.10	2	0.10

ตารางที่ 9 (ต่อ)

รายได้ของนักศึกษา	นักศึกษาที่มีหนี้สิน นอกเหนือยศ.		นักศึกษาที่มี หนี้สินยศ.		นักศึกษาที่ไม่มี หนี้สิน		ภาพรวม	
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
อื่นๆ (ได้จากญาติ พี่น้อง คนรัก มีผู้ อุปถัมภ์ นักกีฬาทีมชาติ หรือทีม มหาวิทยาลัย เป็นต้น)								
ไม่ได้รับรายได้ในส่วนนี้	575	97.30	252	95.80	850	95.60	1539	96.10
ไม่เกิน 2,000 บาท	3	0.50	5	1.90	10	1.10	16	1.00
2,001-4,000 บาท	7	1.20	1	0.40	5	0.60	12	0.70
4,001-6,000 บาท	4	0.70	3	1.10	14	1.60	20	1.20
6,001-8,000 บาท	0	0.00	1	0.40	0	0.00	1	0.10
มากกว่า 8,000 บาท	2	0.30	1	0.40	10	1.10	13	0.80
ทุนการศึกษาของมหาวิทยาลัย								
ไม่ได้รับรายได้ในส่วนนี้	581	98.30	263	97.70	885	99.60	1586	99.10
ไม่เกิน 2,000 บาท	7	1.20	0	0.00	0	0.00	8	0.50
มากกว่า 2,000 บาท	3	0.50	0	0.00	4	0.40	7	0.40
รายได้รวมของนักศึกษาต่อเดือน								
น้อยกว่า 5,000 บาท	180	30.50	92	35.00	234	26.30	470	29.40
5,001-10,000 บาท	338	57.20	145	55.10	525	59.10	920	57.50
10,001-15,000 บาท	49	8.30	23	8.70	68	7.60	124	7.70
15,000-20,000 บาท	14	2.40	1	0.40	41	4.60	55	3.40
มากกว่า 20,000 บาท	10	1.70	2	0.80	21	2.40	32	2.00
จำนวนเงินรายได้ขั้นต่ำต่อเดือนที่นักศึกษา ยอมรับได้ในการทำงานหลังสำเร็จการศึกษา								
น้อยกว่า 10,000 บาท	30	5.10	33	12.50	245	27.60	300	18.70
10,000-15,000 บาท	315	53.30	166	63.10	512	57.60	913	57.00
15,001-20,000 บาท	146	24.70	42	16.00	90	10.10	242	15.10
20,001-25,000 บาท	28	4.70	9	3.40	8	0.90	36	2.20
มากกว่า 25,000 บาท	72	12.20	13	4.90	34	3.80	110	6.90
คาดว่าจะเรียนจบแล้วจะมีงานทำภายใน 1 ปี หรือไม่								
แน่นอน	322	54.50	141	53.60	542	61.00	937	58.50
ไม่แน่ใจ	259	43.80	120	45.60	334	37.60	641	40.00
เป็นไปได้	10	1.70	2	0.80	13	1.50	23	1.40

เมื่อพิจารณาถึงประเภทและมูลค่าของทรัพย์สินมีค่าที่นักศึกษาเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ พบว่า นักศึกษาประมาณร้อยละ 0.3 มีทองคำแท่งที่มีมูลค่าประมาณ 1 แสนบาท โดยประมาณร้อยละ 81 ไม่มีทองรูปพรรณ (สร้อย แหวน) ขณะที่นักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ. มีสัดส่วนการถือครองทองรูปพรรณมากที่สุดเมื่อเทียบกับกรณีอื่นๆ นักศึกษาร้อยละ 68 ไม่มีนาฬิกาข้อมือ ร้อยละ 93.7 ไม่มีกระเป๋าแบรนด์เนม โดยนักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ. มีกระเป๋าแบรนด์เนมเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง เป็นสัดส่วนที่สูงที่สุด (ร้อยละ 11.2) เมื่อเทียบกับกรณีอื่นๆ (ตารางที่ 10)

ทรัพย์สินในภาพรวมที่นักศึกษามีมากที่สุดคือ โทรศัพท์มือถือ (ร้อยละ 78.3) ส่วนใหญ่มีมูลค่า 3,001-6,000 บาท และประมาณร้อยละ 10 มีโทรศัพท์มือถือมูลค่า 9,001-12,000 บาท จากข้อมูลยังพบว่า นักศึกษาที่มีหนี้สินจะมีโทรศัพท์มือถือประมาณร้อยละ 84 ขณะที่ผู้ที่ไม่มีหนี้สินจะมีโทรศัพท์มือถือประมาณร้อยละ 74 ซึ่งนักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ. จะมีสัดส่วนของนักศึกษาที่มีโทรศัพท์มือถือที่มีมูลค่าสูงกว่า 15,000 บาทมากกว่านักศึกษาในกรณีอื่นๆ

นักศึกษาที่มีคอมพิวเตอร์ส่วนตัวและคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กเป็นกรรมสิทธิ์มีเพียงร้อยละ 27 และร้อยละ 39 ตามลำดับเท่านั้น โดยนักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ. มีสัดส่วนของผู้ที่มีคอมพิวเตอร์ส่วนตัวและคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กเป็นกรรมสิทธิ์สูงกว่ากรณีอื่นๆ (ร้อยละ 37 และ 51 ตามลำดับ) ส่วนร้อยละ 46 ของนักศึกษาที่มีหนี้สินยศ. และร้อยละ 33 นักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินมีคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กเป็นของตนเอง คล้ายกับกรณีของนักศึกษาที่มีหนี้สิน (เช่น i Pad) ที่นักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ. มีสัดส่วนการถือครองมากที่สุด รองลงมาคือนักศึกษาที่มีหนี้สินยศ. ขณะที่นักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินมีเพียงร้อยละ 5.7 เท่านั้นที่มีโน้ตบุ๊ก โดยที่มูลค่าของโน้ตบุ๊กของนักศึกษาจะมีราคาอยู่ที่ 10,001-20,000 บาท (ร้อยละ 4.8) เป็นส่วนใหญ่

เมื่อพิจารณาข้อมูลของทรัพย์สินยานพาหนะของนักศึกษาพบว่า มีเพียงร้อยละ 9 ที่มีรถจักรยานยนต์เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง ส่วนใหญ่มีมูลค่า 20,000-40,000 บาทต่อคัน รองลงมา มีมูลค่า 40,001-60,000 บาท นอกจากนี้นักศึกษาร้อยละ 3.4 มีรถยนต์เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง ซึ่งส่วนใหญ่มีมูลค่า 600,001-900,000 บาทต่อคัน (ร้อยละ 0.9)

ดังนั้นเมื่อรวมทรัพย์สินของนักศึกษาทุกๆ ประเภทเข้าด้วยกันแล้ว พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 31 มีมูลค่าทรัพย์สินโดยรวมอยู่ในช่วง 20,001-40,000 บาท รองมาร้อยละ 13 มีทรัพย์สินโดยรวมในช่วง 10,001-20,000 บาท และ 20,001-40,000 บาทตามลำดับ โดยร้อยละ 13 ไม่

มีทรัพย์สินที่กล่าวมาในข้างต้นที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองเลย แต่เมื่อพิจารณาเฉพาะนักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ. พบว่ามีเพียงร้อยละ 3.6 เท่านั้นที่ไม่มีทรัพย์สินข้างต้น ขณะที่นักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินกลับมีสัดส่วนของผู้ไม่มีทรัพย์สินเป็นของตนเองประมาณร้อยละ 19 ซึ่งมากที่สุดเมื่อเทียบกับนักศึกษาในภาพรวมและนักศึกษาที่มีหนี้สินทั้ง 2 กรณี (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 ประเภทและมูลค่าทรัพย์สินมีค่าที่นักศึกษาเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์

ทรัพย์สินมีค่าที่นักศึกษา เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์	นักศึกษาที่มีหนี้สิน นอกเหนือยศ.		นักศึกษาที่มี หนี้สินยศ.		นักศึกษาที่ไม่มี หนี้สิน		ภาพรวม	
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
ทองคำแท่ง								
ไม่มีทรัพย์สินประเภทดังกล่าว	588	99.50	0	0.00	888	99.90	1597	99.75
ไม่เกิน 1 แส่นบาท	2	0.34	0	0.00	1	0.10	3	0.18
มากกว่า 1 แส่นบาท	1	0.17	0	0.00	0	0.00	1	0.07
ทองรูปพรรณ (สร้อย แหวน)								
ไม่มีทรัพย์สินประเภทดังกล่าว	455	77.00	219	83.30	742	83.50	1299	81.10
น้อยกว่า 5,000 บาท	28	4.70	16	6.10	15	1.70	44	2.70
5,000-10,000 บาท	47	8.00	12	4.60	51	5.70	105	6.60
10,001-15,000 บาท	10	1.70	6	2.30	28	3.10	43	2.70
15,001-20,000 บาท	28	4.70	7	2.70	22	2.50	53	3.30
20,001-25,000 บาท	8	1.40	0	0.00	6	0.70	14	0.90
25,001-30,000 บาท	4	0.70	3	1.10	10	1.10	17	1.10
มากกว่า 30,000 บาทขึ้นไป	11	1.90	0	0.00	15	1.70	26	1.60
นาฬิกาข้อมือ								
ไม่มีทรัพย์สินประเภทดังกล่าว	328	55.50	150	57.00	677	76.20	1092	68.20
ไม่เกิน 2,000 บาท	213	36.00	100	38.00	153	17.20	393	24.50
2,000-4,000 บาท	17	2.90	12	4.60	28	3.10	52	3.20
4,000-6,000 บาท	22	3.70	1	0.40	19	2.10	41	2.60
6,000-8,000 บาท	4	0.70	0	0.00	3	0.30	7	0.40
สูงกว่า 8,000 บาท	7	1.20	0	0.00	9	1.00	16	1.00
กระเป๋าแบรนด์เนม								
ไม่มีทรัพย์สินดังกล่าว	525	88.80	241	91.60	856	96.30	1500	93.70
น้อยกว่า 2,000 บาท	17	2.90	8	3.00	14	1.60	32	2.00
2,000-4,000 บาท	2	0.30	0	0.00	8	0.90	10	0.60
4,001-6,000 บาท	18	3.00	7	2.70	8	0.90	26	1.60
6,001-8,000 บาท	7	1.20	1	0.40	0	0.00	7	0.40
8,001-10,000 บาท	8	1.40	3	1.10	1	0.10	10	0.60
สูงกว่า 10,000 บาท	14	2.40	3	1.10	2	0.20	16	1.00

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ทรัพย์สินมีค่าที่นักศึกษา เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์	นักศึกษาที่มีหนี้สิน		นักศึกษาที่มี		นักศึกษาที่ไม่มี		ภาพรวม	
	นอกเหนือ กยศ.		หนี้สินกยศ.		หนี้สิน			
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
โทรศัพท์มือถือ								
ไม่มีทรัพย์สินดังกล่าว	89	15.10	40	15.20	230	25.90	348	21.70
ไม่เกิน 3,000 บาท	88	14.90	60	22.80	129	14.50	250	15.60
3,001-6,000 บาท	168	28.40	74	28.10	189	21.30	387	24.20
6,001-9,000 บาท	125	21.20	60	22.80	173	19.50	320	20.00
9,001-12,000 บาท	71	12.00	19	7.20	81	9.10	156	9.70
12,001-15,000 บาท	16	2.70	8	3.00	37	4.20	56	3.50
สูงกว่า 15,000 บาท	34	5.80	2	0.80	50	5.60	84	5.20
คอมพิวเตอร์ส่วนตัว (PC)								
ไม่มีทรัพย์สินดังกล่าว	374	63.30	189	71.90	705	79.30	1175	73.40
ไม่เกิน 10,000 บาท	34	5.80	10	3.80	39	4.40	77	4.80
10,001-20,000 บาท	128	21.70	47	17.90	102	11.50	243	15.20
20,001-30,000 บาท	44	7.40	12	4.60	33	3.70	83	5.20
30,001-40,000 บาท	8	1.40	5	1.90	8	0.90	18	1.10
สูงกว่า 40,000 บาท	3	0.50	0	0.00	2	0.20	5	0.30
คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก								
ไม่มีทรัพย์สินดังกล่าว	292	49.40	142	54.00	599	67.40	976	61.00
ไม่เกิน 10,000 บาท	5	0.80	5	1.90	14	1.60	20	1.20
10,001-20,000 บาท	175	29.60	72	27.40	162	18.20	359	22.40
20,001-30,000 บาท	108	18.30	41	15.60	88	9.90	208	13.00
30,001-40,000 บาท	8	1.40	3	1.10	19	2.10	28	1.70
สูงกว่า 40,000 บาท	3	0.50	0	0.00	7	0.80	10	0.60
เน็ตบุ๊ก (เช่น iPad)								
ไม่มีทรัพย์สินดังกล่าว	514	87.00	245	93.20	838	94.30	1468	91.70
ไม่เกิน 10,000 บาท	3	0.50	0	0.00	3	0.30	6	0.40
10,001-20,000 บาท	48	8.10	15	5.70	26	2.90	77	4.80
20,001-30,000 บาท	20	3.40	2	0.80	19	2.10	40	2.50
30,001-40,000 บาท	6	1.00	1	0.40	3	0.30	10	0.60

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ทรัพย์สินมีค่าที่นักศึกษา เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์	นักศึกษาที่มีหนี้สิน นอกเหนือยศ.		นักศึกษาที่มี หนี้สินยศ.		นักศึกษาที่ไม่มี หนี้สิน		ภาพรวม	
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
รถจักรยานยนต์								
ไม่มีทรัพย์สินดังกล่าว	536	90.70	242	92.00	812	91.30	1458	91.10
ไม่เกิน 20,000 บาท	8	1.40	1	0.40	11	1.20	20	1.20
20,000-40,000 บาท	26	4.40	17	6.50	37	4.20	70	4.40
40,001-60,000 บาท	17	2.90	3	1.10	25	2.80	45	2.80
60,001-80,000 บาท	4	0.70	0	0.00	2	0.20	6	0.40
สูงกว่า 80,000 บาท	0	0.00	0	0.00	2	0.20	2	0.10
รถยนต์								
ไม่มีทรัพย์สินดังกล่าว	573	97.00	254	96.60	856	96.30	1547	96.60
ไม่เกิน 300,000 บาท	3	0.50	4	1.50	7	0.80	12	0.70
300,001-600,000 บาท	3	0.50	5	1.90	9	1.00	12	0.70
600,001-900,000 บาท	7	1.20	0	0.00	7	0.80	15	0.90
900,001-1,200,000 บาท	2	0.30	0	0.00	4	0.40	6	0.40
สูงกว่า 1,200,000 บาท	3	0.50	0	0.00	6	0.70	9	0.60
ทรัพย์สินของนักศึกษาโดยรวม								
ไม่มีทรัพย์สินของตนเอง	21	3.60	18	6.80	167	18.80	204	12.70
น้อยกว่า 5,000 บาท	40	6.80	24	9.10	86	9.70	147	9.20
5,000-10,000 บาท	43	7.30	24	9.10	102	11.50	157	9.80
10,001-20,000 บาท	67	11.30	37	14.10	118	13.30	204	12.70
20,001-40,000 บาท	219	37.10	104	39.50	247	27.80	502	31.40
40,001-60,000 บาท	97	16.40	29	11.00	71	8.00	175	10.90
60,001-80,000 บาท	35	5.90	11	4.20	40	4.50	81	5.10
80,001-100,000 บาท	30	5.10	8	3.00	9	1.00	40	2.50
100,001-200,000 บาท	24	4.10	2	0.80	18	2.00	44	2.70
200,001-400,000 บาท	4	0.70	2	0.80	7	0.80	11	0.70
400,001-600,000 บาท	1	0.20	0	0.00	6	0.70	7	0.40
600,001-800,000 บาท	3	0.50	4	1.50	5	0.60	9	0.60
800,001-1,00,000 บาท	1	0.20	0	0.00	4	0.40	5	0.30
มากกว่า 1,00,000 บาท	6	1.00	0	0.00	9	1.00	15	0.90

ระดับค่าครองชีพ/ รายจ่ายของนักศึกษา

1. รายจ่ายในสินค้าและบริการทั่วไป

จากการวิเคราะห์ข้อมูลรายจ่ายต่อเดือนของนักศึกษา พบว่าส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในเรื่องค่าอาหารประมาณ 1,001-2,000 บาท โดยมีนักศึกษาประมาณร้อยละ 8 (122 คน) ไม่ได้จ่ายเงินสำหรับค่าใช้จ่ายประเภทนี้ด้วยตนเอง ซึ่งจากข้อมูลเชิงคุณภาพในแบบสอบถามปลายเปิดและการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า นักศึกษานำอาหารจากครอบครัวมารับประทานที่มหาวิทยาลัย โดยมีนักศึกษาบางส่วนที่บิดา มารดาหรือผู้ปกครองให้เงินพิเศษรายวันหรือให้เบิกเงินค่าอาหารเพื่อใช้รับประทานอาหารนอกเหนือจากเงินรายเดือนที่ให้ประจำ (ร้อยละ 74 ของนักศึกษาที่ไม่ได้จ่ายเงินค่าอาหารเอง ไม่มีหนี้สิน) ส่วนนักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ. ใช้จ่ายเงินค่าอาหารมากกว่า 5,000 บาทต่อเดือนมากที่สุด (ร้อยละ 4.4) เมื่อเทียบกับนักศึกษากรณีอื่นๆ

นักศึกษามีค่าใช้จ่ายต่อเดือนในเรื่องเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับส่วนใหญ่ไม่เกิน 1,000 บาท (ร้อยละ 52) โดยนักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ. มีสัดส่วนของผู้ที่มีรายจ่ายประเภทนี้สูงที่สุดเมื่อเทียบกับกรณีอื่นๆ (ร้อยละ 81) ส่วนกรณีนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินร้อยละ 60 กลับไม่มีรายจ่ายนี้ เมื่อพิจารณารายจ่ายด้านค่าเช่าที่พัก รวมค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า เคเบิลทีวี ฯลฯ (ในกรณีเช่าที่พักรวมกับบุคคลอื่น คิดเฉพาะเงินที่จ่ายจริง) พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้จ่ายเงินด้วยตนเอง (ร้อยละ 49) ส่วนผู้ที่มีรายจ่ายค่าเช่าที่พักส่วนใหญ่มีรายจ่าย 2,001-3,000 บาทต่อเดือน รองลงมาคือจ่ายเงินเดือนละ 1,001-2,000 บาทและไม่เกิน 1,000 บาทต่อเดือน โดยที่นักศึกษาที่มีหนี้สินยศ. มีรายจ่ายประเภทค่าเช่าที่พักประมาณร้อยละ 61 รองลงมาคือนักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ. (ร้อยละ 54) และนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สิน (ร้อยละ 49) ตามลำดับ สำหรับรายจ่ายด้านนันทนาการ เช่น รับชมภาพยนตร์ ฟังเพลง เที่ยวกลางคืน เกี่ยวกับเพื่อน ฯลฯ พบว่ามีนักศึกษาถึงร้อยละ 57 ที่มีรายจ่ายดังกล่าว ส่วนใหญ่ไม่เกิน 1,000 บาท โดยสัดส่วนของผู้ที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ. ที่มีรายจ่ายดังกล่าวสูงถึงร้อยละ 75 ซึ่งสูงกว่ากรณีที่นักศึกษาไม่มีหนี้สินและมีหนี้สินยศ. ที่มีสัดส่วนผู้มีรายจ่ายด้านนันทนาการประมาณร้อยละ 59 และร้อยละ 63 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณารายจ่ายต่อเดือนด้านการเดินทางและยานพาหนะ พบว่าร้อยละ 61 มีรายจ่ายไม่เกิน 1,000 บาท ร้อยละ 28 ไม่มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาศึกษา ขณะที่ร้อยละ 15 มียานพาหนะส่วนตัวไว้ใช้ในการเดินทาง แบ่งเป็นรถยนต์ร้อยละ 5 และรถจักรยานยนต์ร้อยละ 9 (ข้อมูลเชิง

คุณภาพจากแบบสอบถามปลายเปิดและการสัมภาษณ์เชิงลึก มีนักศึกษาบางส่วนให้ข้อมูลว่า ครอบครัวหรือผู้อุปถัมภ์เป็นผู้จ่ายเงินค่าน้ำมันรถ ค่าซ่อมบำรุงให้ และบางส่วนครอบครัวให้ยานพาหนะไว้ใช้ในการเดินทาง แต่ไม่ได้โอนกรรมสิทธิ์ให้นักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่นักศึกษาที่มียานพาหนะที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองประมาณร้อยละ 12 เท่านั้น)

สำหรับค่าใช้จ่ายจากการใช้บริการโทรศัพท์ โทรศัพท์มือถือ เช่น ค่าใช้จ่ายรายเดือน บัตรเติมเงิน ฯลฯ พบว่า ร้อยละ 67 มีรายจ่ายไม่เกิน 1,000 ต่อเดือน โดยร้อยละ 30 ไม่มีรายจ่ายประเภทนี้ เมื่อพิจารณาแยกเป็นกรณีพบว่า ประมาณร้อยละ 80 ของนักศึกษาที่มีหนี้สินทั้ง 2 ประเภท มีรายจ่ายจากการใช้โทรศัพท์มือถือ ขณะที่นักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินที่มีรายจ่ายจากการใช้บริการโทรศัพท์ โทรศัพท์มือถือ จะมีสัดส่วนที่น้อยกว่ากรณีนักศึกษาที่มีหนี้สินประมาณร้อยละ 20 ขณะที่นักศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 27 มีรายจ่ายที่เกี่ยวกับอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตไม่เกิน 1,000 บาทต่อเดือน ส่วนร้อยละ 72 ไม่มีรายจ่ายในด้านนี้

นักศึกษายังมีรายจ่ายที่เกี่ยวข้องกับอบายมุขต่างๆ เช่น บุหรี่ สุรา การพนัน โดยในภาพรวมมีนักศึกษาที่มีค่าใช้จ่ายจากการซื้อบุหรี่ประมาณร้อยละ 9 ขณะที่สุรามีร้อยละ 12 ของจำนวนนักศึกษาทั้งหมด ขณะที่เมื่อนักศึกษาประมาณร้อยละ 4 ที่มีรายจ่ายด้านการพนัน เช่น ลอตเตอรี่ หวยใต้ดิน พนันบอล เป็นต้น ซึ่งรายจ่ายทั้ง 3 ส่วนของนักศึกษาส่วนใหญ่จะมีมูลค่าไม่เกิน 1,000 บาทต่อเดือน โดยสัดส่วนการกระจายข้อมูลของนักศึกษาทุกกรณีสำหรับรายจ่ายด้านอบายมุขมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ขณะที่นักศึกษาประมาณร้อยละ 20 มีรายจ่ายด้านการเสริมบุคลิก (ไม่เกิน 1,000 ต่อเดือน) เช่น ซื้อเครื่องสำอาง แต่งหน้า ทำผม เสริมสวย คัดฟัน ฯลฯ แต่นักศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 76 ไม่มีรายจ่ายประเภทดังกล่าว และมีนักศึกษาประมาณร้อยละ 3 ที่มีรายจ่ายค่ารักษาพยาบาล (ไม่เกิน 1,000 ต่อเดือน)

นอกเหนือจากรายจ่ายที่นักศึกษาใช้จ่ายสำหรับตนเองแล้ว ยังมีรายจ่ายที่นักศึกษาต้องจ่ายให้กับผู้อื่นเช่นกัน โดยนักศึกษาประมาณร้อยละ 1 (จำนวน 14 คน โดย 10 คน มีหนี้สิน นอกเหนือจากยศ.) ต้องจ่ายเงินรายเดือนให้กับบิดา มารดา ซึ่งส่วนใหญ่จะไม่เกิน 1,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 1 ของนักศึกษาต้องจ่ายเงินให้กับพี่น้อง คู่สมรสหรือคนรัก ส่วนใหญ่จะไม่เกิน 1,000 บาทต่อเดือน โดยมีนักศึกษาจำนวน 2 คนหรือร้อยละ 0.1 ของนักศึกษาทั้งหมดที่ต้องจ่ายเงินเลี้ยงดูบุตร วิชาประมาณ 1,001-2,000 บาทต่อเดือน ซึ่งเป็นนักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือจากยศ. ทั้งคู่ นอกจากนั้น ยังมีการจ่ายเงินให้ญาติ เช่น ผู้สูงอายุในครอบครัว อีก 2 คน (ร้อยละ 0.1) (ตารางที่ 11)

จากข้อมูลข้างต้น จึงสรุปรายจ่ายรวมต่อเดือนของนักศึกษาที่ยังไม่รวมค่าใช้จ่ายทางการศึกษาได้ว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 45 มีรายจ่าย 5,001-10,000 บาท รองลงมา มีรายจ่ายไม่เกิน 5,000 บาท โดยนักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ. ประมาณร้อยละ 7 มีรายจ่ายประมาณ 15,001-20,000 บาท และมากกว่า 20,000 บาทต่อเดือน ซึ่งเป็นสัดส่วนที่มากกว่านักศึกษาในกรณีอื่น

ตารางที่ 11 ประเภทและมูลค่ารายจ่ายที่นักศึกษาเป็นผู้จ่ายด้วยตนเอง

รายจ่ายของนักศึกษา	นักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ.		นักศึกษาที่มีหนี้สินยศ.		นักศึกษาที่ไม่มีหนี้สิน		ภาพรวม	
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
ค่าอาหาร ค่าน้ำดื่ม								
ไม่ได้จ่ายเงินเอง	25	4.20	11	4.20	89	10.00	122	7.60
ไม่เกิน 1,000 บาท/เดือน	97	16.40	49	18.60	250	28.10	370	23.10
1,001-2,000 บาท/เดือน	235	39.80	116	44.10	250	28.10	532	33.20
2,001-3,000 บาท/เดือน	164	27.70	62	23.60	181	20.40	374	23.40
3,001-4,000 บาท/เดือน	23	3.90	13	4.90	55	6.20	86	5.40
4,001-5,000 บาท/เดือน	21	3.60	7	2.70	40	4.50	65	4.10
มากกว่า 5,000 บาท/เดือน	26	4.40	5	1.90	24	2.70	52	3.20
ค่าเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย								
เครื่องประดับ								
ไม่มีรายจ่ายหรือไม่ได้จ่ายเงินเอง	114	19.30	65	24.70	357	40.20	514	32.10
ไม่เกิน 1,000 บาท/เดือน	370	62.60	161	61.20	403	45.30	834	52.10
1,001-2,000 บาท/เดือน	55	9.30	18	6.80	72	8.10	136	8.50
2,001-3,000 บาท/เดือน	28	4.70	13	4.90	38	4.30	74	4.60
3,001-4,000 บาท/เดือน	14	2.40	2	0.80	11	1.20	25	1.60
4,001-5,000 บาท/เดือน	5	0.80	2	0.80	3	0.30	8	0.50
มากกว่า 5,000 บาท/เดือน	5	0.80	2	0.80	5	0.60	10	0.60
ค่าเช่าที่พัก รวมค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า เคเบิลทีวี ฯลฯ (ในกรณีเช่าที่พักรวมกับบุคคลอื่น ระบุเฉพาะเงินที่จ่ายจริง)								
ไม่มีรายจ่ายหรือไม่ได้จ่ายเงินเอง	274	46.40	103	39.20	450	50.60	776	48.50
ไม่เกิน 1,000 บาท/เดือน	54	9.10	30	11.40	150	16.90	225	14.10
1,001-2,000 บาท/เดือน	83	14.00	36	13.70	125	14.10	226	14.10
2,001-3,000 บาท/เดือน	120	20.30	75	28.50	94	10.60	238	14.90
3,001-4,000 บาท/เดือน	30	5.10	11	4.20	32	3.60	66	4.10
4,001-5,000 บาท/เดือน	18	3.00	5	1.90	22	2.50	41	2.60
มากกว่า 5,000 บาท/เดือน	12	2.00	3	1.10	16	1.80	29	1.80

ตารางที่ 11 (ต่อ)

รายจ่ายของนักศึกษา	นักศึกษาที่มีหนี้สิน นอกเหนือยศ.		นักศึกษาที่มี หนี้สินยศ.		นักศึกษาที่ไม่มี หนี้สิน		ภาพรวม	
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
นันทนาการ เช่นดูภาพยนตร์ ฟังเพลง								
เที่ยวกลางคืน เกี่ยวกับเพื่อน ฯลฯ								
ไม่มีรายจ่ายหรือไม่ได้จ่ายเงินเอง	145	24.50	98	37.30	363	40.80	563	35.20
ไม่เกิน 1,000 บาท/เดือน	392	66.30	148	56.30	456	51.30	905	56.50
1,001-2,000 บาท/เดือน	36	6.10	13	4.90	46	5.20	90	5.60
2,001-3,000 บาท/เดือน	5	0.80	1	0.40	8	0.90	13	0.80
3,001-4,000 บาท/เดือน	3	0.50	1	0.40	3	0.30	7	0.40
4,001-5,000 บาท/เดือน	7	1.20	1	0.40	9	1.00	16	1.00
มากกว่า 5,000 บาท/เดือน	3	0.50	1	0.40	4	0.40	7	0.40
การเดินทางมาศึกษา (เช่น ค่ารถ Taxi								
รถเมล์) กรณีไม่มียานพาหนะส่วนตัว								
ไม่มีรายจ่ายหรือไม่ได้จ่ายเงินเอง	133	22.50	83	31.60	267	30.00	453	28.30
ไม่เกิน 1,000 บาท/เดือน	391	66.20	154	58.60	522	58.70	971	60.60
1,001-2,000 บาท/เดือน	52	8.80	19	7.20	80	9.00	141	8.80
2,001-3,000 บาท/เดือน	14	2.40	7	2.70	16	1.80	31	1.90
3,001-4,000 บาท/เดือน	0	0.00	0	0.00	2	0.20	2	0.10
4,001-5,000 บาท/เดือน	1	0.20	0	0.00	1	0.10	2	0.10
มากกว่า 5,000 บาท/เดือน	0	0.00	0	0.00	1	0.10	1	0.10
ค่าใช้จ่ายจากยานพาหนะที่ตนเองเป็นเจ้าของ								
(เช่น ค่าน้ำมัน ช่อมบำรุง)								
ไม่มีรายจ่ายหรือไม่ได้จ่ายเงินเอง	523	88.50	236	89.70	793	89.20	1426	89.10
ไม่เกิน 1,000 บาท/เดือน	33	5.60	16	6.10	47	5.30	90	5.60
1,001-2,000 บาท/เดือน	20	3.40	4	1.50	33	3.70	54	3.40
2,001-3,000 บาท/เดือน	10	1.70	5	1.90	5	0.60	15	0.90
3,001-4,000 บาท/เดือน	1	0.20	1	0.40	5	0.60	6	0.40
4,001-5,000 บาท/เดือน	1	0.20	1	0.40	3	0.30	4	0.20
มากกว่า 5,000 บาท/เดือน	3	0.50	0	0.00	3	0.30	6	0.40
ยานพาหนะที่นักศึกษาใช้อยู่								
รถยนต์	31	5.20	13	4.90	49	5.50	84	5.20
รถจักรยานยนต์	54	9.10	20	7.60	80	9.00	146	9.10

ตารางที่ 11 (ต่อ)

รายจ่ายของนักศึกษา	นักศึกษาที่มีหนี้สิน นอกเหนือกยศ.		นักศึกษาที่มี หนี้สินกยศ.		นักศึกษาที่ไม่มี หนี้สิน		ภาพรวม	
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
ค่าใช้จ่ายจากโทรศัพท์ โทรศัพท์มือถือ								
เช่น ค่าใช้จ่ายรายเดือน บัตรเติมเงิน								
ไม่มีรายจ่ายหรือไม่ได้จ่ายเงินเอง	122	20.60	51	19.40	323	36.30	480	30.00
ไม่เกิน 1,000 บาท/เดือน	448	75.80	206	78.30	543	61.10	1075	67.10
1,001-2,000 บาท/เดือน	18	3.00	4	1.50	19	2.10	38	2.40
2,001-3,000 บาท/เดือน	1	0.20	1	0.40	2	0.20	3	0.20
3,001-4,000 บาท/เดือน	0	0.00	0	0.00	1	0.10	1	0.10
4,001-5,000 บาท/เดือน	2	0.30	1	0.40	1	0.10	4	0.20
ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับอุปกรณ์								
คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต								
ไม่มีรายจ่ายหรือไม่ได้จ่ายเงินเอง	369	62.40	171	65.00	686	77.20	1150	71.80
ไม่เกิน 1,000 บาท/เดือน	218	36.90	90	34.20	196	22.00	439	27.40
1,001-2,000 บาท/เดือน	3	0.50	2	0.80	7	0.80	11	0.70
2,001-3,000 บาท/เดือน	1	0.20	0	0.00	0	0.00	1	0.10
บุหรี่ย								
ไม่มีรายจ่ายหรือไม่ได้จ่ายเงินเอง	551	93.20	241	91.60	803	90.30	1463	91.40
ไม่เกิน 1,000 บาท/เดือน	34	5.80	17	6.50	75	8.40	119	7.40
1,001-2,000 บาท/เดือน	4	0.70	4	1.50	10	1.10	16	1.00
2,001-3,000 บาท/เดือน	2	0.30	1	0.40	1	0.10	3	0.20
สุรา								
ไม่มีรายจ่ายหรือไม่ได้จ่ายเงินเอง	529	89.50	234	89.00	778	87.50	1409	88.00
ไม่เกิน 1,000 บาท/เดือน	52	8.80	26	9.90	90	10.10	159	9.90
1,001-2,000 บาท/เดือน	6	1.00	2	0.80	12	1.30	19	1.20
2,001-3,000 บาท/เดือน	4	0.70	1	0.40	7	0.80	12	0.70
3,001-4,000 บาท/เดือน	0	0.00	0	0.00	1	0.10	1	0.10
มากกว่า 5,000 บาท/เดือน	0	0.00	0	0.00	1	0.10	1	0.10
ค่ารักษาพยาบาลของนักศึกษา								
ไม่มีรายจ่ายหรือไม่ได้จ่ายเงินเอง	572	96.80	262	99.60	859	96.60	1552	96.90
ไม่เกิน 1,000 บาท/เดือน	18	3.00	1	0.40	28	3.10	46	2.90
1,001-2,000 บาท/เดือน	0	0.00	0	0.00	2	0.20	2	0.10
3,001-4,000 บาท/เดือน	1	0.20	0	0.00	0	0.00	1	0.10

ตารางที่ 11 (ต่อ)

รายจ่ายของนักศึกษา	นักศึกษาที่มีหนี้สิน นอกเหนือกยศ.		นักศึกษาที่มี หนี้สินกยศ.		นักศึกษาที่ ไม่มีหนี้สิน		ภาพรวม	
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
เสริมบุคลิก เช่น เครื่องสำอาง								
แต่งหน้า ทำผม เสริมสวย ตัดฟัน ฯลฯ								
ไม่มีรายจ่ายหรือไม่ได้จ่ายเงินเอง								
	440	74.50	182	69.20	699	78.60	1220	76.20
ไม่เกิน 1,000 บาท/เดือน								
	120	20.30	67	25.50	157	17.70	313	19.60
1,001-2,000 บาท/เดือน								
	20	3.40	6	2.30	21	2.40	42	2.60
2,001-3,000 บาท/เดือน								
	7	1.20	6	2.30	7	0.80	15	0.90
3,001-4,000 บาท/เดือน								
	0	0.00	1	0.40	3	0.30	4	0.20
4,001-5,000 บาท/เดือน								
	4	0.70	1	0.40	2	0.20	7	0.40
การพนัน (เช่น ลอตเตอรี่ หวยใต้ดิน พนันบอล ฯลฯ)								
ไม่มีรายจ่ายหรือไม่ได้จ่ายเงินเอง								
	568	96.10	251	95.4	854	96.10	1536	95.90
ไม่เกิน 1,000 บาท/เดือน								
	12	2.00	5	1.90	23	2.60	38	2.40
1,001-2,000 บาท/เดือน								
	6	1.00	4	1.50	4	0.40	13	0.80
2,001-3,000 บาท/เดือน								
	0	0.00	0	0.00	1	0.10	1	0.10
3,001-4,000 บาท/เดือน								
	2	0.30	0	0.00	3	0.30	5	0.30
4,001-5,000 บาท/เดือน								
	3	0.50	2	0.80	3	0.30	6	0.40
มากกว่า 5,000 บาท/เดือน								
	0	0.00	1	0.40	1	0.10	2	0.10
จ่ายเงินให้กับพ่อแม่								
ไม่มีรายจ่ายหรือไม่ได้จ่ายเงินเอง								
	581	98.30	260	98.90	885	99.60	1587	99.10
ไม่เกิน 1,000 บาท/เดือน								
	7	1.20	2	0.80	2	0.20	9	0.60
1,001-2,000 บาท/เดือน								
	1	0.20	1	0.40	1	0.10	2	0.10
2,001-3,000 บาท/เดือน								
	2	0.30	0	0.00	0	0.00	2	0.10
4,001-5,000 บาท/เดือน								
	0	0.00	0	0.00	1	0.10	1	0.10
จ่ายเงินให้กับบิดา มารดา								
ไม่มีรายจ่ายหรือไม่ได้จ่ายเงินเอง								
	581	98.30	260	98.90	885	99.60	1587	99.10
ไม่เกิน 1,000 บาท/เดือน								
	7	1.20	2	0.80	2	0.20	9	0.60
1,001-2,000 บาท/เดือน								
	1	0.20	1	0.40	1	0.10	2	0.10
2,001-3,000 บาท/เดือน								
	2	0.30	0	0.00	0	0.00	2	0.10
4,001-5,000 บาท/เดือน								
	0	0.00	0	0.00	1	0.10	1	0.10

ตารางที่ 11 (ต่อ)

รายการของนักศึกษา	นักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ.		นักศึกษาที่มีหนี้สินยศ.		นักศึกษาที่ไม่มีหนี้สิน		ภาพรวม	
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
จ่ายเงินให้พี่ น้อง								
ไม่มีรายจ่ายหรือไม่ได้จ่ายเงินเอง	588	99.50	260	98.90	882	99.20	1589	99.30
ไม่เกิน 1,000 บาท/เดือน	3	0.50	3	1.10	4	0.40	9	0.60
2,001-3,000 บาท/เดือน	0	0.00	0	0.00	2	0.20	2	0.10
4,001-5,000 บาท/เดือน	0	0.00	0	0.00	1	0.10	1	0.10
จ่ายเงินให้บุตร ธิดา								
ไม่มีรายจ่ายหรือไม่ได้จ่ายเงินเอง	589	99.70	263	100.00	889	100.00	1599	99.90
1,001-2,000 บาท/เดือน	2	0.30	0	0.00	0	0.00	2	0.10
จ่ายเงินให้คนรักหรือคู่สมรส								
ไม่มีรายจ่ายหรือไม่ได้จ่ายเงินเอง	583	98.60	262	99.60	887	99.80	1591	99.40
ไม่เกิน 1,000 บาท/เดือน	6	1.00	0	0.00	2	0.20	8	0.50
1,001-2,000 บาท/เดือน	1	0.20	0	0.00	0	0.00	1	0.10
4,001-5,000 บาท/เดือน	1	0.20	1	0.40	0	0.00	1	0.10
จ่ายเงินให้บุคคลอื่นๆ (ญาติ)								
ไม่มีรายจ่ายหรือไม่ได้จ่ายเงินเอง	590	99.80	263	100.00	888	99.90	1599	99.90
ไม่เกิน 1,000 บาท/เดือน	1	0.20	0	0.00	1	0.10	2	0.10
มูลค่าค่าใช้จ่ายต่อเดือนโดยรวม (ไม่รวมค่าใช้จ่ายทางการศึกษา)								
น้อยกว่า 5,000 บาท	206	34.90	80	30.40	390	43.90	637	39.80
5,001-10,000 บาท	260	44.00	150	57.00	384	43.20	717	44.80
10,001-15,000 บาท	82	13.90	21	8.00	76	8.50	164	10.20
15,000-20,000 บาท	20	3.40	5	1.90	20	2.20	40	2.50
มากกว่า 20,000 บาท	23	3.90	7	2.70	19	2.10	43	2.70

2. รายจ่ายทางการศึกษา

นอกเหนือจากค่าใช้จ่ายประเภทต่างๆ ที่ได้กล่าวมาในข้างต้นแล้ว นักศึกษายังมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษา แม้ว่านักศึกษาส่วนใหญ่จะมีผู้ปกครองที่ดูแลรับผิดชอบภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษา (ร้อยละ 70) แต่จากผลการสำรวจพบว่ามีนักศึกษาอีกประมาณร้อยละ 16 ที่กู้เงินจากยศ. ซึ่งการวิจัยถือว่าเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายด้วยตนเองโดยการก่อหนี้สินที่มีรัฐบาลเป็นเจ้าหนี้ ขณะเดียวกันมีนักศึกษาประมาณร้อยละ 2 (13 คน) ที่มีบุคคลอื่นๆ เช่น ญาติพี่น้อง คนรัก รวมถึงผู้อุปถัมภ์จ่าย

ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาให้กับนักศึกษา ขณะที่ร้อยละ 25 รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทางการศึกษาด้วยตนเอง รวมทั้งสิ้น 394 คน

เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดของค่าใช้จ่ายทางการศึกษา พบว่า ค่าบำรุงการศึกษาและค่าหน่วยกิตต่อ 1 ภาคเรียนอยู่ที่ 10,001-15,000 บาท (ร้อยละ 29) รองลงมาไม่เกิน 5,000 บาท แต่กรณีที่นักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ. ส่วนใหญ่จ่ายค่าบำรุงการศึกษาและค่าหน่วยกิต 20,001-25000 บาท ส่วนนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินมีแค่ร้อยละ 6 ที่มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาที่ 25,001-30,000 บาท นักศึกษาส่วนใหญ่จ่ายเงินค่าหนังสือ ตำราเรียนต่อ 1 ภาคเรียนที่ 500-1,000 บาท โดยร้อยละ 21 ไม่มีค่าใช้จ่ายดังกล่าว ซึ่งจากการสำรวจพบว่า บางมหาวิทยาลัยได้รวมค่าหนังสือ ตำราเรียนในค่าบำรุงการศึกษาในลักษณะเหมาจ่าย และนักศึกษาบางส่วนใช้หนังสือ ตำราเรียนจากนักศึกษารุ่นพี่ในการเรียนด้วย ในส่วนค่าใช้จ่ายด้านค่าวัสดุและอุปกรณ์ทางการศึกษา (ทำรายงาน การบ้าน) ต่อเดือน ส่วนใหญ่ไม่มีค่าใช้จ่ายดังกล่าว รองลงมาร้อยละ 22 มีค่าใช้จ่ายประมาณ 500-1,000 บาท ขณะที่นักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ. ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 25) มีค่าใช้จ่ายดังกล่าวประมาณ 1,001-1,500 บาท นักศึกษาที่มีหนี้สินยศ. ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 32) มีค่าใช้จ่าย 500-1,000 บาท ขณะที่นักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินถึงร้อยละ 56 ที่ไม่มีค่าใช้จ่ายดังกล่าว นอกจากนี้ยังมีค่าใช้จ่ายในการเรียนเสริม/เรียนพิเศษประมาณร้อยละ 10 โดยส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายประมาณ 500-1,000 บาทต่อเดือน

จากข้อมูลค่าใช้จ่ายทางการศึกษาทั้งหมดที่ได้กล่าวมาในข้างต้น เมื่อปรับค่าใช้จ่ายทั้งหมดเป็นรายเดือน โดยสมมติให้ 1 ภาคเรียนมีระยะเวลา 4 เดือนหรือ 16 สัปดาห์ พบว่า ค่าใช้จ่ายทั้งหมดส่วนใหญ่มีมูลค่าประมาณ 4,001-6,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 27) รองลงมาร้อยละ 26 มีค่าใช้จ่ายประมาณ 2,001-4,000 บาท ขณะที่นักศึกษาที่มีรายจ่ายน้อยกว่า 2,000 บาทและมากกว่า 8,000 บาทต่อเดือนมีร้อยละ 18 เท่าๆ กัน ถ้าพิจารณาเฉพาะค่าใช้จ่ายทางการศึกษาที่นักศึกษาต้องรับผิดชอบด้วยตนเอง พบว่า นักศึกษาร้อยละ 65 ไม่ได้จ่ายค่าใช้จ่ายส่วนนี้ รองลงมาร้อยละ 9 มีค่าใช้จ่ายประมาณ 4,001-6,000 บาทต่อเดือน ขณะที่ร้อยละ 51 ของนักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ. จ่ายค่าใช้จ่ายทางการศึกษาด้วยตนเอง ที่สำคัญร้อยละ 19 ของนักศึกษาที่จ่ายเงินการศึกษาเอง มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาสูงกว่า 8,000 บาทต่อเดือน แตกต่างจากกรณีนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินอย่างมาก เนื่องจากนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินสูงถึงร้อยละ 85 ไม่ได้จ่ายค่าใช้จ่ายทางการศึกษาด้วยตนเอง

ดังนั้นเมื่อพิจารณามูลค่าการใช้จ่ายรวมต่อเดือนโดยรวมของนักศึกษา ซึ่งรวมค่าใช้จ่ายทุกประเภทและค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในกรณีที่นักศึกษาเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายต่อคน พบว่า

นักศึกษาส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 41 มีมูลค่าการใช้จ่ายต่อเดือนที่ 5,001-10,000 บาท รองลงมาใช้จ่ายน้อยกว่า 5,000 บาท (ร้อยละ 33) ขณะที่นักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ. ส่วนใหญ่ร้อยละ 33 มีค่าใช้จ่ายรายเดือนที่ 5,001-10,000 บาท รองลงมาร้อยละ 25 มีค่าใช้จ่ายต่อเดือนที่ 10,001-15,000 บาท ขณะที่นักศึกษาที่มีหนี้สินยศ. และไม่มีหนี้สินมีส่วนการกระจายของข้อมูลรายจ่ายที่ใกล้เคียงกับนักศึกษาภาพรวม แต่มีข้อสังเกตคือ นักศึกษากลุ่มที่ไม่มีหนี้สินถึงร้อยละ 39 มีค่าใช้จ่ายน้อยกว่า 5,000 บาทต่อเดือน ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุดเมื่อเทียบกับนักศึกษากลุ่มอื่นๆ ขณะที่กลุ่มนักศึกษาที่มีหนี้สินยศ. สูงถึงร้อยละ 45 มีค่าใช้จ่ายต่อเดือนอยู่ที่ 5,001-10,000 บาท ซึ่งเป็นสัดส่วนที่มากกว่าสัดส่วนของนักศึกษาในกรณีอื่นๆ (ตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 ประเภทและมูลค่ารายจ่ายทางการศึกษาของนักศึกษา

รายจ่ายทางการศึกษา ของนักศึกษา	นักศึกษาที่มีหนี้สิน นอกเหนือยศ.		นักศึกษาที่มี หนี้สินยศ.		นักศึกษาที่ไม่มี หนี้สิน		ภาพรวม	
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
ค่าบำรุงการศึกษาและค่าหน่วยกิตต่อ 1								
ภาคเรียน								
น้อยกว่า 5,000 บาท	65	11.00	45	17.10	187	21.00	291	18.20
5,000-10,000 บาท	65	11.00	30	11.40	92	10.30	170	10.60
10,001-15,000 บาท	121	20.50	80	30.40	298	33.50	461	28.80
15,001-20,000 บาท	38	6.40	33	12.50	160	18.00	220	13.70
20,001-25,000 บาท	178	30.10	46	17.50	101	11.40	284	17.70
25,001-30,000 บาท	124	21.00	29	11.00	51	5.70	175	10.90
ค่าหนังสือ ตำราเรียนต่อ 1 ภาคเรียน								
ไม่มีค่าใช้จ่ายดังกล่าว	73	12.40	50	19.00	229	25.80	338	21.10
น้อยกว่า 500 บาท	29	4.90	21	8.00	46	5.20	92	5.70
500-1,000 บาท	193	32.70	82	31.20	385	43.30	624	39.00
1,001-1,500 บาท	77	13.00	33	12.50	60	6.70	143	8.90
1,501-2,000 บาท	113	19.10	41	15.60	104	11.70	227	14.20
2,001-2,500 บาท	95	16.10	29	11.00	44	4.90	140	8.70
2,501-3,000 บาท	11	1.90	7	2.70	21	2.40	37	2.30

ตารางที่ 12 (ต่อ)

รายจ่ายทางการศึกษา ของนักศึกษา	นักศึกษาที่มีหนี้สิน นอกเหนือยศ.		นักศึกษาที่มี หนี้สินยศ.		นักศึกษาที่ไม่มี หนี้สิน		ภาพรวม	
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
ค่าวัสดุ อุปกรณ์ทางการศึกษาต่อเดือน								
ไม่มีค่าใช้จ่ายดังกล่าว	128	21.70	73	27.80	500	56.20	683	42.70
น้อยกว่า 500 บาท	53	9.00	40	15.20	99	11.10	179	11.20
500-1,000 บาท	140	23.70	85	32.30	176	19.80	354	22.10
1,001-1,500 บาท	147	24.90	28	10.60	56	6.30	203	12.70
1,501-2,000 บาท	37	6.30	10	3.80	25	2.80	63	3.90
2,001-2,500 บาท	80	13.50	24	9.10	29	3.30	109	6.80
2,501-3,000 บาท	0	0.00	0	0.00	2	0.20	2	0.10
มากกว่า 3,000 บาทขึ้นไป	6	1.00	3	1.10	2	0.20	8	0.50
ค่าใช้จ่ายในการเรียนเสริม/ เรียนพิเศษ								
ไม่ได้จ่ายค่าใช้จ่ายดังกล่าว	550	93.00	232	88.21	796	89.50	1449	90.50
น้อยกว่า 500 บาท	2	0.34	3	1.14	2	0.20	6	0.40
500-1,000 บาท	33	5.60	23	8.74	69	7.80	117	7.30
1,001-1,500 บาท	4	0.68	3	1.14	3	0.30	7	0.40
1,501-2,000 บาท	0	0.00	0	0.00	5	0.60	5	0.30
2,001-2,500 บาท	0	0.00	0	0.00	5	0.60	5	0.30
2,501-3,000 บาท	0	0.00	0	0.00	5	0.60	5	0.30
มากกว่า 3,000 บาทขึ้นไป	2	0.34	2	0.76	4	0.40	7	0.40
ผู้รับผิดชอบภาระค่าใช้จ่ายการศึกษา								
นักศึกษาจ่ายค่าใช้จ่ายการศึกษาเอง	239	40.40	101	38.40	131	14.70	394	24.60
บิดา มารดาเป็นผู้จ่าย	402	68.00	181	68.80	610	68.60	1128	70.50
กู้จาก กองทุน กยศ. หรือ กรอ.	141	23.90	263	100.00	0	0.00	263	16.40
อื่นๆ (ญาติ คนรัก ผู้อุปถัมภ์จ่ายให้)	13	2.20	0	0.00	11	1.20	25	1.60
ทุนเล่าเรียน	3	0.50	8	3.00	9	1.00	13	0.80
นักศึกษาจ่ายเองโดยรวม (รวมผู้ที่กู้ เงินจากกองทุน กยศ. หรือ กรอ.)	303	51.30	263	100.00	131	14.70	556	34.70
ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาโดยรวม								
น้อยกว่า 2,000 บาท/เดือน	70	11.80	45	17.10	186	20.90	295	18.40
2,000-4,000 บาท/เดือน	117	19.80	73	27.80	261	29.40	416	26.00
4,001-6,000 บาท/เดือน	101	17.10	70	26.60	289	32.50	430	26.90
6,001-8,000 บาท/เดือน	99	16.80	21	8.00	66	7.40	169	10.60
มากกว่า 8,000 บาท/เดือน	204	34.50	54	20.50	87	9.80	291	18.20

ตารางที่ 12 (ต่อ)

รายจ่ายทางการศึกษา ของนักศึกษา	นักศึกษาที่มีหนี้สิน นอกเหนือยศ.		นักศึกษาที่มี หนี้สินยศ.		นักศึกษาที่ไม่มี หนี้สิน		ภาพรวม	
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเฉพาะที่นักศึกษา								
จ่ายเงินเองต่อเดือน								
ไม่ได้จ่ายเอง	288	48.70	0	0.00	758	85.30	1045	65.30
น้อยกว่า 2,000 บาท/เดือน	25	4.20	45	17.10	22	2.50	86	5.40
2,000-4,000 บาท/เดือน	57	9.60	73	27.80	42	4.70	137	8.60
4,001-6,000 บาท/เดือน	61	10.30	70	26.60	41	4.60	142	8.90
6,001-8,000 บาท/เดือน	48	8.10	21	8.00	8	0.90	60	3.70
มากกว่า 8,000 บาท/เดือน	112	19.00	54	20.50	18	2.00	131	8.20
มูลค่าการใช้จ่ายรวมต่อเดือนโดยรวมของ								
นักศึกษา (รวมค่าใช้จ่ายทุกประเภทและ								
ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในกรณีที่								
นักศึกษาเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายเองหรือ								
กู้ยืมเงินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อ								
การศึกษา)								
น้อยกว่า 5,000 บาท	142	24.00	59	22.40	350	39.40	529	33.00
5,001-10,000 บาท	197	33.30	118	44.90	383	43.10	651	40.70
10,001-15,000 บาท	145	24.50	46	17.50	99	11.10	254	15.90
15,000-20,000 บาท	62	10.50	25	9.50	36	4.00	99	6.20
มากกว่า 20,000 บาท	45	7.60	15	5.70	21	2.40	68	4.20

หมายเหตุ: งานวิจัยกำหนดให้หนึ่งภาคเรียนมีระยะเวลา 4 เดือนหรือประมาณ 16 สัปดาห์

การออมเงินของนักศึกษา

จากการศึกษาเรื่องเงินออมและพฤติกรรมการออมของนักศึกษา พบว่า เมื่อพิจารณาตามประเภทของการออมเงิน นักศึกษามีเงินออมในรูปแบบเงินฝากออมทรัพย์มากที่สุด (ร้อยละ 42) ส่วนใหญ่มีเงินฝากออมทรัพย์ไม่เกิน 5,000 บาท รองลงมามีจำนวนเงินฝากประมาณ 5,001-10,000 บาท และมีเพียงร้อยละ 3 เท่านั้น ที่มีจำนวนเงินฝากมากกว่า 40,000 บาท โดยนักศึกษาที่มีหนี้สินยศ. และนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินมีเงินฝากออมทรัพย์ประมาณร้อยละ 40 เท่าๆ กัน ซึ่งน้อยกว่ากรณีนักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ. ที่ร้อยละ 47 มีจำนวนเงินฝากดังกล่าว แต่นักศึกษาที่ไม่มีหนี้สิน

กลับมียอดเงินฝากออมทรัพย์ในปัจจุบันที่มากกว่า 40,000 บาทมากที่สุดเมื่อเทียบกับกรณีอื่นๆ ในขณะที่การออมประเภทอื่นๆ ของนักศึกษาทั้ง เงินฝากประจำ เงินฝากประเภทอื่นๆ (เงินฝากประจำไม่เสียภาษี เงินฝากเพื่อการศึกษา) เล่นแชร์ ออมแบบอื่นๆ เช่น ฝากไว้ที่บิดามารดา สลากออมสิน มีไม่เกินร้อยละ 2 ในทุกๆ ชนิดการออมที่ได้กล่าวมา ยกเว้นการเก็บเงินสดไว้ที่ตัวเองที่มี นักศึกษาประมาณร้อยละ 18 ที่ออมในรูปแบบดังกล่าว ส่วนใหญ่เก็บเงินไว้ไม่เกิน 5,000 บาท และมีข้อสังเกตคือ กรณีนักศึกษาที่มีหนี้สินยกยศ. กลับไม่มีเงินฝากประจำและเงินฝากประเภทอื่นๆ เลย ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึงการออมและจำนวนเงินออมประเภทต่างๆ พบว่านักศึกษาร้อยละ 53 มีเงินออม โดยที่ร้อยละ 30 มีเงินออมรวมไม่เกิน 5,000 บาท รองลงมาร้อยละ 9 มีเงินออมไม่เกิน 5,001-10,000 บาท และร้อยละ 3 มีจำนวนเงินฝากมากกว่า 40,000 บาท (ตารางที่ 13)

เมื่อพิจารณาถึงยอดเงินออมโดยรวมแล้ว จึงต้องพิจารณาถึงจำนวนเงินออมต่อเดือนของนักศึกษา (จำนวนเงินออมต่อเดือนคำนวณจาก จำนวนเงินที่นักศึกษาออมต่อเดือนเป็นประจํา รวมกับจำนวนเงินออมของนักศึกษาที่ไม่ได้เป็นออมรายเดือน และปรับข้อมูลทั้งหมดให้เป็นข้อมูลในลักษณะรายเดือน) ซึ่งพบว่า ในขณะที่นักศึกษาศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มีผู้ที่ไม่ออมเงินต่อเดือนมากกว่าผู้ที่ออมเงิน โดยมีผู้ออมเงินอยู่ประมาณร้อยละ 41 จำแนกเป็นการออมเงินต่ำกว่า 500 บาทต่อเดือนและน้อยกว่า 1,000 บาทแต่ไม่น้อยกว่า 500 บาทต่อเดือนประมาณร้อยละ 12 เท่าๆ กัน ขณะที่อีกประมาณร้อยละ 8 เท่าๆ กันออมเงิน 1,000-1499 บาทและออมเงินตั้งแต่ 2,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป เมื่อพิจารณาการออมเงินในขณะที่ศึกษาระดับปริญญาตรีต่อเดือนเพื่อสะท้อนวินัยทางการเงินกลับพบว่า นักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยกยศ. ที่ไม่มีการออมต่อเดือนมีจำนวนสูงถึงร้อยละ 70 สูงที่สุดเมื่อเทียบกับกรณีอื่นๆ ทั้งๆ ที่เมื่อเปรียบเทียบประเด็นปริมาณเงินออมโดยรวมแล้ว นักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยกยศ. มีสัดส่วนผู้ที่มีเงินออมมากที่สุด แม้จะใกล้เคียงกับสัดส่วนของผู้ที่มีเงินออมของนักศึกษากรณีอื่นๆ ก็ตาม แต่ใกล้เคียงกับผู้ที่ไม่ออมเงินต่อเดือนที่เป็นนักศึกษากยกยศ. ที่มีอยู่ประมาณร้อยละ 69 แต่ในกรณีนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สิน มีผู้ไม่ออมเงินประมาณร้อยละ 50 ซึ่งน้อยกว่านักศึกษาที่มีหนี้สินทั้ง 2 กรณีประมาณร้อยละ 20 อีกทั้งร้อยละ 13 ของนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินยังมีการออมเงินต่อเดือนตั้งแต่ 2,000 ต่อเดือนขึ้นไป นอกจากนั้นนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินมากกว่าร้อยละ 10 ยังออมเงินต่อเดือนที่ 500-999 บาท และ 1,000-1499 บาทต่อเดือนเท่าๆ กัน (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 13 ประเภทและจำนวนเงินออมทั้งหมดของนักศึกษา

เงินออมของนักศึกษา	นักศึกษาที่มีหนี้สิน		นักศึกษาที่มีหนี้สินกยศ.		นักศึกษาที่ไม่มีหนี้สิน		ภาพรวม	
	นอกเหนือกยศ.							
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
เงินฝากออมทรัพย์								
ไม่มีเงินออมประเภทดังกล่าว	315	53.30	158	60.10	543	61.10	933	58.30
ไม่เกิน 5,000 บาท	162	27.40	83	31.60	183	20.60	382	23.90
5,001-10,000 บาท	61	10.30	14	5.30	56	6.30	124	7.70
10,001-15,000 บาท	18	3.00	5	1.90	18	2.00	36	2.20
15,001-20,000 บาท	6	1.00	1	0.40	29	3.30	36	2.20
20,001-25,000 บาท	2	0.30	0	0.00	6	0.70	8	0.50
25,001-30,000 บาท	5	0.80	2	0.80	15	1.70	21	1.30
30,001-35,000 บาท	0	0.00	0	0.00	1	0.10	1	0.10
35,001-40,000 บาท	4	0.70	0	0.00	5	0.60	9	0.60
มากกว่า 40,000 บาท	18	3.00	0	0.00	33	3.70	51	3.20
เงินฝากประจำ								
ไม่มีเงินออมประเภทดังกล่าว	577	97.60	263	100.00	871	98.00	1569	98.00
ไม่เกิน 5,000 บาท	8	1.40	0	0.00	4	0.40	12	0.70
5,001-10,000 บาท	2	0.30	0	0.00	1	0.10	1	0.10
10,001-15,000 บาท	1	0.20	0	0.00	3	0.30	5	0.30
15,001-20,000 บาท	0	0.00	0	0.00	2	0.20	3	0.20
20,001-25,000 บาท	0	0.00	0	0.00	2	0.20	2	0.10
มากกว่า 40,000 บาท	3	0.50	0	0.00	6	0.70	9	0.60
เงินฝากประเภทอื่นๆ (ประจำไม่เสียภาษีเงิน								
ฝากเพื่อการศึกษา)								
ไม่มีเงินออมประเภทดังกล่าว	587	99.30	263	100.00	885	99.60	1593	99.50
ไม่เกิน 5,000 บาท	2	0.30	0	0.00	1	0.10	3	0.20
5,001-10,000 บาท	2	0.30	0	0.00	2	0.20	4	0.20
10,001-15,000 บาท	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
15,001-20,000 บาท	0	0.00	0	0.00	1	0.10	1	0.10
เล่นแชร์								
ไม่มีเงินออมประเภทดังกล่าว	587	99.30	260	98.90	876	98.50	1582	98.80
ไม่เกิน 5,000 บาท	2	0.30	1	0.40	7	0.80	10	0.60
5,001-10,000 บาท	1	0.20	1	0.40	4	0.40	5	0.30
10,001-15,000 บาท	1	0.20	1	0.40	1	0.10	4	0.30
15,001-30,000 บาท	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
30,001-35,000 บาท	0	0.00	0	0.00	1	0.10	1	0.10

ตารางที่ 13 (ต่อ)

เงินออมของนักศึกษา	นักศึกษาที่มีหนี้สิน		นักศึกษาที่มีหนี้สินยกยศ.		นักศึกษาที่ไม่มีหนี้สิน		ภาพรวม	
	นอกเหนือยกยศ.		หนี้สินยกยศ.		หนี้สิน			
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
เก็บเงินสดไว้ที่ตนเอง								
ไม่มีเงินออมประเภทดังกล่าว	479	81.00	219	83.30	736	82.80	1317	82.30
ไม่เกิน 5,000 บาท	97	16.40	38	14.40	131	14.70	246	15.40
5,001-10,000 บาท	10	1.70	2	0.80	13	1.50	23	1.40
10,001-15,000 บาท	2	0.30	4	1.50	2	0.20	4	0.20
15,001-20,000 บาท	3	0.50	0	0.00	7	0.80	11	0.70
ออมแบบอื่นๆ (ฝากไว้ที่บิดา มารดา ธนาคารออมสิน)								
ไม่มีเงินออมประเภทดังกล่าว	577	97.60	256	97.30	872	98.10	1566	97.80
ไม่เกิน 5,000 บาท	6	1.00	4	1.50	10	1.10	18	1.10
5,001-10,000 บาท	4	0.70	2	0.80	4	0.40	9	0.60
10,001-15,000 บาท	2	0.30	1	0.40	1	0.10	2	0.10
15,001-20,000 บาท	2	0.30	0	0.00	0	0.00	3	0.20
มากกว่า 40,000 บาท	0	0.00	0	0.00	2	0.20	3	0.20
จำนวนเงินออมทั้งหมดของนักศึกษาในปัจจุบัน								
ไม่มีเงินออม	247	41.80	137	52.10	437	49.20	747	46.70
ไม่เกิน 5,000 บาท	197	33.30	89	33.80	238	26.80	478	29.90
5,001-10,000 บาท	74	12.50	20	7.60	68	7.60	151	9.40
10,001-15,000 บาท	20	3.40	7	2.70	28	3.10	50	3.10
15,001-20,000 บาท	15	2.50	2	0.80	36	4.00	51	3.20
20,001-25,000 บาท	7	1.20	5	1.90	15	1.70	24	1.50
25,001-30,000 บาท	5	0.80	2	0.80	15	1.70	21	1.30
30,001-35,000 บาท	2	0.30	0	0.00	4	0.40	6	0.40
35,001-40,000 บาท	3	0.50	0	0.00	7	0.80	10	0.60
มากกว่า 40,000 บาท	21	3.60	1	0.40	41	4.60	63	3.90

ตารางที่ 14 จำนวนเงินออมที่นักศึกษาออมด้วยตนเองต่อเดือน

จำนวนเงินออมที่นักศึกษาออม ด้วยตนเองต่อเดือน	นักศึกษาที่มีหนี้สิน นอกเหนือกยศ.		นักศึกษาที่มี หนี้สินกยศ.		นักศึกษาที่ไม่มี หนี้สิน		ภาพรวม	
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
จำนวนเงินออมต่อเดือนขณะ เรียนระดับปริญญาตรี (การออม ในปัจจุบัน)								
ไม่ได้ออมเงินเลย	412	69.70	181	68.80	447	50.30	936	58.50
ต่ำกว่า 500 บาท	103	17.40	36	13.70	83	9.30	197	12.30
500-999 บาท	56	9.50	26	9.90	119	13.40	189	11.80
1,000-1499 บาท	12	2.00	20	7.60	102	11.50	127	7.90
1,500-1,999 บาท	6	1.00	0	0.00	20	2.20	27	1.70
ตั้งแต่ 2,000 บาทขึ้นไป	2	0.30	0	0.00	118	13.30	125	7.80
จำนวนเงินออมต่อเดือนก่อนเข้า ศึกษาในระดับปริญญาตรี								
ไม่ได้ออมเงินเลย	429	72.60	194	73.80	666	74.90	1184	74.00
ต่ำกว่า 500 บาท	70	11.80	23	8.70	67	7.50	149	9.30
500-999 บาท	56	9.50	27	10.30	69	7.80	134	8.40
1,000-1499 บาท	20	3.40	12	4.60	43	4.80	70	4.40
1,500-1,999 บาท	12	2.00	5	1.90	33	3.70	47	2.90
ตั้งแต่ 2,000 บาทขึ้นไป	4	0.70	2	0.80	11	1.20	17	1.10

หมายเหตุ: จำนวนเงินออมต่อเดือนคำนวณจาก จำนวนเงินที่นักศึกษาออมต่อเดือนเป็นประจํารวม
กับจำนวนเงินออมของนักศึกษาที่ไม่ได้ออมรายเดือน (จำนวนครั้งต่อปีที่นักศึกษาออม
เงินคูณกับจำนวนเงินที่นักศึกษาออมในแต่ละครั้งและหารทั้งหมดด้วย 12 เพื่อปรับ
ข้อมูลให้เป็นรายเดือน)

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ขณะที่นักศึกษาเรียนอยู่ในระดับปริญญาตรีจะมีโอกาสที่จะออมเงินรายเดือนด้วยตนเองประมาณร้อยละ 41 แม้จะน้อยกว่าสัดส่วนของผู้ที่ไม่ได้ออมเงินด้วยตนเองต่อเดือนก็ตาม แต่ก็นับว่าเป็นสัดส่วนที่มากกว่าในช่วงที่นักศึกษายังไม่ได้เข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีที่มีจำนวนผู้ออมเงินโดยรวมเพียงร้อยละ 26 เท่านั้น โดยช่วงของระดับการออมของนักศึกษาที่มีหนี้สินและไม่มีหนี้สินมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน จากข้อสังเกตของระดับจำนวนเงินออมทั้งหมดและการออมเงินด้วยตนเองต่อเดือนของนักศึกษา จึงต้องพิจารณาถึงบุคคลที่มีส่วนสนับสนุนการออมเงินของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาที่ออมด้วยตนเองมีสัดส่วนถึงร้อยละ 50 โดยประมาณ ขณะที่ผู้มีหนี้สินที่ออมเงินด้วยตนเองเพียงร้อยละ 30 ทั้ง 2 กรณี

นักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือกยศ. ที่มีบิดา มารดา/ ผู้ปกครองเป็นผู้ออมเงินให้ประมาณร้อยละ 4 มีญาติ พี่น้องและมีผู้อุปถัมภ์เป็นผู้ออมเงินแทนให้ประมาณร้อยละ 1 เท่าๆ กัน รวมแล้วมีผู้ที่ออมเงินแทนนักศึกษากลุ่มดังกล่าวรวมร้อยละ 6 โดยประมาณ ซึ่งมากกว่าสัดส่วนของจำนวนบุคคลที่ออมเงินแทนให้นักศึกษา ทั้งกรณีที่นักศึกษามีหนี้สินเงินกยศ. และนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สิน ซึ่งมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 2 และร้อยละ 4 ตามลำดับ (ตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 บุคคลที่มีส่วนในการออมเงินทั้งหมดในปัจจุบันของนักศึกษา

บุคคลที่มีส่วนในการออมเงินทั้งหมดในปัจจุบันของนักศึกษา	นักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือกยศ.		นักศึกษาที่มีหนี้สินกยศ.		นักศึกษาที่ไม่มีหนี้สิน		ภาพรวม	
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
1. นักศึกษาเป็นผู้ออมด้วยตนเอง	179	30.28	82	31.18	442	49.7	665	41.54
2. บิดา มารดา/ผู้ปกครอง เป็นผู้ออมเงินให้	22	3.72	5	1.90	30	3.37	52	3.25
3. ญาติ พี่น้อง เป็นผู้ออมเงินแทนให้	8	1.35	0	0.00	0	0.00	8	0.49
4. คนรัก คู่สมรสเป็นผู้ออมเงินแทนให้	0	0.00	1	0.38	0	0.00	1	0.06
5. มีผู้อุปถัมภ์เป็นผู้ออมเงินแทนให้	3	0.51	0	0.00	9	1.01	12	0.74

หมายเหตุ: ผู้ตอบสามารถตอบได้หลายข้อ

ตอนที่ 3 สถานการณ์ของการก่อหนี้สินของนักศึกษา

ประเภทและปริมาณของหนี้สินคงค้างของนักศึกษา

นักศึกษาที่มีหนี้สินคงค้างมีทั้งสิ้น 712 คน คิดเป็นร้อยละ 44 โดยประมาณ ร้อยละ 13 ของนักศึกษาทั้งหมดมีหนี้สินระหว่าง 1,001-5,000 บาท รองลงมาร้อยละ 8 มีหนี้สินระหว่าง 5,001-15,000 บาทและมีหนี้สินมากกว่า 120,000 บาทประมาณร้อยละ 5 โดยนักศึกษาที่ก่อหนี้สินโดยรวมมากที่สุดเป็นมูลค่าสูงถึง 370,500 บาทและน้อยที่สุด 200 บาท ซึ่งหนี้สินที่สำรวจในการวิจัยเป็นหนี้สินที่นักศึกษายังค้างชำระเงินต้นกับเจ้าหนี้ในช่วงที่ได้ทำการสำรวจเท่านั้น เมื่อคำนวณค่าเฉลี่ยจำนวนเงินหนี้สินเฉพาะนักศึกษาที่มีหนี้สินพบว่าอยู่ที่ประมาณ 42,294 บาทต่อคน

นักศึกษาที่มีหนี้สินคงค้างทั้ง 712 คน แบ่งเป็นนักศึกษาที่มีหนี้สินยกยศ. 263 คน (ร้อยละ 16) ซึ่งมีหนี้สินประมาณ 30,000-60,000 บาทต่อคน โดยมีมูลค่าหนี้สินมากที่สุดสูงถึง 350,000 บาทและน้อยที่สุด 12,000 บาท และมีมูลค่าหนี้สินเฉลี่ยประมาณ 97,056 บาทต่อคน (ตารางที่ 16)

ขณะที่นักศึกษาร้อยละ 37 หรือ 591 คน มีหนี้สินคงค้างนอกเหนือยกยศ. ซึ่งร้อยละ 56 ของทั้ง 591 คน มีหนี้สินไม่เกิน 5,000 บาท รองลงมาหนี้สิน 5,001-10,000 บาท ขณะที่ 87 คนมีหนี้สินเกิน 15,000 บาท โดยนักศึกษาที่มีหนี้สินคงค้างนอกเหนือยกยศ. มากที่สุดคือ 60,800 บาทและน้อยที่สุด 200 บาท โดยนักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยกยศ. มีจำนวนหนี้สินคงค้างเฉลี่ยต่อคน 7,914 บาท เมื่อพิจารณารายละเอียดหนี้สินแต่ละประเภทพบว่า มีนักศึกษาที่ค้างชำระหนี้สินจากการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตร้อยละ 0.8 เมื่อคิดเฉพาะผู้ที่มีบัตรเครดิต (ร้อยละ 3.4 ของนักศึกษาทั้งหมด) พบว่านักศึกษามีหนี้สินค้างชำระบัตรเครดิตประมาณร้อยละ 24 โดยมีหนี้สินค้างชำระสูงสุด 20,000 บาทและต่ำสุด 1,000 บาท นอกจากนี้นักศึกษาที่มีบัตรเครดิตทั้งหมดเป็นบัตรเสริม ขณะที่นักศึกษาร้อยละ 1.5 (24 คน) ใช้บัตรกดเงินสด โดยที่ร้อยละ 33 ของนักศึกษาที่มีบัตรกดเงินสดมีหนี้สินค้างชำระกับบริษัทผู้ออกบัตร โดยมีหนี้สินค้างชำระสูงสุด 30,000 บาทและน้อยที่สุด 1,500 บาท

เมื่อพิจารณาหนี้สินของนักศึกษาจากการจำนำทรัพย์สินผ่านโรงรับจำนำ พบว่า ส่วนใหญ่จำนวน 86 คน หรือร้อยละ 5 ของจำนวนนักศึกษาทั้งหมดมีการจำนำโทรศัพท์มือถือ รองลงมาคือจำนำเครื่องใช้ไฟฟ้า ทองคำ สร้อย แหวน โฉดบู๊ก และทรัพย์สินประเภทอื่นๆ เช่น นาฬิกา (มีจำนวน 1 คน) ตามลำดับ รวมจำนวนนักศึกษาที่มีหนี้สินจากการจำนำทั้งหมด 193 คน (ร้อยละ 12

ของจำนวนนักศึกษาทั้งหมด) โดยที่นักศึกษาก่อนนี้สิ้นกับโรงรับจำนำสูงสุด 25,000 บาทจากการจำนำโน้ตบุ๊ก รองลงมาคือหนี้สินจากการจำนำทองคำรูปพรรณ ขณะเดียวกันผู้ที่มีหนี้สินจากการจำนำน้อยที่สุด 500 บาท ซึ่งเป็นการจำนำทองคำรูปพรรณ และมีนักศึกษาอีกร้อยละ 0.5 นำจักรยานยนต์ไปค้ำประกันการกู้ยืมกับบริษัทที่ให้สินเชื่อส่วนบุคคลในรูปแบบสินเชื่อยานพาหนะส่วนบุคคล โดยมีหนี้สินคงค้างสูงสุด 10,000 บาทและน้อยที่สุด 2,600 บาท

นักศึกษามีหนี้สินจากการผ่อนชำระสินค้าที่ต้องชำระเงินด้วยตนเอง 176 คน (ร้อยละ 11 ของจำนวนนักศึกษาทั้งหมด) ส่วนใหญ่ผ่อนชำระโทรศัพท์มือถือ (ร้อยละ 6 ของนักศึกษาทั้งหมด) ซึ่งมีหนี้สินคงค้างตั้งแต่ 200 บาทจนถึง 11,000 บาท รองลงมาผ่อนชำระโน้ตบุ๊ก คอมพิวเตอร์ ยานพาหนะ และเครื่องใช้ไฟฟ้า ตามลำดับ โดยหนี้สินคงค้างจากการผ่อนชำระมีค่าสูงสุด 35,000 บาท จากการผ่อนชำระยานพาหนะ รองลงมาคือการผ่อนชำระโน้ตบุ๊กและคอมพิวเตอร์ 25,000 บาท

สำหรับนักศึกษาที่ค้างชำระค่าสาธารณูปโภค สินค้า บริการกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน หรือ แม้กระทั่งการค้างชำระค่าใช้จ่ายทางการศึกษากับทางมหาวิทยาลัย ซึ่งนับเป็นหนี้สินในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า นักศึกษามักจะค้างชำระค่าสัญญาณอินเทอร์เน็ตมากที่สุด หรือประมาณร้อยละ 6 ของจำนวนนักศึกษาทั้งหมด รองลงมาในอัตราส่วนใกล้เคียงกันค้างชำระค่าบริการโทรศัพท์มือถือ นักศึกษาประมาณร้อยละ 4 ค้างชำระค่าเช่าที่พักอาศัย ร้อยละ 3 ค้างชำระค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า และอีกร้อยละ 2 ค้างชำระเงินค่าบำรุงการศึกษาและค่าหน่วยกิตกับมหาวิทยาลัยที่สังกัด นอกจากนั้นการสำรวจยังพบหนี้สินจากการค้างชำระอื่นๆ เช่น ค่าใช้จ่ายส่วนกลางของการเช่าที่พักอาศัย การซื้อสินค้าเงินเชื่อ (ค่าอาหารจากร้านค้าในที่พักเป็นต้น) เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า มีนักศึกษาที่มีหนี้สินจากการค้างชำระฯ ทั้งหมด 243 คน หรือร้อยละ 15 ของจำนวนนักศึกษาทั้งหมด โดยหนี้สินดังกล่าวมีนักศึกษาค้างชำระสูงสุด 13,000 บาท จากการค้างชำระเงินค่าบำรุงการศึกษากับมหาวิทยาลัย และน้อยที่สุด 100 บาทจากการค้างชำระค่าบริการโทรศัพท์มือถือ นอกจากนี้ยังพบการยืมเงินกู้ฉุกเฉินจากทางมหาวิทยาลัยที่สังกัด จำนวน 2 คน โดยไม่พบนักศึกษาที่กู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์

ตารางที่ 16 จำนวนและปริมาณหนี้สินคงค้างของนักศึกษาจำแนกตามประเภทของหนี้สิน

ประเภทของหนี้สิน	(n)	(%)	ปริมาณหนี้สินต่อคน (บาท)			
			$\bar{X}$	SD	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด
จำนวนหนี้สินนอกเหนือยศ. ต่อคน						
ไม่มีหนี้สิน	1010	63.10	7,914.28	5,804.22	200	60,800
ไม่เกิน 5,000 บาท	329	20.50				
5,001-10,000 บาท	110	6.90				
10,001-15,000 บาท	65	4.10				
15,001-20,000 บาท	34	2.10				
มากกว่า 20,000 บาท	53	3.30				
จำนวนหนี้สินยศ. ต่อคน						
ไม่มีหนี้สิน	1338	83.60	97,056.48	82,129.91	12,000	350,000
น้อยกว่า 30,000 บาท	53	3.30				
30,000-60,000 บาท	77	4.80				
60,001-90,000 บาท	29	1.80				
90,001-120,000 บาท	34	2.10				
120,001-150,000 บาท	15	0.90				
150,001-180,000 บาท	5	0.30				
มากกว่า 180,000 บาท	50	3.10				
จำนวนเงินหนี้สินทั้งหมดต่อคน						
ไม่มีหนี้สิน	889	55.50	42,293.93	68,861.44	200	370,500
ไม่เกิน 1,000 บาท	76	4.70				
1,001-5,000 บาท	204	12.70				
5,001-15,000 บาท	121	7.60				
15,001-30,000 บาท	73	4.60				
30,001-45,000 บาท	45	2.80				
45,001-60,000 บาท	51	3.20				
60,001-75,000 บาท	15	0.90				
75,001-90,000 บาท	14	0.90				
มากกว่า 90,000 บาทขึ้นไป	113	7.10				

ตารางที่ 17 การก่อหนี้สินของนักศึกษาจำแนกตามประเภทของหนี้สิน

ประเภทของหนี้สิน	(n)	(%)	ปริมาณหนี้สินต่อคน (บาท)			
			$\bar{X}$	SD	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด
1. หนี้สินจากบัตรเครดิต						
จำนวนนักศึกษาที่มีบัตรเครดิต	55	3.40	-	-	-	-
จำนวนนักศึกษาที่มีหนี้สินค้างชำระจากบัตรเครดิต	13	0.80	9,125.00	8,152.31	1,000	20,000
2. หนี้สินจากบัตรเครดิตเงินสด เช่น อีออน/ GE Capital/ ยูเมะพลัสฯ						
จำนวนนักศึกษาที่มีบัตรเครดิตเงินสด	24	1.50	-	-	-	-
จำนวนนักศึกษาที่มีหนี้สินค้างชำระจากบัตรเครดิตเงินสด	8	0.50	12,025.00	11,577.78	1,500	30,000
3. หนี้สินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา	263	16.40	97,056.48	82,129.91	12,000	350,000
4. หนี้สินจากการจำหน่ายทรัพย์สินที่ผ่านโรงรับจำนำ						
จำนำโทรศัพท์มือถือ	86	5.40	2,095.35	2,167.29	800	12,000
จำนำโน้ตบุ๊ก	23	1.40	8,586.96	5,654.15	1,500	25,000
จำนำเครื่องใช้ไฟฟ้า	66	4.10	1,483.61	1,955.82	1,200	12,000
จำนำทองคำ สร้อย แหวน	50	3.10	7,948.00	6,336.88	500	20,000
จำนำอื่นๆ (นาฬิกา)	1	0.10	1,000.00	0.00	1,000	1,000
5. หนี้จากการนำยานพาหนะ เช่น จักรยานยนต์ไปค้ำประกันการกู้เงิน	8	0.50	4,625.00	3,321.25	2,600	10,000
6. หนี้สินจากการผ่อนชำระสินค้าทั่วไปที่นักศึกษาผ่อนชำระเอง						
ผ่อนโทรศัพท์มือถือ	93	5.70	4,470.11	3,039.08	200	11,000
ผ่อนโน้ตบุ๊ก คอมพิวเตอร์	83	5.20	9,211.54	6,196.53	1,800	25,000
ผ่อนเครื่องใช้ไฟฟ้า	12	0.70	2,045.83	2,264.49	500	8,000
ผ่อนชำระยานพาหนะด้วยตนเอง	16	1.00	15,907.81	12,975.13	2,000	35,000
7. หนี้สินที่เกิดจากการค้างชำระค่าสาธารณูปโภค/ สินค้าและบริการที่นักศึกษาจ่ายเอง						
เงินค้างชำระค่าบำรุงการศึกษา ค่าหน่วยกิตทั้งหมด	32	2.00	6,885.00	3,859.46	2,000	13,000
ค้างค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า	43	2.70	702.33	437.93	200	2,000
ค้างค่าโทรศัพท์มือถือ	94	5.90	839.34	828.70	100	4,400
ค้างค่าเช่าที่พักอาศัย	57	3.60	3,300.00	1,639.03	1,500	8,000
ค้างค่าสัญญาณอินเทอร์เน็ต	99	6.20	746.40	445.62	200	3,000
ค้างค่าอื่นๆ (เช่น ค่าใช้จ่ายส่วนกลางคอนโด หอพัก ที่อยู่อาศัย ชื้อสินค้าเงินเชื่อ)	13	0.80	2,369.23	3,520.03	200	10,000
8. เงินกู้ฉุกเฉินจากทางมหาวิทยาลัยที่ทันท่วงที	2	0.10	12,500.00	16,263.46	1,000	24,000
9. เงินกู้ทางการศึกษาจากธนาคารพาณิชย์	0	0.00	0	0.0	0	0

ตารางที่ 17 (ต่อ)

ประเภทของหนี้สิน	(n)	(%)	ปริมาณหนี้สินต่อคน (บาท)			
			$\bar{X}$	SD	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด
10. ยืมเงินจากบิดา มารดา/ ผู้ปกครอง	87	5.40	4,176.09	8,071.46	130	50,000
11. ยืมเงินเพื่อน/ญาติ	293	18.30	2,338.94	5,161.27	200	56,000
12. หนี้สินจากการพนัน เช่น พนันบอล หวยใต้ดิน ฯลฯ	18	1.10	7,077.78	8,807.99	200	28,000
13. หนี้สินจากการกู้ยืมด่วน (หนี้จากการนำทรัพย์สิน ค้ำประกันกับบุคคล)						
กู้ยืมด่วนจากเจ้าหนี้ในอินเทอร์เน็ต	0	0.00	0	0.0	0	0
กู้ยืมด่วนจากนายทุนโดยตรง	1	0.10	1,500.00	0.0	1,500	1,500
ใช้สมุดเงินฝาก/ATM ค้ำประกัน	20	1.20	2,470.00	2,350.61	1,000	10,000
ใช้ทอง/เครื่องประดับค้ำประกัน	2	0.10	7,500.00	3,535.53	5,000	10,000
ใช้โน้ตบุ๊กค้ำประกัน	7	0.40	7,857.14	3,976.12	4,000	15,000
ใช้ยานพาหนะค้ำประกัน	1	0.10	30,000.00	0.0	30,000	30,000
14. หนี้ชนิดอื่นๆ (ยืมเงินจากอาจารย์ คนรัก ผู้อุปถัมภ์)	8	0.50	7,671.00	4205.74	1,500	13,000

หมายเหตุ: ผู้ตอบสามารถกรอกข้อมูลของหนี้สินมากกว่า 1 ประเภท

เมื่อพิจารณาหนี้สินนอกระบบพบว่า นักศึกษาร้อยละ 18 ยืมเงินเพื่อน ยืมเงินญาติพี่น้อง (293 คน) โดยนักศึกษาข้างต้นมีหนี้สินคงค้างสูงสุดจำนวน 56,000 บาทและน้อยที่สุด 200 บาท รองลงมาประมาณร้อยละ 5 ยืมเงินจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง นักศึกษาจำนวน 18 คน (ร้อยละ 1) มีหนี้สินจากการพนัน เช่น พนันฟุตบอล หวยใต้ดิน ฯลฯ โดยมีหนี้สินสูงสุดเท่ากับ 28,000 บาทและต่ำที่สุด 200 บาท อีกทั้งมีนักศึกษาอีก 8 คน ยืมเงินจากอาจารย์ คนรัก หรือผู้อุปถัมภ์ ขณะที่นักศึกษาประมาณร้อยละ 2 มีหนี้สินเงินด่วนนอกระบบโดยนำทรัพย์สินไปค้ำประกันการกู้ยืมกับผู้ที่ไม่ได้รับอนุญาตในการทำธุรกิจด้านสินเชื่อจากธนาคารแห่งประเทศไทย ส่วนใหญ่ใช้สมุดเงินฝาก หรือ ATM ค้ำประกันกับเจ้าหนี้ (ร้อยละ 1 ของนักศึกษาทั้งหมด) รองลงมาใช้คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กค้ำประกัน และอีก 4 คนใช้เครื่องประดับ/ ยานพาหนะค้ำประกันกับนายทุนเงินกู้โดยตรง โดยไม่พบผู้ที่กู้ยืมด่วนในอินเทอร์เน็ต จำนวนหนี้สินที่สูงที่สุดเกิดจากการที่นักศึกษานำยานพาหนะค้ำประกันการกู้ยืมเป็นเงิน 30,000 บาท รองลงมาคือการใช้คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กค้ำประกันการกู้ยืมกับเจ้าหนี้เป็นเงิน 15,000 บาท ส่วนจำนวนหนี้ที่น้อยที่สุดของการกู้ยืมด่วนนอกระบบเท่ากับ 1,000 บาท โดยนักศึกษาใช้สมุดเงินฝาก หรือ ATM ค้ำประกันการกู้ยืม (ตารางที่ 17)

ช่องทางการรับข่าวสาร/ ข้อมูลที่เกี่ยวกับการเข้าถึงแหล่งเงินกู้ยืม/ หนี้สินของนักศึกษา

การรับรู้ (Perception) เป็นกลยุทธ์แรกที่ถูกใช้กระตุ้นความต้องการซื้อของผู้บริโภค ซึ่งธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยสินเชื่อจึงต้องพึ่งพากลยุทธ์นี้เช่นกัน เพื่อให้ลูกหนี้เข้าถึงช่องทางการก่อหนี้สินได้ การศึกษาพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่รับรู้ช่องทางการรับข่าวสาร/ ข้อมูลที่เกี่ยวกับการเข้าถึงแหล่งเงินกู้ยืม/หนี้สินจากสื่อโทรทัศน์/ วิทยุมากที่สุด (ร้อยละ 36) รองลงมาร้อยละ 34 รับรู้ข้อมูลจากนิตยสารสิ่งพิมพ์ ร้อยละ 32 รับรู้จากป้ายโฆษณาในที่สาธารณะ เช่น คัทเอทที่ขนาดใหญ่ ป้ายโฆษณาตามเสาไฟฟ้า ป้ายประกาศตามชุมชนทั่วไป โดยที่โอกาสในการรับรู้ข่าวสารจากสื่ออื่นๆ เช่น จากป้ายประกาศที่โรงรับจำนำหรือธนาคารพาณิชย์ มีน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 1 เท่านั้น เมื่อพิจารณาถึงบุคคลที่มีส่วนทำให้นักศึกษารับรู้ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับหนี้สินพบว่า ส่วนใหญ่รับรู้มาจากเพื่อน (ร้อยละ 29) รองลงมาคือบิดา มารดา (ร้อยละ 21) ญาติพี่น้อง (ร้อยละ 19) และการชักจูงของบุคคลที่เป็นนายทุนเงินกู้โดยตรง (ร้อยละ 6) ตามลำดับ ในขณะที่นักศึกษาถึงร้อยละ 28 รับรู้ข่าวสารจากสื่อของมหาวิทยาลัยที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์รับนักศึกษา และมีนักศึกษาอีกประมาณร้อยละ 19 ที่รับรู้ผ่านการโฆษณาทางโทรทัศน์ของรัฐที่เกี่ยวกับการก่อหนี้สินหรือนโยบายประชานิยมของรัฐบาล ขณะที่นักศึกษาโดยรวมรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์มหาวิทยาลัย เว็บไซต์กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา และเว็บไซต์หรือเว็บบอร์ดทั่วไป ประมาณร้อยละ 13 ของจำนวนนักศึกษาเท่านั้น

นักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินจะรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับหนี้สินในสัดส่วนใกล้เคียงกับข้อมูลของนักศึกษาในภาพรวม แต่กรณีนักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ. จะรับรู้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับหนี้สินจากโทรทัศน์/ วิทยุ นิตยสารสิ่งพิมพ์ และป้ายโฆษณาในที่สาธารณะในสัดส่วนที่สูงกว่านักศึกษาในกรณีอื่นๆ ส่วนนักศึกษาที่มีหนี้สินยศ. ส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 42 รับรู้ข้อมูลการเข้าถึงหนี้สินจากการประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยในการรับสมัครนักศึกษา รองลงมาร้อยละ 40 รับรู้ผ่านสื่อโทรทัศน์/ วิทยุ และร้อยละ 38 รับรู้ข้อมูลผ่านป้ายโฆษณาในที่สาธารณะ ที่น่าสนใจคือร้อยละ 33 ของนักศึกษาเงินกู้ยศ. รับรู้ข่าวสาร/ ข้อมูลจากการโฆษณาทางโทรทัศน์ของรัฐที่เกี่ยวกับการก่อหนี้สินหรือนโยบายประชานิยม ซึ่งสูงที่สุดเมื่อเทียบกับสัดส่วนของนักศึกษากรณีอื่นๆ ขณะที่การสื่อสารของรัฐข้างต้นนักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ. รับรู้ในสัดส่วนร้อยละ 26 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่มากกว่ากรณีนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินถึงประมาณ 2 เท่าในการรับรู้ข่าวสารช่องทางการก่อหนี้สินจากช่องทางการสื่อสารของรัฐบาล (ตารางที่ 18)

ตารางที่ 18 ช่องทางการรับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าถึงแหล่งเงินกู้ยืม/ หนี้สินของนักศึกษา

ช่องทางการรับข่าวสาร/ข้อมูล ที่เกี่ยวกับการเข้าถึง แหล่งเงินกู้ยืม/หนี้สิน	นักศึกษาที่มีหนี้สิน นอกเหนือกยศ.		นักศึกษาที่มี หนี้สินกยศ.		นักศึกษา ที่ไม่มีหนี้สิน		ภาพรวม	
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%s)
1. บิดา มารดา	133	22.50	43	16.30	185	20.80	336	21.00
2.ญาติ พี่น้อง	109	18.40	38	14.40	169	19.00	296	18.50
3. เพื่อน	218	36.90	90	34.20	225	25.30	470	29.40
4. โทรทัศน์/ วิทยุ	261	44.20	106	40.30	281	31.60	579	36.20
5. นิตยสาร/ สิ่งพิมพ์	255	43.10	91	34.60	261	29.40	545	34.00
6. นายทุนเงินกู้	33	5.60	10	3.80	51	5.70	88	5.50
7. อินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ มหาวิทยาลัย กยศ. เว็บไซต์หรือ เว็บบอร์ดทั่วไป	92	15.60	41	15.60	99	11.10	216	13.50
8. ป้ายโฆษณาในมหาวิทยาลัย	60	10.20	31	11.80	131	14.70	211	13.20
9. การประชาสัมพันธ์ของ มหาวิทยาลัย	171	28.90	110	41.80	223	25.10	446	27.90
10. การเรียนการสอนใน มหาวิทยาลัยในการรับสมัคร นักศึกษา/ การประชาสัมพันธ์ ทั่วไป	30	5.10	23	8.70	85	9.60	133	8.30
11. ป้ายโฆษณาในที่สาธารณะ เช่น คัทเอทซ์ขนาดใหญ่ ตาม เสาไฟฟ้า ป้ายประกาศตาม ชุมชนทั่วไป	241	40.80	99	37.60	240	27.00	506	31.60
12. การประชาสัมพันธ์ของรัฐบาล เช่น การโฆษณาทางโทรทัศน์ ของรัฐที่เกี่ยวกับการก่อหนี้สิน ประชานิยม	152	25.70	87	33.10	120	13.50	306	19.10
13. อื่นๆ เช่น จากป้ายประกาศที่ โรงรับจำนำ ธนาคารพาณิชย์	12	2.00	1	0.40	1	0.10	22	1.30

หมายเหตุ: ผู้ตอบสามารถตอบได้หลายข้อ

วัตถุประสงค์ในการก่อหนี้สินในปัจจุบันของนักศึกษา

ความจำเป็นหรือความต้องการที่เกินความจำเป็น ล้วนจูงใจให้นักศึกษาก่อหนี้สินได้ ซึ่งทำให้วัตถุประสงค์ในการก่อหนี้สินของนักศึกษามีความหลากหลาย ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาร้อยละ 69 มีวัตถุประสงค์ในการก่อหนี้สินเพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน รองลงมาร้อยละ 67 เพื่อการศึกษา ร้อยละ 25 เพื่อซื้อโทรศัพท์มือถือ ร้อยละ 18 เพื่อการสังสรรค์ เพื่อใช้จ่ายกับอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ รักษาพยาบาลตนเอง และใช้ซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า (ร้อยละ 17 ร้อยละ 13 และร้อยละ 10 ตามลำดับ) ส่วนวัตถุประสงค์ในการก่อหนี้สินที่นักศึกษาตอบมาน้อยที่สุดคือ การก่อหนี้สินเพื่อซื้อยานพาหนะ

ตารางที่ 19 วัตถุประสงค์ในการก่อหนี้สินในปัจจุบันของนักศึกษา

วัตถุประสงค์	นักศึกษาที่มีหนี้สิน นอกเหนือยศ.		นักศึกษาที่มี หนี้สิน ยศ.		นักศึกษามี หนี้สินโดยรวม	
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
1. ใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน	411	69.50	196	74.50	489	68.70
2. การศึกษา	375	63.50	225	85.60	475	66.70
3. รักษาพยาบาลตนเอง	82	13.90	35	13.30	92	12.90
4. ทุนหมุนเวียนทำธุรกิจ	18	3.00	3	1.10	18	2.50
5. ซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าทั่วไป	65	11.00	33	12.50	70	9.80
6. ซื้อโทรศัพท์มือถือ	175	29.60	61	23.20	180	25.30
7. ซื้ออุปกรณ์คอมพิวเตอร์	119	20.10	56	21.30	122	17.10
8. ซื้อสินค้า Brand name	28	4.70	5	1.90	29	4.10
9. สังสรรค์/ เที่ยวกลางคืน	126	21.30	58	22.10	131	18.40
10. เล่นพนัน	24	4.10	2	0.80	25	3.50
11. ใช้หนี้การพนัน	20	3.40	4	1.50	21	2.90
12. ผ่อนค่างวดเก่า/ชำระหนี้เก่า	22	3.70	6	2.30	23	3.20
13. ช่วยพ่อแม่	37	6.30	24	9.10	51	7.20
14. ช่วยญาติ พี่น้อง	13	2.20	3	1.10	14	2.00
15. ช่วยเพื่อนฝูง	22	3.70	2	0.80	22	3.10
16. ช่วยคนรัก	19	3.20	7	2.70	20	2.80
17. อื่นๆ เช่น ซื้อยานพาหนะ เป็นต้น	7	1.20	0	0.00	7	1.00

หมายเหตุ: ผู้ตอบเป็นนักศึกษาที่มีหนี้สินในปัจจุบันเท่านั้นและสามารถตอบได้หลายข้อ

นักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ. ส่วนใหญ่ก่อหนี้สินเพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน (ร้อยละ 75) ขณะที่นักศึกษาที่มีหนี้สินยศ. ก่อหนี้สินเพื่อใช้ในการศึกษาสูงถึงร้อยละ 86 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงกว่ากรณีนักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ. อย่างเห็นได้ชัด (ร้อยละ 64) นอกจากนั้นนักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ. ประมาณร้อยละ 30 ก่อหนี้สินเพื่อใช้ซื้อโทรศัพท์มือถือ และเพื่อซื้ออุปกรณ์คอมพิวเตอร์ รวมถึงเพื่อการสังสรรค์ เทียบกลางคืนมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 20 เท่าๆ กัน (ตารางที่ 19)

ตอนที่ 4 ทักษะและพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการก่อหนี้สิน

ทักษะที่มีต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา

นักศึกษาส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อการก่อหนี้สินระดับน้อย ดีความได้ว่านักศึกษาก่อนข้างมีทัศนคติเชิงลบต่อการก่อหนี้สิน เมื่อพิจารณาแยกออกเป็นทัศนคติในเชิงบวกและเชิงลบ (ผลกระทบบจากการก่อหนี้สิน) พบว่าทัศนคติเชิงบวกต่ออรรถประโยชน์ของการก่อหนี้สินของนักศึกษาโดยส่วนใหญ่จะค่อนข้างมีทัศนคติในเชิงลบ ทั้งประเด็น 1) การก่อหนี้สินเป็นเรื่องธรรมดา เพราะคนรอบข้างก็มีหนี้สินทั้งนั้น 2) สักวันนักศึกษาก็ต้องมีหนี้สิน ดังนั้นจะสร้างหนี้สินตั้งแต่วันนี้ก็ไม่ต่างกัน 3) การก่อหนี้สินเป็นเรื่องธรรมดา เพราะมหาวิทยาลัยต่างๆ ก็ประชาสัมพันธ์จูงใจว่ามีเงินให้นักศึกษากู้ยืมให้เรียน 4) การก่อหนี้สินทำให้ใช้จ่ายโดยไม่ต้องใช้เงินคืนทันที เป็นความฉลาดในการใช้ชีวิต 5) คนที่กู้ยืมเงินถือว่าเป็นฮีโร่ ช่วยครอบครัวให้พ้นวิกฤติ 6) การก่อหนี้สินเพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวันที่จำเป็น ถือเป็นเรื่องที่เหมาะสม 7) ถ้าคิดว่าในอนาคตสามารถทำงานหาเงินมาผ่อนชำระหนี้สินได้ ก็ก่อหนี้มากได้ 8) การก่อหนี้สินทำให้ใช้จ่ายได้มาก สร้างการยอมรับจากคนในสังคม 9) การผิณัดการชำระเงินคืนหรือไม่จ่ายเงินคืนเจ้าหนี้ ไม่ใช่เรื่องแปลก มีเพียงประเด็น 1) การประกอบธุรกิจไม่สามารถหลีกเลี่ยงการกู้ยืมเงินมาลงทุน และ 2) การกู้ยืมเงินทำให้ไม่ต้องพึ่งพาเงินจากพ่อและแม่ ที่นักศึกษาเห็นอรรถประโยชน์จากการก่อหนี้สินในระดับปานกลางตามลำดับ

ขณะเดียวกันทัศนคติของนักศึกษาต่อผลกระทบจากการก่อหนี้สินในภาพรวม นักศึกษาจะคำนึงถึงผลกระทบมากกว่าทัศนคติเชิงบวกของการก่อหนี้สิน แต่ก็อยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ทั้งประเด็นที่ตนเองและครอบครัวจะถูกเจ้าหนี้ประจาน ข่มขู่หรือทำร้าย กังวลว่าครอบครัวจะลำบาก ใช้หนี้แทน รัฐบาลต้องเข้ามาปลดหนี้สิน ลูกหนี้อาจต้องขายตัว ค้ายาเสพติด ลักขโมย ก่อ

อาชญากรรมเพื่อหาเงินมาใช้ การเกิดผลเสียกับการเรียน ต้องลดรายจ่ายที่จำเป็นในอนาคตเพื่อนำเงินมาชำระหนี้สิน และภาระจากการจ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ (ตารางที่ 20)

ตารางที่ 20 ทศนคติที่มีต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา

ทศนคติที่มีต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา	$\bar{X}$	SD	ระดับ ความวิตเห็น
1. ทศนคติเชิงบวกของนักศึกษาที่มีต่อการก่อหนี้สิน			
1.1 การก่อหนี้สินเป็นเรื่องธรรมดา เพราะคนรอบข้างท่านส่วนใหญ่ก็มีหนี้สินทั้งนั้น	2.36	1.26	น้อย
1.2 สักวันท่านก็ต้องมีหนี้สิน ดังนั้นจะสร้างหนี้สินตั้งแต่วินาทีนี้ก็ไม่ต่างกัน	2.17	1.21	น้อย
1.3 การก่อหนี้สินเป็นเรื่องธรรมดา เพราะมหาวิทยาลัยต่างๆ ก็ประชาสัมพันธ์จูงใจว่ามีเงินให้นักศึกษากู้ยืมให้เรียน	2.35	1.17	น้อย
1.4 การก่อหนี้ทำให้ใช้จ่ายโดยไม่ต้องใช้เงินคืนทันที เป็นความฉลาดในการใช้ชีวิต	2.25	1.18	น้อย
1.5 คนที่กู้ยืมเงินถือว่าเป็นฮีโร่ ช่วยครอบครัวให้พ้นวิกฤติ	2.27	1.24	น้อย
1.6 การก่อหนี้เพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวันที่จำเป็น ถือเป็นเรื่องที่เหมาะสม	2.38	1.23	น้อย
1.7 ถ้าคิดว่าในอนาคตสามารถทำงานหาเงินมาผ่อนชำระหนี้สินได้ ก็ก่อหนี้มาก	2.28	1.32	น้อย
1.8 การกู้ยืมเงินทำให้ไม่ต้องพึ่งพาเงินจากพ่อ แม่	2.62	1.30	ปานกลาง
1.9 การก่อหนี้ทำให้ใช้จ่ายได้มาก สร้างการยอมรับจากคนในสังคม	2.11	1.25	น้อย
1.10 การประกอบธุรกิจไม่สามารถหลีกเลี่ยงการกู้ยืมเงินมาลงทุน	2.98	1.20	ปานกลาง
1.11 การผิณัดการชำระเงินคืนหรือไม่จ่ายเงินคืนเจ้าหนี้ ไม่ใช่เรื่องแปลก	2.56	1.24	น้อย
ทศนคติเชิงบวกของนักศึกษาที่มีต่อการก่อหนี้สินในภาพรวม	2.39	1.23	น้อย
2. ทศนคติของนักศึกษาในเรื่องผลกระทบต่อการก่อหนี้สิน			
2.1 การก่อหนี้สินอาจทำให้ท่านและครอบครัวถูกเจ้าหนี้ประจาน ข่มขู่หรือทำร้าย	2.81	1.21	ปานกลาง
2.2 ท่านไม่อยากจะก่อหนี้สิน เพราะกังวลว่า พ่อ แม่ ต้องมาลำบากชดใช้หนี้แทนท่าน	3.28	1.33	ปานกลาง
2.3 ถ้าท่านไม่สามารถชำระหนี้ได้ รัฐบาลก็จะเข้ามาปลดภาระหนี้สินให้ท่านเอง	2.80	1.25	ปานกลาง
2.4 ลูกหนี้อาจต้องขายตัว ค้าขายเสพติด ลักขโมย/ ก่ออาชญากรรมเพื่อหาเงินมาใช้หนี้	2.72	1.33	ปานกลาง
2.5 การก่อหนี้ อาจทำให้ท่านต้องทำงานหาเงินมาคืน จนเกิดผลเสียกับการเรียน	3.12	1.28	ปานกลาง
2.6 การก่อหนี้สินขณะเรียน ท่านอาจต้องลดรายจ่ายที่จำเป็นในอนาคตเพื่อชำระหนี้	3.15	1.26	ปานกลาง
2.7 ลูกหนี้อาจคืนเงินให้เจ้าหนี้ไม่ได้ เพราะภาระจากการจ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ให้เจ้าหนี้	2.95	1.23	ปานกลาง
ทศนคติของนักศึกษาในเรื่องผลกระทบต่อการก่อหนี้สินในภาพรวม	2.98	1.27	ปานกลาง
ทศนคติของนักศึกษาที่มีต่อการก่อหนี้สินในภาพรวม	2.61	1.25	น้อย

ทัศนคติที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจของประเทศและครอบครัวของนักศึกษา

นักศึกษาระดับปริญญาตรีส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบันโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น เมื่อพิจารณาแยกออกเป็นทัศนคติที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจของประเทศในระดับมหภาคและระดับครอบครัว พบว่า ในระดับมหภาคซึ่งมีอิทธิพลต่อสถานะการมีงานทำของนักศึกษา นักศึกษามีทัศนคติว่าภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยในระดับมหภาคไม่ได้ดีขึ้น แต่ก็ไม่ได้เลวลงกว่าในช่วงที่ผ่านมา ขณะที่นักศึกษารู้สึกว่า ปัญหาที่ระดับค่าครองชีพที่กำลังสูงขึ้นและปัญหาการว่างงานในประเทศกำลังสร้างปัญหาต่อการดำรงชีพของตนเองในระดับมาก ในช่วงที่ทำการศึกษา ซึ่งให้เห็นว่า นักศึกษาก่อนเข้าจะมีทัศนคติเชิงลบกับสถานะเศรษฐกิจในระดับมหภาคของประเทศไทย โดยประเด็นที่นักศึกษามีมุมมองเชิงลบมากที่สุดคือ ประเด็นที่สภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันอาจทำให้คนในประเทศมีโอกาสว่างงานมากขึ้น รองลงมาคือปัญหาค่าครองชีพที่สูงขึ้น กำลังสร้างปัญหาในการดำรงชีพมากขึ้นเรื่อยๆ

สำหรับทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจของครอบครัวตนเอง พบว่านักศึกษามีทัศนคติว่าสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวในปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ไม่ได้ดีขึ้นกว่าในช่วงที่ผ่านมา แต่ก็ไม่ได้ถดถอยลง ส่วนใหญ่มองว่า ครอบครัวของตนเองมีฐานะระดับปานกลางเท่ากับครอบครัวอื่นๆ โดยนักศึกษามีทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจของครอบครัวในระดับปานกลางในประเด็น 1) ถ้าตนเองไม่ทำงาน ครอบครัวก็มีทรัพย์สินและมรดกให้เพียงพอที่จะดำรงชีวิตได้อย่างสบาย 2) ครอบครัวนักศึกษาไม่เดือดร้อน ถ้านักศึกษาสำเร็จการศึกษาแล้วไม่ส่งเสียเงินให้ครอบครัว และ 3) ครอบครัวมีเงินพอจะค่าใช้จ่ายนี้สินให้นักศึกษาได้เสมอ เมื่อนักศึกษาก่อนนี้สินขึ้นสะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษามีทัศนคติกับสถานะเศรษฐกิจครอบครัวในระดับปานกลางตามที่กล่าวมาในข้างต้น (ตารางที่ 21)

ตารางที่ 21 ทศนคติที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจของประเทศและเศรษฐกิจครอบครัวของนักศึกษา

ทศนคติที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจของนักศึกษา	$\bar{X}$	SD	ระดับ ความคิดเห็น
1. ทศนคติที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจประเทศของนักศึกษา			
1.1 เศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบันดีกว่าช่วงที่ผ่านมา	2.72	1.11	ปานกลาง
1.2 ปัญหาค่าครองชีพที่แพงขึ้น กำลังก่อปัญหาในการดำรงชีพมากขึ้นเรื่อยๆ	3.50	1.12	มาก
1.3 สภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันทำให้คนในประเทศมีโอกาสมองานมากขึ้น	3.57	1.14	มาก
ทศนคติที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจประเทศของนักศึกษาโดยภาพรวม	2.55	1.12	น้อย
2. ทศนคติที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจครอบครัวของนักศึกษา			
2.1 ท่านคิดว่าฐานะทางการเงินของครอบครัวท่านยากจนกว่าคนอื่นๆ	2.79	1.15	ปานกลาง
2.2 ท่านมั่นใจว่าครอบครัวของท่านจะมีทรัพย์สินและมรดกให้กับท่าน เพียงพอที่จะดำรงชีวิตได้อย่างสบาย ไม่ว่าท่านจะมีงานทำหรือไม่	2.83	1.20	ปานกลาง
2.3 ถ้าท่านเรียนจบและไม่ส่งเสียเงินให้ครอบครัว ครอบครัวท่านก็ไม่เดือดร้อน	2.74	1.24	ปานกลาง
2.4 ถ้าท่านก่อหนี้สินขึ้น ครอบครัวท่านก็มีเงินพอจะชดเชยหนี้ให้ได้เสมอ	2.70	1.32	ปานกลาง
ทศนคติที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจครอบครัวของนักศึกษาโดยภาพรวม	2.87	1.23	ปานกลาง
ทศนคติที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจของนักศึกษาในภาพรวม	2.73	1.18	ปานกลาง

พฤติกรรมการบริหารจัดการทางการเงินของนักศึกษา

สำหรับพฤติกรรมการบริหารจัดการทางการเงินของนักศึกษา พบว่า ประเด็นการวางแผนใช้จ่ายเงินและปฏิบัติตามเสมอ การทำบัญชีหรือจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย เพื่อตรวจสอบการใช้จ่าย วางแผนการใช้จ่ายในช่วงเวลาถัดไป การทำบัญชีบันทึกรายรับ-รายจ่ายมาตั้งแต่ก่อนเข้าเรียนระดับปริญญาตรี การป้องกันการใช้จ่ายเกินกว่ารายได้ การตั้งเป้าหมายการออมทุกๆ เดือนไว้ล่วงหน้าเสมอ การตั้งเป้าหมายปริมาณเงินออมในระยะยาว การหักเงินรายรับส่วนที่จะออมไว้ก่อนการใช้จ่ายเสมอ การใช้จ่ายโดยไม่ต้องขอเงินเพิ่มจากผู้ปกครอง การปรับสมดุลเงินฝากเป็นประจำเพื่อตรวจสอบยอดการใช้จ่าย การหลีกเลี่ยงการใช้บัตร ATM หรือบัตรเครดิต เพื่อควบคุมการใช้จ่าย ไม่ต้องการให้ธนาคารหักเงินออมในบัญชีและป้องกันการใช้จ่ายเกินตัว การชำระค่าเช่า ค่าวาง/ เงินผ่อนและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ตรงตามเวลาเสมอ และการตรวจสอบยอดการใช้จ่ายจากการซื้อสินค้าและบริการทุกครั้ง มีนักศึกษาปฏิบัติและไม่ปฏิบัติในอัตราส่วนใกล้เคียงกันคือประมาณร้อยละ 50 (ตารางที่ 22)

ตารางที่ 22 พฤติกรรมการบริหารจัดการทางการเงินของนักศึกษา

พฤติกรรมการบริหารจัดการทางการเงินของนักศึกษา	ร้อยละ	
	ปฏิบัติ	ไม่ได้ปฏิบัติ
1. ทำแผนกำหนดจำนวนเงินการใช้จ่ายและปฏิบัติตามแผนเสมอ	49.41	50.59
2. ปัจจุบันท่านทำบัญชีหรือจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย เพื่อตรวจสอบการใช้จ่าย	50.53	49.47
3. ปัจจุบันท่านบันทึก รายรับ-รายจ่าย เพื่อวางแผนการใช้จ่ายในช่วงเวลาถัดไป	50.97	49.03
4. ก่อนเข้าเรียนระดับปริญญาตรี ท่านได้ทำบัญชีบันทึกรายรับ-รายจ่ายมาโดยตลอด	51.72	48.28
5. ท่านลด/ ตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เพื่อป้องกันการใช้จ่ายเกินกว่ารายได้	49.16	50.84
6. ท่านตั้งเป้าหมายเงินที่จะเก็บออมทุกๆ เดือนไว้ล่วงหน้าเสมอ	50.66	49.34
7. ท่านตั้งเป้าหมายในการออมเงินในอนาคต เช่นภายใน 1 ปีต้องมีเงินออมเท่าใด	50.84	49.16
8. ท่านจะหักเงินรายรับส่วนที่จะออมไว้ก่อน ส่วนที่เหลือจึงนำไปใช้จ่ายเสมอ	48.91	51.09
9. ส่วนใหญ่ท่านไม่เคยขอเงินจาก พ่อ แม่ ผู้ปกครองเพิ่มจากที่ได้รับตามปกติ	49.66	50.34
10. ท่านปรับสมดุลเงินฝากเป็นประจำ เพื่อตรวจสอบการยอดการใช้จ่าย	49.09	50.91
11. ท่านหลีกเลี่ยงการใช้บัตร ATM หรือบัตรเดบิต เพื่อควบคุมการใช้จ่ายเงิน	49.78	50.22
12. ท่านไม่ทำบัตร ATM เพราะไม่ต้องการให้ธนาคารหักเงินออมในบัญชีของท่าน	51.47	48.53
13. ท่านไม่ทำบัตรเครดิตหรือบัตรกดเงินสด เพื่อป้องกันการใช้จ่ายเกินตัว	50.53	49.47
14. ท่านชำระค่าเช่า ค่ามัด/เงินผ่อนและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ได้ตรงตามเวลาเสมอ	46.41	53.59
15. ท่านตรวจสอบยอดการใช้จ่ายในใบเสร็จจากการซื้อสินค้าและบริการทุกครั้ง	49.91	50.09

ประเด็นที่นักศึกษาปฏิบัติในสัดส่วนมากที่สุด คือ การทำบัญชีบันทึกรายรับ-รายจ่ายมาก่อนเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี รองลงมาคือการหลีกเลี่ยงการมีบัตร ATM ส่วนประเด็นที่นักศึกษาปฏิบัติในสัดส่วนน้อยที่สุดคือ การชำระค่าเช่า ค่ามัด/เงินผ่อนฯ ได้ตรงตามเวลาเสมอ รองลงมาคือ การหักเงินรายรับส่วนที่จะออมไว้ก่อนการใช้จ่ายเสมอ (ตารางที่ 22) นอกจากนั้นยังพบว่า แม้นักศึกษาประมาณครึ่งหนึ่งจะมีเป้าหมายการออมเงินในระยะสั้นและระยะยาวและยังหักเงินไว้ก่อนก่อนใช้จ่าย แต่มีนักศึกษาเพียงร้อยละ 41 ที่ออมเงินรายเดือน เมื่อพิจารณาระดับคะแนนการบริหารจัดการทางการเงินตามข้อคำถามทั้ง 15 ข้อ พบว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 36) มีพฤติกรรมในการบริหารจัดการทางการเงินประมาณร้อยละ 41-60 ของจำนวนข้อคำถามทั้งหมด รองลงมาร้อยละของระดับคะแนนการบริหารจัดการทางการเงิน ร้อยละ 61-80 และ ร้อยละ 0-20 ตามลำดับ (ตารางที่ 23)

ตารางที่ 23 ระดับคะแนนพฤติกรรมการบริหารจัดการทางการเงินของนักศึกษา

ร้อยละของระดับคะแนนพฤติกรรมการบริหารจัดการทางการเงิน	จำนวนนักศึกษาทั้งหมด	
	(n)	(%)
ร้อยละ 0 -20	250	15.6
ร้อยละ 21-40	347	21.7
ร้อยละ 41-60	572	35.8
ร้อยละ 61-80	275	17.2
ร้อยละ 81-100	157	9.8

หมายเหตุ: คำนวณจากสัดส่วนของระดับคะแนนที่นักศึกษาตอบจริงกับจำนวนข้อคำถามทั้งหมด (15 ข้อ)

ความกดดันทางการเงินของนักศึกษา

ความกดดันทางการเงินเป็นตัวแปรที่แสดงภาวะที่นักศึกษามีความต้องการเงินมากกว่าอุปทานของเงินที่มีอยู่ในปัจจุบัน นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 34) มีระดับความกดดันทางการเงินประมาณร้อยละ 0-20 ของคะแนนความกดดันทั้งหมด (10 คะแนน) โดยมีนักศึกษาเพียงร้อยละ 5 เท่านั้นที่มีระดับความกดดันทางการเงินที่ร้อยละ 81-100 (ตารางที่ 24) เมื่อเปรียบเทียบความกดดันทางการเงินเป็นรายประเด็น ก็พบว่า ประเด็นที่มีจำนวนนักศึกษารู้สึกกดดันมากกว่าผู้ที่ไม่มีความกดดัน คือประเด็น 1) แม้จะพยายามตัดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือยแล้ว รายได้ก็ยังไม่พอกับรายจ่าย 2) ราคาสินค้าและบริการที่สูงขึ้นในปัจจุบัน สร้างปัญหาต่อการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นประเด็นที่สอดคล้องกับทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อเศรษฐกิจระดับมหภาคในด้านปัญหาค่าครองชีพที่ได้กล่าวมาในข้างต้น

ประเด็นที่มีจำนวนนักศึกษาที่มีความกดดันทางการเงินน้อยกว่าผู้ที่ไม่กดดัน ประกอบด้วย 1) การที่ต้องรับผิดชอบภาระค่าใช้จ่ายของตนเองไม่มีผู้อุปการะ (ใกล้เคียงกับจำนวนผู้ที่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทางการศึกษาด้วยตนเองที่มีประมาณร้อยละ 35) 2) การค้างชำระค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภคต่างๆ เป็นประจำ 3) ความจำเป็นที่จะต้องทำงานนอกเวลาเรียน 4) ครอบครัวสามารถสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้กับนักศึกษาได้โดยไม่เดือดร้อน 5) ความจำเป็นต้องกู้ยืมเงิน เพราะไม่มีเงินพอที่จะจ่ายค่าใช้จ่ายที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตได้ (นักศึกษาร้อยละ 43 รู้สึกกดดันในประเด็นดังกล่าวซึ่งใกล้เคียงกับจำนวนนักศึกษาที่มีหนี้สินทั้งหมดซึ่งมีประมาณร้อยละ 44) 6) เงินไม่พอจะใช้จ่ายจนต้องรับประทานอาหารไม่ครบ 3 มื้อ 7) หลีกเลี่ยงการเข้ารักษากับแพทย์เมื่อเจ็บป่วย เพราะไม่มีเงิน 8) มีบุคคลที่ต้องดูแลรับผิดชอบค่าใช้จ่าย โดยประเด็นที่นักศึกษารู้สึกไม่กดดันทางการเงินมาก

ที่สุด คือ การที่มีเงินไม่พอใช้จ่าย จนต้องรับประทานอาหารไม่ครบ 3 มื้อ ซึ่งมีผู้รู้สึกไม่กดดันถึงร้อยละ 74 รองลงมา คือ การหลีกเลี่ยงการเข้ารักษากับแพทย์เมื่อเจ็บป่วย (ร้อยละ 69 ตอบว่าไม่มีความกดดันทางการเงิน) อย่างไรก็ตาม นักศึกษาประมาณร้อยละ 30 โดยเฉลี่ย ก็รู้สึกกดดันทางการเงินกับ 7 ประเด็นข้างต้น ซึ่งก็นับว่าเป็นสัดส่วนที่ไม่น้อยเช่นกัน (ตารางที่ 25)

ตารางที่ 24 ระดับคะแนนความกดดันทางการเงินของนักศึกษา

ร้อยละของระดับคะแนนความกดดันทางการเงิน	จำนวนนักศึกษาทั้งหมด	
	(n)	(%)
ร้อยละ 0-20	551	34.40
ร้อยละ 21-40	393	24.50
ร้อยละ 41-60	335	20.90
ร้อยละ 61-80	239	14.90
ร้อยละ 81-100	83	5.20

หมายเหตุ: จำนวนจากสัดส่วนของระดับคะแนนที่นักศึกษาตอบกับจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 10 ข้อ

ตารางที่ 25 ความกดดันทางการเงินของนักศึกษา

ความกดดันทางการเงินของนักศึกษา	ร้อยละ	
	ใช่	ไม่ใช่
1. แม้ท่านจะพยายามตัดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือยแล้ว รายได้ก็ยังไม่พอกับรายจ่าย	58.46	41.54
2. ท่านต้องรับผิดชอบภาระการใช้จ่ายของท่านด้วยตนเองโดยไม่มีผู้อุปการะ	34.67	65.33
3. ท่านมักจะค้างชำระค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภคต่างๆ เป็นประจำ	35.73	64.27
4. ท่านมีความจำเป็นที่จะต้องทำงานนอกเวลาเรียน เพื่อหารายได้เลี้ยงดูตนเอง	32.35	67.65
5. ครอบครัวของท่านสามารถสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้กับท่านได้โดยครอบครัวไม่เดือดร้อน	53.97	46.03
6. ถ้าไม่กู้ยืมเงิน ท่านอาจไม่มีเงินพอที่จะจ่ายค่าใช้จ่ายที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตได้	42.72	57.28
7. บ่อยครั้งที่ท่านรับประทานอาหารไม่ครบ 3 มื้อต่อวัน เนื่องจากเงินไม่พอจะใช้จ่าย	25.73	74.27
8. ท่านต้องหลีกเลี่ยงการเข้ารักษากับแพทย์เมื่อเจ็บป่วย เพราะไม่มีเงินมากพอ	31.42	68.58
9. ท่านมีบุคคลที่ต้องดูแลรับผิดชอบค่าใช้จ่ายนอกเหนือจากตัวท่าน	33.04	66.96
10. ราคาสินค้า/บริการที่สูงขึ้นในปัจจุบัน สร้างปัญหาต่อการดำรงชีวิตของท่าน	60.77	39.23

พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษา

พฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ซึ่งสะท้อนถึงความต้องการต่ออรรถประโยชน์จากการบริโภคของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาประมาณร้อยละ 50 มีระดับพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมประมาณร้อยละ 0-20 ของคะแนนพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมทั้งหมด (16 คะแนน) โดยมีนักศึกษาประมาณร้อยละ 10 เท่านั้นที่มีระดับพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมที่ระดับร้อยละ 81-100 (ตารางที่ 26) เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายประเด็น พบว่า นักศึกษาที่ดำเนินชีวิตตามพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมจะมีจำนวนน้อยกว่านักศึกษาที่มีทัศนคติว่าตนเองไม่ได้มีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมในทุกประเด็น มีเพียงประเด็นที่นักศึกษาตัดสินใจเลือกหลักสูตรที่สามารถสร้างรายได้ให้นักศึกษาสูงที่สุดเท่านั้น ที่มีอัตราส่วนของผู้ตอบใกล้เคียงกับผู้ที่ไม่ได้ตอบในประเด็นดังกล่าว (ร้อยละ 49 และ ร้อยละ 51 ตามลำดับ)

ดังนั้นเมื่อเรียงลำดับของพฤติกรรมการบริโภคของนักศึกษาตามสัดส่วนของจำนวนผู้ตอบ จึงได้ลำดับทั้งหมดดังนี้ 1) ร้อยละ 49 ของนักศึกษาตัดสินใจเลือกหลักสูตรที่เรียนจบแล้วสามารถสร้างรายได้สูงให้กับตนเองที่สุด 2) ร้อยละ 39 ถ้าตนเองต้องการซื้ออะไร ก็ต้องพยายามซื้อมาเป็นเจ้าของให้ได้ 3) ร้อยละ 35 มักจะตัดสินใจซื้อสินค้า/ บริการจากการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ของผู้ขาย 4) ร้อยละ 34 มีมุมมองว่าการใช้จ่ายเงินมากๆ ถือเป็นสัญลักษณ์ความสำเร็จในการดำเนินชีวิต 5) นักศึกษารู้สึกว่าการได้ใช้จ่ายเงินมากๆ ทำให้มีความสุขอย่างมากในสัดส่วนใกล้เคียงกับลำดับที่ 4 6) ร้อยละ 31 รู้สึกว่า การใช้จ่ายเงิน ช่วยเพิ่มความมั่นใจให้กับตนเองในการคบค้าสมาคมกับคนรอบข้าง 7) ร้อยละ 29 ซื้อสินค้าตามกระแสแฟชั่นอยู่ตลอดเวลา 8) ร้อยละ 28 คิดว่า จะทำอะไรก็ตาม จะต้องได้เปรียบและได้กำไรมากกว่าผู้อื่นเสมอ 9) ร้อยละ 27 ของนักศึกษาเป็นคนที่ชอบเล่นการพนัน เสี่ยงโชคอยู่เสมอ 10) ร้อยละ 27 คิดว่าถ้าครอบครัวมีฐานะยากจนหรือตกต่ำจะรู้สึกอับอายเพื่อนฝูงและคนรอบข้าง 11) ร้อยละ 27 ใช้สินค้าแบรนด์เนม/ สินค้าต่างประเทศ ที่มีราคาแพงเพื่อการเข้าสังคม 12) ร้อยละ 26 มักจะเลียนแบบพฤติกรรมการใช้จ่ายของเพื่อนและคนรอบข้างอยู่เสมอ 13) ร้อยละ 25 คิดว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยต้องมีรถยนต์ส่วนตัวขับมาเรียน จึงจะสมฐานะ 14) ร้อยละ 24 คิดว่า ขอมมีหนี้สินดีกว่า ต้องมาลำบากปรับลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น 15) ร้อยละ 23 มีมุมมองว่าเพื่อให้ได้เงิน อาจจะทุจริต ประพฤติมิชอบได้ และ 16) ร้อยละ 23 ของนักศึกษามักจะอวดร่ำ อวดรวยให้คนรอบข้างได้รับรู้เสมอ (ตารางที่ 27)

ตารางที่ 26 ระดับคะแนนพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษา

ร้อยละของระดับคะแนนพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม	จำนวนนักศึกษาทั้งหมด	
	(n)	(%)
ร้อยละ 0 -20	799	49.90
ร้อยละ 21-40	302	18.90
ร้อยละ 41-60	241	15.10
ร้อยละ 61-80	106	6.60
ร้อยละ 81-100	152	9.50

หมายเหตุ: คำนวณจากสัดส่วนของระดับคะแนนที่นักศึกษาตอบจริงกับจำนวนข้อคำถามทั้งหมด (16 ข้อ)

ตารางที่ 27 พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษา

พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษา	ร้อยละ	
	ใช่	ไม่ใช่
1. การใช้จ่ายเงินมากๆ ถือเป็นสัญลักษณ์ความสำเร็จในการดำเนินชีวิตของท่าน	34.17	65.83
2. ท่านมักจะเลียนแบบพฤติกรรมการใช้จ่ายของเพื่อนและคนรอบข้างเสมอ	26.55	73.45
3. การใช้จ่ายเงินเพิ่มความมั่นใจให้กับท่านในการคบค้าสมาคมกับคนรอบข้าง	31.48	68.52
4. การได้ใช้จ่ายเงินมากๆ ทำให้มีความสุขอย่างมาก	33.67	66.33
5. ท่านใช้สินค้าแบรนด์เนม/ สินค้าต่างประเทศ ที่มีราคาแพงเพื่อการเข้าสังคม	26.98	73.02
6. ถ้าท่านต้องการซื้ออะไร ก็ต้องพยายามซื้อมาเป็นเจ้าของให้ได้	39.10	60.90
7. ท่านเป็นคนที่ชอบเล่นการพนัน เสี่ยงโชค อยู่เสมอ	27.30	72.70
8. เพื่อให้ได้เงิน ท่านอาจจะทุจริต ประพฤติมิชอบได้เช่นกัน	22.99	77.01
9. ท่านมักจะตัดสินใจซื้อสินค้า/ บริการจากการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ของผู้ขาย	34.60	65.40
10. ท่านซื้อสินค้าตามกระแสแฟชั่นอยู่ตลอดเวลา	28.92	71.08
11. ท่านมักจะ อวดร่ำ อวดรวย ให้คนรอบข้างได้รับรู้เสมอ	22.42	77.58
12. ท่านยอมมีหนี้สินคิดว่า ต้องมาลำบากปรับลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น	23.80	76.20
13. ท่านคิดว่าจะทำอะไรก็ตาม จะต้องได้เปรียบ ได้กำไรมากกว่าผู้อื่นเสมอ	28.29	71.71
14. ท่านคิดว่านักศึกษามหาวิทยาลัยต้องมีรถยนต์ส่วนตัวขับมาเรียน จึงจะสมฐานะ	24.98	75.02
15. ถ้าครอบครัวท่านมีฐานะยากจนหรือตกต่ำ ท่านจะรู้สึกอับอายเพื่อนและคนรอบข้าง	27.11	72.89
16. ท่านตัดสินใจเลือกหลักสูตรที่เรียนจบแล้วสามารถสร้างรายได้ให้ท่านสูงที่สุด	49.34	50.66

ทัศนคติที่มีต่อการออมเงินของนักศึกษา

นักศึกษาระดับปริญญาตรีโดยภาพรวมมีทัศนคติเชิงบวกต่อการออมเงินในระดับมาก ทั้งในประเด็นที่เงินออมเป็นแหล่งเงินสำคัญในสถานการณ์ฉุกเฉิน การออมเงินช่วยให้ใช้จ่ายในชีวิตประจำวันได้โดยไม่ฝืดเคือง การออมเงินต้องเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก การออมเงินมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบัน เงินออมเป็นเงินสำรองที่ช่วยลดความเสี่ยงในการก่อหนี้สิน เงินออมเป็นเงินส่วนสำคัญที่จะต้องใช้ในวัยสูงอายุหรือเกษียณอายุ เงินออมเป็นเงินทุนที่ใช้ในการลงทุน/ประกอบการที่สำคัญที่สุดในอนาคต เงินออมเป็นเงินที่ต้องใช้เลี้ยงดูพ่อแม่ในอนาคตและเป็นมรดกให้กับลูกหลาน และควรถ่ายทอดทัศนคติเชิงบวกต่อการออมเงินให้กับคนรุ่นถัดไป มีเพียงประเด็นการออมเงินเพื่อต้องการผลตอบแทนจากอัตราดอกเบี้ยเงินฝากเท่านั้น ที่นักศึกษามีทัศนคติในระดับปานกลาง โดยประเด็นที่นักศึกษามีทัศนคติต่อการออมเงินสูงที่สุด คือเงินออมเป็นแหล่งเงินที่สำคัญในสถานการณ์ฉุกเฉินและเป็นเงินสำรองที่จะช่วยลดความเสี่ยงในการก่อหนี้สิน (ตารางที่ 28)

ตารางที่ 28 ทัศนคติที่มีต่อการออมเงินของนักศึกษา

ทัศนคติที่มีต่อการออมเงินของนักศึกษา	$\bar{X}$	SD	ระดับ ความคิดเห็น
1. การออมเงินจะทำให้ท่านได้รับผลตอบแทนจากอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก	3.36	1.18	ปานกลาง
2. เมื่อท่านอยู่ในสถานการณ์ฉุกเฉิน เงินออมจะเป็นเงินที่สำคัญที่สุด	3.90	1.14	มาก
3. การออมเงินช่วยให้ท่านใช้จ่ายในชีวิตประจำวันได้โดยไม่ฝืดเคือง	3.74	1.13	มาก
4. การออมเงินต้องเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก มิใช่จะต้องออมในช่วงทำงานแล้ว	3.68	1.21	มาก
5. ปัจจุบันท่านเห็นความจำเป็นในการออมเงินอย่างยิ่ง	3.83	1.15	มาก
6. เงินออมเป็นเงินสำรองของท่าน ที่จะช่วยลดความเสี่ยงในการก่อหนี้สิน	3.90	1.05	มาก
7. เงินออมคือเงินส่วนสำคัญ ที่ท่านจะใช้จ่ายในช่วงสูงอายุหรือเกษียณอายุ	3.84	1.14	มาก
8. เงินออมคือเงินทุน ที่ท่านจะใช้ในการลงทุน/ ประกอบการที่สำคัญที่สุดในอนาคต	3.85	1.11	มาก
9. เงินออมเป็นเงินส่วนสำคัญที่ใช้เลี้ยงดู พ่อแม่ ในอนาคต	3.89	1.18	มาก
10. เงินออมคือมรดกให้กับลูกหลาน และควรถ่ายทอดทัศนคตินี้ให้กับคนรุ่นถัดไป	3.77	1.14	มาก
ทัศนคติที่มีต่อการออมเงินของนักศึกษาในภาพรวม	3.78	1.14	มาก

ความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีของนักศึกษา

นักศึกษาส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาในระดับปริญญาตรีในระดับมาก คือความได้ว่านักศึกษามีทัศนคติต่อความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาในระดับปริญญาตรีเชิงบวก เมื่อพิจารณาทัศนคติดังกล่าวแยกเป็น อรรถประโยชน์ที่เป็นตัวเงิน อรรถประโยชน์ที่ไม่เป็นตัวเงินและต้นทุนค่าเสียโอกาสในการศึกษาระดับปริญญาตรี ตามทฤษฎีทุนมนุษย์ทางเศรษฐศาสตร์ พบว่า นักศึกษาคาดหวังอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีที่เป็นตัวเงินในระดับมาก ทั้งประเด็นที่ตนเองจะมีโอกาสมีงานทำสูงกว่าการไม่ได้เรียนระดับปริญญาตรี (มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในอรรถประโยชน์ที่เป็นตัวเงิน) การมีรายได้สอดคล้องกับสาขาที่เรียน ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยช่วยส่งเสริมให้ตนเองมีโอกาสดำรงตำแหน่งที่มีรายได้สูง และรายได้หลังสำเร็จการศึกษาจะสูงกว่าค่าใช้จ่ายที่เสียไปในการศึกษาระดับปริญญาตรี

นอกจากนี้นักศึกษายังคาดหวังต่ออรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีที่ไม่เป็นตัวเงินในระดับมากเช่นกัน แต่ก็คาดหวังในระดับที่น้อยกว่าอรรถประโยชน์ที่เป็นตัวเงินในภาพรวม ซึ่งนักศึกษาคาดหวังต่ออรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีที่ไม่เป็นตัวเงินในระดับมาก ทั้ง 1) ตนเองจะได้รับเงินเดือนในการจ้างงานที่ดีกว่าที่ไม่ได้เรียนระดับปริญญาตรี เช่น ได้ทำงานที่ปลอดภัย มีสวัสดิการที่ดี 2) สถานะทางสังคมที่จะสูงขึ้นมากกว่าคนที่ไม่เรียน 3) มีโอกาสเลือกทำงานที่พอใจมากกว่าคนที่ไม่เรียน 4) ได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเองให้มีความเชี่ยวชาญ ทักษะ และประสบการณ์ในการทำงานมากกว่าคนที่ไม่ได้เรียน และ 5) มีโอกาสดำรงตำแหน่งที่ไม่ต้องใช้แรงงานมาก ตามลำดับ

ขณะเดียวกันจากนักศึกษามีทัศนคติต่อต้นทุนค่าเสียโอกาสในการศึกษาระดับปริญญาตรีในระดับปานกลางเท่านั้น ทั้งการพลาดโอกาสที่จะเริ่มต้นทำงานหาเงินได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องจำเป็นต้องเรียนระดับปริญญาตรี ความตระหนักถึงความเป็นไปได้ที่ตนเองอาจจะเรียนไม่จบระดับปริญญาตรี และการพบจุดหักเหในอนาคต จนไม่สามารถทำงานตามที่หวังไว้ (ตารางที่ 29) ซึ่งเห็นว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีความตระหนักถึงความสำคัญของต้นทุนค่าเสียโอกาสในการศึกษาระดับปริญญาตรีเท่าใดนัก

ตารางที่ 29 ความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีของนักศึกษา

ความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรี	$\bar{X}$	SD	ระดับ ความคิดเห็น
อรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีที่เป็นตัวเงิน			
1. การเรียนในระดับปริญญาตรีทำให้ท่านมีโอกาสมีงานทำมากกว่าไม่ได้เรียน	3.69	1.20	มาก
2. ท่านจะมีรายได้จากการทำงานสอดคล้องกับสาขาที่เรียนจบแน่นอน	3.55	1.08	มาก
3. ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยที่ท่านเรียน จะช่วยส่งเสริมให้ท่าน ได้งานทำที่มีรายได้สูง แน่นอนเมื่อจบการศึกษา	3.47	1.14	มาก
4. รายได้ของผู้จบปริญญาตรีในอนาคตจะที่สูงกว่าค่าใช้จ่ายขณะที่ศึกษาแน่นอน	3.54	1.08	มาก
อรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีที่เป็นตัวเงินในภาพรวม	3.56	1.12	มาก
อรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีที่ไม่เป็นตัวเงิน			
5. ท่านเชื่อว่าการเรียนในระดับปริญญาตรี จะทำให้ท่านมีเงื่อนไขในการจ้างงาน ที่ดีกว่าไม่เรียน เช่น ได้ทำงานปลอดภัย มีสวัสดิการที่ดี เป็นต้น	3.58	1.07	มาก
6. การเรียนระดับปริญญาตรีทำให้สถานะทางสังคมสูงขึ้นมากกว่าคนที่ไม่เรียน	3.55	1.09	มาก
7. การจบระดับปริญญาตรีจะมีโอกาสเลือกทำงานที่พอใจมากกว่าคนที่ไม่เรียน	3.54	1.09	มาก
8. คนจบระดับปริญญาตรี จะได้ทำงานที่ไม่ต้องใช้แรงงานมาก มีเวลาว่างที่จะทำงาน อดิเรกที่ชอบ ท่องเที่ยว พักผ่อน มากกว่าคนที่ไม่เรียน	3.34	1.10	ปานกลาง
9. คนเรียนจบระดับปริญญาตรีจะมีโอกาสพัฒนาตนเอง มีความเชี่ยวชาญ ทักษะ ประสบการณ์ในการทำงานมากกว่าคนที่ไม่ได้เรียน	3.53	1.14	มาก
อรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีที่ไม่เป็นตัวเงินในภาพรวม	3.51	1.10	มาก
ต้นทุนค่าเสียโอกาสจากการศึกษาระดับปริญญาตรี			
10. ท่านเคยคิดอยากจะทำงานโดยไม่เรียนต่อในระดับปริญญาตรี เพราะท่านรู้สึก เสียค่าโอกาสในการเริ่มต้นทำงานหาเงินรายได้ด้วยตนเอง	2.88	1.30	ปานกลาง
12. ท่านเคยกังวลว่าอาจจะเรียนไม่จบในระดับปริญญาตรี เช่น ถูกรีไทร์/ ไล่ออก	2.83	1.32	ปานกลาง
13. ท่านอาจจะพบจุดหักเหในอนาคต เช่น ประสบอุบัติเหตุ พิกัด เจ็บป่วยรุนแรง ฯลฯ จนทำให้ท่านไม่สามารถทำงานตามที่คาดหวังได้	2.89	1.26	ปานกลาง
ต้นทุนค่าเสียโอกาสจากการศึกษาระดับปริญญาตรีในภาพรวม	2.87	1.29	ปานกลาง
ความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีในภาพรวม	3.43	1.25	มาก

สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา

จากการศึกษาสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาที่ประกอบด้วย หลักความพอประมาณ หลักความมีเหตุมีผล หลักการป้องกันความเสี่ยง และเงื่อนไขด้านจริยธรรม (ส่วนเงื่อนไขด้านความรู้ได้แยกส่วนไปวิเคราะห์ในตัวแปรความรู้และการเรียนรู้ทางการเงิน) พบว่า ในภาพรวมนักศึกษามีสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลางเท่านั้น คือไม่ได้ปฏิบัติตามหลักปรัชญาอย่างสม่ำเสมอ มักจะปฏิบัติบ้างไม่ปฏิบัติบ้าง รวมทั้งสมรรถนะตามหลักความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล การป้องกันความเสี่ยงในภาพรวมก็อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ยกเว้นเงื่อนไขด้านจริยธรรมที่นักศึกษาปฏิบัติค่อนข้างสม่ำเสมอ (ระดับมาก)

นักศึกษาปฏิบัติตามหลักความพอประมาณอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ทั้งการใช้เงินให้พอกับรายได้ พยายามลดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยโดยไม่เป็นทุกข์ และพอใจกับฐานะทางเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัว ส่วนหลักความมีเหตุผลนักศึกษาปฏิบัติในระดับปานกลางเช่นกัน ทั้ง การไม่ใช้จ่ายเงินไปตามความอยากซื้ออยากได้ของตนเอง ยึดความประหยัด คัดทอนค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิต และการหลีกเลี่ยงการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยที่จะนำไปสู่การก่อหนี้สิน ส่วนการให้ความสำคัญกับการใช้ชีวิตในปัจจุบันมากกว่ารอความหวังในอนาคต นักศึกษาปฏิบัติตามก็จริง แต่ก็ไม่ได้ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ สำหรับหลักของการป้องกันความเสี่ยง นักศึกษาก็ปฏิบัติในระดับปานกลางอีกเช่นกัน ทั้งการวางแผนการใช้จ่าย ทำบัญชีตรวจสอบการใช้จ่ายและเก็บออมเงินอย่างสม่ำเสมอ ส่วนการหลีกเลี่ยงอบายมุขต่างๆ นักศึกษาปฏิบัติตามในระดับมากก็จริง แต่ก็ไม่ได้ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ อย่างไรก็ตาม นักศึกษาปฏิบัติตามเงื่อนไขทางด้านจริยธรรมอยู่ในระดับมาก ทั้งประเด็น ความซื่อสัตย์ในการศึกษา เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการทำงานในอนาคต พยายามหลีกเลี่ยงการสร้างหนี้สินให้กับครอบครัว ผู้มีพระคุณ เพื่อน ชุมชนและสังคม รวมทั้งการรังเกียจการทุจริต ประพฤติมิชอบและการเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น แต่สุดท้ายนักศึกษาก็ไม่ได้ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมออยู่ดี (ตารางที่ 30) ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ถึงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับบริบทการดำเนินชีวิตของประชาชนไทย แต่นักศึกษาในภาพรวมก็ไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติตามหรือดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสักเท่าใด จะมีเพียงหลักจริยธรรมเท่านั้นที่นักศึกษามีสมรรถนะอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 30 สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา

สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา	$\bar{X}$	SD	ระดับ ความคิดเห็น
ความพอประมาณ			
1. ท่านมักจะใช้จ่ายเงินเกินกว่ารายรับตามปกติที่ได้รับ	3.12	1.06	ปานกลาง
2. ท่านพยายามลดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย แต่ก็ไม่ได้ลดจนตนเองต้องเป็นทุกข์	3.05	1.12	ปานกลาง
3. ท่านพอใจกับฐานะทางเศรษฐกิจของท่านและครอบครัว	3.39	1.12	ปานกลาง
ความพอประมาณในภาพรวม	3.19	1.10	ปานกลาง
ความมีเหตุผล			
4. ท่านให้ความสำคัญกับการใช้ชีวิตในปัจจุบันมากกว่ารอความหวังในอนาคต	3.49	1.10	มาก
5. ก่อนตัดสินใจซื้อทุกครั้ง ท่านจะตรวจสอบราคาและรายได้เสมอ รวมทั้งคำนึงถึงประโยชน์และความคุ้มค่า ไม่ได้ปล่อยไปตามความอยากซื้อ อยากได้	3.32	1.19	ปานกลาง
6. ท่านขีดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิตเสมอ	3.36	1.05	ปานกลาง
7. ท่านหลีกเลี่ยงการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยที่จะนำไปสู่การก่อหนี้สิน	3.32	1.18	ปานกลาง
ความมีเหตุผลในภาพรวม	3.37	1.13	ปานกลาง
การป้องกันความเสี่ยง			
8. ท่านวางแผนการใช้จ่าย ทำบัญชีตรวจสอบการใช้จ่ายอย่างสม่ำเสมอ	3.03	1.12	ปานกลาง
9. ท่านเก็บออมเงินอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงของชีวิต	2.99	1.15	ปานกลาง
10. ท่านหลีกเลี่ยงอบายมุขต่างๆ ทั้งการพนัน ยาเสพติด เที่ยวกลางคืน ฯลฯ	3.43	1.17	มาก
การป้องกันความเสี่ยงในภาพรวม	3.15	1.15	ปานกลาง
จริยธรรม			
11. ท่านขยันหมั่นเพียรในการศึกษา เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการทำงานในอนาคต	3.51	1.12	มาก
12. ท่านหลีกเลี่ยงที่จะสร้างความเดือดร้อนกับครอบครัว ผู้มีพระคุณ เพื่อน ชุมชน และสังคมเสมอ	3.54	1.20	มาก
13. ท่านรังเกียจการทุจริต ประพฤติมิชอบและการเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น	3.56	1.24	มาก
จริยธรรมในภาพรวม	3.54	1.19	มาก
สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาในภาพรวม	3.32	1.14	ปานกลาง

การเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษา

การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ทางการเงิน เช่น การออมเงิน การปลดหนี้สิน การลดรายจ่าย ทั้งแหล่งเรียนรู้จากบิดา มารดา เพื่อน ญาติพี่น้อง ครู อาจารย์ (มหาวิทยาลัย) และการเรียนรู้ด้วยตนเอง พบว่า นักศึกษาในภาพรวมเรียนรู้ทางการเงินจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในระดับปานกลางเท่านั้น ยกเว้นการเรียนรู้กับครู อาจารย์ที่อยู่ในระดับน้อย

เมื่อเผชิญกับปัญหาทางการเงิน นักศึกษาจะไม่ค่อยได้ออกกล่าวปรึกษาหรือเรียนรู้วิธีปฏิบัติทางการเงินที่ดีจากบิดา มารดา/ ผู้ปกครอง รวมทั้งไม่ค่อยได้รับรู้สภาพเศรษฐกิจของครอบครัวจากบิดา มารดา/ ผู้ปกครองเท่าที่ควร ยกเว้นการที่บิดา มารดา/ ผู้ปกครองได้ใช้เหตุผลตักเตือน สั่งสอนเรื่องการใช้จ่ายเงิน ที่นักศึกษาได้รับการเรียนรู้ในระดับมาก ขณะที่การปรึกษาและเลียนแบบการปฏิบัติทางการเงินจากเพื่อนและญาติ นักศึกษาก็ปฏิบัติตาม แต่ก็อยู่ในระดับปานกลาง อีกทั้งนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ค่อยปรึกษาครูอาจารย์เมื่อมีปัญหาทางการเงิน และไม่สามารถนำความรู้ทางการเงินจากการเรียนในมหาวิทยาลัยไปปฏิบัติได้จริงเท่าที่ควร รวมถึงการเรียนรู้ทางการเงินด้วยตัวนักศึกษาเอง ทั้งการติดตามข่าวสารเศรษฐกิจการเงิน จากสื่อต่างๆ เช่น โทรศัพท์ วิทยุ สถาบันการเงินที่ได้ใช้บริการ การเรียนรู้พฤติกรรมทางการเงินที่เหมาะสมจากประสบการณ์ของคนรอบข้างและประสบการณ์ของตนเอง การเข้าร่วมอบรม สัมมนาความรู้ ความเข้าใจทางการเงิน ก็พบว่ามีโอกาสในระดับปานกลางเท่านั้นที่นักศึกษาจะปฏิบัติ แม้กระทั่งการใช้ระบบ อินเทอร์เน็ตเพื่อหาข้อมูล ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับทางการเงิน นักศึกษาก็เรียนรู้ในระดับน้อยอีกเช่นกัน (ตารางที่ 31) จึงแสดงให้เห็นว่านักศึกษาไม่ค่อยให้ความสำคัญที่จะเข้าถึงความรู้ทางการเงินจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เท่าที่ควร

ตารางที่ 31 การเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษา

การเรียนรู้ทางการเงิน	$\bar{X}$	SD	ระดับความคิดเห็น
เรียนรู้จากบิดา มารดา			
1. ท่านมีปัญหาเรื่องการเงินจะบอกกล่าวและปรึกษา บิดา มารดา/ผู้ปกครองเสมอ	3.15	1.26	ปานกลาง
2. ท่านเรียนรู้วิธีปฏิบัติตนทางการเงินที่ดี เช่นการใช้จ่าย การออม การบริหารเงิน จากตัวอย่างการปฏิบัติตนของ บิดา มารดา/ผู้ปกครอง	3.32	1.11	ปานกลาง
3. พ่อแม่/ผู้ปกครองจะบอกท่านให้รับรู้ถึงสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่เสมอ	3.31	1.23	ปานกลาง
4. พ่อแม่/ผู้ปกครองจะใช้เหตุผลชักชวน สอนเรื่องการใช้จ่ายเงินของท่านเสมอ	3.44	1.12	มาก
เรียนรู้จากบิดา มารดา/ ผู้ปกครองในภาพรวม	3.30	1.18	ปานกลาง
เรียนรู้จากเพื่อน			
5. เวลาท่านมีปัญหาเรื่องการเงินจะบอกกล่าว ปรึกษา เพื่อนเสมอ	2.99	1.11	ปานกลาง
6. ท่านเรียนรู้วิธีปฏิบัติตนทางการเงินที่ดีจากตัวอย่างการปฏิบัติของเพื่อน	3.01	1.10	ปานกลาง
เรียนรู้จากเพื่อนในภาพรวม	3.00	1.10	ปานกลาง
เรียนรู้จากญาติพี่น้อง			
7. เวลาท่านมีปัญหาเรื่องการเงินจะบอกกล่าว ปรึกษา พี่/น้องของท่านเสมอ	2.99	1.10	ปานกลาง
8. ท่านเรียนรู้วิธีปฏิบัติตนทางการเงินที่ดี จากตัวอย่างการปฏิบัติของ พี่/น้อง	3.03	1.12	ปานกลาง
เรียนรู้จากญาติพี่น้องในภาพรวม	3.01	1.11	ปานกลาง
เรียนรู้จากครู อาจารย์			
9. เวลาท่านมีปัญหาเรื่องการเงินจะบอกกล่าว ปรึกษา ครู/อาจารย์ของท่านเสมอ	2.25	1.17	น้อย
10. ท่านได้รับความรู้ทางการเงินที่นำไปปฏิบัติได้จริงจากการเรียนในมหาวิทยาลัย	2.82	1.06	ปานกลาง
เรียนรู้จากครู อาจารย์ในภาพรวม	2.53	1.11	น้อย
เรียนรู้ด้วยตนเอง			
11. ท่านเข้าระบบ อินเทอร์เน็ต เพื่อหาข้อมูล ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับทางการเงินอยู่เสมอ	2.60	1.12	น้อย
12. ท่านติดตามข่าวสารเศรษฐกิจการเงิน จากสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ อยู่เสมอ	2.94	1.08	ปานกลาง
13. ท่านมักจะติดตามข่าวสารเศรษฐกิจ การเงิน จากสถาบันการเงินที่ท่านใช้บริการ	2.83	1.11	ปานกลาง
14. ท่านเรียนรู้พฤติกรรมทางการเงินที่เหมาะสม ผ่านประสบการณ์ทางการเงินที่ดี หรือผิดพลาดของคนรอบข้างท่าน เช่น พ่อแม่ เพื่อน ญาติ เป็นต้น	3.08	1.09	ปานกลาง
15. ท่านเรียนรู้พฤติกรรมทางการเงินที่เหมาะสม จากประสบการณ์ของท่านเอง	3.22	1.17	ปานกลาง
16. ท่านมักจะเข้าร่วมอบรม สัมมนาความรู้ ความเข้าใจทางการเงินอยู่เสมอ	2.68	1.20	ปานกลาง
เรียนรู้ด้วยตนเองในภาพรวม	2.89	1.13	ปานกลาง
การเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษาในภาพรวม	3.32	1.14	ปานกลาง

ความรู้ทางการเงินเบื้องต้นของนักศึกษา

จากการทดสอบความรู้ทางการเงินเบื้องต้นของนักศึกษาที่ประกอบด้วย ความรู้เบื้องต้นทางการเงิน การออม การก่อหนี้สิน/ กู้ยืมและการลงทุน พบว่า นักศึกษาเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 47) ตอบถูกอยู่ในช่วงร้อยละ 0-20 และค่อนข้าง ลดสัดส่วนของผู้ตอบถูกตามระดับคะแนนที่เพิ่มขึ้น โดยผู้ที่ตอบผิดทุกข้อมีถึง 342 คน (ร้อยละ 21) ขณะที่นักศึกษาที่ตอบถูกทุกข้อมีเพียงแค่ 6 คนหรือเพียงร้อยละ 0.4 เท่านั้น (ตารางที่ 32) และเมื่อแยกพิจารณาเป็นความรู้ในแต่ละประเภทพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ตอบถูกอยู่ในช่วงร้อยละ 0-20 ทั้งความรู้ทางการเงินการออม การก่อหนี้สินและการลงทุน (ร้อยละ 49 ร้อยละ 55 และร้อยละ 54 ตามลำดับ) ขณะที่ผู้ที่ตอบคำถามผิดทุกข้อในความรู้ด้านการออม การก่อหนี้สินและการลงทุน มีจำนวนร้อยละ 49 ร้อยละ 38 และร้อยละ 35 ตามลำดับ ในทางตรงกันข้ามจำนวนนักศึกษาที่ตอบคำถามความรู้ถูกทุกข้อ ในความรู้ด้านการออม การก่อหนี้สินและการลงทุน มีเพียงร้อยละ 1.80 ร้อยละ 0.40 และร้อยละ 1.60 ตามลำดับ ทำให้พบว่า ส่วนใหญ่แล้วนักศึกษาแทบไม่มีความรู้พื้นฐานทางการเงินเลย (ตารางที่ 32-36) สอดคล้องกับการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ทางการเงินที่นักศึกษาส่วนใหญ่เรียนรู้ทางการเงินแค่ระดับปานกลางเท่านั้น

เมื่อพิจารณาความรู้ทางการเงินเบื้องต้นเป็นรายข้อ พบว่าข้อคำถามที่นักศึกษาตอบถูกมากที่สุดคือ “ตามปกติอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำสูงกว่าเงินฝากออมทรัพย์ใช่หรือไม่” ซึ่งมีนักศึกษาประมาณร้อยละ 34 ที่ตอบถูก โดยข้อคำถามที่ตอบผิดมากที่สุดคือ “ในปัจจุบันอัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ธนาคารพาณิชย์โดยเฉลี่ยอยู่ประมาณเท่าใด” ตอบผิดสูงถึงร้อยละ 86 ขณะที่ความรู้ด้านการก่อหนี้สิน นักศึกษาตอบถูกมากที่สุดคือ “ท่านนำทรัพย์สินไปจำนำที่โรงรับจำนำถือเป็นการก่อหนี้สินหรือไม่ และนักศึกษาเข้ารับบริการโรงรับจำนำได้หรือไม่” ซึ่งมีนักศึกษาประมาณร้อยละ 31 ที่ตอบถูก โดยข้อคำถามที่ตอบผิดมากที่สุดคือ “กู้เงินอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 5 จากเจ้าหนี้ แล้วเปลี่ยนเป็นอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 10 ท่านต้องจ่ายเงินเป็นค่าดอกเบี้ยเงินกู้เพิ่มขึ้นร้อยละเท่าใด” โดยตอบผิดสูงถึงร้อยละ 95 สำหรับความรู้ด้านการลงทุนมีนักศึกษาตอบถูกมากที่สุดคือ “การฝากเงินที่ธนาคารพาณิชย์หรือซื้อหุ้น แล้วได้ผลตอบแทนเป็นดอกเบี้ยหรือเงินปันผล ถือว่าเป็นการลงทุนหรือไม่” ซึ่งมีนักศึกษาประมาณร้อยละ 44 ที่ตอบถูก แต่ข้อคำถามที่ตอบผิดมากที่สุดคือ “การที่ท่านซื้อที่ดินไว้ แล้วปล่อยทิ้งไว้เฉยๆ เมื่อราคาที่ดินของท่านสูงขึ้น ท่านก็ขายไป ถือว่าเป็นการลงทุนหรือไม่” ซึ่งมีนักศึกษาตอบผิดสูงถึงร้อยละ 86 (ตารางที่ 36)

ตารางที่ 32 ระดับคะแนนความรู้ทางการเงินเบื้องต้นของนักศึกษา

ร้อยละของระดับคะแนนความรู้ทางการเงินเบื้องต้น	จำนวนนักศึกษาทั้งหมด	
	(n)	(%)
ร้อยละ 0 -20	745	46.50
ร้อยละ 21-40	489	30.50
ร้อยละ 41-60	323	20.20
ร้อยละ 61-80	36	2.20
ร้อยละ 81-100	8	0.50
ตอบผิดทุกข้อ	342	21.40
ตอบถูกทุกข้อ	6	0.40

หมายเหตุ: คำนวณจากสัดส่วนของระดับคะแนนที่นักศึกษาตอบกับจำนวนข้อคำถามทั้งหมด
(17 ข้อ)

ตารางที่ 33 ระดับคะแนนความรู้ทางการออมเบื้องต้นของนักศึกษา

ร้อยละของระดับคะแนนความรู้ทางการออมเบื้องต้น	จำนวนนักศึกษาทั้งหมด	
	(n)	(%)
ร้อยละ 0 -20	780	48.70
ร้อยละ 21-40	385	24.00
ร้อยละ 41-60	304	19.00
ร้อยละ 61-80	102	6.40
ร้อยละ 81-100	30	1.90
ตอบผิดทุกข้อ	780	48.70
ตอบถูกทุกข้อ	29	1.80

หมายเหตุ: คำนวณจากสัดส่วนของระดับคะแนนที่นักศึกษาตอบกับจำนวนข้อคำถามทั้งหมด
(4 ข้อ)

ตารางที่ 34 ระดับคะแนนความรู้ทางด้านหนี้สินเบื้องต้นของนักศึกษา

ร้อยละของระดับคะแนนความรู้ทางด้านหนี้สินเบื้องต้น	จำนวนนักศึกษาทั้งหมด	
	(n)	(%)
ร้อยละ 0 -20	887	55.40
ร้อยละ 21-40	479	29.90
ร้อยละ 41-60	142	8.90
ร้อยละ 61-80	80	5.00
ร้อยละ 81-100	13	0.80
ตอบผิดทุกข้อ	600	37.5
ตอบถูกทุกข้อ	6	0.40

หมายเหตุ: คำนวณจากสัดส่วนของระดับคะแนนที่นักศึกษาตอบกับจำนวนข้อคำถามทั้งหมด
(8 ข้อ)

ตารางที่ 35 ระดับคะแนนความรู้ทางการลงทุนเบื้องต้นของนักศึกษา

ร้อยละของระดับคะแนนความรู้ทางการลงทุนเบื้องต้น	จำนวนนักศึกษาทั้งหมด	
	(n)	(%)
ร้อยละ 0 -20	873	54.50
ร้อยละ 21-40	249	15.60
ร้อยละ 41-60	277	17.30
ร้อยละ 61-80	176	11.00
ร้อยละ 81-100	26	1.60
ตอบผิดทุกข้อ	559	34.90
ตอบถูกทุกข้อ	26	1.60

หมายเหตุ: คำนวณจากสัดส่วนของระดับคะแนนที่นักศึกษาตอบกับจำนวนข้อคำถามทั้งหมด
(5 ข้อ)

ตารางที่ 36 ความรู้ทางการเงินเบื้องต้นของนักศึกษา

ความรู้ทางการเงินเบื้องต้นของนักศึกษา	ร้อยละ	
	ตอบถูก	ตอบผิด
ความรู้ด้านการออม		
1. ในปัจจุบันอัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ธนาคารพาณิชย์โดยเฉลี่ยอยู่ประมาณเท่าใด	14.37	85.63
2. ในปัจจุบันอัตราดอกเบี้ยเงินฝากมีแนวโน้มเป็นอย่างไร	18.80	81.20
3. ตามปกติอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำสูงกว่าเงินฝากออมทรัพย์ใช่หรือไม่	34.10	65.90
4. ถ้าท่านฝากเงินที่ธนาคารพาณิชย์ ท่านจะอยู่ในฐานะใดต่อธนาคารพาณิชย์	20.42	79.58
ความรู้ด้านหนี้สิน		
5. อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่เจ้าหนี้คิดกับลูกหนี้ที่ไม่ผิดกฎหมายต้องไม่เกินร้อยละเท่าใด	12.37	87.63
6. ถ้าท่านเป็นลูกหนี้ กู้เงินจากเจ้าหนี้มา 1,000 บาท เจ้าหนี้คิดอัตราดอกเบี้ยท่านร้อยละ 10 ต่อเดือน ท่านยืมเงิน 1 ปี ต้องจ่ายดอกเบี้ยให้กับเจ้าหนี้กี่บาท	29.67	70.33
7. กู้เงินอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 5 จากเจ้าหนี้ แล้วเปลี่ยนเป็นอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 10 ท่านต้องจ่ายเงินเป็นค่าดอกเบี้ยเงินกู้เพิ่มขึ้นร้อยละเท่าใด	4.68	95.32
8. ในปัจจุบันอัตราดอกเบี้ยเงินกู้มีแนวโน้มเป็นอย่างไร	13.93	86.07
9. ขณะที่ราคาสินค้าและบริการมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ จะส่งผลต่ออัตราดอกเบี้ยเงินกู้อย่างไร	13.49	86.51
10. ท่านนำทรัพย์สินไปจำนำที่โรงรับจำนำถือเป็นการก่อหนี้สินหรือไม่ และนักศึกษาเข้ารับบริการโรงรับจำนำได้หรือไม่	31.23	68.77
11. ถ้าท่านไม่ชำระหนี้เงินกู้จากธนาคารพาณิชย์ A ธนาคารพาณิชย์อื่นๆ จะรู้ข้อมูลนี้หรือไม่	28.48	71.52
12. ข้อใดถูกต้องเกี่ยวกับเงินกู้ยืมของ (กยศ. หรือ กรอ.)	21.86	78.14
ความรู้ด้านการลงทุน		
13. การก่อหนี้สินเพื่อใช้จ่ายซื้อสินค้าและบริการ ในชีวิตประจำวัน ถือว่าเป็นการลงทุนหรือไม่	36.10	63.90
14. การกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินมาซื้อบ้านเพื่ออยู่อาศัยตามปกติ ถือว่าเป็นการลงทุนหรือไม่	29.98	70.02
15. การฝากเงินที่ธนาคารพาณิชย์หรือซื้อหุ้น แล้วได้ผลตอบแทนเป็นดอกเบี้ยหรือเงินปันผล ถือว่าเป็นการลงทุนหรือไม่	44.16	55.84
16. การกู้ยืมเงินมาซื้อรถไว้ขับเพื่อความสะดวกในการเดินทางเท่านั้น เป็นการลงทุนหรือไม่	29.42	70.58
17. การที่ท่านซื้อที่ดินไว้ แล้วปล่อยทิ้งไว้เฉยๆ เมื่อราคาที่ดินของท่านสูงขึ้น ท่านก็ขายไป ถือว่าเป็นการลงทุนหรือไม่	14.12	85.88

ตอนที่ 5 ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา

การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร ได้ใช้แบบจำลองสมการโครงสร้างในลักษณะของแบบจำลองการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) โดยใช้วิธี Maximum Likelihood ในการประมาณการแบบจำลองและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งหมดในระบบสมการ ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรภายใน (Endogenous Variables) และตัวแปรภายนอก (Exogenous Variables) ดังนี้

1. ตัวแปรภายใน (Endogenous Variables)

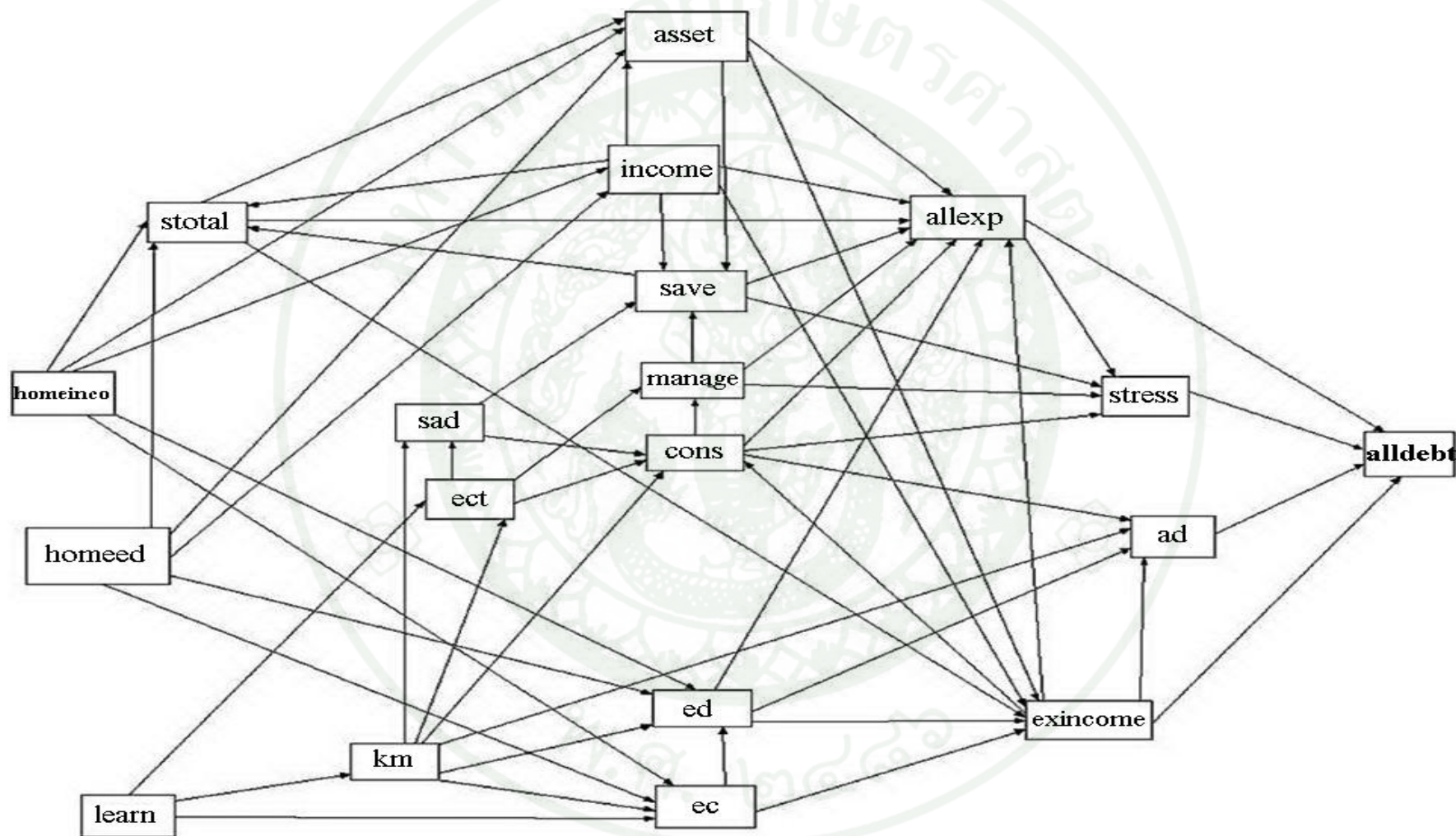
- 1) การก่อหนี้สินของนักศึกษา (alldebt)
- 2) ระดับค่าครองชีพของนักศึกษา (allexp)
- 3) ความกดดันทางการเงินของนักศึกษา (stress)
- 4) ทักษะการก่อหนี้สิน/ ภูมิของนักศึกษา (ad)
- 5) รายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษา (exincome)
- 6) อำนาจซื้อของนักศึกษา ประกอบด้วยตัวแปรทั้งหมด 3 ตัว
 - 6.1) รายได้ส่วนบุคคลต่อเดือนในปัจจุบันของนักศึกษา (income)
 - 6.2) มูลค่าทรัพย์สินที่มีค่าของนักศึกษา (asset)
 - 6.3) ปริมาณเงินออมโดยรวมของนักศึกษา (stotal)
- 7) จำนวนเงินออมต่อเดือนของนักศึกษา (save)

- 8) การบริหารจัดการทางการเงินของนักศึกษา (manage)
- 9) พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษา (cons)
- 10) ความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีของนักศึกษา (ed)
- 11) ทักษะติดต่อสถานะเศรษฐกิจของครอบครัวและระดับมหภาคของนักศึกษา (ec)
- 12) ความตระหนักต่อการออมเงินของนักศึกษา (sad)
- 13) สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา (ect)
- 14) ความรู้ทางการเงินของนักศึกษา (km)

2. ตัวแปรภายนอก (Exogenous Variables)

- 1) การเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษา (learn)
- 2) ระดับเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว ประกอบด้วยตัวแปรทั้งหมด 2 ตัวคือ
 - 2.1) เงินรายได้ต่อเดือนของครอบครัว (homeinco)
 - 2.2) ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว (homeed)

โดยที่รายละเอียดของตัวแปรทั้งหมดได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 3 ซึ่งรูปแบบความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งหมดเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ดังที่แสดงในแบบจำลองสมการโครงสร้างตามภาพที่ 13

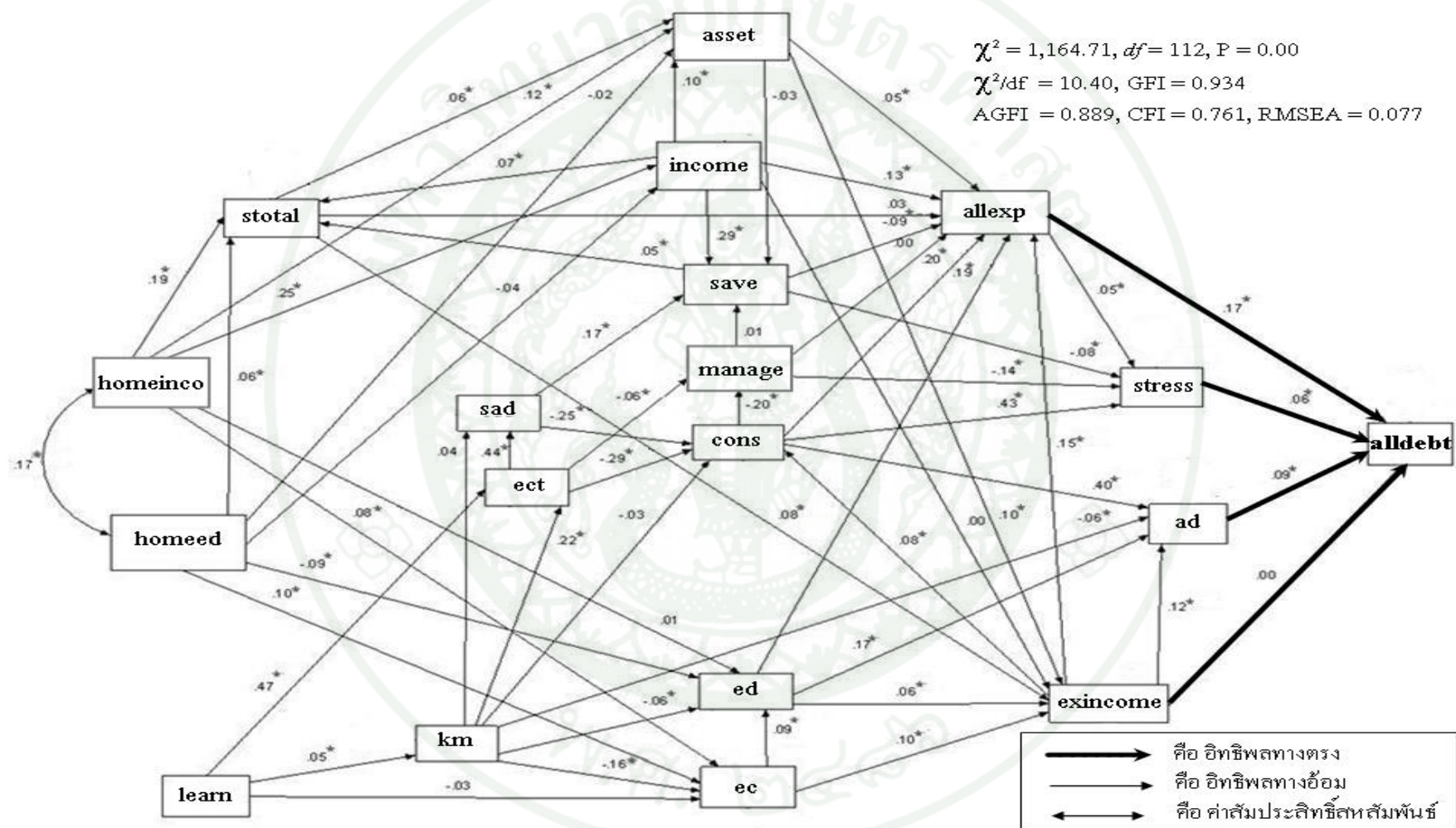

ภาพที่ 13 แบบจำลองในการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินโดยรวมของนักศึกษา

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการ โครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินโดยรวม (รวมหนี้สินทุกประเภท) ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้ข้อมูลนักศึกษาทั้งหมดทั้งที่มีและไม่มีหนี้สินค้างในปัจุบัน 1,601 คน ประเมินการค่าสัมประสิทธิ์ของสมการถดถอย 58 ค่า (Standardized parameter estimates) ร่วมกับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 1 ค่า รวมทั้งสิ้น 59 ค่า โดยที่ค่าความน่าจะเป็นของสถิติ t ต้องน้อยกว่า 0.05 จึงแสดงว่าค่าสัมประสิทธิ์ของอิทธิพลต่างจากศูนย์ ณ ระดับนัยสำคัญร้อยละ 5 การวิจัยกำหนดอัตราส่วนของขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Ratio of sample size) ที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์ต่อกลุ่มตัวอย่าง 10 ตัวอย่าง (Bentler and Chou, 1988) ซึ่ง Suhr (2009) กล่าวว่า เป็นอัตราส่วนที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติและสมเหตุสมผล (Realistic Target) แต่ไม่ควรต่ำกว่า 1: 5 เพราะจะทำให้ค่าสัมประสิทธิ์ไร้ความเสถียร (unstable) ดังนั้นจำนวนตัวอย่างขั้นต่ำในการประมาณการจึงเท่ากับ 590 คน ซึ่งจัดว่าเพียงพอต่อการประมาณการด้วยกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดในการวิจัยที่มี 1,601 คน

ผลการประมาณการแบบจำลองตามภาพที่ 14 และตารางที่ 37 พบว่าสามารถอธิบายความแปรปรวนของปริมาณการก่อหนี้สินของนักศึกษาโดยรวมได้ร้อยละ 5 เมื่อพิจารณาความกลมกลืนของแบบจำลองในการประมาณการข้อมูลพบว่า มีเพียงค่า GFI เท่านั้นที่ผ่านเกณฑ์ (0.93) แต่เมื่อพิจารณาค่า AGFI, CFI, Chi-square, Chi-square/df และค่า RMSEA (0.889, 0.761, 1,164.70, 10.40 และ 0.077 ตามลำดับ) พบว่าไม่ผ่านเกณฑ์ความกลมกลืนในการประมาณการ แสดงให้เห็นว่าแบบจำลองตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ยังไม่กลมกลืนกัน สรุปว่าแบบจำลองสมการโครงสร้างตามภาพที่ 14 แบบจำลองตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ยังไม่มี ความกลมกลืนตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้ จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงเส้นทางอิทธิพลในแบบจำลองสมการ โครงสร้างการก่อหนี้สินของนักศึกษา โดยผู้วิจัยพิจารณาการปรับปรุงเส้นทางอิทธิพลจาก 1) ความเป็นไปได้จากทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการก่อหนี้สินของนักศึกษา ทั้งความสัมพันธ์และทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ในแบบจำลอง 2) ค่าดัชนีปรับแบบจำลอง (Model Modification Indices: MI) โดยพิจารณาเลือกเส้นทางอิทธิพลที่ทำให้ค่า Chi-square ลดลงมากที่สุด และ 3) ค่านัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์ของสมการถดถอย ณ ระดับนัยสำคัญร้อยละ 5 (ตัดเส้นทางอิทธิพลที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติออก) ซึ่งจะพิจารณาประกอบกันทั้ง 3 ส่วน ซึ่งได้ผลจากการปรับปรุงแบบจำลองตามภาพที่ 15

ภาพที่ 14 ผลการประมาณการแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินโดยรวมของนักศึกษา

หมายเหตุ: * คือ มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05

ตารางที่ 37 Standardized parameter estimates ของแบบจำลองหนี้สินนักศึกษาโดยรวม

Standardized Regression Weights		Standardized parameter estimates (β)		R-Square
alldebt	<---	exincome	-0.00 ^{ns}	0.05*
alldebt	<---	allexp	0.17*	
alldebt	<---	stress	0.06*	
alldebt	<---	ad	0.09*	
allexp	<---	asset	0.05*	0.14*
allexp	<---	save	-0.09*	
allexp	<---	exincome	0.15*	
allexp	<---	manage	0.00 ^{ns}	
allexp	<---	income	0.13*	
allexp	<---	stotal	0.03 ^{ns}	
allexp	<---	cons	0.20*	
allexp	<---	ed	0.19*	
stress	<---	save	-0.08*	0.26*
stress	<---	manage	-0.14*	
stress	<---	allexp	0.05*	
stress	<---	cons	0.43*	
ad	<---	ed	0.17*	0.23*
ad	<---	exincome	0.12*	
ad	<---	km	-0.06*	
ad	<---	cons	0.40*	
exincome	<---	ec	0.10*	0.03*
exincome	<---	ed	0.06*	
exincome	<---	income	0.00 ^{ns}	
exincome	<---	asset	0.10*	
exincome	<---	stotal	0.08*	
asset	<---	stotal	0.06*	0.04*
asset	<---	income	0.10*	
asset	<---	homeinco	0.12*	
asset	<---	homeed	-0.02 ^{ns}	

ตารางที่ 37 (ต่อ)

Standardized Regression Weights		Standardized parameter estimates (β)		R-Square
income	<---	homeinco	0.25*	0.06*
income	<---	homeed	-0.04 ^{ns}	
stotal	<---	homeed	0.06*	0.06*
stotal	<---	homeinco	0.19*	
stotal	<---	income	0.07*	
stotal	<---	save	0.05*	
save	<---	income	0.29*	0.11*
save	<---	sad	0.17*	
save	<---	manage	0.01 ^{ns}	
save	<---	asset	-0.03	
manage	<---	ect	-0.06*	0.04*
manage	<---	cons	-0.20*	
cons	<---	km	-0.03 ^{ns}	0.22*
cons	<---	ect	-0.29*	
cons	<---	sad	-0.25*	
cons	<---	exincome	0.08*	
ed	<---	ec	0.09*	0.02*
ed	<---	km	-0.06*	
ed	<---	homeinco	0.01 ^{ns}	
ed	<---	homeed	-0.09*	
ec	<---	km	-0.16*	0.05*
ec	<---	learn	-0.03 ^{ns}	
ec	<---	homeinco	0.08*	
ec	<---	homeed	0.10*	
sad	<---	km	0.04 ^{ns}	0.20*
sad	<---	ect	0.44*	
ect	<---	km	0.22*	0.08*
ect	<---	learn	0.47*	
km	<---	learn	0.05*	0.01*

ตารางที่ 37 (ต่อ)

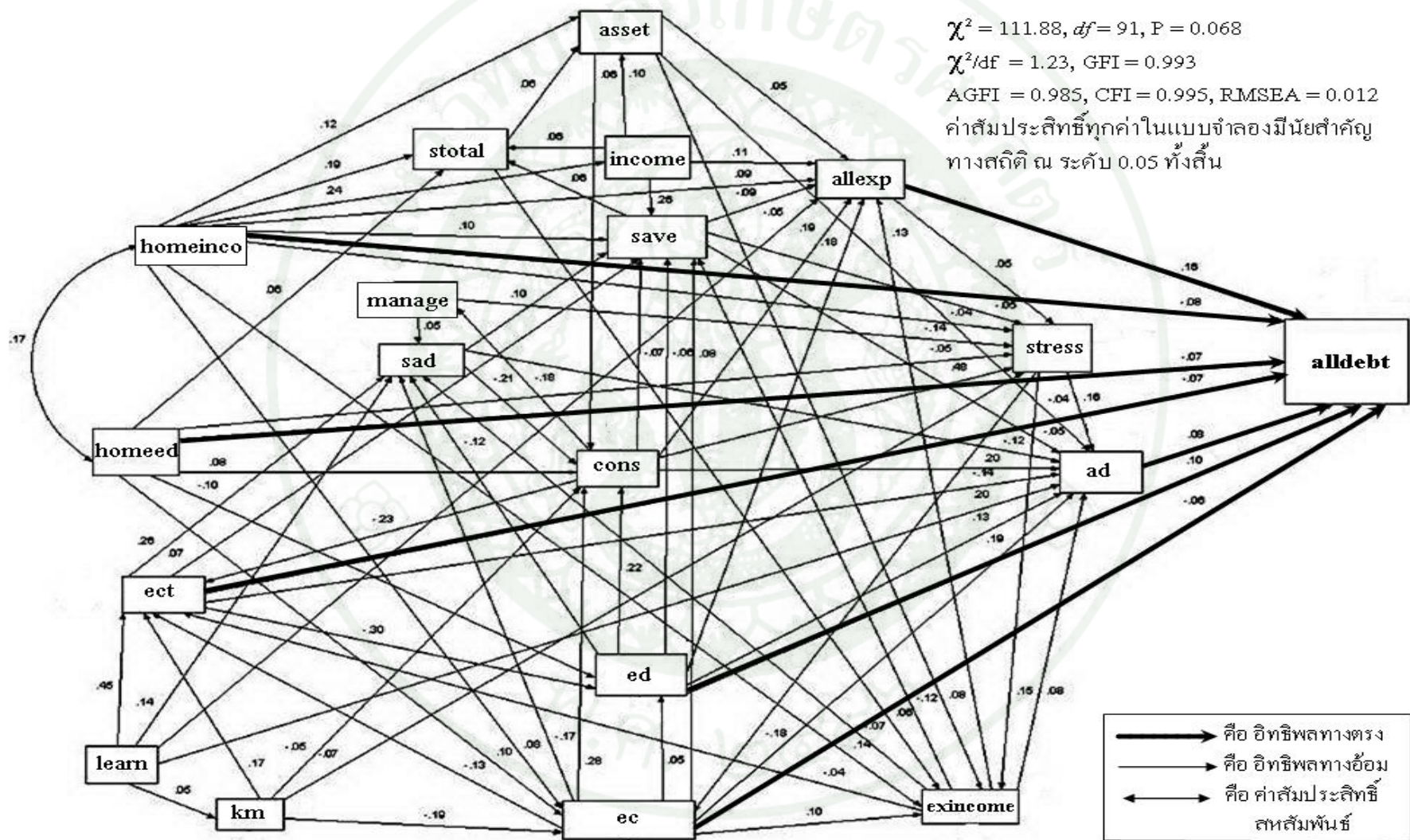
Standardized Regression Weights		Standardized parameter estimates (β)	R-Square
Correlations			
homeinco	<-->	homeed	0.17*
			-

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05

ns ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05

ผลการประมาณการพบว่า แบบจำลองนี้สินักศึกษาฯ ในกรณีนี้สินโดยรวมที่ได้ปรับปรุงแล้วตามภาพที่ 15 และตารางที่ 38 ซึ่งเพิ่มเส้นทางของอิทธิพลในแบบจำลองขึ้นอีก 21 เส้น รวมค่าสัมประสิทธิ์ในการประมาณการในแบบจำลอง 80 ค่า คิดเป็นขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่สุดจำนวน 800 คน ตามเกณฑ์ที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น ซึ่งเพียงพอต่อการประมาณการแบบจำลองฯ ด้วยขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 1,601 คน

แบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของปริมาณการก่อหนี้สินของนักศึกษาได้เพิ่มขึ้นเป็นประมาณร้อยละ 9 และเมื่อพิจารณาความกลมกลืนของแบบจำลองในการประมาณการข้อมูลแล้ว พบว่าค่า Chi-square ค่า Chi-square/df, GFI, AGFI, CFI และค่า RMSEA (111.88, 1.23, 0.993, 0.985, 0.995 และ 0.012 ลำดับ) ผ่านเกณฑ์ความกลมกลืนของแบบจำลองในการประมาณการข้อมูลที่ได้อีกกล่าวมาในข้างต้น แสดงให้เห็นว่าเมทริกซ์ความแปรปรวนของค่าสังเกต (Observed Covariance Matrix) สามารถอธิบายได้ด้วยเมทริกซ์ความแปรปรวนของการประมาณการจากแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Implied Covariance Matrix) ได้สูงถึงร้อยละ 99.3 โดยประมาณ จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองสมการโครงสร้างตามภาพที่ 15 กับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความกลมกลืนเป็นอย่างดี อีกทั้งค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลองสมการโครงสร้างตามภาพที่ 15 มีนัยสำคัญทางสถิติต่างจากค่าศูนย์ ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 ทั้งสิ้น (ตารางที่ 38)

ภาพที่ 15 ผลการประมาณการแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินโดยรวมของนักศึกษาที่ปรับปรุงแล้ว

ตารางที่ 38 Standardized parameter estimates ของแบบจำลองหนี้สินโดยรวมที่ปรับปรุงแล้ว

Standardized Regression Weights		Standardized parameter estimates (β)		R-Square
alldebt	<---	allexp	0.16*	0.09*
alldebt	<---	ed	0.10*	
alldebt	<---	homeinco	-0.08*	
alldebt	<---	homeed	-0.07*	
alldebt	<---	ad	0.08*	
alldebt	<---	ect	-0.07*	
alldebt	<---	ec	-0.06*	
allexp	<---	cons	0.19*	0.18*
allexp	<---	ed	0.18*	
allexp	<---	exincome	0.13*	
allexp	<---	income	0.11*	
allexp	<---	save	-0.09*	
allexp	<---	homeinco	0.09*	
allexp	<---	asset	0.05*	
allexp	<---	learn	-0.05*	
stress	<---	cons	0.48*	0.27*
stress	<---	manage	-0.14*	
stress	<---	km	-0.07*	
stress	<---	allexp	0.05*	
stress	<---	homeed	-0.05*	
stress	<---	save	-0.05*	
stress	<---	homeinco	-0.04*	

ตารางที่ 38 (ต่อ)

Standardized Regression Weights		Standardized parameter estimates (β)		R-Square
ad	<---	cons	0.20*	0.37*
ad	<---	ec	0.19*	
ad	<---	learn	0.20*	
ad	<---	stress	0.16*	
ad	<---	ect	-0.14*	
ad	<---	ed	0.13*	
ad	<---	sad	-0.12*	
ad	<---	exincome	0.08*	
ad	<---	save	-0.05*	
ad	<---	asset	-0.04*	
exincome	<---	stress	0.15*	0.08*
exincome	<---	homeinco	0.14*	
exincome	<---	ec	0.10*	
exincome	<---	asset	0.08*	
exincome	<---	stotal	0.06*	
asset	<---	homeinco	0.12*	0.04*
asset	<---	income	0.10*	
asset	<---	stotal	0.06*	
income	<---	homeinco	0.24*	0.06*
stotal	<---	homeinco	0.19*	0.06*
stotal	<---	income	0.06*	
stotal	<---	homeed	0.06*	
stotal	<---	save	0.06*	
save	<---	income	0.26*	0.15*
save	<---	exincome	-0.12*	
save	<---	homeinco	0.10*	
save	<---	sad	0.10*	
save	<---	ec	0.08*	
save	<---	ect	0.07*	
save	<---	cons	-0.07*	
save	<---	ed	-0.06*	

ตารางที่ 38 (ต่อ)

Standardized Regression Weights		Standardized parameter estimates (β)		R-Square
manage	<---	cons	-0.18*	0.03*
cons	<---	ec	0.28*	0.25*
cons	<---	ed	0.22*	
cons	<---	sad	-0.21*	
cons	<---	homeed	0.08*	
cons	<---	asset	0.06*	
cons	<---	km	-0.05*	
ed	<---	ect	-0.30*	0.13*
ed	<---	homeed	-0.10*	
ed	<---	ec	0.05*	
ec	<---	km	-0.19*	0.02*
ec	<---	stress	-0.18**	
ec	<---	homeed	0.10*	
ec	<---	homeinco	0.08*	
sad	<---	ect	0.26*	0.25*
sad	<---	ec	-0.17*	
sad	<---	learn	0.14*	
sad	<---	ed	-0.12*	
sad	<---	exincome	-0.07*	
sad	<---	manage	0.05*	
ect	<---	learn	0.45*	0.40*
ect	<---	cons	-0.23*	
ect	<---	km	0.17*	
ect	<---	ec	-0.13*	
ect	<---	exincome	-0.04*	
km	<---	learn	0.05*	0.01*
Correlations				
homeinco	<-->	homeed	0.17*	-

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05

ตารางที่ 39 อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลโดยรวมในลักษณะ Standardized parameter estimates ที่ส่งผลต่อการก่อหนี้สินโดยรวมของนักศึกษาที่ปรับปรุงแบบจำลองแล้ว

ตัวแปรปัจจัย ¹⁾	การก่อหนี้สินโดยรวมของนักศึกษา		
	อิทธิพลทางตรง ²⁾	อิทธิพลทางอ้อม ²⁾	อิทธิพลโดยรวม ²⁾
	(Direct Effect: DE)	(Indirect Effect: IE)	(Total Effect: TE)
allexp	0.162*	0.001*	0.163*
ed	0.098*	0.064*	0.162*
ect	-0.070*	-0.069*	-0.139*
cons	-	0.089*	0.089*
homeed	-0.075*	-0.009 ^{ns}	-0.084*
ad	0.081*	0.000 ^{ns}	0.081*
learn	-	-0.060*	-0.060*
homeinco	-0.077*	0.023*	-0.054*
exincome	-	0.037*	0.037*
sad	-	-0.030*	-0.030*
km	-	-0.030*	-0.030*
save	-	-0.019*	-0.019*
stress	-	0.017*	0.017*
income	-	0.014*	0.014*
asset	-	0.013*	0.013*
ec	-0.064*	0.074*	0.010 ^{ns}
manage	-	-0.004*	-0.004*
stotal	-	0.003*	0.003*

หมายเหตุ: 1) ลำดับของตัวแปรปัจจัย เรียงตามขนาดของอิทธิพลโดยรวม

2) * มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05

ns ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณาถึงอิทธิพลทางตรง (Direct Effect) ในแต่ละสมการของแบบจำลองสมการโครงสร้าง โดยเปรียบเทียบจากขนาดของค่าสัมประสิทธิ์ Standardized parameter estimates ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 พบว่า

1. การก่อหนี้สินโดยรวมของนักศึกษา ได้รับอิทธิพลทางตรงในทางบวกจากระดับค่าครองชีพของนักศึกษามากที่สุด รองลงมาคืออิทธิพลทางบวกของความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรี อันดับที่สามคือ อิทธิพลทางลบของรายได้ครอบครัวและการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว และอิทธิพลทางบวกของทัศนคติต่อการก่อหนี้สิน/ ภูมิของนักศึกษา อันดับที่สูงที่สุดคือ อิทธิพลทางลบของสมรรถนะตามหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทัศนคติของนักศึกษาต่อสถานะเศรษฐกิจครอบครัวและระดับมหภาคตามลำดับ โดยตัวแปรเหล่านี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการก่อหนี้สินโดยรวมของนักศึกษาได้ร้อยละ 9

2. ระดับค่าครองชีพของนักศึกษาได้รับอิทธิพลทางตรงจากพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมมากที่สุด รองลงมาคือความคาดหวังในการศึกษาระดับปริญญาตรี รายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษา และรายได้ส่วนบุคคลของนักศึกษาตามลำดับในทิศทางบวกทั้งสิ้น ลำดับที่ 5 คือ อิทธิพลทางลบของจำนวนเงินออมต่อเดือนของนักศึกษาและอิทธิพลทางบวกของรายได้ต่อเดือนของครอบครัว โดยตัวแปรทั้งคู่มิขนาดอิทธิพลเท่ากัน อิทธิพลลำดับถัดมาคืออิทธิพลทางบวกของมูลค่าทรัพย์สินที่มีค่าและอิทธิพลทางลบจากการเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษาตามลำดับ โดยตัวแปรเหล่านี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของค่าครองชีพของนักศึกษาได้ร้อยละ 18

3. ความกดดันทางการเงินของนักศึกษาได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุดจากพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมในทิศทางบวก รองลงมาคืออิทธิพลทางลบของการบริหารจัดการทางการเงิน อันดับที่ 3 คือ อิทธิพลทางลบจากความรู้ทางการเงิน อันดับที่ 4 มี 3 ปัจจัยคือ อิทธิพลทางบวกของระดับค่าครองชีพของนักศึกษา อิทธิพลทางลบของระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวและการออมเงินต่อเดือนของนักศึกษา สุดท้ายคืออิทธิพลทางลบของรายได้ต่อเดือนของครอบครัว โดยตัวแปรเหล่านี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความกดดันทางการเงินของนักศึกษาได้ร้อยละ 27

4. ทัศนคติต่อการก่อหนี้สิน/ ภูมิของนักศึกษาได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุดจากพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจและการเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษาในทิศทางบวก รองลงมาคืออิทธิพลทางบวกจากความกดดันทางการเงิน อิทธิพลทางลบจากสมรรถนะ

ตามหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อิทธิพลทางบวกจากความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรี อิทธิพลทางลบจากความตระหนักรู้ต่อการออมเงิน อิทธิพลทางบวกจากรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษา อิทธิพลทางลบจากจำนวนเงินออมต่อเดือนและมูลค่าทรัพย์สินที่มีค่านักศึกษาตามลำดับ โดยตัวแปรเหล่านี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของทัศนคติต่อการก่อหนี้สินได้ร้อยละ 37

5. รายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุดจากอิทธิพลทางบวกของความกดดันทางการเงินของนักศึกษา รายได้ต่อเดือนของครอบครัว ทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจฯ มูลค่าทรัพย์สินที่มีค่าและปริมาณเงินออมโดยรวมของนักศึกษาตามลำดับ โดยตัวแปรเหล่านี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาได้ร้อยละ 8

6. มูลค่าทรัพย์สินที่มีค่านักศึกษาได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุดจากอิทธิพลทางบวกของรายได้ต่อเดือนของครอบครัว อิทธิพลทางบวกของจำนวนเงินรายได้ส่วนบุคคลต่อเดือนและปริมาณเงินออมโดยรวมของนักศึกษาตามลำดับ โดยตัวแปรเหล่านี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของมูลค่าทรัพย์สินที่มีค่านักศึกษาได้ร้อยละ 4

7. จำนวนเงินรายได้ส่วนบุคคลต่อเดือนของนักศึกษาได้รับอิทธิพลทางตรงทางบวกจากรายได้ต่อเดือนของครอบครัว ซึ่งอธิบายความแปรปรวนของรายได้ส่วนบุคคลต่อเดือนได้ร้อยละ 6

8. ปริมาณเงินออมโดยรวมของนักศึกษาได้รับอิทธิพลทางตรงทางบวกจากรายได้ต่อเดือนของครอบครัวมากที่สุด รองลงไปที่อิทธิพลทางบวกของจำนวนเงินรายได้ส่วนบุคคลต่อเดือนของนักศึกษา ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว และจำนวนเงินออมต่อเดือนของนักศึกษาตามลำดับ โดยตัวแปรเหล่านี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของปริมาณเงินออมได้ประมาณร้อยละ 6

9. จำนวนเงินออมต่อเดือนของนักศึกษาได้รับอิทธิพลทางตรงจากรายได้ส่วนบุคคลต่อเดือนของนักศึกษามากที่สุดในทางบวก รองลงไปที่อิทธิพลทางลบจากรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษา อิทธิพลทางบวกจากรายได้ครอบครัวและความตระหนักรู้ต่อการออมเงิน ทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจฯ สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อิทธิพลทางลบจากพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมและความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาฯ ตามลำดับ โดยตัวแปรเหล่านี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของจำนวนเงินออมต่อเดือนของนักศึกษาได้ร้อยละ 15

10. การบริหารจัดการทางการเงินได้รับอิทธิพลทางตรงในทางลบจากพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษา โดยที่พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมสามารถอธิบายความแปรปรวนของการบริหารจัดการทางการเงินของนักศึกษาได้ร้อยละ 3

11. พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษาได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุด จากอิทธิพลทางบวกของทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจ ของนักศึกษา รองลงมาคืออิทธิพลทางบวกจากความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาฯ อิทธิพลทางลบของความตระหนักต่อการออมเงิน อิทธิพลทางบวกจากระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว อิทธิพลทางบวกจากมูลค่าทรัพย์สินที่มีค่าและอิทธิพลทางลบจากความรู้ทางการเงินของนักศึกษาตามลำดับ โดยตัวแปรเหล่านี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษาได้ร้อยละ 25

12. ความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีของนักศึกษาได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุดจากสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทิศทางลบ รองลงมาคืออิทธิพลทางลบจากระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวและอิทธิพลทางบวกจากทัศนคติของนักศึกษาต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ตามลำดับ โดยตัวแปรเหล่านี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีได้ร้อยละ 13

13. ตัวแปรทัศนคติของนักศึกษาต่อสถานะเศรษฐกิจของครอบครัวและระดับมหภาคได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุดจากความรู้ทางการเงินของนักศึกษาในทิศทางลบ รองลงมาคืออิทธิพลทางลบจากความกดดันทางการเงินของนักศึกษา อิทธิพลทางบวกจากระดับเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวทั้งรายได้ต่อเดือนของครอบครัวและระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวตามลำดับ โดยตัวแปรเหล่านี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของทัศนคติของนักศึกษาต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ได้ร้อยละ 2

14. ตัวแปรความตระหนักต่อการออมเงินของนักศึกษาได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุด จากอิทธิพลทางบวกของสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา รองลงมาคืออิทธิพลทางลบจากทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจฯ อิทธิพลทางบวกจากการเรียนรู้ทางการเงิน อิทธิพลทางลบจากความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรี อิทธิพลทางลบจากรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษา และอิทธิพลทางบวกจากการบริหารจัดการทางการเงินของนักศึกษาตามลำดับ โดยตัวแปรเหล่านี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความตระหนักต่อการออมเงินของนักศึกษาได้ร้อยละ 25 สำหรับความตระหนักต่อการออมเงินได้มีการปรับเปลี่ยนทิศทางของ

อิทธิพล ซึ่งแต่เดิมผู้วิจัยกำหนดให้ความตระหนักต่อการออมเงินส่งผ่านอิทธิพลสู่การบริหารจัดการทางการเงินของนักศึกษา แต่หลังจากปรับปรุงแบบจำลองสมการ โครงสร้างพบว่า การบริหารจัดการทางการเงินส่งผ่านอิทธิพลสู่ความตระหนักต่อการออมเงินของนักศึกษาได้เหมาะสมกว่า เพราะทำให้แบบจำลองสมการ โครงสร้างมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์เพิ่มสูงขึ้น (ค่า Chi-Squared ลดลง)

15. ตัวแปรสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุดจากอิทธิพลทางบวกของการเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษา รองลงมาคืออิทธิพลทางลบจากพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม อิทธิพลทางบวกจากความรู้ทางการเงิน อิทธิพลทางลบจากทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจฯ และรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษา โดยตัวแปรเหล่านี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาได้ร้อยละ 40 สำหรับสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีการปรับเปลี่ยนทิศทางของอิทธิพล ซึ่งแต่เดิมผู้วิจัยกำหนดให้สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่งผ่านอิทธิพลสู่พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษา แต่หลังจากปรับปรุงแบบจำลองพบว่า ตัวแปรพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมส่งผ่านอิทธิพลสู่สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้เหมาะสมกว่า เพราะทำให้แบบจำลองสมการ โครงสร้างมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์เพิ่มสูงขึ้น (ค่า Chi-Squared ลดลง)

16. ตัวแปรความรู้ทางการเงินของนักศึกษาได้รับอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวกจากการเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษา ซึ่งอธิบายความแปรปรวนของความรู้ทางการเงินของนักศึกษาระดับปริญญาตรีเขตกรุงเทพมหานครได้ประมาณร้อยละ 1

จากผลการศึกษาข้างต้นพบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครจะมีหนี้สินคงค้างสินลดลงได้โดยตรงถ้านักศึกษา 1) ลดรายจ่ายทั่วไปและรายจ่ายทางการศึกษาลง 2) ลดความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาในระดับปริญญาตรีลง 3) อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีรายได้สูง และ 4) หัวหน้าครอบครัวมีระดับการศึกษาที่สูง 5) ลดทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สิน/กู้ยืมลง 6) ปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้สม่ำเสมอมากขึ้น และ 7) มีทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะเศรษฐกิจครอบครัวและมหภาค ซึ่งปัจจัยทั้ง 7 ประการจะส่งผลโดยตรงต่อการลดโอกาสในการก่อหนี้สินของนักศึกษา ซึ่งในกรณีศึกษานี้สามารถบอกได้ว่าปัจจัยทั้ง 7 ประการที่ได้กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นถึงแนวทางการป้องกันการก่อหนี้สินโดยรวมของนักศึกษาได้โดยตรง เนื่องจาก

การวิจัยได้รวมข้อมูลของนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินคงค้าง (มูลค่าหนี้สินคงค้างขณะสำรวจเท่ากับ 0 บาท) ในการประมาณการแบบจำลองสมการ โครงสร้าง โดยแบบจำลองสามารถอธิบายปรากฏการณ์ของการก่อหนี้สินของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพฯ ได้ประมาณร้อยละ 9 เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทางตรง (Direct Effect: DE) ต่อการก่อหนี้สินแล้ว จึงต้องพิจารณาอิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect: IE) และอิทธิพลโดยรวม (Total Effect: TE) เพื่อแสดงภาพตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาในทางอ้อมและภาพรวม

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางอ้อม (ตารางที่ 39) ซึ่งสะท้อนถึงอิทธิพลของตัวแปรที่มีต่อการก่อหนี้สินโดยรวมจากการส่งอิทธิพลผ่านตัวแปรอื่นๆ ในแบบจำลอง พบว่า นักศึกษาจะก่อหนี้สินเพิ่มขึ้นจากอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผ่านมาจากพฤติกรรมบริโภคนิยมในทางบวกมากที่สุด รองลงมาคืออิทธิพลทางบวกจากทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจฯ อิทธิพลทางลบจากสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อิทธิพลทางบวกจากความคาดหวังในอรรถประโยชน์ในการศึกษาระดับปริญญาตรี อิทธิพลทางลบจากการเรียนรู้ทางการเงิน อิทธิพลทางบวกจากรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษา อิทธิพลทางลบจากความตระหนักต่อการออมเงิน อิทธิพลทางลบจากความรู้ทางการเงิน อิทธิพลทางบวกจากรายได้ของครอบครัว อิทธิพลทางลบจากจำนวนเงินออมต่อเดือน อิทธิพลทางบวกจากความกดดันทางการเงิน อิทธิพลทางบวกจากรายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน อิทธิพลทางบวกจากมูลค่าทรัพย์สินที่มีค่า อิทธิพลทางลบจากการบริหารจัดการทางการเงิน อิทธิพลทางบวกจากปริมาณเงินออมโดยรวมตามลำดับ ขณะที่อิทธิพลทางอ้อมของระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว และทัศนคติต่อการก่อหนี้สิน/ ภูมิของนักศึกษาไม่มีนัยสำคัญต่อการอธิบายการก่อหนี้สินโดยรวม

ข้อสังเกตสำคัญที่พบจากผลการศึกษา คือนักศึกษาจะก่อหนี้สินเพิ่มขึ้นจากอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผ่านมาจากพฤติกรรมบริโภคนิยมมากที่สุด ในทางตรงกันข้ามนักศึกษาจะลดการก่อหนี้สินลงจากอิทธิพลทางอ้อมของสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุดเช่นกัน สะท้อนให้เห็นว่าอิทธิพลที่เป็นตัวผลักดันอยู่เบื้องหลังการก่อหนี้สินของนักศึกษา คือปรัชญาในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของนักศึกษานั้นเอง

เมื่อวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ของอิทธิพลโดยรวมต่อการก่อหนี้สินทั้งหมดของนักศึกษา (ตารางที่ 39) พบว่า ในภาพรวมปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลให้นักศึกษาก่อหนี้สินเพิ่มขึ้นคืออิทธิพลของค่าครองชีพมากที่สุด รองลงมาคือความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาฯ พฤติกรรม

แบบบริโภคนิยม ทักษะคิดต่อการก่อหนี้สิน รายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษา ความกดดันทางการเงิน อำนาจซื้อของนักศึกษา (รายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน มูลค่าของทรัพย์สินที่มีค่า และปริมาณเงินออมโดยรวม) ตามลำดับ ขณะที่นักศึกษาก่อหนี้สินลดลงจากอิทธิพลของสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด รองลงมาคือระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว การเรียนรู้ทางการเงิน รายได้ครอบครัว ความตระหนักต่อการออมเงิน ความรู้ทางการเงิน เงินออมต่อเดือน และการบริหารจัดการทางการเงิน ตามลำดับ โดยตัวแปรที่ไม่มีอิทธิพลโดยรวม คือ ทักษะคิดต่อสถานะเศรษฐกิจ ซึ่งมีทิศทางของค่าสัมประสิทธิ์ของอิทธิพลทางตรง (-0.064) และทางอ้อม (0.074) ที่แตกต่างกัน

จากการศึกษาอิทธิพลทางตรง ทางอ้อมและโดยรวมข้างต้น จึงได้วิเคราะห์เส้นทางการส่งผ่านอิทธิพลระหว่างตัวแปรทั้งหมดในแบบจำลอง เพื่อสะท้อนภาพแนวทางการลดโอกาสและป้องกันการก่อหนี้สินของนักศึกษา พบว่า (ตารางที่ 38 , 39 และภาพที่ 15)

1) ค่าครองชีพของนักศึกษา (allexp) การวิจัยใช้ข้อมูลมูลค่ารายจ่ายทั้งรายจ่ายทั่วไปและรายจ่ายทางการศึกษาเฉลี่ยต่อเดือนเป็นตัวแทน (Proxy) ของค่าครองชีพ ผลการวิจัยพบว่าค่าครองชีพของนักศึกษา เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยรวมสูงที่สุดต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา โดยมีอิทธิพลในทางบวก ($TE = 0.163$) และยังมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการก่อหนี้สิน ($IE = 0.001$) โดยเมื่อค่าครองชีพของนักศึกษาเพิ่มขึ้น นักศึกษาจะมีความกดดันทางการเงินและทักษะคิดเชิงบวกต่อการก่อหนี้สิน/กู้ยืมสูงขึ้น จนก่อหนี้สินเพิ่มขึ้นในที่สุด

2) ความกดดันทางการเงินของนักศึกษา (stress) มีอิทธิพลทางอ้อมในทางบวกต่อการก่อหนี้สิน ($IE = 0.017$) โดยส่งผลทางอ้อมต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาจากหลายเส้นทาง ดังนี้

2.1) ความกดดันทางการเงินมีอิทธิพลผ่านทักษะคิดต่อการก่อหนี้สิน/ กู้ยืมของนักศึกษา ($\beta = 0.16$) จนนำไปสู่การก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น ($\beta = 0.08$) ซึ่งเส้นทางอิทธิพลนี้มีค่าสัมประสิทธิ์ 0.013 หน่วย $\left(\text{stress} \xrightarrow{0.16} \text{ad} \xrightarrow{0.08} \text{alldebt} \right)$

2.2) ความกดดันทางการเงินมีอิทธิพลทางบวกต่อรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษา ($\beta = 0.15$) ทำให้นักศึกษามีทักษะคิดเชิงบวกต่อการก่อหนี้สิน ($\beta = 0.08$) จนก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น ($\beta = 0.08$) ประมาณ 0.001 หน่วย $\left(\text{stress} \xrightarrow{0.15} \text{exincome} \xrightarrow{0.08} \text{ad} \xrightarrow{0.08} \text{alldebt} \right)$

2.2.1) ความกดดันทางการเงินมีอิทธิพลทางบวกต่อรายได้ค่าครองชีพหลังสำเร็จการศึกษา ($\beta = 0.15$) ส่งผลให้นักศึกษาเพิ่มระดับค่าครองชีพขึ้นตาม ($\beta = 0.13$) จนเพิ่มการก่อหนี้สินขึ้น ($\beta = 0.16$) ดังนั้นความกดดันทางการเงินส่งผลทางอ้อมต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาผ่านรายได้ค่าครองชีพหลังสำเร็จการศึกษาและระดับของค่าครองชีพของนักศึกษาประมาณ 0.003 หน่วย $\left(\text{stress} \xrightarrow{0.15} \text{exincome} \xrightarrow{0.13} \text{all exp} \xrightarrow{0.16} \text{alldebt} \right)$

2.2.2) ความกดดันทางการเงินมีอิทธิพลทางบวกต่อรายได้ค่าครองชีพหลังสำเร็จการศึกษา ($\beta = 0.15$) ส่งผลให้นักศึกษาเพิ่มระดับค่าครองชีพขึ้นตาม ($\beta = 0.13$) ทำให้ความกดดันทางการเงินสูงขึ้น ($\beta = 0.05$) นักศึกษาจึงมีทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สิน ($\beta = 0.16$) และก่อหนี้สินโดยรวมเพิ่มขึ้น ($\beta = 0.08$) $\left(\text{stress} \xrightarrow{0.15} \text{exincome} \xrightarrow{0.13} \text{all exp} \xrightarrow{0.05} \text{stress} \xrightarrow{0.16} \text{ad} \xrightarrow{0.08} \text{alldebt} \right)$ ประมาณ 0.000012 หน่วย

จากเส้นทางข้างต้นพบความสัมพันธ์เชิงวัฏจักร (Cycle) ระหว่างความกดดันทางการเงิน รายได้ค่าครองชีพหลังสำเร็จการศึกษาและค่าครองชีพต่อเดือนของนักศึกษา แสดงให้เห็นว่าถ้านักศึกษาที่มีความกดดันทางการเงินแล้วไม่ยอมปรับรายได้ค่าครองชีพในอนาคต นักศึกษาจะเพิ่มการใช้จ่ายเงินมากขึ้น $\left(\text{stress} \xrightarrow{0.15} \text{exincome} \xrightarrow{0.13} \text{all exp} \xrightarrow{0.05} \text{stress} \right)$ จนกลายเป็นการเพิ่มความกดดันทางการเงินที่ไม่รู้จบ โดยมีรายได้ค่าครองชีพหลังจากสำเร็จการศึกษาเป็นตัวกลางในการขับเคลื่อนวัฏจักร ซึ่งอาจเกิดจากการที่นักศึกษามองโลกในแง่ดีเกินไป (Optimistic) เกี่ยวกับรายได้ในอนาคต สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่านักศึกษาตัดสินใจใช้จ่ายเงินจากอิทธิพลของรายได้ค่าครองชีพหลังสำเร็จการศึกษามากกว่ารายได้ส่วนบุคคลในปัจจุบัน ($\beta = 0.13$ และ 0.11 ตามลำดับ) ซึ่งพฤติกรรมข้างต้นจะสร้างความกดดันทางการเงินและทำให้นักศึกษาก่อหนี้สินในที่สุด โดย Eskilson and Wiley (1999) พบว่านักศึกษามักจะมองโลกในแง่ดีกว่าความเป็นจริงในความสำเร็จเชิงวัตถุ จึงมักประเมินสถานการณ์ทางการเงินในอนาคตหลังจบการศึกษาในเชิงบวก ไม่วางแผนทางการเงินเพื่อรองรับความเสี่ยง ขณะที่ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคทางเศรษฐศาสตร์ได้กล่าวว่าบุคคลเมื่อเกิดภาวะกดดันทางการเงิน รายได้ไม่พอใช้จ่ายในปัจจุบัน ก็จะคาดการณ์รายได้ในอนาคตไว้สูง เพื่อใช้ตัดสินใจกู้ยืมเงิน เพราะคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการบริโภคที่สูงกว่าศักยภาพของรายได้ในปัจจุบันจะรองรับได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าความกดดันทางการเงินได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมมากที่สุด ดังนั้นนักศึกษาที่มีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมที่มีความต้องการอัตราประโยชน์จากการบริโภคระดับสูง เมื่อรายได้ส่วนบุคคลในปัจจุบันรองรับการบริโภคไม่พอ จนเกิดความกดดันทางการเงิน ก็จะมองหารายได้ในอนาคตเพื่อ

รองรับบรรดประโยชน์ของการบริโภค จึงอาจเป็นที่มาของความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างความกดดันทางการเงิน รายได้หลังสำเร็จการศึกษาและพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษา

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่อธิบายรายได้หลังสำเร็จการศึกษา พบว่านอกเหนือจาก ความกดดันทางการเงิน นักศึกษาได้ใช้รายได้ของครอบครัว ทักษะต่อสถานะเศรษฐกิจฯ มูลค่าทรัพย์สินที่มีค่า ปริมาณเงินออมโดยรวมอธิบายรายได้หลังสำเร็จการศึกษาของตนเอง ซึ่งล้วนแต่สะท้อนอำนาจซื้อของนักศึกษาในเวลาปัจจุบันทั้งสิ้น โดยรายได้ของครอบครัวมีอิทธิพลทางตรงสูงที่สุดต่อรายได้หลังสำเร็จการศึกษาและมีอิทธิพลต่อความกดดันทางการเงิน ทักษะต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ปริมาณเงินออมโดยรวม และมูลค่าทรัพย์สินที่มีค่า จึงเห็นได้ว่ารายได้ครอบครัวมีอิทธิพลอยู่เบื้องหลังอำนาจซื้อทั้งหมดในบริบทของนักศึกษา สะท้อนได้ว่าการที่นักศึกษาคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาไว้สูง แม้ตนเองจะมีความกดดันทางการเงิน อาจเกิดจากการที่เมื่อนักศึกษามีความเสี่ยงทางการเงิน เช่น ใช้จ่ายเงินเกินตัว มีความกดดันทางการเงิน หรือก่อหนี้สินขึ้น นักศึกษาอาจคาดการณ์ความช่วยเหลือทางการเงินผ่านรายได้ของครอบครัว และนำรายได้ของครอบครัวมาคาดการณ์เงินรายได้ของตนเองในอนาคต จึงเกิดแรงเร่งในการบริโภค จนก่อหนี้สินขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Xiao, Shim, Barber and Lyons (2007) และ Cude *et al.* (2006) ที่พบว่านักศึกษาก่อหนี้สินเพราะคาดการณ์ความช่วยเหลือทางการเงินจากครอบครัวและนำมาคาดการณ์รายได้ในอนาคตจากเงินโอนจากครอบครัว

2.2.3) นักศึกษาที่มีความกดดันทางการเงินสูง จะคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาไว้สูง ($\beta = 0.15$) ทำให้ออมเงินต่อเดือนลดลง ($\beta = -0.12$) และใช้จ่ายเงินมากขึ้น ($\beta = -0.09$) จนก่อหนี้สินโดยรวมเพิ่มขึ้น ($\beta = 0.16$) ดังนั้นความกดดันทางการเงินจึงส่งผลทางอ้อมต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา 0.0003 หน่วย $\left(\text{stress} \xrightarrow{0.15} \text{exincome} \xrightarrow{-0.12} \text{save} \xrightarrow{-0.09} \text{all exp} \xrightarrow{0.16} \text{alldebt} \right)$ และการลดการออมเงินต่อเดือนลง ทำให้นักศึกษาใช้จ่ายเงินมากขึ้น นักศึกษาก็จะมีความกดดันทางการเงินสูงขึ้น ($\beta = 0.05$) ส่งผลให้นักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สิน/ กู้ยืมโดยรวมสูงขึ้น ($\beta = 0.16$) จนนักศึกษาต้องก่อหนี้สินเพิ่มขึ้นกว่าเดิม ($\beta = 0.08$) อีกประมาณ 0.000001 หน่วย $\left(\text{stress} \xrightarrow{0.15} \text{exincome} \xrightarrow{-0.12} \text{save} \xrightarrow{-0.09} \text{all exp} \xrightarrow{0.05} \text{stress} \xrightarrow{0.16} \text{ad} \xrightarrow{0.08} \text{alldebt} \right)$

ขณะที่นักศึกษาคาดการณ์รายได้ในอนาคตสูงขึ้น นักศึกษาก็จะออมเงินน้อยลง ($\beta = -0.12$) ส่งผลให้นักศึกษามีทัศนคติเชิงบวก ต่อการก่อหนี้สิน/ กู้ยืม ($\beta = -0.05$) และก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น ($\beta = 0.08$) อีก 0.00007 หน่วย $\left(\text{stress} \xrightarrow{0.15} \text{exincome} \xrightarrow{-0.12} \text{save} \xrightarrow{-0.05} \text{ad} \xrightarrow{0.08} \text{alldebt} \right)$

แต่ก็มีขนาดของอิทธิพลน้อยกว่าการส่งอิทธิพลผ่านระดับค่าครองชีพของนักศึกษาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และเมื่อนักศึกษาออมเงินต่อเดือนลดลง ($\beta = -0.12$) ทำให้เกิดความกดดันทางการเงิน ($\beta = -0.05$) และมีทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินสูงขึ้น ($\beta = 0.16$) จึงก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น ($\beta = 0.08$) อีกประมาณ 0.000012 หน่วย $\left(\text{stress} \xrightarrow{0.15} \text{exincome} \xrightarrow{-0.12} \text{save} \xrightarrow{-0.05} \text{stress} \xrightarrow{0.16} \text{ad} \xrightarrow{0.08} \text{alldebt} \right)$

ดังนั้นการแก้ไขปัญหาคัดค้านทางการเงินโดยใช้การออมเงินต่อเดือนที่แสดงความมีวินัยทางการเงินของนักศึกษา จึงเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการลดอิทธิพลของรายได้จากการฉ้อโกงที่ส่งผ่านความกดดันทางการเงินของนักศึกษา การออมเงินต่อเดือนจะช่วยหยุดวัฏจักรดังกล่าวไม่ให้นักศึกษาเกิดความกดดันทางการเงินไม่รู้จบ และยังป้องกันผลกระทบจากความกดดันทางการเงินไปสู่ทัศนคติต่อการก่อหนี้สินได้ เพราะเมื่อนักศึกษามีความกดดันน้อยลงจากการออมเงินรายเดือนแล้ว นักศึกษาก็จะมีความจำเป็นที่จะก่อหนี้สินลดลงในที่สุด

2.3) เมื่อนักศึกษามีความกดดันทางการเงินเพิ่มสูงขึ้น จะทำให้นักศึกษามีทัศนคติเชิงลบต่อสถานะเศรษฐกิจของครอบครัวและในระดับมหภาคมากขึ้น ($\beta = -0.18$) และทำให้นักศึกษาก่อหนี้สินมากขึ้น ($\beta = -0.06$) อีก 0.011 หน่วย $\left(\text{stress} \xrightarrow{-0.18} \text{ec} \xrightarrow{-0.06} \text{alldebt} \right)$ ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวอาจสะท้อนอิทธิพลของระดับเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวที่มีต่อทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจของนักศึกษา เนื่องจากรายได้ของครอบครัวและระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวมีอิทธิพลต่อการลดความกดดันทางการเงินของนักศึกษา ดังนั้นครอบครัวที่มีเศรษฐกิจสูง มีความสามารถสูงในการช่วยเหลือทางการเงินกับนักศึกษา นักศึกษาก็จะมีความกดดันทางการเงินที่ต่ำ และมีทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจ ในเชิงบวก ไม่มีความจำเป็นต้องก่อหนี้สินขึ้น

ขณะเดียวกัน ถ้านักศึกษารู้สึกว่าสถานะเศรษฐกิจเลวลงจากผลต่อเนื่องของความกดดันทางการเงินตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น โดยเฉพาะนักศึกษาที่ครอบครัวมีเศรษฐกิจระดับต่ำ มีความสามารถในการช่วยเหลือทางการเงินกับนักศึกษาน้อย นักศึกษาก็จะออมเงินต่อเดือนลดลง ($\beta = 0.08$) และไม่สามารถลดรายจ่ายลงได้ ($\beta = -0.09$) จนต้องก่อหนี้สินเพิ่มขึ้นประมาณ 0.00021 หน่วย $\left(\text{stress} \xrightarrow{-0.18} \text{ec} \xrightarrow{0.08} \text{save} \xrightarrow{-0.09} \text{all exp} \xrightarrow{0.16} \text{alldebt} \right)$

ในทางตรงกันข้าม ถ้านักศึกษารู้สึกว่าสถานะเศรษฐกิจเลวลง ก็จะตระหนักที่จะออมเงินมากขึ้น ($\beta = -0.17$) จึงออมเงินต่อเดือนมากขึ้น ($\beta = 0.10$) ลดรายจ่ายลง ($\beta = -0.09$) และ

ลดการก่อหนี้สินลงประมาณ -0.00004 หน่วย $\left(\text{stress} \xrightarrow{-0.18} \text{ec} \xrightarrow{-0.17} \text{sad} \xrightarrow{0.10} \text{save} \xrightarrow{-0.09} \text{all exp} \xrightarrow{0.16} \text{alldebt} \right)$ อีกทั้งการออมเงินรายเดือนจะส่งผลให้ความกดดันทางการเงินลดลงโดยตรง ($\beta = -0.05$) ไปพร้อมกับการใช้จ่ายเงินที่ลดลง ทำให้นักศึกษามีความกดดันทางการเงินลดลง $\left(\text{save} \xrightarrow{-0.09} \text{all exp} \xrightarrow{0.05} \text{stress} \right)$ แสดงให้เห็นว่าการออมเงินรายเดือนจะช่วยลดอิทธิพลของวัฏจักรระหว่างความกดดันทางการเงิน รายได้ค่าครองชีพ และระดับค่าครองชีพของนักศึกษา อย่างไรก็ตาม ถ้านักศึกษาไม่มีความตระหนัก ต่อประโยชน์ของการออมเงิน จนออมเงินต่อเดือนน้อยลง ก็จะไม่สามารถหลุดพ้นจากวัฏจักรของความกดดันทางการเงินได้

ผลการศึกษายังพบว่า ถ้านักศึกษาเกิดความกดดันทางการเงิน ก็จะปรับลดทัศนคติที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจของตนเองลง ($\beta = -0.18$) และปรับลดรายได้ค่าครองชีพหลังสำเร็จการศึกษา ($\beta = 0.10$) ทำให้นักศึกษาลดการใช้จ่ายเงินลง ($\beta = 0.13$) และลดการก่อหนี้สินลงในที่สุด ($\beta = 0.16$) ประมาณ 0.0004 หน่วย $\left(\text{stress} \xrightarrow{-0.18} \text{ec} \xrightarrow{0.10} \text{exincome} \xrightarrow{0.13} \text{all exp} \xrightarrow{0.16} \text{alldebt} \right)$ และเมื่อนักศึกษาปรับลดรายได้ค่าครองชีพหลังสำเร็จการศึกษาลง ทำให้มีทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินลดลง ($\beta = 0.08$) จึงลดการก่อหนี้สินลงอีก 0.0001 หน่วย $\left(\text{stress} \xrightarrow{-0.18} \text{ec} \xrightarrow{0.10} \text{exincome} \xrightarrow{0.08} \text{ad} \xrightarrow{0.08} \text{alldebt} \right)$

จากข้อมูลข้างต้น จึงพบว่าการปรับลดทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจของนักศึกษาเป็นตัวปรับความกดดันทางการเงินให้เข้าสู่ดุลยภาพของตนเอง แต่มีข้อกำหนดสำคัญคือ 1) นักศึกษาต้องออมเงินรายเดือนผ่านความตระหนักต่อการออมเงิน 2) เมื่อนักศึกษาเกิดความกดดันทางการเงิน นักศึกษาต้องปรับลดทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะเศรษฐกิจลง เพื่อปรับลดการลดการรายได้ค่าครองชีพในอนาคต ก็จะสามารถลดการก่อหนี้สินของตนเองได้

3) ทัศนคติต่อการก่อหนี้สิน/ ภูมิของนักศึกษา (ad) ซึ่งเป็นตัวแปรที่สะท้อนถึงอรรถประโยชน์ของการก่อหนี้สิน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยรวมต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาอันดับที่ 6 จาก 18 อันดับ ($DE = 0.081$) ซึ่งอิทธิพลทั้งหมดเป็นอิทธิพลทางตรงในทางบวกต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา

4) รายได้ค่าครองชีพหลังสำเร็จการศึกษา (exincome) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยรวมต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาอันดับที่ 9 จาก 18 อันดับ และมีอิทธิพลทางบวกต่อมูลค่าการก่อหนี้สิน (IE

= 0.037) ซึ่งทั้งหมดเป็นอิทธิพลทางอ้อม โดยส่งผลทางอ้อมต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาจากหลายเส้นทางโดยมีข้อสังเกตที่สำคัญดังนี้

4.1) นักศึกษาที่คาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาไว้สูง จะมีทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาในระดับสูงด้วยเช่นกัน ($\beta = 0.08$) ทำให้นักศึกษาก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น ($\beta = 0.08$) ประมาณ 0.006 หน่วย $\left(\text{exincome} \xrightarrow{0.08} \text{ad} \xrightarrow{0.08} \text{alldebt} \right)$

4.2) นักศึกษาที่คาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาไว้สูง จะใช้จ่ายเงินเพิ่มขึ้น ($\beta = 0.13$) และมีหนี้สินเพิ่มขึ้น ($\beta = 0.16$) ประมาณ 0.02 หน่วย $\left(\text{exincome} \xrightarrow{0.13} \text{all exp} \xrightarrow{0.16} \text{alldebt} \right)$ อีกทั้งระดับค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้น จะทำให้ความกดดันทางการเงินเพิ่มขึ้น ($\beta = 0.05$) นักศึกษาจึงยังมีทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สิน ($\beta = 0.16$) และก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น ($\beta = 0.08$) ประมาณ 0.00008 หน่วย $\left(\text{exincome} \xrightarrow{0.13} \text{all exp} \xrightarrow{0.05} \text{stress} \xrightarrow{0.16} \text{ad} \xrightarrow{0.08} \text{alldebt} \right)$ ขณะเดียวกันเมื่อนักศึกษามีความกดดันทางการเงินสูงขึ้น แต่ไม่ยอมปรับลดทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ของตนเอง ($\beta = -0.18$) และยังคงคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาในระดับสูงต่อไปหลังจากที่ตนเองเกิดความกดดันทางการเงินรอบที่ 1 ($\beta = 0.15$) นักศึกษาก็จะยังใช้จ่ายเงิน ($\beta = 0.13$) และเพิ่มการก่อหนี้สิน ($\beta = 0.16$) อีก 0.00002 หน่วย $\left(\text{exincome} \xrightarrow{0.13} \text{all exp} \xrightarrow{0.05} \text{stress} \xrightarrow{0.15} \text{exincome} \xrightarrow{0.13} \text{all exp} \xrightarrow{0.16} \text{alldebt} \right)$ อีกทั้งการที่ระดับค่าครองชีพของนักศึกษาเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้นักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินมากขึ้นกว่าเดิม นักศึกษาจึงยังคงก่อหนี้สินจนตนเองไม่สามารถหลุดพ้นจากความกดดันทางการเงิน $\left(\text{exincome} \xrightarrow{0.13} \text{all exp} \xrightarrow{0.05} \text{stress} \xrightarrow{0.15} \text{exincome} \xrightarrow{0.13} \text{all exp} \xrightarrow{0.05} \text{stress} \xrightarrow{0.16} \text{ad} \xrightarrow{0.08} \text{alldebt} \right)$

จากผลการศึกษาจึงพบว่าถ้านักศึกษาเกิดความกดดันทางการเงินแล้วไม่ปรับทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ลง แต่เลือกที่จะคาดหวังรายได้ในอนาคตมาใช้รองรับการบริโภคของตนเอง นักศึกษาจะไม่สามารถหลุดพ้นจากวัฏจักรของหนี้สินตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

4.3) นักศึกษาที่คาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาไว้สูง จะออมเงินรายเดือนลดลง ($\beta = -0.12$) ใช้จ่ายเงินมากขึ้น ($\beta = -0.09$) และทำให้หนี้สินโดยรวมเพิ่มขึ้น ($\beta = 0.16$) ประมาณ 0.002 หน่วย $\left(\text{exincome} \xrightarrow{-0.12} \text{save} \xrightarrow{-0.09} \text{all exp} \xrightarrow{0.16} \text{alldebt} \right)$ อีกทั้งการลดลงของการออมเงินรายเดือนยิ่งทำให้นักศึกษาใช้จ่ายเงินมากขึ้น จนเพิ่มความกดดันทางการเงินของตนเอง ($\beta = 0.05$) นักศึกษาจึงมีทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สิน/ กู้ยืมสูงขึ้น ($\beta = 0.16$) ส่งผลให้นักศึกษาก่อหนี้สินเพิ่มขึ้นอีก

ประมาณ 0.000007 หน่วย $\left(\text{exincome} \xrightarrow{-0.12} \text{save} \xrightarrow{-0.09} \text{all exp} \xrightarrow{0.05} \text{stress} \xrightarrow{0.16} \text{ad} \xrightarrow{0.08} \text{alldebt} \right)$ เมื่อนักศึกษาลดการออมเงินต่อเดือนลง ยิ่งทำให้ทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินเพิ่มสูงขึ้น ($\beta = -0.05$) จนก่อหนี้สินเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิมประมาณ 0.0005 หน่วย $\left(\text{exincome} \xrightarrow{-0.12} \text{save} \xrightarrow{-0.05} \text{ad} \xrightarrow{0.08} \text{alldebt} \right)$

4.4) รายได้ค่าการณั้หลังสำเร็จการศึกษาส่งอิทธิพลทางลบสู่ความตระหนักต่อการออมของนักศึกษา ($\beta = -0.07$) ทำให้นักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินมากขึ้น ($\beta = -0.12$) และก่อหนี้สินมากขึ้น ($\beta = 0.08$) ประมาณ 0.0007 หน่วย $\left(\text{exincome} \xrightarrow{-0.07} \text{sad} \xrightarrow{-0.12} \text{ad} \xrightarrow{0.08} \text{alldebt} \right)$

ขณะเดียวกันเมื่อความตระหนักต่ออรรถประโยชน์จากการออมเงินลดลง เพราะค่าการณั้รายได้หลังสำเร็จการศึกษาไว้ในระดับสูง ยังส่งผลให้อรรถประโยชน์ในการบริโภคของนักศึกษาเพิ่มสูงขึ้น ทดแทนอรรถประโยชน์ต่อการออมเงิน เนื่องจากนักศึกษามีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมมากขึ้น ($\beta = -0.21$) จึงมีทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินเพิ่มมากขึ้น ($\beta = 0.20$) และก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น ($\beta = 0.08$) อีก 0.00023 หน่วย $\left(\text{exincome} \xrightarrow{-0.07} \text{sad} \xrightarrow{-0.21} \text{con} \xrightarrow{0.20} \text{ad} \xrightarrow{0.08} \text{alldebt} \right)$

จากการเพิ่มขึ้นของพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษาในช่วงต้น ส่งผลกระทบให้ความกดดันทางการเงินของนักศึกษาเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน ($\beta = 0.48$ หน่วย) จนนักศึกษาก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น เช่น เส้นทาง $\text{exincome} \xrightarrow{-0.07} \text{sad} \xrightarrow{-0.21} \text{con} \xrightarrow{0.48} \text{stress} \xrightarrow{0.16} \text{ad} \xrightarrow{0.08} \text{alldebt}$ แต่ถ้าความตระหนักต่อการออมลดลงจากรายได้ค่าการณั้หลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษา ($\beta = -0.07$) ยังส่งผลให้นักศึกษาตัดสินใจออมเงินรายเดือนลดลง ($\beta = 0.10$) และใช้จ่ายเงินมากขึ้น จนต้องเผชิญกับระดับค่าครองชีพที่สูงขึ้น ($\beta = -0.09$) และก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น ($\beta = 0.16$) ประมาณ 0.00012 หน่วย $\left(\text{exincome} \xrightarrow{-0.07} \text{sad} \xrightarrow{-0.12} \text{save} \xrightarrow{-0.09} \text{all exp} \xrightarrow{0.16} \text{alldebt} \right)$ และถ้านักศึกษาลดการออมเงินรายเดือนแล้วใช้จ่ายเงินมากขึ้น (การลดลงของเงินออมรายเดือนอาจเกิดจากพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมที่สูงขึ้น) ก็จะมีผลกดดันทางการเงิน ($\beta = 0.05$) และทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น ($\beta = 0.16$) นักศึกษาก็จะก่อหนี้สินเพิ่มสูงขึ้นอีกประมาณ 0.0000004 หน่วยได้อีกเช่นกัน $\left(\text{exincome} \xrightarrow{-0.07} \text{sad} \xrightarrow{0.10} \text{save} \xrightarrow{-0.09} \text{all exp} \xrightarrow{0.05} \text{stress} \xrightarrow{0.16} \text{ad} \xrightarrow{0.08} \text{alldebt} \right)$

4.5) นักศึกษาที่ค่าการณั้รายได้หลังสำเร็จการศึกษาไว้สูง จะมีสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ลดลง ($\beta = -0.04$) ส่งผลทางตรงให้นักศึกษาก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น ($\beta =$

-0.07) ประมาณ 0.003 หน่วย $\left(\text{exincome} \xrightarrow{-0.04} \text{ect} \xrightarrow{-0.07} \text{alldebt} \right)$ ในขณะที่สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลดลง นักศึกษาก็จะมีความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีที่สูงขึ้น ($\beta = -0.30$) ส่งอิทธิพลให้นักศึกษาก่อนหน้านี้เพิ่มสูงขึ้นได้เช่นกัน ($\beta = 0.10$) อีกประมาณ 0.0012 หน่วย $\left(\text{exincome} \xrightarrow{-0.04} \text{ect} \xrightarrow{-0.30} \text{ed} \xrightarrow{0.10} \text{alldebt} \right)$ เมื่อนักศึกษาคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีสูงขึ้น ก็จะเพิ่มทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สิน ($\beta = 0.13$) และก่อหนี้สินเพิ่มขึ้นประมาณ 0.0001 หน่วย $\left(\text{exincome} \xrightarrow{-0.04} \text{ect} \xrightarrow{-0.30} \text{ed} \xrightarrow{0.13} \text{ad} \xrightarrow{0.08} \text{alldebt} \right)$ ขณะเดียวกันเมื่อความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีเพิ่มสูงขึ้น นักศึกษาก็จะมีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมเพิ่มขึ้นด้วย ($\beta = 0.22$) นักศึกษาก็จะยิ่งใช้จ่ายเงินมากขึ้น ($\beta = 0.19$) จนเพิ่มการก่อหนี้สิน ($\beta = 0.16$) คิดเป็นขนาดอิทธิพล 0.0001 หน่วย $\left(\text{exincome} \xrightarrow{-0.04} \text{ect} \xrightarrow{-0.30} \text{ed} \xrightarrow{0.22} \text{con} \xrightarrow{0.19} \text{all exp} \xrightarrow{0.16} \text{alldebt} \right)$ ซึ่งพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมยังส่งผลให้นักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อหนี้สินเพิ่มสูงขึ้น ($\beta = 0.20$) ผลักดันให้นักศึกษาต้องก่อหนี้สินมากขึ้น $\left(\text{exincome} \xrightarrow{-0.04} \text{ect} \xrightarrow{-0.30} \text{ed} \xrightarrow{0.22} \text{con} \xrightarrow{0.20} \text{ad} \xrightarrow{0.08} \text{alldebt} \right)$ ประมาณ 0.00004 หน่วย ซึ่งการที่รายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษามีผลกระทบทางอ้อมในทางบวกกับพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษา ส่งผลให้การออมเงินรายเดือนและการบริหารจัดการทางการเงินลดลง นำไปสู่การเพิ่มขึ้นของหนี้สินของนักศึกษาได้อีกเช่นกัน โดยรายละเอียดของเส้นทางอิทธิพลดังกล่าวจะขอก้าวในหัวข้อของอิทธิพลทางอ้อมของการออมเงินรายเดือนและการบริหารจัดการทางการเงินของนักศึกษาที่มีต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาต่อไป

สรุปได้ว่าถ้านักศึกษาคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาไว้ในระดับสูง จะส่งผลให้นักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สิน/ กู้ยืมมากขึ้น กระตุ้นให้นักศึกษาใช้จ่ายเงินจนต้องเผชิญกับภาวะค่าครองชีพที่สูงขึ้น การออมเงินต่อเดือน ความตระหนักในอรรถประโยชน์ของการออมเงินและสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก็จะลดลงโดยตรง ส่งผลทางอ้อมให้ความกดดันทางการเงินและพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมเพิ่มขึ้นต่อไป รวมทั้งเพิ่มความคาดหวังในอรรถประโยชน์ทางการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งล้วนแต่ส่งผ่านอิทธิพลให้นักศึกษาก่อนหน้านี้โดยรวมเพิ่มขึ้นไปตามอิทธิพลของรายได้คาดการณ์ทั้งสิ้น ยกเว้นกรณีที่นักศึกษาเกิดความกดดันทางการเงิน แล้วปรับลดทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ที่ตนเผชิญอยู่ลง นักศึกษาจึงจะปรับลดรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษา นำไปสู่การลดลงของหนี้สินได้เช่นกัน แต่ถ้านักศึกษาไม่ยอมปรับลดการคาดการณ์รายได้ในอนาคต นักศึกษาก็จะมีความกดดันทางการเงินไม่รู้จบสิ้น ไป

พร้อมกับทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สิน และจะไม่มีโอกาสแก้ไขปัญหานี้สินของตนเองได้ (ความกดดันทางการเงินและรายได้หลังสำเร็จการศึกษาส่งผลทางบวกต่อทัศนคติต่อการก่อหนี้สิน)

ประเด็นสำคัญที่พบอีกประการคือ รายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาไม่ได้ส่งอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษาตามที่ตั้งสมมติฐานในแบบจำลองก่อนประมาณการ อย่างไรก็ตามกรณีของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร รายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาได้ส่งผลทางอ้อมต่อพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ซึ่งเป็นตัวแปรที่สะท้อนอรรถประโยชน์ในการบริโภคของนักศึกษา โดยรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาได้ส่งผลทางอ้อมผ่านตัวแปรความตระหนักต่อการออมเงินของนักศึกษาในทางลบ ($\beta = -0.07$) และเมื่อความตระหนักต่อการออมเงินที่สะท้อนอรรถประโยชน์ของการออมเงินของนักศึกษาลดลง 1 หน่วย จะส่งผลให้นักศึกษามีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมเพิ่มขึ้น 0.21 หน่วย รวมค่าอิทธิพลของทั้งเส้นทางประมาณ 0.01 หน่วย

$$\left(\text{exincome} \xrightarrow{-0.07} \text{sad} \xrightarrow{-0.21} \text{cons} \right)$$

นักศึกษาที่มีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมที่มีความต้องการอรรถประโยชน์จากการบริโภคสูงกว่าการบริโภคขั้นพื้นฐาน เนื่องจากคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาไว้สูง จึงลดความตระหนักต่อการออมเงินลง เมื่อเผชิญภาวะค่าครองชีพที่สูงขึ้นจะใช้จ่ายเงินมากขึ้น ลดการออมเงินรายเดือนลง มีทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินสูงขึ้น ในขณะที่สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลดลง เพิ่มโอกาสในการก่อหนี้สินตามที่ได้อธิบายในข้างต้น ปรากฏการณ์ดังกล่าวอธิบายได้ตามทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคทางเศรษฐศาสตร์ของ John Hick (อ้างใน Varian, 2006) ที่มีมุมมองว่าบุคคลจะบริโภคสินค้าและบริการหรือก่อหนี้สิน ไม่ได้ขึ้นอยู่กับอรรถประโยชน์ของการบริโภคเท่านั้น แต่ยังนำอรรถประโยชน์ของการออมเงินมาร่วมพิจารณาคุณภาพการบริโภคด้วย ถ้าบุคคลเห็นความสำคัญในอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มของการออมเงินมากกว่าอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มของการบริโภค ก็จะเพิ่มปริมาณการออมเงินมากขึ้นกว่าการบริโภคได้เช่นกัน และก่อหนี้สินลดลง แม้รายได้ในปัจจุบันหรือรายได้คาดการณ์จะเพิ่มขึ้นก็ตาม ผู้บริโภคจะเลือกซื้อสินค้าและบริการที่คุ้มค่ากับเงินรายได้มากที่สุด เพื่อให้เกิดอรรถประโยชน์สูงสุดในการบริโภค (นราทิพย์ ชูติวงศ์, 2539) ดังนั้นกลยุทธ์ที่ช่วยลดอิทธิพลของรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษา คือการเพิ่มความตระหนักต่อการออมเงินของนักศึกษานั้นเอง

5) อำนาจซื้อของนักศึกษา ซึ่งประกอบด้วยจำนวนเงินรายได้ส่วนบุคคลต่อเดือนในปัจจุบัน (income) มูลค่าทรัพย์สินที่มีค่า (asset) และปริมาณเงินออมโดยรวมของนักศึกษา (stotal) มีอิทธิพลทางอ้อมในทิศทางบวกต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาทั้งสิ้น โดยรายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน ทรัพย์สินที่มีค่า และปริมาณเงินออมโดยรวมของนักศึกษา มีขนาดอิทธิพลโดยรวมต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาเท่ากับ 0.014, 0.013 และ 0.003 ตามลำดับ และเมื่อคิดอิทธิพลของอำนาจซื้อของนักศึกษาโดยรวมจะมีค่าเท่ากับ 0.03 โดยประมาณ โดยมีรายละเอียดของการส่งผ่านอิทธิพลดังนี้

รายได้ส่วนบุคคลต่อเดือนในปัจจุบันของนักศึกษาที่มีแหล่งรายได้มาจากครอบครัวและบุคคลรอบข้าง การทำงานนอกเหนือเวลาเรียน ทุนให้เปล่า ฯลฯ มีอิทธิพลทางอ้อมต่อหนี้สินนักศึกษาทั้งสิ้น โดยที่รายได้ส่วนบุคคลจะส่งผลให้นักศึกษาใช้จ่ายมากขึ้น ($\beta = 0.11$) จนก่อหนี้สิน ($\beta = 0.16$) ประมาณ 0.02 หน่วย $\left(\text{income} \xrightarrow{0.11} \text{all exp} \xrightarrow{0.16} \text{all debt} \right)$ รายได้ส่วนบุคคลของนักศึกษายังส่งผลทางบวกผ่านอิทธิพลของความกดดันทางการเงินไปสู่การก่อหนี้สินได้เช่นกัน โดยนักศึกษาที่มีรายได้สูงจะมีการใช้จ่ายเงินมากขึ้น ($\beta = 0.11$) จนความกดดันทางการเงินเพิ่มขึ้น ($\beta = 0.05$) กระตุ้นให้นักศึกษาก่อหนี้สินเพิ่มขึ้นในที่สุด $\left(\text{income} \xrightarrow{0.11} \text{all exp} \xrightarrow{0.05} \text{stress} \right)$

อย่างไรก็ตามรายได้ส่วนบุคคลต่อเดือนของนักศึกษายังมีอิทธิพลทางอ้อมทางลบต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาได้เช่นกัน ถ้านักศึกษาได้นำรายได้ส่วนบุคคลที่เพิ่มขึ้นนั้นไปใช้ออมเงินมากขึ้น ผลการศึกษาพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ของรายได้ส่วนบุคคลต่อค่าครองชีพต่อเดือนและการออมเงินรายเดือนของนักศึกษา มีค่าเท่ากับ 0.11 หน่วยและ 0.26 ตามลำดับ แสดงว่าเมื่อยาได้เพิ่มขึ้น นักศึกษามีแนวโน้มที่จะเพิ่มการออมเงินมากกว่าการใช้จ่ายประมาณ 2 เท่า โดยการออมเงินที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้นักศึกษาลดรายจ่ายต่อเดือนลง ($\beta = -0.05$) ทำให้ก่อหนี้สินลดลงประมาณ -0.002 หน่วย $\left(\text{income} \xrightarrow{0.26} \text{save} \xrightarrow{-0.05} \text{all exp} \xrightarrow{0.16} \text{all debt} \right)$ ขณะเดียวกันการออมเงินรายเดือนที่เพิ่มขึ้น ทำให้ทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินลดลง ($\beta = -0.05$) นักศึกษาจึงก่อหนี้สินลดลงอีกประมาณ 0.001 หน่วย $\left(\text{income} \xrightarrow{0.26} \text{save} \xrightarrow{-0.05} \text{ad} \xrightarrow{0.08} \text{all debt} \right)$

ดังนั้นรายได้ส่วนบุคคลของนักศึกษา จะส่งผลในทิศทางใดต่อการก่อหนี้สิน จึงขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของนักศึกษาที่จะนำรายได้ที่เพิ่มขึ้นไปใช้บริโภคหรือออมเงินมากกว่ากัน ถ้านักศึกษาเลือกที่จะออมโดยไม่เพิ่มรายจ่าย นักศึกษาก็จะมีโอกาสก่อหนี้สินลดลง แต่ถ้านักศึกษาเพิ่มทั้งการออมเงินและรายจ่ายพร้อมกันในจำนวนเงินที่เท่ากัน นักศึกษาก็ยังมีโอกาสจะก่อหนี้สินใน

ภาพรวมเพิ่มขึ้นอยู่ดี เพราะขนาดของค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรค่าครองชีพต่อเดือนต่อการก่อหนี้สินโดยรวมมีค่ามากกว่าการออมเงินต่อเดือนของนักศึกษา ($\beta = 0.16$ และ -0.019 ตามลำดับ) แต่กรณีที่นักศึกษาตัดสินใจที่จะเพิ่มรายจ่ายขึ้นเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น โดยไม่เพิ่มการออมเงิน จะทำให้นักศึกษาเผชิญกับโอกาสที่จะก่อหนี้สินมากกว่าทุกกรณีที่กล่าวมา ดังนั้นการที่นักศึกษาก่อหนี้สินควบคู่กันไปกับการใช้จ่ายเงินจะช่วยลดอิทธิพลของรายได้ส่วนบุคคลที่มีต่อการก่อหนี้สินได้เช่นกัน

ผลการศึกษายังพบว่ารายได้ส่วนบุคคลของนักศึกษามีอิทธิพลทางอ้อมต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาผ่านความกดดันทางการเงินได้ด้วยเช่นกัน แม้ว่ารายได้ส่วนบุคคลรายเดือนที่นักศึกษารับได้ในปัจจุบันจะไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อความกดดันทางการเงิน แต่ก็ส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านตัวแปรค่าครองชีพและการออมเงินต่อเดือนเป็นหลัก แบ่งเป็น 3 กรณีใหญ่ คือ

- 1) เมื่อนักศึกษามีรายได้ส่วนบุคคลต่อเดือนเพิ่มขึ้น ก็จะใช้จ่ายเงินมากขึ้น ทำให้เกิดความกดดันทางการเงิน ($\text{income} \xrightarrow{0.11} \text{all exp} \xrightarrow{0.05} \text{stress}$)
 - 2) เมื่อนักศึกษามีรายได้ส่วนบุคคลเพิ่มขึ้น ก็จะออมเงินต่อเดือนมากขึ้นและมีความกดดันทางการเงินลดลง ($\text{income} \xrightarrow{0.26} \text{save} \xrightarrow{-0.05} \text{stress}$) และ
 - 3) เมื่อนักศึกษามีรายได้ส่วนบุคคลต่อเดือนเพิ่มขึ้น ก็จะออมเงินมากขึ้น ส่งผลให้นักศึกษาลดค่าครองชีพของตนเองได้ และมีความกดดันทางการเงินลดลง ($\text{income} \xrightarrow{0.26} \text{save} \xrightarrow{-0.09} \text{all exp} \xrightarrow{-0.05} \text{stress}$)
- เมื่อรวมขนาดอิทธิพลของทั้ง 3 เส้นทาง รายได้ส่วนบุคคลในปัจจุบันที่เพิ่มขึ้น จะช่วยลดความกดดันทางการเงินของนักศึกษาในที่สุด แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของความกดดันทางการเงินขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของนักศึกษาว่จะนำรายได้ที่สูงขึ้นไปใช้เพิ่มการใช้จ่ายเงินหรือออมเงินมากกว่ากัน ถ้านักศึกษาเลือกที่จะออมเงิน ก็จะทำให้การออมเงินรายเดือนของนักศึกษากลายเป็นกันชนตามทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิตของ Modigliani (1968) ที่จะช่วยลดความกดดันทางการเงินและป้องกันการก่อหนี้สินของนักศึกษาได้

เมื่อพิจารณาถึงอิทธิพลของรายได้ส่วนบุคคล โดยวิเคราะห์ผ่านตัวแปรของอำนาจซื้อ ทั้งทรัพย์สินที่มีค่าและปริมาณเงินออมทั้งหมดของนักศึกษา พบว่า รายได้ส่วนบุคคลมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวกต่อทรัพย์สินที่มีค่าของนักศึกษา ($\beta = 0.10$) การสะสมทรัพย์สินที่มีค่าทำให้นักศึกษาใช้จ่ายเงินเพื่อบริโภคต่อเดือนเพิ่มขึ้น ($\beta = 0.05$) จนเพิ่มโอกาสเกิดหนี้สินค้าง ($\text{income} \xrightarrow{0.10} \text{asset} \xrightarrow{0.05} \text{all exp} \xrightarrow{0.16} \text{all debt}$) คิดเป็นค่าสัมประสิทธิ์ของอิทธิพลทางอ้อมข้างต้นประมาณ 0.001 หน่วย ขณะที่นักศึกษาเผชิญกับค่าครองชีพที่สูงขึ้นจากการสะสมทรัพย์สินที่มีค่า

นักศึกษาที่จะมีความกดดันทางการเงินสูงขึ้น ซึ่งทำให้นักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินเพิ่มมากขึ้น $\left(\text{income} \xrightarrow{0.10} \text{asset} \xrightarrow{0.05} \text{all exp} \xrightarrow{0.05} \text{stress} \xrightarrow{0.16} \text{ad} \xrightarrow{0.08} \text{alldebt} \right)$ จนก่อหนี้สินเพิ่มมากขึ้นอีกประมาณ 0.000003 หน่วย

ผลการศึกษาข้างต้น พบว่านักศึกษาสะสมทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูง เพราะมีรายได้ส่วนบุคคลที่สูง รวมทั้งครอบครัวของนักศึกษาก็มีรายได้ในระดับสูงเช่นกัน จึงมีความเป็นไปได้ที่นักศึกษาดังกล่าวจะเห็นความจำเป็นในการก่อหนี้สินลดลง เพราะมีอำนาจซื้อที่สูงเป็นฐาน และครอบครัวก็มีความสามารถในการสนับสนุนช่วยเหลือทางการเงินที่สูง ไม่มีความเดือดร้อนในการใช้จ่ายเงินที่ทำให้เกิดความกดดันทางการเงิน สอดคล้องกับผลการศึกษาที่รายได้ต่อเดือนของครอบครัวมีอิทธิพลสูงที่สุดต่อการสะสมทรัพย์สินที่มีค่าของนักศึกษา ($\beta = 0.12$) รองลงมาคือรายได้ส่วนบุคคลของนักศึกษา ($\beta = 0.10$) และจำนวนเงินออมโดยรวมของนักศึกษา ($\beta = 0.06$) จึงอาจตีความได้ว่า เงินที่นักศึกษานำไปซื้อทรัพย์สินที่มีค่าได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวมากกว่าที่นักศึกษานำรายได้ส่วนบุคคลมาซื้อเอง อีกทั้งรายได้ส่วนบุคคลของนักศึกษาก็ได้รับอิทธิพลจากรายได้ของครอบครัว ($\beta = 0.24$) ขณะที่ปริมาณเงินออมทั้งหมดของนักศึกษาที่ถูกกำหนดมาจากอิทธิพลของรายได้ของครอบครัวเช่นกัน ซึ่งมากกว่าอิทธิพลของรายได้ส่วนบุคคลของนักศึกษากว่า 3 เท่า ($\beta = 0.19$ และ 0.06 ตามลำดับ) สะท้อนได้ว่ารายได้ของครอบครัวคือปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลอยู่เบื้องหลังการอธิบายอำนาจซื้อของนักศึกษา แสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่สะสมทรัพย์สินที่มีค่าสูงส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวที่มีรายได้สูง สามารถสนับสนุนทางการเงินเพิ่มเติมให้นักศึกษานอกเหนือจากรายได้ตามปกติ นักศึกษาจึงเห็นความสำคัญของการก่อหนี้สินที่ต่ำ อย่างไรก็ตามถ้านักศึกษานำทรัพย์สินที่มีค่าดังกล่าวไปเปลี่ยนเป็นอำนาจซื้อของตนเอง ก็จะทำให้มีความสามารถในการใช้จ่ายมากขึ้น จนอาจใช้จ่ายเกินตัวและก่อหนี้สินขึ้นได้เช่นกัน หรือในกรณีการสะสมทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูง ก็อาจทำให้นักศึกษามีรายจ่ายเพิ่มขึ้น เช่น รายจ่ายเพื่อการซื้อสินค้า ผ่อนชำระ หรือค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่ตามมา เช่น ค่าบริการ อุปกรณ์เสริมที่เกี่ยวข้องกับโทรศัพท์มือถือหรือสินค้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศอื่นๆ หรือค่าใช้จ่ายในเรื่องพลังงานของยานพาหนะที่นักศึกษาเป็นเจ้าของ เป็นต้น และเมื่อแบกรับกับภาระค่าครองชีพไม่ไหว ก็อาจเป็นเหตุให้นักศึกษาต้องก่อหนี้สินเพื่อรองรับใช้จ่ายก็เป็นได้

ผลการศึกษายังพบว่าการที่นักศึกษาสะสมทรัพย์สินที่มีค่า จะมีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมสูงขึ้น ($\beta = 0.08$) มีทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินมากขึ้น ($\beta = 0.20$) และก่อหนี้สินมากขึ้น ($\beta = 0.08$) $\left(\text{income} \xrightarrow{0.10} \text{asset} \xrightarrow{0.06} \text{con} \xrightarrow{0.20} \text{ad} \xrightarrow{0.08} \text{alldebt} \right)$ ดังนั้นรายได้ส่วนบุคคลของนักศึกษา

สามารถทำให้นักศึกษามีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมได้ผ่านการสะสมทรัพย์สินที่มีค่า อีกทั้งการที่นักศึกษามีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ยิ่งทำให้นักศึกษาเพิ่มการบริโภคมากขึ้น ($\beta = 0.19$) ซึ่งนำไปสู่การก่อหนี้สินโดยรวมของนักศึกษา $\left(\text{income} \xrightarrow{0.10} \text{asset} \xrightarrow{0.06} \text{con} \xrightarrow{0.19} \text{all exp} \xrightarrow{0.16} \text{alldebt} \right)$

ขณะเดียวกันพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมที่เพิ่มขึ้นจากการสะสมทรัพย์สินที่มีค่า ($\beta = 0.06$) ยังส่งผลให้นักศึกษามีความกดดันทางการเงิน ($\beta = 0.48$) จนต้องก่อหนี้สินเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากความกดดันทางการเงินมีอิทธิพลโดยรวมต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา 0.02 หน่วย $\left(\text{income} \xrightarrow{0.10} \text{asset} \xrightarrow{0.06} \text{con} \xrightarrow{0.19} \text{stress} \xrightarrow{TE = 0.02} \text{alldebt} \right)$ พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมยังทำให้นักศึกษาลดการบริหารจัดการทางการเงินลง จนมีความกดดันทางการเงินสูงขึ้น และก่อหนี้สินเพิ่มมากขึ้น $\left(\text{income} \xrightarrow{0.10} \text{asset} \xrightarrow{0.06} \text{con} \xrightarrow{-0.18} \text{manage} \xrightarrow{-0.14} \text{stress} \xrightarrow{TE = 0.02} \text{alldebt} \right)$ แสดงให้เห็นว่ารายได้ส่วนบุคคลและทรัพย์สินที่มีค่าจะเพิ่มความกดดันทางการเงินและการก่อหนี้สินของนักศึกษา ถ้าอำนาจซื้อเหล่านั้นกระตุ้นให้นักศึกษามีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมมากขึ้นกว่าเดิม

รายได้ส่วนบุคคลส่งผลทางลบต่อการออมเงินต่อเดือนได้เช่นกัน ถ้ารายได้ที่เพิ่มขึ้น ทำให้นักศึกษาสะสมทรัพย์สินที่มีค่าเพิ่มขึ้น ($\beta = 0.10$) จนมีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมในระดับสูง ($\beta = 0.06$) นักศึกษาก็จะลดจำนวนเงินออมรายเดือนลง ($\beta = -0.07$) และส่งอิทธิพลโดยรวมให้นักศึกษามีหนี้สินเพิ่มขึ้น -0.02 หน่วย $\left(\text{income} \xrightarrow{0.10} \text{asset} \xrightarrow{0.06} \text{con} \xrightarrow{-0.07} \text{save} \xrightarrow{TE = -0.02} \text{alldebt} \right)$ แสดงให้เห็นว่ารายได้ส่วนบุคคลและการสะสมทรัพย์สินที่มีค่าของนักศึกษาจะส่งผลทางลบต่อการออมเงินต่อเดือนที่สะท้อนถึงวินัยทางการเงินของนักศึกษา ถ้าอำนาจซื้อของนักศึกษาที่เพิ่มขึ้นข้างต้นส่งผลให้นักศึกษามีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม จึงใช้จ่ายเงินสูงกว่าที่ผ่านมา

ผลการศึกษาพบประเด็นที่น่าสนใจคือ นักศึกษานำทรัพย์สินที่มีค่าและปริมาณเงินออมทั้งหมดของตนเองมาคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาในทิศทางบวก ($\beta = 0.08$ และ 0.06 ตามลำดับ) แสดงให้เห็นว่านักศึกษาอาจใช้การสะสมทรัพย์สินที่มีค่าและปริมาณเงินออมทั้งหมดไปใช้สะท้อนภาพของความมั่งคั่ง (Wealth) ของตนเองในปัจจุบันและนำไปใช้คาดการณ์รายได้ในอนาคตด้วยเช่นกัน ส่งผลทางอ้อมให้นักศึกษาก่อหนี้สินมากขึ้น (IE ของ exincome ต่อ alldebt = 0.037) อีกทั้งทรัพย์สินที่มีค่าดังกล่าวยังสามารถเป็นหลักทรัพย์ในการค้ำประกันการก่อหนี้สิน ไม่ว่า

จะเป็นทองคำ โทรศัพท์มือถือ อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ยานพาหนะ ฯลฯ รวมถึงจำนวนเงินออมทั้งหมดของนักศึกษา ก็สามารถเปลี่ยนสภาพจากทรัพย์สินให้เป็นเงินได้ทั้งสิ้น ถึงแม้ว่าเงินออมจะเป็นสิ่งใกล้เคียงเงิน (Quasi Money) แต่นักศึกษาที่สามารถเปลี่ยนความมั่งคั่งดังกล่าวให้กลายเป็นทรัพย์สินในรูปแบบเงิน (Money) เพื่อใช้จ่ายใช้สอยหรือใช้เป็นหลักประกันในการค้าประกันเงินกู้ เช่น การจำนำ อีกทั้งสินทรัพย์ที่มีค่าและเงินออมทั้งหมดของนักศึกษาล้วนแต่ได้รับอิทธิพลจากรายได้ส่วนบุคคลของนักศึกษาทั้งสิ้น ($\beta = 0.10$ และ 0.06 ตามลำดับ) แสดงให้เห็นว่านักศึกษาคาดการณ์รายได้ในอนาคตหลังสำเร็จการศึกษาจากรายได้ส่วนบุคคลของตนเองในปัจจุบัน โดยประเมินจากทรัพย์สินที่มีค่าและปริมาณเงินออมทั้งหมด ซึ่งเป็นความมั่งคั่งส่วนบุคคลและเป็นสัญลักษณ์ของสถานะทางเศรษฐกิจในอนาคต

สรุปได้ว่าอำนาจซื้อของนักศึกษาส่งอิทธิพลโดยรวมต่อการก่อหนี้สินในทิศทางบวก ยกเว้นในกรณีที่นักศึกษาออมเงินรายเดือนและไม่เพิ่มรายจ่ายในการบริโภค หรือกรณีที่นักศึกษาสะสมทรัพย์สินและเพิ่มปริมาณเงินออม โดยพึ่งพารายได้ของครอบครัวเป็นสำคัญ ก็จะลดทัศนคติเชิงบวกต่ออรรถประโยชน์ในการก่อหนี้สินลง เพราะมีความกดดันทางการเงินในระดับต่ำ อย่างไรก็ตามถ้านักศึกษานำอำนาจซื้อข้างต้นไปสะสมทรัพย์สิน จนเพิ่มรายจ่าย หรือมีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมมากขึ้น นักศึกษาก็จะใช้จ่ายจนเกินอำนาจซื้อของตนเอง นำไปสู่การก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ที่ตนเองก็มีรายได้ส่วนบุคคลในระดับสูง และยังมีครอบครัวที่มีความสามารถในการสนับสนุนหรือช่วยเหลือทางการเงินให้กับนักศึกษาก็ตาม

แม้การออมเงินรายเดือน จะช่วยลดอิทธิพลทางอ้อมของรายได้ส่วนบุคคลที่มีต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาได้ แต่ถ้านักศึกษานำเงินออมมาสะสมเพื่อใช้ซื้อทรัพย์สินที่มีค่า ก็จะทำให้การออมเงินข้างต้นส่งอิทธิพลทางอ้อมให้นักศึกษาก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น หรือนักศึกษาคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาจากรายได้ส่วนบุคคลในปัจจุบัน ทรัพย์สินที่มีค่าและปริมาณเงินออมทั้งหมดของตนเอง นักศึกษาก็จะก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น เพื่อรองรับอรรถประโยชน์จากการบริโภคที่สูงกว่าอำนาจซื้อของตนเองตามแนวคิดพฤติกรรมบริโภคนิยม

6) จำนวนเงินออมต่อเดือนของนักศึกษา (save) มีอิทธิพลทางอ้อมในทิศทางลบต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา ($IE = -0.019$) โดยไม่มีอิทธิพลทางตรง โดยส่งผลทางอ้อมต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาจากหลายเส้นทาง โดยมีข้อสังเกตที่สำคัญดังนี้

ถ้าจำนวนเงินออมต่อเดือนที่แสดงถึงวินัยทางการเงินของนักศึกษาเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้นักศึกษาระดับค่าครองชีพ ($\beta = -0.09$) และลดการก่อหนี้สินลงประมาณ -0.014 หน่วย $\left(\text{save} \xrightarrow{-0.09} \text{all exp} \xrightarrow{0.16} \text{alldebt} \right)$ และค่าครองชีพที่ลดลงจากการออมเงินยังส่งผลให้นักศึกษามีความกดดันทางการเงินและทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินลดลง ($\beta = 0.16$) หนี้สินก็จะลดลงประมาณ -0.0001 หน่วย $\left(\text{save} \xrightarrow{-0.09} \text{all exp} \xrightarrow{0.05} \text{stress} \xrightarrow{0.16} \text{ad} \xrightarrow{0.08} \text{alldebt} \right)$ ขณะเดียวกันการออมเงินต่อเดือน ยังส่งผลทางตรงให้นักศึกษาลดทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สิน ($\beta = -0.05$) นักศึกษาจึงก่อหนี้สินลดลงอีกประมาณ -0.004 หน่วย $\left(\text{save} \xrightarrow{-0.05} \text{ad} \xrightarrow{0.08} \text{alldebt} \right)$

จำนวนเงินออมต่อเดือนนอกจากจะส่งผลทางอ้อมในทางลบต่อความกดดันทางการเงินแล้ว ยังส่งผลทางตรงให้ความกดดันทางการเงินลดลงด้วย ($\beta = -0.05$) นักศึกษาจึงลดทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สิน ($\beta = 0.16$) ส่งผลให้นักศึกษาก่อหนี้สินลดลงประมาณ -0.0006 หน่วย $\left(\text{save} \xrightarrow{-0.05} \text{stress} \xrightarrow{0.16} \text{ad} \xrightarrow{0.08} \text{alldebt} \right)$ และเมื่อพิจารณาผลกระทบโดยภาพรวมของจำนวนเงินออมรายเดือนที่มีต่อการลดลงของการก่อหนี้สินนักศึกษาผ่านเส้นทางอิทธิพลของความกดดันทางการเงินที่มีขนาดอิทธิพลโดยรวมต่อการก่อหนี้สินเท่ากับ 0.02 หน่วย คิดเป็นขนาดอิทธิพลทางอ้อมในทางลบต่อการก่อหนี้สินโดยรวมเท่ากับ -0.001 หน่วย $\left(\text{save} \xrightarrow{-0.05} \text{stress} \xrightarrow{TE = 0.02} \text{alldebt} \right)$

จากผลการศึกษาจึงพบว่าการออมรายเดือนคือกลยุทธ์ที่สำคัญส่วนหนึ่งต่อการลดหนี้สินของนักศึกษา โดยจะส่งผลให้ระดับค่าครองชีพของนักศึกษาลดลง จากการใช้จ่ายเงินที่ลดลง อีกทั้งยังช่วยลดความกดดันทางการเงินทั้งทางอ้อมและทางตรง ดังนั้นนักศึกษาที่ออมเงินรายเดือนจึงมีโอกาสรอดพ้นจากวัฏจักรหนี้สินที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงวัฏจักรของค่าครองชีพ ความกดดันทางการเงินและการคาดการณ์รายได้ในอนาคตหลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาได้เช่นกัน

ผลการศึกษาพบประเด็นสำคัญของการปรับตัวของการออมเงินต่อเดือนและความกดดันทางการเงิน คือเมื่อนักศึกษาออมเงินต่อเดือนเพิ่มขึ้น ความกดดันทางการเงินก็จะลดลง ก็จะประเมินสภาพเศรษฐกิจรอบครัวและเศรษฐกิจมหภาคในเชิงบวกและนำทัศนคติข้างต้นมาคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาในเชิงบวก ($\beta = 0.10$) ทำให้ละเลยการออมเงิน ($\beta = -0.12$) จนเกิดความกดดันทางการเงินขึ้น ($\beta = -0.05$) นักศึกษาจึงต้องเพิ่มปริมาณการก่อหนี้สินมากขึ้นในที่สุด $\left(\text{save} \xrightarrow{-0.05} \text{stress} \xrightarrow{-0.18} \text{ec} \xrightarrow{0.10} \text{exincome} \xrightarrow{-0.12} \text{save} \xrightarrow{-0.05} \text{stress} \xrightarrow{TE = 0.02} \text{alldebt} \right)$ อีกทั้งการออมเงินต่อ

เดือนยังส่งผลให้นักศึกษาถอนสินขึ้นได้ ถ้านักศึกษาออมเงินเพื่อนำเงินออมไปสะสมเพื่อซื้อทรัพย์สินที่มีค่าหรือเพิ่มการใช้จ่ายเงินของตนเอง จะมีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม หรือนำทรัพย์สินที่มีค่าไปใช้คาดการณ์ความมั่งคั่งในอนาคต นักศึกษาจึงมีโอกาที่จะถอนสินขึ้น ทั้งๆ ที่นักศึกษาออมเงินต่อเดือนในปัจจุบันก็ตาม

สรุปได้ว่าการออมเงินรายเดือนเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการลดโอกาสการถอนสินของนักศึกษา ช่วยให้นักศึกษาลดรายจ่ายและความกดดันทางการเงินทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้นักศึกษาหลุดพ้นจากวัฏจักรของระดับค่าครองชีพ ความกดดันทางการเงินและการคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาได้ อย่างไรก็ตามเมื่อความกดดันทางการเงินลดลงแล้ว นักศึกษาก็ไม่ควรมัวมองเชิงบวกต่อรายได้ในอนาคต จนเริ่มขาดความตระหนักรู้ต่อการออม เริ่มขาดวินัยทางการเงิน จนลดการออมเงินลง ขณะเดียวกันถ้านักศึกษาสะสมเงินออมโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อซื้อหรือสะสมทรัพย์สินที่มีค่า มุ่งเปลี่ยนปริมาณเงินออมของตนเองให้กลายเป็นอำนาจซื้อ นอกจากจะใช้จ่ายเงินเพิ่มขึ้นแล้ว นักศึกษาก็จะเริ่มมีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมและยังคงคาดการณ์ความมั่งคั่งในอนาคตที่สูงต่อไป ต้องถอนสินขึ้นทั้งๆ ที่นักศึกษาก็มีเงินออม แสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่ไม่มีความตระหนักในการออม ก็จะขาดภูมิคุ้มกันที่ดีตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ปรียานุช พิบูลสรารุช, 2551) ดังนั้นการแก้ไขจุดบกพร่องดังกล่าว อาจใช้กลยุทธ์ที่ส่งเสริมสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความตระหนักรู้ต่อการออมเงินให้กับนักศึกษามากยิ่งขึ้น (ผลการศึกษาพบว่าสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษามีอิทธิพลโดยรวมต่อการออมเงินรายเดือนมีค่าเท่ากับ 0.134 และ -0.133 ตามลำดับ ดังนั้นอิทธิพลของตัวแปรทั้งคู่จึงสามารถหักล้างอิทธิพลที่มีต่อการออมเงินต่อเดือนซึ่งกันและกันได้)

7) การบริหารจัดการทางการเงินของนักศึกษา (manage) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยรวมอันดับที่ 17 จาก 18 อันดับและมีอิทธิพลทางลบต่อการถอนสินของนักศึกษา ซึ่งเป็นอิทธิพลทางอ้อมต่อการถอนสินโดยรวม ($IE = -0.004$) โดยที่การบริหารจัดการทางการเงินของนักศึกษาส่งผลทางอ้อมต่อการถอนสินของนักศึกษาผ่านหลายเส้นทางของอิทธิพลดังนี้

7.1) การบริหารจัดการทางการเงินส่งอิทธิพลโดยตรงต่อการลดความกดดันทางการเงิน ($\beta = -0.14$) แต่ผลการศึกษาพบว่าการบริหารทางการเงินไม่ทำให้นักศึกษาลดระดับค่าครองชีพและเพิ่มจำนวนเงินออมรายเดือนได้โดยตรง แสดงว่านักศึกษาที่บริหารเงินจะสามารถใช้จ่ายเงินได้สมดุลกับปริมาณเงินรายได้ส่วนบุคคลของตนเอง เพื่อหลีกเลี่ยงภาวะเงินขาดมือได้เท่านั้น โดย

อิทธิพลโดยรวมของความกดดันทางการเงินต่อการก่อหนี้สินเท่ากับ 0.02 หน่วย ขณะที่อิทธิพลทางอ้อมของการบริหารจัดการทางการเงินที่มีต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาผ่านความกดดันทางการเงินมีค่าประมาณ -0.003 หน่วย $\left(\text{manage} \xrightarrow{-0.14} \text{stress} \xrightarrow{\text{TE} = 0.02} \text{alldbt} \right)$

7.2) การบริหารจัดการทางการเงินส่งผลกระทบโดยตรงต่อความตระหนักต่อการออมเงินของนักศึกษาในเชิงบวก ($\beta = 0.05$) ซึ่งแบบจำลองตามสมมติฐานนั้นได้กำหนดให้ความตระหนักต่อการออมเงินมีอิทธิพลทางตรงต่อการบริหารจัดการทางการเงินของนักศึกษา แต่หลังจากการปรับปรุงแบบจำลองกลับพบว่า การเปลี่ยนแปลงเส้นทางที่ให้ตัวแปรการบริหารจัดการทางการเงินส่งอิทธิพลทางตรงต่อความตระหนักต่อการออมเงินของนักศึกษา ได้ทำให้แบบจำลองสมการโครงสร้างอธิบายข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ดีขึ้น

ดังนั้นนักศึกษาที่บริหารจัดการทางการเงินสม่ำเสมอ ก็จะมีความตระหนักต่อการออมเงินสูงขึ้น ออมเงินต่อเดือนเพิ่มขึ้น มีความกดดันทางการเงินลดลง จนหนี้สินนักศึกษาลดลงประมาณ 0.00001 หน่วย $\left(\text{manage} \xrightarrow{0.05} \text{sad} \xrightarrow{0.10} \text{save} \xrightarrow{-0.05} \text{stress} \xrightarrow{\text{TE} = 0.02} \text{alldbt} \right)$ อีกทั้งการออมเงินต่อเดือนที่เพิ่มขึ้น ยังส่งผลให้นักศึกษาลดระดับค่าครองชีพของตนเองลงได้ ($\beta = -0.09$) ความกดดันทางการเงินจึงลดลง ($\beta = 0.05$) นักศึกษาจึงสามารถลดจำนวนหนี้สินโดยรวมของตนเองลงได้อีกประมาณ 0.000001 หน่วย $\left(\text{manage} \xrightarrow{0.05} \text{sad} \xrightarrow{0.10} \text{save} \xrightarrow{-0.09} \text{all exp} \xrightarrow{0.05} \text{stress} \xrightarrow{\text{TE} = 0.02} \text{alldbt} \right)$ รวมทั้งนักศึกษายังสามารถลดการก่อหนี้สินจากอิทธิพลโดยรวมของระดับค่าครองชีพที่ลดลง ($\text{TE} = 0.17$) อีก 0.0001 หน่วย $\left(\text{manage} \xrightarrow{0.05} \text{sad} \xrightarrow{0.10} \text{save} \xrightarrow{-0.09} \text{all exp} \xrightarrow{\text{TE} = 0.17} \text{alldbt} \right)$

สรุปได้ว่าความตระหนักต่อการออมเงินที่เกิดจากการบริหารจัดการทางการเงินช่วยให้นักศึกษาลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ($\beta = -0.21$) ทำให้นักศึกษาลดรายจ่ายของตนเองลงได้ ($\beta = 0.07$) จึงออมเงินต่อเดือนเพิ่มขึ้น ($\beta = 0.19$) มีความกดดันทางการเงิน ($\beta = 0.48$) และมีทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินที่ลดลง ($\beta = 0.20$) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนำไปสู่การลดการก่อหนี้สินของนักศึกษาลงทั้งสิ้น ดังนั้นถ้านักศึกษาต้องการบริหารจัดการทางการเงินเพื่อลดรายจ่ายและเพิ่มเงินออมต่อเดือน จะต้องมีเงื่อนไข คือ 1) นักศึกษาต้องมีความตระหนักต่ออรรถประโยชน์ของการออมเงินในระดับสูง 2) นักศึกษาจะต้องลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของตนเองลง

8) พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษา (cons) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยรวมต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาอันดับที่ 4 จาก 18 อันดับ และมีอิทธิพลโดยรวมในทิศทางบวก ($TE = 0.09$) ซึ่งอิทธิพลทั้งหมดเป็นอิทธิพลทางอ้อม โดยที่พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษาได้ส่งผลทางอ้อมเข้าสู่การก่อหนี้สินของนักศึกษาผ่านหลายเส้นทางของอิทธิพลดังนี้

8.1) อิทธิพลของพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาผ่านทัศนคติต่อการก่อหนี้สิน/ คุ้มกัน จากความต้องการลดภาระประโยชน์ในการบริโภคที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้นักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น ($\beta = 0.20$) จนก่อหนี้สินขึ้น ($\beta = 0.08$) ดังนั้น พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมส่งผลทางอ้อมต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาผ่านทัศนคติต่อการก่อหนี้สิน/ คุ้มกันในทางบวกประมาณ 0.02 หน่วย $\left(\text{cons} \xrightarrow{0.20} \text{ad} \xrightarrow{0.08} \text{alldebt} \right)$

8.2) ถ้านักศึกษามีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม จะส่งผลโดยตรงให้นักศึกษามีความกดดันทางการเงินสูงขึ้น ($\beta = 0.48$) ส่งอิทธิพลโดยรวมให้นักศึกษาก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น ($TE = 0.02$) ประมาณ 0.01 หน่วย $\left(\text{cons} \xrightarrow{0.48} \text{stress} \xrightarrow{TE=0.02} \text{alldebt} \right)$

8.3) อิทธิพลของพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมส่งผลโดยตรงให้นักศึกษามีระดับค่าครองชีพสูงขึ้นจากการใช้จ่ายเงิน ($\beta = 0.19$) และส่งอิทธิพลโดยรวมให้นักศึกษาก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น (β ของอิทธิพลโดยรวมของค่าครองชีพต่อการก่อหนี้สินนักศึกษามีค่าประมาณ $= 0.16$) ประมาณ 0.03 หน่วย $\left(\text{cons} \xrightarrow{0.19} \text{all exp} \xrightarrow{TE=0.16} \text{alldebt} \right)$

8.4) อิทธิพลของพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมส่งผลโดยตรงให้นักศึกษาลดการออมเงินต่อเดือนลง ($\beta = -0.07$) ชดเชยลดภาระประโยชน์ของการบริโภคที่เพิ่มสูงขึ้น ส่งอิทธิพลโดยรวมให้นักศึกษาก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น ($TE = -0.02$) ประมาณ 0.0014 หน่วย $\left(\text{cons} \xrightarrow{-0.07} \text{save} \xrightarrow{TE=-0.02} \text{alldebt} \right)$

8.5) นักศึกษาที่มีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมในระดับสูง จะลดพฤติกรรมในการบริหารจัดการทางการเงินลง ($\beta = -0.18$) จนเพิ่มความกดดันทางการเงิน ($\beta = -0.14$) และเมื่อความกดดันทางการเงินเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งอิทธิพลโดยรวมให้นักศึกษาก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น 0.02 หน่วย

รวมอิทธิพลทางอ้อมจากพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมต่อการก่อหนี้สินผ่านการบริหารจัดการทางการเงินมีค่าประมาณ 0.001 หน่วย $\left(\text{cons} \xrightarrow{-0.18} \text{mange} \xrightarrow{-0.14} \text{stress} \xrightarrow{\text{TE} = 0.02} \text{alldebt} \right)$ ขณะเดียวกันการที่นักศึกษาลดการบริหารจัดการทางการเงินจากพฤติกรรมบริโภคนิยม ยังส่งผลให้นักศึกษามีความตระหนักต่อการออมเงินลดลงด้วยเช่นกัน ($\beta = 0.05$) ทำให้ทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สิน/ กู้ยืมสูงขึ้น ($\beta = -0.12$) และก่อหนี้สินเพิ่มขึ้นตามทัศนคติเชิงบวกดังกล่าวประมาณ 0.0001 หน่วย $\left(\text{cons} \xrightarrow{-0.18} \text{mange} \xrightarrow{0.05} \text{sad} \xrightarrow{0.12} \text{ad} \xrightarrow{0.08} \text{alldebt} \right)$

ขณะที่นักศึกษามีความตระหนักต่อการออมเงินลดลงจากพฤติกรรมบริโภคนิยมตามที่กล่าวมาข้างต้น ยังส่งผลให้นักศึกษามีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน เนื่องจากการดำเนินชีวิตตามพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ส่งผลให้นักศึกษาลดการบริหารจัดการทางการเงิน ($\beta = -0.18$) ทำให้ความตระหนักต่อการออมเงินลดลง ($\beta = 0.05$) และเมื่อนักศึกษาปรับลดอัตราประโยชน์ในการออมเงินลง นักศึกษาที่จะปรับเพิ่มอัตราประโยชน์ในการบริโภค (พฤติกรรมบริโภคนิยม) สูงขึ้นกว่าเดิม การก่อหนี้สินจึงเพิ่มขึ้น ($\text{TE} = 0.09$ หน่วย) ประมาณ 0.0002 หน่วย $\left(\text{cons} \xrightarrow{-0.18} \text{mange} \xrightarrow{0.05} \text{sad} \xrightarrow{-0.21} \text{con} \xrightarrow{\text{TE} = 0.09} \text{alldebt} \right)$

จากผลการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ในลักษณะวัฏจักรระหว่างตัวแปรพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม การบริหารจัดการทางการเงินและความตระหนักต่อการออมเงิน ถ้า นักศึกษามีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ก็จะละเลยการบริหารจัดการเงินและมีความตระหนักต่อประโยชน์ในการออมเงินลดลง ยิ่งทำให้นักศึกษามีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมมากยิ่งขึ้น สะท้อนถึงการชดเชยกันของอัตราประโยชน์ของการบริโภคและการออมเงินตามทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคทางเศรษฐศาสตร์ ดังนั้นนอกจากนักศึกษาต้องลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมและเพิ่มความตระหนักต่อการออมเงินแล้ว นักศึกษายังต้องบริหารการจัดการทางการเงินให้สม่ำเสมอ จึงจะช่วยลดอิทธิพลของวัฏจักรข้างต้นที่มีต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาได้จริง

8.6) อิทธิพลของพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาผ่านการลดลงของสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ($\beta = -0.23$) นำไปสู่การก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น ($\beta = -0.07$) ประมาณ 0.02 หน่วย $\left(\text{cons} \xrightarrow{-0.23} \text{ect} \xrightarrow{-0.07} \text{alldebt} \right)$ สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ลดลง ยังส่งผลให้นักศึกษาคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาระดับ

ปริญญาตรีสูงขึ้น ($\beta = -0.30$) นักศึกษาจึงก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น ($\beta = 0.10$) ประมาณ 0.01 หน่วย
 $\left(\begin{matrix} -0.23 & -0.30 & 0.10 \\ \text{cons} \rightarrow \text{ect} \rightarrow \text{ed} \rightarrow \text{alldebt} \end{matrix} \right)$ อีกทั้งความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญา
 ตรีที่สูงขึ้น มีผลต่อเนื้อหาให้นักศึกษาเพิ่มทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สิน ($\beta = 0.13$) จนมีหนี้สิน
 คงค้างเพิ่มขึ้นกว่าเดิม ($\beta = 0.08$) อีกประมาณ 0.001 หน่วย $\left(\begin{matrix} -0.23 & -0.30 & 0.13 & 0.08 \\ \text{cons} \rightarrow \text{ect} \rightarrow \text{ed} \rightarrow \text{ad} \rightarrow \text{alldebt} \end{matrix} \right)$
 ในขณะที่เดียวกันการที่นักศึกษามีสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยังส่งผลทางตรงให้
 ทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินเพิ่มขึ้นปรากฏการณ์ดังกล่าวยิ่งทำให้นักศึกษาก่อหนี้สินเพิ่มขึ้นใน
 ทางอ้อมจากพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมอีกประมาณ 0.003 หน่วย $\left(\begin{matrix} -0.23 & -0.14 & 0.08 \\ \text{cons} \rightarrow \text{ect} \rightarrow \text{ad} \rightarrow \text{alldebt} \end{matrix} \right)$

อิทธิพลของพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมที่ทำให้สมรรถนะตามหลักปรัชญาของ
 เศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาลดลง ทำให้นักศึกษาลดความตระหนักต่อการออมเงินลง และส่ง
 อิทธิพลโดยรวมทางลบต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาประมาณ 0.03 หน่วย นักศึกษาจึงก่อหนี้สิน
 เพิ่มขึ้น ประมาณ 0.002 หน่วย $\left(\begin{matrix} -0.23 & 0.26 & \text{TE} = -0.03 \\ \text{cons} \rightarrow \text{ect} \rightarrow \text{sad} \rightarrow \text{alldebt} \end{matrix} \right)$ อีกทั้งสมรรถนะตามหลักปรัชญา
 ของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาลดลง ยังส่งผลให้นักศึกษาลดจำนวนเงินออมต่อเดือนของ
 ตนเองลง ($\beta = 0.07$) จำนวนเงินออมต่อเดือนของนักศึกษามีอิทธิพลโดยรวมให้การก่อหนี้สินของ
 นักศึกษาลดลงประมาณ 0.02 หน่วย นักศึกษาจึงเพิ่มการก่อหนี้สินอีกประมาณ 0.0003 หน่วย
 $\left(\begin{matrix} -0.23 & 0.07 & \text{TE} = -0.02 \\ \text{cons} \rightarrow \text{ect} \rightarrow \text{save} \rightarrow \text{alldebt} \end{matrix} \right)$

**ผลการศึกษายังพบประเด็นที่น่าสนใจคือความสัมพันธ์เชิงวัฏจักรที่เกี่ยวข้องกับ
 พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษาจำนวน 3 วงจรด้วยกัน (ภาพที่ 16) คือ**

1) ความสัมพันธ์เชิงวัฏจักรระหว่างพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม การบริหารจัดการทาง
 การเงินและความตระหนักต่อการออมเงิน นักศึกษาที่มีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม จะละเลยการ
 บริหารจัดการเงิน มีความตระหนักต่อการออมเงินลดลง จนมีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมมากยิ่งขึ้น
 ดังนั้นการลดอิทธิพลของวัฏจักรนี้ นอกจากการลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม เพิ่มความตระหนัก
 ต่อการออมเงินแล้ว นักศึกษาต้องบริหารจัดการทางการเงินอย่างสม่ำเสมอด้วยเช่นกัน

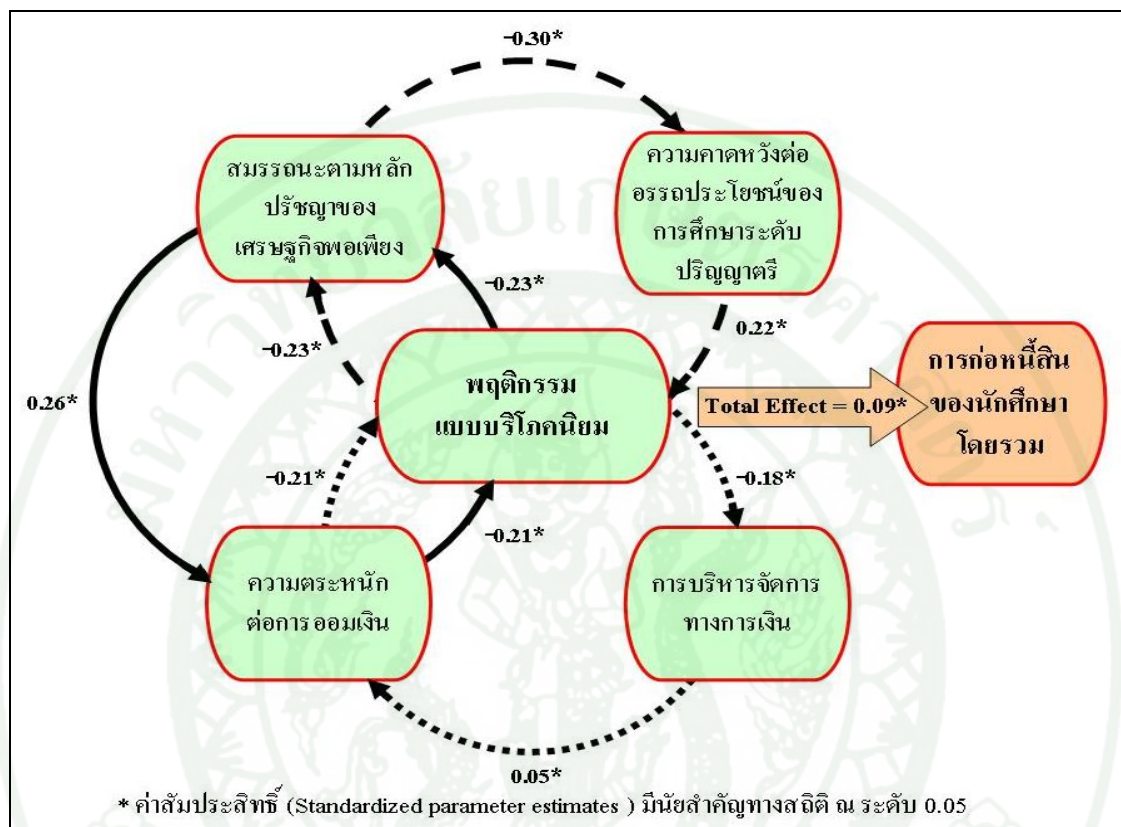
2) ความสัมพันธ์เชิงวัฏจักรระหว่างพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม สมรรถนะตามหลัก
 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และความคาดหวังในอัตราประโยชน์ในการศึกษาระดับปริญญาตรี

ของนักศึกษา นักศึกษาที่มีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมสูง จะลดความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และการป้องกันความเสี่ยงในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลง และคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีของตนเองไว้สูง จนมีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมสูงกว่าเดิม ดังนั้นการลดอิทธิพลของวัฏจักรที่นี้ นอกจากนักศึกษาต้องลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมและความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีของตนเองลงแล้ว กลยุทธ์ที่สำคัญคือนักศึกษาต้องดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากยิ่งขึ้น ซึ่งเพิ่มความตระหนักต่อการออมเงินของนักศึกษา ช่วยลดอิทธิพลของวัฏจักรระหว่างพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม การบริหารจัดการทางการเงินและความตระหนักต่อการออมเงินได้ด้วยเช่นกัน

3) ความสัมพันธ์เชิงวัฏจักรระหว่างพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และความตระหนักต่อการออมเงิน ถ้านักศึกษาที่มีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมในระดับสูง ก็จะลดสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลง ส่งผลให้ความตระหนักต่ออรรถประโยชน์ของการออมเงินลดลง จนมีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมสูงขึ้นกว่าเดิม แสดงให้เห็นว่าการหยุดการเคลื่อนไหวของวัฏจักรดังกล่าว นอกจากนักศึกษาต้องลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมและเพิ่มความตระหนักต่อการออมเงินแล้ว นักศึกษายังต้องเพิ่มสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของตนเองมากขึ้น ก็จะช่วยลดอิทธิพลของวัฏจักรพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมลงได้ และยังสามารถช่วยลดอิทธิพลของพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมในวัฏจักรที่ 1 และ 2 ได้ด้วยเช่นกันผ่านความตระหนักต่อการออมเงินของนักศึกษา ซึ่งสะท้อนกลยุทธ์ในการป้องกันการก่อหนี้สินของนักศึกษาจากการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ประเด็นที่สำคัญอีกประการคือ แบบจำลองสมมติฐานได้กำหนดให้สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่งอิทธิพลสู่พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษา แต่เมื่อพิจารณาภาวะสารูปสนธิ์ของแบบจำลองพบว่า พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมสามารถอธิบายตัวแปรสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาได้เหมาะสมกว่า อาจเป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยในปัจจุบันกำลังเปลี่ยนผ่านจากวัฒนธรรมการออมไปสู่สังคมแบบบริโภคนิยม ชาวชนไทยจึงมีพฤติกรรมโน้มเอียงไปตามอิทธิพลของสังคมบริโภคนิยม (สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม, 2548 และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2552) จนมีแนวโน้มที่จะก่อหนี้สินทั้งในระบบและนอกระบบ สอดคล้องกับผลการวิจัยในบริบทนักศึกษาต่างประเทศ ที่พบว่าสังคมที่นักศึกษาอาศัยอยู่เริ่มเปลี่ยนผ่านจากสังคม

แบบวัฒนธรรมการออมไปสู่บริโภคนิยมและวัฒนธรรมการกู้ยืม (Griffiths, 2000; Berwick, 2004; Cude *et al.*, 2006; Loughlin and Szmigin, 2006; Pinto and Mansfield, 2006)

ภาพที่ 16 การเกิดวัฏจักรของพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมที่นำไปสู่การก่อหนี้สินของนักศึกษา

9) ความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีของนักศึกษา (ed) คือตัวแปรที่เป็นตัวแทนทฤษฎีทุนมนุษย์ทางเศรษฐศาสตร์ มีอิทธิพลโดยรวมต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาอันดับที่ 2 จาก 18 อันดับ โดยมีอิทธิพลในทิศทางบวกและมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.16 หน่วย แบ่งเป็นอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาเท่ากับ 0.10 หน่วยและ 0.06 หน่วยตามลำดับ โดยส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาผ่านหลายเส้นทางดังนี้

9.1) อิทธิพลของความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีของนักศึกษาผ่านทัศนคติต่อการก่อหนี้สิน/ กู้ยืมของนักศึกษา ถ้านักศึกษามีความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาสูงขึ้น จะทำให้นักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินมากขึ้น ($\beta = 0.13$) และก่อหนี้สินมากขึ้น ($\beta = 0.08$) รวมอิทธิพลทางอ้อมต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาในเส้นทางข้างต้นประมาณ 0.01 หน่วย ($ed \xrightarrow{0.13} ad \xrightarrow{0.08} alldebt$)

9.2) ถ้านักศึกษาคาดหวังอัตราผลตอบแทนจากการศึกษาฯ สูงขึ้น ส่งผลโดยตรงให้นักศึกษาใช้จ่ายเงินต่อเดือนเพิ่มขึ้น ($\beta = 0.18$) จนเพิ่มการก่อหนี้สิน ($TE = 0.16$) ดังนั้นความคาดหวังในอัตราผลตอบแทนจากการศึกษาระดับปริญญาตรีจะส่งผลทางอ้อมต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาผ่านระดับค่าครองชีพประมาณ 0.03 หน่วย $\left(ed \xrightarrow{0.18} all\ exp \xrightarrow{TE = 0.16} all\ debt \right)$

9.3) ถ้านักศึกษาคาดหวังในอัตราผลตอบแทนจากการศึกษาระดับปริญญาตรีสูงขึ้น จะส่งผลโดยตรงให้พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษาเพิ่มขึ้น ($\beta = 0.22$) นักศึกษาจึงก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น ($TE = 0.09$ ซึ่งทั้งหมดเป็นอิทธิพลทางอ้อม) อีก 0.02 หน่วย $\left(ed \xrightarrow{0.22} cons \xrightarrow{TE = 0.09} all\ debt \right)$

9.4) ถ้านักศึกษาคาดหวังในอัตราผลตอบแทนจากการศึกษาระดับปริญญาตรีสูงขึ้น จะส่งผลโดยตรงให้นักศึกษาออมเงินต่อเดือนลดลง ($\beta = -0.06$) และเพิ่มปริมาณการก่อหนี้สิน ($TE = -0.02$) ประมาณ 0.012 หน่วย $\left(ed \xrightarrow{-0.06} save \xrightarrow{TE = -0.02} all\ debt \right)$

9.5) ถ้านักศึกษาคาดหวังอัตราผลตอบแทนจากการศึกษาระดับปริญญาตรีสูงขึ้น จะส่งผลโดยตรงให้นักศึกษามีความตระหนักต่อการออมเงินลดลง ($\beta = -0.12$) จึงลดการออมเงินต่อเดือนลง ($\beta = 0.10$) เพิ่มพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ($\beta = -0.21$) และมีทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินสูงขึ้น ($\beta = 0.20$) ซึ่งล้วนแต่เพิ่มโอกาสการก่อหนี้สินทั้งสิ้น ขณะที่อิทธิพลโดยรวมของความตระหนักต่อการออมเงินต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษามีค่า -0.03 ซึ่งเป็นอิทธิพลทางอ้อม ดังนั้นความคาดหวังในอัตราผลตอบแทนจากการศึกษาฯ จะส่งผลทางอ้อมทางบวกผ่านความตระหนักต่อการออมเงินสู่การก่อหนี้สินของนักศึกษาประมาณ 0.004 หน่วย $\left(ed \xrightarrow{-0.12} sad \xrightarrow{TE = -0.03} all\ debt \right)$

สรุปได้ว่าความคาดหวังในอัตราผลตอบแทนจากการศึกษาระดับปริญญาตรีของนักศึกษา ซึ่งประกอบด้วยความคาดหวังต่ออัตราผลตอบแทนในรูปแบบตัวเงิน อัตราผลตอบแทนที่ไม่เป็นตัวเงิน และทัศนคติต่อต้นทุนค่าเสียโอกาสจากการศึกษาระดับปริญญาตรี ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเพิ่มการก่อหนี้สินนักศึกษา โดยที่อิทธิพลทางตรงต่อการก่อหนี้สินมีค่าสัมประสิทธิ์สูงกว่าอิทธิพลทางอ้อม ส่งผ่านอิทธิพลทางอ้อมผ่านตัวแปรการก่อหนี้สิน ระดับค่าครองชีพ และการออมเงินของนักศึกษา ทั้งในรูปแบบตัวเงินและอัตราผลตอบแทนของทั้ง 3 ตัวแปรข้างต้น แสดงให้เห็นว่า

นักศึกษาได้ตัดสินใจทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจจากการให้น้ำหนักกับอรรถประโยชน์ของกิจกรรม การใช้จ่ายเพื่อบริโภค การออมเงิน การศึกษาระดับปริญญาตรีและการก่อหนี้สิน ซึ่งถ้าอรรถประโยชน์ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจตัวใดสูงขึ้น ก็จะเพิ่มจำนวนเงินเพื่อตอบสนองกิจกรรมทางเศรษฐกิจนั้นๆ และลดจำนวนเงินในกิจกรรมอื่นๆ ลง โดยที่อรรถประโยชน์ทางการศึกษา (ความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรี) การบริโภค (พฤติกรรมแบบบริโภคนิยม) และอรรถประโยชน์ในการก่อหนี้สิน (ทัศนคติต่อการก่อหนี้สิน) มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทิศทางเดียวกัน แต่ทั้ง 3 ตัวแปรมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับอรรถประโยชน์ในการออมเงิน (ความตระหนักต่อการออมเงิน) ซึ่งความสัมพันธ์ของตัวแปรดังกล่าว เป็นไปตามรูปแบบของทฤษฎีทุนมนุษย์ทางเศรษฐศาสตร์ที่เน้นอรรถประโยชน์จากการศึกษาฯ ผสานเข้ากับทฤษฎีพฤติกรรมการบริโภคทางเศรษฐศาสตร์ และทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิตที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างอรรถประโยชน์และจำนวนเงินในการบริโภค การออมเงิน และการก่อหนี้สินตามที่ได้กล่าวมาแล้วในส่วนของการตรวจเอกสาร

แต่ถ้าพิจารณาผลการศึกษาที่รอบด้านมากขึ้น จะพบว่านักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีมุมมองไม่ชัดเจนว่าการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นพฤติกรรมในการลงทุนตามทฤษฎีทุนมนุษย์ทางเศรษฐศาสตร์ ที่นักศึกษาจะคาดการณ์รายได้ในอนาคตหลังสำเร็จการศึกษา จากอรรถประโยชน์ต้นทุนจากการศึกษาและต้นทุนค่าเสียโอกาสทางการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบเพื่อคาดการณ์กำไรจากการศึกษา อีกทั้งผลการศึกษายังพบว่าความคาดหวังในอรรถประโยชน์ทางการศึกษายังไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี แสดงว่านักศึกษามีได้ใช้อรรถประโยชน์จากการศึกษาฯ มาใช้ทำนายรายได้ในอนาคตของตนเอง Usher (2006) ได้กล่าวถึงปรากฏการณ์ข้างต้นว่า การคาดการณ์กำไรจากการศึกษากระทำได้อย่างยากในความเป็นจริง เพราะต้องแปลงผลประโยชน์และต้นทุนจากการศึกษาให้เป็นตัวเงิน และที่สำคัญนักศึกษาอาจจะไม่ได้คาดการณ์รายได้หลังจบการศึกษาและการมีงานทำจากศักยภาพของมหาวิทยาลัยที่ศึกษาอยู่ การคาดการณ์อาจไม่สมเหตุสมผล นักศึกษาจึงอาจคาดการณ์กำไรจากการลงทุนทางการศึกษาไว้สูงกว่าความเป็นจริง สรุปได้ว่านักศึกษาในเขตกรุงเทพฯ อาจมีแค่ความเชื่อในอรรถประโยชน์ของการศึกษาในระดับปริญญาตรีเท่านั้น แต่ไม่สามารถระบุผลตอบแทนจากการศึกษาให้เป็นตัวเงินได้ ซึ่งไม่ใช่พฤติกรรมการลงทุนทางการศึกษา

จากผลการวิจัยยังพบว่า นักศึกษาทำนายอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรี และรายได้หลังสำเร็จการศึกษาจากทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจของครอบครัวและระดับมหภาค

โดยตรงในเชิงบวกทั้งคู่ ($\beta = 0.10$ และ 0.05 ตามลำดับ) อาจเป็นเพราะทัศนคติดังกล่าวสะท้อนถึงบรรทัดฐานที่เป็นตัวเงินจากการศึกษาระดับปริญญาตรีอย่างภาวะการมีงานทำ รายได้จากการทำงานของนักศึกษา ฯลฯ สอดคล้องกับดิเรก ปัทมศิริวัฒน์ (2552) ที่กล่าวว่าภาวะการมีงานทำกำหนดมุมมองด้านรายได้และผลตอบแทนในอนาคตของนักศึกษา นักศึกษาจึงคาดหวังว่าเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะมีงานทำและมีรายได้ส่วนบุคคลสูงขึ้นกว่าตอนที่เป็นนักศึกษา ขณะที่ Babalola (2003) กล่าวว่าโอกาสที่นักศึกษาจะมีงานทำและมีรายได้ระดับสูงในอนาคต ขึ้นอยู่กับสถานะเศรษฐกิจของประเทศที่เป็นตัวกำหนดอุปสงค์และอุปทานของตลาดแรงงานเป็นหลัก

10) ทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจของนักศึกษาทั้งเศรษฐกิจระดับครอบครัวและเศรษฐกิจระดับมหภาคของประเทศไทย (ec) มีอิทธิพลโดยรวมต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาอันดับที่ 15 จาก 18 อันดับ ซึ่งตัวแปรนี้เป็นตัวแปรทางจิตวิทยาตามทฤษฎีการบริโภคแบบรายได้อาร (Friedman, 1957) ซึ่งกล่าวว่าถ้าผู้บริโภคมั่นใจว่ารายได้ที่ได้รับในปัจจุบันเป็นรายได้ถาวร และจะยังได้รับอีกในอนาคต ก็จะเพิ่มสัดส่วนการบริโภคต่อการเปลี่ยนแปลงของรายได้ และลดสัดส่วนการออมต่อการเปลี่ยนแปลงของรายได้ลง ดังนั้นถ้านักศึกษามีทัศนคติในเชิงบวกกับสถานะทางเศรษฐกิจในระดับสูงจากการรับรู้ของนักศึกษาเอง ไม่ว่าจะรับรู้สถานะเศรษฐกิจของแหล่งพึ่งพิงทางการเงินที่สำคัญอย่างสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว หรือสถานะเศรษฐกิจในระดับมหภาคของประเทศที่สะท้อนภาพของโอกาสการมีงานทำของนักศึกษาในอนาคต นักศึกษาก็จะมีความมั่นใจในการใช้จ่ายเงินในการบริโภคมากขึ้น เพื่อรองรับบรรทัดฐานจากการบริโภคและลดบรรทัดฐานจากการออมเงินลง ซึ่งเป็นพฤติกรรมเสี่ยงที่จะเพิ่มโอกาสที่นักศึกษาจะก่อหนี้สินมากยิ่งขึ้น

จากผลการศึกษาพบว่าทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจ มีอิทธิพลโดยรวมในทางบวกต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.01 หน่วย แต่ค่าสัมประสิทธิ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเกิดจากการหักล้างกันของอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมที่มีทิศทางอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาที่ต่างกัน ต่างก็มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 ทั้งอิทธิพลทางตรงและทางอ้อม โดยอิทธิพลทางตรงมีอิทธิพลทางลบต่อการก่อหนี้สิน -0.06 หน่วย ($ec \xrightarrow{-0.06} alldebt$) ในขณะที่อิทธิพลทางอ้อมมีอิทธิพลทางบวกต่อการก่อหนี้สิน 0.07 หน่วย ทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจของนักศึกษา ได้ส่งอิทธิพลสู่การก่อหนี้สินของนักศึกษาดังนี้

10.1) อิทธิพลทางอ้อมของทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจของนักศึกษาทั้งสถานะเศรษฐกิจระดับครอบครัวและเศรษฐกิจระดับมหภาคของประเทศไทยผ่านรายได้คาดการณ์หลัง

สำเร็จการศึกษา ถ้านักศึกษามีทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจ ในเชิงบวกมากขึ้น จะส่งผลโดยตรงให้นักศึกษาคาดการณ์ระดับรายได้หลังสำเร็จการศึกษาสูงขึ้น ($\beta = 0.10$) ส่งผลทางอ้อมให้นักศึกษาก่อนนี้สินเพิ่มมากขึ้น โดยที่อิทธิพลโดยรวมของรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาต่อการก่อหนี้สินมีค่าประมาณ 0.04 หน่วย และเป็นอิทธิพลทางอ้อมทั้งหมด ดังนั้นทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะเศรษฐกิจ จะส่งผลทางอ้อมต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาผ่านรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาประมาณ 0.004 หน่วย $\left(\begin{matrix} 0.10 & TE = 0.04 \\ ec \rightarrow exincome & \rightarrow alldebt \end{matrix} \right)$

10.2) ถ้านักศึกษามีทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจ ในเชิงบวก จะส่งผลโดยตรงให้นักศึกษาคาดหวังกับอัตราประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีมากยิ่งขึ้น ($\beta = 0.05$) และความคาดหวังก่อหนี้สินจะส่งผลโดยรวมนักศึกษาก่อนนี้สินเพิ่มมากขึ้น ($TE = 0.16$ หน่วย) ประมาณ 0.01 หน่วย $\left(\begin{matrix} 0.05 & TE = 0.16 \\ ec \rightarrow ed & \rightarrow alldebt \end{matrix} \right)$

จากปรากฏการณ์ข้างต้นแสดงว่านักศึกษาใช้ทัศนคติด้านสถานะเศรษฐกิจที่ตนเองเผชิญอยู่ในปัจจุบันเป็นตัวกำหนดอัตราประโยชน์ทางการศึกษาหลังตนเองสำเร็จการศึกษา ซึ่งเป็นมุมมองที่สวนความคิดระหว่างปัจจัยทางจิตวิทยาตามทฤษฎีของการบริโภคจากรายได้ถาวร (Friedman, 1957) และทฤษฎีทุนมนุษย์ทางเศรษฐศาสตร์ (Becker, 1964) ซึ่งสะท้อนว่า ถ้านักศึกษามีความมั่นใจในสภาพการดำรงชีวิตในมิติทางเศรษฐกิจ จะทำให้นักศึกษาเกิดความมั่นใจที่จะบริโภคเพิ่มขึ้น แต่ความมั่นใจดังกล่าวต้องก่อให้เกิดความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีเสียก่อน ทั้งความคาดหวังในอัตราประโยชน์ที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินจากการเรียนระดับปริญญาตรีในระดับสูง ร่วมกับความตระหนักต่อต้นทุนค่าเสียโอกาสในการเรียนปริญญาตรีในระดับต่ำ ส่งผลให้อัตราประโยชน์จากการบริโภคเพิ่มขึ้นและลดอัตราประโยชน์ของการออมเงินลง นักศึกษาจึงมีทัศนคติเชิงบวกต่ออัตราประโยชน์ของการก่อหนี้สินเพิ่มมากขึ้นเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของอัตราประโยชน์ พร้อมกับการลดการออมเงินลง

10.3) นักศึกษาที่มีทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจ ในเชิงบวกสูงขึ้น จะส่งผลโดยตรงให้นักศึกษามีทัศนคติต่อการก่อหนี้สินสูงขึ้น ($\beta = 0.19$) ส่งผลโดยรวมให้นักศึกษาก่อนนี้สิน (0.08 หน่วย) เพิ่มขึ้นประมาณ 0.02 หน่วย $\left(\begin{matrix} 0.19 & TE = 0.08 \\ ec \rightarrow ad & \rightarrow alldebt \end{matrix} \right)$

ปรากฏการณ์ข้างต้นแสดงว่านักศึกษาใช้สภาพเศรษฐกิจของครอบครัวและเศรษฐกิจระดับมหภาคเป็นเครื่องมือในการประเมินศักยภาพในการชำระหนี้สินของตนเอง เพราะสถานะเศรษฐกิจสะท้อนการสนับสนุนทางการเงินจากครอบครัวและการมีงานทำทั้งปัจจุบันและอนาคตที่นักศึกษารู้สึก อีกทั้งนักศึกษายังใช้ทัศนคติต่อสถานะทางเศรษฐกิจของตนเองทำนายรายได้ในอนาคตหลังสำเร็จการศึกษาและอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรี แสดงว่านักศึกษาใช้ทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจฯ เป็นตัวแทนความมั่งคั่งทางการเงินในอนาคต ดังนั้นถ้านักศึกษาประเมินสภาพเศรษฐกิจในเชิงบวก ก็จะมีทัศนคติว่าควรนำเงินในอนาคตมาใช้จ่ายในปัจจุบัน (อรรถประโยชน์ต่อการก่อหนี้สินสูงขึ้น) เพราะเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถชำระหนี้สินได้ ซึ่งทฤษฎีพฤติกรรมการบริโภคทางเศรษฐศาสตร์กล่าวว่า ถ้าผู้บริโภคคาดการณ์ว่าตนเองจะสามารถคืนเงินต้นและดอกเบี้ยจากการกู้ยืมได้ ก็จะก่อหนี้สินเพื่อรองรับอรรถประโยชน์จากการบริโภคระดับสูง จึงมีทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินมากกว่าจะคำนึงถึงผลกระทบของหนี้สิน

10.4) ถ้านักศึกษามีทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ในเชิงบวก ก็จะเพิ่มการออมเงินต่อเดือนขึ้นโดยตรง ($\beta = 0.08$) ส่งผลโดยรวมให้นักศึกษาก่อหนี้สินลดลง ($TE = -0.02$ หน่วย) ประมาณ -0.002 หน่วย $\left(\begin{matrix} 0.08 \\ ec \rightarrow save \end{matrix} \rightarrow \begin{matrix} TE = -0.02 \\ alldebt \end{matrix} \right)$

จากผลการศึกษาข้างต้น พบว่านักศึกษาจะออมเงินมากขึ้น ถ้ารู้สึกว่าการสภาพเศรษฐกิจรอบตัวดีขึ้น ซึ่งขัดแย้งกับทฤษฎีการบริโภคจากรายได้ถาวรที่ผู้บริโภคจะลดการออมลงถ้ามั่นใจที่จะเพิ่มการบริโภคเพราะคาดการณ์ว่ารายได้ของตนเองเป็นรายได้ถาวร อย่างไรก็ตามปรากฏการณ์ดังกล่าวใกล้เคียงกับทฤษฎีการบริโภคโดยรายได้สมบูรณ์ที่กล่าวว่า เมื่อบุคคลมีอำนาจซื้อเพิ่มขึ้น ก็จะเพิ่มทั้งการบริโภคและการออม เนื่องจากทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ของนักศึกษาถูกอธิบายจากเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว อีกทั้งรายได้ของครอบครัวยังช่วยลดความกดดันทางการเงินและเพิ่มทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ของนักศึกษามากขึ้นโดยตรง แสดงว่ารายได้ของครอบครัวมีอิทธิพลอยู่เบื้องหลังการประกอบสร้างทัศนคติที่มีต่อสถานะทางเศรษฐกิจฯ ของนักศึกษา เพราะระดับเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวเป็นตัวแปรที่สะท้อนความมั่งคั่งและความสามารถในการสนับสนุนทางการเงินของครอบครัว เงินโอนจากครอบครัวก็ยังเป็นอำนาจซื้อที่สำคัญที่สุดของนักศึกษาในรูปแบบรายได้ส่วนบุคคล จึงเป็นไปได้ที่นักศึกษาใช้ทัศนคติต่อสถานะทางเศรษฐกิจฯ ในการเพิ่มมูลค่าการบริโภคและการออมเงินของตนเอง

10.5) ถ้านักศึกษามีทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจ ในเชิงบวก จะส่งผลโดยตรงให้นักศึกษามีความตระหนักต่อการออมเงินลดลง ($\beta = -0.17$) นักศึกษาจึงก่อหนี้สินเพิ่มขึ้นประมาณ 0.005 หน่วย $\left(ec \xrightarrow{-0.17} sad \xrightarrow{TE = -0.03} alldebt \right)$ ผลการศึกษาช่วยเติมเต็มผลการศึกษาของหัวข้อที่ 10.4) ที่ความตระหนักต่ออรรถประโยชน์จากการออมเงินเป็นตัวกลางในการรับอิทธิพลจากทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจ ไปสู่การออมเงินต่อเดือน ถ้านักศึกษาไม่มีความตระหนักต่อการออมเงินก็จะลดจำนวนเงินออมต่อเดือนลง ไม่ว่านักศึกษาจะมีทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจ ในเชิงบวกเพียงใดก็ตาม

10.6) ถ้านักศึกษามีทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจ ในเชิงบวก จะส่งผลโดยตรงให้นักศึกษามีสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลดลง ($\beta = -0.13$) ส่งผลให้นักศึกษาก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น ($TE = -0.03$) ประมาณ 0.02 หน่วย $\left(ec \xrightarrow{-0.13} ect \xrightarrow{TE = -0.14} alldebt \right)$

10.7) ถ้านักศึกษามีทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจ ในเชิงบวกมากขึ้น จะส่งผลโดยตรงให้นักศึกษามีพฤติกรรมบริโภคนิยมมากขึ้น ($\beta = 0.28$) ส่งผลให้นักศึกษาก่อหนี้สินโดยรวมเพิ่มขึ้น ($TE = 0.09$ หน่วย) ประมาณ 0.03 หน่วย $\left(ec \xrightarrow{0.28} cons \xrightarrow{TE = 0.09} alldebt \right)$

ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าเมื่อนักศึกษามีทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจ ในเชิงบวก ก็จะเห็นความสำคัญของอรรถประโยชน์จากการบริโภคมากขึ้นตามพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม เมื่อพิจารณาผลการศึกษาพร้อมกับอิทธิพลทางอ้อมของทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจ ผ่านสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา (หัวข้อที่ 10.6) จะพบปรากฏการณ์ที่น่าสนใจคือ เมื่อนักศึกษาประเมินสถานะทางเศรษฐกิจของตนเองในเชิงบวกแล้ว ก็จะลดการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แต่กลับปฏิบัติตามพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมแทน ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนความขัดแย้งในเชิงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษาผ่านมุมมองของสถานะเศรษฐกิจที่ตนเองเผชิญอยู่

สรุปได้ว่าทัศนคติของนักศึกษาต่อสถานะทางเศรษฐกิจส่งผลต่อการลดหนี้สินโดยตรง ซึ่งจากปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนอิทธิพลของระดับเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว เนื่องจากนักศึกษาที่อาศัยในครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจสังคมสูง จะมีความกดดันทางการเงินต่ำ เพราะได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากครอบครัว นักศึกษาจึงรับการสนับสนุนทางการเงินของครอบครัวมา

ปรับเป็นทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะเศรษฐกิจฯ จึงไม่จำเป็นต้องก่อหนี้สินขึ้น อีกทั้งนักศึกษายังใช้ทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ทำนายรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาโดยตรง อาจเป็นเพราะนักศึกษาใช้ทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจฯ เป็นตัวแทนโอกาสการมีงานทำและรายได้จากการทำงานในอนาคต และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจฯ และการออมเงินต่อเดือนของนักศึกษา ก็พบว่า ถ้านักศึกษาไม่ตระหนักต่อประโยชน์จากการออมเงิน ก็จะลดปริมาณเงินออมต่อเดือนลง แม้นักศึกษาจะรู้สึกว่าการออมเงินรอบข้างตนเองดีขึ้นเพียงใด อีกทั้งขณะที่นักศึกษามีทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ในเชิงบวก ก็อาจทำให้นักศึกษาละเลยการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แต่กลับปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามสังคมบริโภคนิยม สะท้อนถึงความขัดแย้งในปรัชญาการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจระหว่างหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและบริโภคนิยม ดังนั้นถ้านักศึกษาเลือกที่จะดำเนินชีวิตตามพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ก็จะยิ่งเร่งเร้าให้ตนเองก่อหนี้สินมากขึ้นเมื่อนักศึกษามีทัศนคติว่าสภาพเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับตนเองดีขึ้น เพราะความต้องการอรรถประโยชน์จากการบริโภคในระดับสูง จนทำให้เกิดการใช้จ่ายที่เกินตัว

11) ความตระหนักต่อการออมเงินของนักศึกษา (sad) เป็นตัวแปรที่แสดงถึงอรรถประโยชน์จากการออมเงินของนักศึกษาตามทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคทางเศรษฐศาสตร์ และยังเป็นตัวแปรที่สะท้อนภาพวัฒนธรรมการออมเงินของไทยที่ประยุกต์มาเป็นหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในปัจจุบัน ความตระหนักต่อการออมเงินของนักศึกษาเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยรวมต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาอันดับที่ 10 จาก 18 อันดับ มีค่าสัมประสิทธิ์ประมาณ -0.03 หน่วย และเป็นอิทธิพลทางอ้อมต่อการก่อหนี้สินทั้งสิ้น ตัวแปรความตระหนักต่อการออมเงินของนักศึกษาได้ส่งอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาผ่านหลายเส้นทางดังนี้

11.1) ถ้านักศึกษามีความตระหนักต่ออรรถประโยชน์ของการออมเงินเพิ่มขึ้น จะส่งผลโดยตรงให้นักศึกษาลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมลง ($\beta = -0.21$) นักศึกษาจึงลดการก่อหนี้สินลงประมาณ -0.02 หน่วย $\left(\begin{matrix} -0.21 & TE = 0.09 \\ sad \rightarrow cons & \rightarrow alldebt \end{matrix} \right)$ แสดงให้เห็นว่าเมื่อนักศึกษามีความตระหนักในอรรถประโยชน์จากการออมเงินสูงขึ้น ก็จะปรับลดอรรถประโยชน์จากการบริโภคทดแทน จึงลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมและก่อหนี้สินลดลง (TE = 0.09 หน่วย)

11.2) ถ้านักศึกษามีความตระหนักต่ออรรถประโยชน์ของการออมเงินเพิ่มขึ้น จะส่งผลโดยตรงให้นักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินลดลง ($\beta = -0.12$) ส่งผลทางอ้อมให้นักศึกษาก่อหนี้ลดลง 0.01 หน่วย $\left(\begin{matrix} -0.12 & TE = 0.08 \\ \text{sad} \rightarrow \text{ad} & \rightarrow \text{alldebt} \end{matrix} \right)$

11.3) ถ้านักศึกษามีความตระหนักต่อการออมเงินเพิ่มสูงขึ้น จะส่งผลโดยตรงให้นักศึกษามีจำนวนเงินออมต่อเดือนเพิ่มขึ้น ($\beta = 0.10$) นักศึกษาจึงก่อหนี้สินลดลง ($TE = -0.02$ ซึ่งเป็นอิทธิพลทางอ้อมทั้งหมด) 0.002 หน่วย $\left(\begin{matrix} 0.10 & TE = -0.02 \\ \text{sad} \rightarrow \text{save} & \rightarrow \text{alldebt} \end{matrix} \right)$

สรุปได้ว่าการที่นักศึกษามีความตระหนักต่อการออมเงินในระดับสูง จะทำให้นักศึกษาออมเงินมากขึ้นในแต่ละเดือน นักศึกษาจึงลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมและอรรถประโยชน์จากการก่อหนี้สินลงได้ นำไปสู่การลดรายจ่ายของตนเอง ลดโอกาสที่จะก่อหนี้สิน สอดรับกับกรอบแนวคิดของทฤษฎีพฤติกรรมของผู้บริโภคทางเศรษฐศาสตร์ ที่กล่าวว่าเมื่อผู้บริโภครับรู้อรรถประโยชน์จากการออมเงินที่สูงกว่าอรรถประโยชน์ในการใช้จ่ายเงิน ก็จะปรับดุลยภาพในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของตน โดยออมเงินมากขึ้นไปพร้อมกับการลดรายจ่ายของตนเอง จึงไม่จำเป็นที่จะต้องก่อหนี้สินขึ้นเพื่อรองรับอรรถประโยชน์ของการบริโภคในระดับสูง

12) สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา (ect) เป็นตัวแทนแนวคิดทางการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจที่พัฒนามาจากบริบทของวัฒนธรรมการออมของประเทศไทย เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยรวมต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาอันดับที่ 3 จาก 18 อันดับ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ -0.14 หน่วย แบ่งเป็นอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาประมาณ -0.07 หน่วยเท่าๆ กัน สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ส่งอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาในหลายเส้นทางดังนี้

12.1) ถ้านักศึกษามีสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สูงขึ้น ก็จะมีผลโดยตรงที่ความตระหนักต่อการออมเงินมากขึ้น ($\beta = 0.26$) ส่งผลทางอ้อมให้นักศึกษาก่อหนี้สินลดลง ($TE = -0.03$ และเป็นอิทธิพลทางอ้อม) ประมาณ 0.01 หน่วย $\left(\begin{matrix} 0.26 & TE = -0.03 \\ \text{ect} \rightarrow \text{sad} & \rightarrow \text{alldebt} \end{matrix} \right)$

12.2) ถ้านักศึกษามีสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสูงขึ้น ส่งผลโดยตรงให้นักศึกษาเพิ่มจำนวนเงินออมต่อเดือน ($\beta = 0.26$) ทำให้นักศึกษาก่อนนี้สิ้นโดยรวมลดลง ($TE = -0.03$ และเป็นอิทธิพลทางอ้อม) ประมาณ -0.001 หน่วย $\left(\text{ect} \xrightarrow{0.07} \text{save} \xrightarrow{TE = -0.02} \text{alldebt} \right)$

12.3) ถ้านักศึกษามีสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสูงขึ้น จะส่งผลโดยตรงให้นักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินลดลง ($\beta = -0.14$) ส่งผลอิทธิพลโดยรวม ($TE = 0.08$ เป็นอิทธิพลทางตรงทั้งหมด) ทำให้นักศึกษาก่อนนี้สิ้นโดยรวมลดลงประมาณ -0.01 หน่วย $\left(\text{ect} \xrightarrow{-0.14} \text{ad} \xrightarrow{TE = 0.08} \text{alldebt} \right)$

12.4) ถ้านักศึกษามีสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสูงขึ้น จะส่งผลโดยตรงให้นักศึกษาลดความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีลง ($\beta = -0.30$ และมีอิทธิพลสูงที่สุดต่อตัวแปรความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษา) ส่งผลโดยรวมให้นักศึกษาก่อนนี้สิ้นลดลง ($TE = 0.16$) อีก -0.05 หน่วย $\left(\text{ect} \xrightarrow{-0.30} \text{ed} \xrightarrow{TE = 0.16} \text{alldebt} \right)$

สรุปได้ว่านักศึกษาที่ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งในหลักความมีเหตุมีผล ความพอประมาณ การป้องกันความเสี่ยงและเงื่อนไขด้านคุณธรรม (การวิจัยได้แยกเงื่อนไขด้านความรู้ เพื่อประกอบสร้างเป็นตัวแปรความรู้ทางการเงินและการเรียนรู้ทางการเงินในการอธิบายแบบจำลอง) ก็จะช่วยให้นักศึกษามีความตระหนักต่อการออมเงินสูงขึ้น และยังส่งผลโดยตรงให้นักศึกษามีวินัยทางการเงิน จากการออมเงินอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ที่เป็นรูปธรรมของสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและวัฒนธรรมการออมเงินของประเทศไทย และยังเติมเต็มแนวคิดของทฤษฎีของการบริโภคทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ในประเด็นของการประกอบสร้างขึ้นของอรรถประโยชน์ของการออมเงิน ซึ่งกรณีของนักศึกษาในเขตกรุงเทพฯ ประกอบสร้างขึ้นจากสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสำคัญ เพราะสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นตัวแปรที่มีขนาดอิทธิพลที่สูงที่สุดต่อความตระหนักต่อการออมเงินของนักศึกษา ในขณะที่ทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจฯ กลับส่งผลให้นักศึกษามีความตระหนักทางการเงินลดลง แสดงให้เห็นความขัดแย้งของอิทธิพลในทัศนคติของนักศึกษาต่อความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กระแสหลักและการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สะท้อนภาพวัฒนธรรมการออมของคนไทย

ขณะเดียวกันสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนอกจากจะช่วยลดการก่อหนี้สินโดยรวมของนักศึกษาแล้ว ยังช่วยลดอรรถประโยชน์ต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาได้โดยตรง แสดงให้เห็นได้ว่าสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทำให้นักศึกษาหลุดพ้นจากวัฏจักรหนี้สินได้ จากการปรับสมรรถนะทั้งพฤติกรรมและทัศนคติให้เป็นไปตามหลักทางสายกลาง ลดการใช้ย่ำเกินตัวที่มากกว่าปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม, 2549) ผลการศึกษายังพบว่า สมรรถนะของนักศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่งผลทางอ้อมให้นักศึกษาปรับลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม (ไม่ใช่อิทธิพลทางตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้) ผ่าน 2 เส้นทางคือ 1) สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้นักศึกษาคาดหวังกับการศึกษาระดับปริญญาตรีลดลง ($\beta = -0.30$) พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมจึงลดลง ($\beta = 0.22$) และ 2) สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้นักศึกษามีความตระหนักต่อการออมเงินสูงขึ้น ($\beta = 0.26$) และลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมลงได้ ($\beta = -0.21$) ปรากฏการณ์ดังกล่าวแสดงว่า นักศึกษาที่มีสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมลงได้ ถ้านักศึกษาไม่คาดหวังอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีไว้สูงเกินไป และตระหนักต่อการออมเงินในระดับสูงเพียงพอ ก็จะลดโอกาสในการก่อหนี้สินลงได้จริง

สมรรถนะของนักศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังส่งผลทางอ้อมต่อการบริหารจัดการทางการเงินของนักศึกษา ไม่ได้เป็นอิทธิพลทางตรงตามสมมติฐานของแบบจำลองสมการโครงสร้างก่อนการปรับปรุงภาวะสารูปสนิทธิ จากการศึกษพบว่าสมรรถนะของนักศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สูงขึ้น จะส่งผลให้นักศึกษามีความตระหนักทางการเงินสูงขึ้น ($\beta = 0.26$) และลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ($\beta = -0.21$) นักศึกษาจึงมีพฤติกรรมในการบริหารจัดการทางการเงินที่ดีขึ้นในที่สุด ($\beta = -0.18$) แสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่มีสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตที่สูง จะบริหารจัดการทางการเงินสม่ำเสมอมากขึ้น ต่อเมื่อนักศึกษามีความตระหนักทางการเงินในระดับสูงควบคู่ไปกับลดการดำเนินชีวิตตามพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของตนเองลง

13) ความรู้ทางการเงินของนักศึกษา (km) ทั้งความรู้เบื้องต้นในเรื่องการก่อหนี้สิน การออมเงิน และการลงทุน ซึ่งเป็นตัวแทนความสมเหตุสมผลในการคาดการณ์ทางเศรษฐกิจ (Rational Expectation) ของทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก อีกทั้งยังเป็นเงื่อนไขของสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยเช่นกัน ความรู้ทางการเงินเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยรวมต่อการก่อ

หนี้สินของนักศึกษาอันดับที่ 10 จาก 18 มีอิทธิพลโดยรวมในทิศทางลบประมาณ -0.03 หน่วย โดยเป็นอิทธิพลทางอ้อมทั้งหมด และส่งอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาผ่านเส้นทางดังนี้

13.1) ถ้านักศึกษามีความรู้ทางการเงินในระดับสูง จะส่งผลโดยตรงให้นักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ลดลง ($\beta = -0.19$) ส่งผลทางอ้อมให้นักศึกษาก่อหนี้สินโดยรวมลดลง ($TE = 0.01$) ดังนั้นความรู้ทางการเงินจะส่งผลทางอ้อมต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาผ่านทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ในทิศทางลบ 0.002 หน่วย $\left(\text{km} \xrightarrow{-0.19} \text{ec} \xrightarrow{TE=0.01} \text{alldebt} \right)$

13.2) ถ้านักศึกษามีความรู้ทางการเงินในระดับสูงขึ้น นักศึกษาที่จะมีความกดดันทางการเงินลดลง ($\beta = -0.07$) ส่งผลทางอ้อมให้นักศึกษาก่อหนี้สินลดลงในภาพรวม ($TE = 0.02$) ประมาณ 0.001 หน่วย $\left(\text{km} \xrightarrow{-0.07} \text{stress} \xrightarrow{TE=0.02} \text{alldebt} \right)$

13.3) ถ้านักศึกษามีความรู้ทางการเงินมากขึ้น จะส่งผลโดยตรงให้นักศึกษามีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมลดลง ($\beta = -0.05$) ส่งผลให้นักศึกษาก่อหนี้สินลดลง ($TE = 0.09$) ประมาณ 0.005 หน่วย $\left(\text{km} \xrightarrow{-0.05} \text{cons} \xrightarrow{TE=0.09} \text{alldebt} \right)$

13.4) ถ้านักศึกษามีความรู้ทางการเงินในระดับสูง จะส่งผลโดยตรงให้สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มสูงขึ้น ($\beta = 0.17$) ส่งผลทางอ้อมให้นักศึกษาก่อหนี้สินโดยรวมลดลง ($TE = -0.14$) ประมาณ 0.03 หน่วย $\left(\text{km} \xrightarrow{0.17} \text{ect} \xrightarrow{TE=-0.14} \text{alldebt} \right)$

จากผลการศึกษาข้างต้น สรุปได้ว่านักศึกษาที่มีความรู้ทางการเงินในระดับสูงจะมีความกดดันทางการเงิน พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมและมีทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ที่ต่ำ ซึ่งอาจเกิดจากการที่นักศึกษาคาดการณ์ทางเศรษฐกิจอย่างสมเหตุสมผล (Rational Expectation) ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจอย่างเหมาะสมตามกรอบแนวคิดของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก แต่ในขณะเดียวกันตัวแปรความรู้ทางการเงินก็ยังคงเป็นตัวแทนของเงื่อนไขความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเช่นกัน ที่ความรู้ในเรื่องที่จะปฏิบัติ เป็นเงื่อนไขในการสร้างสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของปัจเจกบุคคล (อภิชัย พันธเสน, 2547;

ปริญญช พินุลสราวุธ, 2551; จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2551) สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ความรู้ทางการเงินเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่ระดับสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาโดยตรง อีกทั้งปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์นันท์ (2552) ได้กล่าวว่า บุคคลที่ปฏิบัติตามสมรรถนะเชิงพฤติกรรมของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (รวมถึงเงื่อนไขการมีความรู้ในเรื่องที่ตนเองจะปฏิบัติ) จะช่วยลดโอกาสในการก่อหนี้สินลงได้ และจะมีพฤติกรรมทางเศรษฐกิจที่ตรงกันข้ามกับบุคคลในสังคมแบบบริโภคนิยม ซึ่งผลวิจัยก็สะท้อนให้เห็นชัดเจนว่า นักศึกษาที่มีความรู้ทางการเงินที่อยู่ในระดับสูงจะมีโอกาสในการก่อหนี้สินลดลง โดยที่ส่งอิทธิพลผ่านความกดดันทางการเงิน พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมและมีทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะเศรษฐกิจที่ลดลง

14) การเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษา (learn) ผ่านแหล่งเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษาทั้งบิดามารดา เพื่อน ญาติพี่น้อง มหาวิทยาลัย อาจารย์และการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นตัวแปรที่การวิจัยใช้เป็นตัวแทนความสมเหตุสมผลในการคาดการณ์ทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กระแสหลักและเป็นเงื่อนไขของสมรรถนะของปัจเจกบุคคลตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเช่นเดียวกับตัวแปรความรู้ทางการเงินของนักศึกษา อีกทั้งยังเป็นตัวแทนอิทธิพลของทฤษฎีการบริโภคตามรายได้เปรียบเทียบ ที่มีมุมมองว่าปัจเจกบุคคลตัดสินใจทางเศรษฐกิจจากการเปรียบเทียบพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของตนเองกับบุคคลรอบข้างในสังคม โดยเฉพาะการเลียนแบบพฤติกรรมทางเศรษฐกิจนอกเหนือจากการตัดสินใจตามสภาพเศรษฐกิจจริงของตนเอง การเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษาเป็นตัวแปรปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยรวมต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาอันดับที่ 7 จาก 18 อันดับและมีอิทธิพลโดยรวมในทิศทางลบ มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.06 และเป็นอิทธิพลทางอ้อมทั้งหมด การเรียนรู้ทางการเงินผ่านแหล่งเรียนรู้ของนักศึกษาส่งอิทธิพลสู่การก่อหนี้สินของนักศึกษาผ่านเส้นทางอิทธิพลหลายเส้นทางดังนี้

14.1) ถ้านักศึกษาเรียนรู้ทางการเงินอย่างสม่ำเสมอ จะมีความรู้ทางการเงินสูงขึ้น ($\beta = 0.05$) จึงก่อหนี้สินลดลง ($TE = -0.03$) ประมาณ 0.002 หน่วย $\left(\begin{matrix} 0.05 & TE = -0.03 \\ \text{learn} \rightarrow \text{km} & \rightarrow \text{alldebt} \end{matrix} \right)$

14.2) ถ้านักศึกษาเรียนรู้ทางการเงินสม่ำเสมอมากขึ้น จะส่งผลโดยตรงให้นักศึกษาลดระดับค่าครองชีพของตนเองลงได้ ($\beta = -0.05$) และก่อหนี้สินลดลง ($TE = 0.16$) ประมาณ 0.01 หน่วย $\left(\begin{matrix} -0.05 & TE = 0.16 \\ \text{learn} \rightarrow \text{all exp} & \rightarrow \text{alldebt} \end{matrix} \right)$

14.3) ถ้านักศึกษามีการเรียนรู้ทางการเงินที่สม่ำเสมอมากขึ้น จะส่งผลโดยตรงให้นักศึกษามีความตระหนักต่อการออมเงินสูงขึ้น ($\beta = 0.14$) ส่งผลให้นักศึกษาออมเงินลดลง ($TE = -0.03$) ประมาณ 0.005 หน่วย $\left(\text{learn} \xrightarrow{0.14} \text{sad} \xrightarrow{TE = -0.03} \text{alldebt} \right)$

14.4) ถ้านักศึกษามีการเรียนรู้ทางการเงินที่สม่ำเสมอมากขึ้น จะส่งผลโดยตรงให้นักศึกษามีสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสูงขึ้น ($\beta = 0.45$) และออมเงินลดลง ($TE = -0.14$ หน่วย) ประมาณ 0.06 หน่วย $\left(\text{learn} \xrightarrow{0.45} \text{ect} \xrightarrow{TE = -0.14} \text{alldebt} \right)$

14.5) ถ้านักศึกษาเรียนรู้ทางการเงินสม่ำเสมอมากขึ้น จะส่งผลโดยตรงให้นักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อการออมเงินสูงขึ้น ($\beta = 0.20$) นักศึกษาจึงออมเงินเพิ่มขึ้น ($TE = 0.08$) ประมาณ 0.02 หน่วย $\left(\text{learn} \xrightarrow{0.20} \text{ad} \xrightarrow{TE = 0.08} \text{alldebt} \right)$

จากผลการศึกษาข้างต้น สรุปได้ว่านักศึกษาที่มีพฤติกรรมการเรียนรู้ทางการเงินผ่านแหล่งเรียนรู้ทางการเงินอย่างสม่ำเสมอ จะมีความรู้ทางการเงินที่สูงขึ้น จนลดระดับค่าครองชีพจากการใช้จ่ายในการบริโภคสินค้าและบริการต่อเดือนลงได้ มีความตระหนักต่อการออมเงินและมีสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มสูงขึ้น นำไปสู่การลดลงของหนี้สินคงค้างในภาพรวม แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ทางการเงินด้วยตนเองและการเรียนรู้จากบุคคลอื่นๆ รอบข้าง นักศึกษาเป็นกลยุทธ์จากการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ที่สามารถป้องกันหรือลดโอกาสในการก่อหนี้สินของนักศึกษา ทั้งความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) และความรู้เชิงประสบการณ์ (Tacit Knowledge) ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ทางการเงินที่ได้จากการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย การสังเกตหรือเลียนแบบพฤติกรรมทางการเงินที่ดี การปรึกษาพูดคุยกับครอบครัวและบุคคลรอบข้าง หรือเรียนรู้ด้วยตนเองก็ตาม ล้วนแต่ทำให้นักศึกษามีความรู้ทางการเงินที่สูงขึ้นพอที่จะใช้ตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผลในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของตนเองได้

ขณะเดียวกันการเรียนรู้ทางการเงินผ่านแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ของนักศึกษากลับทำให้นักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อการออมเงินมากขึ้น สะท้อนว่านักศึกษาที่เรียนรู้ทางการเงินอย่างสม่ำเสมอ ก็อาจรับรู้ถึงอรรถประโยชน์จากการออมเงินมากขึ้นได้เช่นกัน ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวอาจแสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้ทางการเงินจากการสังเกต เปรียบเทียบหรือเลียนแบบพฤติกรรม

ทางการเงินของบุคคลรอบข้าง (คล้ายกับกรอบแนวคิดของทฤษฎีการบริโภคที่สัมพันธ์กับรายได้เปรียบเทียบ ที่ผู้บริโภคตัดสินใจใช้จ่ายเงินในการบริโภคจากการเปรียบเทียบอำนาจซื้อกับบุคคลในสังคมที่อาศัยอยู่) อาจส่งผลให้นักศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมในการก่อหนี้สิน (Borrowing Culture) มาประกอบสร้างเป็นทัศนคติของตนเองก็เป็นได้ เพราะครอบครัวและบุคคลรอบข้างสามารถปลูกฝังทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สิน จนนักศึกษาเกิดความเคยชินกับการก่อหนี้สิน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Eskilson and Wiley (1999), Hesketh (1999) และ Loughlin and Szmigin (2006) ที่พบว่าบิดาและมารดาเป็นบุคคลสำคัญที่ถ่ายทอดทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินให้นักศึกษา และยังสอดคล้องกับแนวคิดจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่นในการสร้างเอกลักษณ์ของวัยรุ่น ที่วัยรุ่นจะเลือกคบคนที่มีส่วนคล้ายคลึงกัน จึงเรียนรู้และถ่ายทอดแบบอย่างจากกลุ่มบุคคล ทั้งแนวคิด ค่านิยม ฯลฯ จนกลายเป็นเอกลักษณ์และปรับเข้าเป็นบุคลิกภาพของตนเอง จึงเป็นไปได้สูงที่นักศึกษาจะรับเอาทัศนคติต่อการก่อหนี้สินของบุคคลที่คบหรือบุคคลต้นแบบในอุดมคติมาปรับเป็นทัศนคติของตนเอง เมื่อพิจารณาสภาพการณ์ของสังคมไทยในปัจจุบัน นักศึกษาก็มีโอกาสสูงที่จะเรียนรู้ทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินจากบุคคลรอบข้างเช่นกัน เพราะสังคมไทยกำลังเปลี่ยนผ่านจากสังคมที่มีวัฒนธรรมการออมไปสู่สังคมแบบบริโภคนิยม (สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม, 2548) ที่ผู้บริโภคก่อหนี้สินเพื่อรองรับอรรถประโยชน์ระดับสูงจากการบริโภคสินค้าและบริการของตนเอง

จากการประมาณการแบบจำลองสมการโครงสร้างยังพบกลยุทธ์ที่ป้องกันอิทธิพลของการเรียนรู้ทางการเงินที่ทำให้นักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สิน เพราะการเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษาส่งผลทางอ้อมให้นักศึกษาปรับทัศนคติต่อการก่อหนี้สินเป็นเชิงลบได้เช่นกัน โดยมีเงื่อนไขคือ ถ้านักศึกษาเรียนรู้ทางการเงินแล้วมีความรู้ทางการเงินสูงขึ้น ($\beta = 0.05$) นักศึกษาก็จะประเมินสภาพเศรษฐกิจ ในเชิงบวกลดลง ($\beta = -0.19$) และลดทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สิน/ กู้ยืมลงได้ในที่สุด ($\beta = 0.19$) แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษาที่สามารถป้องกันทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สิน/ กู้ยืม นักศึกษาควรจะต้อง 1) มีความรู้ทางการเงินในระดับสูง และ 2) ไม่มองโลกในแง่ดี (ทัศนคติเชิงบวก) ต่อสถานะเศรษฐกิจของครอบครัวและประเทศมากเกินไปจนความเป็นจริง

15) จำนวนเงินรายได้รวมต่อเดือนของครอบครัว (homeinco) เป็นตัวแทนระดับเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว ที่สะท้อนอำนาจซื้อและความสามารถในการช่วยเหลือหรือสนับสนุนทางการเงินของครอบครัวมีต่อนักศึกษา เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยรวมต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา

อันดับที่ 8 จาก 18 อันดับ โดยมีอิทธิพลโดยรวมในทิศทางลบและมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.05 แบ่งเป็นอิทธิพลทางตรงเท่ากับ -0.08 หน่วยและอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.03 หน่วย

จำนวนเงินรายได้รวมต่อเดือนของครอบครัวส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาผ่านตัวแปรอำนาจซื้อของนักศึกษาในทิศทางบวก ทั้งจำนวนเงินรายได้ส่วนบุคคลต่อเดือนในปัจจุบัน มูลค่าทรัพย์สินที่มีค่า และปริมาณเงินออมโดยรวมของนักศึกษา โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.12, 0.19 และ 0.24 ตามลำดับ อีกทั้งรายได้ของครอบครัวยังส่งผลให้นักศึกษาใช้จ่ายเงินต่อเดือนมากขึ้น คาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาในระดับสูง และมีทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจในเชิงบวกมากขึ้นเช่นกัน ($\beta = 0.09, 0.14$ และ 0.08 หน่วยตามลำดับ)

อย่างไรก็ตามรายได้รวมต่อเดือนของครอบครัวก็มีอิทธิพลทางอ้อมให้นักศึกษาก่อหนี้สินลดลงได้เช่นกัน ถ้าการเพิ่มขึ้นของรายได้รวมต่อเดือนของครอบครัวกลายเป็นเงินโอนที่สนับสนุนให้นักศึกษาออมเงินต่อเดือนมากขึ้น ($\beta = 0.10$) จนทำให้ความกดดันทางการเงินลดลง ($\beta = -0.05$) อีกทั้งรายได้ของครอบครัวยังเป็นแหล่งเงินที่ช่วยเหลือให้นักศึกษาลดความกดดันทางการเงินของตนเองลงได้โดยตรง ($\beta = -0.04$) นักศึกษาจึงสามารถใช้อำนาจซื้อจากครอบครัวมาเป็นกลยุทธ์ทางอ้อมเพื่อนำไปสู่การลดหนี้สินของตนเองได้ ผ่านการเพิ่มจำนวนเงินออมต่อเดือนและการลดความกดดันทางการเงิน จึงสะท้อนภาพได้ว่า ถ้านักศึกษาใช้อำนาจซื้อของครอบครัวไปเพิ่มอำนาจซื้อของตนเอง ก็จะทำให้นักศึกษาก่อหนี้สินมากขึ้น หรือถ้านักศึกษามีครอบครัวที่มีระดับรายได้ที่สูง ก็อาจนำเศรษฐกิจของครอบครัวไปสร้างความมั่นใจในการบริโภคและปรับทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจไปในเชิงบวกมากขึ้น หรือประมาณการรายได้ของตนเองหลังสำเร็จการศึกษาไว้ในระดับที่สูง ก็จะส่งผลทางอ้อมให้นักศึกษาก่อหนี้สินมากขึ้นในที่สุด แต่ถ้านักศึกษาใช้รายได้ของครอบครัวไปเป็นโอกาสเพื่อเพิ่มเงินออมต่อเดือนของตนเอง ก็จะช่วยให้นักศึกษาลดโอกาสที่จะก่อหนี้สิน อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาภาพรวม นักศึกษาที่ครอบครัวมีระดับเศรษฐกิจสถานะที่สูง มีแนวโน้มที่จะก่อหนี้สินโดยรวมน้อยกว่านักศึกษาที่มีครอบครัวที่ระดับเศรษฐกิจสถานะต่ำกว่า

16) ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวของนักศึกษา (homed) เป็นตัวแปรที่เป็นตัวแทนระดับของเศรษฐกิจของครอบครัว และเป็นตัวแปรปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยรวมต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาอันดับที่ 5 จาก 18 อันดับ โดยมีอิทธิพลโดยรวมในทิศทางลบและมีค่าสัมประสิทธิ์ -0.084 แบ่งเป็นอิทธิพลทางตรงทางลบ -0.075 หน่วย และเป็นอิทธิพลทางอ้อม -0.009 หน่วย (อิทธิพลทางอ้อมไม่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อการกำหนดการก่อหนี้สิน)

ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวได้ส่งอิทธิพลทางอ้อมสู่การก่อหนี้สินของนักศึกษาผ่านตัวแปรปริมาณเงินออมโดยรวมของนักศึกษาในเชิงบวก ($\beta = 0.06$) ส่งผลต่อพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมในทางบวก ($\beta = 0.08$) ทำให้นักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะทางเศรษฐกิจของตนเองในปัจจุบัน ($\beta = 0.10$) ซึ่งประเด็นการเปลี่ยนแปลงในข้างต้น จะส่งผลให้นักศึกษามีแนวโน้มที่จะก่อหนี้สินเพิ่มขึ้นทั้งสิ้น

ขณะเดียวกันนักศึกษาที่อาศัยอยู่กับหัวหน้าครอบครัวที่มีระดับการศึกษาสูง จะมีความกดดันทางการเงินและความคาดหวังในอรรถประโยชน์ทางการศึกษาระดับปริญญาตรีต่ำกว่านักศึกษาที่อาศัยในครอบครัวที่มีระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวต่ำกว่า ซึ่งจะส่งอิทธิพลในภาพรวมให้โอกาสในการก่อหนี้สินของนักศึกษามีแนวโน้มลดลง แต่ในภาพรวมนักศึกษาที่มีครอบครัวที่เศรษฐกิจดีในด้านการศึกษานักศึกษาของหัวหน้าครอบครัวระดับสูง จะมีแนวโน้มที่จะก่อหนี้สินน้อยกว่าครอบครัวที่มีเศรษฐกิจดีในด้านดังกล่าวที่ต่ำกว่า

จากผลการศึกษาในหัวข้อที่ 15) และ 16) พบว่า นักศึกษาที่ครอบครัวมีเศรษฐกิจระดับสูง ทั้งด้านรายได้และระดับการศึกษา จะมีแนวโน้มในการก่อหนี้สินที่ต่ำกว่าครอบครัวของนักศึกษาที่มีเศรษฐกิจสถานะในระดับที่ต่ำกว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Robb and Sharpe (2009) ที่พบว่านักศึกษาที่บิดามารดาที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จะมีโอกาสเพิ่มจำนวนหนี้สินบัตรเครดิตมากกว่านักศึกษาที่มีบิดามารดาที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า โดย Eskilson and Wiley (1999) เสริมว่านักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่รายได้ต่ำและผู้ปกครองการศึกษาต่ำ จะมองโลกในแง่ดีในเรื่องเศรษฐกิจการเงินในอนาคต เพราะถูกปลูกฝังจากบิดาและมารดาว่า การเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา จะทำให้นักศึกษามีรายได้ระดับสูงและประสบความสำเร็จมากกว่าบิดาและมารดาที่ไม่ได้ศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งในความเป็นจริง ความสำเร็จทางเศรษฐกิจไม่สามารถวัดจากความสำเร็จในการศึกษาได้โดยตรง เพราะศักยภาพและความน่าเชื่อถือของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งไม่เท่ากัน อีกทั้งตลาดแรงงานมีการแข่งขันและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามสถานะเศรษฐกิจมหภาค จึงมีความเสี่ยงที่นักศึกษาจะไม่มีการทำที่เป็นไปตามความคาดหวังในอรรถประโยชน์ทางการศึกษาตามที่ได้ตั้งใจไว้

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา: กรณีหนี้สินกยศ. และหนี้สินนอกเหนือกยศ.

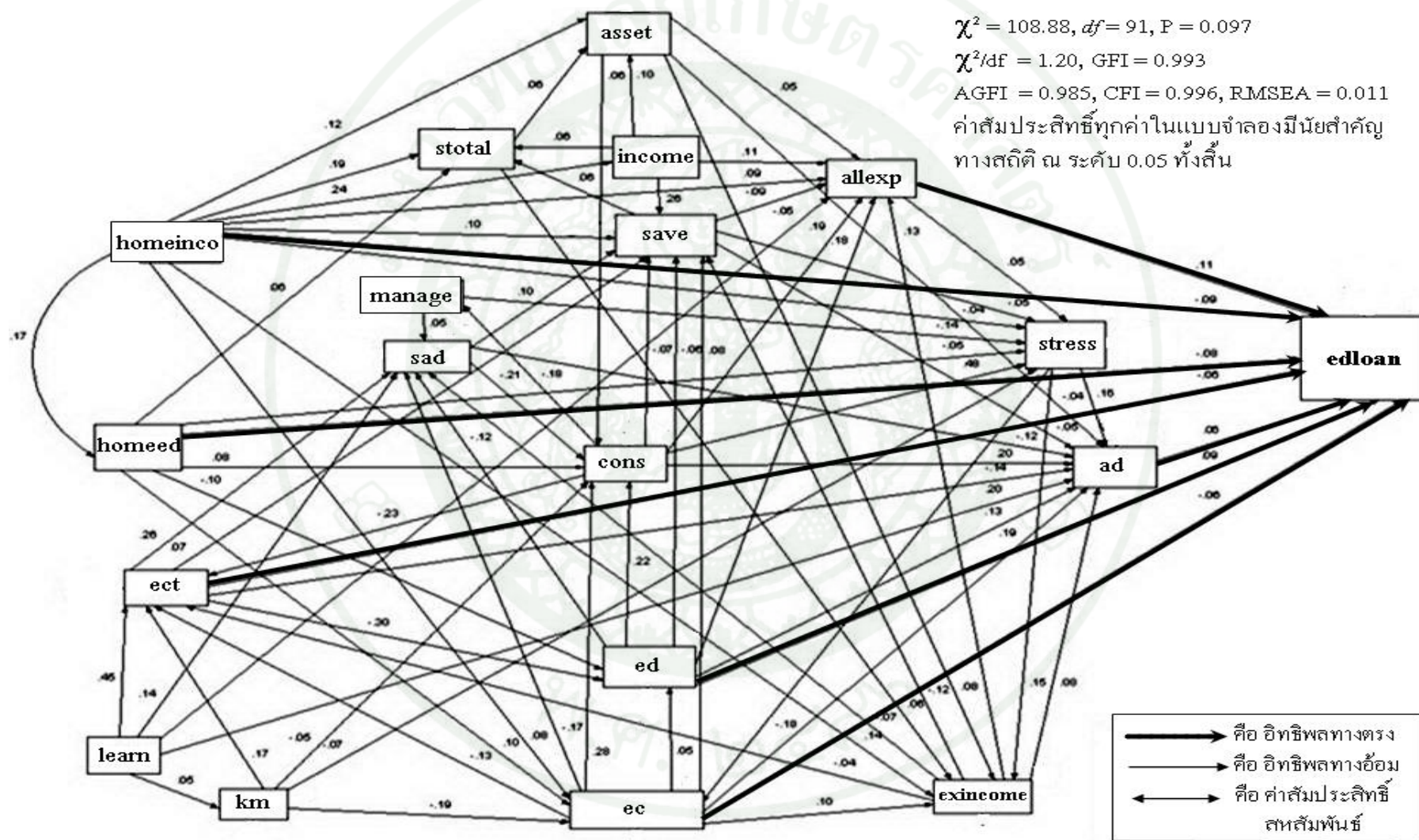
จากการประมาณการแบบจำลองสมการ โครงสร้างในผลการศึกษาคอนที่ 3 แม้ว่าเมทริกซ์ความแปรปรวนของค่าสังเกต (Observed Covariance Matrix) จะอธิบายได้ด้วยของเมทริกซ์ความแปรปรวนของการประมาณการแบบจำลอง (Implied Covariance Matrix) ได้ถึงร้อยละ 99.30 แต่แบบจำลองกลับอธิบายความแปรปรวนของการก่อหนี้สินของนักศึกษาได้ประมาณร้อยละ 9 เท่านั้น

ผู้วิจัยจึงทดลองแยกการประมาณการแบบจำลองสมการ โครงสร้างออกเป็น 2 แบบจำลอง คือ 1) แบบจำลองสมการโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินกยศ. ของนักศึกษา และ 2) แบบจำลองสมการโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือกยศ. ของนักศึกษา ซึ่งสาเหตุที่ผู้วิจัยทดลองแบ่งตัวแปรการก่อหนี้สินออกเป็น 2 ส่วน เนื่องจากลักษณะของหนี้สินกยศ. แตกต่างจากหนี้สินประเภทอื่นๆ โดยเฉพาะประเด็นการชำระหนี้สิน โดยที่หนี้สินกยศ. ของรัฐบาลไทย นักศึกษามีสิทธิ์ที่จะชำระหนี้สินในลักษณะผ่อนส่งหนี้สินเป็นงวดๆ ได้หลังจากสำเร็จการศึกษาเป็นเวลาถึง 2 ปี หรือเลิกศึกษาโดยไม่สำเร็จการศึกษาและไม่มีการแจ้งสถานภาพการเป็นนักศึกษาให้ธนาคารที่เป็นตัวแทนการกู้ยืมได้ทราบ (ธนาคารกรุงไทยและธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย) โดยผู้กู้ยืมจะต้องเสียดอกเบี้ยร้อยละ 1 ต่อปีของเงินต้นคงค้างของปีที่ 1 เป็นต้นไป และจะต้องชำระหนี้ภายในวันที่ 5 กรกฎาคมของทุกปี ซึ่งในการชำระหนี้ต้องเสร็จสิ้นภายในระยะเวลาถึง 15 ปี นับจากวันครบกำหนดชำระหนี้งวดแรก อีกทั้งยังมีกรณีผ่อนผันการชำระหนี้ได้ถ้านักศึกษาสำเร็จการศึกษาและไม่มียานพาหนะ เป็นผู้ไม่มีรายได้หรือรายได้ต่ำกว่า 4,700 บาทต่อเดือน รวมทั้งกรณีนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาเป็นผู้ประสบภัยพิบัติจากธรรมชาติ สงคราม หรือจลาจล อีกทั้งหนี้ตามสัญญาผู้กู้ยืมเงินจะเป็นอันระงับไปถ้านักศึกษาที่กู้ยืมเงินเสียชีวิตหรือพิการ หรือทุพพลภาพ (<http://www.studentloan.or.th /payloan.php>)

จากข้อมูลในข้างต้น ทำให้พบประเด็นที่แตกต่างของการก่อหนี้สินกยศ. ที่นักศึกษาที่ก่อหนี้สินไม่จำเป็นต้องคืนเงินที่กู้ยืมให้กับธนาคารที่เป็นตัวแทนของกยศ. ในระยะเวลาอันสั้น โดยมีระยะเวลานับตั้งแต่วันที่นักศึกษาได้รับเงินกู้จากกยศ. งวดแรกจนถึงวันที่นักศึกษาต้องเริ่มผ่อนชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยใช้เวลาประมาณถึง 6 ปี ในกรณีนักศึกษาได้ศึกษาระดับปริญญาตรีหลักสูตร 4 ปี และมีเวลาให้นักศึกษาชำระคืนหนี้สินถึง 15 ปี อีกทั้งยังมีข้อยกเว้นผ่อนผันตามที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น ดังนั้นปริมาณการก่อหนี้สินกยศ. จึงสะสมเพิ่มขึ้นไปตามระยะเวลาและชั้นปีการศึกษา

จนกว่านักศึกษาจะสำเร็จการศึกษาหรือเลิกศึกษาไป แตกต่างจากหนี้สินประเภทอื่นๆ ที่อาจไม่ได้มีระยะเวลาในการชำระเงินต้นและดอกเบี้ยยาวนานเท่ากยศ. (จริงๆ แล้วผู้กู้ยืมเงินกยศ.สามารถชำระหนี้คืนกองทุนทั้งหมดหรือบางส่วนในขณะที่กำลังศึกษา หรือช่วงระยะเวลาปลอดดอกเบี้ย โดยผู้กู้ยืมไม่ต้องเสียดอกเบี้ยหรือค่าธรรมเนียมจัดการเงินกู้ (<http://www.studentloan.or.th/payloan.php>) แต่นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีรายได้พิเศษจากการทำงาน รวมทั้งจากการสัมภาษณ์ในวิธีวิทยาเชิงคุณภาพ พบว่านักศึกษาไม่เคยรับรู้ประเด็นการคืนเงินกู้บางส่วนในขณะที่กำลังศึกษา จึงลดโอกาสที่จะชำระหนี้สินขณะกำลังศึกษา) จึงเป็นเหตุผลที่ผู้วิจัยทดลองแยกการก่อหนี้สินโดยรวมออกเป็น 2 ส่วน ในการประมาณการแบบจำลอง พบผลการศึกษาดังนี้

การประมาณการแบบจำลองสมการโครงสร้างการก่อหนี้สินกยศ. ของนักศึกษา (edloan) โดยประมาณการจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดทั้งที่มีหนี้สินคงค้างและไม่มีหนี้สินคงค้างที่ได้ปรับปรุงแบบจำลองแล้วตามภาพที่ 17 ซึ่งมีเส้นทางของอิทธิพลในแบบจำลองจำนวน 79 ค่า คิดเป็นขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำสุดจำนวน 790 คน ตามเกณฑ์ที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น ซึ่งเพียงพอต่อการประมาณการแบบจำลองจากขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 1,601 คน แบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของการก่อหนี้สินกยศ. ของนักศึกษาลดลงจากร้อยละ 9 เป็นร้อยละ 6 อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาค่า Chi-square, Chi-square/df, GFI, AGFI, CFI และ RMSEA (108.88, 1.20, 0.993, 0.985, 0.996 และ 0.011 ตามลำดับ) และค่า Probability ของค่า Chi-square (0.097 ตกในสมมติฐานหลัก ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.05) มีค่าที่ผ่านเกณฑ์ของความกลมกลืนในการประมาณการแบบจำลองทั้งสิ้น แสดงให้เห็นว่าเมทริกซ์ความแปรปรวนของค่าสังเกต (Observed Covariance Matrix) สามารถอธิบายได้ด้วยเมทริกซ์ความแปรปรวนของการประมาณการ (Implied Covariance Matrix) ได้สูงถึงร้อยละ 99.30 จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองสมการโครงสร้างตามสมมติฐานในภาพที่ 17 กับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความกลมกลืนเป็นอย่างดี อีกทั้งค่าสัมประสิทธิ์ทั้งหมดมีนัยสำคัญทางสถิติต่างจากค่าศูนย์ ณ ระดับ 0.05 ทั้งสิ้น (ตารางที่ 40)

ภาพที่ 17 ผลการประมาณการแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินกยศ. ของนักศึกษา

ตารางที่ 40 Standardized parameter estimates ของแบบจำลองหนี้สินกยศ. ที่ปรับปรุงแล้ว

Standardized Regression Weights		Standardized parameter estimates (β)		R-Square
edloan	<---	allexp	0.11 *	0.06*
edloan	<---	homeinco	-0.09 *	
edloan	<---	ed	0.09 *	
edloan	<---	homeed	-0.08 *	
edloan	<---	ec	-0.06 *	
edloan	<---	ad	0.06 *	
edloan	<---	ect	-0.06 *	
allexp	<---	cons	0.19 *	0.18*
allexp	<---	ed	0.18 *	
allexp	<---	exincome	0.13 *	
allexp	<---	income	0.11 *	
allexp	<---	save	-0.09 *	
allexp	<---	homeinco	0.09 *	
allexp	<---	learn	-0.05 *	
allexp	<---	asset	0.05 *	
stress	<---	cons	0.48 *	0.27*
stress	<---	manage	-0.14 *	
stress	<---	km	-0.07 *	
stress	<---	save	-0.05 *	
stress	<---	homeed	-0.05 *	
stress	<---	allexp	0.05 *	
stress	<---	homeinco	-0.04 *	

ตารางที่ 40 (ต่อ)

Standardized Regression Weights			Standardized parameter estimates (β)		R-Square
ad	<---	learn	0.20	*	0.37*
ad	<---	cons	0.20	*	
ad	<---	ec	0.19	*	
ad	<---	stress	0.16	*	
ad	<---	ect	-0.14	*	
ad	<---	ed	0.13	*	
ad	<---	sad	-0.12	*	
ad	<---	exincome	0.08	*	
ad	<---	save	-0.05	*	
ad	<---	asset	-0.04	*	0.08*
exincome	<---	stress	0.15	*	
exincome	<---	homeinco	0.14	*	
exincome	<---	ec	0.10	*	
exincome	<---	asset	0.08	*	
exincome	<---	stotal	0.06	*	0.04*
asset	<---	homeinco	0.12	*	
asset	<---	income	0.10	*	
asset	<---	stotal	0.06	*	0.06*
income	<---	homeinco	0.24	*	
stotal	<---	homeinco	0.19	*	
stotal	<---	income	0.07	*	
stotal	<---	save	0.06	*	
stotal	<---	homeed	0.06	*	0.15*
save	<---	income	0.27	*	
save	<---	exincome	-0.12	*	
save	<---	sad	0.10	*	
save	<---	homeinco	0.10	*	
save	<---	ec	0.08	*	
save	<---	cons	-0.07	*	
save	<---	ect	0.07	*	
save	<---	ed	-0.06	*	

ตารางที่ 40 (ต่อ)

Standardized Regression Weights		Standardized parameter estimates (β)		R-Square
manage	<---	cons	-0.18 *	0.03*
cons	<---	ec	0.28 *	0.25*
cons	<---	ed	0.22 *	
cons	<---	sad	-0.21 *	
cons	<---	homeed	0.08 *	
cons	<---	asset	0.06 *	
cons	<---	km	-0.05 *	
ed	<---	ect	-0.30 *	0.13*
ed	<---	homeed	-0.10 *	
ed	<---	ec	0.05 *	
ec	<---	km	-0.19 *	0.02*
ec	<---	stress	-0.18 *	
ec	<---	homeed	0.10 *	
ec	<---	homeinco	0.08 *	
sad	<---	ect	0.26 *	0.25*
sad	<---	ec	-0.17 *	
sad	<---	learn	0.14 *	
sad	<---	ed	-0.12 *	
sad	<---	exincome	-0.07 *	
sad	<---	manage	0.05 *	
ect	<---	learn	0.45 *	0.40*
ect	<---	cons	-0.23 *	
ect	<---	km	0.17 *	
ect	<---	ec	-0.13 *	
ect	<---	exincome	-0.04 *	
km	<---	learn	0.05 *	0.01*
Correlations				
homeinco	<-->	homeed	0.17 *	-

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05

ตารางที่ 41 อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลโดยรวมในรูปแบบ Standardized parameter estimates ที่ส่งผลต่อการก่อหนี้สินกยศ. ที่ปรับปรุงแบบจำลองแล้ว

ตัวแปรปัจจัย ¹⁾	การก่อหนี้สินกยศ. ของนักศึกษา		
	อิทธิพลทางตรง ²⁾	อิทธิพลทางอ้อม ²⁾	อิทธิพลโดยรวม ²⁾
	(Direct Effect: DE)	(Indirect Effect: IE)	(Total Effect: TE)
ed	0.085*	0.047*	0.132*
allexp	0.112*	0.001 ^{ns}	0.113*
ect	-0.057*	-0.055*	-0.112*
homeed	-0.078*	-0.009 ^{ns}	-0.088*
homeinco	-0.085*	0.015 ^{ns}	-0.070*
cons	-	0.068*	0.068*
ad	0.062*	0.000 ^{ns}	0.062*
learn	-	-0.048*	-0.048*
exincome	-	0.027*	0.027*
sad	-	-0.023*	-0.023*
km	-	-0.022*	-0.022*
stress	-	0.015*	0.015*
save	-	-0.014*	-0.014*
income	-	0.010*	0.010*
asset	-	0.009*	0.009*
ec	-0.064*	0.058*	-0.006 ^{ns}
manage	-	-0.003*	-0.003*
stotal	-	0.002*	0.002*

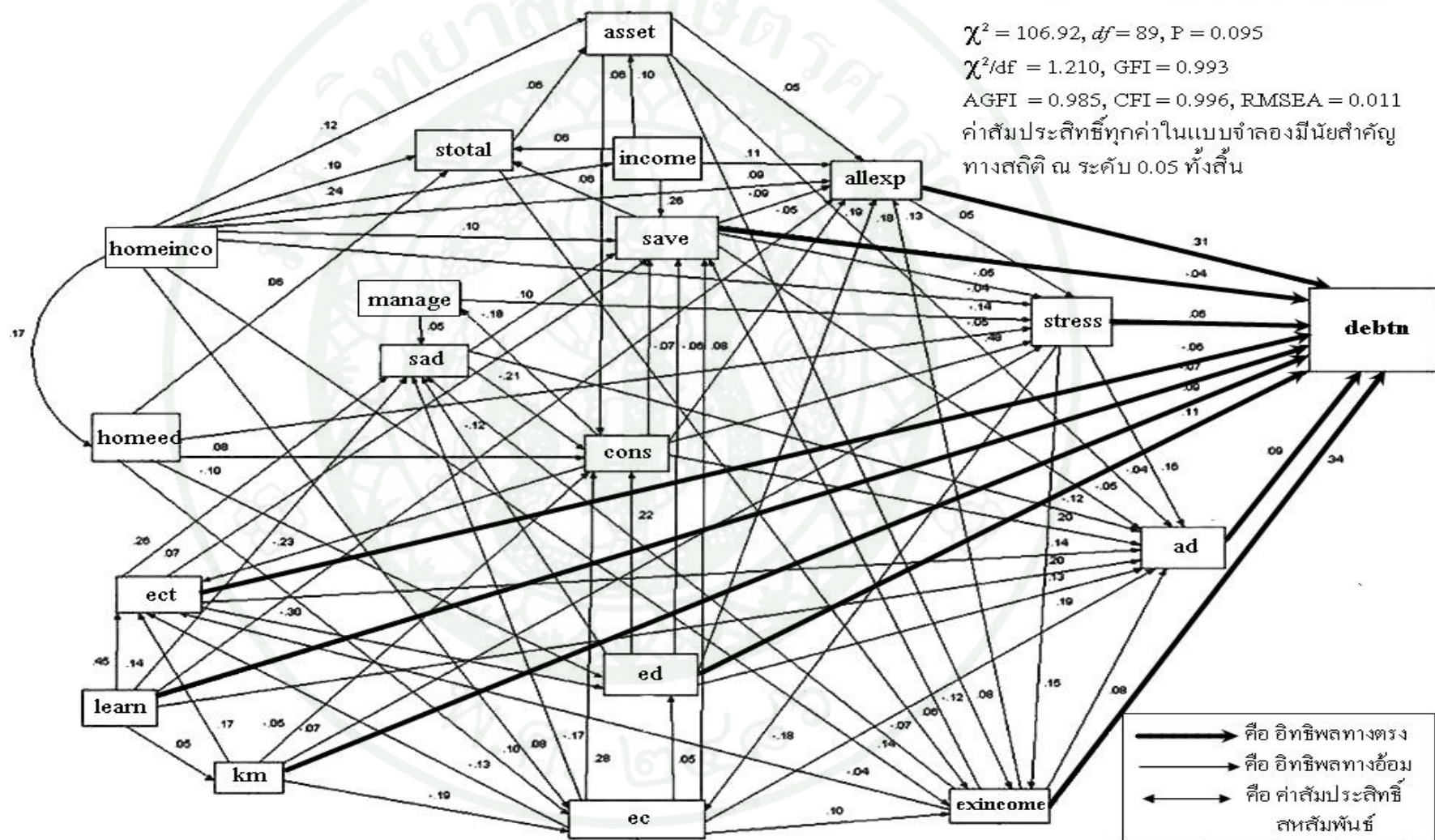
หมายเหตุ: 1) ลำดับของตัวแปรปัจจัย เรียงตามขนาดของอิทธิพลโดยรวม

2) * มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05

ns ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05

ผลการศึกษาแบบจำลองสมการ โครงสร้างการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. ของนักศึกษา (debt) โดยประมาณการจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดตามแบบจำลองที่ปรับปรุงแล้วตามภาพที่ 18 ซึ่งมีเส้นทางของอิทธิพลจำนวน 82 ค่า คิดเป็นขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำสุดจำนวน 820 คน จึงเพียงพอต่อการประมาณการแบบจำลองฯ จากขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 1,601 คน แบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของการก่อหนี้สินได้เพิ่มขึ้นอย่างมากจากร้อยละ 9 เป็นร้อยละ 41 ขณะที่ค่า Chi-square, Chi-square/df, GFI, AGFI, CFI และ RMSEA (106.92, 1.21, 0.993, 0.985, 0.996 และ 0.011 ตามลำดับ) และค่า Probability ของค่า Chi-square (0.095 ตกในสมมติฐานหลัก ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.05) มีค่าที่ผ่านเกณฑ์ของความกลมกลืนในการประมาณการแบบจำลองทั้งสิ้น แสดงให้เห็นว่าเมทริกซ์ความแปรปรวนของค่าสังเกต (Observed Covariance Matrix) สามารถอธิบายได้ด้วยเมทริกซ์ความแปรปรวนของการประมาณการ (Implied Covariance Matrix) ของแบบจำลองสูงถึงร้อยละ 99.30 สรุปได้ว่าแบบจำลองสมการ โครงสร้างตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความกลมกลืนกันเป็นอย่างดี อีกทั้งค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลองสมการ โครงสร้างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 ทั้งสิ้น (ตารางที่ 42)

สรุปได้ว่าการแยกแบบจำลองออกเป็นหนี้สินยศ. และหนี้สินนอกเหนือยศ. แบบจำลองสมการ โครงสร้างตามสมมติฐานทั้ง 2 แบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความกลมกลืนเป็นอย่างดี แต่เมื่อพิจารณาค่า R-Squared ของสมการการก่อหนี้สินของนักศึกษา พบว่าตัวแปรอิสระของสมการการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. สามารถอธิบายการก่อหนี้สินได้ดีกว่าสมการการก่อหนี้ยศ. อย่างมาก โดยมีค่า R-Squared ร้อยละ 41 และร้อยละ 6 ตามลำดับ ขณะที่สมการหนี้สินโดยรวมอธิบายได้ร้อยละ 9 ซึ่งการที่ค่า R-Squared ของแบบจำลองการก่อหนี้สินยศ. มีค่าน้อยลง อาจเป็นเพราะการก่อหนี้สินยศ. มีบริบทของการชำระหนี้สินที่ยาวนานและมีข้อยกเว้น เงื่อนไขที่แตกต่างจากหนี้สินชนิดอื่นๆ ตามที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น และอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้การประมาณการแบบจำลองหนี้สินโดยรวมของนักศึกษามีค่า R-Squared เพียง 0.09 เมื่อตัวแปรตามในสมการได้มาจากการคำนวณปริมาณหนี้สินคงค้างทั้ง 2 ประเภทรวมเข้าด้วยกัน แสดงให้เห็นว่าแบบจำลองสมการ โครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินนักศึกษาในการวิจัยสามารถอธิบายความแปรปรวนของปริมาณหนี้สินคงค้างนอกเหนือหนี้สินยศ. ได้ดีที่สุด แต่เมื่อพิจารณาในภาพรวมแบบจำลองสมการ โครงสร้างทั้ง 3 แบบจำลองก็มีความสามารถในการประมาณการที่มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ได้เป็นอย่างดีทั้ง 3 แบบจำลอง

ภาพที่ 18 ผลการประมาณการแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือกยศ. ของนักศึกษา

ตารางที่ 42 Standardized parameter estimates ของแบบจำลองหนี้สินนอกเหนือยศ. ที่ปรับปรุงแล้ว

Standardized Regression Weights			Standardized parameter estimates (β)	R-Square
debtn	<---	exincome	0.34 *	0.41*
debtn	<---	allexp	0.31 *	
debtn	<---	ed	0.12 *	
debtn	<---	ad	0.09 *	
debtn	<---	km	0.09 *	
debtn	<---	learn	-0.07 *	
debtn	<---	ect	-0.07 *	
debtn	<---	stress	0.06 *	
debtn	<---	save	-0.04 *	
allexp	<---	cons	0.19 *	0.18*
allexp	<---	ed	0.18 *	
allexp	<---	exincome	0.13 *	
allexp	<---	income	0.11 *	
allexp	<---	save	-0.09 *	
allexp	<---	homeinco	0.09 *	
allexp	<---	learn	-0.05 *	
allexp	<---	asset	0.05 *	
stress	<---	cons	0.48 *	0.27*
stress	<---	manage	-0.14 *	
stress	<---	km	-0.07 *	
stress	<---	save	-0.05 *	
stress	<---	homeed	-0.05 *	
stress	<---	allexp	0.05 *	
stress	<---	homeinco	-0.04 *	

ตารางที่ 42 (ต่อ)

Standardized Regression Weights		Standardized parameter estimates (β)		R-Square
ad	<---	learn	0.20 *	0.37*
ad	<---	cons	0.20 *	
ad	<---	ec	0.19 *	
ad	<---	stress	0.16 *	
ad	<---	ect	-0.14 *	
ad	<---	ed	0.13 *	
ad	<---	sad	-0.12 *	
ad	<---	exincome	0.08 *	
ad	<---	save	-0.05 *	
ad	<---	asset	-0.04 *	
exincome	<---	stress	0.15 *	0.08*
exincome	<---	homeinco	0.14 *	
exincome	<---	ec	0.10 *	
exincome	<---	asset	0.08 *	
exincome	<---	stotal	0.06 *	
asset	<---	homeinco	0.12 *	0.04*
asset	<---	income	0.10 *	
asset	<---	stotal	0.06 *	
income	<---	homeinco	0.24 *	0.06*
stotal	<---	homeinco	0.19 *	0.06*
stotal	<---	income	0.07 *	
stotal	<---	save	0.06 *	
stotal	<---	homeed	0.06 *	
save	<---	income	0.27 *	0.15*
save	<---	exincome	-0.12 *	
save	<---	sad	0.10 *	
save	<---	homeinco	0.10 *	
save	<---	ec	0.08 *	
save	<---	cons	-0.07 *	
save	<---	ect	0.07 *	
save	<---	ed	-0.06 *	

ตารางที่ 42 (ต่อ)

Standardized Regression Weights		Standardized parameter estimates (β)		R-Square
manage	<---	cons	-0.18 *	0.03*
cons	<---	ec	0.28 *	0.25*
cons	<---	ed	0.22 *	
cons	<---	sad	-0.21 *	
cons	<---	homeed	0.08 *	
cons	<---	asset	0.06 *	
cons	<---	km	-0.05 *	
ed	<---	ect	-0.30 *	0.13*
ed	<---	homeed	-0.10 *	
ed	<---	ec	0.05 *	
ec	<---	km	-0.19 *	0.02*
ec	<---	stress	-0.18 *	
ec	<---	homeed	0.10 *	
ec	<---	homeinco	0.08 *	
sad	<---	ect	0.26 *	0.25*
sad	<---	ec	-0.17 *	
sad	<---	learn	0.14 *	
sad	<---	ed	-0.12 *	
sad	<---	exincome	-0.07 *	
sad	<---	manage	0.05 *	
ect	<---	learn	0.45 *	0.40*
ect	<---	cons	-0.23 *	
ect	<---	km	0.17 *	
ect	<---	ec	-0.13 *	
ect	<---	exincome	-0.04 *	
km	<---	learn	0.05 *	0.01*
Correlations				
homeinco	<-->	homeed	0.17 *	-

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05

ตารางที่ 43 อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลโดยรวมในรูปแบบ Standardized parameter estimates ที่ส่งผลต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. ของนักศึกษาที่ปรับปรุงแบบจำลองแล้ว

ตัวแปรปัจจัย ¹⁾	Standardized parameter estimates		
	อิทธิพลทางตรง ²⁾	อิทธิพลทางอ้อม ²⁾	อิทธิพลโดยรวม ²⁾
	(Direct Effect: DE)	(Indirect Effect: IE)	(Total Effect: TE)
exincome	0.342*	0.068*	0.410*
allexp	0.313*	0.005*	0.318*
ed	0.115*	0.121*	0.236*
cons	-	0.182*	0.182*
ect	-0.065*	-0.104*	-0.169*
learn	-0.069*	-0.081*	-0.150*
ec	-	0.145*	0.145*
stress	0.064*	0.051*	0.115*
homeinco	-	0.101*	0.101*
ad	0.094*	0.000 ^{ns}	0.094*
save	-0.040*	-0.037*	-0.077*
sad	-	-0.058*	-0.058*
asset	-	0.054*	0.054*
stotal	-	0.027*	0.027*
income	-	0.021*	0.021*
manage	-	-0.019*	-0.019*
km	0.085*	-0.072*	0.014 ^{ns}
homeed	-	0.001 ^{ns}	0.001 ^{ns}

หมายเหตุ: 1) ลำดับของตัวแปรปัจจัย เรียงตามขนาดของอิทธิพลโดยรวม

2) * มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05

ns ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05

เมื่อเปรียบเทียบเส้นทางอิทธิพลของแบบจำลองสมการโครงสร้างของการก่อหนี้สินกยศ. หนี้สินนอกเหนือกยศ. (ภาพที่ 17-18) และหนี้สินโดยรวมของนักศึกษา (ภาพที่ 15) พบว่า ทั้ง 3 แบบจำลองมีเส้นทางอิทธิพลที่เหมือนกันทุกประการ ทั้งทิศทางและขนาดของค่าสัมประสิทธิ์ Standardized parameter estimates บนเส้นทางระหว่างตัวแปร Endogeneous และ Exogeneous ทั้งหมด แตกต่างกันเพียงเส้นทางอิทธิพลทางตรงที่มีต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาเท่านั้น โดยรายละเอียดของอิทธิพลทางตรงที่มีต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาดังนี้

1. ผลการศึกษาในแบบจำลองสมการโครงสร้างการก่อหนี้สินกยศ. (ตารางที่ 40) พบว่าตัวแปรการก่อหนี้สินกยศ. ได้รับอิทธิพลโดยตรงมากที่สุดจาก (เปรียบเทียบจากขนาดของค่าสัมประสิทธิ์ของค่า Standardized parameter estimates) ค่าครองชีพนักศึกษาทั้งด้านค่าใช้จ่ายทางการศึกษาและค่าใช้จ่ายทั่วไปในทิศทางเดียวกัน รองลงมาคือความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาในทิศทางเดียวกันและรายได้ต่อเดือนของครอบครัวในทิศทางลบ อันดับที่ 3 คือระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวในทิศทางลบ และอันดับที่ 4 คืออิทธิพลทางบวกของทัศนคติต่อการก่อหนี้สิน/ ภูมิของนักศึกษา อิทธิพลทางลบของสมรรถนะของนักศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสุดท้ายคืออิทธิพลทางลบของทัศนคติของนักศึกษาต่อสถานะเศรษฐกิจครอบครัวและมหภาค รวมจำนวนตัวแปรที่เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุโดยตรง 7 ตัวแปร โดยค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระในสมการการก่อหนี้สินกยศ. ของนักศึกษามีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 ทั้งสิ้น และร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการก่อหนี้สินกยศ. ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครได้ร้อยละ 6

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางทางอ้อม (ตารางที่ 41) ของตัวแปรในแบบจำลองสมการโครงสร้างฯ ซึ่งสะท้อนถึงขนาดและทิศทางของอิทธิพลของตัวแปรอิสระในแบบจำลองฯ ที่มีต่อการก่อหนี้สินกยศ. โดยส่งอิทธิพลผ่านตัวแปรอื่นๆ ในแบบจำลอง ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า นักศึกษาจะก่อหนี้สินดังกล่าวเพิ่มขึ้นจากอิทธิพลทางอ้อมในทางบวกที่ส่งผ่านมาจากพฤติกรรมบริโภคนิยมมากที่สุด รองลงมาคืออิทธิพลทางบวกจากทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจฯ อิทธิพลทางลบจากสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อิทธิพลทางลบจากการเรียนรู้ทางการเงิน อิทธิพลทางบวกจากความคาดหวังในอัตราประโยชน์ระดับปริญญาตรี อิทธิพลทางบวกจากรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษา อิทธิพลทางลบจากความตระหนักต่อการออมเงิน อิทธิพลทางลบจากความรู้ทางการเงิน อิทธิพลทางลบจากจำนวนเงินออมต่อเดือน อิทธิพลทางบวกจากความกดดันทางการเงิน อิทธิพลทางบวกจากรายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน อิทธิพลทางบวกจากมูลค่า

ของทรัพย์สินที่มีค่า อิทธิพลทางลบจากการบริหารจัดการทางการเงิน อิทธิพลทางบวกจากปริมาณเงินออมโดยรวมตามลำดับ ขณะที่อิทธิพลทางอ้อมของรายได้ของครอบครัว ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว ค่าครองชีพของนักศึกษา และทัศนคติต่อการก่อหนี้สิน/ ภูมิของนักศึกษาไม่มีนัยสำคัญต่อการกำหนดการก่อหนี้สินยศ.

จากผลการศึกษาพบข้อสังเกตสำคัญในประเด็นอิทธิพลทางอ้อมคือ นักศึกษาจะก่อหนี้สินยศ. เพิ่มขึ้นจากอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผ่านมาจากพฤติกรรมบริโภคนิยมมากที่สุด ในทางตรงกันข้ามนักศึกษาจะลดการก่อหนี้สินลงจากอิทธิพลทางอ้อมจากสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุดเช่นกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าอิทธิพลที่เป็นตัวผลักดันอยู่เบื้องหลังการเพิ่มและลดปริมาณการก่อหนี้สินของนักศึกษา คือปรัชญาในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของนักศึกษานั้นเอง โดยส่งอิทธิพลผ่านตัวแปรอื่นๆ ไปสู่การก่อหนี้สินของนักศึกษาในที่สุด

เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุในภาพรวมต่อการก่อหนี้สินยศ. (ตารางที่ 41) โดยการประมาณการค่าสัมประสิทธิ์ของอิทธิพลโดยรวม ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า ในภาพรวมปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลให้นักศึกษาก่อหนี้สินยศ. เพิ่มขึ้นจากอิทธิพลของความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด รองลงมาคือ ค่าครองชีพต่อเดือน พฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ทัศนคติต่อการก่อหนี้สิน รายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษา ความกดดันทางการเงิน อำนาจซื้อของนักศึกษา ทั้งรายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน มูลค่าของทรัพย์สินที่มีค่า และปริมาณเงินออมโดยรวม ตามลำดับ ขณะที่นักศึกษาจะก่อหนี้สินลดลงจากอิทธิพลของสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด รองลงมาคือระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว รายได้ของครอบครัว การเรียนรู้ทางการเงิน ความตระหนักต่อการออมเงิน ความรู้ทางการเงิน จำนวนเงินออมต่อเดือน และการบริหารจัดการทางการเงิน ตามลำดับ โดยตัวแปรที่ไม่มีอิทธิพลโดยรวมต่อการก่อหนี้สินยศ. คือ ทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีทิศทางของค่าสัมประสิทธิ์ของอิทธิพลทางตรง (-0.064) และทางอ้อม (0.058) ต่างกัน

2. ผลการศึกษาในแบบจำลองสมการโครงสร้างการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. เมื่อพิจารณาที่นัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 (ตารางที่ 43) พบว่าตัวแปรการก่อหนี้สินได้รับอิทธิพลโดยตรงมากที่สุด จากรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาในทิศทางเดียวกัน รองลงมาคือระดับค่าครองชีพ นักศึกษาทั้งด้านค่าใช้จ่ายทางการศึกษาและค่าใช้จ่ายทั่วไปในทิศทางเดียวกัน อันดับที่ 3 คือความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาในทิศทางเดียวกัน อันดับที่ 4 คือทัศนคติต่อการก่อหนี้สิน/

กู้ยืมและความรู้ทางการเงิน ซึ่งมีอิทธิพลในทางบวกต่อการก่อหนี้สินทั้งคู่ อันดับ 5 คือการเรียนรู้ทางการเงินและสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีอิทธิพลในทางลบต่อการก่อหนี้สินทั้งคู่ อันดับ 6 คือความกดดันทางการเงินของนักศึกษาซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อการก่อหนี้สินในทิศทางเดียวกัน และอันดับสุดท้ายคือจำนวนเงินออมต่อเดือนของนักศึกษาซึ่งส่งผลทางลบต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. รวมจำนวนตัวแปรที่เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุโดยตรง 9 ตัวแปร โดยที่ค่าสัมประสิทธิ์ทั้งหมดของตัวแปรอิสระในสมการมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 และร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีเขตกรุงเทพมหานครได้สูงถึงร้อยละ 41

เมื่อวิเคราะห์อิทธิพลทางทางอ้อม (ตารางที่ 43) ของตัวแปรในแบบจำลองสมการโครงสร้างฯ ซึ่งสะท้อนถึงขนาดและทิศทางของอิทธิพลของตัวแปรอิสระในแบบจำลองฯ ที่มีต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. โดยส่งอิทธิพลผ่านตัวแปรอื่นๆ ในแบบจำลอง ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า นักศึกษาจะก่อหนี้สินเพิ่มขึ้นจากอิทธิพลทางอ้อมในทางบวกที่ส่งผ่านมาจากพฤติกรรมบริโภคนิยมมากที่สุด รองลงมาคืออิทธิพลทางบวกจากทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจฯ อิทธิพลทางบวกจากความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรี อิทธิพลทางลบจากสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อิทธิพลทางบวกจากรายได้ของครอบครัว อิทธิพลทางลบจากการเรียนรู้ทางการเงิน อิทธิพลทางลบจากความรู้ทางการเงิน อิทธิพลทางบวกจากรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษา อิทธิพลทางลบจากความตระหนักต่อการออมเงิน อิทธิพลทางบวกจากมูลค่าทรัพย์สินที่มีค่า อิทธิพลทางบวกจากความกดดันทางการเงิน อิทธิพลทางลบจากจำนวนเงินออมต่อเดือน อิทธิพลทางบวกจากปริมาณเงินออมโดยรวม อิทธิพลทางบวกจากรายได้ส่วนบุคคล อิทธิพลทางลบจากการบริหารจัดการทางการเงิน อิทธิพลทางบวกของค่าครองชีพของนักศึกษาตามลำดับ ขณะที่อิทธิพลทางอ้อมของระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว และทัศนคติต่อการก่อหนี้สิน/ กู้ยืมของนักศึกษาไม่มีนัยสำคัญต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. ของนักศึกษา จากผลการศึกษาพบข้อสังเกตสำคัญในประเด็นอิทธิพลทางอ้อมคือ นักศึกษาจะก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. เพิ่มขึ้นจากอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผ่านมาจากพฤติกรรมบริโภคนิยมมากที่สุด ในทางตรงกันข้ามนักศึกษาจะลดการก่อหนี้สินลงจากอิทธิพลทางอ้อมจากสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุดเช่นกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าอิทธิพลที่เป็นตัวผลักดันอยู่เบื้องหลังการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการก่อหนี้สินของนักศึกษา คือปรัชญาในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของนักศึกษาเหมือนกับกรณีอิทธิพลทางอ้อมที่มีต่อการก่อหนี้สินยศ. ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุในภาพรวมต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. (ตารางที่ 43) โดยการประมาณการค่าสัมประสิทธิ์ของอิทธิพลโดยรวม ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า ในภาพรวมปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลให้นักศึกษาก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. เพิ่มขึ้นจากอิทธิพลของรายได้ค่าตอบแทนหลังสำเร็จการศึกษามากที่สุด รองลงมาคือค่าครองชีพต่อเดือน ความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรี พฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ความกดดันทางการเงิน รายได้ครอบครัว ทัศนคติต่อการก่อหนี้สิน อำนาจซื้อของนักศึกษา ทั้งมูลค่าของทรัพย์สินที่มีค่า เงินออมโดยรวม และรายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน ตามลำดับ ในขณะที่นักศึกษาจะก่อหนี้สินลดลงจากอิทธิพลของสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด รองลงมาคือการเรียนรู้ทางการเงิน จำนวนเงินออมต่อเดือน ความตระหนักต่อการออมเงิน และการบริหารจัดการทางการเงิน ตามลำดับ โดยตัวแปรที่ไม่มีอิทธิพลโดยรวมต่อการก่อหนี้สินฯ คือ 1) ความรู้ทางการเงิน ซึ่งเป็นตัวแปรเดียวที่มีทิศทางของค่าสัมประสิทธิ์ของอิทธิพลทางตรง (0.085) และทางอ้อม (-0.072) ที่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 2) ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว ซึ่งก็ไม่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

จากผลการศึกษาข้างต้นพบข้อสังเกตสำคัญของแบบจำลองสมการ โครงสร้างหนี้สินยศ. และหนี้สินนอกเหนือยศ. ดังนี้ (ภาพที่ 17-18 และตารางที่ 40-43)

1. ตัวแปรทางด้านเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวทั้งรายได้และระดับการศึกษาของครอบครัว ส่งผลทางตรงต่อการก่อหนี้สินยศ. ในทิศทางตรงกันข้าม (ภาพที่ 17 และตารางที่ 41) แต่ในกรณีของหนี้สินนอกเหนือยศ. ค่าสัมประสิทธิ์ของเศรษฐกิจสังคมไม่มีนัยสำคัญต่อการกำหนดการก่อหนี้สินดังกล่าว (ภาพที่ 18 และตารางที่ 43) แสดงให้เห็นว่าแก่นักศึกษาอาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีเศรษฐกิจสังคมที่ดีก็จะมีโอกาสก่อหนี้สินยศ. มากยิ่งขึ้น ซึ่งเศรษฐกิจสังคมเป็นตัวแปรที่แทนความมั่งคั่งของครอบครัวของนักศึกษาที่สะท้อนความสามารถในการช่วยเหลือทางการเงินที่ครอบครัวจะช่วยเหลือนักศึกษานั้นเอง ดังนั้นถ้าครอบครัวไม่มีความสามารถในการสนับสนุนทางการเงินที่เพียงพอให้กับนักศึกษาในการเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีได้ ก็จะเป็นเหตุผลให้นักศึกษาต้องทำการกู้ยืมเงินจากภาครัฐเพื่อเข้าศึกษา สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของยศ. ที่มีวัตถุประสงค์การดำเนินงานเพื่อ “ให้เงินกู้ยืมแก่นักเรียน หรือนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์เพื่อเป็นค่าเล่าเรียน ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการครองชีพระหว่างศึกษา ยศ. ดำเนินการให้กู้ยืมตั้งแต่ปีการศึกษา 2539 โดยให้เงินกู้ยืมแก่นักเรียนนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (สายสามัญและสายอาชีพ) ถึงระดับปริญญาตรี

กองทุนฯ นับเป็นกลไกสำคัญของรัฐบาลที่ให้การสนับสนุนการขยายโอกาสและพัฒนาการศึกษาของประเทศเพื่อให้เยาวชนไทยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพได้มาตรฐานอย่างเท่าเทียมกัน (<http://www.studentloan.or.th/about.php>)” อีกทั้งผู้ที่ขอกู้ยืมเงินจากกองทุนดังกล่าว จะต้องมียาได้ของครอบครัว ทั้งบิดามารดา รวมกันแล้วไม่เกิน 200,000 บาทต่อปี (<http://www.studentloan.or.th/loan-kys.php>) ดังนั้นความสามารถในการสนับสนุนทางการเงินของครอบครัวที่ต่ำ จึงอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ค่าสัมประสิทธิ์ของเศรษฐสังคมทั้ง 2 ตัวต่อปริมาณการก่อหนี้สินนยศ. มีค่าติดลบ ซึ่งในประเด็นดังกล่าว Eskilson and Wiley (1999) พบว่านักศึกษาที่มีครอบครัวที่รายได้น้อยและผู้ปกครองการมีศึกษาต่ำ จะถูกปลูกฝังจากบิดา มารดาว่าการเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาจะประสบความสำเร็จกว่าบิดามารดาเคยได้รับ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Robb and Sharpe (2009) ที่พบว่านักศึกษาที่มีบิดามารดาที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีมักก่อหนี้สินมากกว่ากรณีอื่นๆ ขณะที่สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และอารียา มนัสบุญเพิ่มพูน (2550) พบว่านักศึกษาที่อาศัยในครอบครัวที่มีรายได้น้อยกว่าร้อยละ 10 จะมีโอกาสก่อหนี้สินนยศ. มากกว่าครอบครัวที่รายได้สูง โดยที่ Brint and Rotondi (2009) พบมุมมองของนักศึกษาที่มองว่า ระดับการศึกษาที่สูงสำคัญต่อความสำเร็จในชีวิต จึงไม่สนใจว่า ตนเองจะต้องก่อหนี้สินเพื่อเลื่อนระดับการศึกษาให้สูงขึ้น

ผลการศึกษาข้างต้นทำให้พบว่า การที่นักศึกษากู้ยืมเงินเพื่อสร้างโอกาสในการเข้าศึกษา ระดับปริญญาตรี อาจเกิดจากความต้องการในการยกระดับตนเองในด้านการศึกษา ซึ่งสะท้อนมาจากความคาดหวังจากอรรถประโยชน์จากการศึกษาที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการก่อหนี้สินนยศ. จากผลการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวของนักศึกษาส่งผลทางลบต่อความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรี ($\beta = -0.10$) แสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่มีผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่ำ จะคาดหวังอรรถประโยชน์ทางการศึกษาสูง จนนำไปสู่การก่อหนี้สินนยศ. สื่อให้เห็นถึงการปลูกฝังค่านิยมต่อความคาดหวังจากการศึกษาต่อระดับปริญญาตรีจากผู้ปกครอง จนนักศึกษาที่มีเศรษฐสังคมระดับต่ำยอมที่จะก่อหนี้สินขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Eskilson and Wiley (1999) ตามที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น

ดังนั้นถ้าสรุปว่านักศึกษาก่อหนี้สินนยศ. เพื่อยกระดับทางสังคมเพียงเฉพาะของตนเอง อาจจะยังไม่ครอบคลุมนัก เพราะจากผลการศึกษาตีความได้ว่า การที่นักศึกษาต้องก่อหนี้สินทางการศึกษาขึ้น เกิดจากแรงผลักดันของความต้องการยกระดับทางสังคมของผู้ปกครองด้วยเช่นกัน เนื่องจากเศรษฐสังคมของครอบครัวมีอิทธิพลทางตรงต่อการก่อหนี้สินนยศ. อีกทั้งยังส่งผลทางอ้อมต่อความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีและส่งผลต่อการก่อหนี้สินนยศ.

ในที่สุด $\left(\text{homeed} \xrightarrow{-0.10} \text{ed} \xrightarrow{\text{TE} = 0.13} \text{edloan} \right)$ ขณะที่สัมประสิทธิ์ของรายได้ครอบครัวยุทธศาสตร์

การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว และความคาดหวังในอัตราประโยชน์ทางการศึกษาต่อการก่อหนี้สินยศ. ก็มีค่าใกล้เคียงกันทั้ง 3 ค่า ($\beta = -0.09, -0.08$ และ 0.09 ตามลำดับ) ซึ่งการยกระดับทางสังคมดังกล่าวจากระดับศึกษาที่สูงขึ้นก็ยังสอดคล้องกับทฤษฎีการบริโภคที่สัมพันธ์กับรายได้เปรียบเทียบ (Duesenberry, 1949; Dornbusch and Fischer, 1993) ที่กล่าวว่า ปัจจัยทางจิตวิทยามีผลต่อการบริโภคมากกว่ารายได้ ทำให้ผู้บริโภคยากที่จะลดการใช้จ่ายของตนลงได้เมื่อรายได้ลดลง เนื่องจากการคำนึงถึงบุคคลรอบข้างในสังคม และพยายามรักษามาตรฐานการครองชีพของตนให้ทัดเทียมกับคนรอบข้างในสังคม จึงเลือกที่จะใช้จ่ายในระดับสูงต่อไป แทนที่จะระงับการใช้จ่ายที่สูงดังกล่าวในขณะที่รายได้ลดลงตั้งแต่แรก จึงสรุปได้ว่ากรณีความสัมพันธ์ของเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวนักศึกษากับการก่อหนี้สินยศ. อาจเกิดจากการที่ครอบครัวของนักศึกษาไม่มีความมั่งคั่งเพียงพอในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับปริญญาตรี ในขณะที่ทั้งนักศึกษาและครอบครัวต่างต้องการยกระดับตนเองทางสังคมผ่านความคาดหวังในอัตราประโยชน์ที่ตนเองต้องการได้รับในอนาคตจากการศึกษาระดับปริญญาตรี และที่สำคัญความคาดหวังดังกล่าวส่วนหนึ่งก็ถ่ายทอดมาจากครอบครัวของนักศึกษาที่มีเศรษฐกิจสถานะที่อยู่ในระดับต่ำ จนนักศึกษาตัดสินใจที่จะก่อหนี้สินขึ้นภายใต้แรงผลักดันจากสภาพเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวและความคาดหวังต่ออัตราประโยชน์ทางการศึกษาจากบิดามารดา หรือผู้ปกครอง แต่เมื่อเปรียบเทียบกับกรณีหนี้สินนอกเหนือยศ. กลับพบว่าระดับเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวมีอิทธิพลต่อหนี้สินดังกล่าวในทิศทางเดียวกัน รายได้ครอบครัวยุทธศาสตร์และระดับการศึกษาที่สูงส่งผลทางอ้อมให้นักศึกษาก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. เพิ่มขึ้น อาจเกิดจากการที่นักศึกษาที่มีครอบครัวที่มีเศรษฐกิจสถานะสูง จะมีความมั่งคั่งพอที่จะสนับสนุนทางการเงินเพื่อใช้ในการศึกษาให้แก่นักศึกษา นักศึกษาจึงไม่จำเป็นต้องก่อหนี้สินยศ. แต่เมื่อนักศึกษามีอำนาจซื้อสูงขึ้นจากการสนับสนุนทางการเงินของครอบครัว ก็จะทำให้ให้นักศึกษาใช้จ่ายเงินมากขึ้น และส่วนหนึ่งที่จะเกิดหนี้สินจากการบริโภคอย่างหนี้สินนอกเหนือยศ. ได้

ตัวแปรเศรษฐกิจสังคมในมิติรายได้รวมของครอบครัวของทั้ง 3 แบบจำลองสมการโครงสร้าง จะส่งผลทางตรงให้นักศึกษามีจำนวนเงินรายได้ส่วนบุคคลในปัจจุบัน การสะสมทรัพย์สินที่มีค่า และมีปริมาณเงินออมโดยรวมสูงขึ้น ($\beta = 0.12, 0.19$ และ 0.24 ตามลำดับ) อีกทั้งรายได้ของครอบครัวของนักศึกษายังส่งผลให้นักศึกษาใช้จ่ายมากยิ่งขึ้น และคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ขณะที่นักศึกษาก็จะมีทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ในเชิงบวกมากขึ้น ($\beta = 0.09, 0.14$ และ 0.08 ตามลำดับ)

ขณะที่นักศึกษาที่อาศัยในครอบครัวที่มีระดับการศึกษาที่สูง จะมีปริมาณเงินออมโดยรวมที่สูง ($\beta = 0.06$) มีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมในทางบวก ($\beta = 0.08$) มีทัศนคติในเชิงบวกต่อสถานะทางเศรษฐกิจของตนเองในปัจจุบัน ($\beta = 0.10$) และมีความกดดันทางการเงินที่ต่ำ ($\beta = -0.05$) ซึ่งทำให้เห็นว่าเศรษฐกิจที่สูงของครอบครัว สะท้อนการเพิ่มขึ้นของอำนาจซื้อของนักศึกษา ทั้งรายได้ ทรัพย์สินที่มีค่าและเงินออมที่มีอยู่ ล้วนแต่ปรับเปลี่ยนเป็นอำนาจซื้อได้ทั้งสิ้น กระตุ้นให้นักศึกษาใช้จ่ายในลักษณะบริโภคนิยมได้ โดยมีความสามารถในการช่วยเหลือทางการเงินของครอบครัวที่มีเศรษฐกิจสถานะที่สูงเป็นตัวแปรเบื้องหลังที่ทำให้นักศึกษาตัดสินใจก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. เพิ่มมากขึ้น เพราะนักศึกษาคาดการณ์ได้ว่าครอบครัวจะสนับสนุนเงินในการจัดการกับหนี้สินที่คงค้างได้ จึงยังใช้จ่ายในระดับสูงต่อไป พร้อมกับทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะเศรษฐกิจที่สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lea, Webley and Levine (1993) Lino (1995) และ Lyons (2004) ที่ได้ให้เหตุผลในปรากฏการณ์ที่คล้ายกันคือ การสนับสนุนทางการเงินจากครอบครัวให้กับนักศึกษา ทำให้นักศึกษาบริโภคเกินตัวจนเกิดหนี้สินขึ้น เมื่อผู้ปกครองที่มีรายได้สูงชำระหนี้สินแทนนักศึกษา นักศึกษาก็จะคาดหวังความช่วยเหลือดังกล่าว จึงไม่กลัวที่จะก่อหนี้สินขึ้นอีก สอดคล้องกับผลการศึกษาในส่วนวัตถุประสงค์ในการก่อหนี้สินของนักศึกษานอกเหนือยศ. ที่ส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 70 ก่อหนี้สินดังกล่าว เพื่อตอบสนองการใช้จ่ายของตนเอง (ตารางที่ 19) ผลการศึกษายังสอดคล้องกับทฤษฎีการบริโภคจากรายได้ถาวร (Friedman, 1957; Dornbusch and Fischer, 1993) ในประเด็นที่ ถ้าปัจเจกบุคคลมองว่ารายได้ของตนเองเป็นรายได้ถาวร ก็จะเพิ่มการบริโภคตามรายได้ในอัตราส่วนที่สูงและลดการออมลง ซึ่งผลการศึกษาที่พบว่า อิทธิพลโดยรวมของทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจ มีอิทธิพลทางบวกต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. (แต่ในกรณีหนี้สินยศ. ค่าสัมประสิทธิ์ทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจมีค่าเป็นลบต่อการก่อหนี้สินดังกล่าวและเป็นอิทธิพลทางตรง) อาจเกิดจากการที่ตัวแปรทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจ ถูกกำหนดมาจากอิทธิพลของเศรษฐกิจสถานะของครอบครัวทั้งรายได้และการศึกษาของผู้ปกครอง จึงอาจกล่าวได้ว่า นักศึกษาที่มีทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจเชิงบวก เกิดจากมุมมองของนักศึกษาที่มีต่อระดับเศรษฐกิจสถานะครอบครัว ซึ่งเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของนักศึกษาในการสร้างอำนาจซื้อของตนเอง และยังแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการช่วยเหลือทางการเงินของครอบครัว ดังนั้นนักศึกษาที่อาศัยในครอบครัวที่มีเศรษฐกิจสถานะระดับสูง ก็จะมีความมั่นใจในรายได้และทรัพย์สินที่ตนเองจะได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวในลักษณะรายได้ถาวร จึงมีมุมมองต่อสถานะเศรษฐกิจของตนเองในเชิงบวก ทำให้มีความมั่นใจที่จะเพิ่มการบริโภคมากยิ่งขึ้น จนก่อหนี้สินขึ้นได้ในที่สุด

2. รายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษามีขนาดอิทธิพลโดยตรงต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. ของนักศึกษาเป็นอันดับที่ 1 และมีอิทธิพลในทางบวกต่อการก่อหนี้สินดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางด้านการบริโภคทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักทั้งทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต (Modigliani, 1968) ทฤษฎีพฤติกรรมการบริโภคทางเศรษฐศาสตร์ (Varian, 2009) ทฤษฎีการบริโภคจากรายได้ถาวร (Friedman, 1957) และทฤษฎีทุนมนุษย์ (Becker, 1964) เพียงแต่ในกรณีของทฤษฎีทุนมนุษย์ รายได้คาดการณ์ถูกกำหนดมาจากอัตราประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาของผู้ลงทุนทางการศึกษา และต้องสามารถคาดการณ์ในลักษณะของตัวเงิน เพราะผู้เรียนต้องตัดสินใจลงทุนในการศึกษาโดยการคำนวณผลตอบแทน (กำไร) จากการเข้าศึกษา แต่ในกรณีของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร รายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษากลับไม่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการก่อหนี้สินยศ. อาจกล่าวได้ว่าการเข้าศึกษาระดับปริญญาตรีในมุมมองของนักศึกษาในเขตกรุงเทพฯ ไม่ได้เป็นไปตามพฤติกรรมของนักลงทุน เนื่องจากนักศึกษาไม่ได้นำอัตราประโยชน์จากการศึกษามาใช้คาดการณ์ผลตอบแทนจากการศึกษาให้อยู่ในรูปของตัวเงิน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า ตัวแปรความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในการกำหนดการเปลี่ยนแปลงของรายได้คาดการณ์หลังการสำเร็จการศึกษา แต่นักศึกษากลับใช้ความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีกำหนดการก่อหนี้สินยศ. โดยตรงแทน ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวสะท้อนมุมมองของนักศึกษาที่มองการศึกษาเป็นการบริโภคมากกว่าที่จะเป็นการลงทุน จึงใช้อัตราประโยชน์ในการบริโภคการศึกษาโดยตรงมากกว่าที่จะตัดสินใจจากการคาดการณ์รายได้ในอนาคตแบบนักลงทุนทางการศึกษา

อีกทั้งนักศึกษายังมีความคาดหวังในอัตราประโยชน์ที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินจากการศึกษาระดับปริญญาตรีมากกว่าที่จะคำนึงถึงต้นทุนค่าเสียโอกาสจากการศึกษาระดับปริญญาตรีจากข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา พบว่านักศึกษาโดยรวมคาดหวังต่ออัตราประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$ และ 3.51 จาก 5 คะแนน) ขณะที่ตระหนักถึงต้นทุนค่าเสียโอกาสจากการศึกษาระดับปริญญาตรีไม่มากเท่าที่ควร คืออยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ($\bar{X} = 2.87$ จาก 5 คะแนน) ผลการวิจัยเชิงสำรวจยังพบว่า สาเหตุอันดับที่ 1 ในการก่อหนี้สินยศ. คือ ใช้จ่ายในการศึกษา (ร้อยละ 86) อันดับ 2 คือ ใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน (ร้อยละ 75) (ตารางที่ 19) สอดคล้องกับผลการศึกษาในส่วนแบบจำลองสมการโครงสร้างการก่อหนี้สินยศ. (ตารางที่ 41) ที่พบว่าความคาดหวังจากอัตราประโยชน์ในการศึกษาระดับปริญญาตรีและระดับค่าครองชีพของนักศึกษาเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยรวมต่อการก่อหนี้สินยศ. เป็นอันดับที่ 1 และ 2 ตามลำดับ จากข้อมูลทั้งหมดข้างต้นสะท้อนว่านักศึกษาในเขตกรุงเทพฯ ไม่ได้มีความเป็น

นักลงทุนทางการศึกษา และอาจเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ให้นักศึกษานำอรรถประโยชน์จากการศึกษาในระดับปริญญาตรีมาใช้ตัดสินใจก่อนนี้สินยกศ. เพื่อศึกษาต่อและใช้จ่ายในชีวิตประจำวันโดยตรง จึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับการคาดการณ์รายได้ของตนเองหลังสำเร็จการศึกษาเพื่อตัดสินใจลงทุนแต่อย่างใด ซึ่งในกรณีดังกล่าวมีผู้วิพากษ์ความคลาดเคลื่อนของการประมาณการรายได้จากการศึกษาไว้หลายคน เช่น Usher (2006) วิพากษ์ว่าการคาดการณ์รายได้ ต้นทุน หรือกำไรจากการศึกษาทำได้ค่อนข้างยากในความเป็นจริง และอาจจะไม่ได้คาดการณ์โดยคำนึงถึงสภาพของมหาวิทยาลัยที่ศึกษาอยู่ จึงไม่สมเหตุสมผล ส่วน Babalola (2003) ได้กล่าวว่ารายได้จากการทำงานอาจไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ หรืออาจได้ทำงานที่ไม่ตรงกับความรู้ที่ได้รับมาจากการพัฒนาทุนมนุษย์ เนื่องจากความผันผวนของสถานะเศรษฐกิจในระยะยาว ขณะที่ Brint and Rotondi (2009) พบว่า นักศึกษามักจะคิดว่า ระดับการศึกษาที่สูงสำคัญกว่าความสำเร็จในชีวิตด้านอื่น ดังนั้นจึงไม่สนใจว่าจะต้องก่อหนี้ข้อเพียงเพื่อให้ตนเองเลื่อนระดับการศึกษาให้สูงขึ้น จึงเป็นสาเหตุให้นักศึกษามักคาดการณ์แต่อรรถประโยชน์ตามความเชื่อของตนเองมากกว่าที่จะคำนวณเป็นต้นทุนตามทฤษฎีทุนมนุษย์ทางเศรษฐศาสตร์ โดยประเด็นนี้นักเศรษฐศาสตร์เชิงพฤติกรรมเสริมว่า คนไม่ใช่ “สัตว์เศรษฐกิจ” แต่คนใช้การตัดสินใจแบบมนุษย์ธรรมดา ที่ไม่จำเป็นต้องมี Rational Expectation ที่สมบูรณ์ (Ariely, 2008) ซึ่งความคลาดเคลื่อนของการคาดการณ์รายได้ในอนาคต จึงอาจเป็นสาเหตุให้รายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการตัดสินใจก่อนนี้สินยกศ. ในงานวิจัยนี้

ประเด็นที่น่าสนใจอีกประการที่รายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการก่อหนี้สินยกศ. นอกเหนือจากการที่นักศึกษามีมุมมองว่าการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นการบริโภคมากกว่าการลงทุน และประเด็นวัตถุประสงค์ในการก่อหนี้สินตามที่กล่าวมาข้างต้น ยังอาจเกิดจากบริบทของหนี้สินยกศ. ของรัฐบาลไทย ที่มีระยะเวลาการชำระหนี้สินที่ยาวนานกว่าหนี้สินประเภทอื่นๆ และยังมีการให้สิทธิกับผู้กู้ในการผ่อนผันการชำระหนี้ อาจทำให้นักศึกษาละเลยที่จะคาดการณ์รายได้ในอนาคตของตนเองหลังสำเร็จการศึกษา เนื่องจากไม่มีความจำเป็นต้องชำระเงินต้นและดอกเบี้ยเงินกู้ในระยะเวลาอัน นักศึกษาจึงมีทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินยกศ. เมื่อผสมเข้ากับมุมมองของนักศึกษาที่มองว่าการศึกษาให้อรรถประโยชน์ในการบริโภคมากกว่าการลงทุนและการถ่ายทอดทัศนคติเชิงบวกต่ออรรถประโยชน์ทางการศึกษาในระดับปริญญาตรีของครอบครัว ซึ่งครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจก่อหนี้สินยกศ. ร่วมกับนักศึกษา ก็จะทำให้สะท้อนภาพของการไร้นัยสำคัญของอิทธิพลทางตรงของรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาที่มีต่อการก่อหนี้สินยกศ. ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

สำหรับปัจจัยที่อธิบายรายได้หลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาพบว่า นักศึกษาอธิบายรายได้ดังกล่าวมาจากความกดดันทางการเงิน รายได้ต่อเดือนของครอบครัวนักศึกษา ทัศนคติของนักศึกษาต่อสถานะเศรษฐกิจฯ มูลค่าทรัพย์สินที่มีค่าของนักศึกษา ปริมาณเงินออมโดยรวม ซึ่งพบว่าอิทธิพลทั้งหมด (ยกเว้นความกดดันทางการเงิน) สะท้อนอำนาจซื้อของนักศึกษาในปัจจุบันและเศรษฐกิจสถานะทางด้านรายได้ของครอบครัว โดยรายได้ของครอบครัวมีอิทธิพลมากที่สุดต่อการคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษา และเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความกดดันทางการเงิน ทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ปริมาณเงินออมโดยรวมและมูลค่าทรัพย์สินที่มีค่าของนักศึกษาทั้งสิ้น ซึ่งรายได้ของครอบครัวคือตัวแปรที่แทนความสามารถในการสนับสนุนและช่วยเหลือทางการเงินจากครอบครัว เมื่อนักศึกษามีความกดดันทางการเงินที่จัดการด้วยตนเองไม่ได้ เช่น การไร้ความสามารถในการชำระหนี้สินตามที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น จึงเป็นไปได้ที่นักศึกษาจะใช้สภาพเศรษฐกิจที่ตนเองรู้สึกในปัจจุบันที่สอดคล้องกับระดับของเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวมาประมาณการรายได้ของตนเองหลังสำเร็จการศึกษา ดังนั้นรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาที่ไม่ได้คาดการณ์มาจากอรรถประโยชน์ทางการศึกษาโดยตรง อาจเป็นแค่ตัวแทนของความมั่งคั่งหรือการสนับสนุนทางการเงินจากครอบครัว นักศึกษาจึงอาจมีมุมมองว่า การสนับสนุนทางการเงินของครอบครัวคือรายได้ถาวรของตนเองและคาดว่าในอนาคตก็จะได้รับรายได้ในระดับปัจจุบันต่อไป และนำมุมมองเหล่านั้นไปกำหนดรายได้ขั้นต่ำในอนาคตที่ตนเองควรจะได้รับจากการทำงานในตลาดแรงงานหลังสำเร็จการศึกษาก็เป็นได้

3. ความรู้ทางการเงินของนักศึกษาส่งอิทธิพลโดยรวมต่อการลดหนี้สินกยศ. แต่ในขณะเดียวกันความรู้ทางการเงินกลับส่งผลทางตรงให้นักศึกษาเพิ่มการก่อหนี้สินนอกเหนือ กยศ. มากขึ้น (อิทธิพลทางตรงมีผลเป็นบวก แต่อิทธิพลทางอ้อมมีผลทางลบต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือ กยศ.) ในกรณีที่นักศึกษายังมีความรู้ทางการเงินกลับยิ่งก่อหนี้สินมากยิ่งขึ้น พบในผลการวิจัยของ Borden, Lee, Serido and Collins (2008) ที่พบว่าผลคะแนนความรู้ทางการเงิน ทัศนคติการยอมรับ และการหลีกเลี่ยงสินเชื่อ การใช้สินเชื่อ การกู้ยืมและการก่อหนี้สิน และพฤติกรรมเสี่ยงทางการเงินของนักศึกษาหลังการอบรมเพิ่มสูงขึ้นกว่าผลคะแนนก่อนอบรมทั้งสิ้น สอดคล้องกับ David (2003) ซึ่งพบว่านักศึกษาในเขตรัฐ Oklahoma ที่มีความรู้ ความเข้าใจในการใช้บัตรเครดิตที่สูง จะมีความสามารถในการชำระหนี้ลดลง ส่วนผลการวิจัยของ Robb and Sharpe (2009) พบว่านักศึกษาที่มีความรู้ทางการเงินจะมีหนี้สินบัตรเครดิตเพิ่มขึ้น ซึ่ง Borden, Lee, Serido and Collins (2008) ให้เหตุผลว่านักศึกษาที่มีความรู้ทางการเงิน จะมีความมั่นใจในการก่อหนี้สินและมีทัศนคติเชิงบวกต่อ

การก่อหนี้สินสูงขึ้น จึงเริ่มมีพฤติกรรมเสี่ยงทางการเงิน และนักศึกษาส่วนใหญ่พยายามศึกษาหาความรู้ทางการเงิน เพื่อตอบสนองความต้องการก่อหนี้สินตั้งแต่ต้น

ผลการศึกษาแบบจำลองสมการโครงสร้างของหนี้สินทั้ง 3 ประเภท พบว่านักศึกษาที่มีความรู้ทางการเงินอยู่ในระดับสูง จะมีความกดดันทางการเงิน พฤติกรรมการบริโภคนิยมและมีทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ลดลง ซึ่งอาจเกิดจากการที่นักศึกษาคาดการณ์ทางเศรษฐกิจอย่างสมเหตุสมผลตามทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ขณะที่ความรู้ทางการเงินยังเป็นเงื่อนไขในการสร้างสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของปัจเจกบุคคล (อภิชัย พันธเสน, 2547; จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2551 และ ปรียานุช พิบูลสรวุฑ, 2551) ผลการวิจัยยังพบองค์ความรู้เพิ่มเติมว่า นักศึกษาที่มีความรู้ทางการเงินระดับสูงอาจจะไม่เพียงพอที่จะช่วยลดการก่อหนี้สินลงได้ นักศึกษาต้องใช้ความรู้ทางการเงินของตนร่วมกับ 1) มีพฤติกรรมการบริโภคนิยมในระดับน้อย 2) มีทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ในเชิงบวกไม่มากเกินไปจนความจริง 3) ความรู้ทางการเงินต้องช่วยเพิ่มสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้สูงขึ้น จึงจะช่วยให้นักศึกษาใช้ความรู้ทางการเงินของตนเพื่อป้องกันและลดโอกาสในการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. ได้จริง

4. การเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษากับบิดามารดา เพื่อน ญาติพี่น้อง อาจารย์มหาวิทยาลัย และการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีอิทธิพลทางตรงต่อการลดหนี้สินนอกเหนือยศ. และยังมีอิทธิพลทางอ้อมในการลดการก่อหนี้สินยศ. ด้วยเช่นกัน โดยที่กรณีการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. การปรึกษาหรือเลียนแบบพฤติกรรมที่ดีทางการเงินจากบุคคลรอบข้าง รวมทั้งการเรียนรู้ทางการเงินด้วยตนเอง ส่งผลทางตรงให้นักศึกษาป้องกันการก่อหนี้สินได้ดีขึ้น โดยที่การเรียนรู้ทางการเงินยังมีอิทธิพลทางตรงให้นักศึกษามีความรู้ทางการเงินสูงขึ้น การใช้จ่ายต่อเดือนลดลง มีความตระหนักต่อการออมเงินและสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสูงขึ้น นักศึกษาจึงก่อหนี้สินลดลง

ประเด็นที่น่าสนใจคือ การเรียนรู้ทางการเงินผ่านแหล่งเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษาที่สามารถส่งผลให้นักศึกษาก่อหนี้สินเพิ่มขึ้นจากทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินที่เพิ่มสูงขึ้นได้เช่นกัน ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวอาจแสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้ทางการเงินจากบุคคลรอบข้างในบางครั้ง อาจส่งผลให้นักศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมในการก่อหนี้สิน (Borrowing Culture) จากบุคคลรอบข้าง จนการเรียนรู้ทางการเงินกลายเป็นการถูกปลูกฝังทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินให้กับนักศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Eskilson and Wiley (1999), Hesketh (1999), Loughlin and Szmigin (2006), และ Robb and Sharpe (2009) ที่พบว่าบิดามารดาเป็นบุคคลสำคัญในการถ่ายทอด

ทัศนคติเชิงบวกในการก่อหนี้สินให้กับนักศึกษา อย่างไรก็ตามการเรียนรู้ทางการเงินก็ส่งผลให้การก่อหนี้สินของนักศึกษาลดลงในทางอ้อมทั้งสิ้น แต่มีเงื่อนไขคือ 1) การเรียนรู้ต้องสร้างความรู้ทางการเงิน เพื่อลดทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ลง และ 2) การเรียนรู้ต้องทำให้นักศึกษามีสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสูงขึ้น ทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินจึงจะลดลง

จากผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาให้นักศึกษาปลอดหนี้สิน นอกเหนือจากการพัฒนาและปรับปรุงสมรรถนะทั้งทัศนคติ พฤติกรรมและความรู้ของนักศึกษาแล้ว ยังต้องพัฒนาปรับปรุงสมรรถนะของบุคคลรอบข้างที่นักศึกษาดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมด้วย เพราะบุคคลรอบข้างสามารถถ่ายทอดสมรรถนะที่ดีทางการเงินให้กับนักศึกษาได้ และการถ่ายทอดสมรรถนะดังกล่าวยังเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเลือกจุดยืนทางปรัชญาการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของนักศึกษา (ปรียานุช พิบูลสรารุข, 2551) สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า การเรียนรู้ของนักศึกษาส่งผลให้นักศึกษาดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น อีกทั้งในช่วงอายุของนักศึกษายังอยู่ในช่วงวัยรุ่น ที่ความคิดยังอาจขาดความรอบคอบ ขาดการยั้งคิดหรือไตร่ตรองให้รอบคอบ มีความคิดที่รวดเร็วแบบหุนหันพลันแล่น ดังนั้นวัยรุ่นจึงต้องได้รับการถ่ายทอดสมรรถนะที่ดีจากบุคคลและสังคมรอบข้างด้วยเช่นกัน (วินัดดา ปิยะศิลป์ และ พนม เกตุมาน, 2550)

5. การออมเงินรายเดือนของนักศึกษามีอิทธิพลทางตรงต่อการลดหนี้สินนอกเหนือจากศ. สอดคล้องกับทฤษฎีการบริโภคโดยรายได้สมบูรณ์ (Keynes, 1939; Kutznets, 1946; Dornbusch and Fischer, 1993; Carroll, 1997; Palley, 2005; นราทิพย์ ชูติวงศ์, 2539) ที่กล่าวว่าเงินออมของปัจเจกบุคคลเป็นแหล่งเงินที่สำคัญในการบริโภคถ้าปราศจากรายได้ ทำให้บุคคลนั้นๆ ไม่ต้องก่อหนี้สินจากการบริโภคขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า หนี้สินประเภทดังกล่าว นักศึกษาก่อขึ้นเพื่อใช้บริโภคสินค้าและบริการเป็นหลัก เงินออมรายเดือนจึงช่วยลดหนี้สินจากการบริโภคลงได้โดยตรง อีกทั้งยังสอดคล้องกับทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิตในการจัดสรรเงินเพื่อลดความเสี่ยงในการคงระดับการบริโภคในทุกช่วงอายุ โดยเงินออมเป็นตัวแปรสำคัญในการคงที่การบริโภคเปรียบเสมือนเป็น “กันชน” โดยบุคคลไม่ต้องลดรายจ่ายของตนเองลงเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางลบกับรายได้ของตน (Modigliani, 1968; Paulson and Townsend, 2005; Deaton, 2005; Baum and Schwartz, 2005; ดิเรก ปัทมศิริวัฒน์, 2552) ดังนั้นถ้าบุคคลมีเงินออมที่เพียงพอก็ไม่จำเป็นต้องก่อหนี้สินเพื่อใช้ในการบริโภค จะแตกต่างกันตรงที่ทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิตไม่ได้กล่าวถึงการออมเงินของบุคคลช่วงก่อนวัยทำงาน แต่ในการวิจัยพบว่านักศึกษาก็สามารถออมเงินจากรายได้ส่วนบุคคลของตนเอง ซึ่งเป็นกลยุทธ์สำคัญในการป้องกันหรือลดหนี้สินในขณะที่ศึกษา

จากผลการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้การประมาณการแบบจำลองสมการ โครงสร้างทั้งหมด สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. กรณีการก่อหนี้สินโดยภาพรวมของนักศึกษาได้รับอิทธิพลโดยตรง (DE) จากระดับค่าครองชีพของนักศึกษามากที่สุดในทิศทางบวก รองลงมาคืออิทธิพลทางบวกจากความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรี อันดับที่สามคืออิทธิพลทางลบของจากรายได้ต่อเดือนของครอบครัว ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว และอิทธิพลทางบวกของทัศนคติต่อการก่อหนี้สิน/ กู้ยืม อันดับที่สุดคืออิทธิพลทางลบจากสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา และสุดท้ายคืออิทธิพลทางลบจากทัศนคติของนักศึกษาต่อสถานะเศรษฐกิจตามลำดับ รวมไปถึงปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการก่อหนี้สินโดยรวมจำนวน 7 ตัวแปร

2. กรณีการก่อหนี้สินกยศ. ของนักศึกษาได้รับอิทธิพลโดยตรงจากระดับค่าครองชีพของนักศึกษาในทิศทางบวก รองลงมาคืออิทธิพลทางบวกของความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรี และอิทธิพลทางลบจากรายได้ต่อเดือนของครอบครัวนักศึกษา อันดับที่สามคืออิทธิพลทางลบจากระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว และอันดับ 4 คืออิทธิพลทางบวกจากทัศนคติต่อการก่อหนี้สิน/กู้ยืมของนักศึกษา อิทธิพลทางลบจากสมรรถนะของนักศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสุดท้ายคืออิทธิพลทางลบ จากทัศนคติของนักศึกษาต่อสถานะเศรษฐกิจ รวมไปถึงปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการก่อหนี้สินกยศ. จำนวน 7 ตัวแปร

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางอ้อม พบว่า การก่อหนี้สินกยศ.ของนักศึกษาได้รับจากอิทธิพลทางอ้อมทางบวกที่ส่งผ่านมาจากพฤติกรรมบริโภคนิยมมากที่สุด รองลงมาคืออิทธิพลทางบวกจากทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจ อิทธิพลทางลบจากสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อิทธิพลทางลบจากการเรียนรู้ทางการเงิน อิทธิพลทางบวกจากความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรี อิทธิพลทางบวกจากรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษา อิทธิพลทางลบจากความตระหนักต่อการออมเงิน อิทธิพลทางลบจากความรู้ทางการเงิน อิทธิพลทางลบจากจำนวนเงินออมต่อเดือน อิทธิพลทางบวกจากความกดดันทางการเงิน อิทธิพลทางบวกจากรายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน อิทธิพลทางบวกจากมูลค่าของทรัพย์สินที่มีค่า อิทธิพลทางลบจากการบริหารจัดการทางการเงิน อิทธิพลทางบวกจากปริมาณเงินออมโดยรวม ตามลำดับ จากผลการศึกษาพบข้อสังเกตสำคัญในประเด็นอิทธิพลทางอ้อมคือ นักศึกษาจะก่อหนี้สินกยศ. เพิ่มขึ้นจากอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผ่านมาจากพฤติกรรมบริโภคนิยมมากที่สุด ในทางตรงกันข้ามนักศึกษาจะ

ลดการก่อหนี้สินลงจากอิทธิพลทางอ้อมจากสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุดเช่นกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าอิทธิพลที่เป็นตัวผลักดันอยู่เบื้องหลังการเปลี่ยนแปลงปริมาณการก่อหนี้สินของนักศึกษา คือปรัชญาในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของนักศึกษานั้นเอง

เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุในภาพรวมต่อการก่อหนี้สินยศ. โดยการประมาณการค่าสัมประสิทธิ์ของอิทธิพลโดยรวมพบว่า นักศึกษาจะก่อหนี้สินยศ. เพิ่มขึ้นจากอิทธิพลของความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด รองลงมาคือ ค่าครองชีพต่อเดือน พฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ทักษะคิดต่อการก่อหนี้สิน รายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษา ความกดดันทางการเงิน อำนาจซื้อของนักศึกษา (รายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน มูลค่าของทรัพย์สินที่มีค่า และปริมาณเงินออมโดยรวม) ตามลำดับ ขณะที่นักศึกษาจะก่อหนี้สินลดลงจากอิทธิพลของสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด รองลงมาคือระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว รายได้ของครอบครัว การเรียนรู้ทางการเงิน ความตระหนักต่อการออมเงิน ความรู้ทางการเงิน จำนวนเงินออมต่อเดือน และการบริหารจัดการทางการเงิน ตามลำดับ โดยตัวแปรที่ไม่มีอิทธิพลโดยรวมต่อการก่อหนี้สินฯ คือ ทักษะคิดต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีทิศทางของค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรง ($\beta = -0.064$) และทางอ้อม ($\beta = 0.058$) ที่ต่างกัน

3. กรณีการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. พบว่าตัวแปรการก่อหนี้สินได้รับอิทธิพลทางตรงจากรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษามากที่สุดในทิศทางเดียวกัน อันดับ 2 คืออิทธิพลทางบวกจากค่าครองชีพของนักศึกษา อันดับ 3 คืออิทธิพลทางบวกจากความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีของนักศึกษา อันดับ 4 คืออิทธิพลทางบวกจากทักษะคิดต่อการก่อหนี้สิน/ ภูมิของนักศึกษาและความรู้ทางการเงิน อันดับ 5 คืออิทธิพลทางลบจากการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ทางการเงินและสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา อันดับ 6 คืออิทธิพลทางบวกจากความกดดันทางการเงินของนักศึกษา และอันดับสุดท้ายคืออิทธิพลทางลบของจำนวนเงินออมต่อเดือนของนักศึกษา รวมจำนวนตัวแปรที่เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุทางตรงที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. จำนวน 9 ตัวแปร

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางอ้อม พบว่า การก่อหนี้สินของนักศึกษาได้รับอิทธิพลทางอ้อมในทางบวกที่ส่งผ่านมาจากพฤติกรรมบริโภคนิยมมากที่สุด รองลงมาคืออิทธิพลทางบวกจากทักษะคิดต่อสถานะเศรษฐกิจฯ อิทธิพลทางบวกจากความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรี อิทธิพลทางลบจากสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

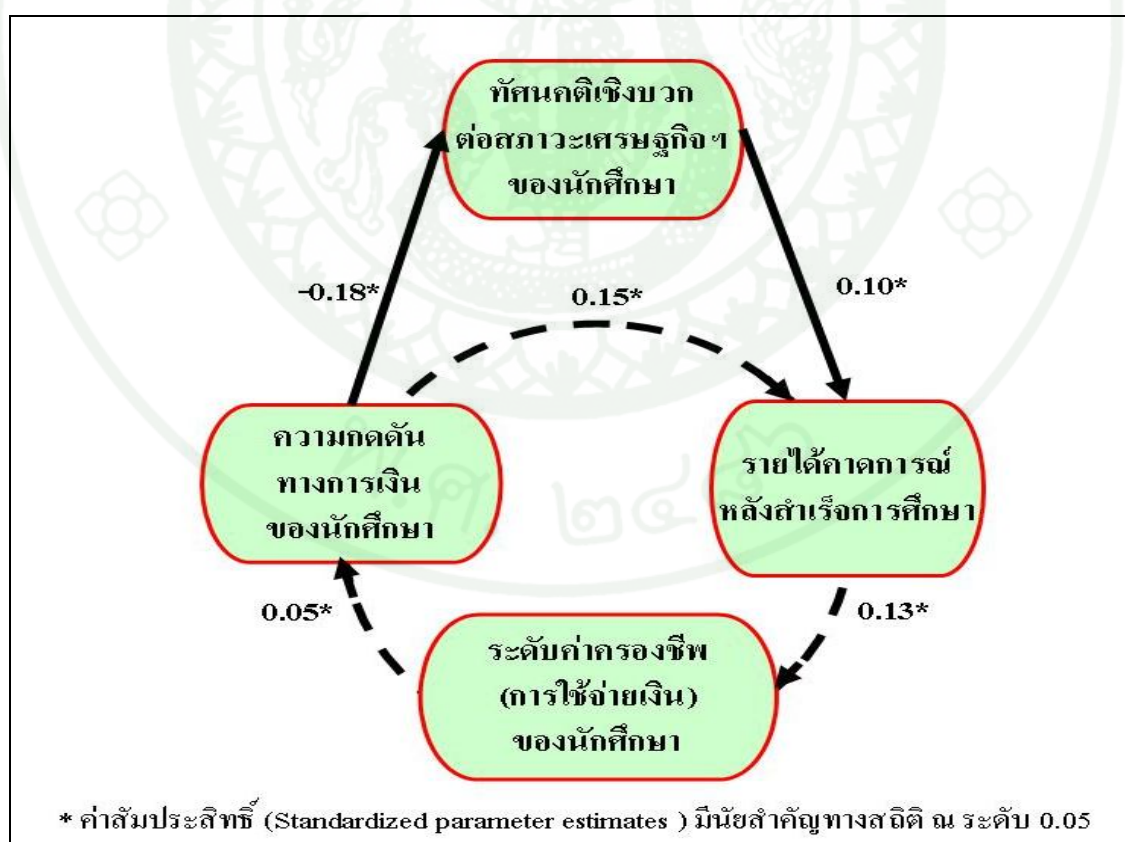
อิทธิพลทางบวกจากรายได้ของครอบครัว อิทธิพลทางลบจากการเรียนรู้ทางการเงิน อิทธิพลทางลบจากความรู้ทางการเงิน อิทธิพลทางบวกจากรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษา อิทธิพลทางลบจากความตระหนักต่อการออมเงิน อิทธิพลทางบวกจากมูลค่าทรัพย์สินที่มีค่า อิทธิพลทางบวกจากความกดดันทางการเงิน อิทธิพลทางลบจากจำนวนเงินออมต่อเดือน อิทธิพลทางบวกจากปริมาณเงินออมโดยรวม อิทธิพลทางบวกจากรายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน อิทธิพลทางลบจากการบริหารจัดการทางการเงิน อิทธิพลทางบวกของค่าครองชีพของนักศึกษาตามลำดับ จากผลการศึกษาพบข้อสังเกตสำคัญในประเด็นอิทธิพลทางอ้อมคือ นักศึกษาจะก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. เพิ่มขึ้นจากอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผ่านมาจากพฤติกรรมบริโภคนิยมมากที่สุด ในทางตรงกันข้ามนักศึกษาจะลดการก่อหนี้สินลงจากอิทธิพลทางอ้อมจากสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุดเช่นกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าอิทธิพลที่เป็นตัวผลักดันอยู่เบื้องหลังของการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. ของนักศึกษา คือปรัชญาในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของนักศึกษาเหมือนการก่อหนี้สินยศ.

การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุในภาพรวมต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. โดยการประมาณการค่าสัมประสิทธิ์ของอิทธิพลโดยรวมพบว่า ในภาพรวมนักศึกษาก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. เพิ่มขึ้น จากอิทธิพลของรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษามากที่สุด รองลงมาคือค่าครองชีพต่อเดือน ความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรี พฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ทักษะคิดต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ความกดดันทางการเงิน รายได้ของครอบครัว ทักษะคิดต่อการก่อหนี้สิน อำนาจซื้อของนักศึกษา ตามลำดับ ในขณะที่นักศึกษาจะก่อหนี้สินลดลงจากอิทธิพลของสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด รองลงมาคือการเรียนรู้ทางการเงิน จำนวนเงินออมต่อเดือน ความตระหนักในการออมเงิน และการบริหารจัดการทางการเงิน ตามลำดับ โดยตัวแปรที่ไม่มีอิทธิพลโดยรวมต่อการก่อหนี้สินฯ คือ 1) ความรู้ทางการเงิน ซึ่งเป็นตัวแปรเดียวที่มีทิศทางของค่าสัมประสิทธิ์ของอิทธิพลทางตรง ($\beta = 0.085$) และทางอ้อม ($\beta = -0.072$) ที่ต่างกัน และ 2) ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว ซึ่งก็ไม่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อม

4. การจำแนกประเภทของตัวแปรหนี้สินนักศึกษาออกเป็นหนี้สินยศ. และนอกเหนือยศ. พบว่าทำให้ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลโดยตรงกับปริมาณการก่อหนี้สินทั้ง 2 ประเภทเปลี่ยนแปลงตามที่กล่าวในหัวข้อที่ 1. ถึง 3. แต่ไม่ทำให้โครงสร้างของสมการอื่นๆ นอกเหนือจากสมการการก่อหนี้สินเปลี่ยนแปลงไป และค่า R-Squared ของสมการการก่อหนี้สินในแบบจำลองสมการ โครงสร้างการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. เพิ่มขึ้นเป็น 0.41 ขณะที่สมการการก่อหนี้สินในแบบจำลองสมการ โครงสร้างการก่อหนี้สินยศ. ลดลงเป็น 0.06 ซึ่งอาจเกิดจากการที่ปริมาณหนี้สินยศ. เปลี่ยนแปลง

ได้ค่อนข้างยาก จากกฎระเบียบในการผ่อนชำระเงินกู้คืนกองทุนฯ ที่เอื้อให้ผู้กู้สามารถชำระหนี้ได้ในระยะเวลาที่ยาวนานตามที่กล่าวมาแล้วในช่วงต้น

5. ผลการศึกษาพบความสัมพันธ์ในลักษณะวัฏจักร (Cycle) ระหว่างความกดดันทางการเงิน รายได้ค่าตอบแทนหลังสำเร็จการศึกษา และระดับค่าครองชีพของนักศึกษา (ภาพที่ 19) แสดงให้เห็นว่าถ้านักศึกษาที่มีความกดดันทางการเงินแล้วไม่ยอมปรับรายได้อาการการณ์ในอนาคตของตนเองลง จะส่งผลให้นักศึกษาเพิ่มมูลค่าการใช้จ่ายเงิน จนกลายเป็นอิทธิพลที่กลับมาสร้างความกดดันทางการเงินให้เพิ่มขึ้นในรอบใหม่ และนำไปสู่การก่อหนี้สินในที่สุด ดังนั้นถ้านักศึกษาต้องการหลีกเลี่ยงวัฏจักรของความกดดันทางการเงิน ก็จะต้องปรับลดทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะเศรษฐกิจของตนเองลงเมื่อเกิดความกดดันทางการเงิน (ภาพที่ 19) เพราะทัศนคติดังกล่าวจะช่วยให้นักศึกษาปรับลดการคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาลงได้ ในทางตรงกันข้ามถ้านักศึกษาไม่รู้สึกรู้ว่าตนเองกำลังเผชิญกับสถานะเศรษฐกิจที่เลวลง ก็จะไม่ลดรายได้ค่าตอบแทนในอนาคต นำไปสู่การเพิ่มระดับรายจ่ายและความกดดันทางการเงินของตนเองไปในที่สุด

ภาพที่ 19 วัฏจักรของความกดดันทางการเงิน รายได้ค่าตอบแทนหลังสำเร็จการศึกษา ค่าครองชีพของนักศึกษาและการปรับตัวของทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจของนักศึกษา

6. นักศึกษาใช้รายได้ในอนาคตขับเคลื่อนพฤติกรรมการบริโภคมากกว่ารายได้ส่วนบุคคลที่ตนเองได้รับในปัจจุบัน เนื่องจากผลการศึกษาพบว่าค่าสัมประสิทธิ์ของรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาและรายได้ส่วนบุคคลในปัจจุบันที่มีต่อการใช้จ่ายเงินรายเดือน (ระดับค่าครองชีพ) ของนักศึกษามีค่าเท่ากับ 0.13 และ 0.11 ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านักศึกษามีความต้องการลดประโยชน์ในการใช้จ่ายเงินเพื่อบริโภคในระดับสูง แม้จะรู้ว่ารายได้ในปัจจุบันของตนเองรองรับลดประโยชน์ที่ต้องการไม่ได้ก็ตาม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่นำไปสู่การก่อหนี้สินได้โดยตรง

7. นักศึกษาอธิบายรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษามาจาก ความกดดันทางการเงิน รายได้ต่อเดือนของครอบครัวนักศึกษา ทักษะคิของนักศึกษาต่อสถานะเศรษฐกิจฯ มูลค่าทรัพย์สินที่มีค่าและปริมาณเงินออมโดยรวมของตนเอง ซึ่งเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับอำนาจซื้อของนักศึกษาทั้งสิ้น อีกทั้งนักศึกษานำรายได้ของครอบครัวมาใช้ในการคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษา และรายได้ของครอบครัวยังมีอิทธิพลต่อความกดดันทางการเงิน ทักษะคิของนักศึกษาต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ปริมาณเงินออมโดยรวม และมูลค่าทรัพย์สินที่มีค่าของนักศึกษาทั้งสิ้น ซึ่งสะท้อนปรากฏการณ์ของการสนับสนุนด้านการเงินให้กับนักศึกษาจากครอบครัว ทำให้เวลาที่นักศึกษามีความเสี่ยงทางการเงินเกิดขึ้น ผู้ปกครองที่มีรายได้สูงจะเข้ารับผิดชอบภาระหนี้สินแทนนักศึกษา ทำให้นักศึกษาคาดการณ์รายได้ในอนาคตจากการช่วยเหลือทางการเงินของผู้ปกครองที่มีเศรษฐฐานะสูง เมื่อตนเองเกิดความกดดันทางการเงิน จากปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดความมั่นใจในสถานะเศรษฐกิจของตนเอง จึงมั่นใจที่จะใช้จ่าย ละเลยการออมเงิน จนก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. ขึ้น เนื่องจากเชื่อมั่นว่าครอบครัวจะช่วยเหลือตนเองเมื่อเกิดความกดดันทางการเงิน ดังนั้นรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาอาจเป็นเพียงตัวแทนของความมั่งคั่งของนักศึกษาและครอบครัว หรือเป็นแค่ตัวแทนการสนับสนุนทางการเงินจากครอบครัวที่นักศึกษาได้รับเท่านั้น จนนักศึกษามีมุมมองต่อรายได้ดังกล่าวเป็นรายได้ถาวรและคาดว่าในอนาคตก็อาจจะได้รับรายได้ในระดับปัจจุบันต่อไปก็เป็นได้

8. จากผลการศึกษาอิทธิพลของรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา ยังพบประเด็นที่สำคัญอีกประการคือ รายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาไม่ได้ส่งอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษา ตามที่ตั้งสมมติฐานไว้ก่อนการประมาณการ อย่างไรก็ตามรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาก็ยังส่งผลทางอ้อมสู่พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษา ผ่านความตระหนักต่อการออมเงินของนักศึกษาที่ลดลง ทำให้นักศึกษามีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมสูงขึ้นในที่สุด ดังนั้นรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาจะส่งผล

ทางอ้อมให้นักศึกษามีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมเพิ่มขึ้น ซึ่งนำไปสู่การใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น การออมที่ลดลง ทักษะคิดต่อการก่อหนี้สินที่สูงขึ้น และลดพฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาลง จนนำไปสู่การก่อหนี้สิน อย่างไรก็ตามถ้านักศึกษาจะมีความตระหนักในอรรถประโยชน์ในการบริโภค (พฤติกรรมแบบบริโภคนิยม) น้อยกว่าความตระหนักในอรรถประโยชน์ของการออม (ความตระหนักต่อการออมเงิน) ก็จะช่วยลดอิทธิพลของรายได้จากการณ์หลังสำเร็จการศึกษาที่จะมีต่อการเพิ่มพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษาได้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคทางเศรษฐศาสตร์ (Varian, 2009) ในประเด็นที่ผู้บริโภคจะใช้จ่ายเงินมากขึ้นหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการชั่งน้ำหนักระหว่างอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มจากการบริโภคและอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มจากการออมเงินที่ผู้บริโภคคาดว่าจะได้รับ

9. อำนาจซื้อของนักศึกษา (รายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน มูลค่าทรัพย์สินที่มีค่าและปริมาณเงินออมโดยรวมของนักศึกษา) ส่งผลโดยรวมต่อการเพิ่มปริมาณหนี้สินคงค้างของนักศึกษาทุกประเภท ผ่านการเพิ่มระดับการใช้จ่ายของนักศึกษา แต่ในกรณีหนี้สินนอกเหนือยศ. อำนาจซื้อทั้งหมดจะมีอิทธิพลโดยรวมต่อการก่อหนี้สินมากกว่ากรณีหนี้สินยศ. ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมของรายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน มูลค่าทรัพย์สินที่มีค่า และปริมาณเงินออมโดยรวมของนักศึกษาที่มีต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. เท่ากับ 0.021, 0.054 และ 0.027 ตามลำดับ ขณะที่ในกรณีหนี้สินยศ. มีค่าสัมประสิทธิ์ดังกล่าวเท่ากับ 0.010, 0.009 และ 0.002 ตามลำดับ และที่น่าสังเกตคือ กรณีหนี้สินนอกเหนือยศ. ทรัพย์สินที่มีค่าของนักศึกษามีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินดังกล่าวมากกว่าอำนาจซื้อตัวอื่นๆ อาจเป็นเพราะหนี้สินนอกเหนือยศ. ส่วนใหญ่ต้องใช้ทรัพย์สินที่มีค่าเป็นหลักประกันในการกู้ยืม เช่น หนี้สินจากการจำนำ หรือหนี้สินนอกระบบที่ต้องใช้หลักประกันในการกู้ยืม เป็นต้น ซึ่งต่างจากกรณีหนี้สินยศ. ที่อำนาจซื้อกระตุ้นการใช้จ่ายให้เพิ่มมากขึ้น นักศึกษาจึงตัดสินใจกู้เงินจากยศ. เพื่อลดค่าครองชีพที่สูงขึ้นจากการใช้จ่ายเงิน

อย่างไรก็ตามเมื่อนักศึกษามีรายได้สูงขึ้นและไม่เพิ่มการใช้จ่ายเงินของตนเอง แต่นำเงินที่เพิ่มขึ้นไปใช้ในการออมเงินด้วยตนเองเพิ่มขึ้น ก็จะสามารถป้องกันการก่อหนี้สินได้ เป็นการป้องกันการใช้จ่ายเกินตัวของนักศึกษาได้โดยตรง แต่ในอีกมุมมองหนึ่งนักศึกษาเองก็สามารถสะสมทรัพย์สิน หรือแม้กระทั่ง ครอบครัวยุติพันธุ์ หรือมีผู้ประกอบการทางการเงินเป็นคนออมเงินให้ ก็ทำให้อรรถประโยชน์ในการก่อหนี้สินลดลงได้ จนนำไปสู่การหลีกเลี่ยงหรือลดการก่อหนี้สินลงได้ เนื่องจากนักศึกษาที่มีเงินออมที่เพียงพอ จะไม่มีความจำเป็นที่จะต้องก่อหนี้สินจากการใช้จ่าย (สอดคล้องกับทฤษฎีการบริโภคแบบรายได้สมบูรณ์ของ Keynes (1939) ที่บุคคลสามารถจะออมเงิน

และบริโภคมเพิ่มขึ้นไปด้วยกัน เมื่อรายได้ส่วนบุคคลสุทธิของบุคคลสูงขึ้น) แต่ถ้าศึกษานำเงินรายได้ส่วนบุคคลของตนเองไปซื้อทรัพย์สินที่มีค่าหรือนำไปเพิ่มอำนาจซื้อของตนเอง จนนำไปสู่การใช้จ่ายเงินเพิ่มระดับค่าครองชีพของตนเอง ก็จะมีความเสี่ยงที่จะก่อหนี้สินขึ้น อีกทั้งการสะสมทรัพย์สินจะไปกระตุ้นให้นักศึกษามีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมสูงขึ้น นักศึกษาก็ยิ่งก่อหนี้สินมากขึ้น ประเด็นที่น่าสนใจจากผลการวิจัยพบว่า มีความเป็นไปได้ที่ทรัพย์สินและปริมาณเงินออมทั้งหมดของนักศึกษา ถูกสนับสนุนเงินจากรายได้ของครอบครัวเป็นหลัก เพราะตัวแปรรายได้ของครอบครัวของนักศึกษาเป็นตัวแปรอิทธิพลโดยตรงในการอธิบายอำนาจซื้อของนักศึกษาทุกประเภทมากที่สุดเมื่อเทียบกับตัวแปรอิสระตัวอื่นในแบบจำลองสมการโครงสร้าง ดังนั้นครอบครัวที่เป็นผู้สนับสนุนอำนาจซื้อของนักศึกษาดังกล่าว ควรติดตามนักศึกษาว่าได้นำอำนาจซื้อดังกล่าวไปใช้ต่ออย่างไร นำไปใช้จ่ายเกินตัวหรือนำไปสู่การก่อหนี้สินหรือไม่ อีกทั้งควรพิจารณามูลค่าหรือจำนวนทรัพย์สินที่จะให้กับนักศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทชีวิตของนักศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีรายได้จากการทำงาน จึงไม่ควรปล่อยให้นักศึกษาใช้จ่ายเงินอย่างไม่เห็นคุณค่า และควรกระตุ้นให้นักศึกษารู้จักออมเงินที่เหมาะสมกับขนาดของรายได้ของนักศึกษา

10. การออมรายเดือนสามารถใช้เป็นกลยุทธ์สำคัญในการลดหนี้สินของนักศึกษา เพราะส่งผลโดยตรงให้นักศึกษาลดค่าครองชีพจากการใช้จ่ายเงินได้ และช่วยลดความกดดันทางการเงินลงได้ทั้งทางอ้อมและทางตรง ทำให้นักศึกษาหลุดพ้นจากวัฏจักรของการก่อหนี้สินที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงวัฏจักรของค่าครองชีพ ความกดดันทางการเงินและการคาดการณ์รายได้ในอนาคต หลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อนักศึกษามีความกดดันทางการเงินลดลงจากการออมเงิน ก็ไม่ควรคาดการณ์รายได้ในอนาคตของตนเองสูงขึ้นเพราะหวังความช่วยเหลือทางการเงินจากครอบครัวอีก เพราะจะทำให้ขาดความตระหนักต่อการออมเงินด้วยตนเอง จนลดอรรถประโยชน์จากการออมลง นำไปสู่การเพิ่มรายจ่ายและความกดดันทางการเงินขึ้นอีกในอนาคต

เมื่อก้าวถึงประเด็นการออมเงินรายเดือนของนักศึกษาที่เกิดจากความตระหนักต่อการออมเงินของตนเอง มีประเด็นที่น่าสนใจคือ ถ้านักศึกษามีครอบครัวที่มีเศรษฐกิจฐานะทางด้านรายได้ระดับสูง นักศึกษาจะมีทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะเศรษฐกิจรอบข้างตนเองในระดับสูง นักศึกษาสามารถนำทัศนคติเชิงบวกดังกล่าวไปตัดสินใจเพิ่มการใช้จ่ายเงินหรือออมเงินเพิ่มขึ้นได้ทั้งคู่ แต่ถ้านักศึกษารับรู้สถานะเศรษฐกิจในเชิงบวกแล้ว กลับไม่เห็นความสำคัญในความตระหนักต่อการออมเงิน ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงสูงที่สุดต่อจำนวนเงินออมต่อเดือนของนักศึกษา นักศึกษาก็จะละเลยการออมเงินต่อเดือนในที่สุด (ค่าสัมประสิทธิ์ของอิทธิพลทางตรงของความ

ตระหนักต่อการออมเงิน และทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ที่มีต่อจำนวนเงินออมรายเดือนของ นักศึกษามีค่า 0.10 และ 0.08 ตามลำดับ) จึงสะท้อนว่า นักศึกษาจะรักษาวินัยทางการเงินจากการ ออมเงินต่อเดือน ก็ต้องรักษาหรือเพิ่มความตระหนักในอรรถประโยชน์ต่อการออมเงินของตนเอง เช่นกัน ไม่ว่าจะรับรู้การเปลี่ยนแปลงในสถานะเศรษฐกิจของครอบครัวหรือระดับมหภาคมาอย่างไร อีกทั้งนักศึกษาควรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง เพื่อรักษาหรือเพิ่มความตระหนักต่ออรรถประโยชน์ต่อการออมเงินของตนเอง เพราะผล การศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงที่สำคัญที่สุดต่อการเพิ่มความตระหนักต่อการออมเงิน คือ สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา

ประเด็นที่สำคัญอีกประเด็น ในกรณีการออมเงินกลับทำให้นักศึกษาเก๋หนีสิน นอกเหนือจากศ. เพิ่มขึ้น พบว่านักศึกษาที่ต้องการสะสมปริมาณเงินออมทั้งหมด โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเงินออมไปซื้อหรือสะสมทรัพย์สินที่มีค่าของตนเองเท่านั้น ก็จะทำให้นักศึกษาใช้จ่ายเพิ่มขึ้น โดยตรงจากการเปลี่ยนปริมาณเงินออมไปเป็นอำนาจซื้อ จะยิ่งกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดพฤติกรรม แบบบริโภคนิยมสูงขึ้น ไปพร้อมกับการคาดการณ์ความมั่งคั่งในอนาคตที่สูงขึ้น และตัดสินใจก่อ หนีสินเพื่อรับอรรถประโยชน์จากการบริโภคที่ต้องการไปในที่สุด ทั้งๆ ที่นักศึกษามีการออมเงิน

สรุปได้ว่า เมื่อนักศึกษาที่มีความกดดันทางการเงินน้อยลง อาจจะเริ่มขาดวินัยทาง การเงิน จนลดการออมเงินต่อเดือนลง และเริ่มไม่ออมเงินต่อไปในอนาคต แสดงให้เห็นว่านักศึกษา อาจไม่ได้คำนึงถึงหลักภูมิคุ้มกันที่ดีตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ป้องกันความเสี่ยงใน การดำเนินชีวิตของตนที่ดีพอ เพราะเริ่มขาดความตระหนักต่อการออมเงิน ดังนั้นการออมเงินจะ ส่งผลสัมฤทธิ์ต่อการป้องกันและลดปัญหานี้สินนักศึกษาได้ถาวรหรือไม่ ขึ้นอยู่กับว่านักศึกษามี ความตระหนักในประโยชน์ของการออมที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ อีกทั้งนักศึกษาต้องมีความตระหนักในประโยชน์จากการออมเงินที่หลากหลาย มิใช่รับรู้ประโยชน์ ในประเด็นที่การออมเงินมีไว้สำหรับเป็นเงินในการใช้จ่ายทั้งในปัจจุบันและอนาคตเท่านั้น เช่น นักศึกษาควรรับรู้ว่าการออมเงินในสถาบันการเงินเป็นการลงทุนทางอ้อม เพราะได้รับผลตอบแทน จากการฝากเงินในรูปแบบดอกเบี้ยเงินฝาก (ผลการศึกษาพบว่านักศึกษามีความตระหนักใน อรรถประโยชน์ต่อการออมเงินในระดับมากที่สุด ยกเว้น ประเด็นคำถาม “การออมเงินจะทำให้ นักศึกษาได้รับผลตอบแทนจากอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก” ที่นักศึกษามีความตระหนักเพียงระดับปาน กลาง) นักศึกษาจึงควรเรียนรู้ความรู้ทางการเงินที่ทำให้เกิดความเข้าใจในประโยชน์จากการออมเงิน ที่หลากหลายและรอบด้าน เพื่อให้ตนเองสามารถออมเงินต่อเดือนได้มากขึ้น

11. การออมเงินรายเดือนของนักศึกษามีอิทธิพลทางตรงให้การก่อหนี้สินนอกเหนือ กยศ. ลดลง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่หนี้สินประเภทดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้จ่ายในการบริโภคสินค้าและบริการ แม้อันดับที่ 2 จะใช้ในการศึกษาแต่ก็เป็นการใช้จ่ายในการบริการเช่นกัน เงินออมรายเดือน จึงสามารถลดการก่อหนี้สินด้วยการลดการใช้จ่ายเงินได้ แสดงให้เห็นว่า ถ้า นักศึกษามีเงินออมที่เพียงพอก็ไม่จำเป็นที่จะต้องก่อหนี้สินเพื่อใช้ในการบริโภค ผลการศึกษาช่วยเติมเต็มแนวคิดของทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต ที่ไม่ได้กล่าวถึงการออมเงินของบุคคลช่วงก่อนวัยทำงานไว้ชัดเจน แต่ในการวิจัยพบว่า นักศึกษาสามารถออมเงินจากรายได้ส่วนบุคคลของตนเองได้ และเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันหรือลดการก่อหนี้สินในขณะที่ศึกษาระดับปริญญาตรี

12. การบริหารจัดการทางการเงินส่งผลทางตรงให้ความกดดันทางการเงินของนักศึกษาลดลง แต่กลับไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการลดระดับค่าครองชีพและเพิ่มปริมาณการออมเงินของนักศึกษาได้โดยตรง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการทางการเงิน จะมีผลโดยตรงให้นักศึกษาจัดสรรปริมาณเงินให้สอดคล้องกับความต้องการถือเงิน (การใช้จ่ายเงิน) ได้เท่านั้น แต่การบริหารจัดการทางการเงินสามารถส่งอิทธิพลให้นักศึกษาลดรายจ่ายและเพิ่มการออมเงินต่อเดือนของตนเองได้ แต่ นักศึกษาจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขคือ 1) นักศึกษาต้องเพิ่มความตระหนักต่ออัตราประโยชน์ของการออมเงิน 2) นักศึกษาจะต้องลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมลง 3) นักศึกษาต้องออมเงินต่อเดือนเมื่อบริหารจัดการทางการเงินตามเงื่อนไขทั้ง 3 ข้อข้างต้น นักศึกษาจะใช้จ่ายน้อยลงและออมเงินมากขึ้น ทำให้การบริหารจัดการทางการเงินส่งอิทธิพลทางอ้อมให้นักศึกษามีความกดดันทางการเงินลดลง และช่วยลดทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สิน/ กู้ยืมลงได้อีก

13. พบความสัมพันธ์เชิงวัฏจักรระหว่างพฤติกรรมทางการเงินแบบบริโภคนิยม การบริหารจัดการทางการเงินและความตระหนักต่อการออมเงิน ถ้านักศึกษาที่มีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม จะลดการบริหารจัดการทางการเงิน ส่งผลให้นักศึกษาเห็นประโยชน์ในการออมเงินลดลง และยังมีพฤติกรรมโน้มเอียงสู่บริโภคนิยมมากยิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่า การหยุดการเคลื่อนไหวของวัฏจักรดังกล่าว นอกจากนักศึกษาจะต้องลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม และเพิ่มความตระหนักต่อการออมเงินแล้ว เงื่อนไขที่สำคัญอีกประการ คือนักศึกษาจะต้องบริหารจัดการทางการเงินด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ จึงจะช่วยลดอิทธิพลของวัฏจักรพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมลงได้ และนำไปสู่การป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินของนักศึกษาในที่สุด

14. พบความสัมพันธ์เชิงวัฏจักรระหว่างพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีของนักศึกษา ถ้านักศึกษามีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมสูงขึ้น จะลดความพอประมาณ ความมีเหตุมีผลและการป้องกันความเสี่ยงในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลง แต่จะเพิ่มความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้น ส่งผลให้มีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมสูงขึ้นมากกว่าเดิม ดังนั้นการลดอิทธิพลของวัฏจักรข้างต้น นอกจากนักศึกษาต้องลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมและความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาฯ ลงแล้ว กลยุทธ์ที่สำคัญอีกประการคือ นักศึกษาจะต้องเพิ่มสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของตนเอง เพื่อลดอิทธิพลของพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม และยังช่วยเพิ่มความตระหนักรู้ต่อการออมเงินของตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการลดอิทธิพลของวัฏจักรระหว่างพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม การบริหารจัดการทางการเงินและความตระหนักรู้ต่อการออมเงิน ตามที่กล่าวมาแล้วในหัวข้อที่ 13)

15. ผลการศึกษาความสัมพันธ์เชิงวัฏจักรระหว่างพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และความตระหนักรู้ต่อการออมเงิน ถ้านักศึกษาที่มีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ก็จะมีสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลดลง ส่งผลให้นักศึกษามีความตระหนักรู้ต่อการออมเงินลดลง จนมีพฤติกรรมโน้มเอียงสู่การบริโภคนิยมสูงขึ้นกว่าเดิม ดังนั้นการลดอิทธิพลของวัฏจักรข้างต้น นอกจากนักศึกษาต้องลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมและเพิ่มความตระหนักรู้ต่อการออมเงินของตนเองแล้ว กลยุทธ์ที่สำคัญอีกประการคือ นักศึกษาจะต้องเพิ่มสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของตนเองให้สูงขึ้น จึงจะสามารถหยุดการเคลื่อนไหวในเชิงวัฏจักรของพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความตระหนักรู้ต่อการออมเงิน และยังช่วยลดอิทธิพลของวัฏจักรพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม การบริหารจัดการทางการเงินและความตระหนักรู้ต่อการออมเงิน รวมทั้งช่วยลดอิทธิพลของวัฏจักรของความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งล้วนแต่นำไปสู่การป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินของนักศึกษาได้ทั้งสิ้น

16. พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมนอกจากจะมีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายของนักศึกษาสูงที่สุด และยังมีอิทธิพลทางตรงในการลดสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สะท้อนถึงการเปลี่ยนผ่านของวัฒนธรรมการออมไปสู่บริโภคนิยม (สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม, 2548) จึงทำให้ตัวแปรพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมเป็นตัวกำหนดการเปลี่ยนแปลงของสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาโดยตรง มากกว่าที่จะถูกกำหนดจากสมรรถนะตามหลัก

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยตรง ตามที่ได้ตั้งสมมติฐานในแบบจำลองสมการโครงสร้างก่อนทำการปรับปรุงแบบจำลอง อย่างไรก็ตามผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาที่ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาในระดับปริญญาตรีลดลง และมีความตระหนักต่อการออมเพิ่มขึ้น จนมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการลดพฤติกรรมบริโภคนิยมลง รวมทั้งผลการศึกษาในส่วนอิทธิพลทางอ้อมที่มีต่อการก่อหนี้สินทั้งกรณียศ. และนอกเหนือยศ. พบประเด็นสำคัญว่า พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมมีอิทธิพลทางอ้อมที่มีขนาดอิทธิพลสูงที่สุดเมื่อเทียบกับตัวแปรทั้งหมดในแบบจำลองสมการ โครงสร้างที่ทำให้นักศึกษาก่อนหนี้สินเพิ่มขึ้นทั้ง 2 ประเภท สะท้อนว่าพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมเป็นตัวแปรเบื้องหลังที่ส่งอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาผ่านอิทธิพลของตัวแปรอื่นๆ

17. ผลการศึกษาพบว่าการศึกษาระดับปริญญาตรีของนักศึกษาไทย เป็นพฤติกรรมการลงทุนที่ยังไม่ชัดเจนตามทฤษฎีทุนมนุษย์ทางเศรษฐศาสตร์ เนื่องจากความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาในระดับปริญญาตรี ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีของนักศึกษา เพราะทฤษฎีดังกล่าว นักศึกษาจะต้องคาดการณ์รายได้ในอนาคตหลังสำเร็จการศึกษา ต้นทุนขณะกำลังศึกษาและต้นทุนค่าเสียโอกาสจากการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบ เพื่อคาดการณ์กำไรจากการศึกษา อาจสรุปได้ว่านักศึกษาไทยอาจมีแค่ความเชื่อต่ออรรถประโยชน์ของการศึกษาในระดับปริญญาตรีทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินเท่านั้น แต่ไม่สามารถระบุรายได้หลังสำเร็จการศึกษาก่อมาเป็นจำนวนเงินได้อย่างชัดเจน จนไม่สามารถกำหนดกำไรจากการลงทุนจากการศึกษาระดับปริญญาตรีได้ จึงถือว่ามีมุมมองดังกล่าวมิใช่การลงทุนที่สมบูรณ์ แต่พฤติกรรมดังกล่าวโน้มเอียงไปตามมุมมองที่ว่าการศึกษาคือการบริโภคการบริการมากกว่า เนื่องจากนักศึกษาตัดสินใจก่อหนี้สินจากอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีโดยตรง ซึ่งสะท้อนให้เห็นความเสี่ยงในการชำระหนี้สินคืนเจ้าหนี้ในอนาคต เนื่องจากนักศึกษาไม่ทราบจำนวนเงินรายได้ในอนาคตที่ชัดเจนและไม่สามารถคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษอย่างสมเหตุสมผล เพราะไม่ได้คาดการณ์รายได้ดังกล่าวจากอรรถประโยชน์จากการศึกษาโดยตรง ซึ่งเบื้องหลังของปรากฏการณ์ดังกล่าวอาจเกิดจากการที่นักศึกษาคาดการณ์ที่สมเหตุสมผล (Rational Expectation) ซึ่งเป็นสมรรถนะสำคัญในทางเศรษฐศาสตร์ที่ทำให้พฤติกรรมทางเศรษฐกิจของปัจเจกบุคคลเข้าสู่ภาวะดุลยภาพ ดังนั้นการเพิ่มสมรรถนะดังกล่าว ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต้องให้ข่าวสารข้อมูล (Information) กับนักศึกษา ที่ถูกต้องและเพียงพอต่อการสร้างความรู้ ความเข้าใจที่สมบูรณ์ในเรื่องรายได้หลังสำเร็จการศึกษาที่ควรจะเป็นตามสภาพความเป็นจริงของหลักสูตรที่นักศึกษาศึกษาอยู่และสถานะเศรษฐกิจของประเทศไทยในแต่ละช่วงเวลา

ประเด็นที่น่าสนใจอีกประการคือ รายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษามีอิทธิพลทางตรงต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. แต่กลับไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการก่อหนี้สินยศ. อาจเกิดจากบริบทของหนี้สินนอกเหนือยศ. ที่มีระยะเวลาการชำระหนี้สินที่สั้นกว่าหนี้สินยศ. ซึ่งมีระยะเวลาปลอดการชำระคืนเงินต้นและมีเวลาผ่อนชำระหนี้สินได้ถึง 15 ปี ดังนั้นนักศึกษาที่มีหนี้สินยศ. อาจจะละเลยความสำคัญของการคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาของตนเอง เนื่องจากไม่มีความจำเป็นที่ต้องชำระเงินต้นและดอกเบี้ยเงินกู้ในระยะเวลาอันสั้นเหมือนหนี้สินนอกเหนือยศ. และเมื่อผลสนกับมุมมองของนักศึกษาที่มองว่าการเสียเงินเพื่อศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นการตอบสนองอรรถประโยชน์ในการบริโภคการศึกษามากกว่าเป็นการลงทุนทางการศึกษาที่จะต้องได้รับผลตอบแทนเป็นกำไรจากการลงทุน อีกทั้งการถ่ายทอดทัศนคติเชิงบวกในระดับสูงในอรรถประโยชน์ทางการศึกษาระดับปริญญาตรีจากครอบครัวของนักศึกษา ที่มีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อและการก่อหนี้สินยศ. จึงสะท้อนภาพได้ชัดเจนว่า นักศึกษาที่มีหนี้สินยศ. ไม่ได้ให้ความสำคัญกับรายได้หลังสำเร็จการศึกษาเท่าที่ควร ซึ่งเป็นสาเหตุที่รายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาไม่มีนัยสำคัญต่อการก่อหนี้สินยศ.

18. ทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจของครอบครัวและเศรษฐกิจระดับมหภาคเป็นตัวแปรที่การวิจัยใช้ในการสะท้อนการรับรู้และความรู้สึกของนักศึกษาต่อสภาพเศรษฐกิจรอบตัวในปัจจุบันและอนาคต เป็นตัวแทนความมั่นใจในการบริโภคที่ปรากฏในทฤษฎีการบริโภคด้วยรายได้ถาวร ซึ่งผลการวิจัยก็พบว่านักศึกษาใช้ทัศนคติดังกล่าวทำนายความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาและรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีโดยตรงในเชิงบวก แต่นักศึกษากลับไม่ได้ใช้ความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีมาคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาโดยตรง แสดงว่านักศึกษาใช้เพียงความรู้สึกของตนเองที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจที่เผชิญอยู่ในปัจจุบันเป็นตัวกำหนดอรรถประโยชน์ทางการศึกษาในอนาคตมากกว่าที่จะใช้บริบทของหลักสูตรที่ตนเองศึกษามาใช้ในการคำนวณความเป็นไปได้ของรายได้หลังสำเร็จการศึกษา

รวมทั้งทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ยังเป็นตัวแปรที่ส่งอิทธิพลทางตรงต่อทัศนคติเชิงอรรถประโยชน์ของตัวแปรในทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ทั้งอรรถประโยชน์ต่อการบริโภค (พฤติกรรมแบบบริโภคนิยม) อรรถประโยชน์ต่อการออมเงิน (ความตระหนักต่อการออมเงิน) อรรถประโยชน์ต่อการก่อหนี้สิน/ กู้ยืม (ทัศนคติต่อการก่อหนี้สิน/ กู้ยืม) และอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรี (ความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษา

ระดับปริญญาตรี) นอกจากนั้นยังส่งผลทางลบต่อตัวแปรสมรรถนะทางเศรษฐกิจในบริบทสังคมไทยอย่างตัวแปรสมรรถนะตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอีกด้วย แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาใช้ทัศนคติต่อเศรษฐกิจของตนเองมาเป็นปัจจัยในการตัดสินใจทั้งในการกำหนดอรรถประโยชน์จากพฤติกรรมทางเศรษฐกิจและยังใช้เลือกปรัชญาในการดำเนินชีวิตของตัวเองได้เช่นกัน เพราะผลการวิจัยพบว่า เมื่อนักศึกษารู้สึกว่าเศรษฐกิจของครอบครัวและระดับมหภาคดีขึ้น ก็จะคาดว่าตนเองจะมีอำนาจซื้อสูงขึ้น ส่งผลโดยตรงให้นักศึกษาคัดสินใจดำเนินชีวิตตามพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ขณะเดียวกันก็ปรับลดพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลง ซึ่งทำให้นักศึกษาใช้จ่ายเงินมากขึ้น ออมเงินน้อยลงไปพร้อมกับมีความตระหนักต่อการออมเงินลดลง มีทัศนคติต่อการก่อหนี้สินในเชิงบวกมากขึ้น จนเพิ่มการก่อหนี้สิน แต่ในทางตรงกันข้าม นักศึกษาจะมีสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสูงขึ้น เมื่อนักศึกษาลดทัศนคติเชิงบวกต่อเศรษฐกิจของครอบครัวและระดับมหภาคลง ซึ่งจะลดโอกาสการก่อหนี้สินของนักศึกษา

ผลการวิจัยที่สำคัญของทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจฯ อีกประเด็น คือ ทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจฯ เป็นตัวปรับให้นักศึกษาไม่คาดการณ์ร้ายได้ในอนาคตสูงขึ้น ขณะที่ตนเองกำลังเกิดความกดดันทางการเงิน ซึ่งเกิดจากอิทธิพลของการคาดหวังความช่วยเหลือทางการเงินจากครอบครัวตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยมีเงื่อนไขคือ เมื่อนักศึกษามีความกดดันทางการเงินสูงขึ้น นักศึกษาต้องลดทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ลง ก็จะทำให้นักศึกษาลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาฯ และทัศนคติต่อการก่อหนี้สิน/ กู้ยืมลงได้ ที่สำคัญนักศึกษาระดับปริญญาตรีจะปรับลดการคาดการณ์ร้ายได้หลังสำเร็จการศึกษาลงด้วย ขณะเดียวกันนักศึกษาก็มีความตระหนักต่อการออมสูงขึ้น และมีสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สูงขึ้น ดังนั้นถ้านักศึกษามีความกดดันทางการเงิน แต่กลับไม่รู้สึกรู้ว่าตนเองกำลังเผชิญกับสถานะทางเศรษฐกิจที่เลวลง เพราะคาดการณ์ความช่วยเหลือทางการเงินจากครอบครัว นักศึกษาก็จะคาดการณ์ร้ายได้ในอนาคตไปตามความสามารถในการช่วยเหลือทางการเงินของครอบครัว จึงใช้จ่ายเงินในระดับสูงต่อไป นักศึกษาจึงไม่สามารถหลุดพ้นจากวัฏจักรของความกดดันทางการเงินได้ในที่สุด

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของอิทธิพลของทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ต่อการก่อหนี้สินทั้งยศ. และนอกเหนือยศ. ก็พบว่าในกรณีของหนี้สินนอกเหนือยศ. ทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจฯ มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. ในทิศทางบวก อาจเป็นเพราะในบริบทของหนี้สินนอกเหนือยศ. เป็นหนี้สินที่นักศึกษาก่อขึ้นเพื่อ

ตอบสนองความต้องการซื้อสินค้าและบริการเป็นหลัก ดังนั้นหนี้สินประเภทนี้จึงถูกขับเคลื่อนจากการตัดสินใจของผู้บริโภคที่ต้องพิจารณาอรรถประโยชน์ของการบริโภคสินค้าและบริการชนิดต่างๆ และอรรถประโยชน์ของการก่อหนี้สินเป็นสำคัญตามทฤษฎีพฤติกรรมของผู้บริโภคทางเศรษฐศาสตร์ ดังนั้นถ้านักศึกษามีทัศนคติว่าสถานะทางเศรษฐกิจของตนเองดีขึ้น ก็จะคิดว่าอำนาจซื้อของตนเองมีมากขึ้น จึงตัดสินใจก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. เพราะต้องการเงินมาเพิ่มระดับใช้จ่ายเพื่อรองรับอรรถประโยชน์ของการบริโภคที่เพิ่มสูงขึ้น อีกทั้งผลการวิจัยก็พบว่า ทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจ เป็นอิทธิพลที่อยู่เบื้องหลังการประกอบสร้างทัศนคติเชิงบวกที่มีต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา และส่งผลทางอ้อมไปสู่การตัดสินใจก่อหนี้สินของนักศึกษา ดังนั้นในกรณีหนี้สินนอกเหนือยศ. ทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจ จึงเป็นเครื่องมือที่นักศึกษาใช้ประเมินอำนาจซื้อของตนเอง เพื่อตัดสินใจเปลี่ยนแปลงปริมาณการใช้จ่ายเงินและการรับรู้อรรถประโยชน์ของการก่อหนี้สินดังกล่าว เพียงแต่ไม่ได้ใช้ตัดสินใจก่อหนี้สินโดยตรง

ขณะเดียวกันทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจ กลับส่งผลทางตรงในทางลบต่อการก่อหนี้สินยศ. แสดงให้เห็นว่า ถ้านักศึกษารู้สึกว่าตนเองมีสภาพทางเศรษฐกิจที่เลวลง หรือตนเองมีอำนาจซื้อลดลง ก็จะแก้ปัญหาด้วยการเลือกก่อหนี้สินยศ. ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานของยศ. ที่เน้นช่วยเหลือนักศึกษาที่ด้อยโอกาสทางการเงินให้สามารถเข้าศึกษาต่อได้ แต่เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางอ้อมกลับพบว่า มีอิทธิพลทางบวกต่อการก่อหนี้สินยศ. แสดงให้เห็นว่านักศึกษาก็สามารถเปลี่ยนเงินกู้ยืมยศ. ไปเป็นอำนาจซื้อเพื่อเพิ่มการบริโภคสินค้าและบริการนอกเหนือการศึกษาได้เช่นกัน เนื่องจากการกู้ยืมเงินยศ. มิได้ให้กู้ยืมเฉพาะเงินค่าใช้จ่ายในการศึกษา แต่ยังให้กู้ยืมเงินในส่วนของการครองชีพด้วย นักศึกษาจึงสามารถนำเงินกู้ยืมไปเพิ่มระดับการใช้จ่ายของตนเองได้โดยตรง ดังนั้นเมื่อนักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่มีระดับรายได้ต่ำ จนต้องก่อหนี้สินยศ. เพื่อเข้าศึกษา เมื่อนักศึกษาได้รับเงินกู้จากยศ. ก็จะมีอำนาจซื้อสูงขึ้นกว่าเดิม นักศึกษาก็จะมีทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจของตนเองในเชิงบวกมากขึ้น และตัดสินใจเพิ่มระดับการบริโภคสินค้าและบริการทั่วไป (อาจมีพฤติกรรมบริโภคนิยมจากการใช้จ่ายเงินที่เพิ่มขึ้น หรือกรณีที่ร้ายที่สุดคือการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. เพื่อรองรับการใช้จ่าย) ทำให้นักศึกษาจำเป็นต้องกู้ยืมเงินยศ. ต่อไป เพื่อรองรับการใช้จ่ายในการบริโภคที่เพิ่มขึ้นของตนเอง

19. นักศึกษาที่มีสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับสูง ทั้งในหลักความมีเหตุมีผล ความพอประมาณ การป้องกันความเสี่ยงในการดำเนินชีวิตและมีเงื่อนไขในด้านคุณธรรม นอกจากจะส่งอิทธิพลโดยตรงต่อการลดการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. และส่งอิทธิพล

โดยรวมต่อการลดการก่อหนี้สินกยศ. แล้ว สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สูงขึ้น ยังช่วยให้นักศึกษามีความตระหนักต่อการออมเงินที่สูงขึ้น และยังส่งผลโดยตรงต่อการมีวินัยทางการเงินที่แสดงด้วยการออมเงินอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจากความสัมพันธ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่เป็นรูปธรรมของสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและวัฒนธรรมการออมเงินของไทย (ตัวแปรความตระหนักต่อการออมเงิน และตัวแปรจำนวนเงินออมต่อเดือนของนักศึกษา) อีกทั้งผลการศึกษายังพบประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

19.1 จากผลการศึกษาตัวแปรสมรรถนะของนักศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบประเด็นสำคัญจากการเปรียบเทียบตัวแปรดังกล่าวกับแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ซึ่งในส่วนของการตรวจสอบเอกสารแนวคิดและทฤษฎี พบว่าเมื่อเทียบกับปัจเจกบุคคลทั่วไป นักศึกษาอาจจะตัดสินใจใช้จ่ายเงินในสินค้าและบริการทั่วไป ใช้จ่ายเพื่อการศึกษาในระดับปริญญาตรี หรือจะออมเงินมากน้อยอย่างไร ขึ้นอยู่กับอัตราประโยชน์ส่วนเพิ่มที่คาดว่าจะได้รับจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ได้กล่าวมาข้างต้น กระทั่งการก่อหนี้สิน นักศึกษาก็ต้องรับรู้อัตราประโยชน์เชิงบวกของการก่อหนี้สินที่คาดว่าจะได้รับเช่นกัน ซึ่งทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกล่าวว่า อัตราประโยชน์จะเปลี่ยนแปลงไปตามสมรรถนะทั้งทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลนั้นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริโภค การศึกษา การออมเงิน และการก่อหนี้สิน แต่ไม่ได้กล่าวถึงทัศนคติและพฤติกรรมดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน มักจะกล่าวโดยสรุปว่าเป็นปรากฏการณ์ของการคาดการณ์อย่างสมเหตุสมผล ซึ่งประเด็นดังกล่าวผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของนักศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของอัตราประโยชน์ดังกล่าวทุกตัวแปรข้างต้น

สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาช่วยลดอัตราประโยชน์จากการศึกษาในระดับปริญญาตรี และอัตราประโยชน์ (ทัศนคติเชิงบวก) ต่อการก่อหนี้สินได้โดยตรง อีกทั้งยังส่งอิทธิพลทางตรงให้ความตระหนักต่ออัตราประโยชน์จากการออมเงินของนักศึกษาเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อการลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษาลง แต่ต้องมีเงื่อนไขคือ 1) สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต้องทำให้นักศึกษาลดความคาดหวังทางการศึกษาระดับปริญญาตรีของตนเองลง 2) สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทำให้นักศึกษาเพิ่มความตระหนักต่อการออมเงิน แสดงให้เห็นว่าสมรรถนะของนักศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะส่งผลให้พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษาลดลงได้ ถ้านักศึกษามีความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีที่ไม่สูงเกินความเป็นจริงและเพิ่มความ

ตระหนักต่อการออมเงินของตนเองควบคู่กันไป ภายใต้การปรับสมรรถนะให้เป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นกลยุทธ์สำคัญต่อการลดหนี้สินของนักศึกษา จึงอาจกล่าวได้ว่าการวิจัยพบประเด็นสำคัญที่เพิ่มเติมช่องว่างของความรู้ ในประเด็นที่นักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร ได้นำสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นสมรรถนะที่อยู่เบื้องหลังการปรับเปลี่ยนอรรถประโยชน์ทั้งการบริโภค การออมเงิน การศึกษา และการก่อหนี้สิน ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กระแสหลักและแนวคิดในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยเข้าด้วยกัน โดยปรากฏการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า อิทธิพลทางอ้อมของตัวแปรสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามีอิทธิพลมากที่สุดในการส่งอิทธิพลผ่านตัวแปรอื่นๆ ในแบบจำลอง ที่นำไปสู่การลดลงของการก่อหนี้สินของนักศึกษา ทั้งกรณียศ. และนอกเหนือยศ.

อย่างไรก็ตามผลการศึกษาพบว่า การที่นักศึกษาจะเพิ่มสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของตนเองได้ นักศึกษาต้องลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมลงก่อน โดยรายละเอียดของอิทธิพลดังกล่าวได้กล่าวมาแล้วในบทสรุปหัวข้อที่ 16) ข้างต้น

19.2 สมรรถนะของนักศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการบริหารจัดการทางการเงิน แต่ก็ส่งผลทางอ้อมต่อการบริหารจัดการทางการเงินของนักศึกษา จากการศึกษาพบว่าสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาที่สูงขึ้น จะส่งผลให้นักศึกษามีความตระหนักทางการเงินเพิ่มสูงขึ้น และทำให้นักศึกษาลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมลง นักศึกษาก็จะเพิ่มการบริหารจัดการทางการเงินด้วยตัวเองได้ในที่สุด แสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต จะบริหารจัดการทางการเงินได้ดีขึ้น ต่อเมื่อนักศึกษามีความตระหนักทางการเงินในระดับสูงและลดการดำเนินชีวิตตามพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมควบคู่กันไป

20. นักศึกษาที่มีความรู้ทางการเงินในระดับสูง จะสามารถลดความกดดันทางการเงิน พฤติกรรมแบบบริโภคนิยม และทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ลงได้ อาจเกิดจากการที่นักศึกษาที่มีความรู้ทางการเงินระดับสูง เป็นสมรรถนะที่สำคัญต่อการคาดการณ์ทางเศรษฐกิจอย่างสมเหตุสมผลตามแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่มองคนเป็น “สัตว์เศรษฐกิจ” อีกทั้งความรู้ทางการเงินยังเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุโดยตรงต่อการเพิ่มสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียงของนักศึกษา ที่ความรู้เป็นเงื่อนไขหนึ่งในการสร้างสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของปวงชนมวล

ในทางตรงกันข้ามผลการศึกษายังพบว่า ความรู้ทางการเงินของนักศึกษาส่งผลทางตรงให้นักศึกษาเพิ่มปริมาณการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. มากยิ่งขึ้น ซึ่ง Borden, Lee, Serido and Collins (2008) ก็พบผลการศึกษาที่คล้ายกัน และให้เหตุผลว่าการที่นักศึกษามีพฤติกรรมเสี่ยงที่จะก่อหนี้สินขึ้นทั้งๆ ที่มีความรู้ทางการเงินที่สูง เกิดจากการที่นักศึกษามีความรู้ทางการเงินระดับสูง จะมีความมั่นใจในการเข้าสู่สินเชื่อมากยิ่งขึ้น อีกทั้งนักศึกษาส่วนใหญ่เข้าถึงความรู้ทางการเงินเพราะต้องการก่อหนี้สินตั้งแต่ต้น ถ้าไม่ต้องการก่อหนี้สินก็จะไม่หาความรู้ดังกล่าว แสดงว่านักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินสูงขึ้นจากการได้รับความรู้ทางการเงิน ทั้งๆ ที่ความรู้ทางการเงินเป็นตัวแปรที่ใช้แทนสมรรถนะในการคาดการณ์ที่สมเหตุสมผลก็ตาม แต่การวิจัยยังพบว่า ถ้านักศึกษาใช้ความรู้ทางการเงินเพื่อ คือ 1) ลดพฤติกรรมการบริโภคนิยมของตนเองลง 2) ลดทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ของตนเอง และ 3) เพิ่มสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้ทางการเงิน ก็จะส่งผลต่อการลดหนี้สินนอกเหนือยศ. ได้ในที่สุด

จากอิทธิพลเชิงบวกและเชิงลบของความรู้ทางการเงินที่มีต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. ที่กล่าวมาในข้างต้น จึงเป็นสาเหตุให้เกิดการหักล้างกันเองของอิทธิพลจากความรู้ทางการเงิน และทำให้ความรู้ทางการเงินไม่มีอิทธิพลโดยรวมต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ.

21. นักศึกษาที่ได้เรียนรู้ทางการเงินกับบิดามารดาเพื่อน ญาติพี่น้อง อาจารย์ มหาวิทยาลัย และเรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากจะมีความรู้ทางการเงินที่สูงขึ้นแล้ว ยังช่วยลดหนี้สินนอกเหนือยศ. ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพราะการเรียนรู้ทางการเงินส่งผลทางตรงให้นักศึกษามีความรู้ทางการเงินและความตระหนักต่อการออมเงินสูงขึ้น การใช้จ่ายต่อเดือนที่ลดลง มีสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสูงขึ้น นักศึกษาจึงสามารถลดการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. ลงได้

ในทางตรงกันข้ามการเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษากลับส่งผลให้นักศึกษามีทัศนคติต่อการก่อหนี้สิน/ กู้ยืมในเชิงบวกมากยิ่งขึ้น ทำให้นักศึกษาก่อหนี้สินเพิ่มขึ้นได้ ทั้งกรณีหนี้สินยศ. และหนี้สินนอกเหนือยศ. ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวอาจแสดงให้เห็นได้ว่า การเรียนรู้ทางการเงินจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ อาจส่งผลให้นักศึกษาได้รับการถ่ายทอดทัศนคติต่อการก่อหนี้สินจากบุคคลรอบข้างและแหล่งการเรียนรู้อื่นๆ มานำมาประกอบสร้างเป็นทัศนคติของตนเอง อาจเกิดจากการที่

สังคมไทยกำลังเปลี่ยนผ่านจากวัฒนธรรมการออมสู่วัฒนธรรมแห่งการกู้ยืม (Borrowing Culture) จึงเป็นไปได้สูงที่บุคคลรอบข้างจะปลูกฝังทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินให้กับนักศึกษา จากความเคยชินต่อการก่อหนี้สิน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการเรียนรู้ทางการเงินส่งผลทางตรงให้นักศึกษามีทัศนคติต่อการก่อหนี้สินในเชิงบวกก็ตาม แต่เมื่อเปรียบเทียบกับอิทธิพลทางอ้อมแล้ว กลับพบว่า การเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษาก็สามารถส่งผลให้นักศึกษาปรับทัศนคติในการก่อหนี้สินเป็นเชิงลบได้ แต่ต้องมีเงื่อนไขดังนี้ 1) ถ้านักศึกษาเรียนรู้ทางการเงินแล้ว ต้องมีความรู้ทางการเงินสูงขึ้น และนำไปประเมินสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวและประเทศได้ถูกต้องและไม่สูงเกินกว่าความเป็นจริง 2) การเรียนรู้ทางการเงินต้องส่งผลให้นักศึกษามีสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสูงขึ้น ด้วยเงื่อนไขทั้ง 2 ข้อ นักศึกษาก็จะลดทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สิน/กู้ยืมลงได้จากการเรียนรู้ทางการเงินของตนเอง

สรุปได้ว่าการพัฒนาให้นักศึกษาปลอดหนี้สินหรือลดการก่อหนี้สินลง นอกเหนือจากการพัฒนา ปรับปรุงสมรรถนะทั้งทัศนคติ พฤติกรรมและความรู้ของนักศึกษาแล้ว ยังต้องพัฒนาสมรรถนะทางการเงินของบุคคลรอบๆ ข้างนักศึกษาในสังคมด้วยเช่นกัน เพราะบุคคลดังกล่าวสามารถถ่ายทอดสมรรถนะทางการเงินให้กับนักศึกษาได้โดยตรง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเลือกจุดยืนของปรัชญาดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของนักศึกษา

22. ตัวแปรด้านเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวนักศึกษาทั้งรายได้และระดับการศึกษาของครอบครัว ส่งผลทางตรงต่อการก่อหนี้สินกยศ. ทั้ง 2 ตัวแปรในทิศทางลบ แต่เศรษฐกิจสังคมกลับไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือกยศ. ของนักศึกษา

จากประเด็นดังกล่าวทำให้พบว่า การที่นักศึกษากู้ยืมเงินเพื่อโอกาสในการเข้าศึกษา ระดับปริญญาตรีอาจเกิดจากความต้องการยกระดับการศึกษาของตนเอง ที่สะท้อนมาจากความคาดหวังจากอรรถประโยชน์จากการศึกษา ซึ่งมีอิทธิพลทางตรงต่อการก่อหนี้สินกยศ. โดยผลการศึกษาในแบบจำลองสมการโครงสร้างการก่อหนี้สินกยศ. ก็พบว่า ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวของนักศึกษาส่งผลทางลบต่อความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรี แสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่มีผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่ำ จะคาดหวังอรรถประโยชน์ทางการศึกษาในระดับปริญญาตรีในระดับสูง และนำไปสู่การก่อหนี้จากกยศ. ในที่สุด สะท้อนภาพการปลูกฝังค่านิยมในเรื่องความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีจากผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่ำการปริญญาตรี จนทำให้นักศึกษาขอมที่จะก่อหนี้สินกยศ.

โดยเฉพาะในกรณีนักศึกษาที่มีครอบครัวที่มีเศรษฐกิจในระดับต่ำ อย่างไรก็ตามค่าสัมประสิทธิ์ของอิทธิพลของระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวไม่มีนัยสำคัญทั้งทางตรง ทางอ้อมและโดยรวมต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. แต่ก็ไม่สามารถปฏิเสธอิทธิพลทางลบของระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวที่มีต่อความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีได้

เมื่อพิจารณากรณีหนี้สินนอกเหนือยศ. กลับพบว่า รายได้ของครอบครัวในระดับสูงส่งอิทธิพลโดยรวมให้นักศึกษาก่อนหนี้สินนอกเหนือยศ. เพิ่มขึ้น (เศรษฐกิจไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. และตัวแปรระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวไม่มีนัยสำคัญในการกำหนดการก่อหนี้สินดังกล่าว ทั้งทางตรงและอ้อม) อาจเกิดจากเหตุผลที่ครอบครัวของนักศึกษาที่มีระดับเศรษฐกิจสูง จะมีความมั่งคั่งพอที่จะให้การสนับสนุนทางการเงินแก่นักศึกษาได้สูงกว่านักศึกษาที่อาศัยในครอบครัวที่มีเศรษฐกิจสถานะต่ำ ซึ่งสะท้อนอำนาจซื้อในระดับที่สูงของนักศึกษา ทั้งรายได้ ทรัพย์สินที่มีค่าและเงินออมโดยรวม ซึ่งล้วนแต่ปรับสภาพเป็นอำนาจซื้อที่กระตุ้นให้นักศึกษาใช้จ่ายเงินตามพฤติกรรมบริโภคนิยมได้ทั้งสิ้น โดยความสามารถในการช่วยเหลือทางการเงินของครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจที่สูง เป็นอิทธิพลเบื้องหลังให้นักศึกษาคัดสินใจก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. เพราะนักศึกษาจะคาดการณ์ว่าครอบครัวจะสนับสนุนเงินเพื่อช่วยลดความกดดันทางการเงินในการจัดการหนี้สินคงค้างให้ตนเอง นักศึกษาจึงเพิ่มการใช้จ่ายเงินต่อไปและมีทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะเศรษฐกิจที่สูงขึ้น ดังนั้นนักศึกษาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีเศรษฐกิจสถานะระดับสูง จะมีความมั่นใจในอำนาจซื้อของตนเองที่ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากครอบครัวในลักษณะรายได้ถาวร จึงมีมุมมองต่อสถานะเศรษฐกิจในเชิงบวก และความมั่นใจที่จะเพิ่มจำนวนเงินในการบริโภค และมั่นใจที่จะก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. ขึ้นในที่สุด

จากผลการศึกษาโดยวิธีเชิงปริมาณทั้งหมดที่ได้นำเสนอมาได้สะท้อนภาพของบริบทและปัจจัยเชิงสาเหตุต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร ที่สำคัญข้อมูลบริบทและความสัมพันธ์เชิงสาเหตุดังกล่าว ยังสะท้อนภาพวิธีการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินนักศึกษา ดังนั้นในตอนต่อไปจะเป็นการสะท้อนภาพเชิงลึกของสาเหตุ กระบวนการทางพฤติกรรมและทัศนคติ และเงื่อนไขต่างๆ ที่จะทำให้นักศึกษาก่อนหนี้สินขึ้น เพื่อช่วยเติมเต็มผลการศึกษาเชิงปริมาณ และทำความเข้าใจปรากฏการณ์การก่อหนี้สินของนักศึกษาได้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น และสะท้อนภาพแนวทางการหลีกเลี่ยง ป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินนักศึกษาด้วยวิธีวิทยาเชิงคุณภาพ

ตอนที่ 6 สาเหตุและเงื่อนไขที่ทำให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีก่อหนี้สินขณะกำลังศึกษา

การศึกษาภาพองค์รวมของสาเหตุและเงื่อนไขที่ทำให้นักศึกษาก่อหนี้สินใช้วิธีวิทยาเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการดังนี้ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นสาเหตุและเงื่อนไขที่ทำให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีก่อหนี้สินในขณะกำลังศึกษา โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ นักศึกษาที่มีหนี้สินกยศ. จำนวน 10 คน นักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือกยศ. จำนวน 20 คน และนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินคงค้างในปัจจุบันจำนวน 10 คน 2) การสัมภาษณ์กลุ่มกับนักศึกษาที่มีหนี้สินกยศ. จำนวน 5 คน นักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือกยศ. จำนวน 5 คน จำนวน 2 ครั้ง ทั้ง 2 กลุ่ม ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจงกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผลการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

สาเหตุและเงื่อนไขที่ทำให้นักศึกษากู้ยืมเงินจากกยศ.

จากการตีความข้อมูลการสัมภาษณ์นักศึกษาที่ก่อหนี้สินกยศ. พบว่า นักศึกษาใช้หนี้สินกยศ. เป็นเครื่องมือยกระดับสถานะทางเศรษฐกิจสังคมของตนเองและครอบครัว อีกทั้งยังใช้เป็นเครื่องมือในการลดภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัวที่ต้องจ่ายให้นักศึกษา โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายทางการศึกษา สะท้อนถึงทัศนคติเชิงบวกของนักศึกษาต่ออรรถประโยชน์ของหนี้สินกยศ. ที่เกิดจากพื้นฐานความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการเรียนปริญญาตรีที่สูงของนักศึกษาที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบิดามารดามากกว่าที่จะวิเคราะห์ด้วยตนเอง เช่น นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดงใหญ่กล่าวว่า

“ผมเรียน ป.ตรี เพราะพ่ออยากให้เรียนครับ ผมเองก็เชื่อพ่อ เพราะผมก็ไม่รู้จะไปทำอะไร ให้ได้เงินเดือนจบเท่าเรียนหนังสือ บ้านผมไม่มีใครเรียนจบ ผมหวังว่าจะจบ ไม่มีเงินส่ง พ่อก็ให้กู้เอา”

ส่วนนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์คนหนึ่งกล่าวว่าในทิศทางเดียวกันว่า

“ต้องขอบคุณที่กยศ. ช่วยให้หนูเรียน ป.ตรี ได้สบาย เพราะมีค่าใช้จ่ายรายเดือนให้พ่อแม่ที่ลำบากทำนา จะได้ลดเงินที่ส่งเงินให้หนูเรียน ไม่งั้นพ่อแม่ลำบากกว่านี้ หนูจะตั้งใจเรียนให้พ่อแม่สมหวังค่ะ”

สอดคล้องกับความเห็นของนักศึกษาชายที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยไม่จำกัดจำนวนรับภาครัฐแห่งหนึ่งกล่าวว่า

“ถ้าฟังคำทอมผมก็ว่าถูกแล้ว บ้านผมยังไม่มีปัญญาจ่ายให้เลย มันเลยต้องกู้ อย่างน้อยได้จ่ายค่าหอ กินอยู่ ทุกวันนี้ก็เหนียวเต็มที่แล้วพี่ พ่อแม่ผมเขาหวังไว้เยอะ ผมจะเป็นคนจบตรีคนแรกที่บ้าน พ่อบอกผมว่าพอชักที่กับชีวิตยากจนอย่างพ่อ จบตรีนิติก็เป็นนายร้อย เป็นผู้พิพากษา ไม่ต้องมาจนให้คนอื่นดูถูก”

ขณะที่นักศึกษาอีกคนกล่าวเสริมในประเด็นการก่อกวนนี้สินยศ. จากอิทธิพลของระดับเศรษฐกิจสังคมและการยกระดับสถานะของเศรษฐกิจสังคมจากการศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีว่า

“ถ้าไม่เรียนปริญญา คนทางบ้านก็ไม่รู้จะไปคุยกับคนรอบๆ บ้านผมได้ยังไง เพราะเขาก็จบปริญญาดูทั้งนั้น”

ส่วนนักศึกษาหญิงคนหนึ่งศึกษาในมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งก็เสนอความเห็นว่า

“เอ็นไม่คิด ก็ไม่รู้จะเรียนอะไรดี ทางบ้านนะให้เรียนเอกชน พ่อไม่อยากให้น้อยหน้าใคร แต่ส่งไม่ไหวเลยกู้ยศ. หนูก็กู้ค่ะ เดี่ยวจบไปก็ได้นานดี จะได้เลี้ยงทางบ้านได้ ไม่เรียนก็ไม่มียานทำ การเรียนคือหน้าที่”

นักศึกษาหญิงอีกคนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏเสริมว่า

“ครอบครัวทำงานรับจ้าง โคนคนดูถูกมาตลอด พ่อแม่สอนมาตลอดว่าอย่าให้คนอื่นดูถูกแบบพ่อแม่ ถามว่าหนูเรียน ป.ตรี เพราะอะไร ตอบได้เลยว่าเรียนแล้วมีงานทำ เรียนแล้วจะได้ดีกว่าทางบ้าน พ่อแม่หนูบอกเลย ไม่เรียนก็ต้องมาทำงานค้าๆ เงินไม่พออย่าได้ หนูถึงต้องเรียน”

เมื่อผู้วิจัยถามต่อว่า ถ้าพิจารณาที่หลักสูตรที่ศึกษาอยู่แน่ใจหรือไม่ว่าจะได้งานทำเมื่อสำเร็จการศึกษา นักศึกษาหญิงคนดังกล่าวตอบว่า “ไม่แน่ใจค่ะ แต่น่าจะดีกว่าไม่เรียนแน่ๆ อย่างน้อยยังได้

ปริญญาให้ครอบครัวชื่นชม เชื่อคำพ่อคำแม่สอนไม่ตกอับแน่ค่ะ” ในขณะที่นักศึกษาชายจากมหาวิทยาลัยที่จำกัดจำนวนรับของรัฐคนหนึ่งกล่าวเสริมว่า

“ถ้าเรียนแล้วไม่เรียนไปถึงที่สุด จบแค่มัธยม จะเสียเวลาเสียเงินตั้งเยอะไปกับการเรียน ตัวไปทำไมครับ แล้วงานใครจะรับจบแค่ ม.6 พี่รู้ไหมครับว่า พ่อแม่ผมเสียเงินกับการติวมาตั้งแต่ผมยังเด็กทั้งๆ ที่เงินทองก็ไม่ค่อยมี ก็เอาเงินมาให้ผมติว จะได้เรียนสู้คนอื่นได้ คือพุดง่าย ๆ พ่อแม่กลัวจะส่งเสียผมเรียนมา ก็สร้างหนี้มาเยอะแล้วครับ แต่พอเอ็นทรานซ์ติดคราวนี้หนี้มันเงินก้อนใหญ่ พ่อแม่ก็ด่าฟันส่งไม่ไหว แต่ยังก็ต้องเรียน มันมีทางออกอยู่แล้วครับ มันก็ต้องกู้เอา จะทิ้งโอกาสไป ก็จะไปทำอะไรหละครับคราวนี้ กลับไปทำสวนแล้วที่ผ่านมาสู้เรียน สู้ติว ลำบากมา ถ้าไม่กู้ผมว่าก็ไม่ควรเรียนตั้งแต่แรก ใครๆ เขาก็อยากเรียนที่นี้ทั้งนั้น เพราะจบไปชื่อมหาวิทยาลัยก็ช่วยให้ได้งานดีๆ แน่นนอน ส่วนเพื่อนๆ ที่เอ็นไม่ติด อันนี้ผมก็ไม่แน่ใจนะว่ามหาวิทยาลัยที่เขาไปเรียน มันคุ้มที่จะกู้ไหม อันนี้ผมไม่อยากจะพูดครับ เพราะพูดไปจะโกรธกันได้เลย”

ขณะที่นักศึกษาหญิงที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งหนึ่งกล่าวว่า

“ทางบ้านค่อนข้างลำบาก ส่งค่าเรียนไม่ไหว แต่พ่อแม่ก็อยากให้เรียน เพราะที่บ้านหนูจะจบ ป.ตรีคนแรกของบ้าน เขาหวังไว้มาก หนูเองเอ็นไม่ติด ก็มาเรียนที่นี้เลย ต้องกู้ ส่วนจบไปแล้วได้เงินเดือนเท่าไร? ก็ยังไม่ได้คิด เพราะไม่รู้จะได้อะไรหรือเปล่า แต่ก็ไม่น่าจะต่ำกว่าคนไม่จบตรี ก็คาดว่าจะได้หมื่นห้าตามที่นายบอก ส่วนเรื่องใช้จ่ายหนูก็ประหยัดเอา เพราะรู้ว่าขอเงินเพิ่มจากทางบ้านไม่ได้ ไม่อยากให้ทางบ้านเดือดร้อน”

สอดคล้องกับนักศึกษาชายคนหนึ่งจากมหาวิทยาลัยราชภัฏที่กล่าวว่า

“ที่ผมกู้ยศ. เพราะผมจ่ายค่าเทอมไม่ไหวครับ ทางบ้านบอกอยากเรียนก็ต้องส่งเสียตัวเอง และที่ผมคิดว่าดีที่สุดคือมีเงินค่าครองชีพรายเดือนผมได้ 2 พันบาทครับ ผมก็ใช้พอครับ 2 พัน ทำงานเซเวนกะกลางคืนเอา อะไรไม่จำเป็นผมก็ไม่ซื้อครับ มือถือผมยังไม่มีเลย”

จากคำกล่าวของนักศึกษาในข้างต้น แสดงให้เห็นว่านักศึกษาส่วนใหญ่ที่ก่อหนี้สินกยศ. อาศัยในครอบครัวที่มีเศรษฐกิจฐานะที่ขาดความสามารถในการสนับสนุนทางการเงินให้กับนักศึกษา เพื่อเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี ในขณะที่นักศึกษาก็มีทัศนคติว่าตนเองได้ช่วยแบ่งเบาภาระทางเศรษฐกิจของครอบครัวจากการกู้ยืมเงินและยังสามารถเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีตามความต้องการของครอบครัวได้ควบคู่กันไป แต่จะต้องประกอบกับความเชื่อที่ว่าการศึกษาในระดับปริญญาตรีจะทำให้ตนเองและครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในอนาคต สะท้อนภาพความคาดหวังระดับสูงในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีของนักศึกษา และที่สำคัญการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่าความคาดหวังดังกล่าวเป็นผลลัพธ์ที่เชื่อมโยงมาจากความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีของครอบครัว มากกว่าที่นักศึกษาคาดหวังด้วยตนเอง ทำให้พบว่าครอบครัวเป็นผู้สนับสนุนที่อยู่เบื้องหลังที่ทำให้นักศึกษาตัดสินใจก่อหนี้สินกยศ. ขึ้นนั่นเอง

สรุปได้ว่าความคาดหวังของครอบครัวต่ออรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรี นอกจากจะก่อให้เกิดความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาของนักศึกษาในระดับสูงแล้ว ยังมีอิทธิพลต่อทัศนคติเชิงบวกของนักศึกษาในเรื่องการก่อหนี้สินด้วยเช่นกัน เพราะนักศึกษารู้สึกว่าการก่อหนี้ กยศ. เป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้ตนเองสามารถเข้าเรียนในระดับปริญญาตรีได้ แม้จะมีอำนาจซื้อที่ไม่เพียงพอตามที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น อีกทั้งในมุมมองของนักศึกษาที่ว่า การศึกษาระดับปริญญาตรีคือปัจจัยสำคัญที่จะช่วยยกระดับสถานภาพทางสังคมของตนเองและครอบครัว และยังเป็นหลักประกันการเข้าสู่ความสำเร็จของชีวิตในอนาคต ทั้งการมีงานทำ การมีรายได้เพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัวในอนาคต การมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี ซึ่งสาเหตุดังกล่าวกระตุ้นให้ความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรี และทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินกยศ. ของนักศึกษา เชื่อมโยงความสัมพันธ์และส่งผลสนับสนุนซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยยังพบประเด็นที่น่าสนใจในเรื่องความรู้ของนักศึกษาที่มีต่อกฎระเบียบพื้นฐานของการกู้ยืมของกยศ. เช่น ผู้วิจัยได้ซักถามนักศึกษาในประเด็นเงื่อนไขของการชำระหนี้สินกยศ. กลับได้รับคำตอบที่แสดงให้เห็นถึงการขาดความตระหนักในผลกระทบที่จะเกิดกับตนเองในอนาคต เช่น นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงอัตราดอกเบี้ยที่ต้องชำระในอนาคต ไม่ทราบถึงค่าปรับในกรณีที่ชำระหนี้ล่าช้ากว่ากำหนด ไม่ทราบถึงระยะเวลาที่สามารถชำระเงินคืนโดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ยเงินกู้คืนให้กับกยศ. ไม่ทราบว่า การชำระหนี้สินจะต้องสิ้นสุดใน 15 ปีหลังสำเร็จการศึกษารวมทั้งไม่ทราบถึงคำว่า “เครดิตบูโร” ซึ่งเป็นผลกระทบสำคัญที่จะทำให้ นักศึกษาไม่สามารถทำธุรกรรมทางการเงินประเภทอื่นๆ ได้ในอนาคต (ในกรณีเครดิตบูโร ซึ่งปัจจุบันบริษัทเครดิต

แห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบอยู่นั้น ยังไม่มีการนำหนี้สินนักศึกษาทั้งยศ. และกรอ. ที่ค้างชำระบันทึก ลงในฐานข้อมูลของเครดิตบูโร (<http://www.studentloan.or.th/post.php?id=22256>) หรือ แม้กระทั่งการชำระเงินกู้ยศ. จะมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจในอนาคตหลังจบ การศึกษาหรือไม่ นักศึกษาผู้ส่วนใหญ่ก็จะตอบว่า “ยังไม่ได้คิด” หรือ “ยังไม่ทราบ” ทั้งๆ ที่ นักศึกษาผู้ให้ข้อมูลมีความคาดหวังในการศึกษาระดับปริญญาตรีและมีทัศนคติเชิงบวกต่อการกู้ยืม เงินจากยศ. ในระดับสูง จึงควรจะเข้าใจภาวะเทียบการกู้ยืมเงินจากยศ. อย่างแม่นยำ หรือน่าจะ รับรู้ใส่ใจในผลกระทบจากการกู้ยืมที่จะเกิดกับตนเองในปัจจุบันและอนาคตได้เป็นอย่างดี เพราะ นักศึกษาเป็นผู้กู้เงินตามสัญญา เป็นผู้ลงทุนทางการศึกษาและต้องชำระหนี้สินคืนในอนาคต ไม่ใช่ ครอบครัว มหาวิทยาลัย หรือรัฐบาลที่จะมารับผิดชอบภาระหนี้สินแทนนักศึกษา ถ้านักศึกษา ตระหนักว่าการก่อหนี้สินกับยศ. เป็นพฤติกรรมของนักลงทุนทางการศึกษา นักศึกษาก็ควรศึกษา และพิจารณาภาวะเทียบการกู้ยืมดังกล่าวก่อนที่จะตัดสินใจก่อหนี้สินขึ้น อีกทั้งในปัจจุบันนักศึกษา ที่กู้ยืมหรือสนใจจะกู้ยืมก็สามารถค้นหาข้อมูลภาวะเทียบดังกล่าวได้จากเว็บไซต์ของยศ. ได้อย่าง ละเอียดและเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย ซึ่งสะท้อนว่านักศึกษาผู้ให้ข้อมูลอาจจะไม่มีมุมมองว่าการศึกษาเป็น การลงทุน และอาจมีเพียงความเชื่อในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรี และนำไป สร้างมุมมองเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินยศ. เพื่อเข้าศึกษาเท่านั้น อีกทั้งการตัดสินใจกู้ยืมของ นักศึกษายังได้รับอิทธิพลสำคัญจากการตัดสินใจของครอบครัว อาจทำให้นักศึกษาผู้กู้ขาดความ ตระหนักที่จะเรียนรู้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการก่อหนี้สินยศ. อย่างรอบด้านเท่าที่ควร ไม่ว่าจะเป็น เป็นเรื่องภาวะเทียบ เงื่อนไขในการกู้ยืมหรือผลกระทบเชิงลบที่จะเกิดจากการกู้ยืมหนี้สินยศ.

เมื่อพิจารณาประเด็นการตัดสินใจกู้ยืมเงินยศ. ของนักศึกษาจากอิทธิพลที่ถ่ายทอดทัศนคติ ต่อการศึกษาระดับปริญญาตรีมาจากบิดามารดา ผลการศึกษายังพบว่าการถ่ายทอดทัศนคติดังกล่าว จากบิดามารดาและบุคคลรอบตัวนักศึกษาอาจเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้นักศึกษาไม่สามารถตีค่าของ อรรถประโยชน์ในการศึกษาระดับปริญญาตรีให้เป็นตัวเงินได้ จึงไม่สามารถกำหนดรายได้ที่ตนเอง คาดว่าจะได้รับหลังสำเร็จการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่ ก่อหนี้สินยศ. ซึ่งพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีเพียงแต่ความเชื่อและคาดหวังในอรรถประโยชน์จาก การศึกษาระดับปริญญาตรี แต่กลับไม่สามารถนำอรรถประโยชน์ดังกล่าวไปคาดการณ์รายได้ที่เป็น ตัวเงินที่จะได้รับเมื่อสำเร็จการศึกษาได้ เช่น นักศึกษาเงินกู้ยศ. ได้กล่าวว่า

“ตัดสินใจกู้ยศ. เพราะไม่มีเงินเรียน ไม่มีคนส่ง อย่างว่าไม่เรียนมหาวิทยาลัย ก็คงตก งาน”

“เชื่อว่าเรียนจบน่าจะมั่งงานทำแน่ๆ หนูเห็นรุ่นพี่ข้างบ้านเรียนบริหารที่มหาลัย.....
เขาเรียนจบมีรถขับทันทีเลย พ่อดีพ่อแม่หนูรายได้ไม่ถึงเกณฑ์ เลยตัดสินใจกู้ กยศ.
เออ แล้วที่สำคัญ ถ้าไม่เรียน ก็ต้องไปช่วยขายของในตลาด ไม่ไหวกะ เรียนดีกว่า
ยังไ้ทางบ้านก็ส่งเงินให้หนูส่วนหนึ่งอยู่ดี ค่าเทอมก็ไม่ต้องจ่ายเอง คຸ້ມ”

นักศึกษาที่กู้ยืมเงินจากกยศ. มหาวิทยาลัยของรัฐที่จำกัดจำนวนรับแห่งหนึ่งกล่าวว่า

“ขณะที่เรียนกว่าจะเ็นคิดได้ คนสอบแข่งขันเข้าเยอะมาก ได้เรียนก็ถือว่าเป็นหน้า
เป็นตาให้พ่อกับแม่แล้วละ” หรือ “ผมว่าการกู้กยศ. เป็นหนี้ที่ไม่ผิดนะ ไม่งั้นผมคง
ไม่มีโอกาสมาเรียนที่นี่ครับ ใครก็อยากเรียน จริงๆ พ่อผมก็ส่งได้ แต่จะลำบาก
นิดนึงนะครับ ยิ่งช่วงนี้เศรษฐกิจไม่ดี ผมคิดว่านอกจากจะช่วยผ่อนภาระพ่อแม่แล้ว
จบไปพอทำงานได้ก็ใช้หนี้ได้แล้วครับ”

ส่วนนักศึกษาราชมณฑลที่กู้เงินจากกองทุนดังกล่าวแห่งหนึ่งกล่าวว่า

“การเรียนจบมหาวิทยาลัยเป็นหน้าที่ ไม่เรียนก็ไม่มือนาคต ชัดๆ ครับ”

ขณะที่นักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งกล่าว

“คนรู้จักของผม เขาเรียนจบ ไปเป็นวิศวกรที่ประเทศรัสเซีย เงินเดือนเป็นแสน
เจ้านายเขาซื้อบ้าน ซื้อรถให้ แล้วเงินกู้เรียน ไม่ก็เดือนเองหมด”

เมื่อผู้วิจัยได้ซักถาม จึงพบว่าบุคคลที่นักศึกษาอ้างอิงไม่ได้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันที่
นักศึกษาสังกัดอยู่ อีกทั้งนักศึกษาไม่ทราบข้อมูลอื่นๆ ที่ช่วยส่งเสริมการมั่งงานทำของบุคคลที่ตนเอง
อ้างอิง เช่น เกรดเฉลี่ย ประสบการณ์ทำงาน สมรรถนะที่เกื้อหนุนการทำงาน แต่กลับมั่นใจว่าตนเอง
จะมั่งงานทำในสถานะเดียวกับบุคคลเหล่านั้น ทั้งๆ ที่นักศึกษาบางคนก็ไม่แน่ใจว่าจะสำเร็จการศึกษา
แต่กลับคาดหวังจะมั่งงานทำที่มีเงื่อนไขที่ดี สะท้อนภาพความเชื่อมั่นว่าการศึกษาระดับปริญญาตรีคือ
ความสำเร็จในชีวิตของนักศึกษา ทั้งๆ ที่จำนวนผู้ว่างงานที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีของไทย
มีจำนวนมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับระดับการศึกษาอื่นๆ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2552) แต่
นักศึกษาส่วนใหญ่จะตอบว่า ไม่รู้หรือไม่เคยรู้มาก่อน นักศึกษาบางคนแสดงความเห็นว่า

“เอ คนตกงานที่เรียนตรีเยอะก็จริง แต่น่าจะน้อยกว่าคนจบมัธยมนะ เพราะพวกนั้นจะไปทำงานทำการอะไร ใครเขาจะรับ เป็นได้อย่างมากก็พวกช่าง พวกทำงานเซเว่น ไม่ก็ขายของ ใครๆ ก็รู้ว่าที่ไหนเขาไม่รับหรือคนจบ ม.6 แค่ ป.ตรี ยังฝึกเดี๋ยวนี้อาจต้องจบสูงกว่าตรีอีกครับ”

แต่นักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์จากมหาวิทยาลัยรัฐคนหนึ่ง ได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า

“ที่พี่บอก คนตกงานเยอะ มันเป็นในช่วงของรัฐบาลชุดเก่าหรือเปล่าครับ ตอนนั้นมันเกิดแฮมเบอร์เกอร์ไครซิส แต่ตอนนี้มันโอเคแล้วนี่ครับ ไหนจะเงินเดือน 15,000 อีก”

จากคำกล่าวของนักศึกษาข้างต้นยิ่งสะท้อนความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีในระดับสูง โดยเฉพาะเรื่องการมีงานทำที่มีรายได้สูงหลังสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีที่ถูกเชื่อมโยงมาจากทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ทั้งๆ ที่ความเป็นจริงสถานะทางเศรษฐกิจสามารถผันผวนได้ตลอดเวลาจากความผันผวนของเศรษฐกิจโลก นักศึกษาอีกคนกล่าวว่า

“เชื่อนะ ว่าเรียนปริญญาตรีดีที่สุด ขึ้นให้ผมไปเรียนอาชีวะตอนนี้ ก็ไม่ได้จบตรีไม่ได้เงินเดือน 15,000 สุดท้ายยังงี้ก็ต้องมาเรียนตรีอยู่ดี ผมก็ว่าเพื่อนผมที่เรียนพาณิชย์ สุดท้ายก็ต้องมาเรียนตรีอยู่ดี ผู้เรียนไปก่อนเลย จะได้ไม่ต้องเสียเวลา ง่ายๆ อาจารย์ เพื่อนผมเรียนจบ ปวส. ทำงานไปด้วย เรียนไปด้วย มันก็มาเรียนตรีอีก แลมาเรียนภาคพิเศษ กู้เงินยศ. ไม่ได้อีก มันมาบ่นให้ฟัง”

ขณะที่นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งหนึ่งเปรียบเทียบระหว่างการศึกษาระดับปริญญาตรีและการศึกษาระดับอาชีวศึกษาว่า

“แล้วพวกเรียน ปวช. ปวส. ก็กู้เรียนได้ครับ แต่จบแล้วไม่ได้ 15,000 ขนาดพ่อแม่ทำงาน อบต. ยังเล่าให้ฟังว่าคนจบตรีเป็นแค่ลูกจ้าง อบต. ยังได้ 15,000 เลยครับ ผมว่าจริงๆ ถ้าอยากได้ 15,000 เรียนที่ไหนก็ได้ ขอให้มันจบๆ มาพอ ไม่ต้องซีเรียสแล้ว ลูกจ้างยังได้ อาจารย์ก็คิดดู”

จากผลการศึกษาข้างต้นตีความได้ว่า นักศึกษาละเลยต้นทุนค่าเสียโอกาสของการศึกษาระดับปริญญาตรี เพราะคาดหวังรายได้ในอนาคตจากการศึกษาระดับปริญญาตรี ที่เป็นเพียงความเชื่อส่วนบุคคล ไม่ได้ประเมินอย่างสมเหตุสมผลด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ที่รอบด้าน เห็นได้ชัดเจนว่า นักศึกษาไม่ได้คาดการณ์รายได้ดังกล่าวโดยวิเคราะห์จาก สภาพเศรษฐกิจทั้งในปัจจุบันและอนาคตที่เหมาะสมกับหลักสูตรหรือมหาวิทยาลัยที่ศึกษาอยู่ หรือผลการเรียนของตนเอง คงมีแต่การเปรียบเทียบหรือคล้อยตามความคิดหรือบริบทของครอบครัวและคนรอบข้างเป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งเมื่อองค์ประกอบสำคัญที่นักศึกษาประกอบสร้างทัศนคติต่อการมีงานทำและรายได้หลังสำเร็จการศึกษาคือ ทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะเศรษฐกิจฯ และความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีที่ได้รับการถ่ายทอดทัศนคติมาจากครอบครัวและบุคคลรอบข้างและนำมาขับเคลื่อนความเชื่อ นักศึกษาจึงไม่สนใจประเด็น โอกาสว่างงานหลังสำเร็จการศึกษา รายได้จากการทำงานอาจไม่เป็นที่ไปตามหลักสูตรที่สำเร็จการศึกษา การไม่มีโอกาสมีงานทำในขณะที่ศึกษาหรือการศึกษาทางเลือกอื่นๆ ยิ่งสะท้อนให้เห็นว่านักศึกษาละเลยประเด็นต้นทุนค่าเสียโอกาสจากการศึกษาระดับปริญญาตรีอย่างชัดเจน ผนวกกับทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินนยศ. ที่รับอิทธิพลมาจากทัศนคติเชิงบวกต่ออรรถประโยชน์ของการศึกษาระดับปริญญาตรี จึงอาจทำให้นักศึกษาไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาที่เป็นตัวเงินอย่างเป็นรูปธรรม

เมื่อผู้วิจัยสอบถามประเด็นมูลค่าที่เป็นตัวเงินของรายได้ต่อเดือนหลังสำเร็จการศึกษา นักศึกษาส่วนใหญ่ตอบว่า “ในปัจจุบันยังไม่ได้คิด” “ผมก็ไม่รู้นะเพราะยังไม่เคยทำงาน” “สูงนะอย่างน้อยก็ต้องสูงกว่าพ่อแม่ที่ไม่ได้เรียน” “พ่อบอก เรียนสูงรายได้้น้อย จะเรียนทำไม ไม่มีหรอกไม่จั้นค่าเทอมมันจะแพงเธอ” หรือ “ผมว่ายังงี้ก็ต้องสูงกว่าเงินที่บ้านให้ คำกว่านี้ผมว่าไม่ใช่แล้วไม่รู้จะเรียนทำไม” จึงตีความได้ว่านักศึกษาส่วนใหญ่เชื่อว่ารายได้หลังสำเร็จการศึกษาต้องไม่ต่ำกว่ารายได้ส่วนบุคคลที่ตนเองได้รับในปัจจุบัน เช่น รายได้จากบิดามารดา ครอบครัว หรือรายได้ที่นักศึกษาทำงานพิเศษนอกเวลาเรียน เป็นต้น ผู้วิจัยจึงพยายามสอบถามต่อเพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาประมาณการรายได้ที่เป็นตัวเงิน คำตอบที่น่าสนใจที่ได้รับคือ นักศึกษาส่วนใหญ่คาดการณ์ว่าเงินเดือนจะเท่ากับ 15,000 บาทต่อเดือนเมื่อสำเร็จการศึกษา โดยอ้างอิงจากนโยบายของรัฐบาลต่างๆ ที่บางคนก็ไม่ทราบว่าตนเองต้องการทำงานในหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชน อาจกล่าวได้ว่า นักศึกษาที่กู้ยืมเงินนยศ. ส่วนใหญ่คาดการณ์รายได้ที่เป็นตัวเงินจากนโยบายเงินเดือนของผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีของรัฐบาลและนำข่าวสารดังกล่าวมาแปลงเป็นทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะเศรษฐกิจในระดับมหภาค รวมไปถึงความเชื่อและคำบอกกล่าวของบิดามารดา คนรอบข้างสอดคล้องกับผลการศึกษาเชิงปริมาณที่พบว่าความคาดหวังต่ออรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับ

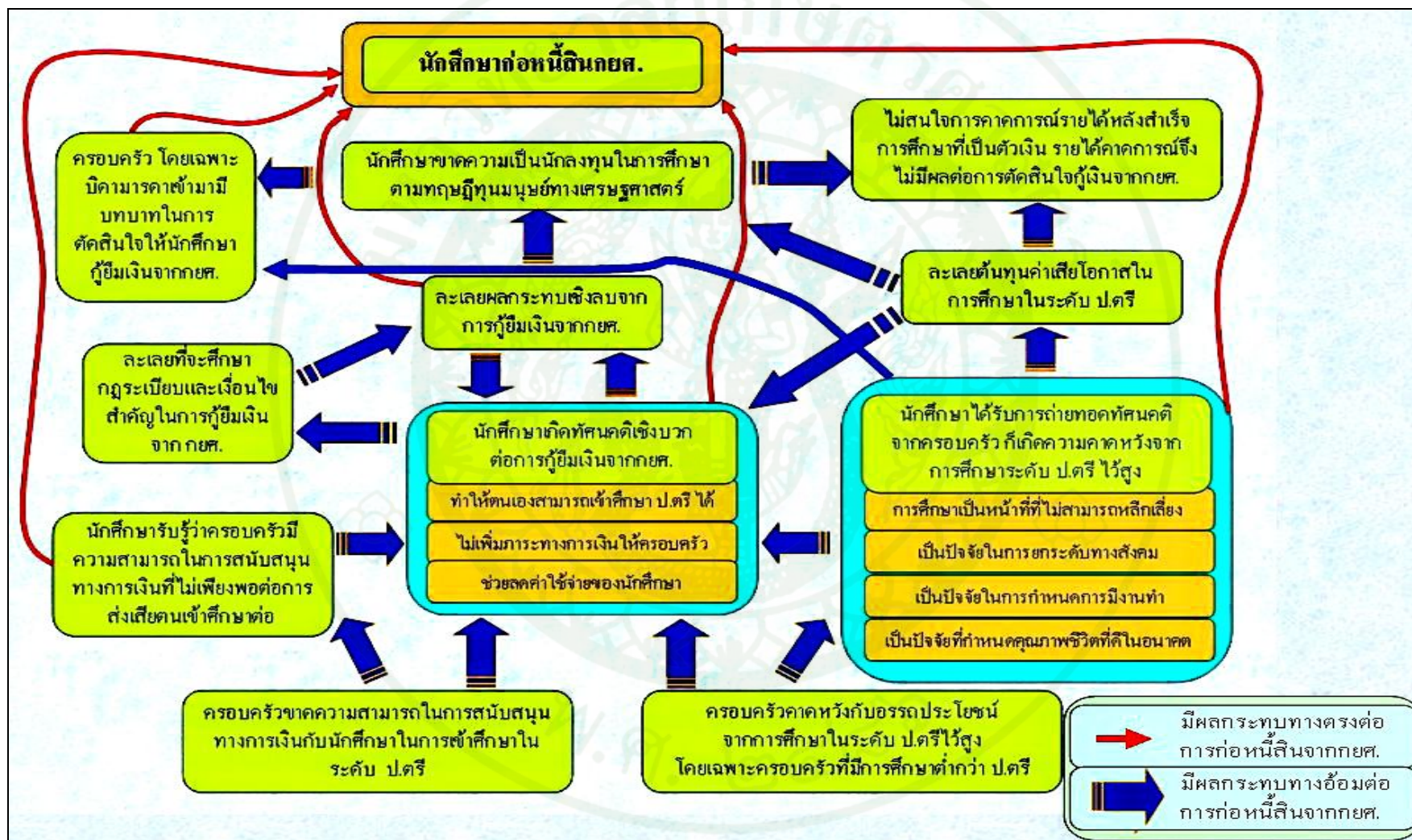
ปริญญาตรีไม่สามารถอธิบายรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาได้ อีกทั้งรายได้คาดการณ์ไม่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินกยศ. อาจเป็นเพราะนักศึกษาก่อนหน้านี้จากความเชื่อที่ว่า การเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยคือปัจจัยหลักที่ทำให้ตนเองประสบความสำเร็จในชีวิต จึงละเลยมุมมองการลงทุนทางการศึกษาที่ต้องคำนวณรายรับและต้นทุนเพื่อคาดการณ์กำไรจากการลงทุน

ดังนั้นเมื่อนักศึกษาไม่สามารถคาดการณ์รายได้เมื่อสำเร็จการศึกษาที่เป็นตัวเงินได้อย่างเป็นรูปธรรมและสมเหตุสมผล นักศึกษาก็จะไม่สามารถนำรายได้ดังกล่าวไปตัดสินใจกู้ยืมเงินจากกองทุนกยศ. ได้โดยตรง ยิ่งสะท้อนภาพให้เห็นว่านักศึกษาไม่ได้ตัดสินใจก่อหนี้สินขึ้นเพราะมองการศึกษาเป็นการลงทุนตามทฤษฎีทุนมนุษย์ทางเศรษฐศาสตร์ที่ต้องมีการคำนวณกำไร ขาดทุนจากการลงทุนทางการศึกษาให้อยู่ในรูปแบบของตัวเงิน อาจสรุปได้ว่าสาเหตุที่รายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาไม่มีอิทธิพลต่อหนี้สินจากกยศ. ในแบบจำลองสมการโครงสร้าง เกิดจากการที่นักศึกษาไม่สามารถใช้อรรถประโยชน์จากการศึกษาคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาได้ และมีมุมมองว่า การศึกษาระดับปริญญาตรีจะให้ผลตอบแทนจากการบริโภคมากกว่าที่จะต้องการกำไรที่เป็นตัวเงินตามหลักการลงทุน อีกทั้งหนี้สินดังกล่าวมีระยะเวลาปลอดดอกเบี้ยหลังสำเร็จการศึกษาถึง 2 ปี (<http://www.studentloan.or.th/about.php>) นักศึกษาจึงอาจจะละเลยที่จะคาดการณ์รายได้ของตนเองหลังสำเร็จการศึกษาเนื่องจากไม่จำเป็นต้องชำระเงินต้นและดอกเบี้ยเงินกู้ในระยะสั้นๆ เหมือนหนี้สินประเภทอื่น เมื่อพิจารณาจากการละเลยมุมมองของการลงทุนทางการศึกษา และการถ่ายทอดทัศนคติเกี่ยวกับอรรถประโยชน์ทางการศึกษาของครอบครัว ก็จะยิ่งสะท้อนภาพของการไม่นับสำคัญของรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาต่อการก่อหนี้สินกยศ. ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

จากการตีความข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้น ยิ่งสะท้อนให้เห็นบุคคลสำคัญที่อยู่เบื้องหลังในการตัดสินใจให้นักศึกษาก่อนหน้านี้กับกยศ. ที่แท้จริง ก็คือบิดามารดาหรือผู้ปกครองของนักศึกษานั้นเอง อีกทั้งยังสะท้อนภาพของความคาดหวังในอรรถประโยชน์ทางการศึกษาของนักศึกษาที่ถูกเชื่อมโยงมาจากทัศนคติของบิดามารดาเป็นสำคัญ เปรียบเสมือนการศึกษาของนักศึกษาเป็นตัวแทนของความสำเร็จในการยกระดับสถานะทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว เพื่อเป็นการชดเชยสถานะทางสังคมของบิดามารดาที่มีเศรษฐกิจสถานะในระดับต่ำ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Eskilson and Wiley (1999) ที่พบว่า นักศึกษาที่มีครอบครัวที่มีเศรษฐกิจสถานะต่ำ จะมองโลกในแง่ดีในเรื่องเศรษฐกิจการเงินในอนาคต เพราะถูกปลูกฝังจากบิดามารดาว่า การเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาจะทำให้มีรายได้สูงและจะประสบความสำเร็จกว่าที่บิดามารดาเคยได้รับ ส่วนสมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และอารียา มนัสบุญเพิ่มพูน (2549) พบว่านักศึกษาที่อาศัยในครอบครัวที่มีรายได้ครัวเรือนต่ำจะมี

โอกาสก่อนนี้ยศ. มากกว่ารายได้สูง โดย Brint and Rotondi (2009) พบว่านักศึกษามหาวิทยาลัย Southern California มีมุมมองว่าระดับการศึกษาที่สูงสำคัญกว่าเกรดเฉลี่ยที่สูงหรือความสำเร็จในชีวิตด้านอื่น ขอเพียงให้ได้เลื่อนระดับการศึกษาให้สูงขึ้น แม้จะต้องก่อหนี้สินขึ้นก็ตาม และยังคงสอดคล้องกับผลการศึกษาเชิงปริมาณที่ตัวแปรระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวมีอิทธิพลในทางตรงกันข้ามต่อความคาดหวังของนักศึกษาต่อการศึกษาระดับปริญญาตรี อีกทั้งครอบครัวที่มีเศรษฐกิจฐานะระดับต่ำเป็นสาเหตุทางตรงให้นักศึกษาก่อหนี้สินยศ. มากขึ้น จึงตีความได้ว่าหนี้สินยศ. ของรัฐบาลไทย เป็นหนี้สินที่ครอบครัวเศรษฐกิจระดับต่ำเห็นคุณค่ามากกว่าครอบครัวที่มีเศรษฐกิจระดับสูง สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของยศ. ที่ตั้งไว้ว่า “เพื่อให้เงินกู้ยืมแก่นักเรียน หรือนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์เพื่อเป็นค่าเล่าเรียน” (<http://www.studentloan.or.th/about.php>)

จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพสรุปได้ว่า แม้ว่าเศรษฐกิจของครอบครัว (รายได้และระดับการศึกษาของบิดา มารดา) จะเป็นสาเหตุที่ทำให้นักศึกษาก่อหนี้สินยศ. ก็ตาม แต่ยังมีตัวแปรอื่นๆ มีอิทธิพลอยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์นี้ คือทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของครอบครัว ถ้านักศึกษามองว่าครอบครัวมีเศรษฐกิจฐานะทางรายได้ต่ำ ก็จะเลือกก่อหนี้ยศ. เพื่อเข้าศึกษา เพราะไม่ต้องการเพิ่มภาระทางการเงินให้ครอบครัว อีกทั้งบิดา มารดาที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีมักจะคาดหวังกับบรรดประ โยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีไว้สูง เพราะคาดหวังว่าการศึกษาระดับปริญญาตรีจะทำให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในชีวิตและยังช่วยยกระดับสถานภาพทางสังคมของครอบครัว จึงถ่ายทอดความคาดหวังดังกล่าวให้กับนักศึกษาและกลายเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้นักศึกษาก่อหนี้สินยศ. นักศึกษาจึงมีทัศนคติเชิงบวกต่อหนี้สินยศ. ไปตามมุมมองที่ว่า หนี้สินยศ. ทำให้ตนเองได้เข้าเรียนในระดับปริญญาตรีสนองความต้องการของครอบครัว ช่วยลดรายจ่ายของตนเองทั้งรายจ่ายทั่วไปและรายจ่ายด้านการศึกษา ลดภาระทางการเงินของครอบครัว ประกอบกับการละเลยที่จะรับรู้ผลกระทบ (ทัศนคติเชิงลบ) จากการก่อหนี้สินยศ. ของนักศึกษา นักศึกษาจึงคิดว่าหนี้สินยศ. เป็นหนี้สินที่ไร้ผลกระทบ ไม่มีพิษมีภัย ส่งผลให้นักศึกษาละเลยที่จะทำความเข้าใจกฎระเบียบและเงื่อนไขในการกู้ยืม ผลักดันให้ความคาดหวังผลตอบแทนจากการศึกษาระดับปริญญาตรีมีอิทธิพลมากที่สุดต่อการตัดสินใจก่อหนี้สินยศ. เพียงแต่ไม่สามารถตีค่าความคาดหวังดังกล่าวให้เป็นตัวเงินได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณของแบบจำลองสมการโครงสร้างการก่อหนี้สินยศ. ที่พบว่า ความคาดหวังในบรรดประ โยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีของนักศึกษามีอิทธิพลโดยรวม (Total Effect) ต่อการก่อหนี้สินยศ. มากที่สุด ซึ่งสามารถสรุปสาเหตุและเงื่อนไขที่ให้นักศึกษาก่อหนี้สินกับยศ. ได้ตามภาพที่ 20 ดังนี้

ภาพที่ 20 สรุปสาเหตุและเงื่อนไขที่ทำให้นักศึกษากู้ยืมเงินจากกยศ.

สาเหตุและเงื่อนไขที่ทำให้นักศึกษาถอนหนี้สินนอกเหนือยศ.

จากการสัมภาษณ์นักศึกษาที่ถอนหนี้สินนอกเหนือยศ. เช่น นักศึกษาที่มีหนี้สินจากการจำนำ ผ่อนชำระสินค้า บัตรเครดิต บัตรกดเงินสด หนี้สินจากการพนัน หนี้สินนอกระบบ หนี้สินจากการค้างชำระค่าสาธารณูปโภค พบว่านักศึกษาที่ถอนหนี้สินส่วนใหญ่มีครอบครัวที่มีความสามารถในการช่วยเหลือหรือสนับสนุนทางการเงิน (Financial Aid) ให้กับนักศึกษาในระดับสูง นักศึกษามักจะเกิดความกดดันทางการเงินจากการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย และแก้ปัญหาเบื้องต้นโดยการนำสินทรัพย์ของตนเองไปเป็นหลักประกันในการกู้ยืม เช่น การจำนำกับโรงรับจำนำ และยืมเงินบุคคลรอบข้าง ถ้านักศึกษาไม่สามารถจัดการภาระหนี้สินได้จนเกิดความกดดันทางการเงิน ก็จะร้องขอความช่วยเหลือจากครอบครัวให้ชำระหนี้สินให้แทน และนำการช่วยเหลือทางการเงินทั้งที่ได้รับประจำและได้รับสนับสนุนพิเศษจากครอบครัว (การขอเงินเพิ่ม) มาคาดการณ์รายได้ของตนเองในอนาคต แต่ปรากฏว่าการช่วยเหลื่อดังกล่าวยิ่งทำให้นักศึกษาประเมินสภาพเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัวในเชิงบวก จึงใช้จ่ายเกินตัวมากกว่าเดิมโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบจากการถอนหนี้สินในอนาคต สอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักศึกษาที่ถอนหนี้สินนอกเหนือยศ. เกือบ 6 หมื่นบาท ทั้งหนี้สินจากการเล่นพนันฟุตบอล มวยไทยอาชีพ จำนำ ผ่อนโทรศัพท์มือถือ ยืมเงินเพื่อนและพ่อแม่ เพราะคาดว่าครอบครัวจะเข้าช่วยเหลือทางการเงินเสมอ เมื่อตนเองมีปัญหาจากความกดดันทางการเงิน (นักศึกษาได้เงินจากครอบครัวเดือนละ 1 หมื่นบาท) นักศึกษาได้กล่าวว่า

“หนี้สินของผม เริ่มจากการพนันครับอาจารย์ ไปเล่นสนุกๆ แบบจับเสียมือเปล่า เล่นก่อนจ่ายทีหลัง บังเอิญเล่นเสีย เลยต้องมาใช้หนี้เขา แต่ผมรู้ดีครับว่าทางบ้านจะส่งเงินปลายเดือน พอสร้างหนี้ปุ๊บ เงินก็เข้าปั๊บ หักลบพอดี ผมเลยเล่นแบบนี้ตลอด บางทีเล่นได้ ก็อยากได้ของโน้น ของนี้บ้าง ก็ผ่อนเอา แต่ช่วงหลังเล่นเสียบ่อย เงินปลายเดือนไม่พอใช้หนี้ ก็เอาทองไปจำนำบ้าง แต่ถ้าไม่ไหวก็ขอพ่อเพิ่มจบบ้าง แต่ว่าช่วงหลังไม่กล้าขอพ่อ เพราะขอเพิ่มทุกเดือน อีกอย่างผมจ่ายหนักช่วงนี้เล่นมาก หนี้เลยบานหนักขึ้น แต่เอาอยู่ครับอาจารย์”

ส่วนนักศึกษาหญิงจากมหาวิทยาลัยเอกชนได้กล่าวเสริมว่า

“พอเขาเริ่มทวง ก็ขอเงินที่บ้านมาใช้ค่ะ ค่าใช้จ่ายเยอะ แต่จะไม่ขอความช่วยเหลือที่บ้านก่อนนะค่ะ ยืมเงินเพื่อนบ้าง จำนำบ้างไปก่อน เอาไว้จวนตัวไม่ไหวค่อยขอให้ช่วย”

ขณะที่นักศึกษาชายที่มีหนี้สินจากการจำนำทุกๆ เดือน กล่าวว่า

“บ้านผมไม่ลำบากนะ พ่อแม่ขอเงินเมื่อไหร่ก็ให้ พี่สาวก็ช่วยเงินทุกเดือน อยากให้ผมตั้งใจเรียน แต่บางครั้งเราก็อยากได้ของอะไรมั่ง โทรศัพท์มือถือเจี๊ยะ เทียวเล่นไปต่างจังหวัดกับเพื่อนๆ เจี๊ยะ ถ้าขอเงินเพิ่มก็กลัวโดนด่า ก็เอาสร้อย แหวนที่พ่อแม่ให้จำนำไปก่อน เราไม่ได้ขาย เราจำนำ เดี่ยวพ่อแม่ส่งเงินมาก็เอาไปจ่ายของกิน อิกอย่างไมใส่ซั๊กพัก ใครก็ไม่ว่า ดอกก็ถูก พอخذสนอิกก็ไปเข้าโรงจำนำอิก ดิกว่าไปยืมเงินคนอื่นให้เสียดอกแพง แต่ผมยอมรับว่าใช้จ่ายมากจริง เดือนนึงเกือบหมื่นกว่าๆ เทียวเยอะ แต่ทางบ้านผมก็ไม่เดือดร้อนนะครับ”

ส่วนนักศึกษาหญิงที่ใช้บัตรเครดิตแบบเสริมที่บิดามารดาเป็นผู้ทำบัตรดังกล่าวให้ ก็กล่าวในลักษณะเดียวกันว่า “แม่หนูทำให้แล้วแม่จะจ่ายให้ทุกเดือน หนูเลยมีอิกนั้กะ ซ้อปมากไปหน่อย (หัวเราะ) จนล่าสุดโดนแม่ด่าว่าใช้เงินยังไ่เดือนเป็นหมื่น” ซึ่งข้อมูลเชิงคุณภาพข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบของความช่วยเหลือทางการเงินของครอบครัวที่นักศึกษาได้รับ ที่ทำให้นักศึกษาเพิ่มระดับการบริโภคตามอำนาจซื้อที่สูง ทั้งๆ ที่ครอบครัวมีระดับเศรษฐกิจสูงในระดับสูง

ประเด็นที่น่าสนใจอีกประการคือ การที่นักศึกษาพยายามคาดการณ์รายได้ในอนาคต โดยนำมูลค่าสินทรัพย์ และการช่วยเหลือทางการเงินจากครอบครัวและบุคคลรอบข้าง มาเป็นศักยภาพในการก่อหนี้สินเพื่อบริโภคในระดับที่สูงมากกว่าอำนาจซื้อในปัจจุบันของตนเอง รวมทั้งยังก่อหนี้สินประเภทอื่นๆ เพื่อชำระหนี้สินเดิม นักศึกษาที่มีหนี้สินมักจะใช้คำแทนพฤติกรรมดังกล่าวว่า “การจัดการเงิน” “การจัดการสภาพคล่อง” “บริหารรายได้” หรือ “จัดสรรเงิน” ผู้วิจัยตีความว่านักศึกษามีมุมมองว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นการบริหารจัดการเงินด้วยตนเอง ซึ่งความจริงเป็นเพียงทัศนคติเชิงบวกของนักศึกษาที่มีต่อการก่อหนี้สินมากกว่าที่จะแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมในการบริหารจัดการทางการเงินที่ดี ในทางตรงกันข้ามนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินกลับให้ความเห็นว่าการใช้หนี้สินในการบริโภค ไม่น่าจะใช้การบริหารจัดการทางการเงิน เช่น นักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินกล่าวว่า “ไม่น่าจะเป็นการบริหารเงิน เพราะสุดท้ายมันก็เกิดหนี้ ต้องยืมใครๆ ไปทั่ว มันใช้คืนไม่ได้หรอกคะ” “มันก็เหมือนคนมีหนี้แล้วไปสร้างหนี้ขึ้นมาแทน ผมว่านับวันหนี้มันพุ่งขึ้นเรื่อยๆ นะ เหมือนคนล้มละลาย ผมว่าการจัดสรรเงิน มันต้องไม่ก่อหนี้ รายได้ต้องใช้พอนะครับ” หรือ “บริหารจัดการทางการเงินมันต้องมีเงินเท่าไร ก็ต้องใช้ไม่เกินนั้นถ้ามีเงินเก็บก็เยี่ยมมะ แต่ยังบริหารหนี้ยังเยอะ ไม่ใช่แล้ว” ซึ่งความคิดเห็นดังกล่าวตรงกับนิยามตัวแปรบริหารจัดการทางการเงินของผู้วิจัย

จากประเด็นที่นักศึกษาเข้าใจว่าการก่อหนี้สินคือการบริหารจัดการทางการเงินและยังเป็นกลยุทธ์ที่ทำให้ตนเองได้รับอรรถประโยชน์จากการใช้จ่ายเงินได้มากกว่ารายได้ตามปกติ ทั้งๆ ที่ในบางกรณีนักศึกษามีรายได้ต่อเดือนสูงใกล้เคียงผู้มีงานทำที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีในปัจจุบัน กลับยังก่อหนี้สินขึ้น สะท้อนให้เห็นพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษาที่มีหนี้สิน โดยไม่ได้คำนึงถึงมูลค่าหนี้สินที่เพิ่มขึ้นจนอาจจะควบคุมไม่ได้ในอนาคต ดังนั้นนักศึกษาที่มีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมจึงพยายามจัดสรรเงินและทรัพย์สินของตนเอง รวมทั้งเงินรายได้ที่โอนมาจากครอบครัว รวมทั้งนำการก่อหนี้สินมาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาทางการเงินของตนเอง สุดท้ายนักศึกษาก็จะมีมุมมองว่าการก่อหนี้สินเป็นเรื่องจำเป็นในการบริหารจัดการทางการเงินตามการนิยามที่คลาดเคลื่อนดังที่กล่าวมาข้างต้น จึงมีทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สิน ละเลยการบริหารจัดการทางการเงินที่จะนำไปสู่การออมเงินและหลีกเลี่ยงภาระหนี้สินได้จริง สอดคล้องกับผลการศึกษาในส่วนของแบบจำลองสมการโครงสร้าง ที่ตัวแปรพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมส่งอิทธิพลทางตรงให้นักศึกษาลดการบริหารจัดการทางการเงินและเพิ่มทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สิน

เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคของนักศึกษาที่มีหนี้สินและไม่มีหนี้สินตามข้อมูลเชิงคุณภาพในภาพที่ 21 พบว่านักศึกษาที่ก่อหนี้สินจะใช้จ่ายเงินโดยยึดติดกับอรรถประโยชน์จากการบริโภคที่สูงกว่าการบริโภคขั้นพื้นฐาน สะท้อนพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมอย่างชัดเจน นักศึกษาพร้อมที่จะใช้จ่ายเงินเพื่อแสดงสัญญาณของระดับทางสังคม ความมั่งคั่ง ระดับการศึกษาของตน พยายามบริโภคเลียนแบบกลุ่มเพื่อนเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากสังคมและบุคคลรอบข้าง ตรงกันข้ามกับพฤติกรรมของนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สิน ที่พยายามลดรายจ่ายฟุ่มเฟือย ไม่ยอมให้ตนเองเกิดความกดดันทางการเงินเพื่อหลีกเลี่ยงภาระหนี้สิน เช่นบางคนกล่าวว่า “มหาลัยอยู่ใกล้ๆ หอครับ เดินเอาเลย ประหยัดค่ารถ เก็บไว้ใช้ครับ” “กินมาม่ามื้อเย็นทุกวัน กลัวเงินไม่พอใช้” “เช่าหอรวมกับเพื่อนค่ะ ประหยัดได้ 3 เท่า เพราะบ้านหนูไม่มีปัญญาส่งค่าหอให้แน่ๆ” อีกทั้งนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สิน ยังพยายามบริหารจัดการทางการเงินเพื่อป้องกันการก่อหนี้สิน ซึ่งนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏคนหนึ่งพยายามหลีกเลี่ยงการก่อหนี้สินจากพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม พยายามออมเงิน ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย และไม่หวังพึ่งการสนับสนุนทางการเงินจากครอบครัวและบุคคลรอบข้าง ได้กล่าวอย่างน่าสนใจว่า

“สัญญากับตัวเองว่าจะไม่พึ่งพาเงินใคร ไม่ขอใคร เพราะเห็นคนมายืมเงินพ่อแม่แล้วไม่คืน พ่อหนูก็เครียดมาก ทางบ้านให้หนูมากที่สุดๆ 5 พันบาท พ่อแม่ก็ลำบากแล้ว ถามว่ามีไหมที่ยากได้ ก็ มีค่ะ แต่ถ้าไม่มีเงินอย่าเลย นึกถึงพ่อแม่ ลำบากส่งเรามาฟุ่มเฟือย ก็จบแล้ว ไม่เอา ถามว่ายืมเงินคน รู้จักได้ไหม ได้ค่ะ แต่ดูแล้วคงคืนเขาไม่ได้ โคนทองไม่ไหวมาก เก็บเงินได้ก็เก็บ แต่เก็บได้แล้ว ก็ไม่ ยากใช้ เพราะเดือนหน้าไม่รู้เจออะไรอีก แค่ว่าซื้อกระเป๋าพรีนซ์ ส่งรายงานบางเดือน 4-5 ร้อย บาง ที่บางวิชาต้องออกพื้นที่เก็บข้อมูลนั้นก็อีกหลายเหมือนกัน สำหรับหนูเยอะค่ะ ถ้ามันไม่ไหวก็เอาที่ ออมมาแทนไป”

ตรงกันข้ามกับนักศึกษาชายของมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งที่มีหนี้สินจากการจำนำโดย ตลอด จนปัจจุบันเริ่มก่อหนี้สินเงินด่วนนอกระบบขึ้น โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบจากการก่อหนี้ ทั้งๆ ที่นักศึกษามีครอบครัวที่เศรษฐกิจฐานะที่ค่อนข้างสูง ซึ่งเห็นได้ชัดว่าสาเหตุที่นักศึกษาก่อหนี้สินขึ้น เป็นเพราะนักศึกษามีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม จนใช้จ่ายเงินอย่างฟุ่มเฟือย นักศึกษาได้กล่าวไว้ว่า

“จริงๆ ทางบ้านผมให้เงินผมเดือนละหมื่นบาท ไม่รวมค่าเทอม ค่าหอ ค่าเดินทางนะครับ เขาจะให้เงินผมมาจ่ายเอง แต่ผมเองครับ โดยเฉพาะช่วงกลางๆ เดือนพี่เชื่อไหมผมใช้เงินหมดแล้ว นะหมื่นนี่นะ” [ผู้วิจัยจึงถามเอาเงินหนึ่งหมื่นบาทที่ทางครอบครัวให้มาไปใช้จ่ายในเรื่องใดบ้าง นักศึกษาชายคนดังกล่าวก็ตอบว่า] “ผมใช้เงินเก่งผมก็ยอมรับ แต่ค่าใช้จ่ายเดี๋ยวนี้นั้นก็แพงด้วย ผมเองมันก็บ้าซื้อพวกโทรศัพท์มือถือ ไหนจะเกี่ยวกับเพื่อน ใครไม่มีผมจ่ายแทน เงินไม่สำคัญเท่า มิตรภาพ บางคนก็มายืมเงินผม มันรู้ผมมี อย่างเดือนที่แล้วผมซื้อ โน้ตบุ๊ก ไป เดือนโน้นผมก็ซื้อ IPAD ไปอีก เฉพาะเกี่ยวกับเพื่อนกับแฟนทุกวันก็เยอะแล้ว หมดครับ ซื้อจริงจัง แรกๆ ก็เริ่มเอาทองที่ พ่อให้ไปจำนำ จำนำก็ไถคิน แล้วก็นำไปเรื่อยๆ พอเงินพ่อเข้าก็เอาไปใช้หนี้ แต่สุดท้ายหลุดจน ได้ คราวนี้เริ่มมั่วค่าเทอมที่พ่อให้แล้ว เพื่อนชวนไปทะเลมันจะไปไหนกินจะไม่พอแล้ว ล่าสุดรู้จัก เพื่อนมันปล่อยกู๊ที่ ม.มันนะให้กู๊จากลูกพี่มัน ใช้บัตร ATM ให้เขาไป เขาชอบนะ เพราะผมไม่ได้เงิน (หัวเราะ) มีกินแน่เขาว่านะ พอเงินพ่อเข้าก็ไปเอาบัตรคืน เขาคิดออกไว้เลยพันนึงให้ผม 8 พัน เขาก็ พาเราไปกด พอได้เงินมาใช้หมด ก็ไปหาพี่เขาอีก คือผมมีเงินจ่ายนะไม่ลำบาก แต่มันเปลืองใช้ จนซื้อต่อนกลางเดือน ไม่อยากขอพ่อแม่แล้ว โคนค่า แต่พอได้มาใช้หมดอีก คราวนี้ชักจะยุ่ง อยาก ให้พี่เขาให้กู๊เพิ่ม”

นักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ.	ใช้จ่ายเงินตามพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม
นักศึกษามีหนี้สินจากการจำนำ ทุกๆ เดือน	“มันจำเป็นต้องจำนำแหละครับ ไม่ใช่จนไม่จนหรอก แต่มันใช้เงินจนไม่รู้จะหาทางออกที่ไหนแล้วที่ใกล้สิ้นเดือนก็ต้องจำนำกันแหละครับ แต่ยอมรับที่ไม่มีจะกินสิ้นเดือนเพราะใช้เงินมากสิ้นเดือน ทั้งค่าหอ ค่ารถ กินเหล้ากับเพื่อนเกือบทุกวัน ผมยังต้องพาแฟนไปช้อปปิ้ง ไปเที่ยว พอใกล้สิ้นเดือนเกือบตาย”
นักศึกษามีหนี้สินจากการยืมเงินทางบ้าน ยืมเงินเพื่อนเป็นประจำ รวมปัจจุบันยังผ่อนโทรศัพท์มือถือ	“เพื่อนๆ หนูเล่นแบรนด์เนมกันทั้งนั้น ทั้งกระเป๋ารองเท้า เสื้อผ้า เข้าไปเรื่อยๆ บ้านนอกมาก ก็พยายามปรับตัว มารู้อีกที พานข้าวมือเป็นรอย ซื้อเครื่องสำอางนี่ก็แบบต่างๆ ไม่ได้ เพียวกลางคืนดูหนัง เรื่องไหนเข้าเพื่อนก็เฮไปดู เราก็อยากดู ยิ่งเรียนยิ่งใช้เงินมาก จนช่วงหลังหนูต้องหันมาซื้อกระเป๋าหิ้วมือสองเพื่อนละ ไม่ไหว ทางบ้านก็ไม่ได้ฐานะดีเท่าไรหรอก ตอนแรกเพื่อนชวนเราไม่มีเงินเขาก็ให้ยืม พอช่วงหลังคิดหนักมาก เพื่อนก็ไม่ให้แล้ว ก็ต้องยืมพ่อเอา ไม่มีคืนเขาหนี้เพียบวนไปวนมา พอกลางๆ เดือนหนูแยเลย” “ก็มันไม่มีเงิน ใจจะเก็บเงินก็ไม่ได้เลยต้องพ่อนเอา ให้พี่สาวใช้บัตร (บัตรเครดิตเงินสด) ช่วยผ่อนให้ แต่หนูเป็นคนจ่ายคืนนะค่ะ ก็เอาเงินที่พ่อให้มาผ่อนทุกเดือน แต่กลายเป็นว่ายิ่งผ่อนยิ่งวัน เงินยิ่งใช้ไม่พอ เพราะโทรศัพท์ต้องคิดเน็ต whatsapp อีก เดือนตั้ง 799 บาท ค่าโทรเดือนละเกือบ 3 พัน หนูก็จะทำงานใช้หนี้แล้ว หนูยังคิดหนี้ค่ากระเป๋าที่ซื้อต่อจากเพื่อนอีก กะชักดาบ”
นักศึกษาที่ไม่มีหนี้สิน	หลีกเลี่ยงการใช้จ่ายเงินตามพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม
	“รู้ทางบ้านก็ลำบาก มาเรียนอยากให้จบได้งาน แต่เพื่อนบางคนเข้ามาเรียนเหมือนอยากได้เพื่อนเที่ยวกัน ตกเย็นดั่งวงกินเหล้า เพียวกลางคืน จ่ายเงินให้แฟน พ่อแม่ไม่ส่งเสีย หนูประหยัดอะไรก็ได้ก็ต้องทำ เพื่อนชวนเที่ยวก็ไม่ไปถ้าไปแล้วใช้เงินไม่ถึงสิ้นเดือน อยากได้อะไรก็เก็บเงินเอา ไม่ก็ทำงานพิเศษ ไม่อยากให้ทางบ้านผิดหวัง” “ความคิดผมนะ ไม่รู้จักคุมตัวเองเรื่องการใช้จ่าย ใครจะช่วย โอเค ข้าวของอาจแพง แต่ถูกก็มีอะไรลดได้ ประหยัดได้ก็ไม่ต้องทำ ผมเองจะซื้ออะไรที่แพงๆ ต้องนึกก่อนเลยว่าเอาเงินเหลือเท่าไร ผมจกครับ ทำบัญชีเลย เพราะมันต้องทำ บ้านผมไม่ได้ร่ำรวย แต่เราก็ไม่ยอมกู้เงินใคร คิดหนี้ใคร ผมก็ใช้พ่อนะ เดือนๆ หนึ่ง แม่กับพี่ชายส่งให้รวมๆ 4,500 บาท แต่ค่าหอแม่จ่ายให้ผมแชร์กับเพื่อนตกเดือนละพัน ผมก็ขอแม่ตามนั้นครับ ไม่เคยขอเกิน แต่เพื่อนผมเขาทั้งนั้นผมสงสารแม่ เพื่อนชวนเที่ยวไม่มีเงิน ก็บอกเขาตรงๆ ครับ”

ภาพที่ 21 พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินกับพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษา

จากข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าการที่นักศึกษาเกิดความกดดันทางการเงินเพราะไม่ควบคุมรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ให้คุณค่ากับอรรถประโยชน์ของหนี้สินเพื่อรักษาระดับการบริโภคของตนเอง ขณะที่นักศึกษาที่ไม่มีหนี้สิน แม้จะไม่ได้มีสภาพคล่องที่สูง แต่มีเหตุมีผลในการใช้จ่ายเงินอย่างพอประมาณตามระดับรายได้ที่มี และพยายามป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดความกดดันทาง

การเงินด้วยการบริหารจัดการทางการเงิน เช่น ออมเงิน ลดรายจ่าย หรือจัดการความรู้ทางการเงิน ทำบัญชีรายรับรายจ่าย เพื่อนำข้อมูลมาตัดสินใจทางการเงิน ไม่ได้มองเฉพาะความสุขที่เกิดจากการใช้จ่ายเงินเป็นหลัก อีกทั้งยังคำนึงถึงผลกระทบทางการเงินที่จะเกิดกับครอบครัว ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่โน้มน้าวไปตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและกลายเป็นเกราะป้องกันหนี้สิน แสดงให้เห็นว่าระดับรายได้ส่วนบุคคลไม่ใช่ปัจจัยสำคัญต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา แต่ขึ้นอยู่กับทัศนคติและพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของนักศึกษามากกว่า อย่างไรก็ตามรายจ่ายของนักศึกษาที่รับอิทธิพลของภาวะเงินเฟ้อ (Inflation) ที่สะท้อนระดับค่าครองชีพผ่านระดับราคาสินค้าฯ เช่นกัน ในบางกรณีแม้ว่านักศึกษาจะพยายามลดรายจ่าย แต่ก็ยังเกิดความกดดันทางการเงิน เพราะรายได้ไม่สามารถรองรับการบริโภคที่จำเป็นได้ ซึ่งเป็นภาวะการณ์ที่นักศึกษาและครอบครัวไม่สามารถควบคุมได้ด้วยตนเอง เช่น นักศึกษาคนหนึ่งที่ต้องทำงานพิเศษนอกเวลาเรียน เพราะต้องส่งเสียตัวเองได้กล่าวว่า

“มันจนปัญญาจริงๆ ครับพี่ ผมหาเงินเลี้ยงตัวเองครับ ค่าเทอมเกือบ 3 หมื่น ผมก็คิดไว้ก่อน แล้วหาเงินหยิบยืมคนรู้จักเอา คิดดอกก็ต้องเอาหละ ไม่งั้นก็สอบไม่ได้ จำอะไรได้ก็ต้องจำนำหละ ผมไม่ได้เป็นเด็กกยศ. นะครับ ชีวิตพวกผมบางครั้งนี่ๆ ดู มันเหมือนไม่มีคนช่วย อยู่ตามมีตามเกิด พ่อแม่ก็อยากให้เรียนแกก็ช่วยได้ นิดๆ หน่อยๆ ถ้าบาคครับ ไม่งั้นไม่จำเป็นจริง ผมไม่ไปทำงานแบบคนกลางคืนหรอกครับ งานเลวๆ ก็เลือกไม่ได้แล้ว ได้เงินก็มาใช้หนี้ ให้ทางบ้านให้น้องผมก็ยังเรียน แ่ค่าเทอมผมยังติดเลย แต่ก็ต้องหามาจ่าย”

ส่วนนักศึกษาราชภัฏที่จำนำทุกๆ เดือน และยืมเงินเพื่อนอยู่บ่อยๆ กล่าวเสริมว่า

“หนูว่า บางทีมันก็ลด ไม่ลง ยิ่งคนต่างจังหวัดเข้ามาเรียน ค่ากินค่าอยู่ก็หนึ่งหละ แต่อาจารย์รู้ไหม เดือนๆ นึงพวกหนูจ่ายค่าทำรายงาน ค่าปริ้น บางทีเกือบหนึ่งถึงสองพัน มันก็ไม่ไหว”

“มือถือนั่นก็จำเป็นต้องติดต่อทางบ้าน ไม่งั้นไม่รู้จะทำยังไง หนูก็ผ่อนเพื่อนเอากะ เขาเปลี่ยนเครื่องหนูเลยไปขอซื้อต่อเขา นี่ก็เดิมเงินเขา จะได้ไม่ใช้เกิน อีกอย่างนี้แหละของที่จะเอาไปจำนำ คือจำนำมันไม่ขาดไปเลย ก็หมุนเวียนไป ได้เงินก็ไปเอาออกมา ขาดเงิน ก็เอาไปจำนำ”

ขณะที่นักศึกษคนหนึ่งที่มีหนี้สินจากการผ่อนส่งเครื่องคอมพิวเตอร์พกพา ก็ได้กล่าวประเด็นที่น่าสนใจไว้ว่า

“ผมต้องมีโน้ตบุ๊ก เพราะใช้เรียน ใช้ทำการบ้าน รายงาน มันจำเป็นจริงๆ ไม่มีผมต้องใช้ที่ม. มันลำบาก ผมผ่อนเอาเงินก้อนไม่มี เอาที่ได้รายเดือนมาผ่อน เดือนละ 2,000 พอไหว ผมผ่อนร้านที่รู้จักกันที่ห้าง..... ที่เขาว่าหลุดจำนำ แล้วที่สำคัญจะใช้คอม เข้าเน็ตที่มหาชัยได้ครับ มันใช้ได้ทุกที่ อย่างบางคนซื้อแอร์การ์ดมาใช้บ้าง เสียค่าเน็ตรายเดือน ผมก็ว่ามันจำเป็น อาจารย์สั่งงานเยอะมาก ต้องใช้เน็ตหาข้อมูล ทำรายงาน มันไม่ใช่ฟุ่มเฟือย”

จากข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า แม้การใช้จ่ายเงินซื้อสินค้าและบริการที่สูงขึ้นของนักศึกษา จะเป็นเหตุผลหลักที่ทำให้นักศึกษาคัดค้านทางการเงิน จนมีทัศนคติเชิงบวกในการก่อหนี้สินมากขึ้นก็จริง แต่การวิเคราะห์ต้องมองไปถึงภาวะค่าครองชีพที่นักศึกษาเผชิญอยู่ด้วย เพราะค่าครองชีพที่สูงจะทำให้มูลค่าการใช้จ่ายของนักศึกษาสูงขึ้นตาม รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่นักศึกษาต้องใช้จ่ายเพื่อการศึกษาในระดับปริญญาตรี แม้นักศึกษาบางส่วนจะพยายามบริหารจัดการทางการเงิน เพื่อลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลงแล้วก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณในส่วนของแบบจำลองสมการโครงสร้าง ที่พบว่าการบริหารจัดการทางการเงินมีอิทธิพลทางตรงต่อความกดดันทางการเงิน แต่กลับไม่มีผลทางตรงต่อการลดรายจ่ายหรือค่าครองชีพและการออมเงินรายเดือนของนักศึกษา เพราะนักศึกษาอาจทำได้แค่จัดสรรเงินให้เพียงพอกับรายได้ที่มีเท่านั้น จึงสามารถหลีกเลี่ยงความกดดันทางการเงินได้ แต่ที่ออมเงินไม่ได้ทุกๆ ที่บริหารจัดการทางการเงินแล้ว อาจเป็นเพราะระดับค่าครองชีพที่นักศึกษาเผชิญอยู่ ส่งอิทธิพลให้นักศึกษาต้องใช้จ่ายมากขึ้น แม้จะบริโภคเฉพาะสินค้าจำเป็นก็ตาม ซึ่งศักยภาพในการใช้จ่ายเงินของนักศึกษาดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการช่วยเหลือทางการเงินของครอบครัวด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับคำกล่าวของนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินคนหนึ่งทีกล่าวไว้ว่า

“ทางบ้านผมให้เงินเดือนละ 8 พันบาท ผมใช้ได้สบายนะ ไม่เดือดร้อน ผมพักอยู่กับพ่อแม่ ตอนเช้าแม่มาส่ง ถ้าเทียบกับเพื่อนผมบางคนได้เงินเดือนละ 3-4 พัน ไลน์ต้องเช่าหออีก บางคนหนักพ่อแม่ไม่ให้เลย กู้เงินเรียนบ้าง ทำงานหาเงินเองบ้าง จ่ายค่าเทอมเองบ้าง ผมว่าผมสบายนะ”

เมื่อผู้วิจัยถามว่าแล้วออมเงินบ้างหรือเปล่าและใช้จ่ายฟุ่มเฟือยบ้างหรือไม่ นักศึกษาคงกล่าวตอบว่า “ผมออมเดือนละ 2 พันครับ ออมแบบปลอดภาษี แม่พาไปฝาก คือเดือนๆ ผมใช้เงินประมาณ 6 พัน ก็นอกจาก 2 พันนั้น ผมใช้หมดครับ แต่ถ้าใช้เกินกว่านั้นไม่ครับ ส่วนฟุ่มเฟือยมันก็มีบ้าง เห็นอะไรก็ซื้อ อยากได้ก็เอา พาแฟนดูหนังก็ปกตินะครับ เดินห้างทุกอาทิตย์ ไปเที่ยวกับเพื่อนก็ไป แต่อยู่ใน 6 พันนั้นแหละครับผมก็ไม่รู้ว่ามันฟุ่มเฟือยเปล่านะ ผมว่าฟุ่มเฟือยคือใช้จนเดือดร้อน ไปยืมเงินเพื่อนมาใช้แบบนี้ฟุ่มเฟือย แต่ผมไม่เดือดร้อน คือผมโอเคนะ ตอนเรียนมัธยมผมได้อาทิตย์ละ 500 เอง ผมว่า 6 พันเยอะแล้วนะ เท่าที่คิดนะครับ”

ขณะที่นักศึกษาหญิงที่ไม่มีหนี้สินคนหนึ่งกล่าวสนับสนุนประเด็นสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวกับค่าครองชีพในปัจจุบันที่มีผลต่อการก่อหนี้สินข้างต้นว่า

“หนูที่เคยคิดนะ ถึงหนูจะประหยัด ไม่ไปเที่ยวมาก ไม่ฟุ่มเฟือย แต่ถ้าวันนึงพ่อแม่ส่งเงินให้หนูไม่ไหว หนูก็ต้องทำงานเอา แยกเหมือนกัน ไม้ก็ต้องหาเงินเอา คือมาเรียนมันมีรายจ่ายที่ต้องจ่ายแน่นอน ค่าหอ ค่ารถ ค่ากิน ค่าทำรายงาน การบ้าน เสื้อผ้า ลดไม่ได้นะพี่อันนี้ ตอนนี้เท่าที่ทำได้ ได้เงินมารีบออมเลย อะไรตัดได้ตัด (รายจ่าย) เพื่อชดวันทางบ้านจ่ายไม่ได้ ถ้ายังเกิดก่อนจบก็ยุ่ง เพราะมันมีแวเหมือนกัน คือทางบ้านทำร้าน ไซ้ห่วย การเงินหลังๆ มามันชักไม่ค่อยดีแล้ว”

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า แม้นักศึกษาจะดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พยายามบริหารจัดการทางการเงินเพื่อไม่ให้เกิดความกดดันทางการเงิน ตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นของตนเองและพยายามที่จะออมเงินก่อนที่จะคิดใช้จ่ายในแต่ละช่วงเวลา เช่น กำหนดปริมาณเงินออมของตนเองเป็นร้อยละเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ในทุกๆ เดือน มีการวางแผนการบริหารเงินของตนเองเพื่อให้สามารถออมเงินได้ จัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย ในขณะที่บางคนก็มีกลยุทธ์ในการออมเงินที่น่าสนใจ เช่น การฝากเงินรายเดือนปลอดภาษีกับธนาคารพาณิชย์เป็นเครื่องมือในการบังคับตนเองให้สามารถฝากเงินได้ทุกเดือน และที่สำคัญยังเป็นการกำหนดปริมาณเงินออมล่วงหน้าก่อนที่จะบริโภคทุกๆ เดือนอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งยังได้รับดอกเบี้ยเงินฝากเป็นผลตอบแทนจากการฝากเงิน แต่อย่างไรก็ตามการที่นักศึกษาต้องเผชิญกับสภาวะค่าครองชีพที่สูงในปัจจุบัน ก็อาจทำให้นักศึกษายังเสี่ยงต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. ขึ้นได้เช่นกัน

ดังนั้นรัฐบาลที่เป็นผู้มีอำนาจในการใช้นโยบายทางเศรษฐกิจควรให้ความสำคัญกับการควบคุมระดับค่าครองชีพภายในประเทศ รวมทั้งตรวจสอบหรือควบคุมค่าครองชีพทางการศึกษาที่นักศึกษาและครอบครัวต้องใช้จ่ายในการศึกษาให้อยู่ในจุดที่เหมาะสม อีกทั้งมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นผู้จัดการศึกษาและมีรายรับจากค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาจากนักศึกษาที่ควรพิจารณาถึงสภาพทางการเงินของนักศึกษาเช่นกัน เพราะมิใช่นักศึกษาทุกคนจะมีครอบครัวที่รับผิดชอบรายจ่ายทางการศึกษาให้ทั้งหมด หรืออาจรับผิดชอบได้เพียงบางส่วน และมีใช่นักศึกษาทุกคนที่จะได้รับสิทธิในการกู้ยืมเงินจากกยศ. และถึงแม้ยืมได้เงินดังกล่าวก็เป็นหนี้สินของนักศึกษาอยู่ดี

จากข้อมูลการสัมภาษณ์นักศึกษาระดับปริญญาตรีประเด็นสำคัญในเรื่องการออมเงินของนักศึกษา โดยนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินส่วนใหญ่ จะกล่าวถึงการออมเงินหรือพยายามที่จะออมเงิน เนื่องจากนักศึกษาตระหนักในประโยชน์ของเงินออม โดยเฉพาะประเด็นที่การออมเงินจะช่วยให้ตนเองบริหารจัดการทางการเงินได้ง่ายขึ้น อีกทั้งการออมเงินจะช่วยให้ตนเองลดความเสี่ยงจากการเกิดเงินขาดมือในอนาคตได้ นักศึกษาจึงหลีกเลี่ยงความกดดันทางการเงิน ซึ่งเป็นสาเหตุโดยตรงที่ทำให้นักศึกษาก่อหนี้สินได้ โดยส่วนใหญ่ นักศึกษาที่ออมเงินได้ด้วยตนเอง จะสามารถลดรายจ่ายส่วนที่สามารถลดได้โดยตรง เพราะจะใช้วิธีหักเงินออมรายเดือนจากรายได้ที่ตนเองได้รับ และนำเงินรายได้ส่วนที่เหลือจากการออมไปใช้จ่าย หรือบางส่วนก็จะใช้วิธีจดบันทึกหรือทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายเสริมอีกวิธี เพื่อตรวจสอบการใช้จ่ายของตนเอง และพยายามตัดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือยออก ทำให้สามารถออมเงินได้จริง และลดโอกาสการก่อหนี้สินลงได้ เพราะนักศึกษาจะมีเงินออมเป็นเงินสำรองเพื่อใช้จ่ายในสถานะฉุกเฉินเมื่อเกิดความกดดันทางการเงินขึ้น ซึ่งการออมเงินส่วนใหญ่จากที่สัมภาษณ์นักศึกษาจะอยู่ในรูปแบบของการฝากเงินกับธนาคารพาณิชย์ ตรงกันข้ามกับทัศนคติและพฤติกรรมของนักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือจากกยศ. ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้ออมเงินแล้วในปัจจุบัน โดยรายละเอียดของความแตกต่างของพฤติกรรมของนักศึกษาที่มีหนี้สินและไม่หนี้สินแสดงไว้ในภาพที่ 22 ซึ่งคำกล่าวของนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่านักศึกษาดังกล่าวใช้การออมเป็นเครื่องมือจัดการความกดดันทางการเงิน ขณะเดียวกันจะพบว่านักศึกษาที่ให้สัมภาษณ์จะมีความระมัดระวังในการดำเนินชีวิต พยายามใช้การออมเป็นกันชนความเสี่ยงในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับหลัก “การป้องกันความเสี่ยง” ของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

นักศึกษาที่ไม่มีหนี้สิน	นักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ.
“ถ้าคิดจะออม หักไว้เลยว่าเดือนหนึ่งจะออมเท่าไร? ที่เหลือค่อยใช้แบบนี้จะใช้จ่ายไม่เกิน” “ตอนนี้เท่าที่ทำได้ ได้เงินมารีบออมเลย อะไรก็ได้ตัด (รายจ่าย) เพื่อชักวันทางบ้านจ่ายไม่ได้” “ผมออมเดือนละ 2 พันครับ ออมแบบปลอดภาษี แม่พาไปฝาก คือเดือนๆ ผมใช้เงินประมาณ 6 พัน คือนอกจาก 2 พันนั้น ผมใช้หมดครับ แต่ถ้าใช้เกินกว่านั้น ไม่ครับ” “ที่หนูทำบัญชีรายจ่าย ก็อยากเก็บเงินได้ แต่อุปสรรคจริงๆ ที่เจอ คือรายจ่ายบางตัว ไม่เคยรู้เลยว่าจ่ายเยอะมาก พอมาทำบัญชีเห็นเลยป๊าย นิ่ง จ่ายอะไรบ้าง อะไรก็ได้ก็ต้องตัดนะ อย่างที่เจอหนูก็ตัดแล้วเรื่องกินข้าวกับเพื่อนที่ห้างทุกอาทิตย์ มีน้องจ่ายช่วยๆ กันเกือบ 200 บาท สมัยก่อนไปทุกๆ วันหลังเรียน ตอนนี้ใกล้จบมานั่งดูเสียค่ายเงิน ถ้าฮั่นได้จะเอาที่จ่ายๆ ไปมาออม หนูว่าได้หลายหมื่นอยู่ ตอนนี้เลยต้องหักไว้ก่อนว่าจะออมเดือนเท่าไร? ลดรายจ่ายมาออมเอาดีกว่า กลัวเหมือนกันว่าต่อไปเรียนจบ พ่อแม่ไม่ส่งขึ้นมา งานก็ไม่แน่ใจว่าจะได้หรือเปล่า เริ่มคิดแล้ว เริ่มเก็บแล้ว” “ต้องทำบัญชีรายรับรายจ่ายเลยละ เพราะเป็นช่วงที่ต้องออกมาอยู่กรุงเทพ ไม่เคยจริงๆ อยู่กับพ่อกับแม่กับยายมาตลอด ญาติพี่น้องก็เกรงใจ เขาให้พี่พี่ก็สุดๆ แล้ว อยู่ที่บ้าน ขาดนิด เกินหน่อย ขอยังได้ พี่พ่อแม่ได้ แต่มาอยู่ที่นี้ พลาดนิดเดียว ไม่รู้จะกินจะอยู่ยังงัยเลยละ เลยต้องรู้ว่าเงินเข้าเงินออกเท่าไร? จะใช้อะไร มีรายจ่ายไหม”	“จะออมไงคะ ยืมเงินใครยังไม่จะมีคะ เรื่องออมเงินต้องตัดไป” “ออมไม่อยู่ในหัวเลย ตอนเด็กๆ เคยออม ก๊อกรๆ แก๊กๆ แต่เอามาใช้หมดตอนเรียนที่นี้แหละ เป็นประเภทอยากได้ อะไรอดใจ ไม่ไหว” “จะให้ลดการใช้เงิน ขนาดแม่ขอ ยังทำไม่ได้ ขอแม่เพิ่มมากกว่า ถ้ามีเงินออมผมก็เอามาใช้อยู่ดี” “ที่จริง ผมเคยออมนะ ตอนนั้นไม่ได้ยืมใคร แต่พอเข้ากลุ่มเพื่อน ก็ใช้หมด จะเก็บใหม่ก็หมดกำลังใจ ผมออมได้นะ เดือนหนึ่ง พ่อ แม่ ที่ น้ำ ให้กันรวมๆ เกือบ 9 พัน แต่ผมใช้หมดจริงๆ ไม่รู้ใช้อะไร อย่างว่าข้าวของมันแพง เดินห้าง ทานข้าว เพลินๆ หมดเอาง่ายๆ” “รู้ว่าเอาเงินฝากธนาคารครั้งสุดท้าย ก็มีขมค้น หลังจากนั้นไม่เคย คือเรียนมหาลัย มันใช้เงินเยอะขึ้นจริงๆ ไม่เคยออมเลย เงินทางบ้านส่งให้ ก็กดออก ใช้หมด ไม่พอซะมากกว่า ถ้าจะมีเงินออม ก็เงินที่ทางบ้านส่งให้ทุกเดือน ไม่รู้รวมหรือเปล่า แต่เข้ามาถอนเหลือพันนึง ดิฉันบัญชีทุกเดือน”

ภาพที่ 22 เปรียบเทียบพฤติกรรมการออมเงินของนักศึกษาที่มีและไม่มีหนี้สินนอกเหนือยศ.

นักศึกษาที่มีหนี้สินจากการ ผ่อนชำระโทรศัพท์มือถือ และ โฉ่ตึก	“พอฉันมีเงินซัก 4-5 พัน มันก็หยุด ไม่อยู่เหมือนกัน ก็ที่อยากได้มือถือ ผมก็เลยเก็บเงิน พอ มันเก็บได้อย่างงั้น เลยคิดว่าอีกนิดก็ซื้อได้ รุ่นผมเล็งไว้ที่ 15,000 แต่มันอยากได้ เลยยืมบัตร ผ่อนของพี่ชาย ผมก็ส่งให้พี่ชายทุกเดือน ให้เขาไปส่งบัตรให้ คือแค่เดือนละ 2,000 ผมส่งได้ รวมเงินเก็บที่มี เงินที่ทางบ้านส่งให้ ผมพอนะ มันมีเงินก่อนก็ใช้ 5,000 ที่ผมเก็บได้จริงๆ จะ เก็บก็ได้ แต่กว่าจะได้ซื้อ ก็อีกนานครับ แต่มันได้ใช้เลย มันอยากได้จริงๆ จะลองไปยืม ในเน็ตก็กลัว โดนหลอก อีกอย่างผมรู้ว่าถ้าผ่อนไม่ไหว พี่ชายก็น่าจะช่วย”
นักศึกษาที่มีหนี้สินจากการ ยืมเงินเพื่อนของตนเอง เพื่อนำมาซื้อ โทรศัพท์มือถือและ ค้างชำระเงินอยู่ 5 พันบาท	“หนูยอมรับนะว่าเก็บเงินไว้ซื้อของจริงๆ ก็เสียค่ายอยู่ว่า ตอนนั้นะ เออนะ ไม่เหลืออะไรเลย คือเอาเงินเก็บตัวเองตั้งแต่เด็กเอาไปซื้อโทรศัพท์หมด แต่หนูจากอีก 5,000 เลยขอยืมเพื่อน อีก 5 คนให้ครบหมื่นยืมคนละพันบ้าง พันห้าบ้าง แต่พอมาตอนนี้ก็ไม่มีเงินคืนให้เขา เพราะ จริงๆ ทางบ้านหนูก็ส่งให้เดือนละ 6 พัน ตอนนี้เปิดเทอมไหนจะค่ารถ ค่าลา ค่ากิน ค่าใช้ แถมซื้อกับเพื่อนบ่อยๆ ขนาดไม่แบรนค์เนม แคม โทรศัพท์ก็รายจ่ายเยอะอีก ที่บอกพี่ว่าติด 5 พัน เฉพาะค่าโทรนะ มันยังค้างเพื่อนเรื่องอื่นอีก ส่วนถามว่าทำไมยืมเพื่อน ก็พวกมันเชียร์ ให้ซื้อ บอกจะให้ยืมไม่คิดดอกเบี้ยว่าไปนั่น คือตอนนั้นมันอยากได้จริงๆ ที่ใช้โทรศัพท์เขยๆ พวกมันก็คิดว่าควักออกมาขายเปล่าๆ แต่ตอนนี้เสียค่ายเงิน ตกทุนแล้ว”
นักศึกษาที่มีหนี้สินจากการ จำนำสร้อยทองคำ	“ถามว่ามีเงินออม เงินเก็บไหม ตอบว่าเคยมีติดวันละละ มีนะ ออมมาตั้งแต่เด็ก แต่ช่วง หลังพ่อฝากให้บ้าง แต่หนูใช้หมด คือแบบว่าออมมาใช้ไป เงินออมมันอยู่ไม่นานหายหมด กดใช้หมด พอตั้งใจจะออม ซักพักกดใช้หมด เจอของอยากได้กดหมด คือพวกหนูว่านะ น่าจะคล้ายกันทั้งนั้น เวลาจะซื้อของที่ใช้เงินเยอะ จุดแรกเลย ไปศูนย์เซ็นทรัลดูเงินที่ เก็บไว้ที่ตัว ว่ารวมกันมีเท่าไร ถ้าพอก็เอาไปใช้ซื้อ ถ้าไม่พอ จากนิดๆ หน่อยๆ ก็มองว่า จะขอใครเพิ่ม อย่างที่หนูโดน คืออยากได้ IPAD4 ประมาณ 23,000 บาท ขอพ่อไม่ให้ พ่อ ตกใจเลย หนูเลยดูว่ามีเงินเก็บอยู่เกือบ 15,000 บวกพ่อให้เดือนนึง 4,800 บาท รวมกันมัน ไม่พอ ก็เลยเอาทอง สร้อยหั่นละที่พอซื้อให้ไปจำนำ เพื่อนแนะนำไป ได้เงินมา 11,000 ก็ เอาไปซื้อมาได้ แต่เงินที่เก็บหนูก็ดันไปใช้หมดอีก ตอนนั้นก็กลัว เพราะเงินจ่ายคอกพอ มี เอาจากที่พ่อให้ แต่จะเอาเงินที่ไหนไปได้ออก ยังไม่รู้ เงินเก็บก็หมด พ่อก็เริ่มสังเกต ตอนแรกคิดว่าเธอจะเอา 4,800 เก็บแล้วไปเอาทองออก แต่ทุกเดือนก็เก็บไม่ได้ ได้ก็ไม่ได้ พอ บอกพ่อ โดนด่าแม่ ซักเครียด”
นักศึกษาที่มีหนี้สินจากการ จำนำและค้างชำระค่า สัญญาณมือถือ	“หมดครับ เงินเก็บสามหมื่นที่ฝากมาตั้งแต่เด็ก บางทีทางบ้านเอะ พี่เอะ น้าเอะ ฝากให้ บ้าง ให้พี่ใหม่บ้าง วันเกิดบ้าง เรียนมา 3 ปี เกือบครบ ผมว่าบัตร ATM นี่แหละตัวดี คือ ก่อนเรียนที่นี่ แม่ไม่ได้ฝากบัตรให้ แต่พอเรียน ผมมาจากต่างจังหวัดแม่ต้องโอนเงินมาให้ มันเลยต้องทำ จะได้กดใช้ได้ สรุปแรกๆ โอเค ผ่านไป เริ่มคบเพื่อน เริ่มสนิท เริ่มเที่ยวกัน พอเราตอนนั้นมีเงินเก็บสามหมื่น มันฮึด ยิ่งมีบัตร สมัยก่อนผมไม่เคยคิดเลยว่าเงินเรานะ แต่พอไม่มีคนคุม มันแบบโห ของเราหะ เพื่อนมีอะไรให้ช่วยผมก็เสียเงินซื้อใจ ผมมี แฟน วันเกิดผมซื้อมือถือให้เลย พอมาดูอีกทีสามหมื่นผม เรียนปี 3 หมดครับ ส่วนเงินราย เดือนผมก็นะครับ กดเอา เวลาเงินเข้ามันก็อยากซื้อโน่นนี่ เคียวนี้เป็นไง กลางเดือน ต้องยืม เพื่อนเอาบ้างแล้วครับ เอามือถือบ้าง โฉ่ตึกไปจำนำบ้าง แต่ดีที่ผมได้คืนได้ ค่ามือถือยัง ไม่ได้จ่ายเลยเดือนนี้ ผมใช้เงินจะหมดแล้ว”

ภาพที่ 23 การเปลี่ยนเงินออมทั้งหมดเป็นอำนาจซื้อนำไปสู่การก่อหนี้สินของนักศึกษา

อย่างไรก็ตามการวิจัยพบประเด็นการออมเงินที่น่าสนใจอีกประเด็น คือ เมื่อนักศึกษาสะสมเงินออมได้จำนวนหนึ่งแล้ว กลับเพิ่มการใช้จ่ายจนนำไปสู่การก่อหนี้สินขึ้น ทั้งๆ ที่ตนเองสามารถออมเงินได้จริงแล้ว แต่กลับใช้เงินออมดังกล่าวเป็นแรงกระตุ้นการใช้จ่ายของตนเอง เพราะนักศึกษาส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการออมเงินเพื่อใช้จ่ายเป็นหลัก จากคำกล่าวของนักศึกษา(ภาพที่ 23) พบว่านักศึกษาใช้เงินออมทั้งหมดของตนเอง เป็นเงินตั้งต้นในการซื้อสินค้าและบริการ คล้ายกับการประเมินอำนาจซื้อเบื้องต้นของตนเอง ร่วมกับรายได้และทรัพย์สินชนิดอื่นๆ ที่นักศึกษามีอยู่ รวมทั้งรายได้ส่วนบุคคลที่ได้รับจากครอบครัวเท่านั้น และใช้การก่อหนี้สินชดเชยปริมาณเงินส่วนที่ยังขาดอยู่เมื่อเทียบกับราคาสินค้าและบริการที่ต้องการซื้อ เมื่อนักศึกษามีความต้องการซื้อในระดับสูง เนื่องจากตระหนักว่าประโยชน์ของเงินออมเป็นเพียงเงิน (ทรัพย์สิน) ที่มีไว้เพื่อใช้จ่ายตามความต้องการซื้อของตนเองเท่านั้น เพราะนักศึกษาที่ก่อหนี้สินให้คุณค่ากับอรรถประโยชน์ของการบริโภคเป็นสำคัญตามพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมมากกว่าที่จะตระหนักถึงอรรถประโยชน์ของการออมเงิน จึงยอมสละเงินออมของตน รวมถึงทรัพย์สินอื่นๆ เพื่อแลกกับการเพิ่มระดับการใช้จ่าย ในที่สุดแล้วทัศนคติและพฤติกรรมดังกล่าวจะส่งผลให้นักศึกษาหาทางออกโดยการก่อหนี้สินขึ้น ดังนั้นทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินจึงเพิ่มสูงขึ้นไปตามอรรถประโยชน์ของการบริโภคของนักศึกษา สะท้อนให้เห็นว่าแม้การออมเงินจะช่วยป้องกันการก่อหนี้สินของนักศึกษาได้โดยตรง แต่ถ้านักศึกษาเห็นคุณค่าของการออมเงินเป็นเพียงเงินที่เก็บไว้ใช้จ่าย โดยไม่สนใจประโยชน์ในมุมมองอื่น เช่น เป็นเงินที่ใช้ป้องกันความเสี่ยงในช่วงที่ชีวิตต้องเผชิญภาวะฉุกเฉินทางการเงิน หรือการสร้างวินัยทางการเงินตามหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หรือแม้กระทั่ง การออมเงินเพื่อแสวงหาผลตอบแทนในรูปแบบการลงทุนทางอ้อมก็ตาม นักศึกษาที่จะนำเงินที่ออมได้ไปเพิ่มการใช้จ่ายของตนเองในที่สุด ประกอบกับถ้านักศึกษาปล่อยให้พฤติกรรมบริโภคนิยมครอบงำการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจ มุ่งหวังแต่ความพึงพอใจในการบริโภค ก็จะทำให้นักศึกษามีโอกาสจะก่อหนี้สินมากขึ้น แม้กระทั่งนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินในปัจจุบันก็ตาม จากอำนาจซื้อที่เพิ่มขึ้นของตนเอง

จากการตีความคำสัมภาษณ์ทั้งหมดของนักศึกษาข้างต้นพบว่า รายได้คาดการณ์ในอนาคตมีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือหนี้สินยศ. อาจเป็นเพราะว่าหนี้สินประเภทนี้มีระยะเวลาในการชำระคืนเจ้าหนี้สั้นกว่าหนี้สินยศ. ทำให้นักศึกษาที่ก่อหนี้สินดังกล่าวต้องคาดการณ์รายได้ในอนาคตของตนเองในการชำระหนี้สินที่ก่อขึ้น โดยการประเมินสินทรัพย์ที่ตนเองมีอยู่ การช่วยเหลือทางการเงินจากครอบครัวและบุคคลรอบข้าง รวมถึงความรู้สึกรักของนักศึกษาในเรื่องสถานะเศรษฐกิจของครอบครัวในปัจจุบัน การที่นักศึกษานำองค์ประกอบต่างๆ ดังกล่าวมาเป็นตัวแทนรายได้หลังสำเร็จการศึกษาของตนเอง อาจเนื่องจากนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่สามารถคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จ

การศึกษาออกมาเป็นตัวแทนได้จากอรรถประโยชน์ทางการศึกษา ตามที่กล่าวรายละเอียดมาแล้วในส่วนการก่อกำหนดหนี้สินกยศ. ผลการศึกษาชี้ชัดว่านักศึกษาที่ก่อกำหนดหนี้สินนอกเหนือกยศ. ได้ผลสำเร็จได้ในอนาคตและความช่วยเหลือทางการเงินของครอบครัวมาเป็นเงินช่วยเหลือทางการเงินในอนาคตของตนเอง (ภาพที่ 24) นักศึกษาเชื่อมั่นว่า เมื่อเกิดความกดดันทางการเงินในอนาคตจากการชำระหนี้สินที่ตนเองก่อขึ้น ครอบครัวจะเข้าช่วยเหลือทางการเงิน อีกทั้งนักศึกษายังคาดการณ์ว่าเมื่อตนเองสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจะมีงานทำที่มีรายได้ในระดับสูงและเพียงพอที่จะชดเชยหนี้สินทั้งหมดที่ตนเองก่อไว้ สามารถทดแทนเงินที่ครอบครัวชดเชยภาระหนี้สินแทนตนเองไปในปัจจุบัน รวมทั้งเพียงพอจะใช้เลี้ยงดูครอบครัว บิดามารดา สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของความช่วยเหลือทางการเงินที่สะท้อนจากรายได้ของครอบครัว และความคาดหวังต่ออรรถประโยชน์ของการศึกษาระดับปริญญาตรี ที่มีต่อการคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษา ซึ่งความเชื่อนี้ดังกล่าวทำให้นักศึกษาไม่รับรู้ผลกระทบเชิงลบจากการก่อกำหนดหนี้สิน ขณะที่นักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินและครอบครัวไม่ได้มีฐานะร่ำรวย กลับกล่าวในทางตรงกันข้าม สะท้อนว่านักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินมองว่าในอนาคตนั้น ยังคงมีความเสี่ยงในการไม่มีงานทำหลังสำเร็จการศึกษา จึงไม่เพิ่มความเสี่ยงในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน จากการใช้จ่ายเกินตัวหรือการก่อกำหนดหนี้สินในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามการวิจัยพบว่า แม้นักศึกษาจะคาดหวังว่าตนเองจะนำรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษามาชดเชยเงินช่วยเหลือของครอบครัวในอนาคต แต่ก็พบว่า ถ้านักศึกษามีทัศนคติต่อการก่อกำหนดหนี้สินในเชิงลบ รับรู้ผลกระทบเชิงลบจากการก่อกำหนดหนี้สิน โดยเฉพาะในประเด็นผลกระทบจากการก่อกำหนดหนี้สินของตนเองที่จะมีต่อครอบครัว เช่นการสร้างความลำบากให้กับครอบครัวที่จะต้องนำเงินมาชดเชยหนี้สินที่ตนเองก่อไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่นักศึกษาได้คำนึงหรือรับรู้ถึงความเสี่ยงทางสภาพทางเศรษฐกิจทั้งระดับประเทศและครอบครัวตนเอง (ภาพที่ 24) ซึ่งสอดคล้องกับหลัก “การป้องกันความเสี่ยง” ของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ก็จะช่วยลดความมั่นใจเกี่ยวกับสถานะการมีงานทำและระดับรายได้หลังสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีของนักศึกษาลงได้ รวมทั้งสามารถปรับลดทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อกำหนดหนี้สินลงได้เช่นกัน แต่ถ้านักศึกษาไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบในการก่อกำหนดหนี้สินของตนเองว่าจะสร้างความกดดันทางการเงินต่อครอบครัวอย่างไร หรือคาดว่าบิดามารดาจะสามารถตามชดเชยหนี้สินที่ตนเองก่อขึ้นได้โดยไม่เดือดร้อน หรือมั่นใจว่าเมื่อตนเองสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีจะมีงานทำและรายได้สูงแน่นอนและสามารถนำเงินรายได้ดังกล่าวมาชดเชยให้ครอบครัวในอนาคต โดยไม่คำนึงถึงต้นทุนค่าเสียโอกาสในการศึกษาในระดับปริญญาตรี นักศึกษาก็จะใช้จ่ายในระดับสูงตามพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม และยังคงเพิ่มโอกาสในการก่อกำหนดหนี้สินให้ตนเองต่อไป

มุมมองของนักศึกษาที่มีต่อรายได้ในอนาคตหลังสำเร็จการศึกษา

นักศึกษาที่ไม่มีหนี้สิน

“ไม่ได้หวังเรื่องจบไปแล้วมีงานทำ เงินดีไว้สูงมาก เพราะทางบ้านไม่ได้ร่ำรวย ก่อนข้างลำบาก ผมจบไปทางบ้านก็มีหนี้มีสิน ช่วยอะไรไม่ได้แน่ๆ แต่ส่งเรียนพ่อแม่ก็ต้องรู้แล้วครับ ก็แยแล้วผมเองได้เงินมาก็ต้องระวังกลัวไม่พอในแต่ละเดือน ไม่เงินไปเพิ่มภาระให้ที่บ้าน ออมได้ก็ต้องออม เพื่อวันหนึ่งทางบ้านส่งไม่ได้ ก็ต้องเอามาใช้ ก็ไม่รู้จะพายังไง ก็สู้ต่อไปครับ เอาว่าจบแล้วมีงานทำ เลี้ยงตัวเองได้ไม่ต้องพึ่งพ่อพึ่งแม่ งานอะไรก็ต้องเอา ให้ได้งานมีเงินก่อน”

“ทางบ้านค่อนข้างลำบากส่งค่าเรียนไม่ไหว แต่พ่อแม่ก็อยากให้เรียน เพราะที่บ้านหนูจะจบ ป.ตรีคนแรกของบ้าน เขาหวังไว้มาก หนูเองเอ็นไม่คิด ก็มาเรียนที่นี่เลย ต้องกู้ส่วนจบไปแล้วได้เงินเดือนเท่าไร ก็ยังไม่ได้คิด เพราะไม่รู้จะไ้งานหรือเปล่า แต่ก็ไม่น่าจะต่ำกว่าคนไม่จบตรี ก็คิดว่าคงได้ همین ห้าตามที่นายบอก ส่วนเรื่องใช้จ่ายหนูก็ประหยัดเอา เพราะรู้ว่าขอเงินเพิ่มจากทางบ้านไม่ได้ ไม่อยากให้ทางบ้านเดือดร้อน”

“คือบางคนบอกว่ายืมเงินใคร ไม่มีคืนตอนนี้ก็เรียนจบจะเอาเงินมาคืน แบบทำงานมีเงินจะเอามาคืนทุกคน แต่ไปเชื่ออะไรได้อย่างล่าสุดเดือนที่แล้วเพื่อนรักยืมไป 2 พันแล้วพาเลย มันเหมือนไม่ได้เห็นใจคนที่ออกยืมเงินไปเลย เขาก็อยากใช้ หนูโดนประจำจนไม่อยากให้เพื่อนยืมเงินแล้วมันนานไปไหม สัญญาจะคืนเดือนสองเดือน พอทวงไปมา มันเรียนจบคืนแน่ๆ คือมันเลือกคืนเงินคนที่เอาจริง แต่พอตัวมันเองจำนำมือถือ มันไปเอาคืนได้ เราประทับใจ มันไม่เดือดร้อนนี่ยังจะมายืมอีก แล้วมันจะมีงานทำไหม อย่างว่าแต่เพื่อนเลย หนูยังไม่ซัวร์ คือไปทำหนี้ไว้รับรองไม่มีคืน แต่โดนยืมไม่คืนก็เดือดร้อนแล้วละ”

นักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือจากย.ส.

“เงินที่พ่อแม่ให้มาก็ใช้ปกติ แต่ถ้าใช้มากๆ เงินหมด ก็ขอเพิ่ม ก็โกหกไปว่าใช้เรื่องเรียน แต่จริงๆ แล้วก็ไม่ได้เรียน แต่สำคัญๆ ผมว่าเรียนจบไป ผมก็จะให้เงินพ่อแม่ตอบแทนพ่อแม่ เลี้ยงดูพวกเขาอยู่แล้ว ถ้าจบผมจะคืนเขาให้หมดเลยครับ ไม่ต้องห่วง ฟ้าแน่ๆ”

“ไม่เป็นไรครับอาจารย์ผมไปไม่รอดก็ขอเงินเพิ่ม ผมขอทางบ้านเขาก็ต้องให้ เพราะเขาบอกเองให้ผมมาเรียน ผมก็ไม่ได้ขอเรียนเอกนี้เท่าไร เขาให้เรียนก็มาเรียนจริงๆ ผมเรียนจบหางานทำไม่ได้ ก็กลับไปทำงานที่โรงงานพ่ออยู่ดี ตอนนี้ผมขอเขาก็ต้องให้ หน้าที่เขาครับ”

“ถึงจบไปไม่มีงานทำ ก็กลับไปอยู่กับพ่อแม่ที่ต่างจังหวัดละ เพราะทางบ้านสัญญาว่าจะทำงานไม่ทำงาน พ่อแม่ก็ให้เงินเท่ากับตอนนี้จะ (8 พันบาทต่อเดือน) ส่วนตอนนี้ชีวิตไม่ลำบากอยากได้เงินเพิ่มก็ขอ แต่ยิ่งขอก็ยิ่งใช้จ่ายมาก จนในที่สุดก็ต้องยืมเพื่อนจนได้”

“ผมเลือกเรียนเอกนี้ เพราะพ่อผมเขาแนะนำว่าเรียนจบแล้วได้งานทำแน่นอน ยังไงพ่อก็ช่วยผมได้อยู่แล้วครับ แก่รู้จักผู้ใหญ่ผู้ใหญ่เยอะ พ่อผมเขาดีเขาบอกเลย เรื่องเงินไม่มีปัญหาเขาหาให้ได้ อยากทำอะไรตอนเรียนก็เต็มที่ หักคบบคนมีสังคมกับเพื่อนที่ฐานะดีๆ ต่อไปได้ช่วยกัน ผมเองก็ทำให้เขาได้หน้าเยอะครับ ที่เอ็นดิดที่ๆ”

“เรียนสูงขนาดนี้ จบไปเกิดรายได้ต่ำกว่าทางบ้านก็ไม่ต้องมาเรียน หละครับอาจารย์ พ่อแม่ก็ไม่อยากให้เหนื่อยหน้าใคร ให้ทอง ให้แหวนผมมา บางโอกาสก็จำนำเอาเงินมาเที่ยวกับเพื่อนบ้าง พอรายเดือนมา ก็เอาไปถอน ถ้าจบมาลำบากกว่าตอนนี้ ผมก็ให้ที่บ้านเลี้ยงก็ได้อีก”

ภาพที่ 24 มุมมองของนักศึกษาที่มีต่อรายได้ในอนาคตหลังสำเร็จการศึกษา

ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของนักศึกษาชายคนหนึ่ง ซึ่งมีปริมาณหนี้สินโดยรวมถึง 6 หมื่นบาท ซึ่งล้วนแต่เป็นหนี้สินนอกเหนือจากหนี้สินยศ. ทั้งสิ้น โดยกล่าวว่า

“คือทางบ้านผม ผมว่าผมไปติดหนี้ซักระแสนแล้วไปไม่รอด สุดท้ายผมบอกแม่ แม่ไปบอกพ่อ เงินแสนนึง ผมว่าทางบ้านผมก็ไม่เคียดร้อน ไม่รู้จะบอกไงกลัวว่าโม่ คือผมไม่จำเป็นก็ไม่อยากยืมเงินพ่อเงินแม่นะ กลัวเขาจะค่าเอาไว้ให้เงินเดือนละเป็นหมื่น มันยังใช้ไม่พออีก ผมก็ถือว่าช่วยเหลือตัวเองไปก่อน อย่างที่บอกครับ จำนำบ้าง ยืมเพื่อนบ้าง คือผมมีความคิดอย่างงี้ คือ แรกเลยอย่างทีบอกผมเล่นพนันบอล จนมันเกิดหนี้ แลผมใช้เงินเยอะจริง ๆ ถ้าเทียบกับเพื่อนนะ ผมก็ต้องหาเงินที่ไม่มียอดก่อน ก็เล็งไปที่เพื่อน ญาติ พี่ ก่อนแหละครับ แต่ผมมันใจว่าคืนได้นะ แต่ถ้าไม่ได้ก็หลังเรียนจบ อีกไม่ถึงปีครึ่ง คือคนพวกนี้เรายังคุยกันได้ ไม่ก็เล็งของที่เรามีก่อน เอาไปจำนำได้เอาไปก่อน ดอกมันก็ถูก บางทีช่วงโปรเปิดเทอมดอกไม่ถึงบาท 4 เดือน ผมคืนได้นะ ถ้าไม่ไปมีหนี้ใหม่หรือไปซื้ออะไรแพงๆ เยอะๆ ใช้อะไรมาใช้ก็เงินทางบ้าน 4 เดือน 4 หมื่น ผมบริหารไป ส่วนเรื่องแดงถึงพ่อแม่ ผมสุดท้ายเลยนะ พอบริหารไม่ไหว ล้มละลาย ก็ต้องบอก อย่างที่บอก ถึงเป็นแสนเขาก็ใช้ได้ แต่จะโดนค่า ผมเลยไว้ที่หลังเลยนะ ตอนผมเรียนม. ปลาย โดนมาแล้ว ติดเกม ซื้อเหลก จนยืมเงินเพื่อน จำนำทองที่พ่อให้ สุดท้ายเขาจะยึด ไล่ไม่ไหว ให้พ่อช่วย ตอนนั้น ได้เงินแค่เดือนละ 4 พัน หกคปัญญา พ่อก็ไปไล่ทองออกมา แต่สุดท้ายพอผมเรียนจบ ใช้อะไรซักระแสน ผมก็คืนให้พ่อคืนนะ คือผมรู้บุญคุณพ่อ บุญคุณแม่ที่ช่วยผม แต่ไว้ผมจบผมก็จะคืนให้ทั้งต้นแถมดอกให้ด้วย ให้อ้อเพื่อนๆ ผมกับเจ้าหน้าที่ผมทั้งหลาย ผมจำได้ แต่ที่ยังไม่คืนเพราะยังไม่มี ไว้เรียนจบผมคืนหมดนะ”

“ผมมันใจนะ ทุกวันนี้ผมได้เงินเดือนละหมื่น พ่อแม่ซื้อทองให้ทุกวันเกิด ฝากเงินในธนาคารเป็นชื่อผมให้ มรดกทางบ้านก็มี เท่าที่ทราบนะ แต่ไม่รู้ว่ามีอะไร แต่แค่บ้านที่อยู่ผมว่าหลายล้านแล้ว เอานั่นถึงมีหนี้หลายหมื่น แต่ผมก็มีทั้ง ไอโฟน ไอแพด มีรถขับ ได้เที่ยว ได้แฟน ใช้จ่ายเยอะแต่มันคุ้ม ถ้าบริหารเงินเก่งๆ อย่างที่บอกอาจารย์ ยังไงผมก็มีที่พึ่ง ไม่เคยลำบาก ผมว่าผมจบไปสบายนะ แต่ถ้าเงินเดือนต่ำกว่าตอนนี้ ผมไม่ทำ ไม่ใช่ผมนะ ไหนๆ รัฐบาลให้หมื่นห้า ผมว่ากว่าผมจะจบ ไม่ขึ้นไปกว่านี้หรอกครับ ไม่ก็ทำงานกับกิจการพ่อก็ได้ครับ สมมติผมมีหนี้ซักระแสน ผมว่าจบแล้วผมคืนได้นะ ก็อย่างทีบอกครับ ที่ผมมีหนี้เพราะผมไม่อยากให้พ่อแม่รู้ว่าใช้เงินเยอะ ปิดเรื่องแฟนด้วยครับ โดยเฉพาะพ่อแกชอบว่าผมฟุ่มเฟือย ก็มันมีคดีเก่าตอน ม.ปลาย แต่ผมว่าคนเราโอกาสเรียนมันแค่ 4 ปี หลังจากนั้นก็ต้องทำงาน มันต้องเก็บเกี่ยวประสบการณ์ ใช้ชีวิตเต็มที่”

สอดคล้องกับคำกล่าวของนักศึกษาหญิงคนหนึ่ง ที่ค้างชำระค่าสัญญาโทรศัพท์มือถือ และอินเทอร์เน็ตโทรศัพท์มือถือ (ประมาณ 10,000 บาท) จนโดนตัดสัญญาอินเทอร์เน็ตและไม่สามารถใช้โทรศัพท์โทรออกได้ ค้างค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปากับผู้ให้เช่าบ้าน และบางเดือนก็ค้างชำระค่าเช่าบ้าน (ค่าเช่าบ้าน 3,500 บาทต่อเดือน ขณะสัมภาษณ์ได้ชำระเงินที่ค้างหมดแล้ว) อีกทั้งยังนำโทรศัพท์มือถือไปจำนำที่โรงรับจำนำ โดยนักศึกษาได้กล่าวถึงสาเหตุของการค้างชำระดังกล่าวว่า

“พ่อให้เงินค่าเช่า ค่าน้ำไฟ รวมมาในเงินเดือนหนูแล้ว (7,500 บาทต่อเดือน) แต่สุดท้ายเอาไปใช้เรื่องอื่นจนได้ ยอมรับว่าได้เยอะใช้เยอะจริงๆ อย่างโทรศัพท์พ่อก็ซื้อให้ แต่เพื่อนคิดเน็ตก็ติดบ้าง รายจ่ายก็ยิ่งเพิ่มต้องเอาเงินค่าเช่ามาจ่าย จ่ายไม่ไหว เดือนรวม 2 พันกว่า ยอมรับช่วงนี้จ่ายเยอะจริงๆ ส่วนมากเรื่องเที่ยวหนูคุมไม่อยู่เอง แต่มันพลาดไปแล้ว ตอนนี้อยากได้คือ พ่อพ่อส่งเงินมาก็ต้องรีบไปเคลียร์หนี้ ยิ่งดีคุณป้าเจ้าของบ้านแถมใจดี เห็นว่าเรียนอยู่ แถมหนูอยู่ไม่เคยสร้างความเดือดร้อน ไม่เอาเพื่อนมาเที่ยว อยู่สะอาด แกลยสงสารให้จ่ายช้าบ้างอะไรบ้าง ค่าเช่าเคยติด 1 เดือน ตอนนั้นเปลี่ยนโทรศัพท์ใหม่ เอาของเก่าไปจำนำ ยังไม่พอ เพราะอันเก่าจอมันเล็ก เล่นเน็ตไม่ได้ หมุนเงินไม่ทัน เอาเงินเก่า กับเงินเดือนที่พ่อให้ จำนำ ผสมกันซื้อ สรุปมันก็ต้องยืมเพื่อนอีก บ้างมากเลยค้างค่าเช่า แล้วเดือนถัดมา ก็เอาเงินพ่อมาย่อยแทนไป ส่วนมือถือเก่าหลุดไปแล้ว ตอนนี้อยากหาซื้อตุนเงินแล้ว เดือนชนเดือน จะลดใช้เงิน มันก็ลดไม่ได้ สงสัยต้องสารภาพกับพ่อ ไม่งั้นได้เอาค่าเทอมที่พ่อให้มาจ่ายหมดแน่ คราวนี้จะยุ่ง แต่ถ้าพ่อช่วย หนูสัญญาว่าจะรีบคืน ส่วนค่าโทร 4 พันบาทกว่าๆ เพื่อนแนะนำให้ทำหลายๆ ไปก่อน เพราะตอนนี้โทรเข้ารับได้แต่โทรออกไม่ได้”

ผู้วิจัยจึงถามว่าจะเอาเงินที่ไหนมาคืน จะออกไปทำงานพิเศษหรือไม่ เพราะมองว่าทุกวันนี้ใช้เงินที่ได้รับจากทางบ้านเพื่อไปใช้หนี้สินเท่านั้น นักศึกษาคงกล่าวตอบว่า “ก็มองอยู่ แต่ก็ไม่รู้จะทำอะไรกำลังปรึกษาเพื่อน ก็ถ้าทำหนูไม่อยากทำนาน เอาแค่เคลียร์หนี้ก่อน ไม่งั้นตอนนี้ไม่รู้จะทำยังไง ถ้าคืนไม่ได้ ก็จบจะคืนให้ พ่อทำงาน จะเอามาคืนพ่อ คืนเพื่อน ช่วงนี้เพื่อนทวงบ่อยๆ ใจจริงอยากเรียนอย่างเดียว พลาดตรงเรื่องค่าเช่ากับมือถือคำนวณผิด ก้อนนั้นทำเอาล้มเลย”

ส่วนนักศึกษาชายที่ค้างชำระค่าลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาขณะที่สัมภาษณ์ อีกทั้งยังมีหนี้สินค้างชำระจากการยืมเงินอาจารย์ที่ปรึกษา ได้กล่าวถึงในประเด็นการคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาว่า

“ถ้ายังไม่สอบปลายภาค ก็โอเคครับ แต่ถ้าเลยก็สอบไม่ได้ ก็หลุดเทอม แบบนี้เลย ทำให้ประจำเลยที่ผมจะเอาค่าเทอมไปใช้ก่อน หมดกับการเที่ยวต่างจังหวัดกับเพื่อน กับแฟนผมครับ บอกเลย กลุ่มผมเสาร์อาทิตย์เที่ยวกันตลอด บางครั้งต้องโกหกทางบ้านว่ามหาวิทยาลัยมีเรียนพิเศษ ค่าหนังสือใหม่บ้าง แต้นานๆ ที่ครับ จนปี 4 เทอมที่แล้ว (ก่อนฝึกงาน) ผมจนปัญญาเลยขออาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ตอนแรกบอกไม่มี เงินเดือนยังไม่ออก ผมก็ถือว่า ถ้าไม่มีผมสอบไม่ได้ ก็ไม่ได้ฝึกงาน ไม่จบอาจารย์เลยให้ยืมมา 1 หมื่นบาท พอจ่ายเสร็จ ผมบอกเดือนหน้าจะคืนให้ สุดท้ายผมก็ไปฝึกงาน มันก็ยังใช้เงินเยอะอีก บอกตรงๆ ผมไม่มีคืนอาจารย์แน่นอนแล้ว ไม่รู้จะเจอหน้ายังงี้ แต่ผมจำเป็นจริง เลยคิดว่ารีบจบ รีบทำงานให้ได้เงินมา แล้วจะเอาเงินไปคืนอาจารย์ครับ ผมไม่ลืมแน่ๆ”

สอดคล้องกับนักศึกษาหญิงที่ใช้บริการ โรงจํานำทุกเดือน ที่ได้กล่าวว่า

“สัญญากับตัวเองว่า ทำงานได้เมื่อไหร่ จะเอาเงินมาไถ่สร้อยออกมาไม่ทันก็ไม่เป็นไร จะเอาเงินซื้อใหม่คืนพ่อ เรียนจบจะกลับตัวใหม่ ไม่เอาแล้ว คิดใครไว้ก็จะคืนให้ ขอให้มึงงาน หนูตั้งใจจะคืนให้หมดคะ”

ผู้วิจัยจึงสอบถามว่ารายได้หลังสำเร็จการศึกษาที่คาดว่าจะได้รับต่อเดือน รวมทั้งอิทธิพลมีต่อการใช้จ่ายและการก่อหนี้สินในปัจจุบันและก่อนเรียนปริญญาตรี นักศึกษาข้างต้นกล่าวว่า

“เรื่องเงินเดือนไม่แน่ใจว่าได้เท่าไร แต่มองที่การมีงานทำมากกว่าคะ ถามรายได้ตอนเรียนจบสำคัญไหม ต้องบอกว่าสำคัญมาก เพราะถ้าทำงานได้จะเอามาคืนเงินให้คนที่ไปยืมมา ล้างหนี้ล้างสิน พูดตรงๆ ที่ใช้จ่ายเยอะ เพราะคิดว่ายังงี้ พ่อ พี่แฟนต้องมาช่วยเราจ่ายอยู่แล้ว โดยเฉพาะพ่อ ว่าแรงๆ นะ แต่เขาช่วยตลอดจริงๆ เลย เวลาอยากได้อะไร เลยห้ามไม่อยู่ เพราะยังงี้พ่อก็ช่วย เลยคิดว่ายังงี้เรียนจบจะเอาเงินมาคืนพ่อให้หมด รู้ว่าผิดแต่หนูจบจะคืนพ่อให้หมด เลี้ยงพ่อให้สบายซักที ต่างจากตอนเด็ก เพราะตอนนั้นมันไม่มีเพื่อนฝูงอะไรมา มันยังไม่ค่อยมีเงินเดือนหนึ่งตก 1 พัน ทำอะไรไม่ค่อยได้ แล้วสังคมมันก็เด็กๆ กันไป แต่พอเรียนมหาวิทยาลัย ก็เริ่มขอพ่อบ้าง มีถือบ้าง ไร่บ้าง อีกอย่างพ่อแม่คุมเข้ม ให้เงินเป็นวันๆ ไป แต่หนูยืมเงินเพื่อนนะ บางครั้ง แต่สุดท้ายพ่อแม่ก็ช่วยคืนให้ แต่พอเรียนมหาวิทยาลัยก็รู้เลยว่าเรียนเพื่อออกไปทำงาน เลยมองว่ายังงี้เรียนจบก็ต้องมีเงินมาคืนทุกคน

เหมือนที่บอกค่ะ แต่อาจจะต้องให้พ่อช่วยเงินไปก่อนตอนยังไม่จบ ยอมรับว่าไม่ดี พอเข้ามาเรียนในกรุงเทพ แถมได้เงินรายเดือนอีก สังคมเปลี่ยนอีก หน้าก็ต้องแต่ง เสื้อผ้าก็ต้องซื้อ อย่างเรื่องจำนำ เพื่อนแนะนำค่ะ เพื่อนมีประสบการณ์สูง มันบอกว่ามันจำนำตั้งแต่ตอน ม.5 รู้เยอะค่ะ มันบอกหุคก็หุคยังไ้เราก็คือของ แคเปลี่ยนจากสร้อยเป็นโทรศัพท์ มันก็คิดแบบหนูนะว่าถ้าไม่ไหวก็บอกทางบ้าน แล้วเราเรียนจบค่อยคืนเงินให้ที่บ้านก็ยังทัน สัญญากับพ่อไปเลย” ผู้วิจัยจึงสอบถามว่า มันใจหรือไม่ว่าจะมีงานทำ นักศึกษาคนดังกล่าวตอบว่า “ไม่แน่ใจนะค่ะ แต่รุ่นพี่ไม่เห็นเขาตกงาน แต่อยากรับราชการเพราะได้เงินเดือนหมื่นห้า อีกอย่างพ่อบอกว่ายังไ้ก็จะช่วยฝากให้ค่ะ”

จึงเห็นได้ชัดเจนว่านักศึกษาไม่ได้ใช้บรรทัดฐานประโยชน์จากหลักสูตรที่ศึกษามาคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษา แต่กลับคาดการณ์ด้วยความเชื่อของครอบครัว บุคคลรอบข้างและมุมมองของตนเองเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจของประเทศและความช่วยเหลือทางการเงินของครอบครัว โดยคาดการณ์ว่ารายได้หลังสำเร็จการศึกษาของตนเองไม่น่าจะต่างไปจากรายได้ปัจจุบันของหัวหน้าครอบครัว สะท้อนให้เห็นว่านักศึกษาอาจจะตัดสินใจศึกษาต่อระดับปริญญาตรีจากทัศนคติเชิงบวกต่อบรรทัดฐานของการศึกษาของครอบครัว อีกทั้งคาดหวังว่าตนเองจะยังได้รับการช่วยเหลือทางการเงินจากครอบครัวต่อไป แม้จะสำเร็จการศึกษาแล้วก็ตาม จึงทำให้นักศึกษาไม่ปรับมุมมองต่อสภาพทางเศรษฐกิจของตนเองและไม่ลดการใช้จ่ายเมื่อเกิดความกดดันทางการเงิน

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพยังแสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่ก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. ได้ใช้รายได้คาดการณ์ที่ยังไม่สามารถระบุค่าได้อย่างสมเหตุสมผลมาเป็นข้ออ้างเพื่อผลักภาระการชำระหนี้สินของตนเองไปในช่วงเวลาหลังสำเร็จการศึกษามากกว่าจะชำระในปัจจุบัน ซึ่งเบื้องต้นนักศึกษามุ่งเน้นที่จะชำระหนี้สินที่มีดอกเบี้ยที่ต้องจ่ายให้เจ้าหนี้และไม่สามารถเจรจาเลื่อนการชำระหนี้ได้ โดยนำรายได้ของตนเองและครอบครัว ทรัพย์สินของตนเอง รวมทั้งเงินออมที่มี กระทั่งเงินช่วยเหลือจากบุคคลรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นเพื่อน ญาติ พ่อแม่ อาจารย์ ฯลฯ มาแปลงเป็นศักยภาพในการชำระหนี้สิน โดยมีได้ให้ความสำคัญกับผลกระทบที่จะเกิดกับบุคคลเหล่านั้น ถ้าหนี้สินใดที่นักศึกษาคาดว่าไม่จำเป็นต้องชำระคืนในระยะสั้น ก็จะผลักภาระโดยการเลื่อนเวลาการชำระหนี้สินไปในช่วงเวลาหลังสำเร็จการศึกษา โดยคาดหวังว่าจะนำเงินรายได้หลังสำเร็จการศึกษามาชำระหนี้สินในปัจจุบันทั้งหมด ซึ่งเป็นทัศนคติที่มีความเสี่ยงมาก เนื่องจากความไม่แน่นอนในการมีงานทำและความไม่แน่นอนในระดับรายได้ที่จะได้รับในอนาคต อีกทั้งเมื่อมีงานทำ มีรายได้ประจำ

นักศึกษาจะมีโอกาสดอกหนีสินได้ง่ายกว่าขณะเป็นนักศึกษา ทั้งการมีบัตรเครดิต บัตรกดเงินสด ผ่อนชำระสินค้า หรือกู้ยืมกับสถาบันการเงิน ซึ่งต้องจ่ายดอกเบี้ยเงินกู้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ต่างกับการดอกหนีสินในปัจจุบันที่นักศึกษาหลีกเลี่ยงต้นทุนการกู้ยืมได้ จากการยืมเงินบุคคลรอบข้างเพื่อหลีกเลี่ยงดอกเบี้ยการกู้ยืม สรุปได้ว่าถ้านักศึกษามีทัศนคติว่าการชำระหนี้สินเป็นเรื่องในอนาคต นักศึกษาก็จะไม่สนใจวางแผนบริหารจัดการหนี้สินที่ดี จึงไม่สามารถหลุดพ้นจากวัฏจักรของหนี้สินได้

ประเด็นความรู้ในการดอกหนีสินนอกเหนือจากยศ. ของนักศึกษา จากข้อมูลการสัมภาษณ์ นักศึกษา (ภาพที่ 25) พบว่าการดอกหนีสินดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับความรู้และประสบการณ์ในการดอกหนีสินของนักศึกษาที่เชื่อมโยงมาจากความรู้และประสบการณ์ของบุคคลรอบข้างนักศึกษาโดยตรง รวมทั้งการรับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการดอกหนีสินของนักศึกษาผ่านสื่อโฆษณาต่างๆ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นชัดเจนว่า นักศึกษาที่ดอกหนีสินนอกเหนือยศ. มักจะเลียนแบบพฤติกรรมหรือได้รับการถ่ายทอดความรู้เชิงประสบการณ์การดอกหนีสินจากบุคคลรอบข้าง โดยเฉพาะเพื่อนและครอบครัว นำไปสู่ความรู้ในช่องทางและวิธีการดอกหนีสินและลงมือปฏิบัติจริง นักศึกษาจึงรู้สึกว่าการดอกหนีสินเป็นเรื่องธรรมดาของการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของคนในสังคมปัจจุบัน จากคำสัมภาษณ์จะพบว่า นักศึกษาที่ดอกหนีสินไม่มีทีท่าจะหยุดดอกหนีสิน เพราะมีทัศนคติว่าหนี้สินเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาความกดดันทางการเงินด้วยตนเอง ผนวกกับความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนว่า “การดอกหนีสิน” เป็น “การบริหารจัดการทางการเงิน” จึงยังมีทัศนคติเชิงบวกต่อการดอกหนีสินมากขึ้นตามลำดับ นักศึกษาจึงมองข้ามผลกระทบจากการดอกหนีสินและประโยชน์ของการบริหารจัดการทางการเงินที่มีเป้าหมายเพื่อหลีกเลี่ยงการดอกหนีสิน สอดคล้องกับผลการศึกษาแบบจำลองสมการโครงสร้างที่พบว่านักศึกษาที่มีความรู้ทางการเงินสูง กลับเพิ่มปริมาณหนี้สินนอกเหนือยศ. อีกทั้งการเรียนรู้ทางการเงินจากช่องทางต่างๆ ก็มีโอกาสให้นักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อการดอกหนีสินเช่นกัน ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นความรู้ หรือจะเรียนรู้ทางการเงินจากช่องทางใด นักศึกษาจะต้องกลั่นกรองให้ลึกซึ้งว่า บุคคลรอบข้างเป็นแบบอย่างที่ดีที่ควรลอกเลียนทัศนคติและพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของบุคคลเหล่านั้นหรือไม่ อีกทั้งนักศึกษาควรตระหนักถึงความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและบุคคลรอบข้างจากการดอกหนีสินมากขึ้น มิใช่พยายามเรียนรู้เฉพาะประโยชน์แต่ไม่ได้มองถึงโทษจากการดอกหนีสินนอกเหนือยศ. นักศึกษาต้องแสวงหาความรู้และเรียนรู้กลยุทธ์ที่จะทำให้ตนเองหลุดพ้นจากการดอกหนีสินมากกว่าจะแสวงหาความรู้เพื่อหาช่องดอกหนีสิน และที่สำคัญผลการวิจัยแสดงให้เห็นชัดเจนว่าบุคคลรอบข้างของนักศึกษาต้องพยายามพัฒนาตนเองให้พร้อมที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ ที่สามารถให้คำปรึกษา แนะนำ อำนวยความสะดวกในการเข้าถึงความรู้ทางการเงิน และถ่ายทอดทัศนคติและพฤติกรรมทางเศรษฐกิจที่เหมาะสมกับนักศึกษา

การเรียนรู้ช่องทางการก่อกำเนิดของนักศึกษาที่นำไปสู่การก่อกำเนิด

“เพื่อนแนะนำค่ะ เพื่อนมีประสบการณ์สูง มันบอกว่ามันจำนำตั้งแต่ตอน ม.5 รู้เยอะค่ะ มันบอกหลุดก็หลุดยังงั้นเราก็คงได้ของ แคเปลี่ยนจากสร้อยเป็นโทรศัพท์”

“ผมเองที่จำนำเพราะเพื่อนแนะนำ มันก็พา คือจำนำตัวคุมดึกๆ ก็เอาคืนได้ 4 เดือนร้านที่ผมเช่าทุกเดือน ผมว่าโรงจำนำ นี่ที่พึ่งนักศึกษาเลยนะครับ น้อยครับที่ไม่เช่าที่ไม่เช่าเพราะมันไม่รู้ว่าจำนำได้มากกว่า เวลาเจอเพื่อนมายืมเงิน ผมก็แนะนำไปจำนำ โทรศัพท์ คอม เอาไปจำนำได้ แต่อย่าให้หลุด บริหารดีๆ ยิ่งช่วงเปิดเทอม โรงจำนำทรม. เขาจะให้ดอกเบี้ยช่วยช่วงเปิดเทอม บางทีดอกเบี้ย 0.25 บางทีเขาให้ไปรอก 4 เดือน ไม่ไหว ให้อีก 30 วัน ถ้าไม่ไหวก็ต้องปล่อยไป”

“ช่วงนั้นเอาเงินค่าเทอมมาใช้ไปก่อน พอใกล้เปิดเทอมเพื่อนแนะนำให้เข้าโรงจำนำ ดอกเบี้ยคิด 0.25 ต่อเดือน เพื่อนพาไปเลย พอหลังจากนั้นเวลาใช้เงินเกิน หนูเข้าโรงรับจำนำก่อนเลย คือมันจำเป็น อีกอย่างของเราอยู่ยังไม่ใช่ว่าไปมันไปเลย”

“ปกตินักศึกษาเข้าโรงจำนำเยอะ ยิ่งช่วงเปิดเทอม พวกไม่จำนำผมว่ามันไม่รู้อีกกว่า บางคนยังถามเลย นักศึกษาจำนำได้หรือผมเลยบอกว่าอายุ 15 ก็ได้แล้ว หลายคนไม่รู้เลยไม่เข้า”

“ผมเห็นพ่อเข้าโรงจำนำ เอาโทรศัพท์ไปจำนำ ตอนนั้นยังเด็ก พอคราวผม เอาแหวนไปจำนำ แรกๆ ก็อาย แต่นานๆ เข้าก็ชินเพราะมันชีวิตคนธรรมดา มันก็แบบนี้แหละครับ ถ้ารวยมากเขาก็ไม่เข้าขอเงินทางบ้านมาก็จบ คือผมเวียนแหวนบ่อยๆ เวลาอยากซื้ออะไร แต่เงินสดไม่มีก็ได้แหวนวงนี้แหละครับ ช่วงนี้ทองแพง จำนำสุ่มๆ ได้มาก แต่พอพอส่งเงินให้ ก็ต้องเอาไปคืน ต้องระวัง จำนำแต่พอดี”

“เห็นพี่พ่อมมือถือใหม่กับพ่อแม่ได้ พ่อออกดั่งค์ก่อนแล้วคืนเขา หนูเองก็ชอบบ้าง มันก็เหมือนขอเงินเดือนที่เขาจะให้ล่วงหน้า เงินไปคืนก็เงินเขา”

“อย่างที่บอก หนูให้พี่สาวใช้บัตรผ่อนให้ หนูก็อยากมี แต่ยังไม่ได้ เพราะถ้ามีมันผ่อนอะไรก็ได้ตามวงเงิน เพราะเป็นนักศึกษาผ่อนยาก ร้านไม่ค่อยให้ ให้ก็เก็บค่าประกันสูง จะผ่อนทำไม ไซ้ไหมคะ แต่พี่หนูบอกว่าก็รีบเรียนให้จบ ได้เงินเดือน 6-7 พัน ก็ทำได้แล้ว”

“ผมผ่อนเอาเงินก่อนไม่มี เอาที่ได้รายเดือนมาผ่อน เดือนละ 2,000 พอไหว ผมผ่อนร้านที่รู้จักกันที่ห้าง..... ที่เขาว่าหลุดจำนำ”

“พอดีเพื่อนในกลุ่มคนนึง ที่มันขายโทรศัพท์มือถือมือสอง ก็ให้เราผ่อนได้ แต่ต้องทำสัญญากัน ใครมีรายได้เดือนละ 5 พัน ไม่น้อยกว่านี้ พี่เขาก็ให้แล้ว ส่วนใหญ่มันไม่แพงด้วยแหละ”

“ล่าสุดรู้จักเพื่อนมันปล่อยกู้ที่ ม.มันแนะนำให้กู้จากลูกพี่มัน ใช้บัตร ATM ให้เขาไปเขาชอบนะ เพราะผมไม่ได้เงิน มีคืนแม่เขาว่านะ”

“กว่าจะหาได้เงินเดือน โคนหลอกไปหลายที เคยโทรไปเขาพูดให้โอนเงินประกันไป หลักฐานบัตรนักศึกษา ที่อยู่พ่อแม่ ส่งไปให้เป็นเรื่องเป็นราว ตกกลางเขาเช็คเงินไปเลยคะ เลยต้องถามจากคนรู้จักเลยก็ได้ แต่ดอกเบี้ยมาก ร้อยละ 5 คิดรายเดือน ถ้าไม่จำเป็นไม่ควร”

“หนี้มันมันไม่ใช่เล่นแล้ว โคนทุกคนนะอาจารย์ อย่างพนันบอลพวกนี้เยอะ มันเล่นแบบฝากแพงแล้วไม่ได้ให้เงินก่อน พอชนะมันเอาเงินไป ให้อีกพวกนี้มันทำได้เพราะไร มันมีเครดิต ไม่ก็รู้จักเจ้ามือมันแหละ แบบผมไม่มีตั้งค่าง่อน เหมือนยืมเงินเจ้ามือมาแทง”

“ผมว่าสังคมพวกผมนะ เท่าที่เห็น ก็มีหนี้สินกันทั้งนั้น รุ่นพี่ผมจบไปก็หนี้แหละ ผ่อนบ้าน ผ่อนรถ พี่ผมก็เหมือนกัน ทางบ้านผมก็มี ไร้ใหม่มาใช้เงินเกินตัว ผมก็ว่าเกิน แต่ถ้าเราจัดการมันดีๆ มันก็มีใช้ มีจ่าย ไม่ใช่ต้องนั่งอดอยากนะ หรือไม่คบใครเลย จบไปใครจะช่วยหางานให้ทำหละรุ่นพี่เราก็คงต้องเข้ามา มาเรียนมันต้องมีสังคมมันสำคัญ”

ภาพที่ 25 การเรียนรู้ช่องทางการก่อกำเนิดของนักศึกษาที่นำไปสู่การก่อกำเนิดนอกเหนือจากศ.

จากการสัมภาษณ์พบว่านักศึกษาที่มีประสบการณ์ในการก่อหนี้สินจะแสวงหาความรู้ในเรื่องช่องทางการก่อหนี้สินรูปแบบอื่นๆ เพื่อจัดการหนี้สินค้างชำระของตน ร่วมกับการพึ่งพาความช่วยเหลือทางการเงินจากครอบครัวและบุคคลรอบข้าง เช่น นักศึกษาที่มีหนี้สินในปัจจุบันกล่าวว่า

“จะจำนำ ก็ต้องรอช่วงโปร โมชั่น เมษา ถึง มิถุนา ต้องตามข่าว กทม. เขาช่วยผู้ปกครอง นักเรียน นักศึกษา ลดดอกเบี้ยแค่ 0.25 เปอร์เซ็นต์”

“ต้องค้นข้อมูล ไม่งั้นเกิดไปไม่รอด ก็ต้องหาอีกที่มาโปะ เพราะอะไรรับอาจารย์ เพราะพวกผมมันยังไม่มีรายได้ของตัวเอง ยังไม่มีงานทำ หากคนให้ยืมเงินไม่ใช่ง่ายๆ ต้องหากัน คือมีอะไรยืมเพื่อนบ่อยๆ กันนะ เพื่อนมันก็ไม่อยากให้ยืม”

“ดูโฆษณา เพิ่งรู้ว่ามอเตอร์ไซค์เอาไปจำนำได้ [กรณีที่นักศึกษากล่าวเป็นโฆษณาสินเชื่อยานพาหนะของสถาบันการเงินที่เน้นปล่อยสินเชื่อแบบเงินสดแห่งหนึ่ง มิใช่การจำนำ] รู้ผมไปหมุนนานแล้ว เพราะจดทะเบียนชื่อผม เพราะเวลาขาดเงิน ผมเอามอเตอร์ไซค์ไปค้ำที่ที่เขาปล่อยกู้ ดอกร้อยละ 10 ต่อเดือน แพงเกิน”

“ผมศึกษาเงินกยศ. อยู่ สนใจเงินรายเดือน มีเงินรายเดือนให้ตั้ง 2 พัน อันนี้รู้จากเพื่อน พอดีๆ ดูๆ แล้ว รายได้พ่อแม่ผมรวมแล้วไม่ถึงเกณฑ์ คือกู้ได้ ถ้าได้จะเอามาล้างหนี้ตอนนี้”

“ยังไปหาในเน็ตนะ พวกกู๋ บอกเลย หลายเจ้าหลอกกินเงินประกัน บางที่ต้องลงผิดลองถูกนะ ไม่ก็ต้องถามเพื่อนที่มันรู้ว่าใครให้กู๋จริง พุดง่ายๆ ต้องรู้จักคนก่อน ต้องฟังข่าวว่าใครให้ดอกเท่าไร จำนำถูกจริงไหม ต้องลองที่ใหม่ๆ บ้าง แต่ผมบอกเลยนะ กู๋คนรู้จักกัน สนิทๆ กันดีสุด มันไม่คิดดอกเบี้ยได้”

“เพราะเราจะไปพึ่งใคร ได้บ้าง ถ้าเงินไม่มี เงินไม่พอ มันก็ต้องกู๋ เพียงแต่เราก็ต้องดู ต้องรู้ว่าเรากู้อะไรได้บ้าง”

“อ่านเจอในเน็ต บัตรเครดิตถ้าไม่มีรายได้ประจำถึง 15,000 บาท ก็เปิดบัตรได้นะ ถ้ามีเงินฝากประจำอยู่ ที่ผมสนใจคือมันให้วงเงิน 60 เปอร์เซ็นต์ของที่ฝากเลยครับ

ผมรอถึงอายุ 20 ผมเปิดแน่ พ่อดีพ่อแม่ฝากประจำให้ผมอยู่บัญชีนี้ ก้าวผมออกไปใช้หมด แสบบาทครับ คือบัตรเครดิตมันสะดวกเรื่องพกเงินเยอะๆ พ่อของได้โปรก็มี ของแถม ใช้ดีๆ ก็ไม่น่ามีปัญหา คืนเงินตามกำหนด ” [ปัจจุบันนักศึกษาไทยยังไม่สามารถทำบัตรเครดิตได้สะดวกนัก เนื่องจากอุปสรรคด้านหลักฐานรายได้ประจำจากการทำงาน ปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดเงินรายได้ประจำต่อเดือนขั้นต่ำเท่ากับ 15,000 บาทต่อเดือน เพื่อการขอมิบัตรเครดิตจากสถาบันการเงิน ([http://www. bot.or.th/Thai/FinancialLiteracy/ creditcard/Pages/creditcard_mean. aspx](http://www.bot.or.th/Thai/FinancialLiteracy/creditcard/Pages/creditcard_mean.aspx))]

นักศึกษามักจะอ้างว่าที่ต้องศึกษาความรู้เรื่องนี้สินเพื่อจัดการปัญหาหนี้สินด้วยตนเอง แต่ผลการศึกษากลับพบว่า แม้นักศึกษาจะสามารถชำระหนี้สินคืนเจ้าหนี้ได้ก่อนสำเร็จการศึกษา เงินที่ชำระไปก็เป็นเงินรายได้ที่โอนมาจากครอบครัวอยู่ดี และเมื่อไม่สามารถจัดการภาระหนี้สินได้แล้วก็จะให้ครอบครัวช่วยชำระเงินแทน โดยจะอ้างว่าเมื่อสำเร็จการศึกษาจะนำเงินรายได้ในอนาคตมาคืนให้กับครอบครัว โดยไม่ได้ตระหนักว่าตนเองสร้างภาระทางการเงินให้กับครอบครัวโดยตรง จึงเกิดคำถามขึ้นว่า ทำไมนักศึกษาจึงไม่ปรึกษาปัญหาทางการเงินกับครอบครัวตั้งแต่ต้น แต่จะให้ครอบครัวรับทราบเมื่อตนเองจัดการปัญหาหนี้สินไม่ได้แล้ว นักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ. ได้ตอบ เช่น

“คือเวลาปรึกษาเรื่องใช้เงินไม่พอ โคนดำหัวขาดเลยคะ เพราะทางบ้านให้มาใช้ตั้งเดือน 6,500 ไม่กล้า แต่ถ้าจะคุยก็จะขอพ่อ ขอแม่ช่วยซื้ออะไรให้ ตรงนั้นจะคุย บางทีก็ได้ แต่ส่วนใหญ่โชนดำมากกว่า ให้ใช้จายน้อยๆ หน่อย”

“ถ้าจะคุยก็ตอนขอเงินเพิ่ม ให้ประหยัด แต่พี่ผมเรียน ก็ไม่เห็นมันประหยัด มีบางทีขอน้ำสาวบ้างครับ ถ้าพ่อเขาไม่ให้ แต่เรื่องซื้ออะไรแพงๆ อย่างล่าสุด IPAD ขอไปพ่อบอกไม่อยากให้ เพราะผมไม่ได้ทำงาน รู้ยังทำไม่ต้องยืมเงินเพื่อน เอาสร้อยไปจ่าน้า ก็พ่อไม่ให้ จะทำยังงี้”

“ผมคุยกับพ่อตอนขอเงิน นอกนั้นเฉยๆ ไม่ให้ผมก็ไม่ว่า ทะลุหัวไปไหม ก็ไม่ถึงขนาดนั้น แต่เขารู้ไหมว่าสังคมกลุ่มเพื่อนๆ ผม มันเป็นอย่างไง เขาก็เคยเที่ยว แล้วผมหละไม่ให้เกี่ยวกับเพื่อน ไม่ให้กินเหล้า ไม่ให้มีแฟน แล้วตอนเด็กๆ เขาทำไหม”

“พ่อให้แม่เดือนตลอดค่ะ เรื่องรูดบัตรเครดิต คือพ่อขู่ว่า ถ้าใช้เกินหมื่นต่อเดือน จะเอาบัตรคืน”

“ถ้ารู้ว่าผมเอาทองที่เขาให้ไปจำหน่าย เขาเอาผมตาย ผมไม่กล้า ผมซ่อน ไม่เคยเห็นเลยโทรศัพท์ใหม่ผม ไม่จั่นถามแน่”

“ปรึกษาทางบ้านไหม ผมไม่รู้จะพูดยังไง คือผมกล้าขออนะเงินเพิ่ม ขอทุกเดือน สุดท้ายยังขอยังใช้ แต่ผมจะบอกว่าเรื่องเรียนบ้าง ทำกิจกรรมบ้าง เขาก็เดือนว่าอย่าโกหก อย่าใช้เยอะ ทำไมเงินที่ให้ไม่พอเหรอ แค่นี้ละ”

“เดือนหนูตลอด แต่หนูก็ไม่ได้ทำตาม เพราะพ่อเงินเยอะ คือหนูจะให้หนูเดือนละ 4,500 น้อยไปนะ พ่อหนูคนเดียวเงินเดือนเขาว่าเกือบ 4 หมื่น เพื่อนหนูบางคนได้ 6-7 พัน บ้านเขาพ่อรับราชการ หนูได้น้อย มันเลยใช้ไม่พอ”

“อืม ค้างค่าเช่า ไปซื้อมือถือ เขาเดือนแล้วอย่า ขอเขาแล้ว เขาบอกเครื่องเดิมก็มีแล้วซื้อให้แล้ว ถ้าเขารู้ก็สงสัยจะ โดนตี แต่ตอนนี้หนูจำเป็นต้องบอก เพราะจะ โดน โรงจมน้ำยึกแล้ว ไฟดับบังคับ”

จากคำสัมภาษณ์ข้างต้นพบว่านักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ. จะขอคำปรึกษาปัญหาทางการเงินจากครอบครัว ก็ต่อเมื่อจัดการหนี้สินไม่ได้แล้ว พอครอบครัวช่วยเหลือทางการเงิน นักศึกษาก็จะไม่ปรับทัศนคติและพฤติกรรมในการก่อหนี้สิน แม้ว่านักศึกษาที่ก่อหนี้สินจะได้รับการตัดเตือนจากบิดามารดาให้ลดการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย แต่กลับไม่ได้ตระหนักถึงคำเตือนเพราะคิดว่าครอบครัวต้องช่วยเหลือเมื่อตนเองก่อปัญหาในครั้งต่อไป จากคำสัมภาษณ์พบว่านักศึกษาไม่กล้าบอกปัญหาทางการเงินกับบิดามารดา เพราะกลัวการถูกดูต่ำว่ากล่าว และเมื่อนักศึกษาไม่ได้รายงานปัญหากับครอบครัว ครอบครัวก็จะไม่มีข้อมูลที่จะนำไปสู่การให้คำปรึกษาหรือช่วยแก้ปัญหาที่ตรงความต้องการของนักศึกษา ขณะเดียวกันนักศึกษาก็ไม่รับรู้เหตุผลและสภาพปัญหาทางการเงินที่แท้จริงของครอบครัวเช่นกัน ทำให้ขาดการจัดการความรู้ทางการเงินของสมาชิกในครอบครัว

เมื่อพิจารณาข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักศึกษาที่ไม่มีหนี้สิน พบว่านักศึกษาพยายามศึกษาหาความรู้และเรียนรู้ทางการเงินโดยมีเป้าหมายเพื่อหลุดพ้นจากภาระหนี้สิน ไม่เหมือนนักศึกษาที่ก่อ

หนี้สินนอกเหนือยศ. ที่เรียนรู้ทางการเงินเพื่อหาช่องทางการก่อหนี้สิน อีกทั้งนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินยังให้ความสำคัญกับการปรึกษาปัญหาทางการเงินกับครอบครัว จึงรับรู้และเข้าใจสถานะเศรษฐกิจของครอบครัว สะท้อนภาพให้เห็นว่าครอบครัวก็ต้องพร้อมจะเป็นต้นแบบที่ดีทางการเงิน สามารถให้ความรู้ความเข้าใจในการแก้ไขปัญหาทางการเงินได้อย่างถูกต้องและสมเหตุสมผล เช่น นักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ ปี 4 มหาวิทยาลัยของรัฐจำกัดจำนวนรับแห่งหนึ่งกล่าวว่า

“คนที่ก่อหนี้ ผมก็ว่าเขาต้องหาความรู้ครับ เพราะต้องก่อกันไปเรื่อยๆ คือที่หาความรู้เพราะตัวเองอยากก่อหนี้ หรือจะก่อหนี้เพิ่ม มันเลยต้องหา ต้องค้น ผมมองในมุมเพื่อนผมนะ อะไรที่จะได้เงินเขาก็ลองหมด เพราะความอยากได้นั้นแหละ อย่างอยากได้มือถือแพงๆ ชักเครื่อง ตัวเองขอไม่ได้ เงินไม่พอ ก็ต้องเริ่มค้นที่จะทำให้เขายืม เริ่มถามเพื่อนที่เคย ธรรมดาจะครับ มันเกิดเพราะอยากได้อะไรก็มี เงินไม่มี แทนที่จะหยุด อยากมีเหมือนเพื่อน คิดดีๆ”

“ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์มัน ไม่ได้มีเรื่องหนึ่งอย่างเดียวครับ ทำไมเงินไม่มีก็หัดไปหาความรู้เรื่องฝากเงินก็ได้ เก็บเงินจะทำยังไง หาความรู้เรื่องลงทุนครับ หาช่องทาง ลองดู เพื่อนผมหลายคนขายของบนเฟสบุ๊ก บางคนก็ทำงานพิเศษก็มี เป็นคิวเตอร์ก็มี ไม่ใช่ไม่อยากเหนื่อย อยากได้แต่เงิน”

“อีกอย่างถ้าบ้านเขา พ่อแม่เขา ไม่สอน ไม่ทำตัวอย่างให้ดู ก็น่าสงสาร อย่างบ้านผม พ่อผมสอนให้เก็บเงิน ฝากเงินมาแต่เด็ก บอกผมหมดครับว่า ครอบครัวไม่ได้รวยจนอยากได้อะไร ก็ได้ คือบ้านผมเคยล้มละลายมา ลำบากมาก เห็นค่าของเงินครับ เคยมีใช้ มีบ้าน ต้องไปอยู่บ้านญาติ กว่าพ่อจะสร้างตัวได้ ผมก็เจ็บแล้วครับ ไม่ประมาทกับชีวิต มีเงินก็รู้จักใช้วันไหนไม่มีเงินจะรู้ แบบที่ในหลวงบอกครับ”

สอดคล้องกับคำกล่าวของนักศึกษาหญิงจากมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งหนึ่งกล่าวว่า

“คนที่อยากได้อะไร ก็ต้องหาข้อมูลเรื่องนั้น หนูว่าเพื่อนหนูที่อยากกู้เงิน มันก็ต้องหาข้อมูลเรื่องนั้นแหละค่ะ คืออยากกู้ก็ถามคนโน้นคนนี้ ก็หากันไป แล้วแต่ใครอยากจะทำด้วยังไง อย่างหนูชอบเก็บเงิน มีเงินเก็บเกือบจะ 7 หมื่นแล้วค่ะ ใครว่างบ้าง อะไรบ้าง ก็ยอมรับว่าง แต่พอเดือดร้อนใครจะช่วย อย่างตอนนี้หนูเริ่มมีเงิน

เก็บเยอะ ก็อยากให้มันนอกเงย ฝากประจำก็ฝากมานานแล้วละ นี่ก็ปรึกษาพ่อแม่ว่า จะฝากยังดีจริง ๆ หนูอยากเล่นหุ้น พ่อแม่หนูก็เล่น แต่ก็กลัวว่าจะปรึกษาอาจารย์ ที่สอนด้วย”

“ที่อยากเก็บเงิน ก็อยากรวยส่วนหนึ่งละ แต่หนูก็คิดว่าเงินพ่อแม่ให้มา ก็เก็บไว้ ดีกว่า มันเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แต่ถ้าเอาเงินไปใช้หมดก็เสียดาย แต่ถ้าให้ไปยืมเงินคนอื่น มาอีก เงินหมด แถมมีหนี้ เหมือนเอาเงินพ่อแม่มาผลาญ ไม่ได้อะไรเลย อาจ เพราะพ่อแม่หนูไม่เคยมีหนี้มั้งละ เขาก็เก็บเงินเก็บทองตลอด หนูก็รู้ แต่เขาบอก เสมอว่าอย่าประมาทกับชีวิต พ่อแม่ลำบากมาก่อน ชักวันพ่อแม่ตายไม่มีเงินจะทำ ยังไง ลูกๆ เอาไปผลาญหมด ใครจะเลี้ยงเรา เลี้ยงน้อง จะต้องมาตามใช้หนี้ ก็ไม่ ต้องทำอะไรแล้ว หนูเชื่อพ่อแม่ละ ไม่อยากเสี่ยงอะไรทั้งนั้น”

ขณะที่นักศึกษาชายรายหนึ่งที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยเปิดแห่งหนึ่ง กล่าวสนับสนุนว่า

“ยกตัวอย่างเพื่อนผม ใครมีอะไรอยากรู้เรื่องใครปล่อยเงิน ก็มาถามมันนี่แหละ พี่ ผมบอกตรงๆ มันผ่านมามากแหละ ไอ้เรื่องหนี้หนี้ ประสบการณ์เยอะ ไอ้คนที่ไป ถาม พวกนี้มือเติบ ก็ว่ามันอยากจะกู้เงิน มันก็มาถามเพื่อนผม ไอ้เพื่อนผมก็หนี้ท่วม นะ ยังไปเชื่อมันอีก เอาเงินพ่อแม่มาหมุน เคยเตือนให้มันเที่ยวน้อยๆ หน่อย มันก็ บอกใครๆ ก็ทำกัน ห้ามได้ที่ไหน บ้านมันก็ไข่จะรวย ผมว่าลำบากกว่าผมด้วยซ้ำ แทนจะอยู่แบบพอเพียง มันก็เที่ยวจ้ง ใช้เงินเดือนเป็นหมื่น จมไม่ลง อะไรออกใหม่ มันซื้อหมด มันเป็นแบบนี้ ใช้เงินแบบนี้ผมไม่กล้าทำตามหรอกครับพี่”

“คือบ้านผมนะ ทำนาकु้ง หลายคนคิดว่ารวย ไม่ครับ ผมรู้ตลอด พ่อแม่ผมเล่าตลอด บางครั้งน้ำท่วม จบ พ่อแม่ลำบากนะ ส่งผมมาเรียน ผมถึงเลือกเรียนราม เพราะช่วย เบาทเงินพ่อแม่ส่งมานะ แล้วจริงๆ นะผมพอเพียงนะ จะใช้อะไรมีเหตุผล อยากรู้ ได้ไหม อยากรู้ อย่างเพื่อนโชว์โทรศัพท์บ้างครั้งอายนะ แต่นึกถึงคำสอนพ่อแม่ กลับไปหาแก็เห็นพ่อแม่เหนื่อย ผมก็เข้าใจแล้วว่าต้องประหยัด ผมว่าพวกใช้เงิน สะบัด แต่เงินไม่มี คิดง่ายยืมไปทั่ว จำนำไปวันๆ พวกนี้นั้นเคยคุยกับพ่อแม่มันไหม ว่าที่บ้านมันเป็นอย่างไง”

ขอเงินที่บ้านเพิ่มแต่หละที เสียความรู้สึก เราก็รู้ว่าพ่อแม่ก็มีหนี้บ้านนะ ไม่รู้ว่าเท่าไร แต่พ่อแม่บอกตลอดว่า เรามีบ้านใหญ่ แต่จนนะ ผ่อนไปเป็น 20 ปี ต่อไปเราต้องมาช่วยผ่อนนะ รีบเรียน เราก็รู้แล้วว่าต้องช่วยพ่อช่วยแม่ ไหนยังน้องก็ยังเรียน พ่อแม่มีภาระนะ ถ้าเราเองฟุ่มเฟือย พ่อแม่คงเสียใจ หรือน้องเป็นคนฟุ่มเฟือย เราก็คงเสียใจเหมือนกัน”

“แล้วแต่คนค่ะ ถึงเค้ารู้นะ อย่างจำนำที่ไหนดี ยืมเงินเพื่อนคนไหนดี ญาติก็ได้นะ แต่ถ้าเขามีเหตุผลนะ สงสารทางบ้าน รู้ว่าเรายังขอเงินพ่อแม่อยู่ รู้ว่าค่าเทอมแพงนะ เวลาเปิดเทอมพ่อแม่บังคับแล้วให้ ไม่สบายใจเหมือนกัน เกรงใจ คิดว่าอยากไปเรียนที่มันถูกๆ ก็คิดเยอะจะรู้เลยว่า ไปซื้อตอนเรามีเงินตอนทำงานจะดีไหม แต่ถ้าคิดว่าต้องหาเงินมาซื้อให้ได้ ต้องจำนำนะ ก็คงได้ซื้อแน่ แต่เอาไปต่อไปแล้วแต่คนจริงๆ”

“พ่อแม่ก็มีหนี้ผ่อนบ้าน ส่วนเราต้องมีหนี้ตามพ่อแม่ไหม ไม่น่าเกี่ยว เราคุยกันเรื่องนี้ก็ไม่ใช่ว่าไปถามพ่อแม่ว่าหนูอยากกู้เงินบ้าง หรือรู้ว่าพ่อแม่มีหนี้เลยเอาบ้าง แต่เรารู้ว่าเรามีหนี้ เบาลำบากนะส่งเสียเรา ส่งเสียน้อง เขาก็เลี้ยงเราสบายสุดๆ แล้ว เรายังต้องสำนึกมากกว่าว่าอย่าไปทำเขาเดือดร้อน ภาระเขาเยอะแล้ว ทำงาน ส่งธนาคาร เขาเล่าให้ฟัง ไม่กล้าฟุ่มเฟือยแล้วค่ะ อย่างที่บอกแล้วแต่คน บางคนอยากได้นั้น ได้นี้ตลอด พอพ่อแม่ไม่ให้ ก็ไปสร้างหนี้สร้างสิน”

ขณะที่นักศึกษาชายที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งหนึ่ง ได้กล่าวถึงพฤติกรรมการค้างชำระค่าธรรมเนียมการศึกษาของเพื่อนๆ ของตนเองว่า

“เพื่อนผมเอาเงินค่าเทอมที่บ้านมันให้มา ไปซื้อโทรศัพท์ครับ ถามมันว่าไม่กลัวพ่อรู้หรือ มันบอกว่า ค่าเทอมยังจ่ายได้ถึงก่อนสอบโน้น อีกเกือบ 3 เดือน อีกนาน มันรู้ดีจริงๆ เชื้อไหมครับมันมีคนทำแบบนี้หลายคน ดิดเขาไปหมด ค่าเทอมเออ ค่าโทรศัพท์เดือนบ้าง แต่สำหรับผมนะ ผมว่ามันคิดได้ไง เอาเงินพ่อแม่มาแล้วเอาไปใช้ก่อน มันไม่ใช่เงินน้อยๆ เป็นหมื่น แล้วมันจะหาที่ไหนมาจ่าย แต่พวกนี้นะสุดท้ายมันก็มายืมเพื่อนบ้าง พี่มันบ้าง จำนำบ้าง ยืมเขาไปทั่ว ทำอะไรไม่คิดเลย อย่างผมถ้าเอาเงินมาใช้ก่อน ไปติดค่าเทอมไว้ จะไปขอพ่อแม่มาจ่ายใหม่นี้ะ เรียนเทอมเดียว

เล่นง่าย 2 ที่ พ่อแม่เครียดตาย จะเอาเงินมากมายมาจากไหน ผมไม่กล้าทำ ถ้าคิดง่ายๆ ก็ไม่ต้องไปซื้อครับ ไม่ใช่คิดโง่ๆ พวกนี้มันไม่ได้มองว่าจะเอาเงินมาคืนใคร เพราะอะไร มันเหนียวหนึ่ครับ แล้วมันก็ใช้เงินเยอะ จะเอาเงินที่ไหนมาคืน แทนที่จะ เออ มันไม่ใช่เงินเราไว้ซื้อของ มันเป็นเงินที่ต้องจ่ายมหาวิทยาลัย”

“เราไปเห็นแบบอย่างที่ไม่ค่อยดี เราต้องไปเลียนแบบใหม่ มันไม่จำเป็นใช้ไหมครับ ยกตัวอย่างเพื่อนผม เอาเงินค่าเทอมไปซื้อโทรศัพท์หมด มันก็เนะผม เอาใหม่ หวานล่อม มันก็คงหวังคืออยากให้ผมมีของหรูใช้ ผมเองได้ก็ดีนะ แต่ผมก็ไม่ทำ เพราะคิดว่าจะเอาเงินที่ไหนมาแทนค่าเทอม ผมว่ามันขึ้นกับตัวผมเองนะ ถ้าเป็นคนรู้จักคิด ไม่ใช่อยากได้แบบจะเอา จะเอา หน้ามึด คือถ้าเรามีความคิดก็ไปดูคนอื่น ๆ มีเยอะแยะ เอ้า เพื่อนคนไหนขยันทำงานพิเศษ เออ เขาก็มีเงินของเขา แต่ไม่ใช่ไปคิดว่า เออ เรามีหนี่ ก็ไปทำงานได้นี้หว่า เดียวก็มีเงิน มองคนละมุมครับ ก็ต้องเลือก”

“อย่างเรื่องใช้เงิน นักศึกษานี้ะอาจารย์ ดูได้เลย ใช้เงินกันหมื่นขึ้นทั้งนั้นส่วนใหญ่ว่าจริง ๆ บางคนคิดว่าเรื่องธรรมดา ใครก็ใช้ประมาณนี้ทั้งนั้น อ้าวก็บางคนเขาได้เงินจากบ้านเขาเยอะก็โอเค ไม่ใช่ไม่มี มันก็เลยมีหนี่ แต่หลายคนนะเขาก็บอกว่า มันใช้อะไรนักหนา ค่าเทอม ค่าหอพักก็ออก บางคนค่าโทรศัพท์พอยังออกให้ แล้วมันใช้อะไรเดือนละหมื่นขึ้น อย่างผมคิดว่าเอาเงินที่ใช้ไปเก็บนะ ชักเดือนละ 2 พัน ปีนี้มัน 24,000 แล้วนะ แล้วเรียน 4 ปีแค่ไหน เป็นแสน มันก็แล้วแต่คน สอนกันมายังไง คิดอะไรดีๆ ได้ไหม ไม่ใช่อะไรก็บอกใครก็ทำกัน”

จึงสรุปได้ว่าผู้ที่มีความรู้ในเรื่องหนี้สินมักจะประสบการณ์ในการก่อหนี้สินมาก่อนหรือไม่ก็แสวงหาความรู้ในช่องทางการก่อหนี้สิน เพราะต้องการก่อหนี้สินตั้งแต่ต้น หรือรับรู้ช่องทางการก่อหนี้สินจากการถ่ายทอดความรู้เชิงประสบการณ์หรือเลียนแบบพฤติกรรมทางการเงินจากบุคคลรอบข้าง ทำให้นักศึกษามีมุมมองว่าการก่อหนี้สินเป็นเรื่องปกติธรรมดาของคนในสังคมปัจจุบัน และเข้าใจผิดว่าหนี้สินเป็นกลยุทธ์เพื่อบริหารจัดการทางการเงิน อย่างไรก็ตามนักศึกษาอาจจะไม่นำความรู้ที่ได้ไปก่อหนี้สินขึ้น ถ้านักศึกษาปฏิบัติตามเงื่อนไขดังนี้

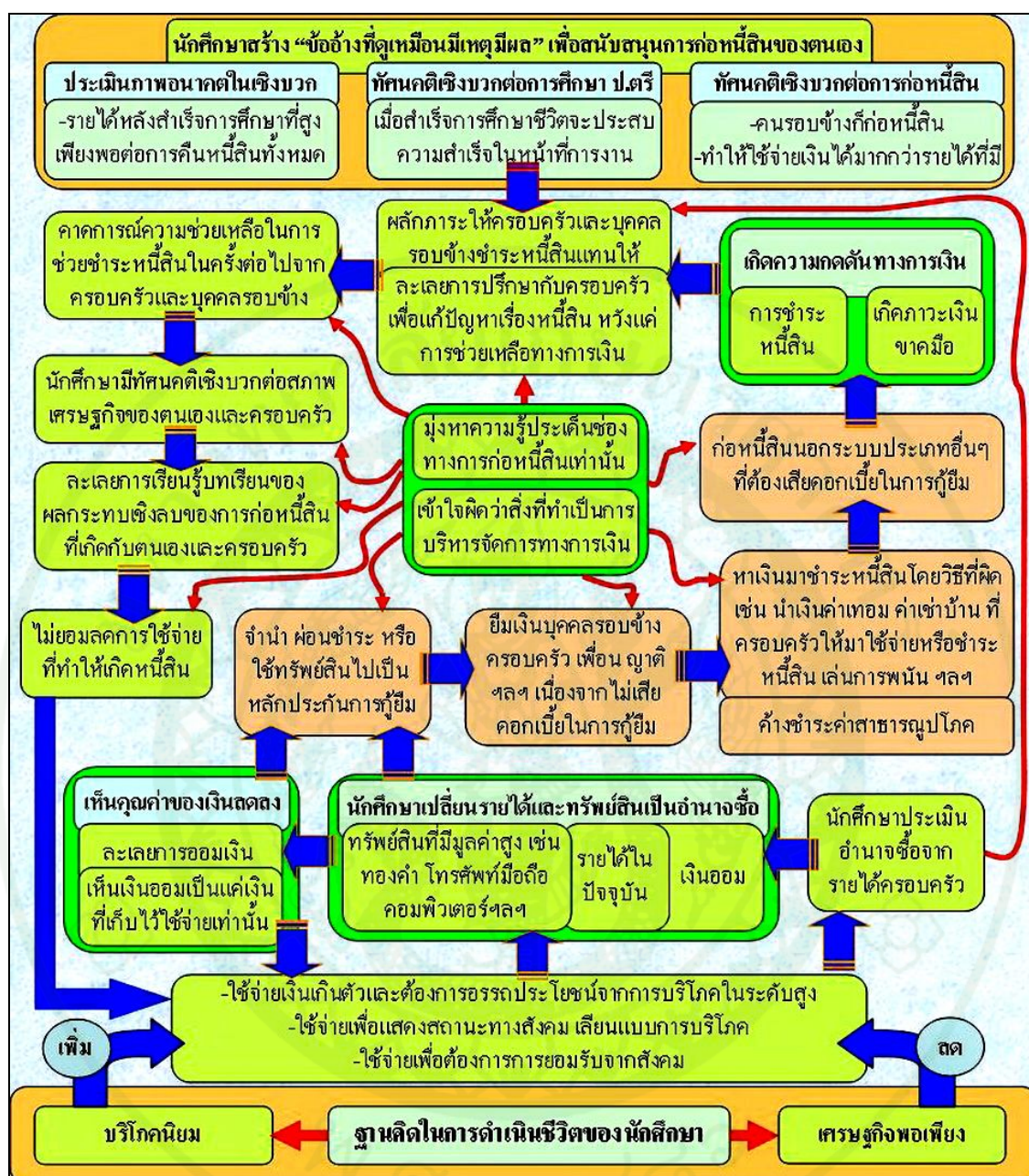
1. นักศึกษาควรแสวงหาความรู้ทางการเงินในกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่นๆ ทั้งความรู้ในการออมเงิน ความรู้ในการลงทุน หรือการบริหารจัดการทางการเงินที่ดีมากกว่าที่จะแสวงหาความรู้เพื่อ

ก่อนนี้เงินเพียงอย่างเดียว นักศึกษาสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย หรือ ประสบการณ์จากบุคคลรอบข้าง เพื่อเป็นทางเลือกในการตัดสินใจดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของ นักศึกษา มิใช่มีมุมมองว่าการก่อหนี้เป็นทางออกในการแก้ปัญหาทางการเงินเพียงอย่างเดียว

2. นักศึกษาควรดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจอย่างมีเหตุมีผล ยับยั้งชั่งใจในการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ไม่ปล่อยให้ตนเองใช้เงินไปตามพฤติกรรมบริโภคนิยมที่ยึดถือหรือผลประโยชน์ในการบริโภคเพียงอย่างเดียว ควรตระหนักในคุณค่าของเงิน รู้จักใช้จ่ายเงินให้เหมาะสมกับรายได้และสถานะการเป็น นักศึกษาที่ส่วนใหญ่ยังไม่มียานพาหนะและต้องพึ่งพาเงินโอนจากครอบครัว ต้องออมเงินเพื่อป้องกัน ความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ รับรู้ความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัวเมื่อตนเองก่อหนี้สิน ขณะศึกษา ซึ่งสมรรถนะดังกล่าวสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่มุ่งเน้นให้บุคคล ดำเนินชีวิต อย่างมีเหตุมีผล พอประมาณ รู้จักป้องกันความเสี่ยง ภายใต้อำนาจและความรู้และคุณธรรม

3. นักศึกษาควรจะได้รับรู้สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นภาระหนี้สินของ ครอบครัว หรือภาระทางการเงินที่ครอบครัวต้องเลี้ยงดูตนเองและผู้พึ่งพิงในครอบครัว ต้องรับรู้ถึง ผลกระทบทางลบจากการก่อหนี้ที่อาจเกิดกับตนเองและครอบครัวด้วย มิใช่มองแต่ความกดดัน ทางการเงินของตนเองเท่านั้น โดยเฉพาะการสร้างภาระทางการเงินกับครอบครัวในการชำระหนี้สิน แทนตน นักศึกษาต้องประเมินสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวอย่างสมเหตุสมผล ไม่ควรมองแต่ เพียงว่าครอบครัวจะสามารถช่วยเหลือทางการเงินกับตนเองได้เสมอไป ซึ่งการรับรู้ข้างต้นอาจจะ ผ่านการพูดคุย ปรึกษา หรือยึดถือต้นแบบพฤติกรรมที่ดีทางการเงินของครอบครัวและบุคคลรอบ ข้าง ร่วมกับการเรียนรู้ประสบการณ์ทางการเงินของตนเอง แม้กระทั่งประสบการณ์ความล้มเหลว ทางการเงินของบุคคลรอบข้าง นักศึกษาก็ต้องเรียนรู้เพื่อประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตของตนเอง เพื่อเพิ่มความรู้และความตระหนักในผลกระทบทางลบของการก่อหนี้สิน ซึ่งความตระหนักใน ผลกระทบทางลบดังกล่าวเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้ นักศึกษาหลีกเลี่ยงจากการก่อหนี้สินได้จริง

4. นักศึกษาควรใช้ความรู้ทางการเงินของตนเองในการวิเคราะห์และประเมินสภาพทาง เศรษฐกิจในระดับมหภาคด้วยตนเอง ดังนั้นนักศึกษาต้องติดตามข่าวสารข้อมูลทางเศรษฐกิจอย่าง ต่อเนื่อง โดยเฉพาะภาวะการมีงานทำของผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มิใช่มองโลกในแง่ดี เกินไปกับการมีงานทำที่มีรายได้สูง จนละเลยการป้องกันความเสี่ยงจากการก่อหนี้สินของตัวเอง

ภาพที่ 26 สรุปสาเหตุและเงื่อนไขที่ทำให้นักศึกษาก่อหนี้สินนอกเหนือจากย.

จากข้อมูลเชิงคุณภาพในเรื่องการก่อหนี้สินนอกเหนือจากย. ตามที่กล่าวมาทั้งหมดในข้างต้น (สามารถสรุปผลการศึกษาทั้งหมดตามภาพที่ 26) พบว่า ผลการศึกษาสอดคล้องกับวิธีวิทยาเชิงปริมาณในแบบจำลองสมการโครงสร้าง โดยหนี้สินนอกเหนือจากย. สามารถเกิดขึ้นได้แม้ว่านักศึกษาจะมีรายได้และทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูงในปัจจุบันหรืออาศัยในครอบครัวที่มีเศรษฐกิจระดับสูงที่มีความสามารถในการช่วยเหลือทางการเงินเมื่อนักศึกษาเกิดความกดดันทางการเงินก็ตาม แตกต่างไปจากนักศึกษาที่ก่อหนี้สินย. ที่ส่วนใหญ่ครอบครัวมีระดับเศรษฐกิจต่ำกว่า

สะท้อนให้เห็นว่าการเพิ่มอำนาจซื้อให้กับนักศึกษา ยิ่งทำให้นักศึกษาเพิ่มการใช้จ่ายจนเกินกว่ารายได้และทรัพย์สินที่ตนเองมีอยู่ในปัจจุบัน อีกทั้งยังทำให้นักศึกษามองข้ามความสำคัญและประโยชน์จากการออมเงิน ไม่ตระหนักและขาดกลยุทธ์ในการบริหารจัดการทางการเงินด้วยตนเอง แต่กลับเข้าใจเองว่าการก่อหนี้สินจะทำให้ตนเองได้รับอรรถประโยชน์จากการบริโภคมากยิ่งขึ้น ทั้งอรรถประโยชน์ทางตรงที่สามารถบริโภคสินค้าและบริการราคาสูงได้ทันที และอรรถประโยชน์ทางอ้อม เช่น การยกระดับสถานะของเศรษฐกิจสังคม สามารถใช้จ่ายเกินตัวเลียนแบบการบริโภคของบุคคลรอบข้าง บริโภคตามกระแสสังคม แฟชั่น ฯลฯ สุดท้ายก็จะเข้าใจคลาดเคลื่อนว่าการก่อหนี้สินเป็นสิ่งจำเป็นต่อการบริหารจัดการทางการเงิน แทนที่จะนิยามว่าการบริหารจัดการทางการเงินคือการรักษาระดับการใช้จ่ายให้เหมาะสมกับศักยภาพทางการเงินของตน ทำให้ออมเงินได้และไว้ซึ่งภาระหนี้สินตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงสะสมทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินจากความเข้าใจผิด จนไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมาจากการก่อหนี้สิน เช่น การต้องชำระหนี้สินในอนาคต การสูญเสียเงินออมของตนเองที่ต้องนำมาเป็นเงินตั้งต้นในการก่อหนี้สิน หรือภาระทางการเงินของครอบครัวที่ต้องนำเงินมาช่วยชำระหนี้สินแทนที่จะเป็นเงินออมของครอบครัว ซึ่งล้วนแต่สะท้อนภาพการดำเนินชีวิตของนักศึกษาที่คล้อยตามแนวคิดแบบบริโภคนิยม ทำให้นักศึกษาไม่สามารถปรับพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้

ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาจะใช้เวลาหมุนเวียนเงินที่ได้รับจากครอบครัวมาใช้ในการชำระหนี้เป็นหลัก ทั้งรายได้ประจำที่ได้รับจากครอบครัว รายได้ที่ครอบครัวให้นำไปใช้จ่ายในธุรกรรมอื่นๆ เช่น ค่าเช่าที่พัก ค่าเล่าเรียน ฯลฯ มาใช้ชำระหนี้ไปก่อน นักศึกษาจึงมีหนี้สินจากการค้างชำระค่าสาธารณูปโภค สินค้าและบริการหรือก่อหนี้สินชนิดอื่นๆ เพิ่มขึ้น เพื่อนำเงินมาชำระหนี้เก่าของตนเอง โดยการศึกษาพบว่านักศึกษาที่ไม่หลุดพ้นจากวัฏจักรหนี้สิน จะไม่ยอมลดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยลง ไม่ยอมปรับลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ไม่ยอมปรึกษาปัญหาทางการเงินกับครอบครัวเมื่อเริ่มเกิดความกดดันทางการเงิน กลับพยายามแสวงหาความรู้ในการเข้าถึงแหล่งหนี้สินประเภทอื่นๆ มากขึ้น เพราะตั้งใจที่จะใช้เงินจากการก่อหนี้สินแหล่งใหม่มาจัดการปัญหาหนี้สินของตน ภายใต้อาสาใจที่คลาดเคลื่อนว่าการก่อหนี้สินคือการบริหารจัดการทางการเงินที่ดี

ที่น่าสนใจคือนักศึกษาที่มีความกดดันทางการเงิน กลับก่อหนี้สินมากขึ้น เพราะคาดหวังความช่วยเหลือทางการเงินจากบิดามารดาว่าจะช่วยชำระหนี้สินแทนตนหรือไถ่ถอนทรัพย์สินที่ตนเองค้ำประกันการกู้ยืม จากความเชื่อมั่นต่อสถานะเศรษฐกิจของครอบครัวว่าไม่ได้เดือดร้อนถ้าต้องช่วยเหลือทางการเงินกับตน ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า นอกจากการคาดหวังความช่วยเหลือ

จากครอบครัวและบุคคลรอบข้างแล้ว นักศึกษายังคาดหวังกับรายได้ที่ตนเองจะได้รับหลังจากสำเร็จการศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่ไม่สามารถระบุจำนวนเงินที่ชัดเจนได้ เป็นเพียงความมั่งคั่งที่ตนเองคาดว่าจะได้รับจากการเรียนระดับปริญญาตรีเท่านั้น แต่กลับเชื่อมั่นว่าเงินจำนวนดังกล่าวจะมีจำนวนมากพอที่จะชดเชยปริมาณหนี้สินของตนเองและชดใช้เงินคืนให้ครอบครัวและบุคคลรอบข้างที่ได้จ่ายเงินชำระหนี้สินที่ตนเองก่อในปัจจุบัน ซึ่งเป็นการมองโลกในแง่ดี ผกความหวังในการชำระหนี้สินไว้กับอนาคตอย่างไม่สมเหตุสมผล ไม่ได้คำนึงถึงความเสี่ยงในอนาคตที่นักศึกษาอาจต้องเผชิญ เช่น โอกาสว่างงานจากความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจในอนาคต หรือไม่สามารถทำงานที่ได้รับรายได้สูงอย่างที่คิดไว้ แม้กระทั่งการเปลี่ยนสถานะเป็นหัวหน้าครัวเรือนที่ต้องมีภาระทางการเงินให้รับผิดชอบมากยิ่งขึ้น

จากผลการศึกษาข้างต้นยิ่งสะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษาที่ก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. ไม่ได้นำเอาบทเรียนความล้มเหลวทางการเงินที่ตนเองได้รับจากการก่อหนี้สินมาพัฒนาทัศนคติและพฤติกรรมการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของตนเอง แต่กลับพยายามผลักภาระหนี้สินที่ตนเองก่อไว้ให้เป็นภาระของครอบครัวและบุคคลรอบข้าง ในที่สุดครอบครัวและบุคคลรอบข้างก็จะกลายเป็นแหล่งกู้ยืมเงินที่ไร้ดอกเบี้ยย่ำในการชำระหนี้สินในมุมมองของนักศึกษาเท่านั้น โดยนักศึกษาส่วนใหญ่ก็ไม่ทราบว่าการยืมเงินคนรอบข้าง ยืมเงินบิดามารดา ก็เป็นการก่อหนี้สิน อีกทั้งยังผลักภาระการชำระหนี้สินให้เป็นเรื่องของอนาคต หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับปัญหาด้วยตนเองในปัจจุบัน ทั้งๆ ที่หนี้สินนอกเหนือยศ. ไม่ได้มีระยะเวลาชำระหนี้ที่ยาวนานเหมือนเงินกู้ยศ. นักศึกษาจึงควรปรับพฤติกรรมการใช้จ่ายและออมเงิน ไปพร้อมกับการปรับฐานคิดการดำเนินชีวิตให้ใกล้เคียงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น จึงจะแก้ปัญหการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. ได้

ประเด็นสำคัญอีกประการคือ นักศึกษาใช้รายได้หลังสำเร็จการศึกษา ความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรี ทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ที่ตนเองรับรู้มา ตัดสินใจที่จะก่อหนี้สิน เพราะคาดว่าตัวแปรในอนาคตดังที่กล่าวจะสร้างศักยภาพในการชำระหนี้ในอนาคตที่ตนเองก่อไว้ในปัจจุบันได้ ในกรณีนี้ผู้วิจัยตีความว่านักศึกษาใช้ภาพอนาคตดังกล่าวมาเป็น “ข้ออ้างที่ดูเหมือนมีเหตุผล” เพื่อก่อหนี้สินและใช้จ่ายเกินตัว เพราะนักศึกษาส่วนใหญ่มีสถานะของบุคคลที่ไม่มีรายได้จากการทำงาน จึงหาข้ออ้างเพื่อให้ครอบครัวและบุคคลรอบข้างยอมรับกับเหตุผลในการก่อหนี้สินของตน พยายามแสดงว่าตนเองได้คิดอย่างสมเหตุสมผลแล้วว่า เมื่อตนเองไม่มีรายได้ถาวรในปัจจุบัน ก็หารายได้และความมั่งคั่งในอนาคตมาเป็นหลักประกันเพื่อก่อหนี้สิน อีกทั้งยังอ้างว่า “หนี้สินเป็นเรื่องธรรมดา ใครๆ ในสังคมปัจจุบันก็ก่อหนี้สิน” หรือ “การก่อหนี้สิน

เป็นการจัดสรรเงิน เป็นการบริหารเงิน ไม่ใช่เรื่องร้ายแรง” มาร่วมประกอบสร้าง “ข้ออ้างที่ดูเหมือนมีเหตุผล” ที่ไม่สมเหตุสมผล เพราะไม่ได้พิจารณาผลกระทบจากการก่อหนี้สินให้รอบด้าน สอดคล้องกับแนวคิดจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น ที่กล่าวว่าช่วงวัยรุ่น ความคิด การยั้งคิด หรือไตร่ตรองยังขาดความรอบคอบ (วินัดดา ปิยะศิลป์ และ พนม เกตุมาน, 2550)

เมื่อพิจารณาในอีกมุมมองหนึ่ง เป็นไปได้ว่านักศึกษาอาจจะทราบเหตุผลที่ครอบครัวและคนรอบข้างในสังคมก่อหนี้สินขึ้น แต่ไม่พยายามเข้าใจผลกระทบทางลบของการก่อหนี้สินของบุคคลดังกล่าวและไม่นำมาเป็นบทเรียนในการดำเนินชีวิตของตนเอง ไม่ตั้งเป้าหมายว่าตนเองจะไม่ก่อหนี้สินให้เป็นภาระทางการเงินกับครอบครัว จึงไม่สนใจสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่กำลังเผชิญกับภาระหนี้สินอยู่ แต่กลับหาข้ออ้างในสิทธิ์ที่จะก่อหนี้สินเหมือนกับครอบครัวและบุคคลอื่น โดยขาดความรู้และไม่ตระหนักในสถานะของตนเอง นักศึกษาถึงมีมุมมองว่าการพึ่งพาความช่วยเหลือทางการเงินเป็นเครื่องมือจัดการปัญหาหนี้สิน จึงก่อหนี้สินนอกระบบกับครอบครัวและบุคคลรอบข้าง เพราะมองแค่ได้เงินที่ได้มาไม่มีต้นทุนในการกู้ยืม แสดงถึงความด้อยของวุฒิภาวะทางความคิดอย่างชัดเจนของนักศึกษาต่อการเข้าใจผลกระทบจากการก่อหนี้สินที่จะเกิดขึ้น

ตอนที่ 7 แนวทางในการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินนักศึกษา

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและสัมภาษณ์กลุ่มในประเด็นแนวทางการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินของนักศึกษา กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งนักศึกษาที่มีหนี้สินกยศ. นักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือกยศ. รวมทั้งกลุ่มนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินคงค้างในช่วงที่ทำการเก็บข้อมูล พบว่า

กรณีหนี้สินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

จากการเก็บข้อมูลกับนักศึกษาที่มีหนี้สินกยศ. ในประเด็นแนวทางการป้องกัน ลดโอกาสหรือวิธีการบริหารจัดการหนี้สินของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาทั้งหมดก็ยังยืนยันว่า การก่อหนี้สินกยศ. เป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการเข้าศึกษา ซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญของชีวิตที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ชดเชยสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวที่ไม่สามารถสนับสนุนทางการเงินในการศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีได้ ทั้งค่าลงทะเบียน ค่าหน่วยกิตและค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันในขณะที่ศึกษาอยู่ได้ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้ตนเองต้องก่อหนี้สินดังกล่าวขึ้น โดยนักศึกษาที่มีหนี้สินกยศ. ได้กล่าว เช่น

“มันเลี้ยงไม่ได้หรอก มันกู้มาเรียน ไม่ได้ไปทำอะไรฟุ่มเฟือย”

“ถ้ามีเงิน ก็ไม่กู้หรอกครับ”

“คนบ้านรวย เขาก็ไม่มากู้แน่ๆ ไม่มีใครอยากมีหนี้”

“มันเลี้ยงไม่ได้ หนูก็ตั้งใจแต่แรกแล้ว ว่ากู้ไม่ได้ ก็ต้องยอมสละสิทธิ์ ทางบ้านไม่มีเงินจริงๆ อะ เหมือนที่บอกไปตอนแรก ไม่มีจริงๆ นะคะ”

“อย่างที่บอกอาจารย์ไป มันต้องกู้ เพราะมันไม่มีเงินเรียนครับ”

จากข้อมูลข้างต้น จึงพบว่านักศึกษาที่มีหนี้จากยศ. มีมุมมองว่าหนี้สินชนิดดังกล่าว เป็นหนี้สินที่จำเป็นต่อการศึกษาของตนเอง ในขณะที่นักศึกษาและครอบครัวขาดอำนาจซื้อในการเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีที่นักศึกษาเห็นว่าเป็นหน้าที่ที่จำเป็นต้องกระทำ มิใช่การใช้เงินที่ใช้จ่ายไปกับสิ่งฟุ่มเฟือย ส่งผลให้นักศึกษาเกิดทัศนคติเชิงบวกในระดับสูงกับหนี้สินยศ. รวมทั้งกฎระเบียบในการชำระหนี้สินของยศ. ที่ค่อนข้างเอื้อกับนักศึกษาที่กู้ยืม จึงทำให้นักศึกษามีทัศนคติว่าการก่อหนี้สินยศ. เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ จากสาเหตุและเงื่อนไขต่างๆ ตามที่ได้กล่าวในข้างต้น

อย่างไรก็ตาม นักศึกษาส่วนใหญ่ก็ตระหนักดีว่า หนี้สินยศ. แม้จะเป็นหนี้สินที่มีระยะเวลาในการผ่อนชำระ หรือมีสิทธิประโยชน์ที่เอื้อต่อผู้กู้แค่ไหน นักศึกษาก็ยังต้องผ่อนชำระหนี้สินดังกล่าวอยู่ดี เพราะเงินที่ได้รับจากยศ. ทุกบาททุกสตางค์คือ “หนี้สิน” ทั้งสิ้น

ดังนั้นการกระทำที่ดีที่สุดคือการพยายามเก็บเงินให้มากที่สุดในขณะที่ศึกษา เพื่อนำเงินออมที่เก็บได้ ไปเป็นเงินส่วนหนึ่งในการชำระหนี้สินในอนาคต นักศึกษาจึงต้องพยายามบริหารจัดการทางการเงินของตนเองเช่นกัน ทั้งลดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือยและตระหนักว่าเงินที่กู้ยืมมาต้องนำไปใช้จ่ายเพื่อการศึกษาและรายจ่ายที่จำเป็นอื่นๆ เป็นหลัก พยายามออมเงินเพื่อเป็นเงินสำรองในการใช้จ่ายและลดภาระหนี้สินในอนาคต พยายามทำบัญชีรายรับรายจ่ายเพื่อการใช้เงินที่ไม่เกินไปจากรายได้ ต้องไม่ไปก่อหนี้สินชนิดอื่นขึ้นมาอีก เป็นต้น และที่สำคัญนักศึกษาต้องตระหนักรู้ว่าเงินที่กู้ยืมมาเป็นหนี้สินที่ต้องชำระคืนให้รัฐ ไม่ใช่เงินโอนที่ให้เปล่าจากภาครัฐ โดยนักศึกษบางส่วนได้กล่าวว่า

“สิ่งแรกที่ต้องคิดเลยกยศ. เป็นเงินกู๊ ไม่ใช่ได้มาฟรีๆ ไม่ต้องคืน อะไรไม่ควรเอาไปใช้ ต้องเก็บเลย เพราะยังใช้เยอะ ก็หนี้ทั้งนั้น หนี้เยอะตาม เก็บไว้อย่างอุ่นใจว่าเออ เรา มีเงินคืนบ้างแหละ ”

“ก็ต้องคิดเลยว่าวันนี้มีเงิน ถึงจะกู้มาประหยัด ได้ต้องประหยัด เพราะมันคือหนี้”

“ผมเก็บเงินทุกเดือน ประหยัดเอา เงินส่วนนี้ก็ต้องเอาไปคืนกยศ. ช่วยได้บ้างก็ยังดี เกิดตกงานขึ้นมา”

“ต้องจกรายรับรายจ่ายกันเลย เพราะเรากู้กยศ. แถมเงินมากกว่าที่บ้านให้ด้วย เกิดเงินไม่พอใช้อีก ไม่รู้จะไปเอาจากใครแล้ว”

“ต้องห้ามตัวเองนะ เห็นเพื่อนเอาไปตัดฟันบ้าง เทียวบ้าง โอเคเงินได้มาอีก 2 พัน มันโอเคนะคะ แต่สุดท้ายที่ใช้ไปมันหนี้ทั้งนั้นเลย กู้มาใช้อะไรกันแน่ต้องคิดให้ดี ใช้เรื่องเรียนถึงจะถูก”

“ถ้าบอกกู๊เพราะพ่อแม่ส่งไม่ไหว แสดงว่าจน ก็ต้องใช้เงินแบบจนๆ ไม่ไปจ่าย อะไรที่คนรวยๆ เขาจ่าย”

ประเด็นสำคัญอีกประการจากการสัมภาษณ์กลุ่ม นักศึกษาส่วนใหญ่รู้สึกว่าการได้พูดคุย ได้รับฟังความคิดและประสบการณ์ของผู้ที่มีหนี้สินกยศ. เหมือนกัน ทำให้ตนเองได้รับรู้ข้อมูลและความรู้เชิงประสบการณ์จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ดังกล่าวด้วย โดยนักศึกษาได้กล่าวเช่น

“ได้ฟัง ทำให้รู้อะไรมากขึ้น อย่างเรื่องจ่ายเงินค่าเทอมไปก่อน แล้วมันน้อยกว่าวงเงิน เราแจ้งกยศ. ให้ลดหนี้เราได้ อันนี้ไม่ทราบจริงๆ ว่าจะเช็คว่ารู้ลึกแล้วว่าหนี้ กยศ. มันเป็นหนี้มากขึ้นกว่าเดิม”

“ฟังเพื่อนๆ แล้วคิดว่า เออ แล้วเราจบไป จะมีเงินไปจ่ายคืนหรือเปล่า อาจารย์บอก 15 ปี มันนานแต่ก็เริ่มกลัว ตอนแรกไม่สนเรื่องดอกเบี้ยเลย เพราะคิดไม่เป็น งง”

“จริงๆ ตัวเราเองต้องรู้ก่อนกว่าเรียนจบแล้วต้องหาเงินมาเดือนเท่าไร มาเก็บใช้
หนี้ไม่เคยคิดเลย คิดว่าเรียนจบมีเงิน แต่ไม่เคยคิดว่าแล้วเราจะพอใช้ไหม เป็นไป
ได้ถ้ามีอีกอยากให้มีคนที่เขาจบแล้วคืนหนี้ได้เร็วๆ มาบอกวิธีค่ะ”

จากผลการศึกษาข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า ไม่ว่านักศึกษาจะมีความจำเป็นในการกู้ยืมเงิน
กยศ. มากเพียงใด ก็ต้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการกู้ยืมและเข้าใจผลกระทบที่จะเกิด
ขึ้นกับตนเองด้วยเช่นกัน อีกทั้งยังต้องเตรียมตัวที่จะชำระหนี้สินดังกล่าวในอนาคต และไม่ไปก่อ
หนี้สินชนิดอื่นๆ ซ้ำซ้อนในเวลาปัจจุบัน อย่างไรก็ตามในมุมมองของผู้วิจัย สิ่งที่นักศึกษาให้ความ
คิดเห็นมาเป็นวิธีการแก้ปัญหาในลักษณะบรรเทาผลกระทบในปัจจุบันและการชำระหนี้สินคืนใน
อนาคตภายใต้เงื่อนไขที่นักศึกษาได้ก่อหนี้สินกยศ. ขึ้นแล้ว จากข้อมูลการสัมภาษณ์พบว่านักศึกษา
บางคนเมื่อเริ่มรับรู้ข้อมูลของกระบวนการและรับรู้ผลกระทบเชิงลบจากการก่อหนี้สินมากขึ้น ก็เริ่ม
ลดทัศนคติเชิงบวกต่อหนี้สินกยศ. ลง แต่ก็เกิดขึ้นหลังจากก่อหนี้สินไปแล้ว ซึ่งในความเป็นจริง
วิธีการหลีกเลี่ยงหนี้สินนั้นน่าจะอยู่ในช่วงการตัดสินใจในการก่อหนี้สินขึ้น จึงสะท้อนให้เห็นว่า
นักศึกษาที่กู้ยืมเงินจากกยศ. ไม่ได้มีความเป็นนักลงทุนทางการศึกษาตามทฤษฎีทุนมนุษย์ทาง
เศรษฐศาสตร์ที่ดีพอ จึงละเลยการตัดสินใจกู้ยืมเงินโดยมองที่ผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินและต้นทุน
จากการกู้ยืมอย่างเป็นรูปธรรม ไม่ได้สนใจที่จะวิเคราะห์ผลกระทบเชิงลบที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและ
ครอบครัว จนกลายเป็นการตัดสินใจก่อหนี้สินจากครอบครัวของนักศึกษาแทน ทำให้เศรษฐกิจ
ของครอบครัวมีอิทธิพลกับการกู้ยืมเงินกยศ. ตามที่กล่าวมาทั้งหมดแล้วในข้างต้น

กรณีหนี้สินนอกเหนือจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

นักศึกษาที่ได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกส่วนใหญ่ นำเสนอว่าวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหา
ดังกล่าวที่ดีที่สุด คือการลดค่าใช้จ่ายของตนเองลง โดยเฉพาะรายจ่ายฟุ่มเฟือย และที่สำคัญไม่ควรใช้
จ่ายเงินกับสิ่งที่เป็นอบายมุข เช่น สุรา บุหรี่ การพนัน การเที่ยวกลางคืนเป็นต้น เช่น

“ง่าย ๆ พยายามใช้จ่ายเงินให้น้อยๆ ไม่จำเป็นอย่าใช้เงินฟุ่มเฟือยเพราะสิ่งของ
บางอย่างไม่จำเป็นกับนักศึกษาอย่างเราเลย”

“ไม่ใช่ของฟุ่มเฟือยราคาแพง ไม่ดื่มเหล้า บุหรี่ และไม่เที่ยวกลางคืน”
“อะไรที่เป็นอบายมุขก็อย่าไปยุ่ง ไปเสียเงินให้มันค่ะ”

“สิ่งของที่ไม่ว่าเป็นก็ไม่ว่าควรซื้อ ควรเก็บเงินไว้เพื่ออนาคต”

“ใช้จ่ายอย่างประหยัด ใช้จ่ายที่จำเป็น ไม่เที่ยวกลางคืน ไม่ซื้อของแบรนด์เนม ออม
เมื่อเหลือจากใช้ประจำวัน”

อีกทั้งนักศึกษาต้องพยายามที่จะใช้จ่ายเงินให้สมดุลกับรายได้ของตัวเอง ไม่ใช่เอารายจ่ายมา
กำหนดการใช้จ่ายเงินโดยไม่สนใจเงินรายได้ประจำในปัจจุบันของตนเอง เช่น

“เราควรใช้จ่ายอย่างเหมาะสม คือใช้จ่ายพอดีกับรายรับที่ได้มา”

“ใช้จ่ายอย่างประหยัด ให้พอกับเงินที่ตนเองมีอยู่ ใช้จ่ายที่มี”

“อย่าใช้เงินเกินตัว เป็นอาวุธที่ดีที่สุด”

“ต้องไม่ใช้จ่ายเกินตัว ไม่ตามเพื่อน ไม่ซื้อของราคาแพง ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ใช้จ่าย
เหมาะสมกับฐานะของตน เพื่อที่จะไม่เดือดร้อนไปกู้หนี้ยืมสินคนอื่น”

“รู้ทางบ้านก็ลำบาก มาเรียนอยากให้งบได้งาน แต่เพื่อนบางคนเข้ามาเรียนเหมือน
อยากได้เพื่อน เท่านั้น ตกเย็นตั้งวงกินเหล้า เที่ยวกลางคืน จ่ายเงินให้แฟน พ่อแม่
นั่งสงสัย หนูประหยัดอะไรได้ก็ต้องทำ เพื่อนชวนเที่ยวก็ไม่ไปถ้าไปแล้วใช้เงินไม่
ถึงสิ้นเดือน อยากได้อะไรก็เก็บเงินเอา ไม่ก็ทำงานพิเศษ ไม่อยากให้ที่บ้านผิดหวัง”

“ความคิดผมนะ ไม่รู้จักคุมตัวเองเรื่องการใช้จ่าย ใครจะช่วย โอเค ข้าวของอาจ
แพง แต่ถูกก็มี อะไรก็ได้ ประหยัดได้ก็ต้องทำ ผมเองจะซื้ออะไรที่แพงๆ ต้องนึก
ก่อนเลยว่าเอาไป เงินเหลือเท่าไร ผมจดครับ ทำบัญชีเลย เพราะมันต้องทำ บ้านผม
ไม่ได้ร่ำรวย แต่เราก็ไม่อยากกู้เงินใคร คิดหนี้ใคร ผมก็ใช้พอนะ เดือนๆ หนึ่ง แม่
กับพี่ชายส่งให้รวมๆ 4,500 บาท แต่ค่าหอแม่จ่ายให้ ผมแชร์กับเพื่อนตกเดือนละ
พัน ผมก็ขอแม่ตามนั้นครับ ไม่เคยขอเกิน แต่เพื่อนผมเอาทั้งนั้น ผมสงสารแม่
เพื่อนชวนเที่ยวไม่มีเงิน ก็บอกเขาตรงๆ ครับ”

กลยุทธ์ที่สำคัญในการหลีกเลี่ยงหนี้สิน คือการออมเงินอย่างสม่ำเสมอด้วยตนเอง โดยตั้งเป้าหมายการออมเงินไว้ล่วงหน้า เพื่อให้นักศึกษาสามารถหักเงินรายได้ไว้สำหรับออมได้ก่อนที่จะนำเงินที่เหลือไปใช้จ่าย นักศึกษาจึงต้องศึกษาข้อมูลทางการเงินของตนเอง ให้เป็นรูปธรรม เช่นตนเองมีรายรับเท่าใด ใช้จ่ายอะไรไป มีมูลค่าเท่าใด นักศึกษาจึงจะสามารถแจกแจงได้ว่าสินค้าและบริการใดฟุ่มเฟือยหรือจำเป็น เพื่อจะเลือกปรับลดรายจ่ายได้ตามบริบทชีวิตของตนเองได้ดีที่สุด คล้ายกับการทำบัญชีรายรับรายจ่ายตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะนำไปสู่การกำหนดปริมาณการออมด้วยตนเองได้จริง อีกทั้งนักศึกษายังต้องมีความวินัยในการใช้จ่ายและการออมตามที่ตนเองตั้งเป้าหมายไว้เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยหรือการก่อหนี้สิน และยังมีเงินเพื่อซื้อสินค้าที่ต้องการ มีเงินสำรองไว้ใช้จ่ายในภาวะฉุกเฉินในอนาคต โดยไม่ต้องก่อหนี้สิน ซึ่งผู้วิจัยตีความว่าพฤติกรรมดังกล่าวคือ **“การบริหารจัดการทางการเงินที่ดีของนักศึกษา”** เช่น

“ต้องทำบัญชีรายรับรายจ่ายเลยละ เพราะเป็นช่วงที่ต้องออกมาอยู่กรุงเทพไม่เคยจริงๆ อยู่กับพ่อกับแม่กับยายมาตลอด ญาติพี่น้องก็เกรงใจ เขาให้ที่พักก็สุดๆ แล้วอยู่ที่บ้าน ขาดนิด เกินหน่อย ขอยังได้ พี่พ่อแม่ได้ แต่มาอยู่ที่นี่ พลาดนิดเดียว ไม่รู้จะกินจะอยู่ยังไงเลยละ เลยต้องรู้ว่าเงินเข้าเงินออกเท่าไร จะใช้อะไร”

“บริหารเงินที่มีอยู่ให้ลงตัว เป็นสัดส่วน มีการแบ่งแยกการใช้ที่ดี อันไหนใช้ อันไหนเก็บ ควรที่จะรู้จักเก็บออมสำหรับเอาไว้ใช้ในยามจำเป็นเพียงเท่านี้ก็จะทำให้เราสามารถอยู่ได้อย่างมีความสุขโดยที่ไม่มีหนี้สินแล้ว”

นักศึกษามักจะใช้คำกล่าวแทนว่า **“ใช้เงินอย่างพอเพียง”** เป็นแนวทางในการสร้างเกราะป้องกันการก่อหนี้สิน อีกทั้งต้องพยายามยับยั้งชั่งใจในความต้องการซื้อที่รู้ว่าฟุ่มเฟือย ใช้จ่ายอย่างเห็นคุณค่าของเงินที่มีอยู่ หลีกเลี่ยงการใช้จ่ายที่ตนเองไม่มีอำนาจซื้อเพียงพอในปัจจุบัน ตระหนักรู้ถึงประโยชน์จากการออมเงิน รวมทั้งควรรับรู้ว่าการก่อหนี้สินไม่ได้เป็นทางออกในการได้มาซึ่งสินค้าและบริการที่ต้องการ ต้องรับรู้ผลกระทบของหนี้สินที่มีต่อตนเอง ครอบครัวและบุคคลรอบข้าง มิใช่มองเห็นแต่ประโยชน์ของหนี้สินเพื่อเสริมอำนาจซื้อของตนเองเท่านั้น ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และยังสะท้อนความพยายามที่จะลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมด้วยเช่นกัน ซึ่งนักศึกษากล่าวถึงแนวทางดังกล่าว เช่น

“ใช้จ่ายอย่างเพียงพอ ใช้เงินอย่างเพียงพอ อยู่อย่างพอเพียง”

“ใช้จ่ายอย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย ประหยัด ออมเงิน ทำรายรับรายจ่ายประจำวัน
ใช้จ่ายสิ่งของที่ราคาพอประมาณ ยึดแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง”

“อย่าทะเยอทะยาน อย่าใค้อายากมี ควรใช้เงินอย่างระมัดระวัง ใช้ชีวิตอย่าง
พอเพียง”

“ไม่ซื้อของที่จำเป็น ซื้อของให้เหมาะสมกับฐานะตัวเอง เหมือนในหลวงบอก”

“ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง พอใจในสิ่งที่ตนมี”

“ต้องรู้จักความพอดี พอเพียง ในสิ่งที่ตนเองมี ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือย ใช้จ่ายในปัจจัยสี่”

ประเด็นแนวทางเชิงปฏิบัติการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการเพิ่มสมรรถนะตามหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง นักศึกษาส่วนใหญ่แนะนำว่า แนวทางที่ดีที่สุดคือ นักศึกษาต้องหัดเรียนรู้
ประสบการณ์ทางการเงินที่ดีหรือล้มเหลวจากทั้งครอบครัวและบุคคลรอบข้าง และนำมาประยุกต์ใช้
กับตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงหนี้สิน แต่ที่สำคัญที่สุด นักศึกษาจะต้องมีประสบการณ์ในการบริหารจัดการ
ทางการเงินด้วยตนเอง เมื่อก่อนหนี้สินขึ้นแล้ว ก็ต้องพยายามแก้ปัญหาด้วยตัวเอง มากกว่าที่จะพึ่งพา
การช่วยเหลือทางการเงินจากบุคคลอื่น หรือก่อนหนี้สินประเภทอื่นๆ ขึ้นเพื่อล้างภาระหนี้สินเดิม

นักศึกษาผู้ให้ข้อมูลยังแนะนำว่า แม้แต่ประสบการณ์จากความล้มเหลวทางการเงินของ
นักศึกษาจากการก่อหนี้สินก็ยังมีประโยชน์ นักศึกษาต้องจดจำความกดดันทางการเงินจากการก่อ
หนี้สินของตนเองไว้ และปรับให้เป็นบทเรียนในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของตน เพื่ออย่าเตือน
ไม่ให้ตนเองก่อหนี้สินขึ้นอีกในอนาคต ทำให้ทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินลดลง ความตระหนัก
ต่อผลกระทบจากการก่อหนี้สินก็จะเพิ่มขึ้น จึงจะสามารถดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงได้จริง มิฉะนั้นนักศึกษาอาจจะมีแค่ทัศนคติเชิงบวกต่อหลักปรัชญาดังกล่าวไปตามกระแส
สังคมเท่านั้น ไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่กล่าวถึงแนวทางดังกล่าวว่า

“เราโตแล้ว ต้องหัดจะเรียนรู้เรื่องเงินๆ ทองๆ ไว้บ้าง ใครเขาอยู่กันยังไง เขาจนเขา
ยังอยู่ได้ คนรวย รวยจริงไหม หรือถ้ามาซื้อบ้านซื้อรถ เรียนถึงมหาวิทยาลัยแล้ว มันต้องรู้
ไว้บ้างว่าจะเอาใครเป็นตัวอย่าง อันนี้สำคัญ”

“ก็ไม่ต้องอะไรมากค่ะ ก็อย่าไปยุ่งกับคนที่หนี้เยอะๆ แต่มีข้าของหนูๆ ใช้อย่าไปทำตาม ลองดูว่าเขาทุกข์หรือสุข ทำแบบนั้น อดเพื่อนได้ แต่แล้วต้องคอยหลบหน้าเจ้าหนี้ พ่อแม่หนูสอนเสมอว่าพฤติกรรมแบบนั้นมันไม่ได้ดีอะไรเลย ก็จำไว้เป็นบทเรียน”

“เคยเล่นพนันบอล แต่พอเล่นแล้วเสียเงินไปหลายตั้งค์ ค่าทอมผมเลยหมด ผมก็จำแล้ว ไม่เอาอีกแล้ว ไม่กลับไปเล่นอีก”

“ผมว่าทางที่ดี ต้องมีคนให้ความรู้ถึงผลกระทบเกี่ยวกับหนี้สินที่จะส่งผลกระทบต่อตนเองในระยะยาวแก่นักศึกษา อย่างน้อยก็เหมือนปราชญ์ครับ”

ซึ่งจากวิธีปฏิบัติข้างต้น ผู้วิจัยตีความว่าเป็นการจัดการความรู้ทางการเงินในเชิงทักษะประสบการณ์จริง จากทั้งประสบการณ์ของทั้งบุคคลรอบข้างและนักศึกษาเอง เป็นการจัดการความรู้ทั้งในเรื่องพฤติกรรมที่ดีทางการเงิน ทางเลือกในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจ ผลกระทบหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการก่อหนี้สินหรือการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย เพื่อให้นักศึกษาได้นำประสบการณ์ดังกล่าวไปเรียนรู้และนำไปสู่การประยุกต์ในเชิงปฏิบัติกับตัวเองในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งจากการสอบถามพบว่า ปัจจุบันนักศึกษาส่วนใหญ่ต้องเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นสำคัญ ไม่ก็เรียนรู้จากครอบครัวเท่านั้น

ความรู้ที่น่าสนใจอย่างยิ่งที่ได้รับมาจากการสัมภาษณ์นักศึกษาที่เคยมีหนี้สินมาก่อน ซึ่งในปัจจุบันไม่มีหนี้สินค้างแล้ว จำนวน 2 คน ก็ให้แนวทางการป้องกันการก่อหนี้สินที่สอดคล้องกันว่า บิดา มารดา และครอบครัวต้องเป็นผู้ฝึกวินัยทางการเงินให้กับนักศึกษาดังนี้

การช่วยเหลือทางการเงินกับนักศึกษา ต้องช่วยเหลือเมื่อมีความจำเป็นเท่านั้น มิใช่ช่วยเหลือจนนักศึกษาใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ถ้านักศึกษาก่อหนี้สินขึ้น ก็ไม่ควรเข้าชำระหนี้สินแทนนักศึกษาทั้งหมดโดยทันที ควรให้นักศึกษาเป็นผู้ชำระหนี้สินคืนด้วยตนเอง เพราะไม่เช่นนั้นนักศึกษาจะคาดหวังความช่วยเหลือทางการเงินดังกล่าวตลอดไป และก่อหนี้สินเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพราะไม่คิดจะลดการใช้จ่ายของตนเอง ดังนั้นครอบครัวควรให้เงินรายได้กับนักศึกษาที่ค่อนข้างคงที่ แต่ก็ต้องพิจารณาแล้วว่าเหมาะสมกับขนาดของการใช้จ่ายในภาวะค่าครองชีพปัจจุบัน ไม่ควรให้เงินช่วยเหลือเพิ่มเติมทุกๆ ครั้งที่นักศึกษาเรียกร้องขอให้ช่วยเหลือ ซึ่งการปล่อยให้ศึกษารับความกดดันทางการเงินจากการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยของตนเอง จะเป็นประสบการณ์ที่ดีให้นักศึกษาได้

ตระหนักถึงผลกระทบทางลบจากการก่อหนี้สิน ลดความคาดหวังที่จะได้รับการช่วยเหลือจากบุคคลรอบข้างและหัดที่จะพึ่งพาตนเองในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจ นักศึกษาจะนำผลกระทบจากการก่อหนี้สินที่ตนเองชำระไม่ได้ไปเป็นบทเรียนในการดำเนินชีวิตต่อไป หากนักศึกษาไม่ได้รับความกดดันทางการเงินที่นักศึกษาก่อขึ้น ก็จะคาดหวังความช่วยเหลือทางการเงินจากบุคคลอื่นเสมอไป ยิ่งกระตุ้นให้นักศึกษามีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมมากยิ่งขึ้น ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยโดยไม่เห็นคุณค่าของเงิน และไม่คิดที่จะป้องกันความเสี่ยงทางการเงินของตนเอง จึงไม่มีทางที่จะหลุดพ้นจากวัฏจักรของหนี้สินได้ ซึ่งนักศึกษากล่าวถึงแนวทางดังกล่าวว่า

“ผมเคยเป็นพวกจู้จี้ทุกเดือน จำนำจนของที่บ้านให้มาหมดไปเลยนะครับ แต่ผมก็เลิกได้ เพราะ ทางบ้านรู้ว่าเอาของไปจำนำหมด เขาก็ช่วยครั้งแรก ไปไถ่มาให้ ไอ้ผมก็ยืมเอาทองไปจำนำอีก คราวนี้ เขาก็เข้มเลยครับ ไม่ช่วยปล่อยให้หลุดไปเลย แลผมเดือนที่ผมเอาสร้อยไปจำนำ เขารู้เขาค่าเลย ว่าลำบากอะไร เขาส่งเสียตลอด เขางดเงินเดือนผมเลยครับ เขาเลยเปิดใจว่าที่ให้เงินไปเรียน ไม่ใช่ เขาไม่ลำบาก เขาต้องทำงานหนักมาก หนี้บ้านก็ยังไม่หมด เดือนหกละเกือบหมื่น ไม่พอใช้หรือไง เขายังใช้น้อยกว่าผมอีก เขาให้ทองไปให้เก็บแต่เรากลับมาจำนำจนหมด ผมเข็ดจริงๆ แต่จริงๆ ผมทำตัวเองใช้จ่ายแบบไม่คิดเลย ใช้เงินวันเป็นห้า-หกร้อย ตอนเริ่มมีแฟน ถึงขนาดจ่ายค่าหอให้แฟน แะจริงๆ ผมเลยรู้แล้วว่าทำอะไรก็ทำไป แต่ไม่ควรสร้างหนี้สินให้พ่อให้แม่มาตามใช้”

“ทุกครั้งที่ไปยืมเงินเพื่อน ก็คิดเสมอว่า ยังไงก็มีคนช่วย อย่างน้อยแม่ จนมีครั้งหนึ่ง ผมไปยืมเงินเพื่อน ไปอัฟรูนัโทรศัพท์ ทุกครั้งมันให้ยืม ก็ไม่เคยทวง จนยืมมันไปเกือบ 5 พัน มันมาทวง ผมก็ทำเฉยๆ มันโทรไปฟ้องแม่ผม ปกติแม่ผมจะช่วยครับ แต่คราวนี้แม่ผมคงอายเพื่อนผม เขาไม่ช่วย อ่อนยังงี้ก็ไม่ช่วย แม่บอกเดือนๆ ก็ให้เงินอาทิตย์ละ 2,000 ไม่พอตรงไหน เต็มที่แล้ว สุดท้ายผมเลยต้องเอาเงินรายอาทิตย์มาหักคืนเพื่อนแต่แม่ผมก็เล่นผมเลย หักเงินเหลือแค่ 1,000 เอง จนต้องเอาโทรศัพท์ใหม่ไปขายให้เพื่อนอีก ลำบากเลยครับ แล้วก็กลัวจะ โดนแม่หักเงิน ผมเลยเหนียมมากขึ้น เรามันยังไม่มีเงินของเราเอง ก็เข้าใจ ถ้าให้มันนะ ต้องไม่มีใครช่วยจ่ายให้ ปล่อยเลย จะเลิกไปเอง เพราะไม่มีปัญหาหนี้สิน ต้องพึ่งตัวเอง ตอนนั้นไม่ได้คิดว่าโตแล้วนะ มีอะไรก็คิดว่าขอทางบ้าน ตอนนี้อายุได้ ก็ต้องหาเงินด้วยตัวเอง ทำงานหารายได้หลังเลิกเรียน รู้จักพึ่งตัวเอง พยายามหางานพาร์ทไทม์เอา ถ้าชัดเจนจริง แต่ต้องจัดเวลาให้ดีๆ ให้กระทบต่อการเรียนหนังสือ คราวนี้ก็จะรู้ค่าของเงินมากขึ้น”

การซื้อขายสินราคาสูงให้นักศึกษาจากครอบครัว เช่น ทองคำ โทรศัพท์มือถือราคาแพง หรือสินค้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ฯลฯ ไม่ว่าครอบครัวจะซื้อให้กับนักศึกษาโดยสมัครใจหรือให้โดยการเรียกร้องจากนักศึกษาก็ตาม ครอบครัวต้องคำนึงถึงความจำเป็นที่นักศึกษามีทรัพย์สินที่มีค่าเหล่านั้นหรือไม่ เหมาะสมกับสภาพของนักศึกษาที่ยังไม่มีรายได้ของตนเองหรือไม่ หรือทรัพย์สินนั้นๆ ได้ใช้ในการเรียน การศึกษาจริงหรือไม่ และเมื่อมีทรัพย์สินนั้นๆ แล้วจะมีค่าใช้จ่ายใดบ้างตามมาบ้าง เพราะทรัพย์สินบางอย่างก็กระตุ้นให้นักศึกษาใช้จ่ายมากขึ้น เช่น โทรศัพท์มือถือที่ต้องเสียทั้งค่าโทรและค่าอินเทอร์เน็ต อีกทั้งยังเป็นการฝึกให้นักศึกษาหาความตระหนักถึงขนาดของการใช้จ่ายหรือการมีทรัพย์สินที่เหมาะสมกับสภาพของบุคคลที่ไม่สามารถหาเลี้ยงตัวเองได้ในทางอ้อมเช่นกัน และยังทำให้นักศึกษาประเมินว่าตนเองและครอบครัวยังมีสภาพทางเศรษฐกิจที่ดีพอที่จะใช้จ่ายฟุ่มเฟือยหรือก่อหนี้สินขึ้นได้ต่อไป จากการเปลี่ยนทรัพย์สินเหล่านั้นเป็นอำนาจซื้อของตนเองหรือนำไปเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการค้าประกันการก่อหนี้สินในที่สุด ซึ่งนักศึกษากล่าวถึงแนวทางดังกล่าวว่า

“แบบนี้แบบนี้ มันต้องมีอะไรผิดปกติเพราะอะไรครับ อย่างจำนำ หรือไปยืมใครที่ไม่รู้จัก มันต้องมีของไปประกันไว้ ถ้าไม่มีมันยืมไม่ได้แน่ พ่อแม่ต้องคอยดูแลครับ เป็นไงทอง สร้อย แหวนอยู่ไหม โฉนดบุกขายไปไหน เงินที่ฝากอยู่มันยังอยู่ครบไหม บางทีบอกเอามอเตอร์ไซด์ไปซ่อมหลายวัน เอาไปกู้ใครก็ต้องดู แอบเอาอะไรใหม่ๆ เข้ามาในบ้านบ้าง ที่เด็กมันซื้อไม่ค่อยได้ เงินไม่น่าจะมีพอ แล้วจะรู้เลยครับ”

“ต้องเช็ครายจ่ายกันเลย ลองค้นดูในห้องเลย มีของแพงๆ มากๆ บ้างไหม ไม่ก็ดูเอา กลับบ้านพักเวลาทุกวัน อยู่หอเนี่ยเปรม ถึงจะรู้ครับ ถ้ามกก็ไม่บอกหรือครับอาจารย์ ต้องเช็ค บางทีเงินให้มากไปก็คาบสองคม คนมีเงินมากมันก็อยากได้อะไรที่ใหญ่ๆ แพงๆ กว่าคนมีน้อย พวกเงินน้อยใครๆ มันก็ไม่ค่อยให้ยืม ไม่ให้เป็นเงินให้ของไป มันก็เห็นแล้ว จำนำได้ ขายได้ อย่างผมบอก บางทีเราไม่ได้ใช้เงินเลย แต่เพื่อนบ้าง แฟนบ้าง ช่วยกันใช้ พอมีอะไรใกล้ตัวก็เอาก่อน ค่าเทอมผมยังเก็บเอาไปใช้เลย”

ดังนั้นครอบครัวนอกจากต้องรับรู้บทบาทของตนเองทั้งการช่วยเหลือทางการเงินทั้งรายได้ที่เป็นตัวเงินและการให้ทรัพย์สินที่เหมาะสมกับสภาพของการเป็นนักศึกษาแล้ว ครอบครัวโดยเฉพาะบิดามารดาควรติดตาม เอาใจใส่กับการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของนักศึกษา เช่น การใช้เงิน การออมเงิน การก่อหนี้สิน หรือความกดดันทางการเงินของนักศึกษาด้วยเช่นกัน ซึ่งอาจจะสังเกตพฤติกรรม การพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิด ข้อมูลทางการเงินกันระหว่างนักศึกษากับครอบครัวอย่างเป็นทางการ เสมือนเป็นการจัดการความรู้ทางการเงินที่ครอบครัวสามารถกระทำร่วมกับนักศึกษาได้ ซึ่งนักศึกษาได้กล่าวถึงแนวทางดังกล่าวว่า

“พ่อแม่ควรสอนให้รู้จักเก็บออมตั้งแต่ยังเด็ก ๆ เพื่อที่เด็กจะได้รู้สึกความมีค่าของเงิน โคม่าจะได้ประหยัด ไม่ใช่จ่ายตามใจเรา”

“บางทีการได้พูดคุยกันเรื่องมันก็ช่วยได้ครับ ได้ฟังว่าใครมีหนี้สินแล้วชีวิตเป็นไง มันก็ช่วยให้เรามองโลกได้ดีขึ้น บางทีฟังแต่เพื่อนมันก็อายุพอๆ กัน ไม่รู้จริงก็ได้”

“พ่อแม่ต้องเล่าความจริงให้ฟัง ทางบ้านเป็นยังไง บางคนไม่รู้คิดว่าบ้านส่งได้ บ้านรวย ก็ไม่สนใจที่จะประหยัด บางคนไม่รู้จริงๆ ถ้ารู้สงสารพ่อแม่ก็จะดีขึ้นเอง”

จึงสรุปได้ว่าการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินนอกเหนือกยศ. ในมุมมองของนักศึกษา ควรมีแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

1. การปรับทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของนักศึกษา โดยเฉพาะการปรับสมดุลของรายรับและรายจ่ายไม่ให้เกิดความกดดันทางการเงิน ไม่ว่าจะเป็นการลดรายจ่ายฟุ่มเฟือย การออมเงินจากรายได้ส่วนบุคคลของตนเอง การตั้งเป้าหมายการออมเงินก่อนที่จะนำเงินรายได้ไปใช้จ่ายและปฏิบัติให้ได้จริง โดยมีกลยุทธ์ในการปฏิบัติโดยตัวนักศึกษาเอง ดังนี้

1.1 การใช้ข้อมูลรายรับรายจ่ายจริงของตนเองเป็นข้อมูลในการตัดสินใจวางแผนในการออมเงินหรือลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น การทำบัญชีรายรับรายจ่ายด้วยตนเอง

1.2 นักศึกษาต้องปรับปรัชญาในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจจากพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมให้โน้มเอียงตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งทัศนคติและพฤติกรรม โดยต้อง

ปฏิบัติจริง จึงจะช่วยให้ นักศึกษาหลีกเลี่ยงการก่อหนี้สินได้ จากการเพิ่มความตระหนักในการออมเงินซึ่งสะท้อนถึงการเห็นคุณค่าของเงิน รวมทั้งมีทัศนคติในการก่อหนี้สินที่ลดลง

1.3 การปรับทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจในทางปฏิบัติต้องอาศัยการจัดการความรู้ทั้งจากตัวนักศึกษาเองหรือสร้างขึ้นจากบุคคลรอบข้าง เพื่อสร้างการเรียนรู้เชิงประสบการณ์จากประสบการณ์ของตนเอง ครอบครัวและบุคคลรอบข้างหรือบุคคลอื่นๆ ที่เคยมีประสบการณ์ในการก่อหนี้สิน หรือมีประสบการณ์ทางการเงินที่เกี่ยวข้อง ทั้งประสบการณ์ที่ดีที่เป็นต้นแบบให้นักศึกษาได้ หรือแม้กระทั่งประสบการณ์ความล้มเหลวทางการเงินจากการก่อหนี้สิน เพื่อให้นักศึกษารับรู้ผลกระทบเชิงลบของการก่อหนี้สิน เพื่อให้นักศึกษานำความรู้ ประสบการณ์ดังกล่าวมาประยุกต์เป็นบทเรียนที่จะใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเองได้จริง

2. ครอบครัวจะต้องเป็นแหล่งเงินที่สามารถช่วยเหลือนักศึกษาในการลดความกดดันทางการเงินอย่างสมเหตุสมผล ไม่ช่วยเหลือทางการเงินจนเป็นแรงกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดอำนาจซื้อ มากกว่าบริบทของผู้ที่ยังไม่มีรายได้จากการทำงาน และไม่ทำให้นักศึกษาคาดการณ์รายได้ในอนาคตจากความช่วยเหลือทางการเงินดังกล่าว โดยมีกลยุทธ์ในการบรรลุเป้าหมายในเชิงปฏิบัติคือ

2.1 ครอบครัวควรให้เงินรายได้กับนักศึกษาที่ค่อนข้างคงที่ แต่ก็ต้องพิจารณาแล้วว่าเหมาะสมกับขนาดของการใช้จ่ายในภาวะค่าครองชีพปัจจุบัน พยายามให้นักศึกษาจัดการความสมดุลของรายรับและรายจ่ายด้วยตนเอง ไม่ควรเข้าแทรกแซงโดยการให้ความช่วยเหลือทางการเงินทันทีเมื่อนักศึกษาขอความช่วยเหลือ ควรพิจารณาในกรณีที่มีความจำเป็นเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการให้เงินพิเศษ หรือการซื้อทรัพย์สินที่ฟุ่มเฟือยให้กับนักศึกษา ดังนั้นในกรณีนักศึกษาที่ก่อหนี้สินขึ้น ครอบครัวก็ไม่ควรที่จะเข้าชำระหนี้สินแทนจนนักศึกษาคาดการณ์ได้ ควรให้นักศึกษาได้รับรู้ผลกระทบเชิงลบจากความกดดันทางการเงินของการก่อหนี้สินและให้ลองแก้ปัญหาเอง จะช่วยสร้างบทเรียนให้นักศึกษาไม่คาดหวังความช่วยเหลือทางการเงินจากครอบครัวเกินความจำเป็น

2.2 ครอบครัว โดยเฉพาะบิดามารดาควรรับรู้ข้อมูลทางการเงินของนักศึกษา ควรสอบถามหรือสังเกตพฤติกรรมทางการเงิน ทั้งการใช้จ่าย การออม การก่อหนี้สิน และการเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินมีค่าของนักศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลในการพูดคุย ตักเตือนอย่างมีเหตุมีผล

2.3 ครอบครัวต้องสร้างการเรียนรู้ทางการเงินให้กับนักศึกษาในเชิงประสบการณ์โดยการจัดการความรู้กับนักศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการสอนการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงประสบการณ์กับนักศึกษา ให้ข้อมูลที่จำเป็นกับนักศึกษา เช่น สภาพเศรษฐกิจของครอบครัวในปัจจุบัน ประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ดีหรือล้มเหลวทางการเงินของครอบครัวหรือบุคคลอื่นๆ ที่รู้จัก โดยเฉพาะประเด็นผลกระทบในการก่อหนี้สิน กลยุทธ์ป้องกันหรือแก้ไขปัญหาหนี้สิน ซึ่งการสร้างการเรียนรู้ให้นักศึกษาดังที่กล่าวมา จะทำให้นักศึกษานำการเรียนรู้ดังกล่าวไปจัดการความรู้ของตนเองอย่างสมเหตุสมผล เข้าใจในสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวและของตนเองได้ดีขึ้น จึงจะเป็นเกราะป้องกันตนเองจากการก่อหนี้สิน เมื่อนักศึกษาต้องเผชิญกับการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจในโลกความเป็นจริง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและเสนอแนะ

ปัญหานี้สินครัวเรือนไทยกำลังเข้าสู่ภาวะวิกฤติ ขณะที่มียางานว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีก่อหนี้ผ่านกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) มากขึ้น ถ้านักศึกษาก่อหนี้สินประเภทอื่นๆ ขึ้นอีก ก็จะทำให้ความรุนแรงให้กับปัญหานี้สินนักศึกษาและครัวเรือนไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นสำคัญ เพื่อสังเคราะห์แนวทางการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินของนักศึกษา

การวิจัยได้ใช้วิธีวิทยาแบบผสม (Mixed Methodology) ในการตอบโจทย์ปัญหาการวิจัย โดยวิธีวิทยาเชิงปริมาณ ใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจเพื่อฉายภาพกว้างของสถานการณ์การก่อหนี้สินของนักศึกษา ทั้งระดับ ประเภทและช่องทางการเข้าถึงหนี้สิน สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินนักศึกษา ซึ่งผู้วิจัยประยุกต์แบบจำลองมาจากการสรุปองค์ความรู้ที่ได้ตรวจสอบเอกสาร เสริมด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มนักศึกษาที่มีหนี้สินและไม่มีหนี้สิน ร่วมกับการปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษา โดยประมาณการแบบจำลองสมการโครงสร้างในลักษณะการวิเคราะห์เส้นทาง ด้วย Maximum Likelihood สำหรับกลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอนจากนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพฯ จำนวน 5 แห่ง รวม 1,601 คน

นอกจากนี้ ยังใช้วิธีวิทยาเชิงคุณภาพ เพื่อเสริมรายละเอียดให้กลุ่มลึกมากขึ้น โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสัมภาษณ์กลุ่มกับนักศึกษาที่มีหนี้สินกยศ. นักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือกยศ. และนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินคงค้างในปัจจุบัน ในประเด็นสาเหตุและเงื่อนไขที่ทำให้นักศึกษาก่อหนี้สินและแนวทางในการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินขณะกำลังศึกษา โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การจัดกลุ่มตัวแปรและจัดกลุ่มความสัมพันธ์เชิงรูปแบบ (Pattern) และตีความจากบันทึกภาคสนาม เพื่อยืนยันและทำความเข้าใจกับลักษณะของความสัมพันธ์ที่ได้จากแบบจำลองสมการโครงสร้างที่ได้รับ

ในบทนี้เป็นการสรุปภาพรวมตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ข้อสรุปปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สิน อภิปรายผลสาระสำคัญ เสนอแนะแนวทางป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร และข้อเสนอแนะการทำวิจัยในอนาคต

สรุปผลการวิจัย

ลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษาและสถานะทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว

ครอบครัวของนักศึกษาส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 15,000-30,000 บาทและหัวหน้าครอบครัวมีการศึกษาระดับปริญญาตรี นักศึกษาส่วนใหญ่มีรายได้ 5,001-10,000 บาทต่อเดือนและคาดว่าตนเองจะมีรายได้ 10,000-15,000 บาทต่อเดือนเมื่อสำเร็จการศึกษา ส่วนใหญ่มีทรัพย์สินที่มีค่าเป็นโทรศัพท์มือถือ นักศึกษามีรายจ่ายเดือนละ 5,001-10,000 บาท ซึ่งมักใช้จ่ายไปตามการโฆษณาประชาสัมพันธ์ มีเงินออมไม่เกิน 5,000 บาท ขณะที่ร้อยละ 61 มีความกดดันทางการเงินจากค่าครองชีพที่สูงขึ้น มีทัศนคติเชิงบวกต่อหนี้สินในระดับน้อย มีทัศนคติต่อผลกระทบจากหนี้สินและมีทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ในระดับปานกลาง คือคิดว่าตนเองมีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับเดียวกันกับครอบครัวอื่นๆ อีกทั้งส่วนใหญ่กังวลว่าสถานะเศรษฐกิจของประเทศจะทำให้มีโอกาสว่างงาน แต่ก็ยังคาดหวังต่ออัตราดอกเบี้ยจากการศึกษาระดับปริญญาตรีไว้มาก นักศึกษามีความตระหนักต่อการออมเงินระดับมาก แต่ร้อยละ 59 กลับไม่ได้ออมเงินรายเดือนด้วยตนเองเลย มีเพียงร้อยละ 50 ที่บริหารจัดการทางการเงินและมีพฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง เมื่อทดสอบความรู้ทางการเงิน พบว่านักศึกษาที่ตอบได้ถูกทุกข้อมีเพียงร้อยละ 0.4 เท่านั้น ขณะเดียวกันก็มีการเรียนรู้ทางการเงินเพียงระดับปานกลาง ทั้งจาก บิคมารดา เพื่อน ญาติ และเรียนรู้ด้วยตนเอง ขณะที่ได้เรียนรู้จากอาจารย์และมหาวิทยาลัยในระดับน้อย

สถานการณ์ของการก่อหนี้สินของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในปัจจุบัน ทั้งระดับ ประเภท และช่องทางการก่อหนี้สิน

นักศึกษามีหนี้สินคงค้างในปัจจุบันร้อยละ 44 เป็นหนี้สินยศ.ร้อยละ 16 ซึ่งส่วนใหญ่มีหนี้สินอยู่ระหว่าง 30,000-60,000 บาทต่อคน และเป็นหนี้สินคงค้างนอกเหนือยศ. อีกประมาณร้อยละ 37 ซึ่งส่วนใหญ่มีหนี้สินอยู่ระหว่าง 1,001-5,000 บาท เมื่อพิจารณาประเภทหนี้สินนอกเหนือยศ. พบว่า นักศึกษาค้างชำระบัตรเครดิตร้อยละ 1 และร้อยละ 0.50 ค้างชำระบัตรเครดิตเงินสด ขณะที่ร้อยละ 12 มีหนี้สินจากการจำนำ ส่วนใหญ่จำนำโทรศัพท์มือถือ ร้อยละ 11 มีหนี้สินผ่อนชำระสินค้า ส่วนใหญ่ผ่อนชำระโทรศัพท์มือถือ และนักศึกษาร้อยละ 15 ค้างชำระค่าสาธารณูปโภคสินค้าและบริการ โดยส่วนใหญ่ค้างชำระค่าบริการอินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์มือถือ ในส่วนของหนี้สินนอกระบบ ร้อยละ 18 ยืมเงินจากเพื่อน รองลงมายืมเงินจากบิดามารดาร้อยละ 5 ขณะที่ร้อยละ 1 มี

หนี้สินจากการพนันฟุตบอลและหวยใต้ดิน นักศึกษาร้อยละ 2 กู้เงินค่านอกระบบ ส่วนใหญ่ใช้ สมุดเงินฝากหรือบัตร ATM ค่าประกันการกู้ รองลงมาค่าประกันด้วย เครื่องคอมพิวเตอร์แบบพกพา (โน้ตบุ๊ก) ทองคำ หรือเครื่องประดับ ยานพาหนะ ตามลำดับ

สำหรับช่องทางการรับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าถึงแหล่งเงินกู้ยืม/หนี้สินพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลจากสื่อโทรทัศน์/วิทยุมากที่สุดถึงร้อยละ 36 รองลงมาร้อยละ 34 รับรู้ ข้อมูลจาก นิติสาร สิ่งพิมพ์ ร้อยละ 32 รับรู้ผ่านป้ายโฆษณาในที่สาธารณะ ป้ายโฆษณาขนาดใหญ่ ป้ายโฆษณาตามเสาไฟฟ้า ป้ายประกาศตามชุมชนทั่วไป ขณะที่เมื่อนักศึกษาเพียงร้อยละ 1 ที่รับรู้ ข่าวสารจากป้ายประกาศที่โรงรับจำนำและธนาคารพาณิชย์ เมื่อพิจารณาถึงบุคคลที่มีส่วนในการให้ นักศึกษารับรู้ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับหนี้สินพบว่าเพื่อนมีส่วนมากที่สุด (ร้อยละ 29) รองลงมาคือบิดา มารดา (ร้อยละ 21) ญาติพี่น้อง (ร้อยละ 19) และการชักจูงจากนายทุนเงินกู้โดยตรง (ร้อยละ 6) ตามลำดับ โดยนักศึกษาร้อยละ 28 รับรู้ข่าวสารช่องทางการก่อหนี้สินจากสื่อของมหาวิทยาลัยที่ใช้ ในการประชาสัมพันธ์รับนักศึกษา และมีนักศึกษาอีกร้อยละ 19 ที่รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับหนี้สินผ่าน การประชาสัมพันธ์ของรัฐบาล เช่น การโฆษณาทางโทรทัศน์ของรัฐเกี่ยวกับการก่อหนี้สินหรือ นโยบายประชานิยมของรัฐบาล มีเพียงร้อยละ 13 ที่รับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์มหาวิทยาลัยกยศ. หรือกรอ. เว็บไซต์และเว็บบอร์ดทั่วไป

เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ในการก่อหนี้สิน พบว่าส่วนใหญ่ก่อหนี้สินเพื่อนำเงินมาใช้จ่ายใน ชีวิตประจำวัน รองลงมาคือใช้ในการศึกษา ซื้อโทรศัพท์มือถือ ใช้จ่ายในการสังสรรค์ เกี่ยวกับกลางคืน ใช้จ่ายเกี่ยวกับอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ใช้จ่ายรักษาพยาบาล และซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า ตามลำดับ ในกรณีของ นักศึกษาที่มีหนี้สินกยศ.ส่วนใหญ่จะก่อหนี้เพื่อใช้ในการศึกษา (ร้อยละ 86) รองลงมาคือเพื่อใช้จ่าย ในชีวิตประจำวัน ขณะที่นักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือกยศ. ส่วนใหญ่ก่อหนี้สินเพื่อใช้จ่ายใน ชีวิตประจำวัน รองลงมาใช้เพื่อรายจ่ายด้านการศึกษา

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา

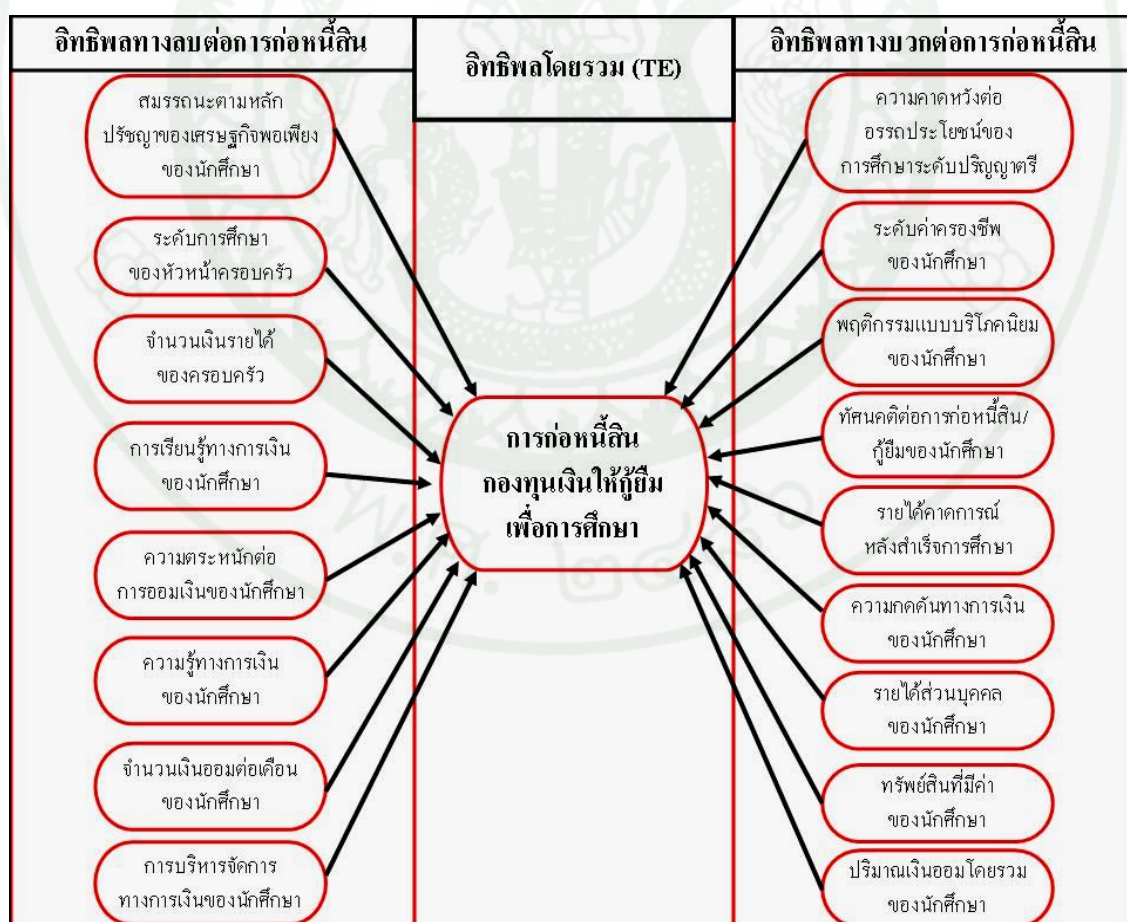
การวิเคราะห์แบบจำลองสมการ โครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุของการก่อหนี้สินทั้งการก่อ หนี้สินกยศ.และหนี้สินนอกเหนือกยศ. มีสาระสำคัญดังนี้

1. กรณีหนี้สินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงของแบบจำลองสมการโครงสร้างการก่อหนี้สินกยศ. ซึ่งให้เห็นว่านักศึกษาตัดสินใจก่อหนี้สินกยศ. จากอิทธิพลทางตรงของระดับค่าครองชีพมากที่สุด รองลงมาคือความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาในระดับปริญญาตรีและทัศนคติต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา ตามลำดับ ขณะที่นักศึกษาคงตัดสินใจลดการก่อหนี้สินกยศ. ถ้าครอบครัวของนักศึกษามีรายได้สูง หัวหน้าครอบครัวของนักศึกษามีระดับการศึกษาที่สูง นักศึกษามีสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและมีทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะเศรษฐกิจครอบครัวและระดับมหภาค ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนของการก่อหนี้สินกยศ. ของนักศึกษา ได้ประมาณร้อยละ 6

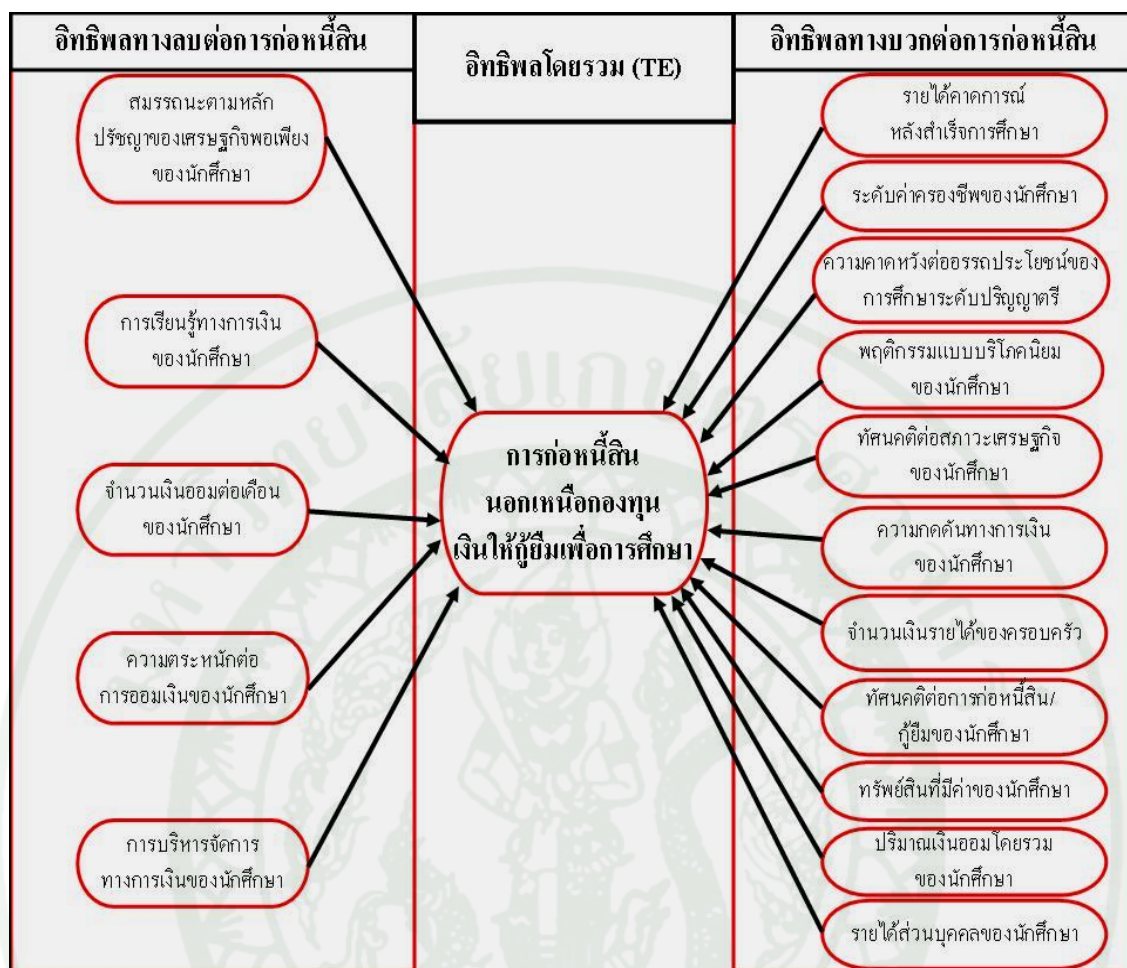
เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางอ้อมของตัวแปรในแบบจำลองสมการ โครงสร้างการก่อหนี้สินกยศ. พบว่านักศึกษาจะก่อหนี้สินกยศ. เพิ่มขึ้นจากอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผ่านมาจากพฤติกรรมบริโภคนิยมมากที่สุด ในทางตรงกันข้ามนักศึกษาคงก่อหนี้สินลดลงจากอิทธิพลทางอ้อมของสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุดเช่นกัน เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุต่อการก่อหนี้สินกยศ. ในภาพรวม (ภาพที่ 27) พบว่า นักศึกษาจะก่อหนี้สินกยศ. เพิ่มขึ้นจากอิทธิพลของความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด รองลงมาคือ ระดับค่าครองชีพต่อเดือน พฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ทัศนคติต่อการก่อหนี้สิน รายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษา ความกดดันทางการเงิน อำนาจซื้อของนักศึกษา ทั้งรายได้ส่วนบุคคล ทรัพย์สินที่มีค่าและปริมาณเงินออมโดยรวม ตามลำดับ ขณะที่นักศึกษาคงก่อหนี้สิน กยศ. ลดลงจากอิทธิพลของสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด รองลงมาคือระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว รายได้ของครอบครัว การเรียนรู้ทางการเงิน ความตระหนักต่อการออมเงิน ความรู้ทางการเงิน จำนวนเงินออมต่อเดือนและการบริหารจัดการทางการเงิน ตามลำดับ

2. กรณีหนี้สินนอกเหนือกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงของแบบจำลองสมการ โครงสร้างการก่อหนี้สินนอกเหนือกยศ. พบว่านักศึกษาคงตัดสินใจก่อหนี้สินนอกเหนือกยศ. จากอิทธิพลทางตรงของรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษามากที่สุด รองลงมาคือระดับค่าครองชีพ ความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาฯ ทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สิน ความรู้ทางการเงิน และความกดดันทางการเงินตามลำดับ ขณะที่นักศึกษาคงก่อหนี้สินลดลงจากอิทธิพลทางตรงของการเรียนรู้ทางการเงินมากที่สุด รองลงมาคือ สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเงินออมต่อเดือนตามลำดับ โดยตัวแปรอิสระของสมการหนี้สินนอกเหนือกยศ. ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการก่อหนี้สินคงค้างได้ถึงร้อยละ 41

ขณะที่นักศึกษาจะก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. เพิ่มขึ้นจากอิทธิพลทางอ้อมของพฤติกรรมบริโภคนิยมมากที่สุด และลดการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. ลงจากอิทธิพลทางอ้อมของสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นอิทธิพลของปรัชญาในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของนักศึกษาที่ส่งอิทธิพลผ่านตัวแปรอื่นๆ ไปสู่การก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. ของนักศึกษา และเมื่อวิเคราะห์อิทธิพลโดยรวม (ภาพที่ 28) พบว่า นักศึกษาจะก่อหนี้เพิ่มขึ้นจากอิทธิพลโดยรวมของรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษามากที่สุด รองลงมาคือระดับค่าครองชีพ ความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาฯ พฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ทักษะคิดต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ความกดดันทางการเงิน รายได้ของครอบครัว ทักษะคิดต่อการก่อหนี้สิน อำนาจซื้อของนักศึกษา ทั้งรายได้ส่วนบุคคล ทรัพย์สินที่มีค่า และปริมาณเงินออมโดยรวม ตามลำดับ ในทางตรงกันข้ามนักศึกษาจะก่อหนี้สินลดลงจากอิทธิพลโดยรวมของสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด รองลงมาคือ การเรียนรู้ทางการเงิน จำนวนเงินออมต่อเดือน ความตระหนักต่อการออมเงิน และการบริหารจัดการทางการเงิน ตามลำดับ

ภาพที่ 27 อิทธิพลโดยรวมของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินยศ.

ภาพที่ 28 อิทธิพลโดยรวมของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ.

ข้อค้นพบจากการวิจัย

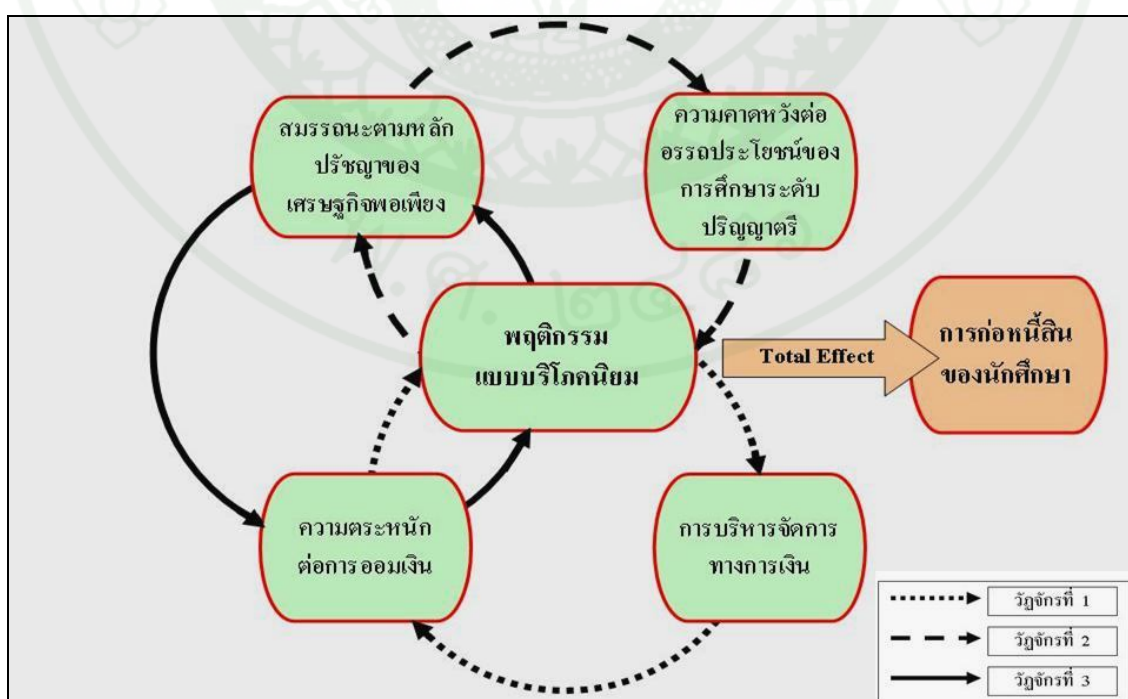
เมื่อพิจารณาและวิเคราะห์ผลการศึกษาในประเด็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินทั้งยศ. และนอกเหนือยศ. แล้ว พบข้อค้นพบที่สำคัญจากการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผลการวิจัยเผยให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์ในลักษณะวัฏจักร (Cycle) 4 วัฏจักร คือ

1.1 ความสัมพันธ์เชิงวัฏจักรระหว่าง พฤติกรรมแบบบริโภคนิยม การบริหารจัดการทางการเงินและความตระหนักต่อการออมเงิน ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการหยุดการเคลื่อนไหวของวัฏจักรนี้ นอกจากนักศึกษาต้องลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมและเพิ่มความตระหนักต่อการออมเงินของตนเองแล้ว ยังต้องคำนึงถึงเงื่อนไขที่นักศึกษาจะต้องมีพฤติกรรมในการบริหารจัดการทางการเงินที่สม่ำเสมอมากขึ้น จึงจะลดอิทธิพลของวัฏจักรของพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมได้

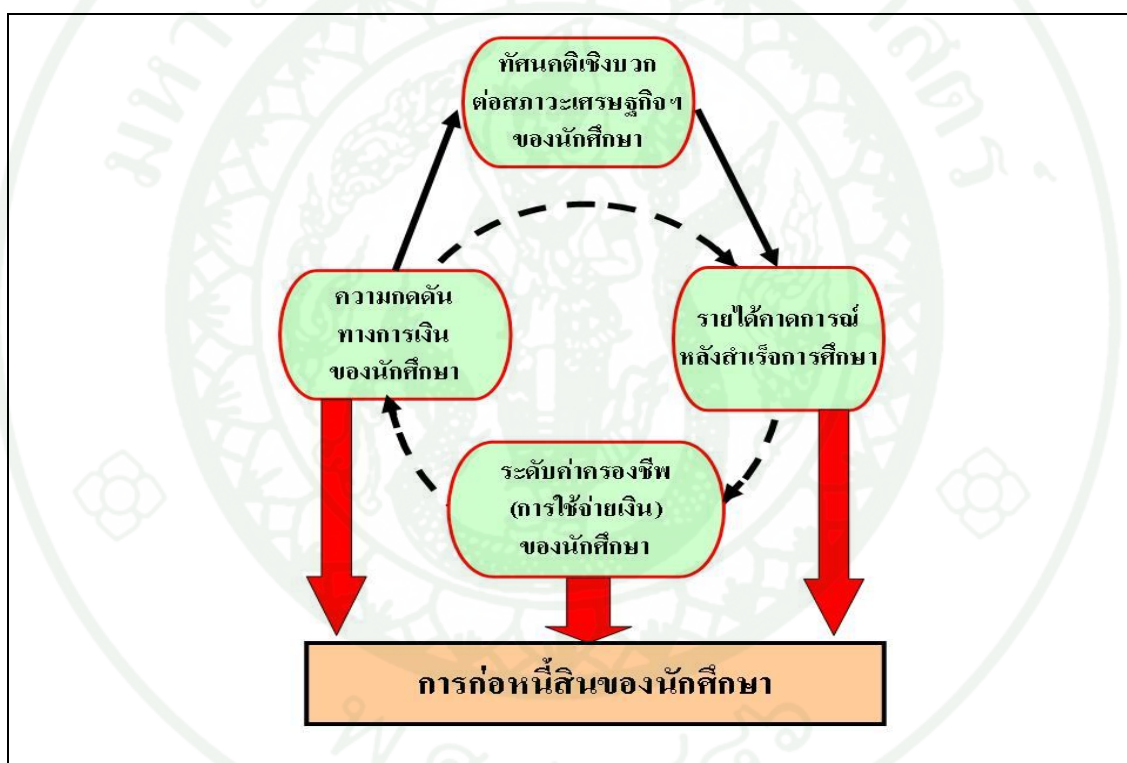
1.2 ความสัมพันธ์เชิงวัฏจักรระหว่าง พฤติกรรมแบบบริโภคนิยม สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และความคาดหวังต่ออรรถประโยชน์ในการศึกษาระดับปริญญาตรีของนักศึกษา ดังนั้นการลดอิทธิพลของวัฏจักรข้างต้น นอกจากนักศึกษาต้องลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมและความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีของตนเองลงแล้ว กลยุทธ์ที่สำคัญคือนักศึกษาต้องดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากยิ่งขึ้น อีกทั้งการที่นักศึกษาดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยเพิ่มความตระหนักต่อการออมเงินให้สูงขึ้น นำไปสู่การลดอิทธิพลของวัฏจักรระหว่าง พฤติกรรมแบบบริโภคนิยม การบริหารจัดการทางการเงินและความตระหนักต่อการออมเงินได้ในที่สุด

1.3 ความสัมพันธ์เชิงวัฏจักรระหว่าง พฤติกรรมแบบบริโภคนิยม สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความตระหนักต่อการออมเงิน แสดงให้เห็นว่าการหยุดการเคลื่อนไหวของวัฏจักรนี้ นอกจากการที่นักศึกษาต้องลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมและเพิ่มความตระหนักต่อการออมเงินแล้ว เงื่อนไขสำคัญอีกประการคือ นักศึกษาจะต้องเพิ่มสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของตนเองด้วย ซึ่งจะช่วยลดอิทธิพลของพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมในวัฏจักรที่ 1.1 และ 1.2 ได้ด้วยเช่นกัน ผ่านความตระหนักต่อการออมเงินของนักศึกษา โดยความสัมพันธ์ของวัฏจักรทั้ง 3 วัฏจักรที่ได้กล่าวมาในข้างต้น มีตัวแปรพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษาเป็นจุดร่วมของความสัมพันธ์ทั้งหมด แสดงได้ตามภาพที่ 29 ดังนี้

ภาพที่ 29 วัฏจักรของพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมที่นำไปสู่การก่อหนี้สินของนักศึกษา

1.4 ความสัมพันธ์เชิงวัฏจักรระหว่างความกดดันทางการเงิน รายได้ค่าครองชีพหลังสำเร็จการศึกษา การใช้จ่ายเงินหรือระดับค่าครองชีพและทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ของนักศึกษา ซึ่งส่งผลต่อเนื่องซึ่งกันและกันระหว่าง 4 ตัวแปรดังกล่าว บ่งชี้ว่า ถ้านักศึกษาต้องการหลุดพ้นจากวัฏจักรของความกดดันทางการเงิน นักศึกษาต้องปรับลดทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ของตนเองลงเมื่อเกิดความกดดันทางการเงิน เพราะทัศนคติดังกล่าวจะช่วยให้นักศึกษาปรับลดการคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาลงได้ ส่งผลให้ลดการใช้จ่ายเงินลง ในทางตรงกันข้ามถ้านักศึกษาไม่รู้สึกว่าตนเองกำลังเผชิญกับสถานะเศรษฐกิจที่เลวลง ก็จะไม่ลดการคาดการณ์รายได้ ก็เพิ่มรายจ่าย จนเกิดความกดดันทางการเงินขึ้นอีกในที่สุด สรุปตามภาพที่ 30 ดังนี้

ภาพที่ 30 การปรับตัวของความกดดันทางการเงิน รายได้ค่าครองชีพหลังสำเร็จการศึกษา ระดับค่าครองชีพและทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ที่นำไปสู่การก่อหนี้สินนักศึกษา

2. นักศึกษาใช้รายได้ในอนาคตขับเคลื่อนพฤติกรรมการบริโภคมากกว่ารายได้ส่วนบุคคลที่ตนเองได้รับในปัจจุบัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านักศึกษามีความต้องการอรรถประโยชน์ในการใช้จ่ายเงินเพื่อบริโภคในระดับสูง แม้จะรู้ว่ารายได้ในปัจจุบันของตนเองรองรับอรรถประโยชน์ดังกล่าวไม่ได้ก็ตาม ซึ่งเป็นสาเหตุของการก่อหนี้สินโดยตรง และเมื่อพิจารณาปัจจัยที่อธิบายรายได้ค่าครองชีพของนักศึกษาพบว่า แหล่งที่มาของการคาดการณ์รายได้นี้ นักศึกษาอธิบายจากความ

กีดกันทางการเงิน รายได้ต่อเดือนของครอบครัวนักศึกษา ทักษะคตินักศึกษาต่อสถานะเศรษฐกิจ มูลค่าทรัพย์สินที่มีค่าและปริมาณเงินออมโดยรวมของตนเอง ซึ่งพบว่าเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับ อำนาจซื้อของนักศึกษาในปัจจุบันทั้งสิ้น รวมถึงสถานะทางด้านการรายได้ของครอบครัว ซึ่งสะท้อน ปรัชญาการณของการสนับสนุนด้านการเงินให้กับนักศึกษาจากครอบครัว ที่ผู้ปกครองที่มีรายได้สูง จะเข้ารับผิดชอบภาระการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยและการก่อหนี้สินแทนนักศึกษา ดังนั้นเมื่อนักศึกษารู้สึก กีดกันทางการเงินทุกครั้ง จะคาดการณ์รายได้ในอนาคตจากการช่วยเหลือทางการเงินจากผู้ปกครอง เสมอ จากปรากฏการณ์ดังกล่าวยิ่งส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดความมั่นใจในสถานะเศรษฐกิจของตนเอง จึงมั่นใจที่จะใช้จ่าย ละเลยการออมเงินและมั่นใจที่จะก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. ขึ้น นักศึกษาจึง นำเอาสภาพเศรษฐกิจที่ตนเองรู้สึกอยู่ในปัจจุบันและระดับทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวของ ตนเองในปัจจุบันมาประมาณการรายได้ของตนเองหลังสำเร็จการศึกษา ดังนั้นรายได้คาดการณ์หลัง สำเร็จการศึกษาอาจเป็นเพียงตัวแทนของความมั่งคั่งของนักศึกษา หรือเป็นเพียงตัวแทนการ สนับสนุนทางการเงินจากครอบครัวที่นักศึกษาได้รับเท่านั้น จนนักศึกษามีมุมมองต่อรายได้ดังกล่าว ว่าเป็นรายได้ถาวรและคาดว่าในอนาคตก็อาจจะได้รับรายได้ในระดับปัจจุบันก็เป็นได้

จากผลการศึกษาอิทธิพลของรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาต่อการ ก่อหนี้สิน ได้พบประเด็นที่สำคัญคือ รายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาไม่ได้ส่งอิทธิพลทางตรง ต่อพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษา ตามที่ตั้งสมมติฐานไว้ในแบบจำลองก่อนการประมาณ การ อย่างไรก็ตามรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษายังส่งผลทางอ้อมสู่พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษา ผ่านตัวการลดลงของความตระหนักต่อการออมเงินของนักศึกษา ส่งผลทางอ้อม ให้นักศึกษามีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมสูงขึ้นในที่สุด ซึ่งนำไปสู่การใช้จ่ายเงินเพิ่มขึ้น การออม เงินต่อเดือนที่ลดลง ทักษะคตินักศึกษาต่อการก่อหนี้สินสูงขึ้น และมีสมรรถนะตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงลดลง ส่วนจะนำไปสู่การก่อหนี้สินได้หรือไม่ ขึ้นอยู่ที่ว่านักศึกษามีความ ตระหนักในอรรถประโยชน์ของการบริโภค (พฤติกรรมแบบบริโภคนิยม) หรือมีความตระหนักต่อ อรรถประโยชน์ของการออม (ความตระหนักต่อการออมเงิน) มากกว่ากัน ถ้านักศึกษามีความ ตระหนักต่ออรรถประโยชน์การออมเงินสูงกว่าการบริโภค ก็จะช่วยลดอิทธิพลของรายได้คาดการณ์ หลังสำเร็จการศึกษาที่มีต่อการเพิ่มระดับพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษาลงได้

3. อำนาจซื้อของนักศึกษา (รายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน มูลค่าทรัพย์สินที่มีค่า และปริมาณ เงินออมโดยรวมของนักศึกษา) ส่งผลโดยรวมต่อการก่อหนี้สินทั้งยศ. และนอกเหนือยศ. ของ นักศึกษาในทิศทางบวก ผ่านการใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นของนักศึกษา แต่ในกรณีหนี้สินนอกเหนือยศ.

อำนาจซื้อจะมีอิทธิพลโดยรวมมากกว่ากรณีหนี้สินกยศ. อาจเป็นเพราะหนี้สินประเภทดังกล่าวส่วนใหญ่ต้องใช้ทรัพย์สินที่มีค่าเป็นหลักประกันในการกู้ยืม และนักศึกษาส่วนใหญ่ก่อหนี้สินประเภทนี้เพื่อการใช้จ่ายเพื่อรองรับอำนาจซื้อของตนเองเป็นหลัก อย่างไรก็ตามถ้านักศึกษามีรายได้สูงขึ้น และไม่เพิ่มการใช้จ่ายเงินของตนเองขึ้น แต่นำเงินที่เพิ่มขึ้นไปใช้ในการออมเงินด้วยตนเองมากขึ้น ก็จะสามารถป้องกันการก่อหนี้สินจากการใช้จ่ายเกินตัวได้โดยตรง อีกทั้งนักศึกษาเองก็สามารถสะสมทรัพย์สินหรือเงินออมด้วยตัวเองได้ หรือแม้กระทั่ง ครอบครัวยุติพันธ์ หรือมีผู้อุปการะทางการเงินเป็นคนออมเงินให้ ก็จะทำให้อรรถประโยชน์ในการก่อหนี้สินลดลง เนื่องจากนักศึกษามีเงินออมเพียงพอ จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องก่อหนี้สินจากการใช้จ่าย

ในทางตรงกันข้าม ถ้านักศึกษานำเงินรายได้ส่วนบุคคลไปซื้อทรัพย์สินที่มีค่าหรือนำไปเพิ่มอำนาจซื้อของตนเอง นำไปสู่การเพิ่มระดับค่าครองชีพต่อเดือน อีกทั้งการสะสมทรัพย์สินจะกระตุ้นให้นักศึกษามีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมมากขึ้นกว่าเดิม นักศึกษาก็ยิ่งก่อหนี้สินมากขึ้น ซึ่งทรัพย์สินที่มีค่าและจำนวนเงินออมทั้งหมดของนักศึกษาได้รับอิทธิพลจากรายได้ของครอบครัวโดยตรงสูงสุด ดังนั้นครอบครัวที่เป็นผู้สนับสนุนอำนาจซื้อดังกล่าว ควรติดตามว่านักศึกษานำทรัพย์สินที่มีค่าและเงินออมไปใช้จ่ายเกินตัว หรือก่อหนี้สินหรือไม่ อีกทั้งควรพิจารณามูลค่าหรือจำนวนทรัพย์สินที่เหมาะสมกับบริบทชีวิตของนักศึกษาที่ยังไม่มีรายได้จากการทำงาน และควรกระตุ้นให้นักศึกษารู้จักเก็บออมเงินอย่างเหมาะสมกับขนาดของรายได้ของนักศึกษา

4. การออมรายเดือนของนักศึกษาเป็นกลยุทธ์สำคัญในการลดหนี้สินคงค้างของนักศึกษา เพราะช่วยลดระดับค่าครองชีพจากการใช้จ่ายเงินและความกดดันทางการเงินได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม แต่การออมเงินรายเดือนของนักศึกษาก็มีอิทธิพลทางตรงต่อการลดปริมาณหนี้สินนอกเหนือกยศ. ได้เท่านั้น เพราะหนี้สินประเภทดังกล่าวนักศึกษาก่อขึ้นเพื่อใช้จ่ายในการบริโภคสินค้าและบริการทั่วไปเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นรายจ่ายที่นักศึกษาสามารถปรับลดด้วยตนเองได้ อีกทั้งถ้านักศึกษามีเงินออมที่เพียงพอก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องก่อหนี้สินเพื่อใช้ในการบริโภค ผิดกับหนี้สินกยศ. ที่นักศึกษาปรับลดปริมาณการกู้ยืมลงได้ยาก เพราะเงินกู้ยืมส่วนใหญ่ใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการชำระค่าเล่าเรียนกับทางมหาวิทยาลัย อย่างไรก็ตามผลการศึกษายังเพิ่มเติมแนวคิดของทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต ที่ไม่ได้กล่าวถึงการออมเงินของปัจเจกบุคคลช่วงก่อนวัยทำงานไว้ชัดเจน แต่ในการวิจัยพบว่านักศึกษาที่สามารถออมเงินจากรายได้ส่วนบุคคลของตนเองได้ และเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันหรือลดหนี้สินคงค้างของนักศึกษาขณะที่ศึกษาระดับปริญญาตรี

ถ้านักศึกษามีครอบครัวที่มีสถานะทางเศรษฐกิจสังคมทางด้านรายได้ระดับสูง นักศึกษาจะมีทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะเศรษฐกิจฯ และเพิ่มจำนวนเงินออมต่อเดือนโดยตรง แต่ถ้านักศึกษารับรู้สถานะเศรษฐกิจในเชิงบวกแล้ว (เพราะมีความกดดันทางการเงินน้อย หรือมีแรงสนับสนุนทางการเงินจากครอบครัวก็ตาม) กลับละเลยความตระหนักต่อการออมเงิน ก็จะไม่ออมเงินต่อเดือน ดังนั้นการที่นักศึกษารักษาวินัยทางการเงินของตนจากการออมเงินต่อเดือนได้ นักศึกษาก็ต้องรักษาความตระหนักในอรรถประโยชน์ต่อการออมเงินของตนเองไว้ ไม่ว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรในสถานะเศรษฐกิจ โดยที่ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงมากที่สุดในการอธิบายความตระหนักต่อการออมเงินคือสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา ดังนั้นนักศึกษาที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ก็จะสามารถรักษาหรือเพิ่มความตระหนักในอรรถประโยชน์ต่อการออมเงินของตนเองได้ดีที่สุด

ประเด็นที่น่าสนใจในกรณีการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. พบว่านักศึกษาที่ต้องการสะสมเงินออม โดยมีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อจะนำเงินออมไปซื้อหรือสะสมทรัพย์สินที่มีค่า จะทำให้นักศึกษาใช้จ่ายเพิ่มขึ้นโดยตรงจากอำนาจซื้อที่เพิ่มขึ้น กระตุ้นให้นักศึกษามีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมมากขึ้น ไปพร้อมกับการคาดการณ์ความมั่งคั่งในอนาคตที่สูงขึ้น จึงตัดสินใจก่อหนี้สินเพื่อรองรับอรรถประโยชน์จากการบริโภค กลายเป็นพฤติกรรมเสี่ยง ที่นักศึกษาต้องมาก่อหนี้สิน ทั้งๆ ที่นักศึกษามีการออมเงิน แต่กลับนำการออมเงินดังกล่าวไปเปลี่ยนเป็นอำนาจซื้อ ดังนั้นนักศึกษาต้องมีความตระหนักต่ออรรถประโยชน์ของการออมเงินมากกว่ามุมมองในประเด็นการออมเงินช่วยสนับสนุนอำนาจซื้อของตนเอง เช่น นักศึกษาควรรับรู้ว่าการออมเงินในสถาบันการเงินเป็นการลงทุนทางอ้อม เพราะได้รับผลตอบแทนจากการฝากเงินในรูปแบบดอกเบี้ยเงินฝาก (ผลการศึกษาพบว่านักศึกษามีความตระหนักในอรรถประโยชน์ต่อการออมเงินในระดับมากทั้งสิ้น ยกเว้นประเด็นคำถาม “การออมเงินจะทำให้นักศึกษาได้รับผลตอบแทนจากอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก” เท่านั้นที่นักศึกษามีความตระหนักเพียงระดับปานกลาง) ซึ่งความตระหนักในการออมเงินที่สูงและหลากหลาย จะส่งผลให้นักศึกษาออมเงินต่อเดือนมากขึ้นโดยตรง นักศึกษาจึงควรเรียนรู้ความรู้ทางการเงินในประเด็นการออมเงิน เพื่อสร้างความตระหนักดังกล่าวให้กับตนเอง

5. การบริหารจัดการทางการเงินของนักศึกษาส่งผลทางตรงต่อการลดความกดดันทางการเงินของนักศึกษา แต่การบริหารจัดการทางการเงินกลับไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการลดค่าครองชีพและเพิ่มปริมาณการออมเงินของนักศึกษาได้ แสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการทางการเงินจะมีผลโดยตรงให้นักศึกษาจัดสรรปริมาณเงินให้สอดคล้องกับความต้องการถือเงินเท่านั้น อย่างไรก็ตามการ

บริหารจัดการทางการเงินก็สามารถส่งอิทธิพลให้นักศึกษาลดรายจ่ายและเพิ่มการออมเงินต่อเดือนได้เช่นกัน แต่นักศึกษาต้องเพิ่มความตระหนักต่ออรรถประโยชน์ของการออมเงิน ลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมลง และต้องออมเงินต่อเดือน ก็จะทำให้การบริหารจัดการทางการเงินส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อการลดค่าครองชีพและเพิ่มจำนวนการออมเงินของนักศึกษาได้ เมื่อนักศึกษาใช้จ่ายน้อยลงและออมเงินมากขึ้น การบริหารจัดการทางการเงินก็จะส่งอิทธิพลทางอ้อมให้นักศึกษามีความกดดันทางการเงินและทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สิน/ กู้ยืมที่ลดลงได้อีก

6. พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมนอกจากจะมีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายของนักศึกษาสูงที่สุดแล้วยังมีอิทธิพลทางตรงในการลดสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สะท้อนถึงการเปลี่ยนผ่านของวัฒนธรรมการออมไปสู่บริโภคนิยม จึงทำให้ตัวแปรพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมเป็นตัวกำหนดการเปลี่ยนแปลงของสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาโดยตรง มากกว่าที่จะถูกกำหนดจากสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาที่ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาในระดับปริญญาตรีลดลง และมีความตระหนักในการออมเพิ่มขึ้น จนมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการลดพฤติกรรมบริโภคนิยมลงได้เช่นกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า พฤติกรรมแบบบริโภคนิยมมีอิทธิพลอ้อมสูงที่สุดที่ทำให้นักศึกษาเพิ่มการก่อหนี้สินทั้งกรณียศ. และกรณีนอกเหนือยศ. สะท้อนว่าพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมเป็นตัวแปรเบื้องหลังที่ส่งอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาผ่านอิทธิพลของตัวแปรอื่นๆ มากที่สุด

7. มุมมองของการเข้าศึกษาระดับปริญญาตรีของนักศึกษาในเขตกรุงเทพฯ ผลการศึกษาบ่งชี้ว่าเป็นพฤติกรรมการลงทุนที่ยังไม่ชัดเจนตามที่ทฤษฎีทุนมนุษย์ทางเศรษฐศาสตร์ เนื่องจากความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาฯ ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการอธิบายรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีของนักศึกษา เนื่องจากทฤษฎีดังกล่าวนักศึกษาจะต้องคาดการณ์รายได้ในอนาคตหลังสำเร็จการศึกษา จากอรรถประโยชน์ ต้นทุนขณะศึกษาและต้นทุนค่าเสียโอกาสทางการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบ เพื่อคาดการณ์กำไรจากการศึกษา อาจสรุปได้ว่านักศึกษาในเขตกรุงเทพฯ อาจมีแค่ความเชื่อในอรรถประโยชน์ของการศึกษาในระดับปริญญาตรีทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินเท่านั้น แต่ไม่สามารถระบุรายได้หลังสำเร็จการศึกษากลับมาเป็นจำนวนเงินได้อย่างชัดเจน พฤติกรรมดังกล่าวจึงโน้มเอียงไปตามมุมมองที่ว่าการศึกษาคือการบริโภค/ การบริการมากกว่า เนื่องจากนักศึกษาตัดสินใจก่อหนี้สินและใช้จ่ายจากอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีโดยตรง ซึ่งสะท้อนให้เห็นความเสี่ยงในการชำระหนี้สินคืนเจ้าหนี้ในอนาคต จึงเป็นไปได้

ได้ที่เบื้องหลังของปรากฏการณ์ดังกล่าวอาจเกิดจากการที่นักศึกษาขาดสมรรถนะของการคาดการณ์ที่สมเหตุสมผล ดังนั้นทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต้องให้ข่าวสารข้อมูล (Information) เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่สมบูรณ์ในเรื่องรายได้หลังสำเร็จการศึกษาที่ควรจะเป็นที่สมเหตุสมผลกับบริบทของหลักสูตรที่นักศึกษาศึกษาอยู่และสถานะเศรษฐกิจของประเทศไทยในแต่ละช่วงเวลา

รายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษามีอิทธิพลทางตรงต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. แต่ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการก่อหนี้สินยศ. อาจเกิดจากการที่นักศึกษามีทัศนคติว่าตนเองไม่มีความจำเป็นที่ต้องชำระเงินเดือนและดอกเบี้ยเงินกู้ยศ. ในระยะเวลาอันสั้น เมื่อผสานกับมุมมองของนักศึกษาที่ไม่ได้มองการศึกษาเป็นการลงทุนที่ต้องได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนที่เป็นตัวเงิน ร่วมกับการถ่ายทอดทัศนคติเชิงบวกในอรรถประโยชน์ทางการศึกษาระดับปริญญาตรีจากครอบครัว จึงทำให้นักศึกษาไม่ได้ให้ความสำคัญกับรายได้หลังสำเร็จการศึกษาในการตัดสินใจก่อหนี้สินยศ.

8. ทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจของครอบครัวและระดับมหภาค พบว่า นักศึกษาใช้ทัศนคติดังกล่าวทำนายความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรี และรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาโดยตรงในเชิงบวก แสดงว่านักศึกษาใช้เพียงความรู้สึกของตนเองที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจที่เผชิญอยู่ในปัจจุบันมากำหนดอรรถประโยชน์ทางการศึกษาหลังตนเองสำเร็จการศึกษาเท่านั้น มากกว่าที่จะใช้บริบทของหลักสูตรที่ตนเองศึกษามาใช้ในการคำนวณความเป็นไปได้ของรายได้หลังสำเร็จการศึกษา รวมทั้งทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ยังเป็นตัวแปรที่ส่งอิทธิพลทางตรงต่ออรรถประโยชน์ตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ทั้งอรรถประโยชน์ต่อการบริโภค (พฤติกรรมแบบบริโภคนิยม) อรรถประโยชน์ต่อการออมเงิน (ความตระหนักต่อการออมเงิน) อรรถประโยชน์ต่อการก่อหนี้สิน/ กู้ยืม (ทัศนคติต่อการก่อหนี้สิน/ กู้ยืม) และส่งผลกระทบต่อสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แสดงให้เห็นว่านักศึกษาใช้ทัศนคติต่อเศรษฐกิจของตนเองมาเป็นปัจจัยในการตัดสินใจทั้งในการกำหนดอรรถประโยชน์จากพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของตัวเอง รวมทั้งยังนำมาเป็นปัจจัยในการตัดสินใจเลือกปรัชญาในการดำเนินชีวิตของตัวเองด้วยเช่นกัน เพราะผลการวิจัยพบว่า เมื่อนักศึกษารู้สึกว่าเศรษฐกิจของครอบครัวและระดับมหภาคดีขึ้น จะมีผลโดยตรงให้นักศึกษาตัดสินใจดำเนินชีวิตแบบบริโภคนิยม ขณะที่ลดพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลง ซึ่งทำให้นักศึกษาใช้จ่ายเงินมากขึ้น ออมเงินน้อยลงไปพร้อมกับตระหนักในการออมเงินที่ลดลง มีทัศนคติต่อหนี้สินในเชิงบวกมากขึ้น และก่อหนี้สินมากขึ้น

เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างของอิทธิพลของทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ต่อการก่อหนี้สินทั้งกยศ. และนอกเหนือกยศ. ก็พบว่าในกรณีของหนี้สินนอกเหนือกยศ. ทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจฯ มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือกยศ. ในทิศทางบวก อาจเป็นเพราะหนี้สินนอกเหนือกยศ. ถูกขับเคลื่อนจากการตัดสินใจของผู้บริโภคที่ต้องพิจารณาอรรถประโยชน์ของการบริโภคสินค้าและบริการชนิดต่างๆ และอรรถประโยชน์ของการก่อหนี้สินตามทฤษฎีพฤติกรรมของผู้บริโภคทางเศรษฐศาสตร์ ดังนั้นถ้านักศึกษามีทัศนคติว่าสถานะทางเศรษฐกิจของตนเองดีขึ้น ก็จะคิดว่าอำนาจซื้อของตนเองมีมากขึ้น จึงตัดสินใจก่อหนี้สินนอกเหนือกยศ. เพราะต้องการเงินมาเพิ่มระดับใช้จ่ายเพื่อรองรับอรรถประโยชน์ของการบริโภคที่เพิ่มสูงขึ้น ขณะเดียวกันทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจฯ กลับส่งผลทางตรงในทางลบต่อการก่อหนี้สินกยศ. ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานของกยศ. ที่เน้นช่วยเหลือนักศึกษาที่ด้อยโอกาสทางการเงินให้สามารถเข้าศึกษาต่อได้ แต่เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางอ้อมกลับพบว่ามีอิทธิพลทางบวกต่อการก่อหนี้สินกยศ. เช่นกัน อาจเป็นเพราะนักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่มีระดับรายได้ต่ำ จะต้องก่อหนี้สินกยศ. เพื่อเข้าศึกษา เมื่อนักศึกษาได้รับเงินกู้จากกยศ. ก็จะมีอำนาจซื้อสูงขึ้น นักศึกษาก็จะมีทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ของตนเองในเชิงบวกมากขึ้น และตัดสินใจเพิ่มระดับการบริโภคสินค้าและบริการทั่วไป ทำให้นักศึกษาจำเป็นต้องกู้ยืมเงินกยศ. ต่อไป เพื่อรองรับการใช้จ่ายในการบริโภคที่เพิ่มขึ้นของตนเอง

9. สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับสูง นอกจากจะส่งอิทธิพลโดยตรงต่อการลดหนี้สินนอกเหนือกยศ. และส่งอิทธิพลโดยรวมต่อการลดการก่อหนี้สิน กยศ. แล้วสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สูงขึ้น ยังช่วยให้ นักศึกษามีความตระหนักต่อการออมเงินที่สูงขึ้น และยังส่งผลโดยตรงต่อการมีวินัยทางการเงินจากการออมเงินรายเดือนที่สูงขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่เป็นรูปธรรมของสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวัฒนธรรมการออมเงินของไทย อีกทั้งยังพบประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

9.1 เมื่อเปรียบเทียบสมรรถนะของนักศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ในกรณีที่ผู้บริโภคตัดสินใจใช้จ่ายในสินค้าและบริการ หรือจะออมเงินมากน้อยอย่างไร ต้องพึ่งพาการรับรู้ว่าอรรถประโยชน์ที่ตนเองคาดว่าจะได้รับ โดยการเปลี่ยนแปลงของอรรถประโยชน์ทั้งหมดดังกล่าว ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกล่าวว่าอรรถประโยชน์จะเปลี่ยนแปลงไปตามทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลนั้นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริโภค การศึกษา การออมเงิน และการก่อหนี้สิน แต่ไม่ได้กล่าวถึงรายละเอียดของทัศนคติและ

พฤติกรรมดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน มักจะสรุปว่าเป็นปรากฏการณ์ของการคาดการณ์ที่สมเหตุสมผลของแต่ละบุคคลเท่านั้น ในประเด็นดังกล่าวผลการวิจัยในกรณีศึกษาระดับปริญญาตรีเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าสมรรถนะของนักศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของอรรถประโยชน์ดังกล่าวทุกตัวแปร โดยช่วยลดอรรถประโยชน์จากการศึกษาในระดับปริญญาตรี และอรรถประโยชน์ (ทัศนคติเชิงบวก) ต่อการก่อหนี้สินได้โดยตรง อีกทั้งยังส่งอิทธิพลทางตรงต่อการเพิ่มความตระหนักต่ออรรถประโยชน์จากการออมเงินของนักศึกษา ส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อการลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของนักศึกษาลง ได้อีกเช่นกัน

การวิจัยจึงพบประเด็นสำคัญในการเติมช่องว่างของความรู้ว่าทัศนคติและพฤติกรรมของนักศึกษาในเขตกรุงเทพฯ ได้รับอิทธิพลจากหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญที่อยู่เบื้องหลังการรับรู้อรรถประโยชน์ของการบริโภคและการศึกษาระดับปริญญาตรี การออมเงิน และการก่อหนี้สินของนักศึกษา โดยปรากฏการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของอิทธิพลทางอ้อมของตัวแปรทั้งหมดในแบบจำลองที่มีต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษาที่พบว่าอิทธิพลทางอ้อมของตัวแปรสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามีอิทธิพลเชิงลบมากที่สุดในการส่งผ่านอิทธิพลดังกล่าวผ่านตัวแปรอื่นๆ ในแบบจำลองไปสู่การลดลงของการก่อหนี้สินทั้งกรณียศ. และนอกเหนือยศ.

9.2 สมรรถนะของนักศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่งผลทางอ้อมต่อการบริหารจัดการทางการเงิน พบว่าสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาที่สูงขึ้น จะส่งผลให้นักศึกษามีความตระหนักทางการเงินเพิ่มสูงขึ้น และทำให้นักศึกษาลดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมลง นักศึกษาก็จะบริหารจัดการทางการเงินด้วยตัวเองในที่สุด

10. นักศึกษาที่มีความรู้ทางการเงินในระดับสูง จะมีความกดดันทางการเงิน พฤติกรรมการบริโภคนิยม และทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ในเชิงบวกลดลง เพราะความรู้ทางการเงินเป็นสมรรถนะที่สำคัญในการคาดการณ์ทางเศรษฐกิจอย่างสมเหตุสมผลตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก อีกทั้งความรู้ทางการเงินยังเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุโดยตรงต่อการเพิ่มสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา ซึ่งความรู้ก็เป็นเงื่อนไขหนึ่งในการสร้างสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของปัจเจกบุคคล

ในทางตรงกันข้ามความรู้ทางการเงินของนักศึกษาส่งผลทางตรงให้นักศึกษาเพิ่มปริมาณการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ.มากยิ่งขึ้น จึงอาจสรุปได้ว่านักศึกษาที่มีความรู้ทางการเงินที่สูงยังไม่เพียงพอที่จะลดปริมาณหนี้สินลงได้ ถึงแม้ความรู้ทางการเงินจะเป็นตัวแปรที่ใช้แทนสมรรถนะของนักศึกษาในการคาดการณ์ที่สมเหตุสมผลก็ตาม แต่ในการวิจัยยังพบว่านักศึกษาต้องใช้ความรู้ทางการเงินผ่าน 1) การลดพฤติกรรมการบริโภคนิยมของตนเองลง 2) มีทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ในเชิงบวกไม่มากเกินไปจนความจริง และ 3) มีสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สูง ความรู้ทางการเงินจึงจะส่งผลต่อการลดหนี้สินนอกเหนือยศ. และจากอิทธิพลเชิงบวกและเชิงลบของความรู้ทางการเงินที่มีต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ.ดังกล่าว จึงเป็นสาเหตุให้ความรู้ทางการเงินไม่มีอิทธิพลโดยรวมต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ.

11. การที่นักศึกษาได้เรียนรู้ทางการเงินกับบิดามารดา เพื่อน ญาติพี่น้อง อาจารย์มหาวิทยาลัย และการเรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากจะส่งผลให้นักศึกษามีความรู้ทางการเงินสูงขึ้น ยังส่งผลต่อการลดหนี้สินนอกเหนือยศ. ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพราะการเรียนรู้ทางการเงินในระดับสูง จะส่งผลทางตรงให้นักศึกษามีความรู้ทางการเงินที่สูงขึ้น การใช้จ่ายต่อเดือนที่ลดลง มีความตระหนักต่อการออมเงินที่สูงขึ้น และทำให้นักศึกษามีสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสูงขึ้นเช่นกัน ซึ่งนำไปสู่การลดโอกาสก่อหนี้สินของนักศึกษา

ในทางตรงกันข้ามการเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษา กลับส่งผลให้นักศึกษามีทัศนคติต่อการกู้ยืมหรือก่อหนี้สินในเชิงบวกมากยิ่งขึ้น ซึ่งนำไปสู่การก่อหนี้สินที่เพิ่มขึ้นได้เช่นกัน ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวอาจแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาได้รับการถ่ายทอดทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินจากบุคคลรอบข้างและแหล่งการเรียนรู้อื่นๆ มาปรับเป็นทัศนคติของตนเอง โดยเฉพาะในปัจจุบันที่สังคมกำลังเปลี่ยนผ่านจากวัฒนธรรมการออมสู่วัฒนธรรมในการก่อหนี้สิน จึงมีโอกาสูงที่บุคคลรอบข้างจะปลูกฝังทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินให้กับนักศึกษา เมื่อนักศึกษาเรียนรู้ทางการเงินกับบุคคลนั้นๆ อย่างไรก็ตามการเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษาก็ส่งอิทธิพลทางอ้อมให้นักศึกษาปรับลดทัศนคติเชิงบวกในการก่อหนี้สินได้เช่นกัน แต่ต้องมีเงื่อนไขดังนี้ 1) นักศึกษาเรียนรู้ทางการเงินแล้ว ต้องมีความรู้ทางการเงินสูงขึ้น เพื่อประเมินสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวและประเทศได้อย่างเหมาะสม และ 2) การเรียนรู้ทางการเงิน ต้องส่งผลให้นักศึกษามีสมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สูงขึ้น สะท้อนภาพการพัฒนาให้นักศึกษาปลอดหนี้สินนอกเหนือจากการพัฒนา ปรับปรุงสมรรถนะทั้งทัศนคติ พฤติกรรม ความรู้ของนักศึกษาแล้ว ยังต้องพัฒนาปรับปรุงสมรรถนะของบุคคลรอบข้างนักศึกษานี้ในสังคมด้วยเช่นกัน เพราะบุคคลดังกล่าว

สามารถถ่ายทอดสมรรถนะทางการเงินให้กับนักศึกษา รวมทั้งการเลือกจุดยืนของปรัชญาดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจที่ควรโน้มเอียงเข้าสู่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

12. สถานะทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวนักศึกษา ทั้งรายได้และระดับการศึกษาของครอบครัว ส่งผลทางตรงต่อการก่อหนี้สินกยศ. ในทิศทางตรงกันข้ามทั้งคู่ แต่เศรษฐกิจสังคมกลับไม่มีนัยสำคัญต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือกยศ. แสดงให้เห็นว่าแก่นักศึกษาอาศัยอยู่ในครอบครัวที่ไม่มีความสามารถสนับสนุนทางการเงินให้กับนักศึกษาที่เพียงพอ นักศึกษาจะกู้ยืมเงินจากกยศ. เพื่อศึกษาต่อ ตามวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของกยศ. ของรัฐบาลไทย เป็นการตอบสนองความต้องการในการยกระดับทางสังคมของตนเองและครอบครัว ที่สะท้อนมาจากอิทธิพลทางตรงของความคาดหวังต่ออรรถประโยชน์จากการศึกษาที่มีต่อการก่อหนี้สินกยศ. ผลการวิจัยยังพบว่า นักศึกษาที่มีผู้ปกครองที่มีการศึกษาระดับต่ำ จะคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีไว้สูง สะท้อนภาพการปลูกฝังค่านิยมในเรื่องความคาดหวังอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีจากครอบครัว จนทำให้นักศึกษายอมก่อหนี้สินกยศ. ขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวจะไม่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือกยศ. แต่ก็ไม่สามารถปฏิเสธนัยสำคัญทางสถิติของอิทธิพลทางตรงของระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวที่มีต่อความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีได้

เมื่อพิจารณาในกรณีหนี้สินนอกเหนือกยศ. กลับพบว่า รายได้ของครอบครัวส่งผลให้นักศึกษาก่อหนี้สินนอกเหนือกยศ. เพิ่มขึ้น อาจเกิดจากเหตุผลที่ครอบครัวที่มีรายได้ระดับสูง จะมีความมั่งคั่งเพียงพอที่จะสนับสนุนทางการเงิน (Financial Aid) แก่นักศึกษาได้ สะท้อนภาพการเพิ่มขึ้นของอำนาจซื้อของนักศึกษา ทั้งรายได้ ทรัพย์สินที่มีค่าและเงินออมที่มีอยู่ ซึ่งล้วนแต่ปรับเปลี่ยนเป็นอำนาจซื้อได้ทั้งสิ้น กระตุ้นให้นักศึกษาใช้จ่ายเงินตามพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ที่สำคัญนักศึกษาที่อยู่ในครอบครัวที่มีรายได้สูง มักจะคาดการณ์ว่าครอบครัวจะสนับสนุนทางการเงินเพื่อจัดการกับหนี้สินที่คงค้างแทนตนเอง จึงยังใช้จ่ายเงินในระดับสูงต่อไป พร้อมกับมีทัศนคติเชิงบวกต่อสถานะเศรษฐกิจฯ สูงขึ้น นักศึกษาจึงมั่นใจที่จะก่อหนี้สินนอกเหนือกยศ. ขึ้นอีกในอนาคต

เมื่อพิจารณาผลการศึกษาในส่วนวิธีวิทยาเชิงคุณภาพพบว่าสอดคล้องกับผลการศึกษาจากวิธีวิทยาเชิงปริมาณ เมื่อผสานข้อมูลจากวิธีวิทยาทั้งสอง พบว่าผลการศึกษาจากวิธีวิทยาเชิงคุณภาพช่วยเติมเต็มองค์ความรู้จากแบบจำลองสมการโครงสร้างได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกระบวนการประกอบสร้างทัศนคติและพฤติกรรมของนักศึกษาที่จะนำไปสู่การก่อหนี้สิน โดยมีประเด็นความรู้สำคัญดังนี้

1. กรณีหนี้สินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

กรณีหนี้สินยศ. พบว่าแม้ว่าสถานะทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว (รายได้และระดับการศึกษาของบิดา มารดา) ที่ต่ำจะเป็นสาเหตุที่ทำให้นักศึกษาก่อหนี้สินยศ. ก็ตาม แต่ยังมีตัวแปรอื่นๆ มีอิทธิพลอยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ดังกล่าว เช่น การที่นักศึกษามีทัศนคติอย่างไรกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของครอบครัวตนเอง ถ้านักศึกษามองว่าครอบครัวมีสถานะทางเศรษฐกิจสังคมทางรายได้ต่ำ ก็จะเลือกก่อหนี้สินยศ. เพื่อเข้าศึกษา โดยเฉพาะนักศึกษาที่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีที่จะคาดหวังกับบรรทัดฐานประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีไว้สูง เพราะมองว่าการศึกษาระดับปริญญาตรีนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตของนักศึกษา อีกทั้งยังตั้งความหวังให้นักศึกษาช่วยยกระดับสถานภาพทางสังคมของครอบครัว ครอบครัวจึงถ่ายทอดทัศนคติดังกล่าวให้กับนักศึกษา และกลายเป็นแรงกระตุ้นสำคัญให้นักศึกษาก่อหนี้สินเพื่อการศึกษาขึ้น ภายใต้ทัศนคติเชิงบวกของนักศึกษาที่มีต่อการก่อหนี้สินยศ. เพราะนักศึกษามีมุมมองว่าหนี้สินยศ. เป็นเครื่องมือที่ทำให้ตนเองได้เข้าเรียนในระดับปริญญาตรีเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองและครอบครัว ช่วยลดรายจ่ายของตนเองทั้งรายจ่ายทั่วไปและรายจ่ายด้านการศึกษา ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการลดภาระทางการเงินของครอบครัว ประกอบกับ นักศึกษาไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบ (ทัศนคติเชิงลบ) จากการกู้ยืมเงิน กลับเชื่อว่าหนี้สินยศ. เป็นหนี้สินที่ไร้ผลกระทบ ไม่มีพิษมีภัยต่อนักศึกษา ทำให้ละเลยที่จะทำความเข้าใจกฎระเบียบ เงื่อนไขในกู้ยืมเงินกับยศ. และไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ผลกระทบจากการก่อหนี้สินดังกล่าวที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

อย่างไรก็ตามปัจจัยเชิงสาเหตุต่างๆ ที่ได้กล่าวมา ก็ไม่ได้สำคัญไปกว่าความคาดหวังในผลตอบแทนที่นักศึกษาคาดว่าจะได้รับเมื่อสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งเป็นอิทธิพลที่สำคัญที่สุดต่อการตัดสินใจก่อหนี้สินยศ. ซึ่งความคาดหวังดังกล่าวประกอบสร้างมาจากความคาดหวังของครอบครัวเป็นหลัก นักศึกษาจึงละเลยที่จะตระหนักถึงต้นทุนค่าเสียโอกาสจากการเข้าศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นเพียงความคาดหวังที่ยังไม่ใช่ว่าการคาดการณ์ที่สมเหตุสมผลตามพฤติกรรมของนักลงทุนทางการศึกษา เพราะไม่สามารถตีค่าความคาดหวังดังกล่าวให้เป็นตัวเงินที่เป็นรูปธรรมได้ จึงประกอบสร้างรายได้หลังสำเร็จการศึกษามาจากการรับรู้ข่าวสารนโยบายที่เกี่ยวกับ ค่าจ้างเงินเดือนขั้นต่ำของรัฐบาลในช่วงที่ทำการศึกษา และเชื่อว่าตนเองจะได้รายได้ในจำนวนที่รับรู้มา ไม่ก็เปรียบเทียบกับบุคคลรอบข้าง โดยส่วนใหญ่ละเลยที่จะพิจารณาศักยภาพของมหาวิทยาลัย หลักสูตร หรือแม้กระทั่งศักยภาพที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการทำงานในอนาคตของตนเอง จึงเห็นได้ชัดเจนว่านักศึกษาไม่ได้ให้ความสำคัญกับการคาดการณ์ผลตอบแทนจากการศึกษาที่

สมเหตุสมผล สอดคล้องกับผลการวิจัยของแบบจำลองสมการ โครงสร้างหนี้สินยศ. ที่ความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีของนักศึกษาที่มีอิทธิพลโดยรวมต่อการก่อหนี้สินยศ. สูงที่สุด ขณะเดียวกันรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษากลับไม่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินยศ. รวมทั้งตัวแปรความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาในระดับปริญญาตรีก็ไม่ได้เป็นตัวแปรที่ทำนายรายได้คาดการณ์หลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษา

2. กรณีหนี้สินนอกเหนือการกู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

กรณีหนี้สินนอกเหนือยศ. พบว่า หนี้สินดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นได้ แม้ว่านักศึกษาจะมีรายได้และทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูงในปัจจุบัน หรืออาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีระดับทางเศรษฐกิจสูงตามรายได้ในระดับสูงที่สามารถช่วยเหลือทางการเงิน เมื่อนักศึกษาเกิดความกดดันทางการเงินก็ตามแตกต่างไปจากการก่อหนี้สินยศ. ที่นักศึกษาส่วนใหญ่กู้ยืมเงินยศ. จะอาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีระดับสถานะทางเศรษฐกิจต่ำกว่า สะท้อนให้เห็นว่าการเพิ่มอำนาจซื้อให้กับนักศึกษา ยิ่งทำให้นักศึกษาเพิ่มความมั่นใจที่จะใช้จ่ายเงินที่เกินไปกว่ารายได้และทรัพย์สินที่ตนเองมีอยู่ในปัจจุบัน อีกทั้งยังทำให้นักศึกษาไม่รับรู้ความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับการออม จึงละเลยการออมเงินไม่ตระหนักและขาดกลยุทธ์ในการบริหารจัดการทางการเงินด้วยตนเอง แต่กลับเข้าใจเองว่าการก่อหนี้สินจะทำให้ตนเองได้ใช้จ่ายเงินมากขึ้น ได้รับอรรถประโยชน์จากการบริโภคมากขึ้น ทั้งอรรถประโยชน์ทางตรงที่สามารถบริโภคสินค้าและบริการราคาสูงได้ทันที และอรรถประโยชน์ทางอ้อม เช่น การยกระดับทางสังคมจากการบริโภคตามบุคคลรอบข้างได้ เป็นต้น จนในที่สุดนักศึกษาก็จะมีมุมมองที่คลาดเคลื่อนว่าการก่อหนี้สินเป็นสิ่งจำเป็นต่อการบริหารจัดการทางการเงิน จึงเกิดทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. จากความเข้าใจผิด โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมาจากการก่อหนี้สินดังกล่าว และไม่ได้คำนึงถึงภาระทางการเงินของครอบครัวที่ต้องนำมาชำระหนี้สินให้นักศึกษา ซึ่งล้วนแต่สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินชีวิตของนักศึกษาตามแบบคนในสังคมแบบบริโภคนิยม ซึ่งในความเป็นจริง นักศึกษาควรมีมุมมองว่าบริหารจัดการทางการเงินเป็นกลยุทธ์ที่จะทำให้ตนเองรักษาระดับการใช้จ่ายได้เหมาะสมกับศักยภาพทางการเงินของตนเองบริหารจัดการเงินแล้วตนเองจะออมเงินได้และไร้ซึ่งภาระหนี้สิน ซึ่งเป็นการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นถ้านักศึกษายังคงดำเนินชีวิตเพื่อตอบสนองอรรถประโยชน์ของการบริโภค นักศึกษาก็จะไม่สามารถปรับพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้

จากมุมมองที่คลาดเคลื่อนของนักศึกษาในเรื่องการบริหารจัดการทางการเงินข้างต้น นักศึกษาจึงใช้วิธีหมุนเวียนเงินที่ได้รับจากครอบครัวมาใช้ในการชำระหนี้เป็นหลัก ทั้งนี้รายได้ประจำที่ได้รับจากครอบครัวมาชำระหนี้สิน นำรายได้ที่ครอบครัวให้เพื่อใช้จ่ายในในธุรกรรมอื่นๆ เช่น ค่าเช่าที่พัก ค่าเล่าเรียน ฯลฯ มาใช้ชำระหนี้ไปก่อน ทำให้นักศึกษาต้องมีหนี้สินจากการค้างชำระ ค่าสินค้าและบริการ หรือก่อหนี้สินชนิดอื่นๆ เพิ่มขึ้น เพื่อนำเงินมาชำระหนี้สินเดิม การศึกษายังพบว่านักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ. ส่วนใหญ่ จะไม่ยอมลดการใช้จ่ายเงินลง ไม่ยอมปรับการดำเนินชีวิตจากพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ไม่ยอมปรึกษาปัญหาหนี้สินกับครอบครัวตั้งแต่เริ่มเกิดปัญหาทางการเงิน กลับพยายามแสวงหาความรู้เพื่อเข้าถึงช่องทางการก่อหนี้สินประเภทอื่นๆ เพราะความตั้งใจของนักศึกษาที่จะใช้เงินจากการก่อหนี้สินแหล่งใหม่มาจัดการปัญหาหนี้สินของตนเอง ภายใต้อาสาใจที่คลาดเคลื่อนว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการบริหารจัดการทางการเงินที่ดี

อีกประเด็นสำคัญที่นักศึกษายังคงก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. เพิ่มขึ้น ทั้งๆ ที่ตนเองเริ่มมีความกดดันทางการเงิน เกิดจากการคาดหวังความช่วยเหลือทางการเงินจากบิดามารดา เพราะในท้ายที่สุดเมื่อนักศึกษาจัดการกับปัญหาหนี้สินด้วยตนเองไม่ได้แล้ว ก็จะร้องขอความช่วยเหลือจากครอบครัวให้เข้าจัดการปัญหาให้ ซึ่งนอกจากนักศึกษาคาดหวังกับความช่วยเหลือจากครอบครัว และบุคคลรอบข้างแล้ว นักศึกษายังคาดหวังกับรายได้ที่ตนเองจะได้รับหลังจากสำเร็จการศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่ก็ไม่สามารถระบุจำนวนเงินที่ชัดเจน แต่กลับเชื่อมั่นว่าเงินจำนวนดังกล่าวจะมีมากพอที่จะชดเชยปริมาณหนี้สินที่ตนเองก่อไว้ในปัจจุบันและขอใช้เงินให้ครอบครัวและบุคคลรอบข้างที่ได้ออกเงินชำระหนี้สินที่ตนเองก่อไว้ด้วยอีก ซึ่งเป็นการมองโลกในแง่ดี ผิดความหวังในการชำระหนี้สินไว้กับอนาคตอย่างไม่สมเหตุผล โดยไม่ได้คำนึงถึงความเสี่ยงในอนาคตที่นักศึกษาอาจต้องเผชิญ เช่น ครอบครัวอาจจะไม่มีเงินพอที่จะชดเชยหนี้สินแทนได้ มีโอกาสจะว่างงานจากความผันผวนของเศรษฐกิจในอนาคต หรือไม่สามารถทำงานที่ได้รับรายได้สูงตามที่คิดไว้ในปัจจุบัน ฯลฯ

ผลการศึกษาข้างต้นตอกย้ำให้เห็นว่า นักศึกษาที่ก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. ไม่ได้นำเอาบทเรียนความล้มเหลวทางการเงินที่ได้รับจากการก่อหนี้สินที่ผ่านมา มาปรับการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของตนเอง แต่กลับพยายามผลักดันหนี้สินที่ก่อไว้ให้เป็นภาระของครอบครัวและบุคคลรอบข้าง ในที่สุดครอบครัวและบุคคลรอบข้างก็จะกลายเป็นแหล่งกู้ยืมเงินที่ไร้ดอกเบี้ยในการชำระหนี้สิน เสมือนเงินให้เปล่าในมุมมองของนักศึกษาเท่านั้น โดยนักศึกษาจำนวนไม่น้อยไม่ทราบว่าการยืมเงินบุคคลรอบข้างเป็นการก่อหนี้สินด้วยเช่นกัน อีกทั้งยังผลักดันหนี้สินให้เป็นเรื่องอนาคต ไม่ตระหนักต่อความสำคัญของระยะเวลาชำระหนี้ จึงไม่ปรับทัศนคติและพฤติกรรมของตนเอง

ประเด็นสำคัญอีกประการคือ นักศึกษาใช้รายได้หลังสำเร็จการศึกษา ความคาดหวังใน
 อนาคตประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษาระดับปริญญาตรี ทศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจ ที่ตนเองรับรู้
 มาใช้ในการตัดสินใจก่อนนี้สินนอกเหนือยศ. เพราะคาดว่าตัวแปรข้างต้น จะสร้างความสามารถใน
 การชำระหนี้ในอนาคตที่นักศึกษาก่อไว้ในปัจจุบันได้ ในกรณีนี้ผู้วิจัยตีความว่า นักศึกษาใช้ภาพ
 อนาคตดังกล่าว มาเป็น “ข้ออ้างที่ดูเหมือนมีเหตุมีผล” ที่จะใช้ก่อนนี้สินและใช้จ่ายเงินเกินตัว
 ในขณะที่ศึกษา เนื่องจากนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีรายได้จากการทำงาน จึงต้องสร้างข้ออ้างให้กับ
 ตนเอง ครอบครัวและบุคคลรอบข้างให้ยอมรับกับการก่อหนี้สินของตน พยายามแสดงภาพว่าได้คิด
 อย่างสมเหตุสมผลแล้วว่า เมื่อไม่มีรายได้แล้วในปัจจุบัน ก็นำรายได้และความมั่งคั่งในอนาคตมา
 เป็นหลักประกันในการก่อหนี้สิน ข้ออ้างดังกล่าว ยังมาในรูปของการอ้างว่า “หนี้สินเป็นเรื่อง
 ธรรมดา ใครๆ ในสังคมปัจจุบันก็ยังก่อหนี้สิน” หรือ “การก่อหนี้สินเป็นการจัดสรรเงิน เป็นการ
 บริหารเงิน ไม่ใช่เรื่องร้ายแรง” สะท้อนภาพของทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา จึง
 อาจกล่าวได้ว่า จริงๆ แล้วนักศึกษาอาจรับรู้ข้อมูลการก่อหนี้สินของครอบครัวและคนรอบข้างใน
 สังคม แต่ไม่ได้พยายามทำความเข้าใจในผลกระทบเชิงลบของการก่อหนี้สินที่บุคคลรอบข้างได้รับ
 เพื่อปรับเป็นบทเรียนในการดำเนินชีวิตของตนเอง ที่ควรตั้งเป้าหมายว่าตนเองจะไม่ก่อหนี้สินให้ไป
 เพิ่มภาระทางการเงินกับครอบครัวและบุคคลรอบข้างอีก ไม่ตระหนักถึงสภาพทางเศรษฐกิจของ
 ครอบครัวและบุคคลรอบข้างที่กำลังต้องเผชิญกับภาระหนี้สินอยู่ ไม่เพียงเท่านั้นนักศึกษากลับนำ
 ประเด็นดังกล่าวมาเป็นข้ออ้างในสิทธิ์อันชอบธรรมที่จะก่อหนี้สินเหมือนกับครอบครัวและบุคคล
 อื่น อย่างขาดความรู้และไม่ตระหนักในสถานะของตนเอง ซึ่งอาจแสดงถึงวุฒิภาวะทางความคิดของ
 นักศึกษาที่ยังไม่สูงพอที่จะเข้าใจปรากฏการณ์ดังกล่าวก็เป็นได้

แนวทางในการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี

การสัมภาษณ์เชิงลึกและสัมภาษณ์กลุ่มในประเด็นการนำเสนอแนวทางการป้องกันและลด
 โอกาสการก่อหนี้สินของนักศึกษากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญกับกลุ่มนักศึกษาที่มีหนี้สินยศ. กลุ่ม
 นักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ. ทั้งหนี้สินในระบบ นอก ระบบ และหนี้สินที่เกิดจากการค้างชำระ
 ค่าสินค้าและบริการ สาธารณูปโภค รวมทั้งกลุ่มนักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินหรือไม่มีหนี้สินค้าง ผล
 การศึกษาในส่วนนี้ จึงเป็นการสะท้อนมุมมองของนักศึกษาที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการก่อหนี้สิน
 เท่านั้น โดยรายละเอียดของแนวทางมีดังนี้

กรณีหนี้สินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

นักศึกษาส่วนใหญ่มีมุมมองว่าการก่อหนี้สินกยศ. เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการเข้าศึกษาซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญในชีวิต เพราะสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวที่ไม่สามารถสนับสนุนทางการเงินในการศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี จึงทำให้นักศึกษาส่วนใหญ่มีทัศนคติว่าการก่อหนี้สินกับกยศ. เพื่อเข้าศึกษาเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

อย่างไรก็ตามนักศึกษาส่วนใหญ่ก็ยังมีมุมมองว่า หนี้สินกยศ. แม้จะเป็นหนี้สินที่มีระยะเวลาในการผ่อนชำระ มีสิทธิประโยชน์และข้อผ่อนผันที่เอื้อต่อผู้กู้ นักศึกษาก็ยังต้องผ่อนชำระหนี้สินกยศ. อยู่ดี จึงต้องพยายามเก็บเงินให้ได้มากที่สุดในขณะที่ศึกษา เพื่อนำเงินออมไปเป็นเงินส่วนหนึ่งในการชำระหนี้สินในอนาคต นักศึกษาจึงต้องพยายามบริหารจัดการทางการเงินด้วยตนเอง ทั้งลดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือย และมีความตระหนักว่าเงินที่กู้ยืมมาต้องนำไปใช้จ่ายเพื่อการศึกษาและรายจ่ายที่จำเป็นอื่นๆ เป็นหลัก พยายามออมเงินเพื่อเป็นเงินสำรองในการใช้จ่ายและลดภาระหนี้สินในอนาคต พยายามทำบัญชีรายรับรายจ่ายเพื่อการใช้เงินที่ไม่เกินไปจากรายได้ ต้องไม่ไปก่อหนี้สินชนิดอื่นซ้ำซ้อนขึ้นมาอีก เป็นต้น และที่สำคัญนักศึกษาต้องตระหนักว่าเงินที่กู้ยืมมาเป็นหนี้สินที่ต้องชำระคืนให้รัฐ ไม่ใช่เงินโอนที่ให้เปล่าจากภาครัฐ ต้องมีความรู้ความเข้าใจในกฎระเบียบการกู้ยืมของกองทุนกยศ. และพยายามทำความเข้าใจผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง

กรณีหนี้สินนอกเหนือกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

นักศึกษาส่วนใหญ่มีมุมมองว่าการก่อหนี้สินนอกเหนือกยศ. เป็นการก่อหนี้สินที่เกิดจากการขาดความตระหนักในเรื่องการบริหารเงิน การออมเงิน และเป็นการก่อหนี้สินเพื่อตอบสนองการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยของตนเอง ซึ่งนักศึกษาได้เสนอแนวทางในการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินดังกล่าวโดยสรุปในภาพรวมดังนี้

1. นักศึกษาต้องปรับทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของตนเอง โดยเฉพาะการปรับสมดุลของรายรับและรายจ่ายของตนเอง ไม่ให้เกิดความกดดันทางการเงิน ไม่ว่าจะเป็น การลดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือยของตนเอง การออมเงินจากรายได้ส่วนบุคคลของตนเอง การตั้งเป้าหมายการออมเงินก่อนที่จะนำเงินรายได้ไปใช้จ่าย และต้องปฏิบัติให้ได้จริง โดยมีกลยุทธ์ในการปฏิบัติโดยตัวนักศึกษาเอง ทั้ง

1.1 การใช้ข้อมูลรายรับรายจ่ายจริงของตนเองเป็นข้อมูลในการตัดสินใจวางแผนในการออมเงินหรือลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น การทำบัญชีรายรับรายจ่ายด้วยตนเอง

1.2 นักศึกษาต้องปรับปรุงการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของตนเองให้น่าเชื่อถือตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และต้องปฏิบัติจริง ซึ่งจะช่วยให้ นักศึกษาหลีกเลี่ยงการก่อหนี้สินได้ ต้องเพิ่มความตระหนักต่อการออมเงินที่สะท้อนถึงการเห็นคุณค่าของเงิน รวมทั้งการมีทัศนคติเชิงบวกต่ออรรถประโยชน์จากการก่อหนี้สินที่ลดลง

การปรับทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจในทางปฏิบัติ นักศึกษาต้องอาศัยการจัดการความรู้ทั้งจากตัวนักศึกษาเองหรือประกอบสร้างขึ้นจากบุคคลรอบข้าง เพื่อสร้างการเรียนรู้เชิงประสบการณ์จากประสบการณ์ของตนเอง ครอบครัวและบุคคลรอบข้างหรือบุคคลอื่นๆ ที่เคยมีประสบการณ์ในการก่อหนี้สิน หรือมีประสบการณ์ทางการเงินด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งประสบการณ์ที่ดีที่จะสามารถเป็นต้นแบบได้ แม้กระทั่งประสบการณ์ความล้มเหลวทางการเงินจากการก่อหนี้สิน เพื่อให้ นักศึกษารับรู้ผลกระทบเชิงลบจากการก่อหนี้สินที่จะเกิดขึ้นกับตนและบุคคลรอบข้าง เพื่อให้ นักศึกษานำความรู้ ประสบการณ์ดังกล่าวมาประยุกต์เป็นบทเรียนที่จะใช้ในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจที่เหมาะสมกับตนเองได้จริง

2. ครอบครัวจะต้องเป็นแหล่งเงินที่สามารถช่วยเหลือ นักศึกษาในการลดความกดดันทางการเงินอย่างสมเหตุสมผล ไม่ช่วยเหลือทางการเงินจนเป็นแรงกระตุ้นให้ นักศึกษาเกิดอำนาจซื้อที่ไม่สอดคล้องกับบริบทของนักศึกษาที่ยังไม่มีรายได้จากการทำงาน ไม่ทำให้นักศึกษาคาดการณ์รายได้ในอนาคตไว้สูงจากความช่วยเหลือทางการเงิน โดยมีกลยุทธ์ในการบรรลุเป้าหมายในเชิงปฏิบัติคือ

2.1 ครอบครัวควรให้เงินรายได้กับนักศึกษาที่ค่อนข้างคงที่ แต่ก็ต้องพิจารณาแล้วว่าเหมาะสมกับภาวะค่าครองชีพในปัจจุบัน พยายามให้นักศึกษาจัดการความสมดุลของรายรับและรายจ่ายด้วยตนเอง ไม่ควรเข้าแทรกแซงโดยการให้ความช่วยเหลือทางการเงินทันทีเมื่อนักศึกษาขอความช่วยเหลือ ควรพิจารณาในกรณีที่มีความจำเป็นเท่านั้น รวมทั้งการซื้อทรัพย์สินที่ฟุ่มเฟือยให้กับนักศึกษา ดังนั้นเมื่อนักศึกษาก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. ขึ้น ครอบครัวก็ไม่ควรชำระหนี้สินแทนนักศึกษาเสมอไป เพราะการให้นักศึกษาได้เกิดความกดดันทางการเงินจากผลกระทบเชิงลบจากการก่อหนี้สิน จะสร้างบทเรียนกับนักศึกษาให้หลีกเลี่ยงการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. ในอนาคต และไม่ควรคาดหวังความช่วยเหลือทางการเงินจากครอบครัวเกินความจำเป็น

2.2 ครอบครัว โดยเฉพาะบิดามารดา ควรรับรู้ข้อมูลทางการเงินของนักศึกษา ทั้งการใช้ จ่ายเงิน การออม การก่อหนี้สิน รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินมีค่าต่างๆ ของนักศึกษา เพื่อ เป็นข้อมูลในการพูดคุย ตักเตือนการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของนักศึกษาอย่างมีเหตุมีผล

2.3 ครอบครัวควรสร้างการเรียนรู้ทางการเงินให้กับนักศึกษาในเชิงประสบการณ์ โดย การจัดการความรู้กับนักศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต ทางเศรษฐกิจกับนักศึกษา การให้ข้อมูลที่จำเป็นกับนักศึกษา เช่น สภาพเศรษฐกิจของครอบครัวใน ปัจจุบัน ประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่หรือล้มเหลวทางการเงินของครอบครัวหรือบุคคลอื่นๆ ที่ รู้จัก โดยเฉพาะประเด็นผลกระทบจากการก่อหนี้สิน กลยุทธ์ป้องกันหรือแก้ไขปัญหานี้สิน ซึ่งการ สร้างการเรียนรู้ให้นักศึกษาดังที่กล่าวมา จะทำให้นักศึกษาสามารถจัดการความรู้ของตนเองอย่าง สมเหตุสมผล เข้าใจในสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวและของตนเองได้ดีขึ้น จึงจะเป็นเกราะ ป้องกันการก่อหนี้สิน เมื่อนักศึกษาต้องเผชิญกับการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจในโลกความเป็นจริง

การอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ได้เติมเต็มองค์ความรู้ในเรื่องปัจจัยที่ผลักดันให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีก่อ หนี้สิน โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทย โดยมีประเด็นสำคัญที่ควรอภิปรายดังนี้

กรณีหนี้สินกยศ. พบว่าสถานะทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวที่ต่ำและทัศนคติของ นักศึกษาที่มีมุมมองว่าตนเองและครอบครัวมีเศรษฐกิจสถานะที่ด้อยกว่าบุคคลอื่นๆ ในสังคมจะทำให้ นักศึกษาก่อหนี้สินกยศ. ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของกยศ. ที่ต้องการ ช่วยเหลือนักเรียนหรือนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนในการศึกษา ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของสมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และ อารียา มนัสบุญเพิ่มพูน (2550) ที่พบว่านักศึกษาที่อาศัยในครอบครัวที่มีรายได้ ครวเรือนต่ำจะมีโอกาสก่อหนี้สินกยศ. มากกว่าครอบครัวที่รายได้สูง อย่างไรก็ตามแม้ว่านักศึกษาที่ ก่อหนี้สินกยศ. จะขาดการสนับสนุนทางการเงินที่เพียงพอต่อการเข้าศึกษาระดับปริญญาตรี แต่ก็ สามารถเลือกทางเดินของชีวิตในเส้นทางอื่นๆ ได้ เช่น การทำงานโดยไม่สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี หรือ การเลือกศึกษาในการศึกษาทางเลือกอื่นๆ แต่ที่นักศึกษามุ่งหวังที่จะเข้าศึกษาต่อในระดับ ปริญญาตรีเพียงทางเลือกเดียว เป็นเพราะว่า นักศึกษาคาดหวังในผลตอบแทนที่จะได้รับจากการ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นสำคัญ จนเป็นสัญลักษณ์ของการประสบความสำเร็จในชีวิต สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Brint and Rotondi (2009) ที่พบว่านักศึกษามีมุมมองว่าระดับการศึกษา

ที่สูงสำคัญกว่าความสำเร็จในชีวิตด้านอื่นๆ นักศึกษาจึงไม่สนใจว่าตนเองจะต้องก่อหนี้สินเพื่อเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี

จากผลการวิจัยพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ประกอบสร้างความคาดหวังข้างต้นขึ้น จากการถ่ายทอดทัศนคติจากบิดามารดาที่มักจะมีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีและตั้งความหวังว่านักศึกษาจะช่วยยกระดับสถานภาพทางสังคมของครอบครัว สอดคล้องกับ Eskilson and Wiley (1999) และ Robb and Sharpe (2009) ที่พบว่านักศึกษาที่มีครอบครัวที่ระดับเศรษฐกิจสังคมที่ต่ำ จะถูกปลูกฝังจากบิดามารดาว่าการเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา จะทำให้ตนเองประสบความสำเร็จในชีวิตมากกว่าที่บิดาและมารดาเคยได้รับ จึงสะท้อนภาพให้เห็นว่าครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจให้นักศึกษาก่อหนี้สินขึ้น นักศึกษาจึงมองข้ามต้นทุนค่าเสียโอกาสในการเข้าศึกษาระดับปริญญาตรี และผลกระทบจากการก่อหนี้สินยศ. ที่จะเกิดขึ้นกับตนเองทั้งในปัจจุบันและอนาคต กลับมีเพียงความคาดหวังที่ยังไม่ใช่ว่าการคาดการณ์ที่สมเหตุสมผลตามพฤติกรรมของนักลงทุนทางการศึกษาตามทฤษฎีทุนมนุษย์ทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งถือเป็นความเสี่ยงทางการเงิน (Financial Risk) เพราะนักศึกษาที่กู้ยืมเงินไม่สามารถคาดการณ์ผลตอบแทนจากการก่อหนี้สินในอนาคตเหมือนนักลงทุนทั่วไปได้ และไม่สามารถตีค่าความคาดหวังดังกล่าวให้เป็นตัวเงินได้ จึงกลายเป็นเหตุผลให้นักศึกษาไม่ได้ใช้รายได้หลังสำเร็จการศึกษาเพื่อตัดสินใจก่อหนี้สินยศ. ซึ่งปัญหาเรื่องการคาดการณ์รายได้ในอนาคต Usher (2006) กล่าวว่าทำได้ค่อนข้างยากในโลกความเป็นจริงและที่สำคัญนักศึกษาอาจจะไม่ได้คาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาจากศักยภาพทางการศึกษาของตนเองและมหาวิทยาลัยที่ศึกษาอยู่ ซึ่งเป็นการคาดการณ์ที่ไม่สมเหตุสมผล โดยนักเศรษฐศาสตร์เชิงพฤติกรรมเสนอว่า คนไม่ใช่ “สัตว์เศรษฐกิจ” (Homo Economicus) แต่คนใช้การตัดสินใจแบบมนุษย์ธรรมดา (Humans) ที่ไม่จำเป็นต้องมี Rational Expectation ที่สมบูรณ์ (Ariely, 2008) แต่ในการวิจัยครั้งนี้พบองค์ความรู้เพิ่มเติมว่า สาเหตุที่นักศึกษาละเลยการคาดการณ์รายได้จากการลงทุนทางการศึกษาระดับปริญญาตรี เพราะนักศึกษาไม่มีความเป็นนักลงทุนทางการศึกษา แต่เป็นผู้บริโภคทางการศึกษามากกว่า เพราะตัดสินใจก่อหนี้สินยศ. จากอรรถประโยชน์ที่ตนเองคาดหวังจากการศึกษาโดยตรง จึงมีความต้องการก่อหนี้สินดังกล่าวมาตั้งแต่ต้น ไม่ได้สนใจกำไรที่เป็นตัวเงินจากการลงทุนทางการศึกษา อีกทั้งนักศึกษาประกอบสร้างความคาดหวังในอรรถประโยชน์ของการศึกษาระดับปริญญาตรีมาจากทัศนคติของครอบครัวเป็นสำคัญ นักศึกษาจึงใช้เพียงความเชื่อและการมองโลกในแง่ดีของตนเองมาใช้ในการตัดสินใจก่อหนี้สินยศ.

กรณีหนี้สินนอกเหนือยศ. กลับพบว่า นักศึกษาที่ก่อหนี้สินดังกล่าวเป็นผู้ที่มีรายได้และทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูงในปัจจุบันและอาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีสถานะทางเศรษฐกิจสูงสามารถหาเงินได้ในระดับสูง สะท้อนให้เห็นว่าการเพิ่มอำนาจซื้อให้กับนักศึกษา จะทำให้นักศึกษามองภาพเศรษฐกิจรอบข้างตนเองในเชิงบวก ยิ่งทำให้นักศึกษามั่นใจที่จะก่อหนี้สินเพื่อใช้จ่ายฟุ่มเฟือย เพราะคาดหวังความช่วยเหลือทางการเงินจากครอบครัวในการชำระหนี้สินแทนตนเอง จึงยังคงก่อหนี้สินคงค้างมากขึ้น ทั้งๆ ที่ตนเองเริ่มประสบกับกดดันทางการเงิน ครอบครัวและบุคคลรอบข้างจึงกลายเป็นเครื่องมือในการจัดสรรเงินที่ไม่มีต้นทุนในการกู้ยืมในสายตาของนักศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Lea, Webley and Levine (1993) Lino (1995) และ Lyons (2004) ที่พบว่าการสนับสนุนด้านการเงินจากครอบครัวให้กับนักศึกษา ทำให้นักศึกษาบริโภคเกินตัวและก่อหนี้สินขึ้น เพราะผู้ปกครองที่มีรายได้สูงจะเข้ารับผิดชอบภาระหนี้แทนนักศึกษา เมื่อนักศึกษารับรู้และคาดการณ์ถึงการช่วยเหลือทางการเงิน ก็จะก่อหนี้สินขึ้นอีกในอนาคต แต่การวิจัยได้พบองค์ความรู้ที่สำคัญที่อธิบายปรากฏการณ์ข้างต้นได้ชัดเจนขึ้นว่า นักศึกษาที่ก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. ทั้งๆ ที่ครอบครัวมีระดับรายได้ที่สูง ต้องประกอบด้วยเงื่อนไขสำคัญดังนี้

1. นักศึกษาต้องมีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม จึงต้องการอรรถประโยชน์จากการใช้จ่ายเงินที่สูง จนลดทอนความตระหนักในอรรถประโยชน์จากการออมเงินลง คล้ายกับการทดแทนกันของอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มของการบริโภคและการออมเงินตามทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคทางเศรษฐศาสตร์ นักศึกษาจึงมุ่งเปลี่ยนอำนาจซื้อของตนเอง ทั้งรายได้ส่วนบุคคล ทรัพย์สินที่มีค่า และเงินออมที่มีอยู่ไปใช้เพิ่มระดับการบริโภค จนเริ่มขาดวินัยทางการเงินจากการละเลยการออมเงิน เนื่องจากนักศึกษาส่วนใหญ่มีความตระหนักต่อการออมเงิน ว่าเป็นเงินเพื่อใช้ในการบริโภคเท่านั้น

2. นักศึกษามีมุมมองที่คลาดเคลื่อนในเรื่องการบริหารจัดการทางการเงิน ไม่มีเป้าหมายว่าตนเองต้องบริหารเงินเพื่อสะสมเงินออมหรือป้องกันการก่อหนี้สิน ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญในการดำเนินชีวิตของบุคคลตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (อภิชาติ พันธเสน, 2547; จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2551 และ ปรียานุช พิบูลสรารุณ, 2551) แต่กลับเข้าใจว่าการก่อหนี้สินเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการเงินด้วยตนเอง ทั้งๆ ที่ตนเองไร้ศักยภาพในการชำระหนี้สินโดยตรง จึงใช้วิธีหมุนเวียนเงินที่ได้รับจากครอบครัวและบุคคลรอบข้างมาใช้ในการชำระหนี้สินเป็นหลัก ร่วมกับการนำทรัพย์สินที่มีค่าของตนเอง แม้กระทั่งเงินออมที่สะสมมาเปลี่ยนเป็นเงินที่ใช้ชำระหนี้สิน

3. นักศึกษาพยายามแสวงหาความรู้ในการเข้าถึงแหล่งหนี้สินประเภทอื่นๆ มากยิ่งขึ้น เพื่อ ก่อหนี้สินใหม่มาจัดการปัญหาหนี้สินคงค้างของตนเอง ภายใต้วความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนว่าการ กระทำดังกล่าวเป็นการบริหารจัดการทางการเงินที่ดี ซึ่งประเด็นดังกล่าวพบในผลการวิจัยของ Borden, Lee, Serido and Collins (2008) ที่พบว่านักศึกษาที่มีความรู้ทางการเงินมากขึ้น ก็จะมี ความมั่นใจที่จะเข้าสู่สินเชื่อมากขึ้นเช่นกัน เพราะนักศึกษาส่วนใหญ่ที่ต้องการเพิ่มความรู้ทางการเงิน โดยเฉพาะความรู้เรื่องการเข้าสู่สินเชื่อ มักจะเข้าไปเพื่อตอบสนองความต้องการก่อหนี้สินตั้งแต่ต้น จึงพยายามศึกษาหาความรู้ทางการเงินที่นำไปใช้เพิ่มช่องทางในการก่อหนี้สิน

4. นักศึกษาใช้ภาพอนาคต เช่น รายได้ในอนาคตหลังสำเร็จการศึกษา ความคาดหวังใน อนาคตประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษาระดับปริญญาตรี ทัศนคติต่อสถานะเศรษฐกิจฯ ที่ตนเองรับรู้ มาใช้ในการตัดสินใจที่จะก่อหนี้สิน เพราะคาดว่าตัวแปรในอนาคตดังกล่าวมา จะสร้าง ความสามารถในการชำระหนี้ในอนาคตที่ตนเองก่อไว้ในปัจจุบันได้ มาประกอบสร้างเป็น “**ข้ออ้างที่ ดูเหมือนมีเหตุมีผล**” ร่วมกับข้ออ้างที่นักศึกษาได้รับรู้ข้อมูลการก่อหนี้สินของครอบครัวและคนรอบ ข้างในสังคม มาเป็นข้ออ้างในสิทธิอันชอบธรรมที่ตนเองจะก่อหนี้สินขึ้นเหมือนกับบุคคลอื่นๆ ใน สังคม โดยไม่คิดถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและบุคคลรอบข้าง ซึ่งอาจแสดงถึงระดับของวุฒิ ภาวะทางความคิดของนักศึกษาที่ยังไม่สูงพอที่จะเข้าใจปรากฏการณ์ดังกล่าวก็เป็นได้ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาอาจสะท้อนให้เห็นได้ว่าปัจจุบันสังคมไทย โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครกำลัง เปลี่ยนผ่านจากวัฒนธรรมการออมสู่วัฒนธรรมในการก่อหนี้สิน จึงมีโอกาสสูงที่บุคคลรอบข้างจะ ปลุกฝังทัศนคติเชิงบวกต่อหนี้สินให้กับนักศึกษา เมื่อนักศึกษาเรียนรู้ทางการเงินกับบุคคลนั้นๆ นักศึกษาจึงมีทัศนคติต่อการก่อหนี้สินในเชิงบวกมากยิ่งขึ้นได้เช่นกัน ซึ่งมีส่วนคล้ายกับแนวคิดของ นักเศรษฐศาสตร์เชิงพฤติกรรม ที่เชื่อว่าการตัดสินใจของปัจเจกบุคคลนั้นจะมีขีดจำกัด ไม่สามารถ ตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผลได้ตลอดเวลา มักจะไร้เหตุผล (Irrationality) ทำให้การตัดสินใจทาง เศรษฐกิจอาจจะผิดพลาดได้ (Ariely, 2008) ต่างกันที่การวิจัยฉบับนี้ ค้นพบว่านักศึกษาเป็นผู้สร้าง “**ข้ออ้างที่ดูเหมือนมีเหตุมีผล**” ขึ้นมาเองด้วยความตั้งใจ เพราะนักศึกษากำหนดเป้าหมายที่จะก่อ หนี้สินล่วงหน้ามาก่อนแล้ว จึงพยายามหาเหตุผลมารองรับการก่อหนี้สินของตน เพียงแต่เหตุผลที่ อ้างไม่ได้มีความเหมาะสมกับสถานะของนักศึกษาในปัจจุบัน ที่ยังไม่มีรายได้จากการทำงาน

จากปรากฏการณ์ของการก่อหนี้สินของนักศึกษาทั้งหมดข้างต้น พบว่าเกิดจากความขัดแย้ง ที่เริ่มต้นจาก “การสนับสนุนทางการเงินและการสนับสนุนความรู้ความเข้าใจจากภาคส่วนต่างๆ” เพื่อแก้ปัญหาทางการเงินของนักศึกษา ซึ่งในกรณีนักศึกษาที่มีหนี้สินกยศ. ก็จะคาดหวังการ

ช่วยเหลือทางการเงินจากภาครัฐเพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี โดยส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจทั้งในส่วนของความรู้ที่ชัดเจน เช่น กระบวนการกู้ยืมเงิน และยังขาดความรู้เชิงประสบการณ์ในผลกระทบจากการก่อหนี้สินกยศ. ต้นทุนค่าเสียโอกาสจากการเข้าศึกษาต่อ เนื่องจากถูกบังคับด้วยความเชื่อในอรรถประโยชน์จากการศึกษา ที่สำคัญครอบครัวก็มีทัศนคติและพฤติกรรมเหมือนกับนักศึกษาด้วยเช่นกัน ขณะที่นักศึกษาที่ก่อหนี้สินนอกเหนือกยศ. มักจะคาดหวังกับความช่วยเหลือทางการเงินจากครอบครัวและคนรอบข้างที่จะเข้ามาชำระหนี้สินแทนตน แทนที่จะคิดว่าตนเองคือสมาชิกของครอบครัวที่มีการศึกษาระดับสูงและมีวุฒิภาวะเพียงพอที่จะรับรู้และมีส่วนร่วมในการสร้างความมั่นคงทางการเงินของครอบครัว ดังนั้นเมื่อนักศึกษารอคอยความช่วยเหลือทางการเงินจากครอบครัวหรือเห็นครอบครัวเป็นแค่แหล่งเงินกู้ยืมที่ไม่มีต้นทุนการกู้ยืม นักศึกษาจึงละเลยความรู้ความเข้าใจทางการเงินที่เหมาะสมกับสถานะของตนเอง ละเลยความรู้ในเชิงประสบการณ์เกี่ยวกับผลกระทบจากการก่อหนี้สิน ทำให้นักศึกษานิยามการบริหารจัดการทางการเงินที่คลาดเคลื่อนและยังนำภาพอนาคตที่ไร้ความแน่นอนมาสร้างข้ออ้างที่ไม่สมเหตุสมผลเพื่อก่อหนี้สินนอกเหนือกยศ.

ดังนั้นเมื่อเชื่อมโยงองค์ความรู้จากผลการวิจัยเข้ากับศาสตร์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และชุมชนที่เน้นใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและกลุ่มคนในมิติต่างๆ ในสังคม ก็จะได้เห็นได้ชัดเจนว่า การพัฒนาให้นักศึกษาปลอดหนี้สินหรือลดปริมาณหนี้สินลงนั้น ควรมีแนวทางในการสนับสนุนความรู้ความเข้าใจทางการเงินกับนักศึกษา เพื่อปรับปรุงสมรรถนะทั้งทัศนคติ พฤติกรรม และความรู้ของนักศึกษาให้สามารถพึ่งพาตนเองทางการเงินด้วยตนเองมากกว่าที่จะแก้ปัญหาด้วยการใช้เงินช่วยเหลือกับนักศึกษาเพียงอย่างเดียว เพราะเมื่อนักศึกษาลำเร็จการศึกษา มีรายได้ประจำเป็นของตนเอง มีศักยภาพในการกู้ยืมเงินมากขึ้น นักศึกษาก็อาจก่อหนี้สินเพิ่มขึ้นต่อไปในอนาคต ถ้านักศึกษายังคาดหวังความช่วยเหลือทางการเงินจากบุคคลรอบข้างโดยไม่รู้จักที่จะพึ่งพาตนเองในการบริหารจัดการปัญหาทางการเงิน สะท้อนว่า บิดามารดา เพื่อน ญาติพี่น้อง อาจารย์ มหาวิทยาลัย ภาครัฐ หรือแม้กระทั่งสถาบันการเงิน รวมทั้งคนในชุมชนก็ต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงสมรรถนะทางการเงินเพื่อป้องกันการก่อหนี้สินด้วยเช่นกัน เพราะบุคคลดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดพฤติกรรม สมรรถนะที่ดีทางการเงินให้กับนักศึกษา จึงต้องพร้อมที่จะเป็นที่ปรึกษา เป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นต้นแบบที่ดีในการบริหารจัดการทางการเงินเพื่อป้องกันการก่อหนี้สินของนักศึกษา เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้และประยุกต์ใช้กับตนเอง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยเติมเต็มความรู้เชิงประสบการณ์ให้กับนักศึกษาในการสร้างความรู้ความเข้าใจที่สมเหตุสมผล และช่วยให้นักศึกษาเลือกปรัชญาในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจที่เหมาะสมกับตนเองให้ใกล้เคียงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าที่จะเป็นต้นแบบของผู้มีพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในประเด็นแนวทางการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินของนักศึกษา

จากแนวทางการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินของนักศึกษาที่ได้นำเสนอในส่วนการสรุปผลการศึกษาที่ผ่านมา ซึ่งเป็นมุมมองของนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการก่อหนี้สิน แต่มุมมองของผู้วิจัย แนวทางที่นักศึกษาให้ความคิดเห็นมายังเป็นมุมมองที่ยังไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงได้นำผลการวิจัยทั้งหมด ทั้งผลวิจัยเชิงสำรวจที่แสดงให้เห็นสถานการณ์ในการก่อหนี้สินของนักศึกษา ผลการวิจัยจากแบบจำลองสมการ โครงสร้าง ผลการวิจัยในส่วนของวิธีวิทยาเชิงคุณภาพ ทั้งส่วนสาเหตุและเงื่อนไขที่ทำให้นักศึกษาก่อหนี้สินขณะศึกษา และแนวทางการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินของนักศึกษามาผสมผสานผลการศึกษาเข้าด้วยกัน ร่วมกับองค์ความรู้ที่ได้จากการตรวจเอกสารในบทที่ 2 เพื่อสังเคราะห์แนวทางการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินของนักศึกษาโดยภาพสรุป ดังนี้

1. กรณีหนี้สินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

แม้ผลการศึกษาจะบ่งชี้ว่านักศึกษาส่วนใหญ่ที่ก่อหนี้สินกยศ. มีทัศนคติเชิงบวกต่อหนี้สินกยศ. เพราะมีมุมมองว่าเงินกู้ยืมดังกล่าวเป็นช่องทางเดียวที่จะทำให้ตนเองเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีได้ เพราะขาดเงินสนับสนุนทางการศึกษาจากครอบครัว อีกทั้งผู้กู้ยังมีสิทธิ์ที่จะชำระเงินกู้คืนหลังสำเร็จการศึกษาได้ถึง 2 ปี ที่สำคัญผู้กู้ที่ค้างชำระเงินยังได้รับการยกเว้นการขึ้นทะเบียนเครดิตบูโรอีกด้วย เพราะในปัจจุบัน กยศ. ยังไม่มีนโยบายนำส่งรายชื่อของผู้กู้ให้กับบริษัทเครดิตแห่งชาติ (<http://www.studentloan.or.th/post.php?id=22256>) แต่อย่างไรก็ตาม หนี้สินดังกล่าวก็ไม่ใช่ว่าเงินให้เปล่าจากครอบครัวที่นักศึกษาไม่ต้องชำระเงินคืน ตามระเบียบของกยศ. เมื่อสำเร็จการศึกษารอบตามเวลาแล้ว ผู้กู้ที่ไม่ชำระเงินกู้คืนในระยะเวลาที่กำหนด ถือว่าผู้กู้ผิดนัดชำระหนี้ จะต้องเสียเบี้ยปรับเพิ่มเติมจากอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ปกติของกองทุนกยศ. (<http://www.studentloan.or.th/payloan.php>) ซึ่งงานวิจัยในต่างประเทศพบความเสี่ยงที่นักศึกษาจะผิดนัดการชำระหนี้เงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา เนื่องจากนักศึกษาเมื่อสำเร็จการศึกษามีภาระทางการเงินมากขึ้นอย่างชัดเจน เช่น การมีที่อยู่อาศัยหรือยานพาหนะ การเปลี่ยนสถานะเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ต้องเลี้ยงดูบุตร บิดามารดา ฯลฯ อีกทั้งต้องเผชิญความเสี่ยงจากความผันผวนของเศรษฐกิจหรืออัตราดอกเบี้ยเงินกู้ จนนักศึกษาต้องก่อหนี้สินประเภทอื่นๆ เพื่อจัดการกับภาระดังกล่าว แต่ถ้านักศึกษามีโอกาสเลือกก็จะ

เลือกชำระหนี้สินนอกเหนือเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาของตนเองก่อน จนทำให้รัฐไม่สามารถเรียกคืนเงินกู้กับนักศึกษาได้ตามเป้าหมาย (Baum and O' Malley, 2003; American Council on Education, 2004; Baum and Schwartz, 2005)

เมื่อพิจารณาแนวทางที่นักศึกษานำเสนอประเด็นวิธีการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินกยศ. พบว่าแนวทางดังกล่าวอยู่ในลักษณะการบรรเทาผลกระทบทั้งในปัจจุบันและการชำระหนี้สินคืนในอนาคต ในเงื่อนไขที่นักศึกษาได้ก่อหนี้สินกยศ.ขึ้นแล้ว แม้นักศึกษบางคนกล่าวถึงความตระหนักต่อการรับรู้ข้อมูลของกฎระเบียบ และรับรู้ผลกระทบเชิงลบจากการก่อหนี้สินดังกล่าวอยู่บ้าง แต่ตนเองก็ก่อหนี้สินไปแล้ว ซึ่งในความเป็นจริง วิธีการหลีกเลี่ยงหนี้สินกยศ. น่าจะอยู่ในช่วงการตัดสินใจก่อนที่จะก่อหนี้สินขึ้น จึงสะท้อนให้เห็นว่านักศึกษาที่กู้ยืมเงินจากกยศ. ไม่ได้มีความเป็นนักลงทุนทางการศึกษาตามทฤษฎีทุนมนุษย์ทางเศรษฐศาสตร์ที่ดีพอ จึงละเลยการตัดสินใจกู้ยืมเงินจากผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินและต้นทุนจากการกู้ยืมเงินอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ไม่ได้สนใจที่จะวิเคราะห์ผลกระทบเชิงลบที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัว จนนำไปสู่การตัดสินใจก่อหนี้สินที่บิดามารดาของนักศึกษากลายเป็นผู้ตัดสินใจที่มีบทบาทสำคัญที่สุด จึงส่งผลให้สถานะทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวมีอิทธิพลต่อการกู้ยืมตามที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางในการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินกยศ.จากการประมวลองค์ความรู้ทั้งหมดจากการวิจัยครั้งนี้และการตรวจสอบเอกสารทั้งหมด โดยจำแนกตามภาคส่วนที่เกี่ยวข้องดังนี้

1.1 ความรู้และทัศนคติสำหรับนักศึกษา

1) นักศึกษาต้องปรับทัศนคติและพฤติกรรมของให้เป็นผู้ที่ลงทุนในการศึกษาอย่างสมเหตุสมผลมากกว่าที่จะเป็นผู้บริโภคการศึกษา

นักศึกษาไม่ได้มีมุมมองว่า การศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นการลงทุนทางการศึกษาตามทฤษฎีทุนมนุษย์ทางเศรษฐศาสตร์ แต่มองว่าการศึกษาเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ เป็นความสำเร็จของชีวิตตนเองและครอบครัว เป็นการยกระดับทางชนชั้นในสังคม ส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดทัศนคติและความคาดหวังมาจากบิดามารดามากกว่าที่จะคิดด้วยตนเอง แต่อย่างไรก็ตามเมื่อนักศึกษาคัดสินใจก่อหนี้สินกยศ. ซึ่งเป็นการกู้ยืมเงินเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ของนักศึกษาโดยตรง ไม่ใช่เงินหรือสวัสดิการที่ให้เปล่าจากรัฐ จึงต้องคืนเงินให้กับรัฐในที่สุด ดังนั้นในทางปฏิบัติที่ถูกต้อง นักศึกษาที่เป็นผู้กู้ จะต้องคาดการณ์อย่างสมเหตุสมผลถึงผลตอบแทนที่ตนเองจะได้รับใน

อนาคตจากการลงทุนอย่างเป็นรูปธรรม ต้องคาดการณ์รายจ่ายทั้งหมดในขณะที่ศึกษาในระดับปริญญาตรี ทั้งค่าเล่าเรียน รายจ่ายในการดำรงชีพในฐานะนักศึกษา รายจ่ายการชำระเงินดอกเบี้ยกู้ยืม รวมทั้งต้นทุนค่าเสียโอกาสในการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งเป็นต้นทุนที่สะท้อนให้เห็นว่าหากไม่ศึกษาในระดับปริญญาตรียังมีทางเลือกอื่นๆ หรือไม่ และต้องคาดการณ์ผลตอบแทนจากทางเลือกนั้นๆ เพื่อเปรียบเทียบกับทางเลือกในการศึกษาต่อ ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานักศึกษาควรจะต้องพิจารณาถ้าไรจากการลงทุนกู้ยืมเงินยศ. มาก่อนที่ตนเองจะตัดสินใจก่อหนี้สินเพื่อการศึกษา จึงจะรู้ว่าคุ้มหรือไม่ที่จะก่อหนี้สินเพื่อเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี ในส่วนผลตอบแทนจากการลงทุน โดยเฉพาะรายได้หลังสำเร็จการศึกษาที่จะต้องประเมินออกมาเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน มิใช่ก่อหนี้สินจากความเชื่อในอรรถประโยชน์ในอนาคตจากการศึกษา ซึ่งทำให้นักศึกษาไม่สามารถคาดการณ์รายได้ในอนาคตได้หรือไม่ตระหนักถึงความสำคัญ จึงไม่สามารถคาดการณ์ระยะเวลาที่จะชำระหนี้สินทั้งหมดได้ จนตนเองขาดความตระหนักที่จะชำระหนี้สินยศ. อีกทั้งการที่นักศึกษาเงินกู้ยศ. ไม่ได้ให้ความสำคัญกับข้อมูลในการลงทุนทางการศึกษาก่อนที่จะกู้ยืม ยังอาจส่งผลให้ในปัจจุบัน นักศึกษาขาดการวางแผนการบริหารจัดการทางการเงินเพื่อลดความกดดันทางการเงินด้วยตนเอง

ดังนั้นนักศึกษาที่มีหนี้สินยศ. และต้องการจะก่อหนี้สินยศ. ที่จะปรับทัศนคติและพฤติกรรมของตนเองให้เป็นผู้ที่ลงทุนในการศึกษาอย่างสมเหตุสมผล จำเป็นจะต้อง

1. จัดการความรู้ของตนเอง ทั้งศึกษาข้อมูลความรู้ที่จำเป็นต่อการก่อหนี้สินเพื่อลงทุนในการศึกษา หรือศึกษาความรู้เชิงประสบการณ์จากยศ. ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เกี่ยวข้องกับยศ. หรือนักศึกษาเงินกู้ยศ. ที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว ซึ่งนักศึกษาจำเป็นต้องจัดการความรู้ของตนเองเพื่อเรียนรู้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ของการก่อหนี้สินเพื่อเข้าศึกษาระดับปริญญาตรีที่สำคัญคือ

1.1 กฎระเบียบทั้งหมดของการกู้ยืมเงินยศ. มิใช่เพียงคุณสมบัติของผู้มีสิทธิกู้ยืมเท่านั้น ยังต้องศึกษาทั้งเงื่อนไขการชำระเงินคืนกองทุนฯ สิทธิประโยชน์หรือข้อยกเว้นในการกู้ยืม ฯลฯ ด้วย เพื่อประกอบสร้างทัศนคติที่มีต่อการก่อหนี้สินยศ. ที่สมเหตุสมผลกับความเป็นจริง รวมทั้งยังสามารถประเมินผลกระทบเชิงลบที่จะเกิดขึ้นเมื่อตนเองกู้ยืมได้ จากความรู้ ความเข้าใจในบริบทของหนี้สินยศ. ที่ชัดเจน ซึ่งจากผลการวิจัยเชิงสำรวจพบว่า มีนักศึกษาเพียงร้อยละ 21.86 เท่านั้น ที่ตอบคำถามในหัวข้อ “ข้อใดถูกต้องเกี่ยวกับเงินกู้ยศ. ของรัฐ” ได้ถูกต้อง

1.2 ข้อมูลของหลักสูตรที่นักศึกษาต้องการเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี รวมทั้งข้อมูล ข่าวสารความต้องการของตลาดแรงงานในหลักสูตรที่ต้องการศึกษา เพื่อประเมินผลตอบแทน เช่น รายได้หลังสำเร็จการศึกษาและรายจ่ายที่เป็นตัวเงินจากการเข้าศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม และต้นทุนค่าเสียโอกาสจากการเข้าศึกษาในหลักสูตรของตนเอง เช่น โอกาสการว่างงานของหลักสูตรที่ศึกษา โอกาสที่รายได้หลังสำเร็จการศึกษาจะไม่สอดคล้องกับหลักสูตรที่ศึกษา หรือเสียโอกาสทำงานประจำ ฯลฯ

1.3 ข้อมูล ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสถานะทางเศรษฐกิจของประเทศไทย และเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารภาวะการณ์มีงานทำของประเทศไทย เพื่อเป็นข้อมูลในการประกอบสร้างความความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการเข้าศึกษาอย่างสมเหตุสมผล

1.4 ความรู้เชิงประสบการณ์ในการดำรงชีวิตหลังการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาเงินกู้ยืมยศ. ที่สำเร็จการศึกษาแล้ว หรือผู้มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องโดยตรง รวมทั้งองค์ความรู้จากการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นประเด็นของผลตอบแทนจากการสำเร็จการศึกษาที่ควรจะเป็นและสอดคล้องกับหลักสูตรที่ศึกษา ความต้องการจากตลาดแรงงาน นายจ้าง ผลกระทบจากการก่อหนี้สินต่อการดำรงชีวิต แม้กระทั่งทางเลือกอื่นเมื่อเปรียบเทียบกับ การเข้าเรียนหลักสูตรที่ตนเองศึกษาอยู่ เพื่อให้นักศึกษาเรียนรู้และนำมาปรับเป็นประสบการณ์ของตนเองในการรับมือผลกระทบต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นกับตนเองในอนาคต เมื่อนักศึกษาก่อหนี้สินยศ.

จากการเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารตามที่กล่าวมาข้างต้นอย่างสม่ำเสมอ จะสามารถสร้างสมรรถนะในการคาดการณ์อย่างสมเหตุสมผลให้กับนักศึกษา จะทำให้นักศึกษาหลีกเลี่ยงการก่อหนี้สินยศ. ได้ หรือถ้าก่อหนี้สินขึ้นก็จะเป็นการก่อหนี้สินเพื่อการศึกษาอย่างสมเหตุสมผล มีความตระหนักรู้ว่าตนเองก่อหนี้สินยศ. เพื่อใช้จ่ายกับกิจกรรมการศึกษาเท่านั้น มิใช่ให้นำเงินกู๊ไปใช้จ่ายกับสินค้าและบริการที่ฟุ่มเฟือย นำไปสู่การวางแผนป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งที่เกิดจากการชำระคืนหนี้สิน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับต้นทุนค่าเสียโอกาสจากการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ได้คาดการณ์ที่จะเกิดขึ้นจากการดำรงชีวิตในอนาคตของผู้กู้ มิใช่กู้ยืมไปตามความเชื่อของตนเองและครอบครัวเท่านั้น โดยขาดข้อมูลเชิงประจักษ์เหมือนนักลงทุนทางการศึกษา อีกทั้งพฤติกรรมการจัดการความรู้และการคาดการณ์อย่างสมเหตุสมผล เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตตามที่กล่าวมาในข้างต้น ยังสะท้อนถึงสมรรถนะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอีกด้วย

2. นักศึกษาที่ก่อหนี้สินกยศ. ก็ต้องลดรายจ่ายฟุ่มเฟือยของตนเองลงเช่นกัน แม้ว่านักศึกษาจะได้รับรายได้ในส่วนค่าครองชีพจากกยศ. ก็ตาม เพื่อป้องกันไม่ให้นักศึกษาใช้จ่ายจนเกิดความกดดันทางการเงินและก่อหนี้สินประเภทอื่นขึ้นอีก เพราะแบบจำลองสมการ โครงสร้างชี้ให้เห็นว่าตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับรายจ่ายในสินค้าและบริการทั่วไปส่งผลต่อการก่อหนี้สินกยศ. อีกทั้งนักศึกษาต้องมีความตระหนักต่อการออมเงิน และพยายามออมเงินจากรายได้ที่ตนเองได้รับ เนื่องจากการออมเงินในขณะที่ศึกษาจะสามารถช่วยชดเชยการชำระหนี้สินเมื่อถึงเวลาที่ต้องชำระเงินคืน แม้กระทั่งนักศึกษาที่ยังไม่ได้ก่อหนี้สินกยศ. ก็ต้องหลีกเลี่ยงการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย เพื่อมิให้ตนเองเผชิญกับค่าครองชีพในระดับสูงจนไม่สามารถรองรับศักยภาพการใช้จ่ายในบริบทของนักศึกษาระดับปริญญาตรีได้ จนอาจตัดสินใจก่อหนี้สินกับกยศ. เพื่อแก้ปัญหาค่าครองชีพที่สูงขึ้น เนื่องจากนักศึกษาที่ก่อหนี้สินกยศ. ไม่ได้มีครอบครัวที่สามารถสนับสนุนทางการเงินเพื่อรองรับการใช้จ่ายเงินแบบบริโภคนิยมของนักศึกษาได้ โดยแนวทางเชิงปฏิบัติมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การใช้ข้อมูลรายรับรายจ่ายจริงของตนเองเป็นข้อมูลในการตัดสินใจวางแผนในการออมเงินหรือลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น การทำบัญชีรายรับรายจ่ายด้วยตนเอง การตั้งเป้าหมายในปริมาณเงินออมก่อนที่จะนำส่วนที่เหลือไปใช้จ่าย ฯลฯ

2.2 นักศึกษาต้องปรับปรัชญาการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของตนเองจากพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมให้โน้มเอียงตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งทัศนคติและพฤติกรรม และต้องปฏิบัติจริง ซึ่งต้องอาศัยการจัดการความรู้ทั้งจากตัวนักศึกษาเอง หรือจากบุคคลรอบข้าง นักศึกษา เพื่อสร้างการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของตนเอง ครอบครัวและบุคคลรอบข้างหรือบุคคลอื่นๆ ที่เคยมีประสบการณ์ในการก่อหนี้สิน หรือมีประสบการณ์ทางการเงินด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งประสบการณ์ที่ดีที่จะสามารถเป็นต้นแบบให้นักศึกษา หรือแม้กระทั่งประสบการณ์ความล้มเหลวทางการเงินจากการก่อหนี้สิน เพื่อให้ นักศึกษาเรียนรู้และเข้าใจผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบของการก่อหนี้สินที่เกิดขึ้นกับตนและบุคคลรอบข้าง และสามารถนำความรู้เชิงประสบการณ์ดังกล่าวมาประยุกต์เป็นบทเรียนที่จะใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเองได้จริง

จากข้อมูลข้างต้นในการปรับตัวของนักศึกษา ทั้งการจัดการความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการก่อหนี้สินกยศ. และการลดรายจ่ายและเพิ่มการออมเงินในขณะที่ศึกษา จะกลายเป็นข้อมูลสำคัญในการตัดสินใจกู้ยืมหรือใช้ในการวางแผนจัดการกับหนี้สินในอนาคต รวมทั้งสามารถดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของตนเองโดยไม่เกิดความกดดันทางการเงินกับตนเองทั้งในปัจจุบันและ

ในอนาคต แต่อย่างไรก็ตามทุกๆ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการก่อหนี้สินกองทุนเงินให้กู้ยืมของนักศึกษาก็ต้องเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนด้วยเช่นกัน

1.2 การสนับสนุนจากภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการก่อหนี้สินกยศ. ของนักศึกษา

การป้องกันปัญหานี้สินักศึกษา นอกจากการปรับทัศนคติและพฤติกรรมของนักศึกษาดังที่กล่าวมาในข้างต้น ครอบครัว บุคคลรอบข้าง มหาวิทยาลัย รวมถึงภาครัฐก็ต้องมีส่วนร่วมเช่นกัน โดยเฉพาะบทบาทของการเป็นผู้สนับสนุนในการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินนักศึกษา ควรให้ความสำคัญกับประเด็นดังต่อไปนี้

1) ภาครัฐและมหาวิทยาลัยต้องจัดทำและเปิดเผยข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการลงทุนทางการศึกษา เช่น แนวโน้มรายได้หลังสำเร็จการศึกษาแต่ละหลักสูตรในแต่ละมหาวิทยาลัยที่เป็นปัจจุบัน หรือแม้กระทั่งข้อมูลรายได้จากการศึกษาทางเลือกอื่น เช่น อาชีวศึกษา เป็นต้น

2) มหาวิทยาลัยและกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาควรจัดทำวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติและพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของนักศึกษาในสังกัดที่กู้ยืมเงินจากกยศ. เพื่อเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการจัดการความรู้ให้กับนักศึกษาในสังกัด ผู้ที่ต้องการตัดสินใจเข้าศึกษา หรือผู้ต้องการกู้ยืมเงินกยศ. หรือใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการวิเคราะห์แนวทางการป้องกันหรือจัดการปัญหาการก่อหนี้สินกยศ. ได้สอดคล้องกับบริบทจริงของนักศึกษาในแต่ละหลักสูตรในแต่ละมหาวิทยาลัย

3) ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้ง บิดามารดา เพื่อน ญาติพี่น้อง มหาวิทยาลัย ภาครัฐ กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา หรือแม้กระทั่งสถาบันการเงินที่เป็นตัวแทนการกู้ยืม ต้องพร้อมที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ในประเด็นการลงทุนทางการศึกษาผ่านกยศ. และการประเมินผลตอบแทนจากการศึกษาระดับปริญญาตรีในความเป็นจริง ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต้องสามารถถ่ายทอดทัศนคติ ความรู้ ความเข้าใจ ผลกระทบที่ถูกต้อง เพียงพอ ทันสมัย ให้กับนักศึกษา สะท้อนให้เห็นว่าบุคคลและชุมชนรอบข้างนักศึกษา ก็ต้องได้รับการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในการลงทุนทางการศึกษาควบคู่ไปกับนักศึกษา ที่สำคัญการจัดกิจกรรมในการพัฒนาดังกล่าวต้องสอดคล้องกับปรับฐานคิดในการดำเนินชีวิตของนักศึกษาให้โน้มเอียงสู่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ตรงกับบริบทชีวิตของนักศึกษา

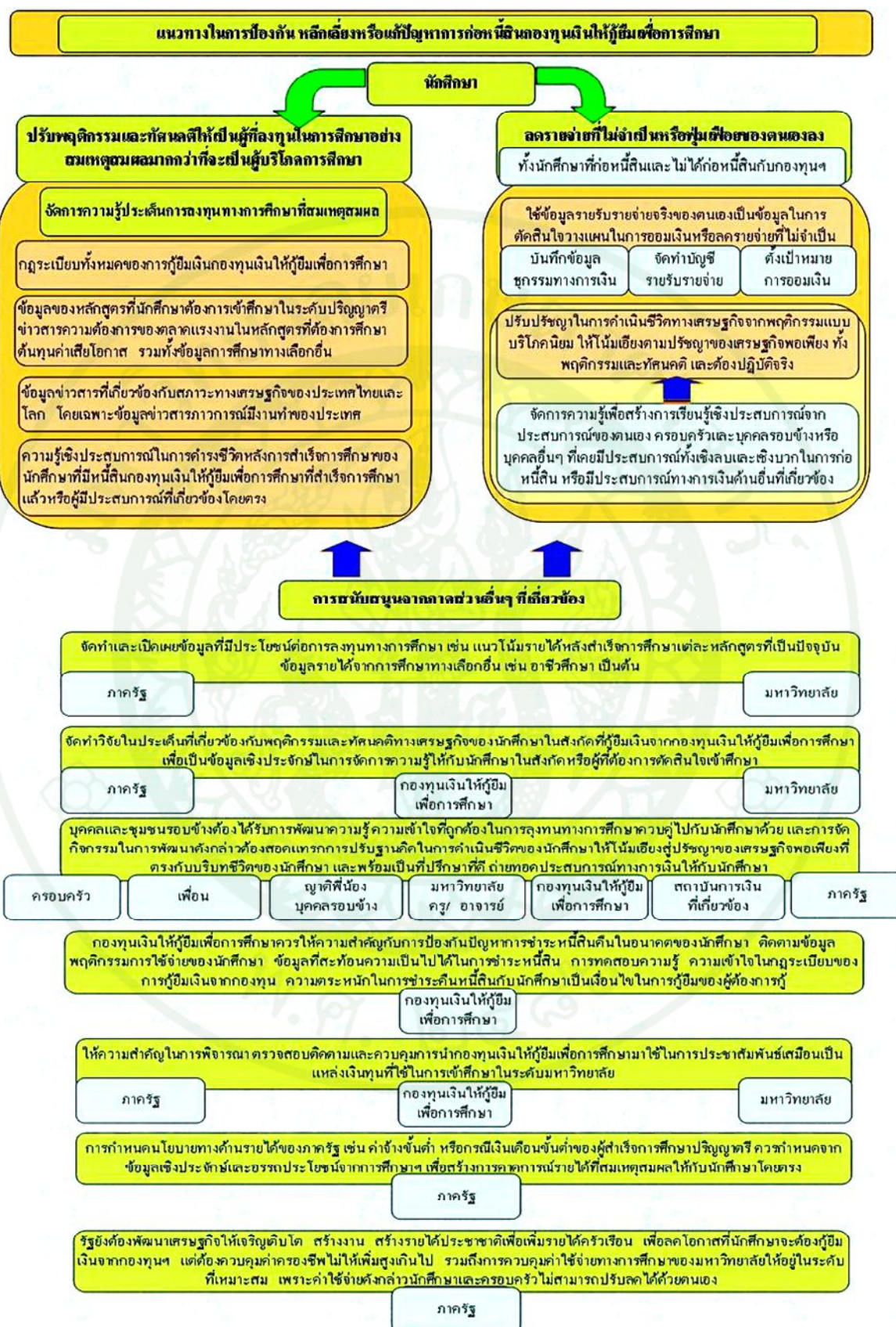
4) รัฐยังต้องพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญเติบโต สร้างงาน สร้างรายได้ประชาชาติเพื่อเพิ่มรายได้ครัวเรือน เพื่อลดโอกาสที่นักศึกษาจะต้องกู้ยืมเงินจากกองทุนยศ. แต่ต้องควบคุมระดับค่าครองชีพไม่ให้เพิ่มสูงจนเกินไป รวมถึงการควบคุมค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของแต่ละมหาวิทยาลัยให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม เพราะค่าใช้จ่ายดังกล่าวนักศึกษาและครอบครัวไม่สามารถปรับลดได้ด้วยตนเอง และเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การเพิ่มมูลค่าการก่อหนี้สินเพื่อการศึกษาโดยตรง

5) การกำหนดนโยบายทางด้านรายได้ของภาครัฐ เช่น ค่าจ้างขั้นต่ำ หรือกรณีเงินเดือนขั้นต่ำของผู้สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี ก็ควรกำหนดจากข้อมูลเชิงประจักษ์และอรรถประโยชน์จากการศึกษา เพื่อสร้างการคาดการณ์รายได้ที่สมเหตุสมผลให้กับนักศึกษาโดยตรง ไม่ใช่ให้คาดการณ์ไปตามทัศนคติของครอบครัว หรือตัดสินใจตามข่าวสารในเรื่องรายได้ที่รัฐกำหนดให้เท่านั้น ซึ่งเสี่ยงที่จะทำให้นักศึกษาคาดการณ์ผลตอบแทนจากการศึกษาในอนาคตผิดไปจากที่ควรจะเป็น ซึ่งกระทบกับการตัดสินใจกู้ยืมเงินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

6) กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาควรให้ความสำคัญกับการป้องกันปัญหาการชำระหนี้สินค้ำในอนาคตของนักศึกษาที่มีสิทธิ์ในการกู้ยืมเงิน เช่น การติดตามข้อมูลพฤติกรรมการใช้จ่ายของนักศึกษา การสะท้อนความเป็นไปได้ในการชำระหนี้สินค้ำกองทุนให้นักศึกษาได้รับรู้ หรือการทดสอบความรู้ ความเข้าใจในกฎระเบียบของการกู้ยืมเงิน หรือความตระหนักในการชำระหนี้สินค้ำกับนักศึกษา และนำไปเป็นเงื่อนไขในการกู้ยืมของผู้ต้องการกู้

7) ภาครัฐ กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา โดยเฉพาะมหาวิทยาลัย ต้องให้ความสำคัญในการพิจารณาตรวจสอบติดตามและควบคุมการนำสิทธิ์ในการกู้ยืมเงินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา มาใช้ในการประชาสัมพันธ์เสมือนเป็นแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเข้าศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย เนื่องจากในที่สุดแล้วเงินที่นักศึกษากู้ยืมไป ก็คือหนี้สินที่นักศึกษาต้องรับภาระจ่ายคืนไม่ว่านักศึกษาจะสำเร็จการศึกษาหรือไม่ โดยมหาวิทยาลัยไม่ต้องรับผิดชอบ ซึ่งจากผลการวิจัยเชิงสำรวจพบว่า นักศึกษาที่มีหนี้สินยศ. รับทราบข้อมูลข่าวสารการเข้าถึงหนี้สินยศ. จากช่องทางการประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยในขณะแรกเข้าศึกษา ถึงร้อยละ 41.80 ขณะที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากป้ายประชาสัมพันธ์ในมหาวิทยาลัยอีกร้อยละ 11.80

จากข้อมูลแนวทางป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินยศ. สามารถสรุปได้ตามภาพที่ 31 ดังนี้

อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง การดำเนินงานและกฎระเบียบ หลักเกณฑ์ ในการให้กู้ยืมของกยศ. เอื้อประโยชน์ให้นักศึกษาที่ขาดอำนาจซื้อเพื่อเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ซึ่งเป็นประโยชน์กับนักศึกษาเป็นหลัก การวิจัยนี้ได้กล่าวว่าการก่อกำหนดหนี้สินกับกยศ. เป็นเรื่องที่ผิด หรือเป็นความประพฤติน่าไม่ดี แต่อย่างไรก็ตามการวิจัยพยายามที่จะเสนอแนะให้นักศึกษาได้รู้จักที่จะตัดสินใจก่อกำหนดหนี้สินจากกยศ. อย่างสมเหตุสมผล ให้สอดคล้องกับลักษณะของนักลงทุนทางการศึกษามากกว่าที่มุ่งเน้นที่จะบริโภคการศึกษาเพียงอย่างเดียว อีกทั้งนักศึกษาควรมีมุมมองทางเลือกในการดำเนินชีวิตของตนเอง เช่น การเลือกรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมกับตน หรือแนวทางที่จะเข้าศึกษาโดยไม่ต้องก่อกำหนดหนี้สิน และสำหรับผู้ที่ได้กู้ยืมเงินจากกองทุนไปแล้ว ก็ต้องยังเป็นนักลงทุนทางการศึกษาที่ “รู้ทันผลกระทบ” ที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง ครอบครัวและบุคคลรอบข้าง ทั้งในปัจจุบันและอนาคตอย่างรอบด้าน

2. กรณีการก่อกำหนดหนี้สินนอกเหนือกยศ.

จากผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในประเด็นปัจจัยที่ทำให้นักศึกษา ก่อกำหนดหนี้สินนอกเหนือกยศ. พบว่าสอดคล้องกันและร่วมกันอธิบายปรากฏการณ์การก่อกำหนดหนี้สินนอกเหนือ กยศ. ของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี โดยผลเชิงปริมาณจากแบบจำลองสมการโครงสร้าง พบว่า นักศึกษาจะก่อกำหนดหนี้สินนอกเหนือกยศ. ถ้านักศึกษาคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาและ อรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีไว้สูง มีทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อกำหนดหนี้สินและสถานะ เศรษฐกิจฯ ใช้ชีวิตแบบบริโภคนิยม ไปพร้อมกับอำนาจซื้อที่สูง ไม่ลดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย จนกดดัน ทางการเงิน ในทางตรงกันข้ามการก่อกำหนดหนี้สินจะลดลงได้ ถ้านักศึกษาได้เรียนรู้ทางการเงิน ใช้ชีวิต ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ออมเงินสม่ำเสมอ รู้ประโยชน์ของการออม และรู้จักบริหารจัดการเงินด้วยตนเอง ไม่ขอความช่วยเหลือทางการเงินจากครอบครัวตลอดเวลา

เมื่อตีความจากข้อมูลเชิงคุณภาพแล้ว พบว่าทัศนคติและพฤติกรรมของนักศึกษาที่กล่าว มาในผลเชิงปริมาณข้างต้น เกิดขึ้นเพราะนักศึกษาได้ใช้อำนาจซื้อของตนในปัจจุบันเพื่อเป็นเงินตั้ง ดันในการใช้จ่ายที่เกินกว่ารายได้ของตนเอง ผลักภาระการชำระหนี้ในอนาคตไปให้รายได้หลัง สำเร็จการศึกษา การคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษาระดับปริญญาตรีหลังสำเร็จการศึกษา ทัศนคติเกี่ยวกับสถานะเศรษฐกิจของครอบครัวและประเทศที่สะท้อนโอกาสในการมีงานทำใน อนาคต รวมทั้งผลกระทบในการชดเชยหนี้สินในปัจจุบันให้ครอบครัวและบุคคลรอบข้าง จน ครอบครัวและบุคคลรอบข้างกลายเป็นเครื่องมือจัดการปัญหาหนี้สินไป โดยการก่อกำหนดหนี้สินนอก

ระบบกับครอบครัวและบุคคลรอบข้าง หรือนำเงินที่ได้จากครอบครัวมาใช้ผิดวัตถุประสงค์ เมื่อ นักศึกษาจัดการปัญหาไม่ได้ด้วยตนเอง หรือนำเงินที่ครอบครัวให้มาเพื่อจัดการธุรกรรมทางการเงิน เช่น ชำระเงินค่าเล่าเรียน ค่าเช่าที่พักอาศัย มาชดเชยหนี้สิน ที่สำคัญนักศึกษาก่อนหนี้สินไม่เข้าใจและไม่สนใจในสภาพทางเศรษฐกิจและสาเหตุของการก่อหนี้สินของครอบครัวและบุคคลรอบข้าง แต่ กลับมองเพียงแต่ว่าตนเองก็มีสิทธิ์ก่อหนี้สินเพื่อการบริโภคขึ้นได้เช่นกัน

จึงกล่าวได้ว่านักศึกษาได้นำภาพอนาคต ความช่วยเหลือทางการเงินและพฤติกรรม การก่อหนี้สินของครอบครัวและบุคคลรอบข้างมาปรับให้เป็น “ข้ออ้างที่ดูเหมือนมีเหตุผล” เพื่อใช้ในการอ้างสิทธิ์ที่ตนเองคิดว่าชอบธรรมในการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. นักศึกษาจึงไม่ตระหนักถึงผลกระทบจากการก่อหนี้สินที่จะมีต่อตนเองและบุคคลรอบข้าง โดยเฉพาะนักศึกษาที่มั่นใจว่า ครอบครัวมีระดับรายได้เพียงพอจะช่วยเหลือทางการเงินเมื่อตนเองก่อหนี้สินขึ้น

นักศึกษานิยามการบริหารจัดการทางการเงินคลาดเคลื่อนว่าการก่อหนี้สินเป็นเครื่องมือ ในการบริหารเงินเพื่อลดปัญหาความกดดันทางการเงินของตนเอง ยิ่งกระตุ้นให้นักศึกษา 1) ไม่ยอมลดการใช้จ่ายที่เกินตัวลง 2) มีทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สิน และนำเอาการก่อหนี้สินของบุคคลรอบข้างมาเป็นข้ออ้างในการก่อหนี้สินตามบุคคลเหล่านั้น แทนที่จะเรียนรู้ผลกระทบเชิงลบจากการก่อหนี้สินจากครอบครัวและบุคคลรอบข้าง 3) ไม่คิดจะเรียนรู้การดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับสถานะ นักศึกษาของตนเองอย่างสมเหตุสมผลตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แม้นักศึกษาจะเคยมีบทเรียนในเชิงลบ เช่น เกิดความกดดันทางการเงิน การใช้จ่ายภาระหนี้สิน ก็ไม่จดจำเพื่อมาจัดการความรู้สู่การปรับพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของตนเอง 4) การหาความรู้ทางการเงิน จำกัดอยู่แค่ความรู้เพื่อเข้าถึงแหล่งกู้ยืมแหล่งใหม่ และ 5) ละเลยที่จะออมเงินเนื่องจากขาดความตระหนักในประโยชน์ของการออม เนื่องจากคาดหวังในอัตราประโยชน์ของการบริโภคระดับสูง มีทัศนคติและพฤติกรรมแบบบริโภคนิยม ดังนั้นเพื่อการใช้จ่ายที่เกินตัวดังกล่าว นักศึกษาจึงหาข้ออ้างตามวุฒิภาวะทางความคิดของตนเอง เพื่อใช้ก่อหนี้สินในการบริโภคสินค้าและบริการขึ้น

สรุปได้ว่าการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. นักศึกษาจะต้องมีทัศนคติและพฤติกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการก่อหนี้สินที่เหมาะสมกับสถานะของตนเองในปัจจุบันมากกว่าที่จะคาดหวังในอนาคตที่ไม่แน่นอน และเพื่อให้ได้ผลในเชิงปฏิบัติจะต้องมุ่งปรับที่ฐานคิดของนักศึกษาให้เคลื่อนย้ายจากแนวคิดแบบบริโภคนิยมไปสู่ฐานคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น ทำให้ผู้วิจัยประเมินได้ว่าการจัดการความรู้ในบทเรียนของการก่อหนี้สิน

ทั้งที่เป็นบทเรียนจากประสบการณ์ของนักศึกษาโดยตรง กระทั่งบทเรียนความรู้จากครอบครัวและบุคคลรอบข้าง จะนำไปสู่การปรับฐานคิดในการดำรงชีพทางเศรษฐกิจ เพื่อให้การปรับทัศนคติและพฤติกรรมทางเศรษฐกิจในเชิงปฏิบัติสามารถทำได้จริง

เมื่อพิจารณาแนวทางป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินดังกล่าว ที่นำเสนอโดยนักศึกษาที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ก็พบว่า นักศึกษาจะนำเสนอวิธีการแก้ไขที่เน้นไปที่ความพยายามที่จะควบคุมอำนาจซื้อของตนเอง ไม่ว่าจะลดรายจ่าย เพิ่มเงินออมและเพิ่มทักษะในการบริหารจัดการทางการเงิน หรือการปรับทัศนคติและพฤติกรรมให้โน้มเอียงสู่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มากกว่าการยึดพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมมาใช้ดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจเท่านั้น ซึ่งยังไม่ครอบคลุมและยังขาดมุมมองของภาคส่วนอื่นๆ ที่จะเข้ามาสนับสนุนการแก้ปัญหาร่วมกับนักศึกษา ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางในการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินนอกเหนือจากนี้ จากการประมวลองค์ความรู้ทั้งหมดจากการวิจัยและการตรวจสอบเอกสารทั้งหมด โดยจำแนกตามภาคส่วนที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1 ความรู้และทัศนคติสำหรับนักศึกษา

นักศึกษาต้องตระหนักถึงสถานะของผู้ที่ยังไม่มีรายได้เป็นของตนเองในปัจจุบัน จึงต้องพึ่งพาการบริหารจัดการทางการเงินด้วยตนเอง โดยไม่นำเหตุผลรอบด้านมาเป็นข้ออ้างในการก่อหนี้สินนอกเหนือจากนี้. จากผลการศึกษาทั้งวิธีวิทยาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพสะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษามักจะนำ “ข้ออ้างที่ดูเหมือนมีเหตุผล” ที่ตนเองคิดและคาดการณ์ขึ้น มาก่อหนี้สินเพื่อจะได้ใช้จ่ายเกินตัว แทนที่จะประเมินศักยภาพทางเศรษฐกิจของตนเองในปัจจุบันเพื่อนำมากำหนดแนวทางในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจให้เหมาะสมกับสถานะของตนเอง

อย่างไรก็ตามแม้ผลการวิจัยได้บ่งชี้ให้เห็นว่า นักศึกษาจะก่อหนี้สินเพราะความกดดันทางการเงินทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งแสดงถึงการขาดศักยภาพทางการเงินที่จะได้รับอัตราประโยชน์จากการบริโภคสินค้าและบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นก็ตาม แต่ผลการวิจัยในวิธีวิทยาเชิงปริมาณก็พบว่า สาเหตุที่นักศึกษาเกิดความกดดันทางการเงินได้รับอิทธิพลทางตรงจากตัวแปรพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยจากวิธีวิทยาเชิงคุณภาพที่พบว่า นักศึกษาบางส่วนไม่มีเงินพอที่จะจ่ายค่าอาหาร ค่าเช่าที่พักอาศัย แม้กระทั่งต้องค้างชำระค่าเล่าเรียนต่างๆ ที่ครอบครัวให้เงินมาชำระค่าใช้จ่ายดังกล่าวแล้ว เกิดมาจากการนำเงินที่ครอบครัวให้มาไปใช้จ่ายในสินค้าฟุ่มเฟือยตามที่นักศึกษาต้องการ โดยไม่ยับยั้งพฤติกรรมแบบบริโภคนิยมของตนเอง ไม่

พยายามจะบริหารจัดการเงินให้สมดุล ทั้งๆ ที่มีศักยภาพทางการเงินที่เพียงพอจนเกิดภาวะเงินขาดมือขึ้น ดังนั้นถ้านักศึกษาจะก่อหนี้สินขึ้น เพราะตนเองเกิดความกดดันทางการเงิน เพราะไม่ได้รับความช่วยเหลือทางการเงินที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการบริโภคสินค้าและบริการขั้นพื้นฐาน ก็อาจจะมองว่าการก่อหนี้สินไม่ใช่เรื่องร้ายแรงแต่อย่างใด แต่มีใช้หนี้สินก่อหนี้สินขึ้นเพราะต้องการอัตราประโยชน์ที่สูงกว่าการบริโภคขั้นพื้นฐาน ซึ่งถือว่าไม่สมควรกับสถานะในปัจจุบันของตนเอง

สรุปได้ว่านักศึกษาจะสามารถหลีกเลี่ยงหรือลดโอกาสการก่อหนี้สินนอกเหนือจากศ. ได้นั้น นักศึกษาจะต้องไม่คาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษา อัตราประโยชน์จากการศึกษา และสถานะเศรษฐกิจอย่างไม่สมเหตุสมผลที่จะนำมาเป็นข้ออ้างในการก่อหนี้สิน หลีกเลี่ยงการใช้ชีวิตแบบบริโภคนิยม แม้ตนเองมีอำนาจซื้อที่สูงก็ไม่ควรใช้จ่ายฟุ่มเฟือยจนเกิดความกดดันทางการเงิน ควรออมเงินสม่ำเสมออย่างคนที่รู้ประโยชน์ในการออม รู้จักบริหารจัดการเงินด้วยตนเอง ไม่รอความช่วยเหลือทางการเงินจากบุคคลรอบข้าง โดยไม่รู้จักพึ่งตนเอง ต้องเรียนรู้ทางการเงินเพื่อมีทัศนคติที่ถูกต้องกับการก่อหนี้สิน และดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรายละเอียดของแนวทางการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินของนักศึกษามีดังนี้

1) นักศึกษาไม่ควรใช้อำนาจซื้อในอนาคตหลังสำเร็จการศึกษา เช่น รายได้หลังสำเร็จการศึกษา ความคาดหวังในอัตราประโยชน์จากการศึกษาที่ตนเองยังไม่สามารถประเมินเป็นตัวเงินได้ชัดเจน มาเป็นข้อมูลตัดสินใจในการบริโภคในปัจจุบัน หรือฝากความหวังในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของตนไว้กับการเปลี่ยนแปลงของสถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวและของประเทศ มาเป็นศักยภาพในการชดเชยหนี้สินในอนาคต เพราะจากผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาใช้สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวและของประเทศทำนายรายได้หลังสำเร็จการศึกษา ขณะที่ละเลยการทำนายรายได้ดังกล่าวจากอัตราประโยชน์จากการศึกษา สะท้อนความไม่สมเหตุสมผลในการคาดการณ์ นักศึกษาจึงต้องคาดการณ์จากข่าวสารข้อมูลเพียงพอและสมเหตุสมผล มิใช่แค่คาดการณ์จากการมองโลกในแง่ดีตามวุฒิภาวะของตนเองเท่านั้น อย่างไรก็ตามแม้นักศึกษาจะเชื่อมั่นว่าได้คาดการณ์อย่างสมเหตุสมผลแล้ว แต่เมื่อมองตามความเป็นจริง นักศึกษาทำได้แค่คาดการณ์อำนาจซื้อในอนาคตภายใต้ความเสี่ยงของความไม่แน่นอนในอนาคตได้เท่านั้น ดังนั้นนักศึกษาจึงไม่ควรนำภาพอนาคตข้างต้นมาตัดสินใจดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน

2) นักศึกษาไม่ควรก่อหนี้สินเพื่อการใช้จ่ายเกินตัวขึ้น โดยทำได้แค่รอความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อจัดการกับภาระหนี้สินจากครอบครัวหรือบุคคลรอบข้าง เพราะความเป็น

จริงผู้ที่ก่อกหนี้สินขึ้น ก็ควรจัดการหนี้สินด้วยศักยภาพในการชำระหนี้สินของตนเอง แต่ในกรณีนักศึกษา การประเมินศักยภาพในการชำระหนี้สินไม่ควรนำรายได้ที่เป็นเงินโอนของครอบครัวมาเป็นศักยภาพดังกล่าว แม้ว่าเงินโอนดังกล่าว จะเป็นรายได้ส่วนบุคคลของนักศึกษาก็ตาม

ดังนั้นถ้านักศึกษาต้องตระหนักว่าตนเองไม่ควรก่อกหนี้สินขึ้นเพราะไม่สามารถหารายได้ด้วยตนเองมาเป็นศักยภาพในการชำระหนี้สิน จึงสะท้อนให้เห็นว่า เมื่อนักศึกษาไม่มีศักยภาพที่จะช่วยเหลือทางการเงินกับครอบครัวและบุคคลรอบข้าง นักศึกษาก็ไม่ควรสร้างปัญหาทางการเงินให้กับครอบครัวและบุคคลรอบข้าง อีกทั้งควรคำนึงถึงผลกระทบทางลบที่จะเกิดขึ้นกับครอบครัวและบุคคลรอบข้างในการเข้าจัดการปัญหาหนี้สินที่นักศึกษาก่อขึ้น

3) จากประเด็นรายได้ของนักศึกษาที่ส่วนใหญ่เป็นเงินโอนมาจากครอบครัวตามที่กล่าวแล้วในข้อ 2) นักศึกษาควรให้ความสำคัญกับการนำเงินดังกล่าวไปใช้ในการออมเงินของตนเอง เพื่อลดโอกาสการใช้จ่ายเกินตัว โดยนักศึกษาไม่ควรคิดว่ารายได้ดังกล่าวเป็นรายได้ถาวร แต่เป็นรายได้ที่ครอบครัวโอนให้ในขณะที่ตนเองกำลังศึกษาอยู่เท่านั้น นักศึกษาจึงควรตระหนักว่ารายได้จากครอบครัวที่นักศึกษาได้รับ ก็เป็นภาระทางการเงินส่วนหนึ่งของครอบครัว จึงควรระมัดระวังในการใช้จ่ายของตน เพื่อมิให้ตนเองสร้างภาระทางการเงินกับครอบครัว

นักศึกษาจึงควรบริหารจัดการทางการเงินของตน ภายใต้อำนาจความรู้ความเข้าใจในอรรถประโยชน์ของการออมเงินที่ถูกต้องและรอบด้าน มิใช่มีมุมมองว่าเงินที่ตนเองออมไว้สำหรับการใช้จ่ายในอนาคตเท่านั้น มิเช่นนั้นเงินที่ตนเองออมได้ก็จะถูกเปลี่ยนเป็นอำนาจซื้อหรือเงินตั้งต้นในการก่อกหนี้สิน จนต้องก่อกหนี้สินขึ้นและสูญเสียเงินออมของตนไปในที่สุด นักศึกษาจึงต้องรับรู้อรรถประโยชน์ของการออมเงินในมุมมองอื่นด้วย เช่น การออมเงินจะเป็นการสำรองเพื่อลดความเสี่ยงในกรณีเงินขาดมือ หรือการออมเงินเป็นการลงทุนเพราะได้รับดอกเบี้ยเป็นผลตอบแทน หรือเป็นการสำรองเงินเพื่อการลงทุนสร้างอาชีพของตนเองเมื่อสำเร็จการศึกษา ดังนั้นผู้ที่มิโอกาสได้รับอำนาจซื้อในระดับสูงจากครอบครัว ก็ควรเพิ่มโอกาสในการออมเงินของตนเองให้สูงขึ้นด้วยเช่นกัน มิใช่กลายเป็นเพิ่มโอกาสการสร้างหนี้สินขณะศึกษา

4) ไม่ควรนำประเด็นการก่อกหนี้สินของครอบครัวและบุคคลรอบข้างมาเป็นข้ออ้างที่จะก่อกหนี้สินตามบุคคลเหล่านั้น โดยไม่มองว่าบุคคลรอบข้างของนักศึกษาอยู่ในสถานะผู้ที่ไม่มีรายได้ถาวรแบบตนเองหรือไม่ นักศึกษาควรทำความเข้าใจให้ลึกซึ้งมากกว่าประเด็นแค่ครอบครัว

ข้างมีหนี้สินหรือไม่ เช่น ควรทำความเข้าใจในสาเหตุหรือวัตถุประสงค์ในการก่อหนี้สิน สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ศักยภาพในการชำระหนี้สินคืน ฯลฯ ที่สำคัญนักศึกษาต้องพยายามทำความเข้าใจในผลกระทบเชิงลบที่เกิดขึ้นจากการก่อหนี้สินของครอบครัวและบุคคลรอบข้างให้ชัดเจน มิใช่คิดจะเรียนรู้หรือทำความเข้าใจเฉพาะอรรถประโยชน์จากการก่อหนี้สินที่ตนเองเห็นมาจากครอบครัวและบุคคลรอบข้างเท่านั้น อีกทั้งนักศึกษายังต้องทำความเข้าใจในผลกระทบเชิงลบที่ตนเองอาจจะผลกระทบจากการก่อหนี้สินไปให้ครอบครัวกับบุคคลรอบข้างได้ มิใช่มองแต่ผลประโยชน์ที่ตนเองได้รับจากการก่อหนี้สิน ควรมีความรับผิดชอบต่อครอบครัวและบุคคลรอบข้าง ทั้งในฐานะสมาชิกที่ดีของครอบครัวและสมาชิกในสังคม ไม่ไปสร้างความกดดันทางการเงินหรือภาระทางการเงินให้บุคคลอื่นๆ ให้ต้องมารับภาระแทนตนเอง

5) ควรปรับเปลี่ยนมุมมองว่าการก่อหนี้สินเป็นความพยายามที่จะบริหารจัดการทางการเงินด้วยตนเอง แต่ควรมีมุมมองว่าการบริหารจัดการทางการเงินที่ดี คือกลยุทธ์ที่นักศึกษาพยายามที่จะบริหารจัดการกับรายได้อาจให้สมดุลกับรายจ่ายของตนเองในแต่ละช่วงเวลา เพื่อหลีกเลี่ยงความกดดันทางการเงิน โดยไม่ก่อหนี้สินขึ้น เพราะไม่เช่นนั้น ถ้านักศึกษายังมีมุมมองว่าการบริหารจัดการทางการเงินคือการจัดสรรเงินให้ตอบสนองอรรถประโยชน์ในการบริโภคเป็นหลัก สุดท้ายแล้วแม้การก่อหนี้สินจะตอบโจทย์ดังกล่าวได้ แต่นักศึกษาก็จะต้องพบกับความกดดันทางการเงินจากการชำระหนี้สินในอนาคตอยู่ดี

นักศึกษาจึงควรปรับทัศนคติของตนทั้งในเรื่องการก่อหนี้สินและความเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทางการเงินให้ถูกต้องและเหมาะสมกับสถานะในปัจจุบันของตนเอง ต้องรู้รอบด้านทั้งผลดีและผลเสียของการก่อหนี้สินทั้งที่เกิดขึ้นกับตนและบุคคลรอบข้าง มิใช่เข้าใจไปเองโดยไม่มีเหตุผลที่สมควรหรือเลือกจะรับรู้แต่ผลดี หรือช่องทางการก่อหนี้สินเท่านั้น อีกทั้งยังควรปรับเป้าหมายของการบริหารจัดการทางการเงิน เป็นความพยายามก่อหนี้สินให้น้อยที่สุดหรือไม่ควรก่อขึ้นในขณะที่ตนเองศึกษาอยู่

6) นักศึกษาควรหลีกเลี่ยงการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจตามแบบบริโภคนิยมและทดแทนด้วยการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นักศึกษาจึงควรทำความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและพยายามปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอ ใช้เหตุผลในการบริโภคและอุปโภคสินค้าและบริการ ยับยั้งชั่งใจตนเองในการใช้จ่าย ไม่ปล่อยให้ตนเองใช้เงินซื้อสินค้าและบริการไปตามอรรถประโยชน์หรือความพึงพอใจในการบริโภคที่จะได้รับ

เพียงอย่างเดียว หลีกเลี่ยงการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย หลีกเลี่ยงการบริโภคที่เกินความจำเป็น เกินฐานะและสถานะในปัจจุบันของตนเอง รู้จักที่จะออมเงินเพื่อป้องกันความเสี่ยงทางเศรษฐกิจของตน พยายามที่จะพึ่งพาตนเองด้วยการบริหารจัดการทางการเงิน ดำเนินชีวิตภายใต้ความ “มีเหตุมีผล” “พอประมาณ” และ “ป้องกันความเสี่ยง” ในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจด้วยตัวของนักศึกษาเอง ภายใต้ “ความรู้” และ “คุณธรรม” ซึ่งจากผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พบผลการศึกษาที่ตรงกันในระดับที่หลักปรัชญาในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นตัวแปรที่อยู่เบื้องหลังและส่งอิทธิพลสูงที่สุดไปสู่ตัวแปรอื่นๆ จนลดโอกาสการก่อหนี้สินของนักศึกษาในที่สุด

เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยทั้งหมดแล้ว พบว่าแนวทางเชิงปฏิบัติ เพื่อให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีตระหนักถึงสถานะของผู้ที่ยังไม่มีรายได้เป็นของตนเองในปัจจุบัน ที่ต้องพึ่งพาการบริหารจัดการทางการเงินด้วยตนเอง โดยไม่นำเหตุผลรอบด้านมาเป็นข้ออ้างในการก่อหนี้สินนอกเหนือ กยศ. เพื่อการใช้จ่ายที่เกินตัว นักศึกษาควรปฏิบัติตามแนวทางเชิงปฏิบัติการดังนี้

1. จัดการความรู้ของตนเอง โดยมีเป้าหมายที่จะหลีกเลี่ยงการก่อหนี้สินเป็นสำคัญ ควรจัดการความรู้ของตนเองทั้งความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) และความรู้เชิงประสบการณ์ (Tacit Knowledge) ทั้งจากประสบการณ์ของตนเอง ประสบการณ์ของบุคคลรอบข้าง และแหล่งเรียนรู้อื่นๆ โดยประเด็นความรู้ที่นักศึกษาควรเรียนรู้เพื่อหลีกเลี่ยงการก่อหนี้สินมีดังนี้

1.1 จัดการความรู้ของตนเองเพื่อสร้างการคาดการณ์รายได้ อำนาจซื้อในอนาคตของตนเองที่สมเหตุสมผล ไม่เป็นเพียงข้ออ้างที่จะก่อหนี้สินและใช้จ่ายเกินตัวเท่านั้น ซึ่งในกรณีนี้นักศึกษาควรเรียนรู้ในความรู้ประเด็นดังนี้

1) ข้อมูลของหลักสูตรที่นักศึกษาต้องการเข้าศึกษาระดับปริญญาตรี รวมทั้งข้อมูล ข่าวสารความต้องการของตลาดแรงงานในหลักสูตรที่ต้องการศึกษา เพื่อประเมินผลตอบแทน เช่น รายได้หลังสำเร็จการศึกษาและรายจ่ายที่เป็นตัวเงินจากการเข้าศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม และมีความความคาดหวังในอัตราผลตอบแทนและต้นทุนค่าเสียโอกาสจากการเข้าศึกษาในหลักสูตรของตนเอง เช่น โอกาสการว่างงานของหลักสูตรที่ศึกษา โอกาสที่รายได้หลังสำเร็จการศึกษา จะไม่สอดคล้องกับหลักสูตรที่ศึกษา หรือเสียโอกาสทำงานประจำจนนำไปสู่การตัดสินใจที่จะก่อหนี้สินนอกเหนือกยศ. อย่างสมเหตุสมผล

2) ข้อมูล ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศไทยและโลก โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารภาวะการมีงานทำของประเทศ เพื่อเป็นข้อมูลในการประกอบสร้าง ความความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการเข้าศึกษาอย่างสมเหตุสมผล และที่สำคัญประเด็น ความรู้ดังกล่าวต้องสอดคล้องกับหลักสูตรที่นักศึกษาต้องการเข้าศึกษาตามข้อที่ 1)

3) ข้อมูล ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว ไม่ใช่ เพียงแค่รับรู้แต่เรื่องราวได้ของบิดามารดา ทรัพย์สินทั้งสั่งหาและอสังหาริมทรัพย์ของครอบครัว เท่านั้น แต่รวมถึงภาระทางการเงินที่ครอบครัวเผชิญอยู่ ทั้งภาระที่เกิดจากตัวนักศึกษาเองทั้งการใช้ ชีวิตประจำวันและการศึกษา ภาระทางการเงินของครอบครัวที่เกิดจากผู้พึ่งพิงในครอบครัวและ บุคคลอื่นๆ โดยเฉพาะปริมาณหนี้สินของครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบอยู่ ซึ่งนักศึกษาต้องใส่ใจ เนื่องจากนักศึกษาถือว่าเป็นสมาชิกของครอบครัวที่มีการศึกษาระดับสูงแล้ว และมีวุฒิภาวะเพียงพอที่จะรับรู้และควรมีส่วนร่วมในการรับรู้และช่วยแก้ปัญหาในครอบครัวตนเอง

4) ความรู้เชิงประสบการณ์การดำรงชีวิตหลังการสำเร็จการศึกษาของ นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาแล้วหรือผู้มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องโดยตรง โดยเฉพาะผู้ที่เคยก่อหนี้สิน นอกเหนือยศ. เช่น เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว นักศึกษาสามารถจัดการกับหนี้สินที่ก่อขึ้นขณะศึกษา ได้หรือไม่ รายได้ที่คาดว่าจะนำมาจ่ายคืนหนี้สินนั้นเป็นไปตามที่คิดหรือไม่ ผลกระทบจากการก่อ หนี้สินในขณะศึกษาส่งผลอย่างไร สำเร็จการศึกษาไปแล้วยังก่อหนี้สินขึ้นอีกหรือไม่ ภาระการใช้ จ่ายที่จำเป็นเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรเมื่อเข้าสู่วัยทำงาน รวมทั้งแนวทางการแก้ปัญหาหนี้สิน นอกเหนือยศ. ของผู้ที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว ฯลฯ เพื่อนำมาปรับเป็นกลยุทธ์เพื่อรับมือกับ ผลกระทบต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นกับตนเองในอนาคต เพื่อหลีกเลี่ยงการก่อหนี้สินในปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น

5) ความรู้พื้นฐานในทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นความรู้ที่นักศึกษาควร จะเรียนรู้เพื่อวิเคราะห์และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของความรู้ข้างต้นได้อย่างสมเหตุสมผล สามารถ สร้างความเข้าใจในการเรียนรู้ข้อมูล บทความ บทวิเคราะห์ หรือตัวเลขทางเศรษฐกิจ และเชื่อมโยง ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์เพื่อการตัดสินใจ จากการเรียนรู้ข้อมูล ข่าวสารตามที่กล่าวมาข้างต้นอย่าง สม่าเสมอ จะสามารถสร้างสมรรถนะในการคาดการณ์อย่างสมเหตุสมผลให้กับนักศึกษา นักศึกษา ควรใช้ความรู้ข้างต้นในการวิเคราะห์และประเมินสภาพทางเศรษฐกิจในระดับมหภาคด้วยตนเอง ด้วย จึงต้องติดตามข่าวสารข้อมูลทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะข่าวสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ ภาวะการมีงานทำของผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มิใช่มองโลกในแง่ดีเกินไปกับการมีงานทำ

และรายได้สูงตามความเชื่อของตนเอง ครอบครัว เพื่อนหรือบุคคลรอบข้างเท่านั้น ซึ่งพฤติกรรมการจัดการความรู้และการคาดการณ์อย่างสมเหตุสมผล เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ยังสะท้อนถึงสมรรถนะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติตนตามหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอีกด้วย

1.2 จัดการความรู้ในประเด็นความรู้เรื่องการบริหารจัดการทางการเงินด้วยตนเอง โดยที่การจัดการความรู้ในประเด็นความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการทางการเงินด้วยตนเองของนักศึกษาที่จะนำไปสู่การมีพฤติกรรมทางการเงินที่ดี เพื่อลดการพึ่งพิงการสนับสนุนทางการเงินจากครอบครัวและบุคคลอื่นๆ หลีกเลี่ยงความกดดันทางการเงินด้วยตนเอง ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นหรือฟุ่มเฟือยของตนเองลง รวมทั้งรู้จักออมเงินจากรายได้ของตนเองภายใต้การรับรู้สรรพประโยชน์ของการออม ป้องกันตนเองจากการเข้าสู่วัฏจักรของหนี้สิน และสามารถดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจได้อย่างเหมาะสม ซึ่งในกรณีนี้นักศึกษาควรเรียนรู้ในประเด็นความรู้ดังนี้

1) นักศึกษาต้องสะสมความรู้เชิงประสบการณ์ในประเด็นผลกระทบทางลบในการก่อหนี้สินที่จะมีต่อตนเอง ครอบครัว บุคคลรอบข้าง ฯลฯ ที่เหมาะสมกับสถานะของผู้ที่ไม่มีรายได้จากการทำงาน ซึ่งนอกจากนักศึกษาจะต้องมีความรู้ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการก่อหนี้สินแล้ว เช่น ประเภทของหนี้สิน รายละเอียดในการกู้ยืม ดอกเบี้ยจากการกู้ยืม ฯลฯ นักศึกษายังต้องเรียนรู้ในเรื่องผลกระทบจากการก่อหนี้สิน ซึ่งสามารถเรียนรู้จาก ครอบครัว บุคคลรอบข้างที่เคยก่อหนี้สิน ซึ่งการเรียนรู้ดังกล่าว นักศึกษาไม่จำเป็นต้องก่อหนี้สินขึ้นเอง จากการเรียนรู้ผลกระทบเชิงลบจากบุคคลรอบข้าง จะทำให้นักศึกษาลดระดับทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินลง

รวมทั้งนักศึกษายังต้องรับรู้สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว และตระหนักถึงความเป็นไปได้ที่การก่อหนี้สินของตนเองจะทำให้เกิดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจกับครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นภาระหนี้สินของครอบครัว หรือภาระที่ครอบครัวต้องเลี้ยงดูตนเองและผู้พึ่งพิงในครอบครัวคนอื่น ๆ อีกทั้งยังต้องรับรู้ถึงผลกระทบทางลบของการก่อหนี้สินของตนเอง และที่สำคัญนักศึกษายังต้องมองรวมไปถึงการก่อผลกระทบทางลบกับครอบครัวด้วย มิใช่มองแค่ความกดดันทางการเงินของตนเองเท่านั้น จะทำให้นักศึกษาประเมินสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวตนเองได้ดีขึ้น มิใช่มองว่าครอบครัวจะต้องมีความสามารถที่จะช่วยเหลือตนเองทางการเงินได้เสมอไป ซึ่งอาจจะผ่านการพูดคุย ปรึกษาในประเด็นดังกล่าวกับครอบครัวตนเอง ยึดถือต้นแบบพฤติกรรมที่ดีทางการเงินของบุคคลรอบข้าง หรือแม้แต่ตระหนักที่จะเรียนรู้ประสบการณ์ในประเด็นความล้มเหลวทางการเงินจากบุคคลรอบข้าง เพื่อมาใช้ปรับทัศนคติและพฤติกรรมในการ

ดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของคนที่ยังได้ กิจกรรมดังกล่าวจะเพิ่มความตระหนักให้กับนักศึกษาในประเด็นผลกระทบทางลบของการก่อหนี้สิน ซึ่งความตระหนักดังกล่าวเป็นกุญแจสำคัญที่จะปรับลดทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินลง และทำให้นักศึกษาหลีกเลี่ยงจากการก่อหนี้สินได้ อีกทั้งในกรณีนักศึกษาที่ก่อหนี้สิน ก็ต้องพยายามทำความเข้าใจและเรียนรู้ผลกระทบเชิงลบจากก่อหนี้สินด้วยตนเอง เรียนรู้ความกดดันทางการเงินที่ตนเองได้รับการก่อหนี้สิน รวมทั้งภาระทางการเงินที่ครอบครัวและบุคคลรอบข้างต้องเข้ามารับผิดชอบจากการก่อหนี้สินของตน โดยไม่คาดหวังให้ครอบครัวและบุคคลรอบข้างเป็นเครื่องมือในการช่วยปลดภาระหนี้สินดังกล่าว

2) ความรู้ทางการเงิน นักศึกษาควรมีความรู้ทางการเงินที่รอบด้าน เช่น ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการทางการเงินที่ดี ความรู้เกี่ยวกับการก่อหนี้สิน การออมเงิน การลงทุน ฯลฯ ที่เหมาะสมกับสถานะของนักศึกษา มิใช่เป็นเพียงแค่ความต้องการความรู้ในเรื่องการก่อหนี้สิน/ กู้ยืม เมื่อตนเองต้องการก่อหนี้สินหรือเกิดความกดดันทางการเงินเท่านั้น ตามผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น นักศึกษาที่ต้องการสมรรถนะในการบริหารจัดการทางการเงินที่ดี จะต้องติดตามข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ทางการเงินอย่างสม่ำเสมอ ทันสมัยและทันเวลา เพื่อลดโอกาสในการก่อหนี้สิน และเพิ่มโอกาสในการออมเงิน รวมทั้งประกอบสร้างทัศนคติในการบริหารจัดการทางการเงินภายใต้เงื่อนไขที่นักศึกษาต้องมีความรู้ทางการเงินภายใต้การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ลดพฤติกรรมบริโภคนิยมลง

3) สะสมความรู้เชิงประสบการณ์ในการบริหารจัดการทางการเงินที่ดีด้วยตนเอง ซึ่งต้องอาศัยการทดลองและการปฏิบัติจริง ภายใต้ข้อมูลรายรับรายจ่ายจริงของตนเองเพื่อเป็นฐานข้อมูลในการตัดสินใจวางแผนในการออมเงินหรือลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น โดยมีเป้าหมายคือการหลีกเลี่ยงจากการก่อหนี้สิน หรือ/และเกิดการออมเงินขึ้นจริง ซึ่งจากผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่านักศึกษาที่ไม่มีหนี้สินนอกเหนือยศ. ในปัจจุบัน ได้ปรับการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของตนเองให้เป็นกลยุทธ์ในการหลีกเลี่ยงการก่อหนี้สินด้วยตนเอง เช่น การทำบัญชีรายรับรายจ่ายด้วยตนเอง การตั้งเป้าหมายในปริมาณเงินออมก่อนที่จะนำส่วนที่เหลือไปใช้จ่าย การฝากเงินแบบปลอดภาษีรายเดือนกับธนาคาร การพยายามหลีกเลี่ยงการใช้บัตรเครดิต บัตรกดเงินสด หรือการหลีกเลี่ยงการใช้บัตร ATM เพื่อถอนเงินจากธนาคาร ฯลฯ ซึ่งนักศึกษาอาจจะเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้จากการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย หรือเรียนรู้ผ่านบุคคลรอบข้าง แต่นักศึกษาก็ต้องทดลองปฏิบัติจริงด้วยตนเองและประเมินความสำเร็จจากการปฏิบัติ ซึ่งความรู้ความเข้าใจดังกล่าว จะกลายเป็นทางเลือกในการตัดสินใจที่จะดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของนักศึกษา และสามารถเปรียบเทียบกับทุน

ค่าเสียโอกาสในกิจกรรมทางเศรษฐกิจแต่ละกิจกรรมเมื่อเปรียบเทียบกับกัน มิใช่มีมุมมองว่าการก่อหนี้สินเป็นทางออกในการใช้จ่ายเพียงทางเดียวของตนเอง

การสะสมความรู้เชิงประสบการณ์ในการบริหารจัดการทางการเงินที่ดี นอกจากนักศึกษาจะเรียนรู้ด้วยตนเอง นักศึกษายังสามารถเรียนรู้ได้จากการเลียนแบบพฤติกรรมวิธีการปฏิบัติ พูดุชชกถาม ขอคำปรึกษาทางการเงิน การแก้ไขปัญหาทางการเงิน รวมทั้งความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการเงินได้จากครอบครัวและบุคคลรอบข้างได้เช่นกัน และนำความรู้เชิงประสบการณ์ดังกล่าวมาปรับเป็นกลยุทธ์ในการบริหารจัดการทางการเงินของตนเอง แต่ที่สำคัญนักศึกษาคควรมีทัศนคติในการก่อหนี้สินและบริหารจัดการทางการเงินที่ถูกต้อง มีเป้าหมายในการหลีกเลี่ยงการก่อหนี้สินที่ชัดเจน เพื่อให้ นักศึกษาสามารถแยกแยะได้ว่า บุคคลใดที่นักศึกษาคควรรู้จักเรียนรู้พฤติกรรมในการบริหารจัดการทางการเงินที่ดีดังกล่าว

2.2 การสนับสนุนจากภาคส่วนต่างๆ

การป้องกันปัญหาหนี้สินนักศึกษา นอกจากการปรับทัศนคติและพฤติกรรมของนักศึกษาดังที่กล่าวมาในข้างต้น ครอบครัว บุคคลรอบข้าง มหาวิทยาลัย รวมถึงภาครัฐก็ต้องเข้ามามีส่วนร่วม โดยเฉพาะบทบาทของการเป็นผู้สนับสนุนในการป้องกันหรือลดปัญหาหนี้สินนักศึกษาคควรรู้ให้ความสำคัญกับประเด็นดังต่อไปนี้

1) การสนับสนุนจากครอบครัวโดยตรง

1.1) ครอบครัวจะต้องเป็นแหล่งเงินที่สามารถช่วยเหลือนักศึกษาในการลดความกดดันทางการเงินอย่างสมเหตุสมผล ไม่ช่วยเหลือทางการเงินจนเป็นแรงกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดอำนาจซื้อในปัจจุบันมากกว่าบริบทของสถานะนักศึกษาที่ยังไม่มีรายได้จากการทำงาน และไม่ทำให้นักศึกษาคควรรู้รายได้ในอนาคตไว้สูงจากความช่วยเหลือทางการเงินดังกล่าว

1.2) ครอบครัวควรรู้ให้เงินรายได้กับนักศึกษาที่ค่อนข้างคงที่ แต่ก็ต้องพิจารณาแล้วว่าเหมาะสมกับขนาดของการใช้จ่ายในภาวะค่าครองชีพปัจจุบัน พยายามให้นักศึกษาจัดการความสมดุลของรายรับและรายจ่ายด้วยตนเอง ไม่ควรเข้าแทรกแซงโดยการให้ความช่วยเหลือทาง

การเงินทันทีเมื่อนักศึกษาขอความช่วยเหลือ ควรพิจารณาในกรณีที่มีความจำเป็นเท่านั้น ไม่ว่าจะเรื่องของการให้เงิน หรือการตอบสนองความต้องการทรัพย์สินที่ฟุ่มเฟือยให้กับนักศึกษา

ดังนั้นในกรณีนักศึกษาที่ก่อหนี้สินขึ้น ครอบครัวก็ไม่ควรที่จะเข้าชำระหนี้สินแทนนักศึกษาเสมอไป เพราะการให้นักศึกษาได้เกิดความกดดันทางการเงินและรับรู้ผลกระทบเชิงลบจากการก่อหนี้สิน จะสร้างบทเรียนให้นักศึกษาได้ตระหนักที่จะหลีกเลี่ยงการก่อหนี้สินขึ้นอีกในอนาคต และไม่คาดหวังความช่วยเหลือจากครอบครัวเกินความจำเป็น

1.3) การซื้อทรัพย์สินราคาสูงให้นักศึกษาจากครอบครัว เช่น เครื่องประดับ โทรศัพท์มือถือราคาแพง หรือสินค้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ฯลฯ ครอบครัวต้องคำนึงถึงความจำเป็นที่นักศึกษาจะต้องมีทรัพย์สินนั้นๆ และค่าใช้จ่ายที่พ่วงตามมากับทรัพย์สินดังกล่าว เพราะทรัพย์สินบางอย่างก็กระตุ้นให้นักศึกษาใช้จ่ายมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการฝึกให้นักศึกษาขาดความตระหนักถึงขนาดของการใช้จ่าย หรือการสะสมทรัพย์สินที่เหมาะสมกับสถานะของบุคคลที่ไม่สามารถหาเลี้ยงตัวเองได้ และยิ่งทำให้นักศึกษาประเมินว่าตนเองและครอบครัวยังมีสภาพทางเศรษฐกิจที่ดีพอ จึงใช้จ่ายฟุ่มเฟือยหรือก่อหนี้สินขึ้นต่อไป จากการเปลี่ยนทรัพย์สินที่มีค่าให้เป็นอำนาจซื้อของตนเองหรือนำไปเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการค้าประกันการก่อหนี้สินโดยตรง

1.4) ครอบครัว โดยเฉพาะบิดามารดา ควรรับรู้ข้อมูลทางการเงินของนักศึกษา ควรสอบถามหรือสังเกตพฤติกรรมทางการเงินของนักศึกษา ทั้งการใช้จ่าย การออม การก่อหนี้สิน รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินมีค่าต่างๆ ของนักศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลในการพูดคุย ตักเตือนอย่างมีเหตุผล

1.5) ครอบครัวควรสร้างการเรียนรู้ทางการเงินในเชิงประสบการณ์โดยจัดการความรู้กับนักศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการสอนการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงประสบการณ์กับนักศึกษา ให้ข้อมูลที่จำเป็นกับนักศึกษาที่จำเป็นในการสร้างการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจที่สมเหตุสมผล เช่น สภาพเศรษฐกิจของครอบครัวในปัจจุบัน ประสบการณ์การปฏิบัติตนที่ดีหรือล้มเหลวทางการเงินของครอบครัวหรือบุคคลอื่นๆ ที่รู้จัก โดยเฉพาะประเด็นผลกระทบในการก่อหนี้สิน กลยุทธ์ป้องกันหรือแก้ไขปัญหาหนี้สิน ซึ่งการสร้างการเรียนรู้ให้นักศึกษาดังที่กล่าวมา จะทำให้นักศึกษานำการเรียนรู้ดังกล่าวไปจัดการความรู้ของตนเองอย่างสมเหตุสมผล เข้าใจใน

สภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวและตนเองได้ดีขึ้น ซึ่งจะเป็นเกราะป้องกันตนเองจากการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. เมื่อนักศึกษาต้องเผชิญกับการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจในโลกความเป็นจริง

2) ภาครัฐและมหาวิทยาลัย ต้องจัดทำและเปิดเผยข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการลงทุนทางการศึกษาและต้องเป็นช่องทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางเศรษฐกิจที่จะมีผลต่อการลงทุนทางการศึกษา เช่น แนวโน้มรายได้หลังสำเร็จการศึกษาในแต่ละหลักสูตร หรือแม้กระทั่งข้อมูลรายได้จากการศึกษาทางเลือกอื่นๆ เพื่อสร้างสมรรถนะการคาดการณ์รายได้หลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาให้สอดคล้องกับอรรถประโยชน์ที่แท้จริงจากหลักสูตรที่ศึกษาและต้นทุนค่าเสียโอกาสในการเรียนปริญญาตรี เช่น การว่างงาน รายได้ไม่สอดคล้องกับหลักสูตรที่ศึกษา หรือเสียโอกาสทำงานประจำ อีกทั้งการกำหนดนโยบายทางด้านรายได้ของภาครัฐ เช่น ค่าจ้างขั้นต่ำ หรือกรณีเงินเดือนขั้นต่ำของผู้สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี ก็ควรกำหนดจากข้อมูลเชิงประจักษ์และอรรถประโยชน์จากการศึกษาอย่างแท้จริง เพื่อสร้างการคาดการณ์รายได้ในอนาคตที่สมเหตุสมผลให้กับนักศึกษาโดยตรง ไม่ใช่ให้คาดการณ์ไปตามทัศนคติของครอบครัว หรือประกอบสร้างความเชื่อที่เกี่ยวกับรายได้ในอนาคตจากข่าวสารในเรื่องรายได้ที่รัฐกำหนดให้เท่านั้น

3) ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น บิดามารดา เพื่อน ญาติพี่น้อง มหาวิทยาลัย ภาครัฐ หรือกระทั่งสถาบันการเงินที่เป็นตัวแทนการกู้ยืม ต้องพร้อมที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการก่อหนี้สินของนักศึกษา ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง 1) การก่อหนี้สิน การออม การลงทุน ฯลฯ ที่เหมาะสมกับสถานภาพของนักศึกษา 2) ผลกระทบทั้งเชิงลบและเชิงบวกเกี่ยวกับการก่อหนี้สิน และการแก้ปัญหาเมื่อนักศึกษาก่อหนี้สินขึ้น 3) การบริหารจัดการทางการเงินที่ดี และ 4) การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และต้องสามารถถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจ ที่ถูกต้อง เพียงพอ ทันสมัย กับนักศึกษา สะท้อนให้เห็นว่าครอบครัว บุคคล และชุมชนรอบข้างนักศึกษา ก็ต้องได้รับการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในการป้องกันและลดโอกาสในการก่อหนี้สินด้วยเช่นกัน ที่สำคัญการจัดกิจกรรมในการพัฒนาดังกล่าวต้องสอดแทรกการปรับฐานคิดในการดำเนินชีวิตของนักศึกษาให้โน้มเอียงสู่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ตรงกับบริบทชีวิตของนักศึกษา

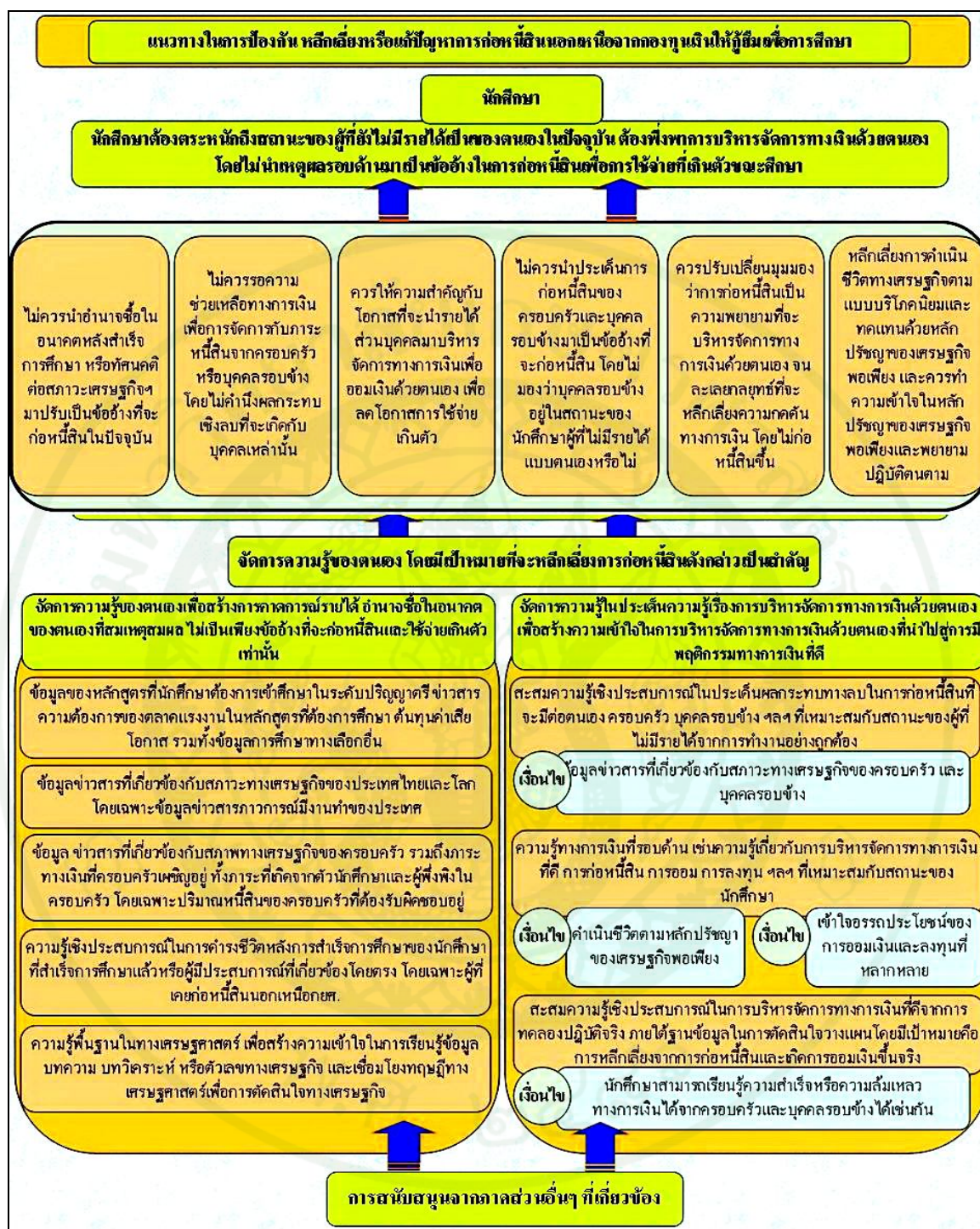
โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยจะต้องมีความพร้อมที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อสร้างสมรรถนะในการบริหารจัดการทางการเงินและการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจที่ดีให้กับนักศึกษา ครอบครัว บุคคลรอบข้างและชุมชนที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการวิจัยใน

ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติและพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของนักศึกษาในสังกัด เพื่อเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการจัดการความรู้ให้กับนักศึกษาในสังกัด หรือใช้เป็นฐานข้อมูลสำคัญในการวิเคราะห์แนวทางการป้องกันหรือจัดการปัญหาการก่อหนี้สินได้สอดคล้องกับบริบทของนักศึกษาในแต่ละมหาวิทยาลัย การให้ข่าวสารข้อมูลทางการเงินหรือข้อมูลที่เป็นประโยชน์ การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจทางการบริหารจัดการทางการเงินที่ถูกต้องให้กับนักศึกษา ครอบครัว บุคคล และชุมชนรอบข้างนักศึกษา

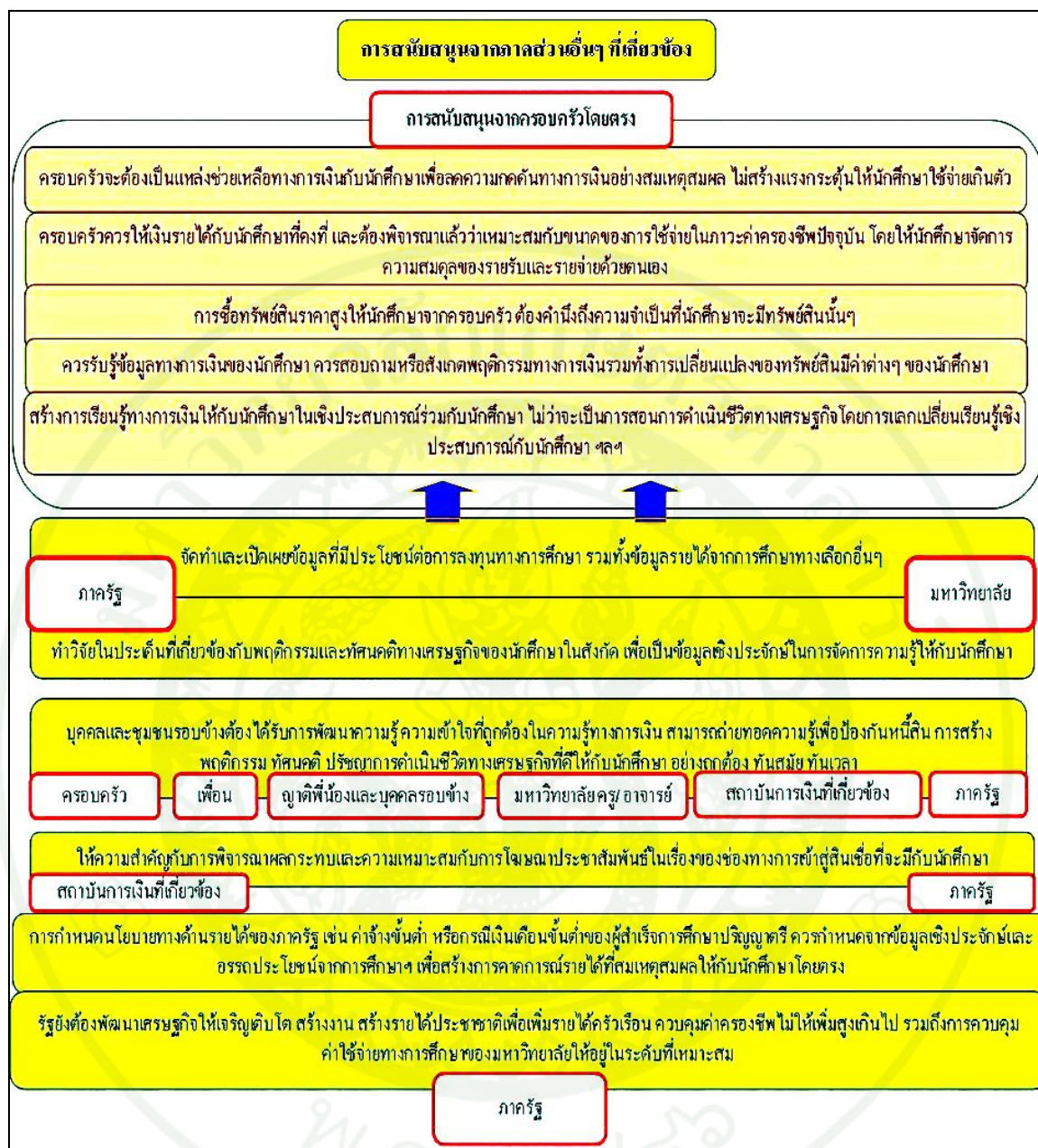
อีกทั้งในการจัดการความรู้ดังกล่าวภาครัฐและสถาบันการเงินควรให้ความสำคัญกับการพิจารณาผลกระทบและความเหมาะสมของการโฆษณาประชาสัมพันธ์ในเชิงการตลาดที่มีต่อนักศึกษา โดยเฉพาะการโฆษณาประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับช่องทางและประโยชน์ของการเข้าสู่สินเชื่อ ไม่ว่าจะเป็นการโฆษณาทางสื่อประชาสัมพันธ์กระแสหลักอย่างโทรทัศน์หรือวิทยุ และสื่อประชาสัมพันธ์อื่นๆ รวมทั้งสื่อประชาสัมพันธ์ของสถาบันการเงินเอกชน แม้กระทั่งสื่อจากสถาบันการเงินของภาครัฐก็ตาม เช่น การประชาสัมพันธ์ของโรงรับจำนำของภาครัฐ เป็นต้น เพื่อลดโอกาสที่นักศึกษาจะรับรู้ข้อความทางการตลาดที่แฝงทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินที่ตลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงผ่านการประชาสัมพันธ์ของผู้ให้กู้ ซึ่งผลการวิจัยชี้ให้เห็นชัดเจนว่าการรับรู้ดังกล่าวมีส่วนสำคัญต่อการประกอบสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา และบดบังการรับรู้ผลกระทบเชิงลบของการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. ของนักศึกษา เช่น นักศึกษาที่ก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. มักจะมีทัศนคติว่าหนี้สินนอกเหนือยศ. เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการทางการเงิน อีกทั้งบุคคลรอบข้างในสังคมก็ก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. ด้วยกันทั้งสิ้น เป็นต้น

4) รัฐยังต้องพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญเติบโต สร้างงาน สร้างรายได้ประชาชาติเพื่อเพิ่มรายได้ครัวเรือน เพิ่มความสามารถให้กับครอบครัวในการช่วยเหลือทางการเงินกับนักศึกษา เพื่อลดโอกาสที่นักศึกษาจะต้องก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. จากความกดดันทางการเงินที่จำเป็น แต่รัฐก็ต้องควบคุมค่าครองชีพไม่ให้เพิ่มสูงเกินไป รวมถึงการควบคุมค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม เพราะค่าใช้จ่ายดังกล่าวนักศึกษาและครอบครัวไม่สามารถปรับลดได้ด้วยตนเอง และเป็นตัวแปรที่นำไปสู่การเพิ่มมูลค่าการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. จากค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นของนักศึกษาโดยตรง

แนวทางป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. สรุปไว้ในภาพที่ 32 และ 33 ดังนี้

ภาพที่ 32 แนวทางป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. สำหรับนักศึกษา

ภาพที่ 33 แนวทางป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินนอกเหนือจากศ. สำหรับการสนับสนุนจากภาคส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะปัญหาการวิจัยที่ควรค้นหาคำตอบต่อเนื่องได้แก่

1. ข้อเสนอแนะในเชิงวิธีวิทยา

1.1 การศึกษาถึงกิจกรรม แผนงาน โครงการ (Action Plan) ที่เหมาะสมในการป้องกันและลดโอกาสในการก่อหนี้สินแต่ละประเภทของนักศึกษา ซึ่งอาจจะต้องใช้วิธีวิทยาเชิงวิพากษ์ อย่างเช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มาช่วยเสริมวิธีวิทยาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในการค้นหาความรู้ดังกล่าว

1.2 เนื่องจากการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการก่อหนี้สินของนักศึกษาในประเทศไทยยังไม่มีการศึกษาโดยตรง ดังนั้นงานวิจัยฉบับนี้จึงมุ่งเน้นจะสำรวจปัจจัยเชิงสาเหตุที่เป็นไปได้ในการอธิบายการก่อหนี้สินของนักศึกษา การวิจัยจึงมีตัวแปรในแบบจำลองสมการ โครงสร้างค่อนข้างมาก ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปผู้ที่ต้องการศึกษาต่อเนื่อง อาจใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factors Analysis) มาช่วยในการลดทอนจำนวนตัวแปรลง ร่วมกับการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) แต่อย่างไรก็ตามจะต้องพิจารณาผลกระทบของแต่ละตัวแปรที่ต้องการรวมองค์ประกอบที่มีต่อการก่อหนี้สินโดยละเอียด ว่ามีผลกระทบในเชิงบวกหรือลบ หรือมีนัยของปรากฏการณ์ที่เหมือนกันหรือไม่ ที่จะพอรวมเป็นปัจจัยในองค์ประกอบเดียวกัน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการรวมองค์ประกอบลดทอนภาพความจริงของปรากฏการณ์ดังกล่าว ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลของวิธีวิทยาเชิงคุณภาพในการสะท้อนภาพของอิทธิพลในแต่ละตัวแปรตั้งแต่เริ่มพิจารณากำหนดโครงสร้างแบบจำลอง

1.3 การวิจัยครั้งต่อไปควรนำแบบจำลองสมการ โครงสร้างการก่อหนี้สินของนักศึกษาในการวิจัยนี้ไปประมาณการกับประชากรที่เป็นนักศึกษาในพื้นที่ปฏิบัติการวิจัยนอกเหนือเขตกรุงเทพมหานคร หรือประมาณการแบบจำลองสมการ โครงสร้างโดยใช้ข้อมูลของนักศึกษาที่มีหนี้สินค้างในปัจุบันเท่านั้น เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ยังมีข้อจำกัดจากการใช้ข้อมูลทั้งนักศึกษาที่มีหนี้สินและไม่มีหนี้สินค้างในการประมาณการแบบจำลอง ซึ่งงานวิจัยส่วนใหญ่ที่ต้องการศึกษาสถานการณ์การก่อหนี้สินของนักศึกษาและใช้แบบจำลองสมการ โครงสร้างในการวิเคราะห์ข้อมูลหนี้สินของนักศึกษา มักจะประสบปัญหาเดียวกัน เช่น งานวิจัยของ Daly, Delaney and McManus (2010) หรือ Moore (2004) เป็นต้น อย่างไรก็ตามการประมาณการแบบจำลองด้วยข้อมูลของ

นักศึกษาที่มีหนี้สินคงค้างทั้งหมด การวิจัยในครั้งต่อไปต้องคำนึงถึงความเสี่ยงในการได้มาซึ่งข้อมูลของนักศึกษาที่มีหนี้สิน โดยเฉพาะกรณีนักศึกษาที่มีหนี้สินนอกเหนือยศ. ที่ในปัจจุบันประเทศไทยไม่มีฐานข้อมูลของผู้มีหนี้สินดังกล่าวอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม อาจทำให้การวิจัยไม่สามารถสุ่มกลุ่มตัวอย่างได้ตามจำนวนที่ต้องการ และที่สำคัญอาจทำให้การวิจัยไม่สามารถใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็นได้

2. ข้อเสนอแนะประเด็นการวิจัย

2.1 ประเด็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. เมื่อจำแนกตามชนิดของหนี้สินและความแตกต่างเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับหนี้สินนอกเหนือยศ. โดยรวม

2.2 ประเด็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของกลุ่มนักเรียนก่อนระดับอุดมศึกษา เช่น ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ฯลฯ และวิธีป้องกันและลดโอกาสในการก่อหนี้สินของประชากรกลุ่มดังกล่าว

2.3 ประเด็นการป้องกันหรือหลีกเลี่ยงการก่อหนี้สินของนักศึกษาที่เหมาะสมในมุมมองแหล่งเงินให้กู้ยืม อย่างไรก็ตามผู้วิจัยต้องคำนึงถึงจริยธรรมในการวิจัยในประเด็นที่แหล่งเงินให้กู้ยืมต่างๆ อาจใช้ผลการวิจัยเป็นกลยุทธ์ในการกระตุ้นให้นักศึกษาก่อหนี้สินมากยิ่งขึ้น

2.4 ผลการวิจัยสะท้อนว่า นักศึกษาที่มีความรู้และเรียนรู้ทางการเงิน จะลดโอกาสการก่อหนี้สินได้ ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ในการจัดการปลดหนี้สินด้วยตนเองให้ทราบถึงกลยุทธ์เชิงประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมในการปลดหนี้สิน หรือมุ่งเน้นศึกษาในประเด็นกลยุทธ์ที่เป็นรูปธรรมในการจัดการความรู้ทางการเงินที่เหมาะสมกับบริบทชีวิตของนักศึกษา และครอบครัว

2.5 ผลการศึกษาพบว่า การสนับสนุนทางการเงินกับนักศึกษา โดยเฉพาะกรณีที่ครอบครัวเข้าชำระหนี้สินแทนนักศึกษากลับทำให้นักศึกษายังก่อหนี้สินนอกเหนือยศ. เพิ่มขึ้น ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาถึงอิทธิพลของนโยบายในลักษณะประชานิยมของภาครัฐในการจัดการชำระหนี้สินแทนนักศึกษาต่อโอกาสการก่อหนี้สินของนักศึกษา เปรียบเทียบกับกรณีการช่วยเหลือของครอบครัว

2.6 ผลการศึกษาพบว่า ปรัชญาในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของนักศึกษาเป็นปัจจัยเบื้องหลังที่ผลักดันทัศนคติและพฤติกรรมของนักศึกษาในการก่อกู้หนี้ ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษากลยุทธ์หรือกิจกรรมในการพัฒนานักศึกษา ถ้าต้องการให้นักศึกษาสามารถเลือกปรัชญาในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจที่เหมาะสมและนำมาปรับใช้เป็นเกราะป้องกันการก่อกู้หนี้ของตนเองได้

จากผลการวิจัยทั้งหมด จึงพบได้ว่าวิธีการป้องกันและลดโอกาสการก่อกู้หนี้ของนักศึกษา ที่ควรให้ความสำคัญที่สุด คือ การที่ทุกภาคส่วนต้องสนับสนุนความรู้ ความเข้าใจทางการเงิน ไม่ว่าจะเป็นความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ กฎหมายและกฎระเบียบทางการเงิน การบริหารจัดการทางการเงิน การเลือกปรัชญาการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจที่เหมาะสม อีกทั้งยังควรสนับสนุนการเรียนรู้ทางการเงินกับนักศึกษา เพิ่มโอกาสการสะสมประสบการณ์ในการบริหารจัดการทางการเงินด้วยตนเอง ด้วยการปฏิบัติจริง ให้นักศึกษามีทางเลือกในการบริหารจัดการทางการเงินด้วยกลยุทธ์ที่หลากหลาย มิใช่พึ่งพาแต่การก่อกู้หนี้ กู้ยืมเงิน และผลกระทบทางการเงินด้วยการก่อกู้หนี้กับบุคคล ชุมชน รอบข้างอยู่เสมอ หรือเข้าใจผิดว่าการก่อกู้หนี้เป็นการบริหารเงินที่ตนเองใช้เพื่อบริโภคเท่านั้น และนำมาเป็นข้ออ้างในการเลียนแบบพฤติกรรมการก่อกู้หนี้ของบุคคลในสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ ตอกย้ำว่าทุกภาคส่วนก็ต้องพัฒนาตนเองให้พร้อมที่จะเป็นแหล่งการเรียนรู้ทางการเงินให้กับนักศึกษาที่ถูกต้อง ทันเวลา ทันสมัยด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะความรู้เชิงประสบการณ์ที่จะช่วยสร้างบทเรียนทางการเงินให้กับนักศึกษาได้เป็นอย่างดี ซึ่งการสนับสนุนด้านความรู้ ความเข้าใจและโอกาสการเรียนรู้ทางการเงินที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทุกภาคส่วนควรให้ความสำคัญมากกว่ากลยุทธ์ที่ใช้การสนับสนุนทางการเงินกับนักศึกษาเพื่อจัดการกับปัญหาหนี้สินนักศึกษา เพราะการสนับสนุนทางการเงินแม้จะช่วยลดความกดดันทางการเงินของนักศึกษาได้ แต่ก็ยังเป็นเพียงระยะสั้นๆ ในทางตรงกันข้ามจะทำให้ นักศึกษาใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเพิ่มมากขึ้น ไม่เห็นคุณค่าเงิน รอคอยความหวังจากความช่วยเหลือในอนาคตจากบุคคลอื่นๆ โดยไม่คิดจะบริหารจัดการทางการเงินเพื่อแก้ปัญหาทางการเงินด้วยตนเอง เคยชินกับการแก้ปัญหาด้วยทางเลือกที่ตนเองคาดว่าจะได้เงินมาใช้จ่ายง่ายๆ จากการก่อกู้หนี้ โดยไม่ได้ตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดกับตนเองและบุคคลรอบข้าง ดังนั้นการป้องกันปัญหาหนี้สินของนักศึกษาจะบรรลุผลได้ต่อเมื่อนักศึกษาสามารถพัฒนาตนเองให้บริหารจัดการปัญหาทางการเงินภายใต้ความรู้ความเข้าใจ ประสบการณ์ทางการเงินและปรัชญาในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจที่ถูกต้องและสมเหตุสมผลได้ด้วยตนเอง

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา. 2552. รายงานประจำปี 2552. กรุงเทพฯ.

กระทรวงศึกษาธิการ. 2551. ข้อมูลสถิติพื้นฐานการศึกษาลบย่อ ปีการศึกษา 2551. (Online).

http://moe.go.th/data_stat/data_stat/source/year_allstat.htm. 10 กันยายน 2553.

กุลิสรา กฤตวรกาญจน์. 2549. การพัฒนาพฤติกรรมกรรมการอำนวยการในเยาวชนโดยใช้กลยุทธ์การสื่อสาร
เพื่อการพัฒนา: กรณีศึกษาเยาวชนระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพฯ:
วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

เกียรติสุดา ศรีสุข. 2552. ระเบียบวิธีวิจัย. เชียงใหม่: โรงพิมพ์ครองช้าง.

เกื้อ วงศ์บุญสิน สุวณี สุรเสียงสังข์, จินตนา เพชรานนท์, ปรีชา มิตรานนท์ และ กิตติ ลิ้มสกุล.
2546. การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย (พ.ศ. 2543-2568) ผลต่อการกำหนด
ทิศทางนโยบายประชากรในอนาคต. วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. 2551. "คำปรารภ" ใน คำพ่อสอน ประมวลพระบรมราโชวาทและพระ
ราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพระดาบส.

ชนะชัย ประยูรสิน, อรรถพล อรรถวรเดช, ปรณาคินทร์ กัตัญญตานนท์, เขมฤทัย ดันหยงมาศ,
วรปรานี สิทธิสรวง และ ชีวรา สุมาวงศ์. 2554. การศึกษาแนวทางการใช้มาตรการทาง
กฎหมายในการกำกับดูแลและแก้ไขปัญหาเจ้าหน้าที่นอกระบบ. กรุงเทพฯ: สำนักกฎหมาย
สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง.

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. 2552. “การวิจัยเชิงประจักษ์และนโยบายการคลังช่วยคนจน การกระจายความ
มั่งคั่งในประเทศไทย.” วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์. 27 (3): 27-66.

ธงชัย สันติวงศ์. 2550. พฤติกรรมผู้บริโภคทางการตลาด. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

นราทิพย์ ชูติวงศ์. 2539. **ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค**. กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการเอกสารวิชาการ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปกป้อง จันวิทย์. 2545. “มุมมองใหม่รางวัลโนเบลเศรษฐศาสตร์ 2545.” **เศรษฐสาร**. 16 (11): 1-2.

ปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์นันท์. 2552. **คุณกำลังเป็นนักบริโภคนิยมหรือเป็นชาวพุทธกันแน่? คำถามคำตอบทางพระพุทธศาสนา**. (Online). <http://www.bodhinanda.com>. 20 ธันวาคม 2553.

ปรารธนา หลีกภัย. 2551. “การวิเคราะห์การออมของครัวเรือนในจังหวัดตรัง.” **วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**. 14 (2): 321-332.

ปรียานุช พิบูลสราวุธ. 2551. **คลังหลวงกับหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ: บริษัทเพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด.

พรายพล คุ่มทรัพย์ และ รุ่งนภา โอภาสปัญญาสาร. 2553. **เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการประจำปี 2552 ของสมาคมเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ เรื่อง วิฤติปี 2552 และแนวโน้มในปี 2553**, 19 พฤศจิกายน 2552. กรุงเทพฯ: สมาคมเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์.

พระไพศาล วิสาโล. 2553. **อยู่อย่างพุทธในยุคบริโภคนิยม**. กรุงเทพฯ: ชมรมกัลยาณธรรม.

พลิชฐ์ โชติวัฒนะกุล และ ชลิดา แท่งเพชร. 2555. **หนั้ภาคครัวเรือนนั้นสำคัญไฉน? Focused and Quick (FAQ)**. 82.

เพ็ญแข แสงแก้ว. 2540. **การวิจัยทางสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: หจก.พันธ์พิบลิชซิ่ง.

มณิศรี พันธุลภ. 2538. **เศรษฐศาสตร์มหภาควิเคราะห์: ทฤษฎีและนโยบาย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มัลลิกา บุญนาค. 2540. **สถิติ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. 2548. การสำรวจพฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตของประชาชน. (Online).

http://news.utcc.ac.th/index.php?option=com_content&task=view&id=738&Itemid=13.
10 กันยายน 2553.

_____. 2550. การสำรวจพฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตของประชาชน. (Online).

http://news.utcc.ac.th/index.php?option=com_content&task=view&id=1521&Itemid=13.
10 กันยายน 2553.

_____. 2555. **ธุรกิจสมัยใหม่ BG002**. (Online). http://elearning2.utcc.ac.th/officialtcu/econtent/BG002/Chapter05/index_bg002_05.swf. 6 พฤศจิกายน 2555.

วรวุฒิ สุวรรณระดา และ สมประวิณ มั่นประเสริฐ. 2552. **ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออมของผู้มีงานในประเทศไทย: การศึกษาจากข้อมูลสำรวจระดับจุลภาค**. คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วินัดดา ปิยะศิลป์ และ พนม เกตุมาน. 2550. **จิตเวชเด็กและวัยรุ่น เล่ม 2**. กรุงเทพฯ: ชมรมจิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น.

วนิดา กัปกั้ว. 2552. **การตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดลเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพฯ**. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วีระพล บดีรัฐ. 2554. “โอกาสเก็บออมที่มักหลุดมือ จากอคติในสมองของเราเอง.” **จดหมายข่าวรายเดือน สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ**. 12 (135).

สุทธภา อมรวิวัฒน์ และ สุทธิณี สาระยา. 2548. “การแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชน”. **FPO Weekly Review**.

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และ อารียา มั่นบุญเพิ่มพูน. 2550. **การประเมินนโยบายกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔)**. กรุงเทพฯ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2552. “เงินด่วน: ที่พึงหรือหลุมพรางของคนร้อนเงิน”. **รายงานภาวะสังคมไทย**. : 11-15.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ. 2551. **โครงการศึกษาวิจัยตามแผนงานการศึกษาหนี้สินและพฤติกรรมกรรมการออมระยะที่ 1 ภายใต้โครงการพัฒนาเครื่องมือนโยบายเศรษฐกิจมหภาค**. กรุงเทพฯ.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2553. **สารสนเทศอุดมศึกษา**. (Online). <http://www.info.mua.go.th/information/>. 20 มิถุนายน 2554.

สำนักงานดัชนีเศรษฐกิจการค้า. 2553. **ข้อมูลค่าลงทะเบียน ค่าธรรมเนียมในระดับอุดมศึกษา** (Online). <http://www.price.moc.go.th/content1.aspx?cid=19>. 18 มิถุนายน 2553.

สำนักงานธนาคาเคราะห์. 2552. **รายงานประจำปี 2552**. (Online). http://www.pawn.co.th/report_st.php. 10 กันยายน 2553.

สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม. 2548. **เด็กไทยในมิติวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. 2554. **การสำรวจภาวะการออมและการลงทุนในภาพรวมของประเทศ. สำนักนโยบายการออมและการลงทุน**. กรุงเทพฯ.

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. 2556. “หนี้ครัวเรือนของไทย: ปัญหาที่ต้องกังวลหรือยัง?.” **แถลงข่าว สศค. ฉบับที่ 16/ 2556**. (Online). <http://www.fpo.go.th/FPO/index2.php?mod=Content&file=contentview&contentID=CNT0010021&categoryID=CAT0000153>. 1 กันยายน 2556.

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. 2552. พระราชบัญญัติรองรับจำนำพ.ศ.
๒๕๐๕. สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลาง. กรุงเทพฯ.

สำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัว สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. 2552. บทวิเคราะห์
ครอบครัวไทย. กรุงเทพฯ.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2552. ผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับความต้องการจาก
รัฐบาลในปี 2552. กรุงเทพฯ.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2553. ผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับความต้องการจาก
รัฐบาลในปี 2553. กรุงเทพฯ.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2553. สำรวจสถานะการมีงานทำของประชาชนไทย ประจำเดือน ธันวาคม
2552. กรุงเทพฯ.

อดุลย์ จาตุรงคกุล และ ดลยา จาตุรงคกุล. 2545. พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.

อภิชัย พันธเสน. 2547. พุทธเศรษฐศาสตร์: วิวัฒนาการ ทฤษฎี และการประยุกต์กับเศรษฐศาสตร์
สาขาต่าง ๆ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์.

เอกชัย เอื้อธารพิสิฐ. 2547. การบริโภคของเยาวชนชาวพุทธรุ่นใหม่. (Online). [www.sac.or.th/main/
uploads/article/BuddhistConsumption.pdf](http://www.sac.or.th/main/uploads/article/BuddhistConsumption.pdf). 22 กันยายน 2553.

Akey, W. L. 2006. **Student Indebtedness: Financial Awareness of Traditional Age Undergraduate Students at a Public Urban University.** Doctor of Education Thesis, University of Memphis.

American Council on Education. 2004. "Debt burden: repaying student debt." **ACE Issue Brief.** September: 1-11.

- Arbuckle, J. L. 2010. **IBM SPSS Amos 19 User's Guide**. Chicago: IBM.
- Ariely, D. 2008. **Predictably Irrational: The Hidden Forces That Shape Our Decisions**. New York: HarperCollins Publishers.
- Babalola, J. B. 2003. **Budget Preparation and Expenditure Control in Education**. Basic Text in Educational Planning: Ibadan Awemark Industrial.
- Baum, S. and M. O'Malley. 2003. "College on credit: how borrowers perceive their education debt." **NASFAA Journal of Student Financial Aid**. 33 (3): 7-19.
- Baum, S. and S. Schwartz. 2005. **Defining Benchmarks for Manageable Student Debt**. (Online). http://projectonstudentdebt.org/files/pub/Debt_is_Too_Much_November_10.pdf. January 20, 2010.
- Becker, G. 1964. **Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis with Special Reference to Education**. Chicago: University of Chicago Press.
- Bentler, P. M. 1989. **EQS Structural Equations Program Manual**. Los Angeles: BMDP Statistical Software.
- Bentler, P. M. and D. G. Bonett. 1980. "Significance tests and goodness of fit in the analysis of covariance structures." **Psychological Bulletin**. 88: 588-606.
- Bentler, P. M. and C. P. Chou. 1988. "Practical issues in structural modeling." **Sociological Methods & Research**. 16: 78-117.
- Berwick, I. 2004. "The heavy burden of have now pay later." **Financial Times**. (5 June: 28).

- Borden, L. M., S. Lee, J. Serido and D. Collins. 2008. "Changing college students' financial knowledge, attitudes, and behavior through seminar participation." **Journal of Family Economics**. 29(1): 23–40.
- Brint, S. and M. Rotondi. 2009. **Student Debt, the College Experience, and Transitions to Adulthood**. (Online). [www.higher-ed2000.ucr.edu/.../Brint%20and%20Rotondi%20\(2008\).pdf](http://www.higher-ed2000.ucr.edu/.../Brint%20and%20Rotondi%20(2008).pdf). September 20, 2010.
- Bronchi, C. 2003. "The Effectiveness of Public Expenditure in Portugal." **OECD Economics Department Working Paper**. 349.
- Carpenter, J. M. and M. Moore. 2008. "Gender and credit behaviors among college students: implications for consumer educators." **Journal of Family and Consumer Sciences Education**. 26 (1): 42-47.
- Carroll, C. D. 1997. "Buffer-stock saving and the life-cycle/ permanent income hypothesis." **Quarterly Journal of Economics**. 112 (1): 1–55.
- Chien, Y. W. and S. A. Devaney. 2001. "The effects of credit attitude and socioeconomic factors on credit card and installment debt." **Journal of Consumer Affairs**. 35 (1): 162-179.
- Cude, B. J., F. C. Lawrence, A. C. Lyons, K. Metzger, E. Lejeune, L. Marks and K. Machtmes. 2006. "College student and financial literacy: what they know and what we want to learn." **Eastern Family Economics and Resource Management Association**: 102-109.
- Daly, M., L. Delaney and S. McManus. 2010. Risk attitudes as an independent predictor of debt. **University College Dublin Geary Institute Discussion Paper Series**. 10 (49).

- David, L. 2003. **Oklahoma College Student Credit Card Study**. The Center for Student Affairs Research for the Oklahoma State Regents for Higher Education and Council on Student Affairs.
- Davies, E. and S. E. G. Lea. 1995. "Student attitudes to student debt." **Journal of Economic Psychology**. 16 (4): 663-679.
- Deaton, A. 2005. **Franco Modigliani and the Life Cycle Theory of Consumption**. Presented at the Convegno Internazionale Franco Modigliani, Accademia Nazionale dei Lincei. Rome, February 17th–18th, 2005.
- Dornbusch, R. and S. Fischer. 1993. **Macro Economics**. (Online). <http://openpdf.com/ebook/dornbusch-macroeconomics-pdf.html>. January 2, 2009.
- Duesenberry, J. S. 1949. **Income, Saving and the Theory of Consumer Behavior**. MA: Harvard University Press.
- Eskilson, A. and M. G. Wiley. 1999. "Solving for the x: aspiration and expectations of college students." **Journal of Youth and Adolescence**. 28 (1): 51-70.
- Friedman, M. 1957. **A Theory of the Consumption Function**. (Online). <http://openpdf.com/ebook/milton-friedman-a-theory-of-the-consumption-function-pdf.html>. July 1, 2009.
- Griffiths, M. 2000. "The sustainability of consumer credit growth in late twentieth century Australia." **Journal of Consumer Studies & Home Economics**. 24 (1): 23-33.
- Hayhoe, C., L. Leach, P. Turner, M. Bruin and F. Lawrence. 2000. "Differences in spending habits and credit use of college students." **Journal of Consumer Affairs**. 34 (1): 113-133.

- Hesketh, A. J. 1999. "Towards an economic sociology of the student financial experience of higher education." **Journal of Education Policy**. 14 (4): 385-410.
- Hu, L. and P. M. Bentler. 1999. "Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: conventional criteria versus new alternatives." **Structural Equation Modeling**. 6: 1-55.
- Joreskog, K. G. and D. Sorbom. 1996. **LISREL 8: User's reference guide**. Chicago: Scientific Software International.
- Kahneman, D and A. Tversky. 1979. "Prospect theory: an analysis of decision under risk." **Econometrica**, 47 (2): 263-291.
- Keynes, J. M. 1939. **The General Theory of Employment, Interest and Money**. New York: Cambridge University Press.
- Kline, R. B. 1998. **Principles and Practice of Structural Equation Modeling**. New York: The Guilford Press.
- Kuznets, S. 1946. **National Income, A Summary of Findings**. National Bureau of Economic Research. New York: NBER.
- Lange, C. and M. Byrd. 1998. "The relationship between perceptions of financial distress and feelings of psychological well-being in New Zealand university students." **International Journal of Adolescence and Youth**. 7. 193-209.
- Lea, S. E. G., P. Webley and R. M. Levine. 1993. "The economic psychology of consumer debt." **Journal of Economic Psychology**. 14 (1): 85-119.
- Lewis, A. and M. van Venrooij. 1995. "A note on the perceptions of loan duration and repayment." **Journal of Economic Psychology**. 16: 161-168.

- Lino, M. 1995. "The economics of single parenthood: past research and future directions." **Marriage and Family Review.** 20 (1): 99-114.
- Loughlin, D. and I. Szmigin. 2006. "I'll always be in debt: Irish and UK student behaviors in a credit led environment." **Journal of Consumer Marketing.** 23 (6): 35-43.
- Lyons, A. C. 2004. "A profile of financially at-risk college students." **Journal of Consumer Affairs.** 38 (1): 56-79.
- Maslow, A. H. 1943. A theory of human motivation, **Psychological Review.** 50 (4): 370-396.
- Mierzwinski, E. and C. Lindstrom. 2008. **The Campus Credit Card Trap: A Survey of College Students and Credit Card Marketing.** The U.S. Public Interest Research Group Education.
- Modigliani, F. 1968. "Life cycle, individual thrift, and the wealth of nations." **American Economic Review.** 76 (3): 297-313.
- Moore, R. 2004. **Credit Card Knowledge, Attitudes, and Practices of College Students.** Doctor of Philosophy Thesis, Texas Tech University.
- Norvilitis, J. M. 2003. "Factors influencing levels of credit-card debt in college students." **Journal of Applied Social Psychology.** 33 (5): 935-947.
- OECD. 2004. **Learning for tomorrow's world: First results from PISA 2003.** Paris: OECD.
- Olaniyan, D. A. and T. Okemakinde. 2008. "Human capital theory: implications for educational development." **European Journal of Scientific Research.** 24 (2): 157-162.

- Palley, T. 2005. "Relative Permanent Income and Consumption: A Synthesis of Keynes, Duesenberry, Friedman, Modigliani and Brumbergh." **Review of Political Economy**. 22(1): 41-56.
- Paulson, A. L. and R. M. Townsend. 2005. "Financial constraints and entrepreneurship: evidence from the Thai financial crisis." **Economic Perspectives**, 29 (3): 34-48.
- Pilbeam, K. 2006. **International Finance**. 3rd ed. London: Palgrave Macmillan.
- Pinto, M. B. and P. M. Mansfield. 2006. "Financially at-risk college students: an exploratory investigation of student loan debt and prioritization of debt repayment." **NASFAA Journal of Student Financial Aid**. 35 (2): 22-31.
- Robb, C. A. and D. L. Sharpe. 2009. "Effect of personal financial knowledge on college student's credit card behavior." **Journal of Financial Counseling and Planning**. 20 (1): 25-43.
- Rostow, W. 1959. "The stages of economic growth." **The Economic History Review**. 12 (1): 1-16.
- Sallie Mae Corporation. 2009. "How undergraduate students use credit cards." **Sallie Mae' National Study of Usage Rates and Trend 2009**. April: 1-19.
- Suhr, D. D. 2009. "Principal component analysis vs. exploratory factor analysis." (Online). [http:// www2. sas.com/proceedings/sugi30/203-30.pdf](http://www2.sas.com/proceedings/sugi30/203-30.pdf). July 22, 2012.
- Sullivan, T. A. 2009. "Consumer indebtedness and the withering of the American dream." **Pathways A Magazine on Poverty, Inequality and Social policy**.: 3-6

Thaler, R. H. 1999. "Mental accounting matters." **Journal of Behavioral Decision Making**. 12 (3): 183-206.

The Graduate and Professional Student Assembly, the University of Minnesota. 2009. **The Graduate and Professional Student Indebtedness: Report and Recommendations.**

Usher, A. 2005. **A Little Knowledge is a Dangerous Thing: How Perceptions of Costs and Benefits Affect Access to Education.** Toronto: Educational Policy Institute.

_____. 2006. **Grants for Students, What They Do, What They Work.** Toronto: Educational Policy Institute.

Varian, H. R. 2006. **Intermediate Microeconomics a Modern Approach. 7th ed.** New York.: W.W. Norton and Company.

Vossensteyn, J. J. 2005. **Perception of Student Price- Responsiveness, A Behavioral Economics Exploration of the Relationship Between Socio-Economic Status, Perceptions of Financial Incentives and Student Choice.** Center for Higher Education Policy Studies.

Worldbank. 2002. **Constructing knowledge societies: new challenges for tertiary education.** Washington, D.C.: Worldbank.

Xiao, J. J., S. Shim, B. Barber and A. Lyons. 2007. **Academic Success and Well-Being of College Students: Financial Behaviors Matter.** The University of Arizona.

ภาคผนวก

**แบบสอบถามปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สิน
ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร**

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ใช้เพื่อเก็บข้อมูลคุณสมบัติเพื่อสำเร็จการศึกษา หลักสูตรปริญญา
ดุขฎิบัณฑิต สาขาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษยและชุมชน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่มี
วัตถุประสงค์เพื่อค้นหาปัจจัยการก่อหนี้สินของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร
และนำเสนอแนวทางในการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินในขณะศึกษาของนักศึกษา
2. การกรอกข้อมูลที่เป็นตัวเลขใน.....หรือ กรณีที่ท่านไม่ทราบ
จำนวนเงินจริงๆ ขอให้ท่านใช้การประมาณการจำนวนเงินที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงแทน เช่น การ
กรอกข้อมูลในคำถาม รายได้บิดา มารดา รายจ่ายต่างๆ การออม หนี้สิน ฯลฯ
3. วิธีการกรอกข้อมูลจำนวนหนี้สิน ซึ่งอยู่ในส่วนที่ 2 ข้อที่ 20 ซึ่งมีหนี้สินอยู่หลายประเภท

20. ท่านมีหนี้สิน/กู้ยืมประเภทใด

ประเภทของหนี้สิน/กู้ยืม	จำนวนเงินหนี้สินคงค้างในปัจจุบัน

กรอกเฉพาะจำนวนเงินหนี้สินที่ท่านยังค้างชำระ
อยู่ในปัจจุบัน มิใช่ยอดหนี้สินทั้งหมด เช่น
ยืมเงินเพื่อนมา 2 พันบาท คืนให้เพื่อนแล้ว 5 ร้อยบาท
ดังนั้นต้องกรอกปริมาณหนี้สินในปัจจุบันเท่ากับ
จำนวนค้างชำระคือ 1 พัน 5 ร้อยบาท

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง () และเติมคำตอบในช่องว่างที่ตรงกับข้อมูลของท่าน

1. เพศ

() ชาย () หญิง

2. อายุ ปี

3. ภูมิลำเนาเดิม

() กรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล () ภาคกลางไม่รวมกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล

() ภาคเหนือ () ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ () ภาคตะวันออก () ภาคใต้

4. ชั้นปีที่ศึกษา

() ชั้นปีที่ 1 () ชั้นปีที่ 2 () ชั้นปีที่ 3 () ชั้นปีที่ 4

() อื่นๆ โปรดระบุ.....

5. ปัจจุบันท่านศึกษาอยู่คณะ.....หลักสูตร.....

6. ลักษณะที่อยู่อาศัย

() อาศัยอยู่กับบิดา มารดา () อาศัยอยู่กับญาติหรือผู้ปกครองที่ไม่ใช่บิดา มารดา

() เช่าที่พักอยู่คนเดียว () เช่าที่พักอยู่กับเพื่อน/ญาติ () เช่าที่พักอยู่กับคนรัก

() อื่นๆ (ระบุ).....

7. เกรดเฉลี่ยสะสม (GPA) จนถึงปีการศึกษาปัจจุบันเท่ากับ.....

8. สถานภาพสมรส

() โสด () สมรสมีบุตร.....คน () มีคนรักแต่ไม่ได้สมรส (มีบุตร.....คน)

() อื่นๆ (ระบุ).....

9.1 บิดา มารดาของท่านมีรายได้รวมประมาณ.....บาท/เดือน (ใช้การประมาณการ)

*** (กรณี บิดา มารดาไม่ใช่ผู้ปกครองหรือไม่ได้เลี้ยงดูท่านให้ตอบรายได้ของผู้ปกครอง)***

9.2 ปัจจุบันบิดา มารดาของท่านมีหนี้สินหรือไม่ () มีหนี้สิน () ไม่มีหนี้สิน

9.3 ปัจจุบันบิดา มารดาของท่านมีเงินออมหรือไม่ () มีเงินออม () ไม่มีเงินออม

10. อาชีพของบิดา มารดาหรือผู้ปกครอง

บิดา (อายุ.....ปี)	มารดา (อายุ.....ปี)	ผู้ปกครอง (อายุ.....ปี) (ตอบเฉพาะกรณี บิดา มารดาไม่ใช่ ผู้ปกครอง)
() เกษตรกร	() เกษตรกร	() เกษตรกร
() รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	() รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	() รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
() พนักงานบริษัทเอกชน	() พนักงานบริษัทเอกชน	() พนักงานบริษัทเอกชน
() ประกอบธุรกิจส่วนตัว	() ประกอบธุรกิจส่วนตัว	() ประกอบธุรกิจส่วนตัว
() ลูกจ้างไม่ประจำ เช่น รายวัน	() ลูกจ้างไม่ประจำ เช่น รายวัน	() ลูกจ้างไม่ประจำ เช่น รายวัน
() ว่างาน	() ว่างาน	() ว่างาน
() เกษียณอายุ	() เกษียณอายุ	() เกษียณอายุ
() อื่นๆ (ระบุ).....	() อื่นๆ (ระบุ).....	() อื่นๆ (ระบุ).....

11. การศึกษาสูงสุดของบิดา มารดาหรือผู้ปกครอง

บิดา	มารดา	ผู้ปกครอง (ตอบเฉพาะกรณี บิดา มารดาไม่ใช่ ผู้ปกครอง)
() ต่ำกว่าประถมศึกษา	() ต่ำกว่าประถมศึกษา	() ต่ำกว่าประถมศึกษา
() ประถมศึกษา	() ประถมศึกษา	() ประถมศึกษา
() มัธยมศึกษาตอนต้น	() มัธยมศึกษาตอนต้น	() มัธยมศึกษาตอนต้น
() มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)	() มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)	() มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)
() อนุปริญญาตรี/ ประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)	() อนุปริญญาตรี/ ประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)	() อนุปริญญาตรี/ ประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)
() ปริญญาตรี	() ปริญญาตรี	() ปริญญาตรี
() ปริญญาโท	() ปริญญาโท	() ปริญญาโท
() ปริญญาเอก	() ปริญญาเอก	() ปริญญาเอก

12. จำนวนสมาชิกครอบครัวของท่านที่ เป็นผู้พึ่งพิงในปัจจุบัน

12.1 เด็กเล็กที่ยังไม่ได้เรียนจำนวน.....คน	12.2 กำลังศึกษาอยู่แต่ไม่ได้ทำงานประจำ จำนวน.....คน (รวมตัวท่าน)
12.3 ผู้สูงอายุ/ผู้พิการที่ไม่ได้ทำงานจำนวน.....คน	12.4 คนที่ไม่ได้ทำงานจำนวน.....คน (นอกเหนือจาก 12.1 ถึง 12.3)

ส่วนที่ 2 : ข้อมูลด้าน รายได้ รายจ่าย การออม และหนี้สินของผู้ตอบ (ประมาณการ)

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () และเติมคำตอบในช่องว่างที่ตรงกับข้อมูลของท่าน

รายได้ในปัจจุบัน (ประมาณการ)

13.จำนวนเงิน รายได้ต่อ เดือนของ ท่านจาก แหล่งต่างๆ	() บิดา มารดา/ ผู้ปกครอง	บาท/เดือน
	() ทำงานพิเศษหรือประกอบอาชีพ	บาท/เดือน
	() เงินกู้ยืมกองทุนกู้ยืม (กยศ.) ในส่วนค่าใช้จ่ายต่อเดือน	บาท/เดือน
	() ทุนการศึกษาของมหาวิทยาลัยที่สังกัด	บาท/เดือน
	() อื่นๆ (ระบุ).....	บาท/เดือน

14. ราคา (ประมาณ) ทรัพย์สินมีค่าที่ ท่านเป็นเจ้าของ กรรมสิทธิ์	() ทองคำแท่ง	น้ำหนัก บาท
	() ทองรูปพรรณ (สร้อย แหวน)	ราคา บาท
	() นาฬิกาข้อมือ	ราคา บาท
	() กระเป๋าแบรนด์เนม	ราคา บาท
	() โทรศัพท์มือถือ	ราคา บาท
	() คอมพิวเตอร์ PC	ราคา บาท
	() คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก	ราคา บาท
	() เน็ตบุ๊ก (เช่น I-Pad)	ราคา บาท
	() รถจักรยานยนต์	ราคา บาท
	() รถยนต์	ราคา บาท
	() อื่นๆ(ระบุ).....	ราคา บาท

15. ตามปกติแล้ว บิดา มารดาหรือผู้ปกครองท่านจ่ายเงินให้ท่านในลักษณะใด

- () รายวัน () รายสัปดาห์ () สองสัปดาห์/ ครั้ง () รายเดือน () ไม่ได้ให้
() อื่นๆ(ระบุ).....

16. รายได้ในอนาคตหลังจบการศึกษา

16.1 ท่านคาดว่าหลังเรียนจบแล้วจะมีงานทำภายใน 1 ปีหรือไม่	1 () แน่นอน 2 () ไม่แน่ใจ 3 () เป็นไปไม่ได้
16.2 จำนวนเงินรายได้ขั้นต่ำสุดที่ท่านจะยอมรับได้ในการทำงานหลังเรียนจบ เท่ากับ บาท/ เดือน	

รายจ่ายในปัจจุบัน (ประมาณการ)

17. ท่านใช้จ่ายอะไรบ้างและเสียค่าใช้จ่ายเท่าใด		จำนวนเงินที่ใช้จ่าย/เดือน
1 () ค่าอาหาร ค่าน้ำดื่ม		บาท/เดือน
2 () ค่าเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ		บาท/เดือน
3 () ค่าเช่าที่พัก รวมค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า เคเบิลทีวี ฯลฯ (ในกรณีเช่าที่พักรวมกับบุคคลอื่น ให้ท่านระบุเฉพาะเงินที่ท่านจ่ายจริง มิใช่ระบุค่าเช่าทั้งหมด)		บาท/เดือน
4 () นันทนาการ เช่น ชมภาพยนตร์ ฟังเพลง เที่ยวกลางคืน เกี่ยวกับเพื่อน ฯลฯ		บาท/เดือน
5 () การเดินทางมาศึกษา (เช่น ค่ารถ Taxi รถเมล์) กรณีไม่มีรถส่วนตัว		บาท/เดือน
6 () ค่าใช้จ่ายจากยานพาหนะที่ท่านเป็นเจ้าของ (เช่น ค่าน้ำมัน ซ่อมบำรุง) ระบุชนิดของยานพาหนะที่ท่านใช้อยู่ () รถยนต์ () รถจักรยานยนต์		บาท/เดือน
7 () ค่าใช้จ่ายจากโทรศัพท์ โทรศัพท์มือถือ เช่น ค่าใช้จ่ายรายเดือน บัตรเติมเงิน		บาท/เดือน
8 () ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต		บาท/เดือน
9 () บุหรี่		บาท/เดือน
10 () สุรา		บาท/เดือน
13 () เสริมบุคลิก เช่น เครื่องสำอาง แต่งหน้า ทำผม เสริมสวสย คัดฟัน ฯลฯ		บาท/เดือน
14 () ค่ารักษาพยาบาลของตัวท่าน		บาท/เดือน
15 () การพนัน (เช่น ลอตเตอรี่ หวยใต้ดิน พนันบอล ฯลฯ)		บาท/เดือน
16 () ค่าใช้จ่ายในด้านต่างๆ ที่ท่านต้องจ่ายให้บุคคล ที่ท่านดูแลรับผิดชอบ	() พ่อ แม่	บาท/เดือน
	() พี่ น้อง	บาท/เดือน
	() บุตร ธิดา	บาท/เดือน
	() คนรักหรือคู่สมรส	บาท/เดือน
	() บุคคลอื่นๆ (ระบุ).....	บาท/เดือน
17 () ค่าใช้จ่าย ทางการ ศึกษา	1. ค่าบำรุงการศึกษาและค่าหน่วยกิต /ภาคเรียน* (ต้องตอบ)	บาท
	2. ค่าหนังสือ ตำราเรียนต่อ 1 ภาคเรียน* (ต้องตอบ)	บาท
	3. ค่าวัสดุ อุปกรณ์ทางการศึกษา ทำรายงาน การบ้าน	บาท/เดือน
	4. ค่าใช้จ่ายในการเรียนเสริม/ เรียนพิเศษ	บาท/เดือน

5. ใครเป็นผู้จ่ายค่าใช้จ่ายในการศึกษาให้กับท่าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) () ท่านจ่ายเอง () บิดามารดา () กองทุน กยศ. () ทุนเล่าเรียน () อื่นๆ(ระบุ).....	
18 () ค่าใช้จ่ายส่วนอื่นๆ (ระบุ).....	บาท/เดือน

การออม (ประมาณการ)

18. จำนวนเงินออมของท่านในปัจจุบันโดยประมาณ

1 เงินฝากธนาคารพาณิชย์	จำนวนยอดเงินฝากในปัจจุบัน
1.1 () เงินฝากออมทรัพย์	บาท
1.2 () เงินฝากประจำ	บาท
1.3 () เงินฝากประเภทอื่นๆ (ระบุ).....	บาท
2 () เล่นแชร์	บาท
3 () เก็บเงินสดไว้ที่ตนเอง	บาท
4 () ออมแบบอื่นๆ (ระบุ).....	บาท
5 () ไม่มีเงินออมเลย	

19. พฤติกรรมการออมเงินของท่านทั้งในปัจจุบันและอดีตเป็นอย่างไร (โดยประมาณการ)

19.1 ขณะศึกษาในระดับปริญญาตรี	
() ออมทุก ๆ เดือน จำนวน บาท	
() ออมปีละ.....ครั้ง ครั้งละ บาท	
() ไม่ได้ออมเงินเลย () บุคคลอื่นฝากให้แทน	
19.2 ก่อนศึกษาในระดับปริญญาตรี	
() ออมทุก ๆ เดือน จำนวน บาท	
() ออมปีละ.....ครั้ง ครั้งละ บาท	
() ไม่ได้ออมเงินเลย () บุคคลอื่นฝากให้แทน	

การก่อหนี้สิน

20. ท่านมีหนี้สิน/กู้ยืมประเภทใด

ประเภทของหนี้สิน/กู้ยืม		จำนวนเงิน หนี้สินคงค้างในปัจจุบัน
1 () บัตรเครดิต	ท่านมีบัตรเครดิตหรือไม่ () มี () ไม่มี	
	() ใช้จ่ายผ่านบัตรจริง	บาท
	() ใช้จ่ายผ่านบัตรเสริม	บาท
2 () บัตรกดเงินสด เช่น อีออน/ GE Capital/ ยูเมะพลัส ฯลฯ	ท่านมีบัตรกดเงินสดหรือไม่ () มี () ไม่มี	บาท
3 () เงินกู้กองทุนเพื่อการศึกษา (ยศ. หรือ กรอ.)		บาท
4 () ทรัพย์สิน ที่จำนำผ่าน โรงรับ จำนำ	() จำนำโทรศัพท์มือถือ	บาท
	() จำนำโน้ตบุ๊ก	บาท
	() จำนำเครื่องใช้ไฟฟ้า	บาท
	() จำนำทองคำ สร้อย แหวน	บาท
	() อื่นๆ (ระบุ).....	บาท
5 () หนี้จากการนำยานพาหนะ เช่น จักรยานยนต์ ไปค้ำประกัน การกู้เงิน		บาท
ประเภทของหนี้สิน/กู้ยืม		จำนวนเงิน หนี้สินคงค้างในปัจจุบัน
6 () หนี้สินจาก การผ่อน ชำระสินค้า ทั่วไปที่ซื้อ ด้วยตนเอง	() ผ่อนโทรศัพท์มือถือ	บาท
	() ผ่อนโน้ตบุ๊ก คอมพิวเตอร์	บาท
	() ผ่อนเครื่องใช้ไฟฟ้า	บาท
	() อื่นๆ (ระบุ).....	บาท
7 () หนี้สินจากการผ่อนชำระยานพาหนะด้วยตนเอง (รถยนต์ มอเตอร์ไซค์)		บาท
8 () เงินกู้ทางการศึกษาจากธนาคารพาณิชย์		บาท
9 () เงินกู้ฉุกเฉินจากทางมหาวิทยาลัยที่ท่านสังกัด		บาท
10 () เงินค้ำชำระค่าบำรุงการศึกษา ค่าหน่วยกิตทั้งหมด		บาท

11 () ค้างชำระค่า สาธารณูปโภค ที่ท่านจ่ายเอง	() ค้างค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า		บาท
	() ค้างค่าโทรศัพท์มือถือ		บาท
	() ค้างค่าเช่าที่พักอาศัย		บาท
	() ค้างค่าสัญญาณอินเทอร์เน็ต		บาท
	() อื่นๆ (ระบุ).....		บาท
12 () ยืมเงินจากบิดา มารดา/ ผู้ปกครอง			บาท
13 () ยืมเงินเพื่อน/ญาติ			บาท
14 () กู้เงินค่านายทุนโดยตรง			บาท
15 () กู้เงินค่านายหน้าในอินเทอร์เน็ต			บาท
16 () หนี้สินจากการพนัน เช่นพนันบอล หว่ยได้ดิน ฯลฯ			บาท
17 () หนี้จากการนำ ทรัพย์สินค้ำประกันให้กับ บุคคลที่ไม่ใช่โรงรับจำนำ	() ใช้สมุดเงินฝาก/ATM ค้ำประกัน		บาท
	() ใช้ทอง/เครื่องประดับค้ำประกัน		บาท
	() ใช้โฉนดที่ดินค้ำประกัน		บาท
	() ใช้ยานพาหนะค้ำประกัน		บาท
18 () หนี้ชนิดอื่น (ระบุ).....			บาท

21. ท่านได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าถึงแหล่งเงินกู้ยืม/หนี้สินจากช่องทางใด

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() การบอกกล่าวของบิดา มารดา	() การบอกกล่าวของญาติ พี่น้อง
() การบอกกล่าวจากเพื่อน	() จากโทรทัศน์ วิทยุ
() นิติสาร สิ่งพิมพ์	() จาก Website (ระบุ).....
() การประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัย	() ป้ายโฆษณาในมหาวิทยาลัย
() ป้ายโฆษณาทั่วไป เช่น ตามเสาไฟฟ้า	() การชักจูงของนายทุนเงินกู้
() การประชาสัมพันธ์ของรัฐบาล	() การเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย
() อื่นๆ(ระบุ).....	

22. ปัจจุบันท่านก่อหนี้ขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ใด (ตอบเฉพาะผู้มีหนี้สินและตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() ใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน	() การศึกษา	() รักษาพยาบาลตนเอง	() ทุนหมุนเวียนทำธุรกิจ
() ซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าทั่วไป	() ซื้อมือถือ	() ซื้ออุปกรณ์คอมพิวเตอร์	
() ซื้อสินค้าแบรนด์เนม	() สังสรรค์/เที่ยวกลางคืน	() เล่นพนัน	() ใช้หนี้การพนัน
() ผ่อนค่าวงกดเช่า/ชำระหนี้เก่า	() ช่วยพ่อแม่	() ช่วยญาติ พี่น้อง	() ช่วยเพื่อนฝูง
() ช่วยคนรัก	() อื่นๆ(ระบุ).....		

ส่วนที่ 3: ทัศนคติของท่านที่มีต่อการออมเงิน

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง () ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ประเด็นคำถาม	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วยน้อย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างมาก
1. การออมเงินทำให้ท่านได้รับผลตอบแทนจากอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก					
2. เมื่อท่านอยู่ในสถานการณ์ฉุกเฉิน เงินออมจะเป็นเงินที่สำคัญที่สุด					
3. การออมเงินช่วยให้ท่านใช้จ่ายในชีวิตประจำวันได้โดยไม่ฝืดเคือง					
4. การออมเงินต้องเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก มิฉะนั้นจะต้องออมในช่วงทำงานแล้ว					
5. ปัจจุบันท่านเห็นความจำเป็นในการออมเงินอย่างยิ่ง					
6. เงินออมเป็นเงินสำรองเพื่อช่วยลดความเสี่ยงในการก่อหนี้สิน					
7. เงินออมคือเงินส่วนสำคัญ ที่ท่านจะใช้จ่ายในช่วงสูงอายุหรือเกษียณอายุ					
8. เงินออมคือเงินทุน ที่ท่านจะใช้ในการลงทุน/ประกอบการที่สำคัญที่สุดในอนาคต					
9. เงินออมเป็นเงินส่วนสำคัญที่ใช้เลี้ยงดูพ่อแม่ ในอนาคต					
10. เงินออมคือมรดกให้กับลูกหลานและควรถ่ายทอดทัศนคตินี้ให้กับคนรุ่นถัดไป					

ส่วนที่ 4: ทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจของประเทศและเศรษฐกิจครอบครัว

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง () ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ประเด็นคำถาม	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วยน้อย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างมาก
1. เศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบันดีกว่าช่วงที่ผ่านมา					
2. ปัญหาค่าครองชีพ กำลังส่งผลกระทบต่อรายได้ของท่านมากขึ้นเรื่อยๆ					
3. สภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันทำให้คนในประเทศมีโอกาสหางานมากขึ้น					
4. ท่านคิดว่าฐานะทางการเงินของครอบครัวท่านยากจนกว่าคนอื่น ๆ					
5. ท่านมั่นใจว่าครอบครัวของท่านจะมีสินทรัพย์และมรดกให้กับท่านเพียงพอที่จะดำรงชีวิตได้อย่างสบาย ไม่ว่าท่านจะมีงานทำหรือไม่					

6. ถ้าท่านเรียนจบและไม่ส่งเสียเงินให้ครอบครัว ครอบครัวท่านก็ไม่เดือดร้อน					
7. ถ้าท่านก่อหนี้สินขึ้น ครอบครัวท่านก็มีเงินพอจะชดเชยหนี้ให้ได้เสมอ					

ส่วนที่ 5: พฤติกรรมการบริหารจัดการทางการเงินของนักศึกษา

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง () ที่ตรงกับพฤติกรรมของท่านมากที่สุด

ประเด็นคำถาม	ใช่	ไม่ใช่
1. ท่านวางแผนกำหนดจำนวนเงินการใช้จ่ายและปฏิบัติตามแผนเสมอ		
2. ปัจจุบันท่านทำบัญชีหรือจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย เพื่อตรวจสอบการใช้จ่าย		
3. ปัจจุบันท่านบันทึก รายรับ-รายจ่าย เพื่อวางแผนการใช้จ่ายในช่วงเวลาถัดไป		
4. ก่อนเข้าเรียนระดับปริญญาตรี ท่านได้ทำบัญชีบันทึกรายรับ-รายจ่ายมาโดยตลอด		
5. ท่านลด/ ตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เพื่อป้องกันการใช้จ่ายเกินกว่ารายได้		
6. ท่านตั้งเป้าหมายเงินที่จะเก็บออมทุกๆ เดือนไว้ล่วงหน้าเสมอ		
7. ท่านตั้งเป้าหมายในการออมเงินในอนาคต เช่นภายใน 1 ปีต้องมีเงินออมเท่าใด		
8. ท่านจะหักเงินรายรับส่วนที่จะออมไว้ก่อน ส่วนที่เหลือจึงนำไปใช้จ่ายเสมอ		
9. ส่วนใหญ่ท่านไม่เคยขอเงินจาก พ่อ แม่ ผู้ปกครองเพิ่มจากที่ได้รับตามปกติ		
10. ท่านปรับสมดุลเงินฝากเป็นประจำ เพื่อตรวจสอบยอดการใช้จ่าย		
11. ท่านหลีกเลี่ยงการใช้บัตร ATM หรือบัตรเครดิต เพื่อควบคุมการใช้จ่ายเงิน		
12. ท่านไม่ทำบัตร ATM เพราะไม่ต้องการให้ธนาคารหักเงินออมในบัญชีของท่าน		
13. ท่านไม่ทำบัตรเครดิตหรือบัตรกดเงินสด เพื่อป้องกันการใช้จ่ายเกินตัว		
14. ท่านชำระค่าเช่า ค่าวด/เงินผ่อนและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ได้ตรงตามเวลาเสมอ		
15. ท่านตรวจสอบยอดการใช้จ่ายในใบเสร็จจากการซื้อสินค้าและบริการทุกครั้ง		

ส่วนที่ 6: ความกดดันทางการเงินของนักศึกษา

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง () ที่ตรงกับสถานการณ์ทางการเงินในปัจจุบันของท่านมากที่สุด

ประเด็นคำถาม	ใช่	ไม่ใช่
1. แม้ท่านจะพยายามตัดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือยแล้ว รายได้ก็ยังไม่พอกับรายจ่าย		
2. ท่านต้องรับผิดชอบภาระการใช้จ่ายของท่านด้วยตนเองโดยไม่มีผู้อุปการะ		
3. ท่านมักจะค้างชำระค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภคต่างๆ เป็นประจำ		
4. ท่านมีความจำเป็นที่จะต้องทำงานนอกเวลาเรียน เพื่อหารายได้เลี้ยงดูตนเอง		
5. ครอบครัวของท่านสามารถสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้กับท่านได้โดยครอบครัวไม่เดือดร้อน		
6. ถ้าไม่กู้ยืมเงิน ท่านอาจไม่มีเงินพอที่จะจ่ายค่าใช้จ่ายที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตได้		
7. บ่อยครั้งที่ท่านรับประทานอาหารไม่ครบ 3 มื้อต่อวัน เนื่องจากเงินไม่พอจะใช้จ่าย		
8. ท่านต้องหลีกเลี่ยงการเข้ารักษากับแพทย์เมื่อเจ็บป่วย เพราะไม่มีเงินมากพอ		
9. ท่านมีบุคคลที่ต้องดูแลรับผิดชอบค่าใช้จ่ายนอกเหนือจากตัวท่าน		
10. ราคาสินค้า/บริการที่สูงขึ้นในปัจจุบัน สร้างปัญหาต่อการดำรงชีวิตของท่าน		

ส่วนที่ 7: ทักษะ/พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของนักศึกษา (พฤติกรรมแบบบริโภคนิยม)

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง () ที่ตรงกับพฤติกรรมของท่านมากที่สุด

ประเด็นคำถาม	ใช่	ไม่ใช่
1. การใช้จ่ายเงินมากๆ ถือเป็นสัญลักษณ์ความสำเร็จในการดำเนินชีวิตของท่าน		
2. ท่านมักจะเลียนแบบพฤติกรรมการใช้จ่ายของเพื่อนและคนรอบข้างเสมอ		
3. การใช้จ่ายเงินเพิ่มความมั่นใจให้กับท่านในการคบค้าสมาคมกับคนรอบข้าง		
4. การได้ใช้จ่ายเงินมากๆ ทำให้มีความสุขอย่างมาก		
5. ท่านใช้สินค้าแบรนด์เนม/ สินค้าต่างประเทศ ที่มีราคาแพงเพื่อการเข้าสังคม		
6. ถ้าท่านต้องการซื้ออะไร ก็ต้องพยายามซื้อมาเป็นเจ้าของให้ได้		
7. ท่านเป็นคนที่ชอบเล่นการพนัน เสี่ยงโชค อยู่เสมอ		
8. เพื่อให้ได้เงิน ท่านอาจจะทุจริต ประพฤติมิชอบได้เช่นกัน		
9. ท่านมักจะตัดสินใจซื้อสินค้า/ บริการจากการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ของผู้ขาย		
10. ท่านซื้อสินค้าตามกระแสแฟชั่นอยู่ตลอดเวลา		
11. ท่านมักจะ อวดร่ำ อวดรวย ให้คนรอบข้างได้รับรู้เสมอ		
12. ท่านยอมเป็นหนี้ ดีกว่าต้องลำบากปรับลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น		

13. ท่านคิดว่าจะทำอะไรก็ตาม จะต้องได้เปรียบ ได้กำไรมากกว่าผู้อื่นเสมอ		
14. ท่านคิดว่านักศึกษามหาวิทยาลัยต้องมีรถยนต์ส่วนตัวขามาเรียน จึงจะสมฐานะ		
15. ถ้าครอบครัวท่านมีฐานะยากจนหรือตกต่ำ ท่านจะรู้สึกอับอายเพื่อนและคนรอบข้าง		
16. ท่านตัดสินใจเลือกหลักสูตรที่เรียนจบแล้วสามารถสร้างรายได้ให้ท่านสูงที่สุด		

ส่วนที่ 8 : ทักษะที่มีต่อการก่อกำเนิดหนี้ของนักศึกษา

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง () ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ประเด็นคำถาม	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วยน้อย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างมาก
1. การก่อหนี้เป็นเรื่องธรรมดา เพราะคนรอบข้างท่านส่วนใหญ่ก็มีหนี้สินทั้งนั้น					
2. สักวันท่านก็ต้องมีหนี้สิน ดังนั้นจะสร้างหนี้สินตั้งแต่วัยนี้ก็ไม่ต่างกัน					
3. การก่อหนี้เป็นเรื่องธรรมดา เพราะมหาวิทยาลัยต่างๆ ก็ประชาสัมพันธ์จูงใจว่ามีเงินให้นักศึกษากู้ยืมให้เรียน					
4. การก่อหนี้ทำให้ใช้จ่ายโดยไม่ต้องใช้เงินคืนทันที เป็นความฉลาดในการใช้ชีวิต					
5. คนที่กู้ยืมเงินถือว่าเป็นฮีโร่ ช่วยครอบครัวให้พ้นวิกฤติ					
6. การก่อหนี้เพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวันที่จำเป็น ถือเป็นเรื่องที่เหมาะสม					
7. ถ้าคิดว่าในอนาคตสามารถทำงานหาเงินมาผ่อนชำระหนี้สินได้ ก็ก่อหนี้มาก					
8. การกู้ยืมเงินทำให้ไม่ต้องพึ่งพาเงินจากพ่อแม่					
9. การก่อหนี้ทำให้ใช้จ่ายได้มาก สร้างการยอมรับจากคนในสังคม					
10. การประกอบธุรกิจไม่สามารถหลีกเลี่ยงการกู้ยืมเงินมาลงทุน					
11. การก่อหนี้สินอาจทำให้ท่านและครอบครัวถูกเจ้าหนี้ประจาน ช่มชู้หรือทำร้าย					
12. ท่านไม่อยากจะก่อหนี้สิน เพราะกังวลว่า พ่อ แม่ ต้องมาลำบากใช้หนี้แทนท่าน					
13. ถ้าท่านไม่สามารถชำระหนี้ได้ รัฐบาลก็จะเข้ามาปลดภาระหนี้สินให้ท่านเอง					
14. ลูกหนี้จะต้องขายตัว ขายเสพติด ลักขโมย/ ก่ออาชญากรรมเพื่อหาเงินมาใช้หนี้					
15. การก่อหนี้ อาจทำให้ท่านต้องทำงานหาเงินมาคืน จนเกิดผลเสียกับการเรียน					
16. การก่อหนี้สินขณะเรียน ท่านอาจต้องลดรายจ่ายที่จำเป็นในอนาคตเพื่อชำระหนี้					
17. การผัดผ่อนการชำระเงินคืนหรือไม่จ่ายเงินคืนเจ้าหนี้ ไม่ใช่เรื่องแปลก					
18. ลูกหนี้อาจคืนเงินให้เจ้าหนี้ไม่ได้ เพราะภาระจากการจ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ให้เจ้าหนี้					

ส่วนที่ 9 : ความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษา

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง () ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ประเด็นคำถาม	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย น้อย	ไม่เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย น้อย	เห็นด้วย มาก
1. การเรียนในระดับปริญญาตรีทำให้ท่านมีโอกาสมีกงานทำมากกว่าไม่ได้เรียน					
2. ท่านจะมีรายได้จากการทำงานสอดคล้องกับสาขาที่เรียนจบแน่นอน					
3. ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยที่ท่านเรียน จะช่วยส่งเสริมให้ท่าน ได้งานทำที่มีรายได้สูงแน่นอนเมื่อจบการศึกษา					
4. รายได้ของผู้จบปริญญาตรีหลังสำเร็จการศึกษาจะมีค่าสูงกว่าค่าใช้จ่ายขณะที่ศึกษาแน่นอน					
5. ท่านเชื่อว่าการเรียนในระดับปริญญาตรี จะทำให้ท่านมีเงื่อนไขในการจ้างงานที่ดีกว่าไม่เรียน เช่น ได้ทำงานปลอดภัย มีสวัสดิการที่ดี ฯลฯ					
6. การเรียนระดับปริญญาตรีทำให้สถานะทางสังคมสูงขึ้นมากกว่าคนที่ไม่เรียน					
7. การจบระดับปริญญาตรีจะมีโอกาสเลือกทำงานที่ชอบมากกว่าคนที่ไม่เรียน					
8. คนจบระดับปริญญาตรี จะได้ทำงานที่ไม่ต้องใช้แรงงานมาก มีเวลาว่างที่จะทำงานอดิเรกที่ชอบ ท่องเที่ยว พักผ่อน มากกว่าคนที่ไม่เรียน					
9. คนเรียนจบระดับปริญญาตรีจะมีโอกาสพัฒนาตนเอง มีความเชี่ยวชาญ ทักษะ ประสบการณ์ในการทำงานมากกว่าคนที่ไม่ได้เรียน					
10. ท่านเคยคิดอยากจะทำงานโดยไม่เรียนต่อระดับปริญญาตรี เพราะท่านรู้สึกเสียค่าโอกาสในการเริ่มต้นทำงานหาเงินได้ด้วยตนเอง					
11. รายได้ของคนจบระดับปริญญาตรีจะสูงกว่าคนที่ไม่เรียนในช่วงอายุเดียวกัน					
12. ท่านเคยกังวลว่าอาจจะเรียนไม่จบระดับปริญญาตรี เช่น ถูกรีไทร์/ ไล่ออก					
13. ท่านอาจจะพบจุดหักเหในอนาคต เช่น ประสบอุบัติเหตุ พิกุลเจ็บป่วยรุนแรง ฯลฯ จนท่านไม่สามารถทำงานตามที่คาดหวังได้					

ส่วนที่ 10: สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง () ที่ตรงกับพฤติกรรมของท่านมากที่สุด

ประเด็นคำถาม	ไม่เคย ทำ	ไม่ค่อย ได้ทำ	ทำบ้าง ไม่ทำบ้าง	ส่วนใหญ่ทำ	ทำเป็นประจำ
1. ท่านมักจะใช้จ่ายเงินเกินกว่ารายรับตามปกติที่ได้รับ					
2. ท่านพยายามลดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย แต่ก็ไม่ได้ลดจนตนเองต้องเป็นทุกข์					
3. ท่านพอใจกับฐานะทางเศรษฐกิจของท่านและครอบครัว					
4. ท่านให้ความสำคัญกับการใช้ชีวิตในปัจจุบันมากกว่ารอความหวังในอนาคต					
5. ก่อนตัดสินใจซื้อทุกครั้ง ท่านจะตรวจสอบราคาและรายได้เสมอ รวมทั้งคำนึงถึงประโยชน์และความคุ้มค่า ไม่ได้ปล่อยไปตามความอยากซื้อ อยากได้					
6. ท่านยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิต					
7. ท่านหลีกเลี่ยงการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยที่จะนำไปสู่การก่อหนี้สิน					
8. ท่านวางแผนการใช้จ่าย โดยการจัดทำบัญชีตรวจสอบการใช้จ่ายของตนเองอย่างสม่ำเสมอ					
9. ท่านเก็บออมเงินอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงของชีวิต					
10. ท่านหลีกเลี่ยงอบายมุขต่างๆ ทั้งการพนัน ยาเสพติด เที่ยวกลางคืน ฯลฯ					
11. ท่านขยันหมั่นเพียรในการศึกษา เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการทำงานในอนาคต					
12. ท่านหลีกเลี่ยงที่จะสร้างความเดือดร้อนกับครอบครัว ผู้มีพระคุณ เพื่อน ชุมชนและสังคมเสมอ					
13. ท่านรังเกียจการทุจริต ประพฤติมิชอบ และการเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น					

ส่วนที่ 11: การเรียนรู้ทางการเงิน

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง () ที่ตรงกับพฤติกรรมของท่านมากที่สุด

ประเด็นคำถาม	ไม่เคย ทำ	ไม่ค่อย ได้ทำ	ทำบ้าง ไม่ทำบ้าง	ส่วนใหญ่ทำ	ทำเป็นประจำ
1. ท่านมีปัญหาเรื่องการเงินจะบอกกล่าวและปรึกษา บิดา มารดา/ ผู้ปกครองเสมอ					
2. ท่านเรียนรู้วิธีปฏิบัติตนทางการเงินที่ดี เช่นการใช้จ่าย การออม การบริหารเงิน จากตัวอย่างการปฏิบัติตนของ บิดา มารดา/ผู้ปกครอง					
3. พ่อแม่/ผู้ปกครองจะบอกท่านให้รับรู้ถึงสภาพเศรษฐกิจของ ครอบครัวอยู่เสมอ					
4. พ่อแม่/ผู้ปกครองจะใช้เหตุผลตักเตือน สั่งสอนเรื่องการใช้จ่ายเงินของท่านเสมอ					
5. เวลาท่านมีปัญหาเรื่องการเงินจะบอกกล่าวและปรึกษาเพื่อน					
6. ท่านเรียนรู้วิธีปฏิบัติตนทางการเงินที่ดีจากตัวอย่าง การปฏิบัติของเพื่อน					
7. เวลาท่านมีปัญหาเรื่องการเงินจะบอกกล่าว ปรึกษา พี่น้องของท่านเสมอ					
8. ท่านเรียนรู้วิธีปฏิบัติตนทางการเงินที่ดี จากตัวอย่างการปฏิบัติของ พี่น้อง					
9. เวลาท่านมีปัญหาเรื่องการเงินจะบอกกล่าว ปรึกษา ครู/อาจารย์ของท่านเสมอ					
10. ท่านได้รับความรู้ทางการเงินที่นำไปปฏิบัติได้จริงจากการเรียนในมหาวิทยาลัย					
11. ท่านเข้าระบบ Internet เพื่อหาข้อมูล ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับทางการเงินอยู่เสมอ					
12. ท่านติดตามข่าวสารเศรษฐกิจการเงิน จากสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ อยู่เสมอ					
13. ท่านมักจะติดตามข่าวสารเศรษฐกิจ การเงิน การบริหารเงินจากสถาบันการเงินที่ท่านใช้บริการ					
14. ท่านเรียนรู้พฤติกรรมทางการเงินที่เหมาะสม ผ่านประสบการณ์ทางการเงินที่ดีหรือผิดพลาดของคนรอบข้างท่าน เช่น พ่อแม่ เพื่อนญาติ เป็นต้น					

15. ท่านเรียนรู้พฤติกรรมทางการเงินที่เหมาะสม จาก ประสบการณ์ของตนเอง					
16. ท่านมักจะเข้าร่วมอบรม สัมมนาความรู้ ความเข้าใจทาง การเงินอยู่เสมอ					

ส่วนที่ 12: ความรู้ทางการเงินเบื้องต้น การออม การก่อกองหนี้สิน/กู้ยืม การลงทุน

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง () ที่ท่านคิดว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้องที่สุด

1. ท่านทราบหรือไม่ว่า ปัจจุบันอัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ธนาคารพาณิชย์โดยเฉลี่ยมีค่าเท่าใด () ร้อยละ 2-3 () ร้อยละ 0.75-1.50 () ไม่เกินร้อยละ 0.25 () ร้อยละ 10-15 () ไม่ทราบ
2. ในปัจจุบันอัตราดอกเบี้ยเงินฝากมีแนวโน้มเป็นอย่างไร () ลดลง () คงที่ () เพิ่มขึ้น () ทั้งลดและเพิ่มไปด้วยกัน () ไม่ทราบ
3. ตามปกติอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำสูงกว่าเงินฝากออมทรัพย์ใช่หรือไม่ () ใช่ () ไม่ใช่ () ไม่ทราบ
4. ถ้าท่านฝากเงินที่ธนาคารพาณิชย์ ตัวท่านจะอยู่ในฐานะใดต่อธนาคารพาณิชย์ () ผู้รับบริการ () ลูกหนี้ธนาคาร () เจ้าหนี้ธนาคาร () ไม่ทราบ
5. อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่เจ้าหนี้คิดกับลูกหนี้ที่ไม่ผิดกฎหมายต้องไม่เกินร้อยละเท่าใด () ร้อยละ 15 ต่อปี () ร้อยละ 7 ต่อปี () ร้อยละ 15 ต่อเดือน () ร้อยละ 5 ต่อเดือน () ไม่ทราบ
6. ถ้าท่านเป็นลูกหนี้ กู้เงินจากเจ้าหนี้มา 1,000 บาท เจ้าหนี้คิดอัตราดอกเบี้ยท่านร้อยละ 10 ต่อเดือน ท่าน ยืมเงิน 1 ปี ต้องจ่ายดอกเบี้ยให้กับเจ้าหนี้ปีละเท่าใด (กรณีท่านจ่ายเงินดอกเบี้ยได้ตรงเวลาและครบทุก เดือน) () 100 บาท () 1,000 บาท () 1,200 บาท () 120 บาท () ไม่ทราบ
7. ถ้าท่านเคยกู้เงินอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 5 จากเจ้าหนี้ แล้วเปลี่ยนเป็นอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 10 ท่านต้อง จ่ายเงินเป็นค่าดอกเบี้ยเงินกู้เพิ่มขึ้นร้อยละเท่าใด () ร้อยละ 0 (คงที่) () ร้อยละ 5 () ร้อยละ 50 () ร้อยละ 100 () ไม่ทราบ
8. ในปัจจุบันอัตราดอกเบี้ยเงินกู้มีแนวโน้มเป็นอย่างไร () ลดลง () คงที่ () เพิ่มขึ้น () ทั้งลดและเพิ่มไปด้วยกัน () ไม่ทราบ
9. ขณะที่ราคาสินค้าและบริการมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ จะส่งผลต่ออัตราดอกเบี้ยเงินกู้อย่างไร () ลดลง () คงที่ () เพิ่มขึ้น () ทั้งลดและเพิ่มไปด้วยกัน () ไม่ทราบ
10. ท่านนำสินทรัพย์ไปจำนำที่โรงรับจำนำถือเป็นการก่อหนี้สินหรือไม่และนักศึกษาเข้ารับบริการโรงรับ จำนำได้หรือไม่ () เป็นหนี้สินนักศึกษาใช้บริการไม่ได้ () เป็นหนี้สินนักศึกษาใช้บริการได้ () ไม่เป็นหนี้สินนักศึกษาใช้บริการไม่ได้ () ไม่เป็นหนี้สินนักศึกษาใช้บริการได้ () ไม่ทราบ

11. ถ้าท่านไม่ชำระหนี้เงินกู้จากธนาคารพาณิชย์ A เช่น ไม่ชำระหนี้บัตรเครดิต ธนาคารพาณิชย์อื่นๆ จะรู้ข้อมูลนี้หรือไม่ () ธนาคารพาณิชย์อื่นรู้ได้ () ธนาคารพาณิชย์อื่นไม่มีทางรู้ () ไม่ทราบ
12. ข้อใดถูกต้องเกี่ยวกับเงินกู้กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาของรัฐ (กยศ.) () เป็นทุนการศึกษาให้เปล่าของรัฐเพื่อช่วยเหลือการศึกษา นักศึกษาไม่จำเป็นต้องคืนเงินให้รัฐ () เป็นเงินกู้ยืมทั่วไป เป็นหนี้สินต้องคืนเงินที่ยืมให้รัฐ แต่ไม่ต้องเสียดอกเบี้ยเงินกู้ให้รัฐ () ค่าใช้จ่ายรายเดือนที่รัฐให้ยืม ไม่รวมค่าเล่าเรียน ค่าหน่วยกิต ไม่ต้องคืนให้รัฐ () เงินกู้ กยศ. ไม่ใช่หนี้สินของนักศึกษา เพราะเป็นสวัสดิการจากรัฐที่ประชาชนพึงได้จากรัฐบาล () ไม่มีข้อใดถูก () ไม่มีความรู้ตอบไม่ได้
13. การก่อหนี้สินเพื่อใช้จ่ายซื้อสินค้าและบริการ ในชีวิตประจำวัน ถือว่าเป็นการลงทุนหรือไม่ () ใช่ () ไม่ใช่ () ไม่ทราบ
14. การที่ท่านกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินมาซื้อบ้านเพื่อยู่อาศัยตามปกติ ถือว่าเป็นการลงทุนหรือไม่ () ใช่ () ไม่ใช่ () ไม่ทราบ
15. การฝากเงินที่ธนาคารพาณิชย์หรือซื้อหุ้น แล้วได้ผลตอบแทนเป็นดอกเบี้ยหรือเงินปันผล ถือว่าเป็นการลงทุนหรือไม่ () ใช่ () ไม่ใช่ () ไม่ทราบ
16. การกู้ยืมเงินมาซื้อรถไว้ขับเพื่อความสะดวกในการเดินทางท่านนั้น ถือว่าเป็นการลงทุนหรือไม่ () ใช่ () ไม่ใช่ () ไม่ทราบ
17. การที่ท่านซื้อที่ดินไว้ แล้วปล่อยทิ้งไว้เฉยๆ เมื่อราคาที่ดินของท่านสูงขึ้น ท่านก็ขายไป ถือว่าเป็นการลงทุนหรือไม่ () ใช่ () ไม่ใช่ () ไม่ทราบ

ในมุมมองของท่าน ท่านมีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะที่จะช่วยป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินในขณะกำลังศึกษาของนักศึกษาได้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

ข้อคำถามของการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

ข้อคำถามของการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง

1. ประเภทของหนี้สินของนักศึกษาและบุคคลรอบข้าง
2. ระดับของหนี้สินของนักศึกษาและบุคคลรอบข้าง
3. ช่องทางการเข้าถึงหนี้สินของนักศึกษาและบุคคลรอบข้าง
4. นักศึกษามีทัศนคติต่อการก่อหนี้สินอย่างไร
5. สาเหตุและเงื่อนไขที่ทำให้นักศึกษาตัดสินใจก่อหนี้สินและไม่ก่อหนี้สินขณะกำลังศึกษา
6. ในปัจจุบันนักศึกษามีวิธีการ/ กลยุทธ์ในการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินด้วยตนเองขณะกำลังศึกษาหรือไม่ อย่างไร
7. นักศึกษาและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น ครอบครัว เพื่อน ญาติพี่น้อง อาจารย์/ มหาวิทยาลัย สถาบันการเงิน/ แหล่งเงินทุน ภาครัฐ ฯลฯ ควรมีแนวทางและวิธีการ/ กลยุทธ์ที่เป็นรูปธรรมในการป้องกันและลดโอกาสการก่อหนี้สินของนักศึกษาขณะกำลังศึกษาอย่างไร

ภาคผนวก ค

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความสอดคล้องเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม

ภาคผนวก ง

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's alpha Coefficient) ของแบบสอบถาม

ตารางภาคผนวกที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัคของแบบสอบถาม

ปัจจัย	Cronbach's alpha Coefficient	
	ทดลอง (Try-out) เก็บ	เก็บข้อมูลจริงด้วย
	ข้อมูลเพื่อทดสอบความ เชื่อมั่นของแบบสอบถาม (n = 30 คน)	แบบสอบถาม ทั้งหมด (n = 1,601 คน)
ทัศนคติที่มีต่อการก่อหนี้สินของนักศึกษา	0.72	0.79
ทัศนคติที่มีต่อการออมเงินของนักศึกษา	0.86	0.94
ทัศนคติที่มีต่อสถานะเศรษฐกิจครอบครัว และเศรษฐกิจของประเทศของนักศึกษา	0.61	0.74
ความคาดหวังในอรรถประโยชน์จากการศึกษา		
ระดับปริญญาตรีของนักศึกษา	0.77	0.82
สมรรถนะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา	0.77	0.91
การเรียนรู้ทางการเงินของนักศึกษา	0.72	0.88
ภาพรวมของแบบสอบถาม	0.74	0.89

หมายเหตุ: วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัคเฉพาะแบบสอบถามที่ใช้มาตราวัด
5-Point Rating Scales เท่านั้น

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ – นามสกุล	นายพรภัทร อินทวรพัฒน์
วัน เดือน ปี ที่เกิด	วันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2517
สถานที่เกิด	จังหวัดกรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	เศรษฐศาสตรบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ) เกียรตินิยมอันดับ 2 มหาวิทยาลัยรามคำแหง เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเงิน) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต